

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1879.

[All Rights Reserved.]

DEDICATED
TO THE MEMORY OF
THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY
NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read Bⁱ.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 26 cfr. *infra* p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for-ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. *infra* p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uāssa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadirānga- read Khadiraṅgāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmīti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for ṣpāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekānsaṁ yojanaṁ read ekam saṁ-
yojanaṁ.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll: 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^o) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^o and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

II. DUKANIPĀTA.

1. DALHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Dalham dalhassa khipatīti¹. Idam Sathhā Jetavane viharanto rājovādān ārabha kathesi. So Tesakunajātake āvibhavissati. 5
Ekasmim pana divase Kosalarājā ekam gatigatam² dubbhicchayam aṭṭam vicchinivā³ bhuttapātarāso allohattho va alamkataratham abhiruyha Sathu santikam gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Sathhāram vanditvā ekamantam nisīdi. Atha nam Sathhā etad avoca: „handā, kuto nu tvam mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ ti. „Bhante, ajja 10
ekam gatigatam⁴ dubbhicchayam aṭṭam vicchinipanto okāsam alabhitvā⁵ idāni tam tīretvā⁶ bhuñjitvā allahattho va tumbhākam upaṭṭhāna⁷ āgato 'mhīti. Sathhā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayam⁷ nāma kusalam, saggamaggo esa, anacchariyam kho pan' etam yam tumhe mādisassa sabbaññussa⁸ santikā ovādān labhamānā dhammena⁹ samena⁹ 15
aṭṭam vicchinēyyātha, etad eva acchariyam yam¹⁰ pubbe rājāno asabbaññunam¹¹ pi paṇḍitānam vacanam sutvā dhammena samena aṭṭam vicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjam kāretvā saggapadam pūrayamānā agamaṃsū“¹¹ ti vatvā tena yācito atītam āhari: 20

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. ¹ C^k khipatīti, Bⁱ khipatīti ² Bⁱ agatigatam. ³ Bⁱ suvicchitvā. ⁴ Bⁱ āgatiगतam. ⁵ C^k C^p C^p labhitvā. ⁶ Bⁱ virodetvā. ⁷ C^p C^p Bⁱ aṭṭamvini-. ⁸ Bⁱ sappaññussa buddhassa, C^k sabbaññūtassa. ⁹ Bⁱ omits samena. ¹⁰ C^k C^p C^p omit yam. ¹¹ C^p C^p asabbaññunam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimiṃ¹ paṭisandhiṃ gahe-
 tvā laddhagabbhāparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akāmsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle
 Takkasilaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje patitthāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmim' evaṃ dhammena
 rajjaṃ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchiniṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayamānesu³ kūtattakārakā nāma
 nāhesuṃ⁴. Tesam' abhāvā atṭatthāya rajaṅgaṇe uparavo⁵ pac-
 chijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantam' adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ⁶ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rajjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍe-
 tabbabhāvaṃ pattam', idāni mayā attano aḷaṇaṃ pariyesituṃ
 vattati⁷, 'ayaṃ nāma me aḷaṇo' ti¹⁰ nātvā¹¹ tam' pahāya guṇesu
 yeva vattissāmīti⁸. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aḷaṇavādīti⁹“ parigaṇhanto antovalāṅjakānaṃ antare kañci aḷaṇa-
 vādīm' adisvā attano guṇakatham' eva sutvā „ete mayham' bha-
 yenāpi aḷaṇam' avatvā guṇam'¹² eva vadeyyun¹³“ ti bahivalāṅjana-
 ke parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaram' parigaṇhi, bahinagare
 catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi kañci aḷaṇa-
 25 vādīm' adisvā attano guṇakatham' eva sutvā „janapadaṃ pari-
 gaṇhissāmīti¹⁴“ amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā ratham' āruya
 sārathim' eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ parigaṇhamāno yāva paccantabhūmiṃ¹⁵ gantvā kañci

¹ Bⁱ kucchimhi. ² C^k C^o āgantvā, Cp³ anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-? ⁴ Bⁱ ahesuṃ, C^k hesuṃ. ⁵ Bⁱ uppaddavo. ⁶ Bⁱ chaṭṭetabba-, Cp^o C^o chaḍḍetabba-. ⁷ Bⁱ adds na. ⁸ Bⁱ chaṭṭetabba-, C^o chaḍḍetabba-. ⁹ Bⁱ vaṭṭa-
 tīti. ¹⁰ Cp^o C^o add ca. ¹¹ Bⁱ sutvā. ¹² Cp^o C^o guṇakatham. ¹³ Bⁱ pacchantam'
 gāmaṃ.

aguṇavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmim̄ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjam̄ kārento
 aguṇagavesako² hutvā antovalañjakādisu³ aguṇavādiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakātamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamanatṭhānam̄ n'atthi. Atha⁴
 Mallikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathim̄ „tava ratham̄
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathi, tava ratham̄ ukka-
 māpehi, imasmiṃ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmaddattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathi, imasmiṃ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava ratham̄ ukka-
 māpetvā amhākaṃ rañño rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātabban“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vyaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 ratham̄ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānam̄ katvā taṃ sārathim̄ Kosalarañño vyaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnam pi samānavayabhāvaṃ ñatvā rajjapari-
 māṇam̄ balaṃ dhanam̄ yasaṃ jātigottakulapadesaṃ⁸ ti sabbaṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ñatvā „silavantatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathi „tumhākaṃ rañño silā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca ayaṃ ca amhākaṃ rañño
 silācāro“ ti attano rañño aguṇam̄ eva guṇato pakāsento paṭha-
 maṃ gātham̄ āha:

25

1. Daḷham̄ daḷhassa khipati¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
 Etādiso vyaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ aguṇakatham̄ vesato, C^k aguṇavesako. ³ C^k antovalañjana-
 kādisu, C^p antovalañjakādisu, Bⁱ antovalañcakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^o itarasmiṃ. ⁷ Bⁱ adds ti. ⁸ Bⁱ jātigottaṃ-. ⁹ Bⁱ silavantassa, C^p sila-
 vanantarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha dalham dalhassa khipatīti yo dalho hoti balavadalhena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa dalham eva pahāraṃ vā vacanaṃ vā khi-
 patī² evaṃ dalho va hutvā taṃ jinātīti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmaṃ,
 mudunā mudun ti mudupuggalaṃ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jināti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhu³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū⁵ te⁴
 sayam pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayaṃ
 rājā ti ayaṃ ambhakaṃ Kosalarājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sārā-
 thīti attano rathaṃ maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ ambhakaṃ
 10 rañño maggaṃ dehīti vadati.

Atha taṃ Bārānasirañño sārathi „ambho, kiṃ pana tayā
 attano rañño guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“⁸ ti vutte „yadi ete
 guṇā aguṇā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā honu, tumhā-
 kaṃ pana rañño kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yaṃ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinam⁹.

Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 22a.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhan-ti-ādivasena vuttehi
 20 guṇehi samannāgato, ayaṃ hi kuddhaṃ puggalaṃ sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jināti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṃ
 thaddhamacchariṃ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādinam¹¹ musā-
 vādim sayam saccavādi¹² hutvā saccena jināti; maggā uyyāhīti samma sārā-
 thīti maggato apagaccha evaṃvidhasilācāraguṇayuttassa¹³ ambhakaṃ rañño maggaṃ
 25 dehīti¹⁴ ambhakaṃ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evaṃ vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otaritvā asse mocetvā rathaṃ apanetvā Bārānasirañño maggaṃ
 adamsu. Bārānasirājā Mallikarañño nāma „idaṃ c' idaṃ ca

¹ C^k C^p C^s omit vā. ² Bⁱ khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ C^k C^p C^s tesarī.

⁵ all the MSS. asādhū. ⁶ all the MSS. except C^p ukkamāpetvā. ⁷ Bⁱ yāhī.

⁸ Bⁱ alikavānam, C^p C^s alikavādinim. ⁹ C^k janam. ¹⁰ C^p C^s omit sayam. ¹¹ C^k

C^p C^s alikavādinim. ¹² C^k -vādim, C^p C^s -vādi. ¹³ C^k evaṃvidham-, Bⁱ evaṃ

vividatvam-. ¹⁴ Bⁱ dehi. ¹⁵ C^k C^p C^s here and in the following malliya-.

kātum vaṭṭatīti⁴ ovādaṃ datvā Bārāṇasim gantvā dānādīni puñ-
 ṇāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
 tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā¹ attano aḡuṇa-
 vādīm adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni puñṇāni katvā²
 jīvitapariyosāne saggapadaṃ eva pūresi.

5

Satthā Kosalarājassa ovādadānathāya imaṃ desanaṃ³ āharitvā
 jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mallikaraṇṇo sārathi Moggallāno ahoṣi,
 rājā Ānando, Bārāṇasīraṇṇo sārathi Sāriputto ahoṣi⁴, rājā pana aham
 evā⁵ ti. Rājovādajātakaṃ.

2. Sigāļajātaka.

10

Asamekkhitakammantaṃ ti. Idaṃ Satthā Kūṭāgāra-
 sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpitaputtaṃ⁶ ārabha ka-
 thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁷ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
 rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasaṅṭhāpanaṅṭhapadaṭṭhapanādīni⁸
 sabbakiccāni karoti saddho pasanno tīsaṇaḡato samādinnapaṇcaṣilo,
 15 antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītināmeti. So ekadi-
 vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātum gacchanto attano puttaṃ gahetvā
 gato. So tattha ekaṃ devaccharapaṭibhāḡaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ Lic-
 chavikumārīkaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sad-
 dhiṃ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṃ kumārīkaṃ labhamāno jīviṣṣāmi,
 20 alabhamānassa me etth' eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹⁰ katvā
 maṇcaḡakaṃ parissajitvā nipajji. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
 avatthumhi chandarāḡaṃ mā kari¹¹, hīnajaḡo tvam nahāpitaputto¹²,
 Licchavikumārīkā khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
 vikā, aṇṇaṃ te jātigottehi sadisakumārīkaṃ ānessāmīti“ āha. So pitu
 25 kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhagīni cullamātā¹³ culla-
 pitā¹⁴ ti sabbe pi nātakā c' eva mittasuhajjā ca sannipatitvā saṇṇa-
 pentāpi¹⁵ saṇṇāpetum nāsakkhimsu. So tatth' eva sussitvā parisussitvā
 jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ B¹ pariggaṇetvā. ² B¹ datvā. ³ B¹ dhammadesanaṃ. ⁴ B¹ omits ahoṣi. ⁵ B¹
 adds paṭhamaṃ. ⁶ B¹ hnāpita-. ⁷ B¹ rājunaṃ. ⁸ B¹ massukaraṇakesayaṅṭhapanā-
 attarūpaṭhānādāna, B^p -saṅṭhapanaattharūpaṭṭhānādīni. ⁹ B¹ paṭibandha-.
¹⁰ B¹ āhārūpacchedakaṃ, C^k āharūpacchedaṃ, C^p āhārūpacchedaṃ. ¹¹ C^k C^p kari.
¹² B¹ hnāpita-. ¹³ B¹ dhūla-. ¹⁴ B¹ cūla-. ¹⁵ B¹ B^p saṇṇāpento pi.

tanuttaṃ gate soke „Sattḥāraṃ vandissāmīti“¹ bahuṃ gandhamālavilepanaṃ¹ gahetvā Mahāvanaṃ gantvā Sattḥāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasīti“² vutte tam atthaṃ ārocesi. Sattḥā „na kho upāsaka idān' eva tava
 5 putto avatthusmiṃ³ chandarāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadesa⁴ sīhayoniyāṃ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro⁵ ekā ca bhaginī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
 10 canaguhāyaṃ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalīkaguḥā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparabhāge sīhānaṃ mātāpitaro kālam akāmsu. Te bhaginīṃ sīhapotikaṃ Kañcanaguhāyaṃ ṭhapetvā gocarāya nikkhamitvā⁶ maṃsaṃ āhariṭvā tassā denti. So sigālo taṃ sīhapotikaṃ disvā
 15 paṭibaddhacitto⁷ ahoṣi. Tassā⁸ pana mātāpitunnaṃ dharamānakāle okāsaṃ na lattha⁸. So sattannaṃ pi tesāṃ gocarāya pakkantakāle Phalīkaguḥāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṃ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃyuttaṃ evarūpaṃ rahassakathaṃ¹⁰ kathesi¹¹: „sīhapotike, ahaṃ pi catuppādo tvam pi
 20 catuppādā¹², tvaṃ me pajāpati¹³ hohi¹⁴ ahan¹⁵ te pati bhavissāmi, te mayāṃ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṃ ito paṭṭhāya maṃ kilesavasena saṃgaṇhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppādānaṃ¹⁶ antare hīno patikuttḥo caṇḍālasadiso, mayāṃ uttamarājakulasammaṭṭā, esa kho
 25 mayā ca saddhīṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁷ katheti, ahaṃ evarūpaṃ¹⁸ kathaṃ sutvā jīvitena kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ sannirumhitvā¹⁹ marissāmīti“. Ath' assā etaḍ ahoṣi: „mayhaṃ evam eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āgacchanti²⁰, tesāṃ

¹ C^k gandhaviilepanaṃ. ² Bⁱ C^k dissasīti. ³ Bⁱ avattumbi. ⁴ Bⁱ -ppadeso. ⁵ Bⁱ tassa cha kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ pakkamitvā. ⁷ Bⁱ paṭibandha. ⁸ Bⁱ tassa. ⁹ Bⁱ nāladdhaṃ, C^p C^s na alattha. ¹⁰ C^p C^s rahassamkathaṃ. ¹¹ Bⁱ katheti. ¹² Bⁱ catuppādo. ¹³ Bⁱ C^p C^s pajāpati. ¹⁴ Bⁱ hoti, C^k hoha. ¹⁵ Bⁱ ahaṃ. ¹⁶ Bⁱ catuppādānaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds kathaṃ. ¹⁸ C^p C^s evamrūpaṃ. ¹⁹ Bⁱ sannirujhitvā. ²⁰ Bⁱ B^p āgacchentu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā pativacanāṃ
 alabbhitvā „na idāni¹ esā mayi sambajjhatīti²“ domanassappatto
 Phalīkaguhaṃ³ pavisitvā nipajji⁴. Ath' eko sīhapotako mahisa-
 vāraṇādisu⁵ aññatarāṃ vadhitvā maṃsaṃ khādītvā bhaginiyā
 bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassu“⁶ ti āha. „Bhātika,
 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁶, marissāmīti⁶. „Kīmkāraṇā“⁶ ti.
 Sā taṃ pavattīm ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālo“⁶ ti ca vutte
 Phalīkaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ⁷ „ākāse nipanno“⁶ ti mañña-
 mānā „bhātika, kīṃ na passasi⁸, eso Rajatapabbate ākāse ni-
 panno“⁶ ti⁹. Sīhapotako tassa Phalīkaguḥāyaṃ¹⁰ nipannabhāvaṃ¹⁰
 ajānanto „ākāse nipanno“⁶ ti saññī hutvā „māressāmi¹¹ nan“⁶ ti
 sīhavegena pakkhandītvā Phalīkaguhaṃ hadayen' eva pahari.
 So hadayena phalītena¹² tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabba-
 tapāde pati. Athāparo āgañchi¹³. Sā tassa pi tath' eva
 kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata-
 pāde pati. Evaṃ¹⁴ chasu pi bhātikesu matesu sabbapaccā Bodhi-
 satto āgañchi¹⁴. Sā tassa pi¹⁵ taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni
 so kuhin“⁶ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“
 ti āha. Bodhisatto¹⁶ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitthā nāma
 n' atthi, Phalīkaguḥāya¹⁷ nipannako¹⁸ bhavissatīti⁶. So pabbata-
 pādaṃ otarītvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya
 pariḡaṇhanapaññāya¹⁹ abhāvena Phalīkaguḥābhāvaṃ ajānitvā
 hadayena paharītvā matā bhavissanti, asamekkhitaatitūritaṃ
 karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti“⁶ natvā²⁰ paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

25

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhinipātīnaṃ
 sāni²¹ kammāni tappenti²² unhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ Bⁱ Cp C^o na dāni. ² Bⁱ samijjhatīti. ³ Bⁱ -guhāyaṃ. ⁴ Bⁱ nippajjati. ⁵ Bⁱ nā-
 disu. ⁶ Bⁱ khādāmi. ⁷ Bⁱ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ Bⁱ kīṃ pana na passasi, C^k kīṃ
 passasi. ⁹ C^k omits ti. ¹⁰ Cp C^o -guhāya. ¹¹ Bⁱ māressāmi. ¹² Cp phalītena
¹³ Bⁱ āgacchi, C^k and Cp āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ Bⁱ āgacchi, C^k āgacchi
 corrected to āgañchi. ¹⁵ Cp C^o omit pi. ¹⁶ Cp C^o add evaṃ. ¹⁷ Bⁱ -guhāyaṃ.
¹⁸ Bⁱ adds ca. ¹⁹ Bⁱ saññāya ²⁰ Bⁱ vatvā. ²¹ Bⁱ tāni. ²² Bⁱ kappenti.

Tattha asamekkhitakammanāṃ tuṇṭābhiniṇṇāṃ ti yo puggalo
 yaṃ¹ kammanāṃ kātukāmo hoti tattha dosaṃ asamekkhitvā anupadhāretvā turito
 hutvā vegen' eva taṃ kammanāṃ kātum abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
 asamekkhitakammanāṃ turitābhiniṇṇāṃ tāni evaṃ katāni sāni kammāni tap-
 5 penti² socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: uṇhaṃ⁴ v' ajjhohitaṃ mukhe⁵ yathā
 bhūñjantena⁶, „idaṃ sīlaṃ idaṃ⁷ uṇhaṃ⁸ ti anupadhāretvā uṇhaṃ ajjhoharaṇi-
 yaṃ⁹ mukhe ajjhohitaṃ ṭhapitaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim pi dābati¹⁰
 soceti kilameti evaṃ tathārūpaṃ puggalaṃ tāni kammāni tappenti².

Iti so sīho imaṃ gāthāṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
 10 kusalā⁹ 'sigālaṃ māressamā¹⁰ 'ti ativegena pakkhanditvā sayāṃ¹¹
 matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalīkaguḥāyaṃ ni-
 pannass' eva hadayaṃ phālessāmīti¹² so sigālassa ārohanaoro-
 hanamaggaṃ sallakkhetvā¹³ tadabhimukho hutvā tikkhatum
 sīhanādaṃ nadi¹⁴. Pathaviyā¹⁴ saddhīm ākāsaṃ ekaninōdaṃ
 15 ahoṣi. Sigālassa Phalīkaguḥāya¹⁵ nipannakass' eva¹⁶ bhītataṣi-
 tassa hadayaṃ phalī¹⁷. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitakkhayaṃ patto¹⁸
 ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

9. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi¹⁶,
 20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasāṃ
 bhīto santāsam āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho¹⁹ti cattāro sīhā: tīṇasīho paṇḍusīho kālasīho¹⁹ surattahattha-
 pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayīti
 tena asanītasasaddabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
 25 ekanādaṃ²⁰ akāsi, daddare vasāṃ ti phalīkamissake Rajatapabbate vasanto,
 bhīto santāsam āpādi²¹ti maraṇabhayaena bhīto cittutrasāṃ āpādi²¹, hadayaṃ
 cassa apphalīti tena c' assa bhayena hadayaṃ phalītaṃ.

¹ C^k omits yaṃ. ² Bⁱ kappenti. ³ Bⁱ socatani, C^k socaneti. ⁴ Bⁱ adds ti. ⁵ Bⁱ
 bhūñjante. ⁶ C^k C^p C^s omit idaṃ. ⁷ Bⁱ ajjhoharaṇaṃ, C^k ajjhoharaṇiyaṃ. ⁸ Bⁱ
 adds tappeti. ⁹ Bⁱ -kusalatāya. ¹⁰ Bⁱ māressāmī. ¹¹ Bⁱ sayam pi. ¹² Bⁱ sallak-
 khitvā. ¹³ Bⁱ nadati. ¹⁴ Bⁱ pathaviyā. ¹⁵ Bⁱ phalīkaguḥāyaṃ, C^p phalīkaguḥā.
¹⁶ C^p C^s nipannasseva, Bⁱ nipannasseva. ¹⁷ C^p phalī. ¹⁸ Bⁱ abhinīdayī. ¹⁹ C^k
 omits kālasīho, C^p C^s kālasīho [corrected to kālasīho. ²⁰ Bⁱ ekaninōdaṃ.
²¹ C^k āpādi, Bⁱ āpādi.

Evam siho sigālam¹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā bhātare ekasmiṃ
 thāne paṭicchādetvā tesam matabhāvaṃ bhaginiyā ācikkhitvā taṃ
 samassāsetvā yāvajīvaṃ Kañcanaguhāya² vasitvā yathākam-
 maṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo- 5
 dbhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiṃhale patiṭṭhahi) „Tadā
 sigālo nahāpitaputto ahoṣi, sīhapotikā Licchavikumārikā, cha⁴ kaniṭṭha-
 bhātaro⁵ aññatarattherā ahesuṃ, jeṭṭhabhātikasīho⁶ pana aham evā⁷“
 'ti. Sigāla-jātakaṃ.

3. Sūkarajātaka.

10

Catuppado⁷ aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto aññatarāṃ mahallakattherāṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi
 divase rattiṃ⁸ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre⁹
 maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṃghassa Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭṭim¹⁰ pavitṭhe dhammasenāpati Satthāraṃ vanditvā attano parive- 15
 ṇaṃ¹¹ āgamāsi¹². Mahāmogallāno pi¹³ pariveṇaṃ¹¹ eva gantvā
 muhuttaṃ vissamitvā¹⁴ therassa santikaṃ āgantvā¹⁵ pañhaṃ pucchi.
 Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candaṃ¹⁶ utṭhāpento¹⁷
 viya vissajjetvā¹⁸ pākataṃ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇa-
 mānā nisīdīmsu. Tatr'eko mahallakatthero cintesi: „sac' āhaṃ imissā¹⁹ 20
 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²⁰ pañhaṃ pucchissāmi ayaṃ me
 parisā 'bahussuto ayaṃ' ti nātvā sakkārasammānaṃ karissatīti“ pari-
 santarā utṭhāya therāṃ upasaṃkamitvā ekamantaṃ ṭhatvā²¹ „āvuso
 Sāriputta, mayam pi taṃ ekaṃ pañhaṃ pucchāma, amhākam pi okā-
 saṃ karoḥi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²² vā nibbedhikāye²³ vā 25
 niggāhe vā paṭiggāhe vā visese vā paṭivisese vā“ ti āha. Thero taṃ²⁴
 oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātīti“
 tena saddhiṃ akathetvā va lajjamāno vijāniṃ ṭhapetvā āsanā otaritvā

¹ B¹ sigālassa. ² B¹ -guhāyaṃ, C² -guhāyaṃ corrected to -guhāya. ³ B¹ dhamma-
 desanaṃ. ⁴ C² C³ omit cha. ⁵ C² C³ kaniṭṭhabhātaro. ⁶ B¹ jeṭṭhakabhā-. ⁷ B¹
 catuppādo. ⁸ B¹ ratti. ⁹ B¹ -kuṭṭi-. ¹⁰ B¹ -kuṭṭi, C² -kuṭṭim. ¹¹ C² C³ C⁴ pari-
 venāṃ. ¹² B¹ āgamāsi. ¹³ C² C³ C⁴ omit pi. ¹⁴ B¹ visamitvā vasamitvā. ¹⁵ B¹
 gantvā. ¹⁶ B¹ punnacanta. ¹⁷ B¹ upaṭṭhapento. ¹⁸ C² visajjetvā. ¹⁹ B¹ imissāya.
²⁰ B¹ ālulento, C ālulento. ²¹ B¹ ṭhapetvā. ²² B¹ aveṭhikāya, C² aveṭhikāye.
²³ B¹ nippethikāya, C² nibbethikāye. ²⁴ B¹ omits taṃ.

parivenam¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano parivenam³ eva
 agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath⁴ etam duṭṭhamahallakam, ma-
 dhuradhammasavanam no sotum na adāsiti⁵“ anubandhimsu⁶. So palā-
 yanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakuṭiyā pativā gūthamakkhito
 5 uṭṭhāsi. Manussā tam disvā vippaṭisārino hutvā Satthu santikam aga-
 maṃsu. Satthā te disvā „kim upāsakā avelāya āgatā atthā⁷“ ’ti
 pucchi. Manussā tam⁸ attham ārocesum. Satthā „na kho upāsakā
 idān’ ev’ esa mahallako ubbillāpito⁹ hutvā attano balaṃ ajānitvā ma-
 hābalehi saddhim payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbillā-
 10 pito⁹ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhim payojetvā gūtha-
 makkhito ahoṣiti¹⁰“ vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto siho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya¹
 vāsam kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saram nissāya bahusukarā
 15 nivāsam kappesum. Tam eva saram nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹⁰ vāsam kappesum. Ath’ ekadivasam siho mahisavāra-
 nādīsu¹¹ aññataram vadhivā yāvadattham maṃsam khāditvā
 tam saram otarivā pāṇiyam¹² pivivā uttari. Tasmim khaṇe
 eko thullasūkaro tam saram nissāya gocaram gaṇhāti¹³ Siho
 20 tam disvā „aññam ekadivasam imam khādissāmī¹⁴“, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁵“ ’ti tassa anāgamanabhayena¹⁶
 sarato uttarivā ekena passena gantum ārabhi. Sūkaro oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantum asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sihena saddhim payojetum vaṭṭatīti¹⁷“
 25 sīsam ukkhipivā tam yuddhatthāya avhayanto¹⁸ paṭhamam¹⁹
 gātham āha:

1. Catuppado aham samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi siha²⁰ nivattassu, kin nu bhīto palāyasīti²¹. 5.

¹ C^k C^p C^s parivenam. ² Bⁱ pāvīsi. ³ C^k C^p C^s parivenam. ⁴ Bⁱ nādāsīti. ⁵ Bⁱ
 anubandhimsu. ⁶ Bⁱ āgatattā. ⁷ C^k nam. ⁸ Bⁱ upillāpito. ⁹ Bⁱ pappataguhāyam.
¹⁰ Bⁱ -sālesu. ¹¹ Bⁱ mahisavāranādīsu. ¹² Bⁱ pāṇiyam, C^s pāṇiyam. ¹³ Bⁱ gaṇ-
 hāti. ¹⁴ Bⁱ khādissāmīti. ¹⁵ Bⁱ na āgaccheyyā. ¹⁶ Bⁱ anāgatabhayena. ¹⁷ C^k C^p
 C^s vaddhatīti ¹⁸ Bⁱ avhayanto. ¹⁹ Bⁱ paṭhamam ²⁰ Bⁱ samma. ²¹ Bⁱ pi tena.

Sīho tassa kathaṃ sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṃ tayā saddhiṃ saṃgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmiṃ yeva t̄hāne saṃgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sīhena' saddhiṃ saṃgāmessāmīti“¹ tuṭṭhapahaṭṭho taṃ² pavattim nātakānaṃ ārocesi. Te tassa kathaṃ sutvā bhītatasiṭā „idāni tvam sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṃ ajānitvā sīhena saddhiṃ saṃgāmaṃ kātukāmo³ si, sīho āgantvā sabbe pi amhe jvitatkhayaṃ pāpessati, sāhasikakammaṃ mā karīti“ āhaṃsu. So bhītatasiṭo „idāni kiṃ karomīti“⁴ pucchi. Sūkarā⁵ „etesam tāpasānaṃ ukkārabhūmim⁶ gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarīraṃ vaṭṭetvā⁷ sarīraṃ⁸ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṃ ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato⁹ purimataram āgantvā¹⁰ vātayogaṃ nātvā uparivāte tiṭṭha¹¹, sucijātiko sīho tava¹² sarīragandhaṃ ghāyitvā tuyhaṃ jayaṃ datvā gamissatīti¹³“ āhaṃsu. So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa sarīragandhaṃ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṃ nātvā „samma sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvam¹⁴ gūthamakkhito nābhavissa¹⁵ idh' eva taṃ¹⁶ jvitatkhayaṃ apāpessaṃ¹⁷, idāni pana te sarīraṃ n' eva mukhena ḍasitum na pādena paharitum sakkā¹⁸, jayan te dammīti“¹⁹ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;
sace yujjhītukāmo²⁰ si jayaṃ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti mūlhamakkhitattā²¹ duggandhalomo, duggandho vāsīti anīṭṭhājeḅuecchapaṭikūlagandho hutvā vāyasi, jayaṃ samma dadāmi te ti tuyhaṃ jayaṃ demī, ahaṃ parājīto, gaccha tvaṃ ti vatvā

Sīho nivattitvā²² gocaraṃ gaheṭvā sare pānīyaṃ²³ pivitvā pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito“²⁴ ti nātakānaṃ

¹ Bⁱ pi tena. ² Bⁱ saṃgāmessāmīti, C^p C^s saṃgāmessāmīti. ³ Bⁱ C^k omīti taṃ. ⁴ Bⁱ sarākamamkātukāmo, C^k saṃgāmo kātukāmo, C^p C^s saṃgāmetukāmo. ⁵ Bⁱ adds samma tvam. ⁶ Bⁱ uccārabhūmiyaṃ. ⁷ C^k C^p C^s vaddhetvā, Bⁱ vatṭetvā. ⁸ Bⁱ omīti sarīraṃ. ⁹ Bⁱ āgamato. ¹⁰ Bⁱ gaṇitvā. ¹¹ Bⁱ tiṭṭhāhi. ¹² Bⁱ taṃ. ¹³ Bⁱ sarīraṃgandhaṃ. ¹⁴ Bⁱ bhavissatīti. ¹⁵ Bⁱ omīti tvam. ¹⁶ Bⁱ na bhavissasi. ¹⁷ Bⁱ omīti taṃ. ¹⁸ Bⁱ pāpeyyum. ¹⁹ Bⁱ adds sūkara. ²⁰ C^k yajjhītu-, Bⁱ kujhītu-. ²¹ Bⁱ mūlha-. ²² Bⁱ sīho tato ca nivattetvā. ²³ Bⁱ pānīyaṃ.

ārocesi. Te bhītatasiṭā „puna ekadivasam āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imain desanam² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā³
5 sūkarō mahallako ahosi, siho pana aham evā“⁴ ti. Sūkarajātakam.

4. Uragajātaka.

Idhūragānam pavaro pavittho ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḍanam ārabha kathesi. Kosalarāṇṇo kira
sevakā senipamukhā dve mahāmaccā⁴ aññamaññam diṭṭhatthāne⁵ kala-
10 ham karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākato jāto. Te n' eva
rājā na nātimitta samagge kātum sakkhimsu⁶. Ath' ekadivasam Satthā
paccūsamaye bodhaneyyabandhave olokeno tesam ubhinnam pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadvase ekako va Sāvattihim⁷ piṇḍāya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre aṭṭhāsi⁸. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāram antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā⁹ nisidāpesi.
Satthā nisiditvā¹⁰ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsam kathetvā kallacitta-
tam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvam nātvā tam eva pattam gāhāpetvā¹¹ utthāya
itarassa gehadvāram agamāsi. So¹² nikkhamitvā Satthāram vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharam¹³ pavesetvā nisidāpesi. Itto pi pattam ga-
hetvā Satthārā¹⁴ saddhim yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-
samse vaṇṇetva cittakalyatam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamañ-
ñam accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsaya
25 ahesum. Tam divasam yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhū-
jimsu. Satthā bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā vihāram agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādīni¹⁹ c' eva sappimadhuphāṇitādīni²⁰ ca ādāya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamimsu. Satthā bhikkhusamghena

¹ C^k C^p C^s pāpessasīti. ² Bⁱ dhammadesanam. ³ Bⁱ omits tadā. ⁴ Bⁱ mahā-
mattā. ⁵ Bⁱ dinaṭṭhāne. ⁶ Bⁱ kātu nāsikkhisu, C^k kātum na sakkhimsu. ⁷ Bⁱ si-
vatthiyam. ⁸ Bⁱ ṭhāsi. ⁹ C^k paññāpetvā, C^p C^s paññāpetvā. ¹⁰ C^p C^s add va.
¹¹ Bⁱ āhārāpetvā. ¹² Bⁱ adds pi. ¹³ C^k gharam. ¹⁴ C^k adds va. ¹⁵ Bⁱ saddhi-
raññeva. ¹⁶ C^k omits tassa. ¹⁷ Bⁱ dassetvā. ¹⁸ Bⁱ divasaññeva, C^p C^s divasam
yeva ca. ¹⁹ B_i -vilepanāni. ²⁰ C^k C^p C^s -phāṇitādīni. ²¹ Bⁱ saddhī ñeva.

vatte¹ dassite Sugatovādam datvā gandhakuṭim pāvīsi. Bhikkhū sā-
 yaṅhasamaye dhammasabhāyam katham² samuṭṭhāpesum: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ ciram vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakkhi⁶ na nātimittādayo⁷ te ekadi-
 vāsen' eva Tathāgatena damitā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāham ime dve jane samagge akāsim,
 pubbe p' ete⁸ mayā samaggā katā yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bārāṇasiyam ussave ghoṣite mahāsamajjam ahosi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanattam sannip-
 patimsu. Tatr' ekasmiṃ ṭhāne eko nāgo ca supaṇṇo ca'
 samajjam passamānā ekato atthamsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabhāvam ajānanto amse hattham ṭhapesi. Supaṇṇo „kena
 me amse hattho ṭhapito“ ti nivattitvā olokento nāgam sañjāni. 15
 Nāgo pi olokento supaṇṇam sañjānitvā maraṇabhayatajjito na-
 garā nikkhamitvā nadipitṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁰ „tam
 gahessāmīti“ anubandhi. Tasmim samaye Bodhisatto tāpaso
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹¹ vasamāno divādaratham¹²
 patippassambhanattam¹³ udakasāṭikam nivāsetvā vakkalam bahi 20
 ṭhapetvā nadim otarivā nahāyati¹⁴. Nāgo „imam pabbajitam
 nissāya jīvitam labhissāmīti“ pakativannaṃ vijahitvā maṇik-
 khandhavannaṃ māpetvā vakkalantaram pāvīsi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno tam tattha pavitṭham disvā vakkale garubhāvena
 agahetvā Bodhisattam āmantetvā „bhante, aham chāto, tumhā- 25
 kam vakkalam gaṇhatha, imam nāgam khādissāmīti“ imam
 attham pakāsetum¹⁵ paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ vitte. ² Bⁱ satthu guṇakatham. ³ Bⁱ ye va. ⁴ Bⁱ mahāmattā. ⁵ C^k Bⁱ vāya-
 māno. ⁶ Bⁱ nāsi. ⁷ Bⁱ adds sikkhisuṃ. ⁸ Bⁱ puppe pi te, C^k pubbe te. ⁹ Bⁱ
 adds iti dve. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ paṇṇasālāyam. ¹² Bⁱ divādaratha, B^p divā-
 daratha and sariradaratha, C^k divāratham. ¹³ Bⁱ patippass-. ¹⁴ Bⁱ hnāyati.
¹⁵ Bⁱ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavitṭho
selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavitṭho ti imasmīn vakkale¹ uragānaṃ pavaro nāgarājā pavitṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivanna² maṇikkhandho hutvā pavitṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham icchamāno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti ahaṃ pana tumhākaṃ brahmanvaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
10 bhottun ti etaṃ⁴ nāgaṃ vakkalantarāṃ pavitṭhaṃ⁵ chāto pi samāno bhakkhituṃ na sakkomīti.

Bodhisatto udake tṭhito yeṃa supanna⁶rajassa thutiṃ katvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciram eva jīva,
15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopīto Brahma-rakkhito hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogarāhā
20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā pāṇātipātāni katvā nāgamainsakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udake tṭhito va anumodanaṃ katvā uttaritvā
vakkalaṃ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṃ gantvā
mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṃ vasimsu¹¹.

- 25 Sathā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā nāgo ca supanno ca ime dve mahāmettā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā 'ti. Uragejātaṃ¹².”

¹ C^k C^p C^s vakkalaṃ. ² C^k omits maṇivanna. ³ Bⁱ pūjayanto. ⁴ Bⁱ ekaṃ.
⁵ C^k C^p C^s pavitṭho, Bⁱ pavitṭhaṃ. ⁶ Bⁱ dibyā. ⁷ C^p C^s pātubhavanti. ⁸ Bⁱ visahāmi. ⁹ Bⁱ sottun. ¹⁰ C^k C^p C^s pātubhavanti. ¹¹ Bⁱ sukhavāsaṃ vasimsu. ¹² B^p brahmaguttajātaṃ, Bⁱ adds catutthāni.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
samīpe Pasenadiraṇṇā kārite Rājakārāme¹ viharanto attano khipi-
takam ārabha kathesi. Ekasmim hi divase Satthā Rājakārāme¹
catuparisamajjhe nisīditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā² mahāsaddam akaṃsu.
Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahoṣi. Atha kho Bhagavā
bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīva' 'ti vutte
tappaccayā jīveyya vā³ mareyya⁴ vā“ ti. „No h' etam bhante“.
„Na⁵ bhikkhave khipite 'jīva' 'ti vattabbo, yo⁶ vadeyya āpatti dukka- 10
ṭassā“ ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
„jīvatha⁷ bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkuccāyantā nālapanti. Ma-
nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
bhante' ti vuccamānā nālapissantīti⁸“. Bhagavato etam attham āroce-
sum. „Gihī bhikkhave itthamaṅgalikā⁹; anujānāmi bhikkhave gihīnam 15
'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīva' 'ti vattun ti¹⁰. Bhikkhū
Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvapaṭijīvam nāma kadā uppanna
ti. Satthā „bhikkhave, jīvapaṭijīvam nāma porāṇakāle¹¹ uppanna“
ti vatvā atitam āhari:

Attī Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 20
dhisatto Kāsiraṭṭhe¹² ekasmim brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
pitā vohāram katvā jīvikam¹³ kappeti¹⁴. So soḷasavassapadesi-
kam Bodhisattam maṇikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādiṣu
caranto Bārāṇasim¹⁵ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpe-
tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁶, sace icchatha
tattha¹⁷ vasathā“ ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ B¹ rājikā-. ² B¹ uccāsaddam, Cp C² uccāsadda. ³ B¹ adde dhareyya vā. ⁴ B¹ cāreyya. ⁵ B¹ adde hi. ⁶ Cp C² ye. ⁷ B¹ C² jīvata. ⁸ B¹ lapissantīti. ⁹ B¹ R² omit ittha. ¹⁰ B¹ B² vattun vattatīti. ¹¹ Cp C² porāṇakakāle. ¹² B¹ kāsikaraṭṭhe. ¹³ B¹ jīvitam. ¹⁴ B¹ kappesi. ¹⁵ B¹ bārāṇasī, C² Cp C² bārāṇasiyam. ¹⁶ B¹ Cp C² -parig-
gahitā. ¹⁷ C² Cp C² omit tattha. ¹⁸ Cp C² aharū.

pāteṣṣāmīti¹“ pitaraṃ gaheṭvā tattha gato. Ath’ assa pitā phalake nipajji, sayam pitu pāde sambāhamāno² nisīdi. Tattha adhiṭṭhato yakkho pana dvādasā vassāni Vessavaṇaṃ³ upatṭhahitvā taṃ sālaṃ labhanto „imaṃ sālaṃ pavitṭhamaṇussesu yo⁴ khipite ‘jīvā’⁵ ‘ti vadati yo⁶ ca ‘jīvā’ ‘ti vutte ‘paṭijīvā’⁷ ‘ti vadati te jivapaṭijivabhāniṇo ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti⁸“ labhi. So piṭṭhavaṃsathūṇāya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁹ khipāpeṣṣāmīti¹⁰“ attano ānubhāvena sukhumacūṇaṃ viṣajjesi. Cūṇo āgantvā tassa nāsāpuṭesu pāvīsi. So phalake nipannaṃ va khipi. Bodhisatto
10 na¹¹ ‘jīvā’ ‘ti āha. Yakkho taṃ khādituṃ thūṇāya otarati. Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bhavissati¹², ayaṃ so khipite ‘jīvā’ ‘ti avadantaṃ khādakayakkho bhavissatīti¹³“ pitaraṃ ārabha paṭhamaṃ gātham āha:

1. Jīva vassasataṃ Gagga aparāni ca vīsatiṃ⁷,
15 mā maṃ piṣācā khādantu⁸, jīva tvam sarado⁹ satan ti. 9.

Tattha Gaggā ‘ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāni ca vīsatiṃ aparāni ca vīsati vassāni jīva, mā maṃ piṣācā khādantu ‘ti maṃ piṣācā mā khādantu, jīva tvam sarado⁹ satan ti tvam pana vīsuttaraṃ vassasataṃ jīvā ‘ti¹⁰, saradasataṃ hi¹¹ gaṇḍhiyamānaṃ vassasataṃ eva hoti, taṃ purimehi vīsāya¹²
20 saddhiṃ vīsuttaraṃ idha adhippetāni.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇavaṃ ‘jīvā’ ‘ti vuttatā khādituṃ na sakkā¹³, pitaraṃ pan’ assa khādissāmīti¹⁴“ pitu santikaṃ agamaṃsi. So taṃ āgacchantaṃ disvā cintesi: „ayaṃ so ‘paṭijīvā’ ‘ti abhaṇantaṇaṃ khādana-
25 yakkho bhavissati, paṭijīvaṃ karissāmīti¹⁵“ so puttaṃ ārabha dutiyaṃ gātham āha:

2. Tvam pi vassasataṃ jīva aparāni ca vīsatiṃ¹⁴,
viṣaṃ¹⁵ piṣācā khādantu, jīva tvam sarado¹⁶ satan ti. 10.

¹ B¹ samāhanto. ² B¹ vassavaṇaṃ, C^k Cp C^s vassavaṇaṃ. ³ C^s so. ⁴ B¹ bodhisattassa pitaraṃ, C^k bodhisatto pitaraṃ. ⁵ B¹ bodhisattā naṃ, C^k bodhisatto naṃ. ⁶ C^k bhavissatīti. ⁷ B¹ vīsati, C^k vīsatiṃ. ⁸ B¹ adantu. ⁹ B¹ Bp parato. ¹⁰ B¹ hi. ¹¹ B¹ parato sataṃ hi, Bp parato satan ti. ¹² B¹ viṣāhi, C^k viṣāya. ¹³ C^k adda ti. ¹⁴ B¹ vīsati. ¹⁵ C^k Cp viṣ-. ¹⁶ B¹ Bp parato.

Tattha viṣaṃ¹ piṣācā² ti piṣācā halāhalaviṣaṃ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṇivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālaṃ pavitṭhamanusse khādasīti“
 „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upatṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ 5
 pana sabbe va khādituṃ labhasīti“⁴. „Jīvapaṭijīvabhānino ṭha-
 petvā avasese khādāmīti“⁵. „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ
 katvā kakkhalo⁶ pharuso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi
 tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaparāyano bhavissasi⁷, tasmā
 ito paṭṭhāya pānātipātādīhi viramassū“⁸ 'ti taṃ yakkhaṃ dame- 10
 tvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu silesu patitṭhāpetvā yak-
 khaṃ⁹ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadvase sañcarantā ma-
 nussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ nātvā
 rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā
 pesanakārakaṃ viyā katvā ṭhito“¹⁰ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko- 15
 sāpetvā senāpatiṭṭhāne¹¹ ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ
 adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiggāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde
 ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ¹² pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvapaṭijīvaṃ¹⁰ nāma
 tasmim kāle uppannaṃ“ ti vatvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā 20
 Ānando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana aham evā“¹¹ ti. Gagga-
 jātakaṃ¹¹.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
 ranto ekaṃ ossaṭṭhaviriyaṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ 25
 Ekādasanipāte Saṃvarajātake āvibhavissati¹². So pana bhikkhu Sat-
 thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viriyaṃ ossajjīti¹³“¹³ vutte „saccaṃ

¹ B¹ viṣaṃ. ² B¹ adds khādantu. ³ C¹ omits imaṃ. ⁴ B¹ adds so. ⁵ B¹ C¹
 C¹ kakkhalo. ⁶ B¹ bhavissati, C¹ bhavissatīti. ⁷ B¹ taṃ yakkhaṃ. ⁸ C¹ sotā-
 patitṭhāne. ⁹ B¹ saggapūraṃ. ¹⁰ B¹ jīvapaṭijīvaṃ. ¹¹ B¹ adds pañcamaṃ.
¹² B¹ āvi-. ¹³ B¹ ossajjīti, C¹ ossajjīti.

Bhagavā“ 'ti āha. Atha nam Satthā „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyam katvā maṃsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjam gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyam ossajasīti“ vatvā atītam āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo³ ahoṣi. Tattha pañcasatā⁴ vaḍḍhakī⁴ vasanti. Te nāvāya⁵ uparisotaṃ gantvā araṇṇe⁶ gehasambhāradārūni⁷ kottetvā tathh' eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe⁸ sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu⁹
 10 saṇṇam katvā nadītiraṃ netvā nāvaṃ āropetvā anusotena nagaram āgantvā ye yādisāni gehāni ākamkhanti tesam tādisāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tathh' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesam jivikaṃ¹¹ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹² dārūni¹³ kottentānaṃ avidūre eko
 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukaṃ¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṃ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto¹⁷ tesam dārukottanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti“ maṇṇamāno tīhi pādehi tesam santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ¹⁸ disvā tikhiṇavāsīyā¹⁹ khānukassa²⁰ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²¹ khānukaṃ²² nīharitvā pubbaṃ mocetvā²³ uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁴ nacirass' eva vaṇaṃ phāsukaṃ kariṃsu. Hatthi¹⁴ ārogo²⁵ hutvā cintesi:
 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jivitaṃ laddhaṃ, idāni tesam mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti“ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakihi

¹ Bⁱ osajjita. ² Bⁱ vaḍḍhakī-, C^k C^p vaḍḍhakī-. ³ Bⁱ pañcasata. ⁴ Bⁱ vaḍḍhakīṃ, C^p C^p vaḍḍhaki. ⁵ Bⁱ nāvāya, C^k nāvāya. ⁶ Bⁱ araṇṇe pavisisu. ⁷ Bⁱ gehasambhāradārūni, C^p C^p gehasambhāradārūni. ⁸ Bⁱ gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ C^p C^p tatheva. ¹¹ Bⁱ jivitaṃ. ¹² Bⁱ bandhetvā. ¹³ Bⁱ C^p C^p dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ Bⁱ ekam khadirakhānukaṃ. ¹⁶ Bⁱ khānuko. ¹⁷ Bⁱ vedanāmatto. ¹⁸ Bⁱ khānukaṃ. ¹⁹ Bⁱ taṃkhiṇāvāsīyā, C^k tikhiṇāvāsīyā, C^p tikhiṇāvāsīyā. ²⁰ Bⁱ C^p C^p khānukassa. ²¹ Bⁱ ākaḍḍhantā, C^p C^p ākaḍḍhantā. ²² Bⁱ C^p khānukaṃ. ²³ Bⁱ pucchitvā. ²⁴ Bⁱ adda makkhitvā. ²⁵ Bⁱ arogo.

saddhim rukkhe niharati, tacchentanāma¹ parivattetvā² deti, vā-
 siādīni upasaṃharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭiyam³ gan-
 hāti. Vadḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṃ piṇḍam dentā
 pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto
 hatthajānīyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahoṣi: „ahaṃ etarahi 5
 mahallako, idāni mayā imesaṃ kammakaraṇatthāya puttaṃ datvā
 gantum vaṭṭatīti“ so vadḍhakīnam anācikkhitvā va araṇṇam
 pavisitvā puttaṃ ānetvā „ayaṃ hatthipotako mama putto, tum-
 hehi mayhaṃ jīvitam dinnam, ahaṃ vo vejjavetanatthāya imam
 dammi, ayaṃ tumhākaṃ ito paṭṭhāya kammaṇi karissatīti“ 10
 vatvā „ito paṭṭhāya yaṃ pana mayā kattabbaṃ kammaṃ tvaṃ
 karohīti“ puttaṃ ovaditvā vadḍhakīnam datvā sayam araṇṇam
 pāvīsi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vadḍhakīnam vacanakaro⁵
 ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṃ pañcahi
 piṇḍasatehi posenti. So kammaṃ katvā nadiṃ otaritvā⁶ kilītvā 15
 āgacchati. Vadḍhakidārakāpi⁷ taṃ soṇḍādīsu⁸ gahetvā udake
 pi thale pi tena saddhim kilīnti. Ajānīya⁹ pana hatthino pi
 assāpi purisāpi udake uccāram vā passāvam vā na karonti.
 Tasmā so pi udake uccārapassāvam akatvā bahi naditīre eva¹⁰
 karoti. Ath' ekasmiṃ divase upari nadiyā devo vassi. Addha- 20
 sukkaṃ¹¹ hatthilaṇḍam¹² udakena nadiṃ otaritvā gacchantam
 Bārānasinagaratitthe ekasmiṃ gumbe laggitvā atṭhāsi. Atha
 raṇṇo hatthigopakā „hatthi¹³ nahāpessāmā“ 'ti pañca hatthi-
 satāni nayimsu¹⁴. Ajānīyalaṇḍassa¹⁵ gandham ghāyitvā eko pi
 hatthi nadiṃ otaritum na ussaḥi, sabbe naṅguṭṭham ukkhipitvā 25
 palāyitum ārabhimsu. Hatthigopakā hatthācariyānam ārocesum.
 Te „udake paripanthena¹⁶ bhavitabban“ ti udakaṃ sodhāpetvā

¹ Bī tacchantānam. ² Bī paraṇvaṭṭetvā. ³ Cp kāla-. ⁴ Bī hatthajānīya-
⁵ Bī vacanam karoti. ⁶ Bī adds nāyitvā or hnāyitvā. ⁷ Ck Cp C^o vadḍhakī-
 Bī vadḍhakiṇḍā-. ⁸ Ck soṇḍādīsu ⁹ C^o ajānīya, Ck ajānīya, Bī ajānīya.
¹⁰ Bī yeva. ¹¹ Bī atha sukkaṃ. ¹² Bī hatthilaṇḍam, C^o hatthiladdham.
¹³ Bī Ck hatthi, Cp C^o hatthim. ¹⁴ Bī nāyisu or hnāyisu. ¹⁵ Bī ajānīya, Ck
 Cp ajānīya-, C^o ajānīyaladdhassa. ¹⁶ Bī makābandhena, Ck paripatthena.

tasmiñ gumbe ājānīyalaṇḍaṃ¹ disvā „idam ettha kāraṇaṃ“ ti
 ñatvā cātiṃ āharāpetvā udakassa pūretvā taṃ tattha madditvā
 hatthīnaṃ sarīre² siñcāpesuṃ³. Sarīrāni sugandhāni ahesuṃ.
 Tasmiñ kāle te nadiṃ otarivā nahāyimsu⁴. Hatthācariyā rañño
 5 taṃ pavattim ārocetvā „taṃ hatthājānīyaṃ⁵ pariyesitvā ānetuṃ
 vaṭṭati devā“⁶ 'ti āhaṃsu. Rājā nāvāsaṃghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmihi saṃghātehi⁶ vaḍḍhakīnaṃ vasaṇa-
 ṭṭhānaṃ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṃ kiḷanto bheri-
 saddaṃ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṃ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhaki
 10 rañño paccuggamaṇaṃ katvā „deva, sace dāruhi⁷ attho kiṃ-
 kāraṇā āgat' attha, kiṃ pesetvā āharāpetuṃ na vaṭṭatīti“
 āhaṃsu. „Nāhaṃ bhaṇe dārūnaṃ⁸ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato 'mhīti“. „Gāhāpetvā gacchatha⁹ devā“
 'ti. Hatthipotako gantuṃ na icchi. „Kiṃ kārāpesi¹⁰ bhaṇe
 15 hatthīti“. „Vaḍḍhakīnaṃ posāvānikaṃ¹¹ āharāpehi¹² devā“ 'ti.
 „Sādhu bhaṇe“ ti rājā hatthissa catunnaṃ pādānaṃ¹³ soṇḍāya
 naṅguṭṭhassa¹⁴ santike satasahassasatasahassaṃ¹⁵ kahāpaṇe ṭha-
 pāpesi. Hatthi¹⁶ ettakenāpi agantvā¹⁷ sabbavaḍḍhakīnaṃ dussa-
 yugesu vaḍḍhaki bhariyānaṃ nivāsana sātakesu dinnesu saddhim-
 20 kiḷitadāra kānaṃ¹⁸ ca dāra kaparihāre kate¹⁹ nivattitvā vaḍḍhaki
 ca²⁰ itthiyo ca dāra ke ca oloketvā raññā saddhim agamāsi²¹.
 Rājā taṃ ādāya nagaraṃ gantvā nagaraṃ ca hatthi sālāṇ ca
 alaṃkārapetvā²² hatthiṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ kāretvā hatthi-
 sālāṇ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²³ abhisekaṃ datvā
 25 opavayhaṃ²⁴ katvā attano sahāyaṭṭhāne²⁵ ṭhapetvā upaḍḍharajjaṃ

¹ Bⁱ ājānīyalaṇḍaṃ, C^k ajānīyalaṇḍaṃ, C^p ajānīyalaṇḍaṃ, C^s ajānīyalaḍḍhaṃ.

² Bⁱ hatthīnaṃ sarīresu. ³ Bⁱ makkhāpesuṃ. ⁴ Bⁱ nahāyisu. ⁵ C^k hatthājānīya-

yaṃ, Bⁱ tatthājānīyayaṃ. ⁶ Bⁱ uddhaṃ gāmināvāsaṃghātehi. ⁷ C^p C^s dāruhi.

⁸ Bⁱ dārūnaṃ C^p C^s dārūnaṃ. ⁹ Bⁱ gaccha ¹⁰ Bⁱ karomi ¹¹ Bⁱ posāvāniyaṃ.

¹² Bⁱ āharāpehi, C^k āhāre; eti, C^p C^s āharāpeti. ¹³ C^p C^s padānaṃ. ¹⁴ Bⁱ adds

ca. ¹⁵ Bⁱ omits satasahassa. ¹⁶ Bⁱ omits hatthi. ¹⁷ C^k gantvā, C^p āgantvā,

C^s āgantvā corrected to agantvā ¹⁸ Bⁱ kiḷitadāraṇānaṃ, C^k kiḷitadāra kānaṃ.

¹⁹ C^k C^p C^s add vaḷḷhakiṃ ²⁰ C^k C^p C^s omit vaḷḷhaki ca. ²¹ Bⁱ agamāsi.

²² Bⁱ alaṃkārapetvā. ²³ Bⁱ sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā. ²⁴ C^p C^s opavuyhaṃ.

²⁵ Bⁱ sahāyakaṭṭhāne

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahoṣi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kālam akāsi. Hatthi² pana sace rañño 5 kālakatabhāvaṃ³ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya⁴, tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ³ ajānāpetvā va upaṭṭhahimsu⁵. Rañño pana kālakatabhāvaṃ³ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri⁶. Te⁷ nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño 10 sāsanaṃ paḥiṇimsu⁸: „ambhākaṃ rañño aggamahesi⁹ paripuṇṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttāṃ vijāyissatīti' aṅgavijjāpāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttāṃ vijāyissati mayāṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kālaṃ āgamethā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Devī sattame divase puttāṃ 15 vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase¹⁰ „mahājanass' alinaṃ cittaṃ¹¹ paggaṇhanto jāto“ ti Alinacittakumāro t' ev' assa¹² nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya¹³ nāgarā Kosalaraññā saddhiṃ yujjhimsu¹⁴. Ninnāyakattā¹⁵ saṃgāmassa mahantam pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ¹⁶ osakkati. 20 Amaccā deviyā tam atthaṃ ārocetvā „mayāṃ evaṃ osakkamāne bale parajjhanabhāvassa¹⁷ bhāyāma, ambhākaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ³ puttassa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ¹⁸ ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema nan“ ti pucchimsu. Sā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā 25 puttāṃ alaṃkaritvā dukūlacumbate¹⁹ nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ CP C² B¹ kucchimbi. ² so all MSS. ³ B¹ kālaṅkata-. ⁴ CP C² phāleyya ⁵ B¹ upaṭṭhahimsuṃ. ⁶ B¹ parivāresi ⁷ B¹ omits te ⁸ B¹ paḥiṇimsuṃ, CP paḥiṇimsu, C² paḥiṇimsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ B¹ nāmagahaṇadivase panassa. ¹¹ B¹ omits linaṃ cittaṃ. ¹² B¹ tvevassa ¹³ B¹ jātadivasato paṭṭhāya pana. ¹⁴ C² yuddhimsu. ¹⁵ B¹ ninnāya- ¹⁶ B¹ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C² CP C³; B¹ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ B¹ yujjhanakāraṇāṇ. ¹⁹ C¹ nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhiṃ
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttam tvam ũeva mārehi rajjam
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmim kāle hatthi⁴ Bodhisattam
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattam otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānam⁵ gaḥessāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa
amaccā vanmam paṭimuñcitvā alamkaritvā nagaradvāram avā-
10 puritvā tam parivāretvā nikkhamimsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādam katvā mahājanam santāsetvā palāpetvā
balakottakam⁶ bhinditvā Kosalarājānam cūḷāya gaḥetvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy' assa⁷ utṭhite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro daharo' ti sañ-
15 ñam⁸ mā karīti“ ovaditvā⁹ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjam Bodhisattassa hatthagatam eva jātam, añño
paṭisattu¹⁰ nāma utṭhahitum samattho¹¹ nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekam patvā Alīnacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjam kāretvā jīvitapariyosāne saggapadam¹² pūresi.

20 Satthā imam atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imam gātha-
dvayam āha¹³:

1. Alīnacittam nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalam senāsantuṭṭham jīvagāham agāhayi¹⁴. 11.
2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āradhaviṛiyo
25 bhāvayam kusalam dhammam yogakkhemassa pattiyā
pāpūne anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ Bⁱ kālakato ti. ² Bⁱ tumhākam hadayaphalitabhayena. ³ Bⁱ vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ CP Bⁱ kosalarājain, C^o kosalarājain. ⁶ C^k balaṃ kottakam.
⁷ C^o maraṇatthāyassa, Bⁱ maraṇattāya. ⁸ C^k CP C^o saññam, Bⁱ aññā. ⁹ Bⁱ ovā-
ditvā, CP ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹⁰ Bⁱ patisatthu. ¹¹ Bⁱ samatto,
C^k adds nāma. ¹² Bⁱ saggapūram. ¹³ Bⁱ imam gātham abhāsi. ¹⁴ CP C^o agā-
hasi. ¹⁵ Bⁱ nissāya-, C^k nissāya- corrected to nissāya-.

Tattha alīnacittam nissāyā 'ti Alīnacittarājakumāraṃ¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavēnirajjāṃ² no diṭṭhan ti haṭṭhatuttā hutvā
 mahatī senā, kosalaṃ senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānaṃ³ sena⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajjalobhena āgataṃ, jīvagāhaṃ agāhayīti amāretvā va sū
 camū tam rājānaṃ haṭṭhānaṃ jīvagāhaṃ gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno 5
 ti yathā⁵ sū camū evaṃ añño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittāṃ
 Buddhaṃ vā Buddhasāvakaṃ vā⁶ nissayaṃ labhivā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradhaviṛiyo⁷ ti paggaḥitaviṛiyo⁸ catudosāpagatena viṛi-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ ti kusalaṃ nīrāmisam⁹
 sattatiṃsabodhapakkhiyasamkhātāṃ dhammaṃ bhāvento, yogakkhemassa pat- 10
 tiyā ti catūhi¹⁰ yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanathāya¹¹ tam dhammaṃ
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayaṃ ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imaṃ kusaladhammaṃ¹² bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba- 15
 saṃyojanakkhayaṃ samkhātāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹³ khīyanti tasmā tam pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānasamkhātāṃ sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇāti¹⁴ attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁵ dhammadesanāya kūtaṃ ga-
 hetvā uttariṃ pi saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhānesi: (Saccapari- 20
 yoṣāne ossaṭṭhaviṛiyo bhikkhu arahatte¹⁶ paṭiṭṭhahi) „Tadā mātā
 Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahoṣi, rajjāṃ gahetvā dinna-
 hatthi¹⁷ ayaṃ ossaṭṭhaviṛiyo bhikkhu, haṭṭhissa pitā Sāriputto, Alīna-
 cittakumāro pana aham evā¹⁸ 'ti. Alīnacittajātakaṃ¹⁸.

7. Guṇajātaka.

25

Yenakāmaṃ paṇāmetīti¹⁹. Idam²⁰ Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sātakaṣaḥassapaṭilābhāṃ²¹ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarāṇño antepure dhammavācānavatthum²² heṭṭhā Ma-
 hāsārajātaka²³ āgataṃ eva. Iti there²⁴ raṇño antepure dhammaṃ vācente

¹ Bⁱ alīnacittam-. ² Bⁱ pavēnī-. ³ Bⁱ kosalaṃ-. ⁴ Bⁱ senaṃ, C^p C^s sakena.
⁵ Bⁱ adds ca. ⁶ Bⁱ adds paccekabuddhaṃ vā. ⁷ Bⁱ C^k C^p āradhaviṛiyo.
⁸ C^s -viṛiyo. ⁹ Bⁱ nīrālayaṃ dhammaṃ. ¹⁰ all MSS. catuhi? ¹¹ Bⁱ pāpuṇat-
 tāya, C^k C^p C^s pāpuṇanathāya. ¹² Bⁱ C^p kusalaṃ-. ¹³ Bⁱ sabbasaṃyojanā.
¹⁴ Bⁱ pāpuṇīti, C^k pāpuṇātīti, C^p C^s pāpuṇātīti pi. ¹⁵ Bⁱ amatanibbānena,
¹⁶ Bⁱ arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ Bⁱ adds chaṭṭhaṃ. ¹⁹ C^k paṇāmatīti,
 C^p C^s paṇāmatīti, Bⁱ panametīti. ²⁰ Bⁱ imaṃ. ²¹ Bⁱ -sahassalābhāṃ. ²² Bⁱ
 vatthu. ²³ Bⁱ mahāsātakaṭṭake. ²⁴ Bⁱ there.

rañño sabhassagghañakānaṃ¹ sātākānaṃ sabhassaṃ āhariyittha². Rājā
 tato pañca sātākasaṭāni pañcannaṃ devīsaṭānaṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sātāke ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayāṃ purāṇa-
 sātāke yeva pārūpitvā⁵ rañño pātārāsattḥānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumhākaṃ sabhassagghañakā⁷ sātākā dāpitā, kasmā tumhe te
 apārūpitvā⁸ va āgatā“ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā“ ti⁹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā“ ti. „Ama devā“ ti. „Sammāsambuddhena
 ticīvaraṃ anuññātāṃ¹⁰, ‘Ānandatthero dussavañijjāṃ¹¹ maññe karissatī¹²’
 atibahū tena sātākā gahitā“ ti¹³ therassa kujjhitvā bhuttapātārāso vihā-
 10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā therāṃ vanditvā nisinna¹⁴
 pucchi: „Api¹⁵ bhante ambhākaṃ ghare itthiyo tumhākaṃ santike dham-
 maṃ uggaṇḥanti vā suṇanti vā“ ti. „Āma mahārāja, gaheṭṭabbayuttakaṃ
 gaṇḥanti sotabbayuttakaṃ suṇantīti“. Kin tā suṇanti yeva udāhu tumhā-
 kaṃ nivāsaṇaṃ vā pārūpanaṃ¹⁶ vā dadantīti¹⁷. „Ajjā¹⁸ mahārāja¹⁹ sa-
 15 hassagghañakāni²⁰ pañca sātākasaṭāni adāsiṃsu“ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni¹ bhante“ ti. „Āma mahārāja“ ti. „Nanu bhante Sattḥārā
 ticīvaraṃ eva anuññātāṃ“ ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā²² ekassa
 bhikkhuno ticīvaraṃ eva paribhogasīsaṇaṃ anuññātāṃ, paṭiggahaṇaṃ²³
 pana avāritāṃ, tasmā mayāpi aññesaṃ jīṇaccivarakānaṃ²⁴ dātum te
 20 sātākā paṭiggahitā²⁵“ ti. „Te pana bhikkhū⁶ tumhākaṃ santikā
 sātāke labhitvā purāṇaccivaraṇi²⁷ kiṃ karissantīti“. „Porāṇakaccivaraṃ²⁸
 uttarāsaṅgaṃ karissantīti“. „Porāṇakauttarāsaṅgaṃ²⁹ kiṃ karissan-
 tīti“. „Antaravāsakaṃ karissantīti“. „Porāṇakauttaravāsakaṃ kiṃ
 karissantīti“. „Paccattharaṇaṃ karissantīti³⁰“. Porāṇakapaccattha-
 25 raṇaṃ³¹ kiṃ karissantīti“. „Bhummattharaṇaṃ karissantīti³⁰“.

¹ Ck saḥassagghañakānaṃ, Bī saḥassaithikānaṃ. ² Bī āhariyitthā, Cp C* āhari-
 yittha. ³ Cp C* devi-. ⁴ Bī Cp C* ānandatherassa. ⁵ Bī pārūpitvā.
⁶ Bī āgamaṃsuṃ. ⁷ Bī saḥassanikā, Ck saḥassagghañakā. ⁸ Bī apārūpitvā.
⁹ Bī adds āhamsu āhamsu. ¹⁰ Ck Cp C* anuññātāṃ, Bī anuññāta anuññāta.
¹¹ Ck Cp -vañijjāṃ, Bī -vāñijjāṃ. ¹² Bī karissati. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ Bī adds va. ¹⁵ Bī adds nu. ¹⁶ Ck nivāsaṇapārūpanaṃ, Bī pārūpanaṃ.
¹⁷ Bī dentīti. ¹⁸ Bī omits ajjā. ¹⁹ Bī adds tā. ²⁰ Ck Cp C* -gghañakāni,
 Bī -gghañikā. ²¹ Ck Cp C* add tāni. ²² Bī bhagavato. ²³ Bī paṭiggahaṇaṃ,
 Cp C* paṭiggahaṇaṃ. ²⁴ Bī jinna-, Ck jinnaccivarakānaṃ. ²⁵ Bī paṭiggahitā,
 Ck paṭiggahitā, Cp C* paṭiggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhu. ²⁷ Bī porāṇa-,
 Ck purāna-. ²⁸ Bī porāṇasaṅghāti, Ck porāṇakaccivaraṇi. ²⁹ Ck porāṇaka-,
 Bī | orāṇakauttarāsaṅgaṃ. ³⁰ all the MSS. karissanti. ³¹ Bī porāṇakapaccattharaṇaṃ-.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti²“. „Pādapuñcanaṃ³ karissantīti³“. „Porāṇakapādapuñcanaṃ kim karissantīti⁴“. „Mahārājā, saddhādeyyaṃ nāma⁵ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñcanaṃ⁶ vāsiyā⁷ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti⁹“. „Bhante, tumhākaṃ dinnāṃ yāva pādapuñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti¹⁰“. „Āma mahārājā amhākaṃ dinnāṃ nassitum na labhati¹¹ paribhogam eva hotīti¹¹“. Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹² ṭhapitāni pañca sātakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanaṃ sutvā therāṃ vanditvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi¹². Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni jhānaccivarakānaṃ¹⁴ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro¹⁵ pariveṇaṃ sammajjati pānīyaparibhojanīyaṃ¹⁶ upaṭṭhāpeti¹⁷ dantakaṭṭhamukhodakaṃ⁸ deti vaccakuṭṭijantāgharasenāsanāni¹⁹ paṭijaggati hatthaparikammaṇapādaparikkammaṇipitṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni pañca sātakasatāni „ayaṃ me²⁰ bahūpakāro²⁰“ ti yuttavasena sabhāni²² tass' eva adāsi. So pi sabbe te sātāke bhājetvā attano samānupajjhāyānaṃ adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasātākā bhikkhū²³ sātāke chinditvā rañjitvā²⁴ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārūpitvā ca²⁵ Sattthāraṃ upasāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā evaṃ āhaṃsu²⁶: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakaṃ mukholokanādānaṃ²⁷ nāma atthīti²⁷“. „Na bhikkhave ariyasāvakaṃ mukholokanādānaṃ nāma atthīti²⁸“. „Bhante, amhākaṃ²⁹ upajjhāyena dhamma-bhaṇḍāgārikattherena sahaṃsagghaṇakānaṃ²⁹ sātākānaṃ³⁰ pañca satāni ekasā' eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā amhākaṃ adāsi³¹“. „Na bhikkhave ānando mukholokanabhikkhaṃ

¹ Bⁱ porāṇabh-, C^k porāṇakabh-. ² Bⁱ puñcanaṃ, C^p C^s -puñjanaṃ? C^k -puñcanaṃ corrected to puñcanaṃ. ³ all the MSS. karissantī. ⁴ Bⁱ omits porāṇaka . . . karissantīti. ⁵ Bⁱ omits nāma. ⁶ Bⁱ -puñcanaṃ, C^p C^s -puñjanaṃ? C^k -puñcanaṃ corrected to -puñchanāni. ⁷ Bⁱ vāsiyāyo. ⁸ Bⁱ -lepaṇaṃ. ⁹ Bⁱ karissantī. ¹⁰ Bⁱ yāva puñcanaṃ, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñcanaṃ pi corrected to -puñchanāni pi. ¹¹ Bⁱ labhatīti. ¹² Bⁱ gehe. ¹³ Bⁱ C^k C^s pakkhāmi. ¹⁴ C^k jinna-, Bⁱ adds bhikkhunaṃ. ¹⁵ Bⁱ C^p C^s bahupakāro. ¹⁶ Bⁱ pānīyaparibhojana. ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhāpeti. ¹⁸ Bⁱ nānāhodakaṃ. ¹⁹ Bⁱ -senāsanāni. ²⁰ Bⁱ ayameva. C^k ayameva corrected to ayame. ²¹ Bⁱ bahūmpakāro, C^p C^s bahupakāro. ²² Bⁱ sappāni pi. ²³ all the MSS. bhikkhu. ²⁴ Bⁱ C^p C^s rajitvā. ²⁵ Bⁱ nivāsetvā pārūpitvā vā. ²⁶ Bⁱ āhaṃsuṃ. ²⁷ Bⁱ -dānaṃ. ²⁸ Bⁱ omits amhākaṃ. ²⁹ Bⁱ -gghānikāni. ³⁰ Bⁱ sātākāni. ³¹ Bⁱ adāsi.

deti¹, so pan² assa bhikkhu bahūpakāro³, tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena⁴ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti' kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaṃ⁵ 'yeva⁶ paccupakāraṃ karimsū'⁷ 'ti vatvā tehi yācito
5 atītaṃ āhari:

Atīte⁸ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto siho hutvā pabbataguhāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guhāya⁹ nikkhamitvā¹⁰ pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā¹¹ mahāsaro ahoṣi. Tassa ekasmiṃ
10 unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamaṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyīnsu, sasakā c' eva hariṇādayo ca¹² sallahukamiḡā¹³ kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasam pi eko migo tāni tiṇāni¹⁴ khādanto vicarati. Siho pi 'taṃ migam gaṇhissāmīti' pabbatamatthakā uppatitvā sihavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayatajjito viravanto palāyi. Siho vegam sandhāretum asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osīditvā uggantum¹⁵ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko¹⁶ sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Siho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitam me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikam gantvā „aham taṃ uddhareyyam, 'uddhato¹⁷ pana maṃ khādeyyāsīti' bhāyāmīti“. „Mā¹⁸ bhāyi, nāhan taṃ khādissāmi¹⁹, mahantaṃ pana te²⁰ guṇam karissāmi²¹, eken' upāyena maṃ uddharāhīti“. Sigālo paṭiññaṃ gahetvā²² catunnam²³ pādānaṃ
25 sāmantaṃ kalale apantvā catunnam pi pādānaṃ catasso mātikā²⁴

¹ B¹ mukholokano bhikkhu na deti. ² B¹ Cp C² bahu-. ³ B¹ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C² upakārānaṃ, Cp C² upakārakānaṃ, B¹ upakārakānaṃ. ⁵ B¹ űeva. ⁶ B¹ adds bhikkhave. ⁷ B¹ kuharam. ⁸ B¹ adds pappatamuddhani thavā. ⁹ B¹ paṭikkūpitvā ¹⁰ B¹ sasakādayo ceva bilārasīṅgālādayo ca. ¹¹ B¹ adds ca. ¹² B¹ omits tiṇāni. ¹³ B¹ upagantum. ¹⁴ B¹ atheko. ¹⁵ B¹ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ B¹ uddhato. ¹⁷ B¹ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ B¹ takhādissāmiti. ¹⁹ B¹ te pana. ²⁰ B¹ karissāmīti. ²¹ C² adds ca. ²² B¹ adds pi. ²³ B¹ mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukham akāsi, udakam pavisitvā kalalam
 mudum akāsi. Tasmim khaṇe sigālo¹ sīhassa udarantaram pa-
 visitvā „vāyāmaṁ karohi sāmīti“ uccāsaddam karonto sīsenā
 udaram pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggantvā pak-
 khanditva thale aṭṭhāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saram oruyha 5
 kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṁ³ mahisaṁ vadhitvā
 dāṭhāhi⁴ ovijjhivā maṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“⁵ 'ti⁶
 sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi.
 Puna sigālo ekaṁ maṁsapesiṁ ḍasitvā gaṇhi „idaṁ kimatthāya
 sammā“⁷ 'ti ca⁸ vutte „tuhākaṁ dāsī“⁹ atthi, tassā¹⁰ bhavissa- 10
 titi“ āha. Sīho „gaṇhāhīti“¹¹ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya¹²
 maṁsaṁ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani
 ṭhatvā“¹³ sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāmā“¹⁴ 'ti vatvā tattha
 gantvā maṁsaṁ khādāpetvā sigālaṁ ca sigāliṁ ca assāsetvā
 tato paṭṭhāya „dāni“¹⁵ ahaṁ tumhe paṭijaggissāmīti“¹⁶ attano 15
 vasanaṭṭhānaṁ netvā guhādvāre¹⁷ aññissā guhāya vasāpesi¹⁸.
 Tato¹⁹ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṁ ca sigāliṁ ca ṭhape-
 tvā sigālena saddhiṁ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth'
 eva maṁsaṁ khādītva itarāsam pi²⁰ dviṇṇaṁ āharitvā denti.
 Evaṁ kāle gacchante sīhi²¹ pi dve putte vijāyi sigāli²² pi²³. 20
 Te sabbe pi samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath' ekadivasam sīhiyā
 etad ahoṣi: „ayaṁ sīho sigālaṁ ca sigāliṁ ca sigālapotake ca
 ativiya piyāyati, nūnam assa sigāliyā saddhiṁ santhavo“²⁴ atthi,
 tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yan nūnāhaṁ imaṁ piḷetvā tajje-
 tvā ito palāpeyyan“²⁵ ti sā sīhassa sigālaṁ gahetvā²⁶ gocarāya 25
 gatakāle sigālim piḷesi tajjesi: „kimkāraṇā imasmim ṭhāne

¹ Bⁱ siṅgāleva. ² Bⁱ nahāyitvā darathaṁ paṭipasambhetvā. ³ Bⁱ athekaṁ
⁴ Bⁱ aṭṭhāsi. ⁵ Bⁱ ada sampā ti. ⁶ Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ Cp C^o dāsī. ⁸ Bⁱ tayā-
 vabhāvaṁ. ⁹ C^k Cp C^o gaṇhāsīti, Bⁱ gaṇhāhīti. ¹⁰ C^k sīhiyāttāya, Bⁱ sīhiyā
 attāya. ¹¹ Bⁱ pappamuddhani gantvā, C^k Cp C^o pabbatamuddhane ṭhatvā.
¹² Bⁱ ito pathāya idāni. ¹³ Bⁱ adds vatvā. ¹⁴ Bⁱ guhāya dvāre ¹⁵ Bⁱ vassa-
 peti. ¹⁶ Bⁱ so tato. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ C^k sīhi. ¹⁹ Bⁱ siṅgāli. ²⁰ Bⁱ adds
 dve putte vijāyi. ²¹ Bⁱ kiṁ nunimassa siṅgālassa siṅgāliya saddhi saṅghavo,
 C^k Cp C^o nunam, Cp santavo ²² Bⁱ omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹“. Puttāpi 'ssā' sigālīputte' tath' eva
tājJayimsu. Sigālī⁴ tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sihassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁵ jānāma, ciraṃ vasimhā,
nāsāpeyyāpi no⁶, amhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāma“ 'ti
5 āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sihaṃ upasaṃkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, ati-
ciraṃ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sihi⁷ sigālīm vihettheti 'imasimū ṭhāne kasmā vasatha
palāyathā' 'ti tājjeti⁸, sihapotakāpi sigālapotake⁹ tājjeti, yo
nāma yassa attano santike vāsaṃ na roceti¹⁰ tena 'yāhīti' nī-
10 haritabbo va¹¹, evaṃ¹² vihetthanam kimatthiyan“ ti vatvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti¹³, dhammo balavataṃ, migi¹⁴
unnadanti, vijānāhi¹⁵, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti¹⁶ dhammo balavatan ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disābhāgena icchatī tena disābhāgena so paṇāmeti¹⁷
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ¹⁸ issarānaṃ sabbāvo pavēṇidhammo¹⁹
va, tasmā sace amhākaṃ vāsaṃ na rocetha ujukam eva no nīharatha, vihetthanena
ko attho ti dipento evam āha, migīti sihaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migi²⁰, unnadantīti pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
20 tānaṃ atthitāya unnatā²³ dantā assa atthīti unnadanti²⁴, unnatadantīti²⁵ pi
pāṭho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti amhākaṃ tumhe paṭiṭṭhāṭṭhena²⁶ saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāma 'ti dipeti;
aparo nayo: tava²⁸ migi²⁹ sihi³⁰ unnadanti³⁰ mama puttadāraṃ tājjeti³¹ yena-
25 kāmaṃ paṇāmetīti³² yena yenākārena³³ icchatī tena paṇāmeti³⁴ pavatteti³⁵

¹ Bⁱ palāyasīti. C^k CP C^s palāyasi. ² Bⁱ omits pīesā. ³ C^k sigālī-, Bⁱ siṅgāla-.
⁴ C^k sigālī, Bⁱ siṅgālī. ⁵ Bⁱ -bhāvaṃ pīna. ⁶ Bⁱ nāpāpeyyāsi no. ⁷ Bⁱ C^k sihi.
⁸ Bⁱ tājjesi. ⁹ Bⁱ siṅgālapotake pi. ¹⁰ Bⁱ na rocasi, C^k nakaroceti. ¹¹ C^k omits
va ¹² Bⁱ omits evaṃ. ¹³ C^k paṇāmati, CP C^s panamati. ¹⁴ so all the MSS.
¹⁵ Bⁱ vijānāti. ¹⁶ C^k paṇāmati, CP C^s paṇamati. ¹⁷ Bⁱ CP C^s paṇāmeti.
¹⁸ C^k omits ayaṃ. ¹⁹ CP C^s pavēni-. ²⁰ CP Bⁱ migi. ²¹ C^k omits pi,
Bⁱ unnadanti sihaṃ e a ālapati. ²² CP C^s unnatānaṃ. ²³ CP C^s unnatā,
Bⁱ unna. ²⁴ Bⁱ unnadatha, CP C^s unnadanti. ²⁵ CP C^s unnadantīti, Bⁱ danti.
²⁶ Bⁱ paṭiṭṭhāṭṭhena. ²⁷ Bⁱ tumhākaṃ nēva. ²⁸ Bⁱ tava. ²⁹ Bⁱ C^k sihi.
³⁰ C^k CP Bⁱ unnadanti. ³¹ C^k CP C^s tājjeti. ³² C^k paṇāmati, CP C^s paṇā-
mati. ³³ Bⁱ yena kāraṇena, CP C^s yenākārena. ³⁴ C^k paṇāmati, CP C^s paṇā-
mati. ³⁵ C^k CP C^s pavattati.

viheṭheti¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā ambhehi kātum, dhammo balavataṃ esa, balavantānaṃ sabbhāvo, idāni mayāṃ gamissimā 'ti yasmā jātaṃ sara-nato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā sīho sīhim āha: „bhadde, asukasmiṃ nāma kāle mama gocarathāya gantvā sattame divase sigālena 5 ca' imāya ca sigāliya saddhiṃ āgatabhāvaṃ sarasīti“. „Āma sarāmīti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kāraṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekaiṃ nigamā gaṇhissāmīti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamitum asak-konto sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsīm. sv-āhaṃ imaṃ sigālaṃ nis- 10 sāya jīvitam labhiṃ, ayaṃ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme ṭhātum sāmattō hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ avamānaṃ mā akāsīti“ vatvā sīho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi³ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁴, mātimaññittho⁵, sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁶ anuggahattho eko sambhāvanattho, tatrāyaṃ yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātum sakkoti so nātako ca bandhu ca so⁷ mittacittatāya⁸ mitto so ca me sahāyatthena⁹ sakhā, 20 dāṭhini¹⁰ mātimaññittho¹¹ bhadde dāṭhasampanne¹² sīhi¹³ mā mayhaṃ sahāyaṃ vā sahāyīṃ vā atīmaññi¹⁴ ayaṃ¹⁵ hi sigālo mama pāṇado ti

Sā sīhassa vacanaṃ sutvā sigāliṃ¹⁶ khamāpetvā tato paṭ-
ṭhāya saputtāya tāya¹⁷ saddhiṃ samaggavāsaṃ vasi¹⁸, sīha-
potakāpi sigālapotakehi saddhiṃ kilamānā¹⁹ mātāpitunnaṃ 25

¹ Bⁱ adds palāpeti pi. ² Bⁱ iminā ca siṅgālena ³ Bⁱ omits pi ⁴ Bⁱ dāniṭhi, C^k dāṭhinī. ⁵ Bⁱ mātimaññivo, C^k mātimamñittho, C^o mātimamñittho, C^p mātimaññittho. ⁶ Bⁱ eko apisaddo ⁷ Bⁱ omits so. ⁸ C^k mittamittatāya, Bⁱ mittacittatāyaṃ. ⁹ Bⁱ sahāyatthena, C^p C^o sahāyatthena. ¹⁰ Bⁱ dāṭhiti, C^o dāṭhinī, C^p dāṭhinī. ¹¹ Bⁱ mātimaññivhoti, C^k mātimamñittho. ¹² C^k C^p dāṭhasampanne, C^o dāṭhasampanne altered to sampanna, Bⁱ dāṭhasampannā ¹³ C^p C^o sīhi. ¹⁴ C^k C^p atīmaññi, C^o atīmaññi, Bⁱ atīmaññivo ¹⁵ Bⁱ ayañ. ¹⁶ C^k C^p C^o sigālaṃ, Bⁱ sigālī. ¹⁷ Bⁱ saputtadārūya ¹⁸ Bⁱ vasisum ¹⁹ C^k kilamānā, Bⁱ C^p C^o kilamāno sammodamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvam abhinditvā sammodamānāpi va-
siṃsu. Tesam kira satta kulaparivatṭe¹ abhijjamānā² metti³
agamāsi⁴.

Satthā imaṃ dhammedaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Anando ahoṣi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ⁵.

8. Suhanujātaka.

Na-y-idaṃ visamasilenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabha kathesi. Tasmim hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahoṣi pharuso sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇiyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvam
jānanti, „tesam⁸ dvinnaṃ caṇḍānam kataham passissāmā“ 'ti kutūhalā⁹
15 taṃ bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa pariveṇam¹⁰ paṇiṃsu. Ubho¹¹
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃsandimsu samesuṃ¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādini akāmsu. Dhammasabhāyam bhikkhū katham samuṭ-
thāpesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 saṃvāsā jātā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasāṃvāsā va¹⁴ ahesuṃ“ ti vatvā
atītam āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁵ atthadhammānusāsaka-
amacco¹⁶ ahoṣi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ Bⁱ sattakālaparivatṭo. ² Bⁱ abhijjamāno. ³ C^k mettim, C^p C^s metti, Bⁱ mitti.

⁴ Bⁱ āgamāsi. ⁵ Bⁱ sīhajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ Bⁱ caṇḍebhi-. ⁷ Bⁱ āgamāsi.

⁸ C^k C^p C^s taṃ. ⁹ Bⁱ kutūhalena. ¹⁰ C^k parivenaṃ. ¹¹ Bⁱ te ubho pi.

¹² Bⁱ yasāṃvāsāṃsusmodisu. ¹³ Bⁱ adds te. ¹⁴ C^k omits va, Bⁱ ca.

¹⁵ Bⁱ pappatasādhako. ¹⁶ Bⁱ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā
 assavāñijā pañca assasatāni ānesuṃ. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño
 ārocesuṃ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetvā mūlaṃ
 aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amac-
 caṃ pakkositvā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca paṭha- 5
 maṃ Mahāsoṇaṃ⁷ yathā tesaṃ assānaṃ antaram pavisati tathā
 vissajjetvā asse ḍasāpetvā⁸ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ
 hāpetvā agghāpeyyāsīti⁹“ āha. So „sādhū“ ti sampaticchitvā
 tathā akāsi. Assavāñijā anattamanā hutvā tena katakiriyam
 Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
 nagare kūtaasso¹⁰ n’ atthīti¹¹“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹²
 nāma kūtaasso¹³ caṇḍo pharusu“ ti. „Tena hi puna āgacchantā
 naṃ¹⁴ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisūṇitvā puna
 āgacchantā taṃ¹⁵ kūtaassaṃ¹⁶ gāhāpetvā āgacchiṃsu. Rājā
 „assavāñijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjaraṃ ugghātetvā asse 15
 oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁷ vissajjāpesi. Assavāñijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁸
 āgacchantāṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ¹⁹. Te aññamaññaṃ
 patvā sarirāni lehentā²⁰ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi:
 „Vayassa, ime dve kūtaassa²¹ aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā
 aññe asse ḍasitvā²² gelaññaṃ pāpenti, aññamaññaṃ pana sarī- 20
 raṃ²³ lehentā²⁴ sammodamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāṃ’ etan“ ti.
 Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhā-
 tukā²⁵ ete“ ti vatvā imaṃ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanus saha²⁶,
 Suhanu pi²⁷ tādiso yeva yo Soṇassa sagocarō²⁸. 15. 25

¹ C^k C^p C^e mahāsoṇo. ² Bⁱ C^p kūta-. ³ Bⁱ adds dve. ⁴ Bⁱ parihāyamāno.
⁵ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁶ Bⁱ agghāpento. ⁷ Bⁱ mahāsoṇaṃ, C^k C^p C^e mahāsoṇam.
⁸ Bⁱ ḍasāpetvā. ⁹ Bⁱ asse agghāpessasīti. ¹⁰ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso.
¹¹ Bⁱ attīti. ¹² Bⁱ suhanu. ¹³ Bⁱ kūtaasso, C^k C^p kūtaasso. ¹⁴ Bⁱ taṃ. ¹⁵ C^p
 C^e naṃ. Bⁱ ta. ¹⁶ Bⁱ kūtaassaṃ. ¹⁷ C^k mahāsoṇaṃ. ¹⁸ C^p C^e mahāsoṇaṃ.
¹⁹ C^k vissajjāpesuṃ. ²⁰ Bⁱ lepanto sammodamānā. ²¹ Bⁱ kūtaasata. ²² Bⁱ ḍasī-
 setvā. ²³ Bⁱ idāni pana aññamaññaṃ sarirāni. ²⁴ Bⁱ C^k lehentā. ²⁵ Bⁱ visama-
 silā visamadhātukā, C^k visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bⁱ suhanu saha. ²⁷ Bⁱ su-
 hanu pi, C^k suhanū pi. ²⁸ Bⁱ yo sobhaṇassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccam¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayīdam visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Suhānu⁴ kūtaṣṣo⁵ Sonena⁶ saddhīm pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen' eva⁷ saddhīm karoti, ubbo pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi⁸ tādiso yeva yo Soṇassa
sagocarō ti yādiso hi Soṇo Suhanu⁹ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹⁰ sagocarō¹¹,
yaṃgocarō Soṇo¹² taṃgocarō yeva, yath' eva hi Soṇo assagocarō asse ḍasanto¹³
carati tathā Suhanu pi, iminā nesam samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocarē¹⁴ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttam, tattha pakkhan-
dinā ti assānam uparī pakkhandanagocarēna, pagabbhenā¹⁵ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamaṇāgatena dussīlena, niccam sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarēna ca. sameti pāpaṃ pāpeṇā
'ti etesu aññatarēna pāpena saddhīm aññatarassa pāpaṃ dussīliyaṃ sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarēna asatā anācāragocarāsampannena saha¹⁶ itarassa
asam¹⁷ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁸ gūthādīhi ekato samsandati¹⁹
sadisam nibbisesam eva hoti.

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakam nāma nāse-
20 tum na vattatīti^{20a} rājānam ovaditvā²¹ asse agghāpetvā bhūtam
eva mūlam²² dāpesi.

Assavānījā yathāsabhāvam eva mūlam labhitvā haṭṭhatuttāhā
āgamaṃsu²³. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Ānando, paṇḍita-
macco²⁴ pana aham evā²⁵ 'ti. Suhanujātakaṃ²⁵.

¹ Bī nicca ² Bī asabhan ³ Bī suhaṇu sahā. ⁴ Bī suhaṇu ⁵ Bī kūtaṣṣo.
⁶ Ck sonena. ⁷ Ck C^e visamasīleneva, Cp visama- corrected to sama-. ⁸ Bī su-
haṇu pi ⁹ Bī suhaṇu. ¹⁰ Ck sonassa. ¹¹ Bī adds ti. ¹² Ck sono. ¹³ Bī daṃ-
sento. ¹⁴ Bī anācāragocarē. ¹⁵ Ck pāgabbhenā. ¹⁶ C^e sahā. ¹⁷ Ck Cp C^e ayaṃ.
¹⁸ Ck omits gūthādīni viya, Cp has added gūthādīni viya ¹⁹ Bī ekako sandati.
²⁰ Bī vattati. ²¹ Bī ovaditva, Cp ovaditvā corrected to ovaditvā ²² Bī bhūta-
mūlam, Ck Cp C^e bhūtam eva mūle. ²³ Bī āgamisu. ²⁴ Bī paṇḍitaamacco.
²⁵ Bī adds aṭṭhamāṃ.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabha kathesi. So² bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccam³ bhante“ ti vatvā „kim disvā“ ti vutte „ekam⁴ alamkatapaṭiyattasarīram⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha nam Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumbhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ nāluṇessati⁸, porānakapaṇḍitaṃ nam⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā satta vassasatāni asamudācinnakilesā okāsaṃ labhitvā khaṇeṇ' eva samudācarimsu, visuddhāpi satta saṅkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi¹⁰ āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto morayoniyaṃ paṭisandhim gahe tvā aṇḍakāle pi kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahoṣi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ¹⁵ antare surattarājivirājito. So attano jīvitam rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṃ Daṇḍakahirāññapabbatatale vāsaṃ kappesi. So pabhātāya rattiyā pabbatamatthake nisinna suriyam¹¹ uggacchantaṃ oloketvā attano gocarabhūmiyaṃ rakkhāvaranathāya¹² Brahmamantaṃ ban-²⁰ dhanto „udet' ayan“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹³;
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹⁴,
tay' ajja guttā vihāremu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

95

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitaṃ. ² Bⁱ adds hi. ³ C^k saccam ⁴ C^k CP C^o -paṭiyattaṃ sarīraṃ. ⁵ Bⁱ mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhiti. ⁶ CP mātugāma corrected to mātugāmo. ⁷ Bⁱ kasmā tumbhādisānaṃ yeva. ⁸ C^k CP C^o nāluṇessanti, B^p nāluṇesi. ⁹ Bⁱ nam. ¹⁰ CP C^o kaṇikāra-, Bⁱ kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C^k kaṇikāramakulavaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ Bⁱ CP suriyam. ¹² C^k CP C^o rakkhāvarana-, Bⁱ rakkhaṇathāya. ¹³ Bⁱ pathavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, Bⁱ pathavippabhāsaṃ, B^p pathavi-. ¹⁵ Bⁱ ratta vihāremu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetīti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakka-
vālavāsīnāni¹ andhakāraṇi vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṃ tena² tesaṃ
dinnāni cakkhūni tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ āloka-
karaṇāni antare seṭṭhavisitṭhatṭhena ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavanno
5 suvaṇṇavaṇṇo ti attho, pathaviṃ pabhāsetīti⁵ paṭhavippabhāso⁶; tam tam
namassāmiti tasmā tam⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā
viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitagopitā⁸ hutvā imaṃ divasaṃ catuiriya-
pathavihāreṇa⁹ sukhaṃ vihareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyam¹⁰ namassitvā
10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhagūṇe ca
namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittam katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti
vedānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pi vedagū¹³, idha pana
sabbe saṃkhatāsaṃkhatadhamme vidite pākāte katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
20 sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalak-
khaṇavasena attano ṇāṇassa vidite pākāte¹⁵ katvā gatā, tinnāni Mārānaṃ¹⁶ mat-
thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātūni unnādetvā bodhitale sammasambodhiṃ
patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ namak-
kāraṃ paṭicchantu, te ca maṃ pālayantu 'ti evaṃ mayā namassitā ca¹⁷ te
25 bhagavanto¹⁸ maṃ pālentū¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ
namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti yaṃ mama

¹ Bⁱ -cakkavālavāsīnāni, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bⁱ yan-
tena, C^k yaṃ yena. ³ Bⁱ dvinnāni cakkhupaṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^s sakala-,
Bⁱ sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p pathavippabhāsetīti. ⁶ Bⁱ attho
pathavippabhāso ti pathaviobhāso. ⁷ Bⁱ tam tasmā. ⁸ Bⁱ rakkhitā-. ⁹ C^k -vi-
hareṇa, Bⁱ catuhi iriyapathēhi. ¹⁰ Bⁱ C^v suriyāni. ¹¹ Bⁱ C^p C^s vedagu.
¹² Bⁱ calati. ¹³ Bⁱ devagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṃ
gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^s vedagu. ¹⁵ Bⁱ pākate. ¹⁶ all the MSS. māraṇāni.
¹⁷ Bⁱ omits ca. ¹⁸ Bⁱ bhavanto. ¹⁹ Bⁱ pāyalantu.

namakkāro attānaṃ parinibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesāṃ yeva¹ catusu maggesu catusu phalesu nāṇasaṃkhātāya bodhiyā² atthu, tathā tesāṃ yeva¹ arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, yā ca tesāṃ tadaṅgavimuttivikkhambhanavimuttisamucchadavimuttipaṭippassaddhivimuttinissaraṇavimuttīti³ pañca-vidhā vimutti tassā tesāṃ⁴ vimuttiyāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; 5
 imaṃ so parittaṃ katvā moro carati esanā ti idaṃ pana padadvayaṃ Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imaṃ parittaṃ imaṃ rakkheṃ katvā attano gocarabhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ⁶ atthāya nānappakārāya⁷ esanāya⁸ carati.

Evam divā saṃcaritvā sāyaṃ pabbatamatthake nisīditvā 10
 atthaṃ gacchantaṃ suriyaṃ⁹ olokento Buddhagūṇe āvajjetvā nivāsanaṭṭhāne rakkhāvarenaṭṭhāya¹⁰ puna Brahmamantaṃ bandhanto „apet' ayaṃ“ ti ādim āha:

1b. Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
 harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹; 15
 taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹²,
 tay' ajja guttā viharemu rattim. 17^b.

2b. Ye brāhmaṇā vedagū¹³ sabbadhamme
 te me nāmo te ca maṃ pālayantu;
 nam' atthu buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā, 20
 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18^b.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti.

Tattha apetiṭi apayāti atthaṃ gacchatī; imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti idaṃ¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ¹⁵ rakkheṃ katvā attano nivāsanaṭṭhāne 25
 vāsaṃ akappayittha, tassa rattim vā divā¹⁶ vā imassa parittassānubhāvena n' eva bhayaṃ¹⁷ na lomahaṃso¹⁷ abosi.

¹ Bī tesāṃ ņeva. ² CP C^o sambhodiya. ³ Bī tadagi- -paṭippassaddhi-, C^k tadaṅgi- -vikkhamhana- -paṭippassaddhi-. ⁴ Bī tassa nesaṃ. ⁵ Bī adda tadā. ⁶ Bī pupphaphalādi, CP pupphalādīnaṃ. ⁷ Bī nānappakārā-. ⁸ C^k omīts esanāya, Bī esanā. ⁹ Bī sūriyaṃ. ¹⁰ Bī rakkhācaraṇa-. ¹¹ Bī pathavi-. ¹² all the MSS. add this word, Bī pathavi-. ¹³ CP C^o vedagu. ¹⁴ Iī idam. ¹⁵ Bī C^o omit imaṃ. ¹⁶ CP C^o divaṃ, C^k divaṃ corr. to divasaṃ. ¹⁷ Bī adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmvāsī nesādo Himavanta-
 vantapadese¹ vicaranto tasmim Daṇḍakahiraññapabbatamatthake
 nisinnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
 ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena
 5 suvaṇṇavaṇṇam moram dhammam desentaṃ disvā rañño ārocesi:
 „Aham deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammam sotukāmo“
 ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
 āhamsu. Brāhmaṇā⁴ „suvaṇṇavaṇṇā⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
 „kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“⁸ āhamsu. Rājā
 10 nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesāduputto „āma mahā-
 rāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tatha suvaṇṇavaṇṇa-
 moro⁹ vasatīti“¹⁰. „Tena hi tam moram na māretvā⁹ bandhitvā
 va¹⁰ ānehīti“¹¹. Nesādo gantvā¹¹ tassa gocarabhūmiyam¹² pāse
 oḍdesi¹². Morena akkantaṭṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
 15 gaṇhitum asakkonto satta vassāni vicarivā tath' eva kalam
 akāsi. Khemāpi devī¹⁴ patthitam alabhamānā kalam akāsi.
 Rājā „moram me¹⁵ nissāya devī kalakatā¹⁶“ ti kujjhitvā¹⁷
 „Himavanta-¹⁸ Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tatha
 suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa¹⁹ maṃsam khādanti te aja-
 20 rāmarā²⁰ hontīti“²¹ suvaṇṇapaṭṭe²¹ likhāpetvā paṭṭam²² mañjūsāya
 nikkhipāpesi. Tasmim kālakate²³ añño rājā rajjam patvā suvaṇṇa-
 paṭṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“²⁴ aññam nesadam
 pesesi²⁴. So pi gantvā²⁵ Bodhisattam gaḥetum asakkonto tath'
 eva kalam akāsi. Eten' eva²⁶ niyāmena cha rājaparivattā²⁷ gatā.
 25 Atha sattamo rājā rajjam patvā ekaṃ nesadam paṇi. So gan-
 tvā²⁸ Bodhisattena akkantaṭṭhāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvam

¹ Bⁱ -ppadese. ² Bⁱ āgantvā. ³ Bⁱ bārāṇasīrañño, C^k C^p C^e bārāṇasīrañño.
⁴ Bⁱ adds sutvā. ⁵ C^p C^e suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ C^k nāma nāhontīti. ⁷ C^k omits
 vatvā kattha hontīti. ⁸ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bⁱ omits na māretvā and
 adds āharitvā ca ¹⁰ Bⁱ ca. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² Bⁱ -bhūmiyam. ¹³ Bⁱ oḍdesi.
¹⁴ Bⁱ omits devī ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ kālakāka-. ¹⁷ Bⁱ kujjhitvā. ¹⁸ Bⁱ -ppa-
 dese. ¹⁹ C^k nassa. ²⁰ Bⁱ ajarā. ²¹ Bⁱ -patte ²² Bⁱ pattaṃ. ²³ Bⁱ kālakate.
²⁴ Bⁱ pāhesi. ²⁵ Bⁱ gantvā. ²⁶ Bⁱ etena. ²⁷ Bⁱ parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantañ otarivā ekañ moriñ gahetvā yathā hatthatāḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā¹
 tañ ādāya gantvā² morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 ropetvā pāse oḍḍetvā moriñ vassāpesi. Moro visabhāgaṃ⁴ 5
 mātugāmasaddaṃ sutvā kilesāturo hutvā parittam kātuñ asak-
 kuṇitvā⁵ gantvā pāse bajjhi. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiñ disvā tuṭṭha-
 mānaso āsanaṃ⁸ dāpesi. Bodhisatto paññāntāsane nisīditvā
 „mahārāja, kasmā mañ⁹ gañhāpesīti“¹⁰ pucchi. „Ye kira tava 10
 mañsañ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhañ tava mañsañ
 khādītva ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesin¹⁰“ ti āha¹¹.
 „Mahārāja, mama tāva mañsañ khādantā ajarāmarā honu¹²,
 ahañ pana marissāmīti“¹³. „Āma marissasīti“¹⁴. „Mayi marante
 pana¹³ mama mañsam eva¹⁴ khādītva kinti¹⁵ katvā na marissan- 15
 tīti“¹⁶. „Tvañ suvaṇṇavaṇṇo¹⁶, tasmā kira tava mañsañ khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti“¹⁷. „Mahārāja, ahañ na akāraṇā¹⁷
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe pañāhañ imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca silāni rakkhiñ, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesiñ, sv-āhañ kālañ katvā Tāvatiñ- 20
 sabhavane nibbato, tattha yāvātāyukañ ṭhatvā¹⁹ tato cuto
 aññassa²⁰ ekassa akusalassa²⁰ nissandena morayoniyam nibbatti-
 tvā²¹ porānasilānubhāvena²² suvaṇṇavaṇṇo jāto“²³ ti. „Tvañ²³
 cakkavattī²⁴ hutvā²⁵ silaṃ rakkhitvā silaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto²⁶ ti kathañ idaṃ amhehi saddhātappañ, atthi no koci²⁶ 25

¹ Bī - tālasaddena, CP - tālanasaddena, C^o - tālatasaddena. ² CP C^o sikkhāpepetvā.
³ Bī gantvā. ⁴ Bī visabhāga. ⁵ Bī adds vegena. ⁶ Bī omits gantvā. ⁷ C^k bā-
 rānasīrañño, CP C^o bārānasīrañño. ⁸ C^k āsanā. ⁹ CP C^o mā. ¹⁰ C^k gāhā-
 pesen, Bī gañhāpesin. ¹¹ Bī omits āha. ¹² Bī honti. ¹³ Bī omits pana.
¹⁴ Bī omits eva. ¹⁵ C^k nanti. ¹⁶ Bī adds ahoṣi. ¹⁷ Bī ahañ pana sakāraṇāni.
¹⁸ Bī sayam. ¹⁹ Bī ṭhatvā. ²⁰ Bī akusalakamma. ²¹ C^k CP C^o nibbattetvā,
 Bī nippattītvā. ²² C^k porānasilānubhāvena, CP Porānaka-, C^o porānaka-
²³ C^k CP C^o tañ. ²⁴ Bī cakkavattirājā. ²⁵ Bī omits hutvā. ²⁶ C^k keci.

sakkhīti“. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“ 'ti. „Mahārāja, ahaṃ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisiditvā ākāse vicariṃ, so me ratho maṅgalapokkharāṇiyā¹ antobhūmiyaṃ nidahāpito, taṃ maṅgalapokkharāṇito² ukkhipāpehi, so me sakkhī³ bhavissati“.

5 Rājā „sadhū“ 'ti paṭisuṇitvā pokkharāṇito⁴ udakaṃ harāpetvā rathaṃ⁵ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, t̥hapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃkhatadhammā⁶ hutvā abhāvino⁷ aniccā khayavayadhammā yevā⁸ 'ti vatvā⁹ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu silesu

10 patit̥thāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā mahantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass' eva datvā katipāhaṃ⁹ vasitvā va¹⁰ „appamatto hohi mahārājā“ 'ti ovaditvā¹¹ ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbatam eva agamāsi. Rājāpi¹² Bodhisattassa ovāde t̥hito dānādīni puññāni katvā yathā-

15 kammaṃ¹³ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā¹⁴ jātaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patit̥thahi) „Tadā rājā Anando ahoṣi, suvaṇṇamoro¹⁵ pana ahaṃ evā¹⁶ 'ti. Morajātakāṃ¹⁶.

20

10. Vinīlakajātika.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte Gayāsisaṃ āgatānaṃ dvinnāṃ aggasāvakaṇāṃ Sugatālayaṃ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Veḷuvanaṃ agamiṃsu¹⁷. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe divvā

25

¹ Cp C^o maṅgala-, all the MSS. -pokkharāṇiyā. ² Cp C^o maṅgala-, Cp C^o -pokkharāṇito. ³ C^k Cp C^o sakkhīṃ, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^o pokkharāṇito. ⁵ Bⁱ omits rathaṃ. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abhāvitā. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ tassomariyadetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovādītivā, Cp ovādītivā corrected to ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā. ¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ¹⁶ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamaṃsu.

kiṃ akāsīti¹ puṭṭhā „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pā-
puṇīti“ ārocesuṃ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idāṃ' eva
mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā“ 'ti
vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimim¹ nibbattitvā va-
yappatto Tākkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhivā² pitu accayena
rajje patitṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṃsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhim saṃvāso ahosi. Sā puttaṃ vijāyi.
So n' eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath' assa vinīla- 10
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akāmsu⁵. Haṃsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttaṃ passati. Apare pan' assa dve⁶ haṃsapotakā
puttā ahesuṃ. Te pitaraṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
tam⁷ disvā pucchimsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā“ 'ti. „Tātā, ekāya⁸ me kākiyā saddhim saṃvā- 15
sam anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmīti“⁹. „Kahaṃ pana te⁹ vasantīti“¹⁰. „Vide-
haratṭhe Mithilāyaṃ¹⁰ avidūre asukasmim nāma ṭhāne ekasmim
tālagge vasantīti“¹¹. „Tāta, manussapatho nāma sāsāṅko sappa-
tibhayo, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹¹ taṃ ānessāmā“¹² 20
'ti dve haṃsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹¹
taṃ Vinīlakaṃ ekasmim daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ ḍasitvā¹² Mithilanagaramatthakena pāyimsu. Tas-
mim khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ¹³ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi: 25
„mayhaṃ Videharaññā saddhim kiṃ nānākaraṇaṃ, eso¹³ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
haṃsayuttarathe nisīditvā gacchāmīti“¹⁴ so akāseṇa gacchanto¹⁴
pathamam gātham āha:

¹ B¹ gucchimbī, C¹ C² kucchimbī. ² C² uggaṇhī, B¹ uggaṇhetvā. ³ B¹ paṭi-
rūpako. ⁴ B¹ adds ṭirūpako. ⁵ B¹ karisu. ⁶ B¹ aparena dve ca. ⁷ C² āgac-
chantam. ⁸ B¹ tāta etāya. ⁹ B¹ paneto. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ B¹ gantvā.
¹² B¹ ḍaṃsāpetvā. ¹³ B¹ esa. ¹⁴ B¹ adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakaṃ¹ ti. 19.

Tattha evam evā¹ 'ti evam eva, nūna² 'ti parivattake nipāto ekaiṃse pi vattati¹ yeva, Vedehaṃ ti Videharaṭṭhissaraṃ, Mithilaggahaṃ ti Mithile
3 gehaṃ² Mithilāyaṃ³ gharāṃ pariggahetvā vasamānaṃ ti attho, ājaññā ti kā-
raṇākāraṇajānaṇakā, yathā haṃsā Vinīlakaṃ ti yathā ime haṃsā maṃ Vini-
lakaṃ vāhanti evam eva vāhanti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kujjhivā „idh' eva naṃ
pātetvā gamissāma⁴“ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evam kate pitā
10 no kiṃ vakkhatīti“ garahabhayena pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyaṃ pitu ācikkhimsu. Atha naṃ pitā kujjhivā „kiṃ
tvaṃ mama puttehi adhikataro yo⁴ mama putte abhibhavivā
rathe yuttasindhava viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi,
imaṃ ṭhānaṃ tava agocarō, attano mātu vasanaṭṭhānaṃ eva
15 gacchā⁵“ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ⁶ tavaṇ⁷ ti. 20.

Tattha Vinīlā¹ 'ti taṃ nāmenaḷapati, duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasena
giriḍuggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasīti tāta girivisaṃaṃ⁶ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi, etaṃ mātālayaṃ⁹ tavaṇ⁷ ti etaṃ gāman-
taṃ ukkāraṭṭhānaṃ āmakasūnaṭṭhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṭṭhā-
naṃ, tattha gacchā⁵ 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilānagarassa uk-
kārabhūmiyaṃ yeva¹⁰ otāretvā ethā¹¹“ 'ti putte āṇāpesi¹¹. Te
25 tathā akāmsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahoṣi, haṃsapotakāpi¹³ dve aggasāvakā,
pitā Anando, Videharājā pana aham evā¹⁴“ 'ti. Vinīlakaḷajātaṃ¹⁴.
Daḥavaggo paṭhamo.

¹ Bⁱ vattati, C^p C^s vaddhati. ² Bⁱ mithilaggehaṃ. ³ Bⁱ C^p C^s mithilāya.

⁴ Bⁱ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ Bⁱ gacchāhi. ⁶ C^p C^s mātālayaṃ. ⁷ Bⁱ tavā.

⁸ Bⁱ girisamaṃ. ⁹ Bⁱ mātālayaṃ. ¹⁰ Bⁱ -bhūmiyaṃ nēva. ¹¹ C^p C^s āṇāpesi.

¹² C^p C^s omits dhamma. ¹³ Bⁱ omits pi. ¹⁴ Bⁱ adda dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṃ kāpurisena kayirā ti. Idam Sathhā Jeta-
vane viharanto ekam dubbacajātikam ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Sathhā pana tam bhik- 5
khum „pubbe pitvaṃ bhikkhu dubbacāyā paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² sañcunṇito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattivā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasathhā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tadā tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmen⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekam hatthipotakam posesi. Bodhisatto sutvā
tam pakkositvā⁷ „saccam kira tvam⁸ hatthipotakam posesīti“
pucchi. „Saccam ācariya matamātikam ekam hatthipotakam 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā tam posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariyā“¹¹ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹²“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹³ isayo
vanamūlaphalāphalathhāya dūraṃ gantvā tatth' eva katipāhaṃ 20
vasimsu. Hatthi¹⁴ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnamado hutvā
„tassa paṇṇasālam viddhamsetvā pāṇiyaghaṭam¹⁵ bhinditvā pā-
sānaphalakam¹⁶ khipitvā ālambanaphalakam luñcitvā¹⁷ tam
tāpasam māretvā va¹⁷ gamissāmīti“ ekam gahanatthānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olokeno aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa 25

¹ Bⁱ omits ca. ² Bⁱ adds sariraṃ. ³ Bⁱ vuddi-. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ K indasa-
gotto. ⁶ Bⁱ nāma. ⁷ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁸ Bⁱ tam. ⁹ Bⁱ vuddhi-. ¹⁰ Bⁱ pose-
miti. ¹¹ Bⁱ -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K pāṇiya-, Bⁱ pāṇiya-.
¹⁵ K pāsānaphalakam, Bⁱ pāsānaphalikam. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ Bⁱ omits va.

gocaraṃ gahetvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
 pakatisañño² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
 hatthi gahanatthānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
 pādetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
 5 tvā koñcanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvisi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
 vattim Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṃ
 saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵
 ariyo anariyena pajānaṃ atthaṃ
 10 cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ
 gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.
2. Yaṃ tv-eva⁶ jaññā sadiso mamaṃ ti
 sīlena paññāya sutena cāpi
 ten' eva mettim kayirātha saddhiṃ,
 15 sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁸ kodha-
 purisena saddhiṃ taṇhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
 anariyena pajānaṃ atthaṃ ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo liūgaariyo
 dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānaṃ at-
 20 thaṃ atthaṃ pajānauto atthānattakusalo ācāre tthito ariyapuggalo anariyena
 nillajjena dussīlena saddhiṃ santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kiṃkāraṇā:
 cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo ciraṃ ekato anuvuttho pi
 taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ agāpetvā karoti pāpakaṃ lāmakāṃ kammaṃ karoti yeva,
 yathā kiṃ: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
 25 mārento pāpaṃ akāsīti attho; yaṃ tveva¹¹ jaññā sadiso mamaṃ ti ādisu
 yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ ayaṃ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṃ
 kariyātha, sappurisena saddhiṃ¹² samāgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bⁱ gacchanto. ² Bⁱ -sañcā. ³ Bⁱ āg-. ⁴ Bⁱ sesā-. ⁵ Bⁱ kayirātha. ⁶ so B^p; K
 yattheva, Bⁱ yatveva. ⁷ Bⁱ kayirāthā. ⁸ K cchitena, Bⁱ kujjhītena. ⁹ Bⁱ taṇhā-
 santavaṃ vā mittasantavaṃ vā. ¹⁰ Bⁱ etaṃ. ¹¹ so B^p; K Bⁱ yatveva. ¹² K
 has added kayirātha sappurisena saddhiṃ, Bⁱ omits these words. ¹³ K sukhāva-
 hotīti, Bⁱ sukhovahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbam, su-
sikkhiteṇa bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇam ovaditvā Indasamāna-
gottassa sarīrakiccaṃ kāretvā¹ Brahmavihāraṃ² bhāvetvā
brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 5
„Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana aham
evā“³ ti. Indasamānagottajātakaṃ⁴.

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto aggijuhanaṃ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā 10
Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁵ juhante
disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṃ micchātapaṃ karontī, atthi nu kho
ettha vaḍḍhīti“⁶ Bhagavantaṃ pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha
kiñci vaḍḍhi⁷ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi ‘aggijuhane vaḍḍhi’ at-
thīti’ saṇṇāya⁸ ciraṃ aggim juhivā⁹ tasmim kamme avuḍḍhim¹⁰ eva 15
disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-
vattitvāpi na olokesun“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggim
gahetvā taṃ soḷasavassapadese¹¹ ṭhitāṃ āhaṃsu: „kiṃ tāta jā- 20
taggim gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi¹² udāhu tayo vede
uggaṇhitvā¹³ kuṭumbaṃ saṅṭhapetvā gharāvāsaṃ vasissasīti“.
So „na me gharāvāsen’ attho¹⁴, araṇṇe aggim paricaritvā
Brahmaloka-parāyano bhavissāmīti“ jātaggim gahetvā mātā-
pitaro vanditvā araṇṇaṃ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṃ kappetvā 25
aggim paricari. So ekadivasaṃ nimantitaṭṭhānaṃ gantvā sappinā
pāyāsaṃ labhitvā „imaṃ pāyāsaṃ Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ B¹ katvā. ² B¹ -vihāre. ³ B¹ adds pathamaṃ. ⁴ both MSS. aggi. ⁵ B¹ vuḍ-
ḍhīti. ⁶ B¹ vuḍḍhi. ⁷ K vaḍḍhim, B¹ vuḍḍhi. ⁸ K saṇṇāya, B¹ paṇṇāya.
⁹ B¹ juhetvā. ¹⁰ B¹ avuḍḍhim. ¹¹ B¹ -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ B¹ -hetvā,
¹⁴ B¹ -vāsa attho.

pāyāsam¹ aharitvā aggim jāletvā² „Aggim tāva Bhagavantaṃ³
 sappiyuttaṃ⁴ pāyāsam pāyemīti⁵“ pāyāsam agginhi pakkhipi.
 Bahusinehe pāyāse agginhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
 tāhi agghi⁶ paṇṇasālam jhāpesi. Brāhmaṇo bhītasīto⁷ palā-
 5 yitvā bahi ṭhatvā „kāpurisehi⁸ nāma santhavo na kātabbo,
 idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti
 vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
 yo santhavo kāpurisena hoti,
 10 santappito sappinā pāyasena⁹
 kicchā kataṃ paṇṇakuṭim¹⁰ adaṭṭhahīti¹¹. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṇhāsanthavā mittasanthavāpi cā 'ti duvi-
 dbāpi¹² etasmā santhavā param uttarim aññam pāpataram lāmakataran¹³ nāma
 n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisena ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
 15 duvidho pi santhavo¹⁴ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito
 -pe-¹⁵ adaṭṭhahīti¹⁶ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁷ santappito pi ayam
 aggi mayā kicchena kataṃ paṇṇasālam jhāpesīti attho.

So¹⁸ evam vatvā „na me tayā¹⁹ mittadūbhinā²⁰ attho“ ti
 tam aggin udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto Hima-
 20 vantaṃ pavisanto ekaṃ sāmānigim²¹ sīhassa ca vyagghassa²²
 ca dīpino²³ ca²⁴ mukham lehantiṃ²⁵ disvā „sappurisehi sad-
 dhim santhavā param²⁶ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
 yam gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
 25 yo santhavo sappurisena hoti,

¹ B¹ mahābrahmanānam dassāmi ti tam pāyāsam. ² K jāletvā. ³ B¹ bhavantaṃ.
⁴ B¹ sappayutta. ⁵ B¹ adds so. ⁶ B¹ sacchīhi. ⁷ B¹ -tassīto. ⁸ B¹ kūpuri-. ⁹ B¹
 pāyasena. ¹⁰ B¹ -kuṭi ¹¹ B¹ adaṭṭhahīti, B² adaṭṭhahī. ¹² B¹ omits ti duvidhāpi.
¹³ B¹ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, B¹ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe,
 B¹ pa ¹⁶ K adaṭṭhahīti, B¹ adaṭṭhahīti. ¹⁷ K adds tam. ¹⁸ B¹ eso. ¹⁹ K nayā.
 B¹ tassā. ²⁰ K -dubhitā, B¹ -duppinā. ²¹ K sākhānigim, B¹ sāmān nāma migi.
²² B¹ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ B¹ omits ca. ²⁵ B¹ lehanaṃ. ²⁶ B¹ paramam.

sīhassa vyagghassa¹ ca dīpino ca
sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti sāmā³ migī imesaṃ tinna-
naṃ³ janānaṃ santhavena sinehena mukhaṃ lehatī⁴.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi- 5
pabbajjam⁵ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso ahaṃ eva ahoṣin⁷“ ti. Santhavajātakaṃ⁸.

3. Susīmajātaka.

10

Kāḷamigā⁹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ hi
kadāci ekaṃ eva kulaṃ buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ
deti, kadāci aññatitthiyānaṃ denti, kadāci¹⁰ gaṇabandhanena¹¹ bahū
ekato hutvā denti, kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakaṃ saṃharitvā¹² dānaṃ denti. Imasmiṃ pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā¹³ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
dve kotthāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhārādānaṃ aññatitthi-
yānaṃ dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṅ-
ghassa¹⁴“ 'ti. Evam punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi¹⁶ aññatitthiyānaṃ neva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa
bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti vutte „sambahulaṃ karissāmā“ 'ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā“ 'ti vadantā yeva
bahū¹⁸ jātā, tesāṃ neva¹⁹ kathā patitthāsi, aññatitthiyasāvaka Buddhā-
naṃ dātābādānassa antarāyaṃ kātum nāsakkhimsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhaṃ saṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²⁰ adāmsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājānaṃ

¹ Bⁱ byagghassa. ² K sāmāna. ³ both K and Bⁱ tinnaṃ. ⁴ Bⁱ lehitī. ⁵ Bⁱ isip-
pajjam. ⁶ K desanaṃ. ⁷ Bⁱ ahaṃtēna samayena tāpaso ahoṣin. ⁸ Bⁱ adda
dutiyaṃ. ⁹ both K and Bⁱ kāla-. ¹⁰ Bⁱ gaṇabandhena. ¹¹ K omits aññatitthi-
yānaṃ denti kadāci ¹² so BP; K saṃharitvā, Bⁱ haritvā. ¹³ so BP Bⁱ; K
saṃharitvā. ¹⁴ K saṃghassa. ¹⁵ Bⁱ -punnāna. ¹⁶ Bⁱ saāvakehi. ¹⁷ K saṃ-
ghassa. ¹⁸ Bⁱ bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bⁱ sabbe-.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭīpamukhe² thatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭīm pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aññatitthiyasāvakā Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁴ antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṃ kātuṃ nāsak-
 khimsu, taṃ sabbaparikkhāradānaṃ⁵ Buddhānaṃ yeva pādamūlaṃ⁶
 āgataṃ, aho Buddhabalan⁷ nāma mahantan“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvakā idān'
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya⁸ vāyamanti, pubbe
 pi vāyamimsu, so pana parikkhāro sabbakāle⁹ pi mam' eva¹⁰ pādamū-
 laṃ¹¹ āgacchatīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Susīmo nāma rājā ahoṣi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchismiṃ¹²
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi.
 So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahoṣi,
 hatthīnaṃ¹³ maṅgalakāraṇatthāne¹⁴ ābhataṃ¹⁵ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṇ¹⁶ ca hatthālaṃkāraṇ ca sabbaṃ so yeva alat-
 tha¹⁷. Evam assa ekekasmiṃ maṅgale¹⁸ koṭimattaṃ¹⁹
 20 dhanāṃ uppajjati²⁰. Atha tasmīṃ kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpuṇi. Sesabrāhmaṇā²¹ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātuṃ vattati²²,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana²³ atidaharo n' eva tayo vede²⁴
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayāṃ hatthimaṅgalaṃ karissāmā“ ti
 25 āhaṃsu. Rājā „sādhū“ 'ti sampatīchi. Brāhmaṇā „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātuṃ adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayāṃ dhanāṃ gaṇhissāmā²⁵“ 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti²⁶.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ²⁷ bhavissatīti“ Bodhisattassa

¹ Bī saṅghe. ² Bī -kuṭī-. ³ Bī katvā. ⁴ Bī dātabbassa-. ⁵ Bī sabbaṃ-.
⁶ Bī -mūle. ⁷ Bī balāṃ. ⁸ Bī antarāyaṃ. ⁹ Bī sappakūlaṃ. ¹⁰ Bī mayham
 eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bī kucchamhi. ¹³ Bī hatthī. ¹⁴ K -karaṇa-. ¹⁵ K ābhata,
 Bī ātaṃ? ¹⁶ Bī upakaraṇabhaṇḍaṇ. ¹⁷ Bī alatthāṃ. ¹⁸ Bī maṅḍa. ¹⁹ Bī -matta.
²⁰ Bī uppajjati. ²¹ Bī sesā-. ²² Bī vattatīti. ²³ Bī pana putto. ²⁴ Bī bede.
²⁵ Bī karissāmā. ²⁶ Bī virenti. ²⁷ Bī hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
 sattamā kulaparivattā² amhākam, vaṃso ca no osakkhissati³
 dhanā ca parihāyissamā⁴“ ‘ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
 „kasmā amma rodasīti⁵“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
 ahaṃ maṅgalaṃ karissāmīti⁶“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo 5
 vede⁷ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
 sīti⁸“. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissantīti⁹“.
 „Ito catutthe divase tātā¹⁰“ ‘ti. „Amma tayo pana vede¹¹ pa-
 guṇe katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā¹² kahaṃ vasantīti¹³“.
 „Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo¹⁴ ito vīsayojanasatamatthake¹⁵ 10
 Gandhāraratthe Takkasilāyaṃ vasatīti¹⁶“. „Amma amhākam
 vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṃ eva Takkasilaṃ¹⁷ gantvā
 ekaratten’ eva tayo vede¹⁸ ca¹⁹ hatthisuttaṃ ca uggaṇhitvā²⁰
 punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
 mā rodīti²¹“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15
 va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṃ eva Takkasilaṃ
 gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante²² nisīdi. Atha naṃ āca-
 riyo „kuto āgato si tātā²³“ ‘ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā²⁴“ ‘ti.
 „Ken’ atthenā²⁵“ ‘ti. „Tumhākam santike tayo²⁶ vede²⁷ ca hatthi-
 suttaṃ²⁸ ca uggaṇhanatthāyā²⁹“ ‘ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā³⁰“ 20
 ‘ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan³¹“ ti sab-
 baṃ pavattiṃ ārocetvā „ahaṃ ekadivaseṃ eva vīsayojanasataṃ³²
 āgato, ajj’ ekarattaṃ³³ mayhaṃ yeva³⁴ okāsaṃ karotha, ito ta-
 tiye³⁵ hatthimaṅgalaṃ³⁶ bhavissati, ahaṃ eken’ eva uddesa-
 maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti³⁷“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
 kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahasatthavikaṃ purato

¹ so BP; K -karaṇaṃ, Bⁱ -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, Bⁱ -vattā. ³ K cano osak-
 khi-, BP chinno osakki-, Bⁱ chaṇo osakki-. ⁴ K -yissāmī, Bⁱ yissāmā. ⁵ Bⁱ bede.
⁶ Bⁱ karissatīti. ⁷ Bⁱ karissasīti. ⁸ K -kaācariyā, Bⁱ kāācariyo. ⁹ Bⁱ vasatīti.
¹⁰ Bⁱ -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsainyojana-, Bⁱ satiyojanasatamatthake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ -hetvā. ¹⁵ Bⁱ rodasīti. ¹⁶ Bⁱ -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ Bⁱ uggaṇhatthāyā. ²⁰ Bⁱ -hāhi. ²¹ K vīsān-. ²² K -rittīṃ,
 Bⁱ -ratthaṃ. ²³ Bⁱ mayhaṃ űeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ Bⁱ -lam.

1 ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattim ṭhapetvā aruṇe
 uggacchante uggacchante tayo vede¹ hatthisuttaṃ ca niṭṭha-
 petvā² „aññāma³ pi atthi ācariyā“⁴ 'ti pucchitvā „n' atthi tāta,
 sabbaṃ niṭṭhitaṃ“⁵ ti vutte „ācariya imasmim ganthe⁶ ettakaṃ⁷
 5 padaṃ paccābhaṭṭhaṃ⁸ ettakaṃ⁷ sajjhāyamūlhatṭhānaṃ, ito
 paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyāthā“⁹ 'ti ācariyassa sippaṃ¹⁰
 sodhetvā pāto va bhūñjitvā ācariyaṃ vanditvā ekadivaseṇ¹¹ eva
 Bārāṇasim paccāgantvā mātaraṃ vanditvā „ugganhitaṃ te tāta
 sippaṃ“¹² ti vutte „āmā“¹³ 'ti vatvā mātaraṃ paritosesi. Puna-
 10 divase hatthinaṃ maṅgalachaṇo¹⁴ paṭiyādiyittha¹⁵. Satamatte¹⁶
 hatthi¹⁷ soṇṇālaṃkāre soṇṇadhaje¹⁸ hemajālasaṅchane¹⁹ katvā
 ṭhapesuṃ, rājaṅgaṇaṃ alaṃkarimsu. Brāhmaṇā „mayaṃ hatthi-
 maṅgalaṃ karissāma, mayaṃ karissāma“²⁰ ti maṇḍitapasādhitā
 atṭhasu. Susīmo pi rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito²¹ ābhara-
 15 ṇabhaṇḍaṃ²² gāhāpetvā maṅgalatṭhānaṃ agamaṣi. Bodhisatto
 pi kumārāparihārena alaṃkato attano parisāya purakkhata-
 parivārito rañño santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mahārāja tumhe
 amhākaṃ vaṃsaṃ²³ nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṃ
 kāretvā 'hatthālaṃkāraṃ ca upakaraṇāni ca tesāṃ dāssāma“²⁴
 20 'ti avacutthā“²⁵ 'ti vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Kālā²⁶ migā setadantā tava ime²⁷
 parosataṃ hemajālābhichannā²⁸,
 te te²⁹ dadāmiṃti Susīma brūsi
 anussaraṃ pettipitāmahānaṃ³⁰ ti. 25.

25 Tattha te te³¹ dadāmiṃti Susīma brūsiṃti te ete³² tava santake³³
 kālā³⁴ migā setadantā ti evaṃ saṃkhaṃ gataṃ parosataṃ sabbālaṃkāra-

¹ Bⁱ bede. ² Bⁱ niṭṭhā-. ³ K aññe, Bⁱ araññānaṃ. ⁴ Bⁱ gakkhe. ⁵ Bⁱ ekaṃ. ⁶ K
 paccābhaṇḍaṃ, Bⁱ paccābhaṭṭhaṃ. ⁷ Bⁱ etthakaṃ. ⁸ Bⁱ ācariyasibbaṃ. ⁹ K -cchano.
¹⁰ Bⁱ pariyādiyittha. ¹¹ Bⁱ sattamatte. ¹² so B^p; both K and Bⁱ hatthi. ¹³ Bⁱ so-
 vaṇṇadhaje. ¹⁴ Bⁱ temajālapaṭṭicchane. ¹⁵ Bⁱ omits mayaṃ karissāma. ¹⁶ Bⁱ -paṭi-.
¹⁷ Bⁱ upakaraṇabhaṇḍaṃ. ¹⁸ Bⁱ vaṃsaṃ ca attano ca vaṃsaṃ. ¹⁹ Bⁱ tassāmi.
²⁰ Bⁱ kālā. ²¹ so all three MSS. ²² K B^p -bhisaṅchannā, Bⁱ -bhichandā. ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, Bⁱ mettānaṃ-. ²⁵ K nete. ²⁶ K adds tevā. ²⁷ Bⁱ santike.

paṭṭimaṇḍite haṭṭhī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmiti saccāṃ kira bho Susīma evaṃ brūṣīti attho, anussaraṃ pēttipitāmahānaṃ ti ambhākaṃ ca attano ca vaṃse² pitupitāmahānaṃ³ ācīṇṇaṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁴, yāva sattaṃ⁵ kulaparivattā⁶ tumhākaṃ pītipitāmahānaṃ⁷ ambhākaṃ pitupitāmahā⁸ haṭṭhimaṅgalaṃ karontī⁹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi ambhākaṃ ca attano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹⁰ evaṃ brūṣīti. 5

Susīmo rājā¹¹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālā¹² migā setadantā mama ime
parosataṃ hemajālābhichannā¹³,
te te dadāmiti vadāmi mānava¹⁴ 10
anussaraṃ pēttipitāmahānaṃ ti. 26.

Tattha te te¹⁵ dadāmiti te ete haṭṭhī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmiti saccam eva mānava vadāmi ne va¹⁶ haṭṭhī¹ brāhmaṇānaṃ dadāmiti¹⁷ attho¹⁸, anussaraṃ pēttipitāmahānaṃ¹⁹ ti pitupitāmahānaṃ pi²⁰ kiriyāṃ anussarāmi yeva no nānussarāmi, ambhākaṃ pītipitāmahānaṃ²¹ haṭṭhimaṅgalaṃ tumhākaṃ pitupitāmahā²² karontīti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yevā²³ ti adhippayeṃ²⁴ evam āha. 15

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja ambhākaṃ ca attano ca²⁵ vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā aññehi haṭṭhimaṅgalaṃ kārapethā“²⁶ 'ti. „Tvaṃ kira tāta tayo vede²⁷ haṭṭhisuttaṃ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ aññehi brāhmaṇehi kārapemīti“²⁸. „Tena hi mahārāja etthakesu²⁹ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu³⁰ vā haṭṭhisuttesu vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetuṃ samattho atthi uṭṭhahatu, tayo pi vede³¹ haṭṭhisuttaṃ ca saddhiṃ haṭṭhimaṅ- 25 galakaraṇena maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and B¹ haṭṭhī. ² B¹ attano pese. ³ B¹ pētti-. ⁴ K omits mahārāja. ⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ B¹ pētti-. ⁸ B¹ pēttipitāmahā va. ⁹ B¹ -to. ¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rājā. ¹² B¹ kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mānava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, B² te, B¹ tetava. ¹⁷ B¹ vadāmiti. ¹⁸ B¹ adds te brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pēttipitāmahānaṃ. ²⁰ B¹ omits pitupitāmahānaṃ pi. ²¹ B¹ pēttipitā-, B² pītipitā-. ²² B² pītipitā-, B¹ adds maṅgalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ B¹ bede. ²⁵ so both K and B¹. ²⁶ B¹ bedesu.

nāma n' atthīti¹“ sīhanādaṃ naḍi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu¹ hutvā uṭṭhātunṃ nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ² pa-tiṭṭhāpetvā maṅgalaṃ katvā bahunṃ dhanāṃ ādāya attano³ nive-sanaṃ agamāsi.

- 5 Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhānesi: (keci sotāpannā ahesuṃ keci sakadāgāmino keci anā-gāmino, keci arahattaṃ pāpuṇisū) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi. piṭā Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Anando⁴, disāpāmoḅhācariyo⁵ Sāri-putto, māṇavo pana aham evā“⁶ 'ti. Susīmajātakaṃ⁶.

10

4. Gijjhajātaka.

- Yam nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ mātoposukabhikkhuṃ ārabba kathesi. Vatthum⁷ Sāmajātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu gihī⁸ posesīti⁹“ pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kiṃ pana
15 te hontīti¹⁰“ pucchitvā¹¹ „mātāpitāro me bhante“ ti vutte „sādhu sādhu“¹² 'ti sādhu-kāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhuṃ ujjhāyittha, porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena aññatakānaṃ pi upakāraṃ akāmsu. imassa pana mātāpitunnaṃ bhāro¹³ yevā“¹⁴ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyam nibbattitvā mātāpitāro poseṭi. Ath' ekasmiṃ kāle mahatī¹⁵ vātavutṭhi¹⁴ ahoṣi. Gijjhā vātavutṭhiṃ sahituṃ asakkontā sītabhayena Bārāṇasiṃ gantvā pākārasamīpe¹⁵ parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdiṃsu. Tadā Bārāṇasiseṭṭhi nagarā nikkhamitvā nahāyitūṃ gacchanto
25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakattḥāne sannipāte-tvā aggimṃ kārapetvā gosusānaṃ¹⁶ pesetvā gomaṃsaṃ āharāpe-tvā tesamṃ dāpetvā ārakkhaṃ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ Bⁱ paṭisatthu. ² Bⁱ kulavaṃsaṃ. ³ K omits attano. ⁴ Bⁱ adds ahoṣi. ⁵ Bⁱ -mokkho ācariyo. ⁶ Bⁱ adds tatīyaṃ. ⁷ Bⁱ vatthu. ⁸ Bⁱ gihī. ⁹ K posesīti, Bⁱ posesīti. ¹⁰ Bⁱ kiṃ pana tvaṃ posesīti. ¹¹ Bⁱ pucchi. ¹² Bⁱ upakāraṃ ṇaṃ thāro. ¹³ Bⁱ -ti. ¹⁴ K -vutṭhi. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ so BP; K gosusānaṃ, Bⁱ pūrisesūsānaṃ.

vātavutṭhiyā kallasarirā hutvā pabbataṃ eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayimsu: „Bārāṇasisetṭhinā
 amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa' nāma paccupakāraṃ
 kātuṃ vaṭṭatīti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ⁴
 vā ābharaṇaṃ⁵ vā labhati tena taṃ⁶ Bārāṇasisetṭhissa⁷ gehe⁸
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁹ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ
 vatthābharaṇāni¹⁰ ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā senā
 viya maṃsapesiṃ sahasā¹¹ gahetvā Bārāṇasisetṭhissa gehe¹² ākā-
 saṅgaṇe pāteṇti. So gijjhānaṃ ābharaṇabhāvaṃ¹³ nātvā¹⁴ sab-
 bāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi¹⁵. „Gijjhā nagaraṃ vilumpan-
 tīti¹⁶“ rañño ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi tāva gaṇhatha,
 sabbaṃ āharāpessāmi¹⁷“ tattha tattha pāse c' eva¹⁸ jālāni¹⁹ ca
 oḍḍāpesi²⁰. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṃ gahetvā „rañño
 dassesāmi²¹“ ti nenti²². Bārāṇasisetṭhi rājupaṭṭhānaṃ gac-
 chanto te²³ manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ²⁴
 gijjhaṃ bādhayimsū²⁵“ ti saddhiṃ nēva agamāsi²⁶. Gijjhaṃ
 rañño dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe²⁷ nagaraṃ
 vilumpitvā²⁸ vatthādīni gaṇhathā²⁹ 'ti. „Āma mahārājā³⁰ 'ti.
 „Kassa³¹ dinnānīti³². „Bārāṇasisetṭhissā³³ 'ti. „Kimkāraṇā³⁴ 'ti.
 „Amhākaṃ tena jīvitāṃ dinnāṃ, upakārassa³⁵ nāma paccupa-
 kāraṃ kātuṃ vaṭṭati, tasmā adambhā³⁶ 'ti. Atha naṃ rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā³⁷ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsāṃ na passasīti³⁸ vatvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Yan²⁹ nu gijjho yojanasatam kuṇapāni avekkhati
 kasmā jālaṃ ca pāsāṃ³⁰ ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

¹ Bⁱ āgamaṃsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattam. ⁵ Bⁱ ābharaṇāni
⁶ Bⁱ labhataṃ tena saṃ. ⁷ Bⁱ -siseṭṭhissa. ⁸ K vatthābharaṇāni, Bⁱ vatthābhara-
 ṇāni. ⁹ K sahasā, Bⁱ sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ āharaṇa-. ¹² Bⁱ ānā-
 tvā. ¹³ Bⁱ ṭhapasi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bⁱ viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bⁱ jāle. ¹⁷ Bⁱ oḍḍāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassissāmi. ¹⁹ Bⁱ nanti. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su.
 Bⁱ mārayisu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā.
²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yaṃ. ³⁰ Bⁱ pālāṃ.

Tattha yan ti nipātamattarū, nū 'ti nāmatthe nipāto, gijjho nāma yojanasatam atikkamitvā 'tītāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti āsādetvāpi saṃpāpūnitvāpīti attho, tvaṃ attano atthāya oḍḍitam jālaṃ ca pāsāṃ¹ ca patvāpi kasmā na bujjasīti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpī³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṃ sutvā rājā seṭṭhim pucchi: „saccaṃ ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādīni abhatānīti“⁴. „Sac-
cam devā“⁵ 'ti. „Kahaṃ tānīti“⁶. „Deva mayā sabbāni visum
ṭhapitāni, yaṃ yesaṃ santakaṃ⁷ tam⁸ tesaṃ dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“⁹ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi⁷ sabbe-
sam santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā⁸ saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne mātiposakabhikkhu⁹ sotāpattiphale
patitṭhahi) „Tadā rājā ānando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto, māti-
posakagijjho¹⁰ pana aham evā“¹¹ 'ti. Gijjhajātakaṃ¹¹.

5. Nakulajātaka.

90 Sandhim¹² katvā amittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane¹³
viharanto seṇibhaṇḍanaṃ ārabba katesi, Vatthum¹⁴ heṭṭhā Uraga-
jātaka¹⁵ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idāṃ' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsiṃ yevā“¹⁶ 'ti vatva atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto

¹ Bⁱ pālāṃ. ² Bⁱ pucchati attho. ³ K asajjāpī, Bⁱ āpajjāpī. ⁴ so B^p; K āhatānīti.

⁵ K sattakaṃ? ⁶ tam struck out in K. ⁷ Bⁱ omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ Bⁱ mātiposaka-, K mātiposakābhikkhū. ¹⁰ Bⁱ mātiposakagijjho.

¹¹ Bⁱ adda catuttham. ¹² Bⁱ saddhi. ¹³ Bⁱ Veļuvane. ¹⁴ Bⁱ vatthu. ¹⁵ K uraṅga-, Bⁱ urabha-.

Takkasilāyam¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsam pahāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsam kappesi. Tassa caṅkamanakoṭiyam⁴ ekasmiṃ vammike nakulo vasati⁵, tass'eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhabile⁷ sappo vāsam kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālam kalahaṃ karonti. Bodhisatto tesam kalahe ādīnavāṃ ca mettābhāvanāya ca ānisaṃsam kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsam vasitum vaṭṭatīti“⁸ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṅkamanakoṭiyam vammikassa biladvāre sīsam katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passasanto niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰ niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppannan“ ti pucchanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja vivariya dāṭhaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayam āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena 'ti aṇḍakose nibbattena nāgena, jalābuja¹⁵ 'ti nakulaṃ āapati, so hi jalābumhi jātatā jalābujo ti vuccati, vivariya¹⁶ 'ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁵ nakulo „ayya, paccāmitto nāma na avajānitabbo āsamkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṅketh'eva amittasmim, mittasmim pi na vissase. abhayā bhayam uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayam uppannan ti na ito te¹⁶ bhayam uppannan ti abhayo, ko so¹⁷: mitto yamhi mittasmim pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati, taṃ mūlam pi¹⁸ nikantatīti¹⁹ mittassa sabbarandhānam²⁰ viditattā mūlaghaccāya²¹ samvattatīti²² attho.

¹ Bⁱ adds gaṇtvā. ² so K and R^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadese. ⁴ Bⁱ caṅkamaṇa-. ⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava, Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ rukkhamūle ⁸ Bⁱ vaṭṭatī. ⁹ Bⁱ-gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi. ¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutte. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko. ¹⁸ so K and Bⁱ; R^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūlaghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āham akāsim, tvam ito patṭhāya tasmim āsamkam mā karīti“³ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. Te pi yathākamam gatā.

- 5 Satthā imam dhammadesanam āharitvā³ jātakam samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmatā ahesum, tāpaso pana aham evā“⁴ 'ti. Nakulajātakam⁴.

6. Upasāḥhajātaka.

- Upasāḥhakanāmānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 10 ekam Upasāḥhakan⁵ nāma susānasuddhikam brāhmaṇam ārabha
 kathesi. So kira aḍḍho ahoṣi mahaddhano, diṭṭhigatikattā⁶ pana
 dhuravihāre vasantānam pi Buddhānam saṅgaham nāma na akāsi.
 Putto pan' assa paṇḍito ahoṣi nāṇasampanno. So mahallakakāle puttam
 āha: „mā kho mam tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁴,
 15 ekasmim pana anucchiṭṭhasusāne⁸ yeva mam jhāpeyyāsīti“. „Tāta, aham
 tumbhakam jhāpetabbayuttakam ṭhānam na jānāmi, sādhu vata mam
 ādāya gantvā 'imasim ṭhāne mam jhāpeyyāsīti' tumhe va ācikkha-
 thā⁹“ 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā“ 'ti tam ādāya nagarā¹¹ nikkhami-
 tvā Giḷḷhakūṭamatthakam abhirūhitvā „tāta idam¹¹ aññassa vasalassa
 20 na jhāpitatṭhānam¹⁷, ettha mam jhāpeyyāsīti“ vatvā puttena saddhim
 pabbatā otaritum ārabhi. Satthā pana tam divasam paccūsakāle bodha-
 neyyabandhave olokento tesam pitāputtānam sotāpattimaggassa upani-
 sayam addasa, tasmā tam¹³ maggam gahetvā ṭhitaluddako¹⁴ viya
 pabbatapādam gantvā tesam pabbatamatthakā otarantānam āgamaya-
 25 māno nisīdi. Te otarantā Satthāram addasamsu. Satthā paṭisanthāram
 karonto „kham gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo tam attham
 ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitatṭhānam gacchāmā“
 'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakam āruya „kataram¹⁵ ṭhā-
 nan“ ti pucchi. Māṇavo „imesam tiṇṇam pabbatānam antaram ācikkhi

¹ Bⁱ sabbo. ² Bⁱ duppati. ³ Bⁱ adds saccāni pakāsetvā. ⁴ Bⁱ adds pañcamam.
⁵ Bⁱ -kam. ⁶ Bⁱ diṭṭhigahitattā, Bⁱ diṭṭhigatipattā ⁷ Bⁱ jhāpesi. ⁸ Bⁱ anucchi-
 viṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ⁹ Bⁱ tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bⁱ gharā. ¹¹ Bⁱ omits idam.
¹² Bⁱ vasalassa ajhāpitatṭhānam. ¹³ K omits tam. ¹⁴ K ṭhitaṃuddako, Bⁱ mi-
 galuddako. ¹⁵ Bⁱ katara.

bhante“ ti āha. Sattā „na kho māṇava¹ tava pitā² idān’ eva susāna-
suddhiko³, pubbe pi susānasuddhiko va⁴, na c’ eso⁵ idān’ eva ‘imas-
miṃ⁶ yeva thāne maṃ jhāpeyyāsīti’ tava ācikkhati, pubbe pi imasmim
yeva thāne attano jhāpanabhāvaṃ ācikkhīti“ vatvā tena yācito
atītaṃ āhari:

5

Atīte imasmim yeva Rājagahe ayam eva Upasāḥako
brāhmaṇo ayam eva c’ assa putto ahoṣi. Tadā Bodhisatto
Magadharatṭhe brāhmaṇakule nibhattitvā paripunnasippo isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jhānakīlaṃ kīlanto Himavantapadese⁷ ciraṃ vasitvā loṇambilase- 10
vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṃ⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo
iminā va niyāmena puttaṃ vatvā puttena „tumhe yeva me
tathārūpaṃ thānaṃ ācikkhathā“ ‘ti vutte idam⁹ eva thānam¹⁰
ācikkhitvā puttena saddhim otaranto Bodhisattaṃ disvā tassa
santikaṃ upasaṃkama¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15
pucchitvā mānavassa vacanaṃ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhi-
tatthānassa ucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁵ vā jānis-
sāmā“ ‘ti tehi saddhim pabbatamatthakaṃ āruya „idaṃ¹⁶ tiṇ-
naṃ pabbatānaṃ antaraṃ anucchiṭṭhatthānaṃ¹⁶“ ti māṇavenā
vutte „māṇava, imasmim yeva thāne jhāpitakānaṃ¹⁷ pamāṇaṃ¹⁸ 20
n’ atthi, tav’ eva pitā imasmim yeva Rājagahe brāhmaṇakule
yeva¹⁹ nibhattitvā Upasāḥako yeva nāma²⁰ hutvā imasmim
pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṃ hi²¹ ajjhā-
pitatthānaṃ vā asusānatthānaṃ vā sisānaṃ aniveṭṭhitatthānaṃ²²
vā laddhuṃ na sakkā“ ti pubbenivāsaññena paricchinditvā imaṃ 25
gāthadvayam āha:

¹ Bⁱ sattā so māṇava. ² Bⁱ adds na. ³ Bⁱ adds yeva. ⁴ Bⁱ omits pubbe - - -
ko va. ⁵ Bⁱ cesa. ⁶ Cⁱ adds yeva. ⁷ Bⁱ himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya.
⁹ Bⁱ idham. ¹⁰ Bⁱ thānantī. ¹¹ K upasaṃkamtivā. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ pi-
tuno. ¹⁴ Bⁱ ucchiṭṭha-, K uccitṭha-. ¹⁵ Bⁱ anucchiṭṭha-, K anuccitṭha-. ¹⁶ Bⁱ ime-
saṃ. ¹⁷ Bⁱ jhāpitamatānaṃ. ¹⁸ Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ omits yeva. ²⁰ K nāmaṃ.
²¹ Bⁱ paṭhaviyamhi. ²² Bⁱ sisānaṃ anīṭhaveṭṭhitatthānaṃ, B^p anivīṭṭhatthānaṃ
omitting sisānaṃ.

1. Upasāḥhakanāmānaṃ¹ saḥassāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṃ. 31.

2. Yamhi saccaṃ ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo*
etad³ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmataṃ ti. 32.

5 Tattha anāmataṃ ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amataṃ ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmataṃ ti āha, anāmataṃ⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānaṭṭhānaṃ nāma n' atthi⁸ attho; Yamhi saccaṃ ca
dhammo cā 'ti yasmiṃ⁹ puggale catusaccavattukam¹⁰ pubbhāgasaccañāṇaṃ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresaṃ aviheṣā¹¹ avihethānā¹²,
10 saṃyamo ti silasaṃyamo, damo ti indriyadamaṇaṃ idaṃ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etadāriyā¹⁴ sevanti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasaṅkamantī¹⁵
bhajantī attho, etaṃ loke anāmataṃ ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabhāva-
sādhanaṃ¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā²⁰ 'ti. Upasāḥhajātakam²⁰.

7. Samiddhijātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabha kathesi.
Ekadivasam hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahātvā²² suvaṇṇavaṇṇam attabhāvaṃ sukkhāpaya-
māno antaravāsakam nivāsetvā uttarāsāṅgam hatthena gahetvā atthāsi.
Suparikammakatā viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ Bī -nāmāni. ² K saññamo, Bī yaṃyamo. * Dh. v. 261. ³ Bī etaṃ. ⁴ Bī āca-
riyā. ⁵ K mataṭṭhānaṃ upacāravacanaṃ. ⁶ Bī amataṃ. ⁷ Bī amataṭṭhānaṃ.
⁸ Bī atthi. ⁹ Bī yamhi. ¹⁰ Bī catusaccaṃ ca vatthuka. ¹¹ Bī aviheṣā. ¹² Bī ya-
vihethānā. ¹³ Bī catu. ¹⁴ Bī etaṃ ariyā. ¹⁵ Bī upasaṅkamitvā. ¹⁶ Bī anāmata-
¹⁷ Bī anāmata. ¹⁸ Bī nāmā ti attho. ¹⁹ Bī ca. ²⁰ adds chathamam. ²¹ Bī pa-
jhānaṃ. ²² Bī nahātvā. ²³ Bī adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ-.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahoṣi. Ath' assa sarīrasobhaggam̃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā theram̃ evam̃ āha: „tvam̃ kho si bhikkhu daharo yuvā susu kāḷakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassaniyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjivā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajjivā samaṇadhammāṃ karissāsīti¹“. Atha nam̃ thero āha: „devadhīte, asukasmiṃ nāma vaye ṭhito marissāmīti mama maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammāṃ katvā dukkhas' antam̃ karissāmīti²“. Sā therassa santikā paṭisanṭhāram̃ alabhivā tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāram̃ upasam̃kamitvā etam̃ attham̃ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvam̃ nēva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesum̃ yevā⁴ 'ti vatvā tena yācito atītam̃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam̃ Brahmadatte rajjam̃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu⁶ nipphattim̃ patvā isipabbajjam̃ pabbajjivā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-padese ekam̃ jātassaram̃ nissāya vāsam̃ kappesi. So sabbarattim̃ padhānam̃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekam̃ vakkalam̃ nivāsetvā ekam̃ hatthena gahetvā sariram̃ nivodakam̃⁷ karonto atthāsi. Ath' assa rūpaggappattam̃ attabhāvam̃ oloketvā paṭibaddhacittā⁸ ekā devadhītā Bodhisattam̃ palobhayamāṇā imam̃ paṭhamam̃ gātham̃ āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā tam̃ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvam̃ daharakāle kilesakāmasena vatthukāme abhuñjivā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasīti¹ nanu nāma paṭicakāmaguṇe bhuñjivā bhikkhāya caritabbam̃, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyam̃ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja², bhutvāna³ pacchā mallakakāle bhikkhassu, mā tam̃ kālo upaccagā ti ayam̃ kāme bhuñjanakālo daharakālo tam̃ mā atikkamatū 'ti.

¹ Bī -ssatīti. ² Bī tatheva antaradhāyi. ³ Bī gāmake. ⁴ K -sippe. ⁵ so Bī Bp; K vodakam̃. ⁶ Bī paṭibandha-. ⁷ Bī omīts bhuñja. ⁸ Bī bhuñjivā.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṃ sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ pakāseṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālaṃ vo 'haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhuttvā bhikkhāmi, mā maṃ² kālo upaccagā ti. 34.

3 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nīpātamanāṃ, ahaṃ paṭha-mavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṃ attano maraṇakālaṃ na jānāmi, atipaṇḍitenāpi³ hi puggalena

jīvitāṃ vyādhi⁴ kālo⁵ ca dehanikkhepanaṃ⁶ gati
panca te⁶ jīvalokasmiṃ animittā na ñāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādi-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabban ti mayhaṃ p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supaṭi-
channo hutvā titho¹² na paññāyati, tasmā abhuttvā bhikkhāmīti tena kāra-
ṇena kāmagaṇe¹³ abhuttvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā maṃ kālo upaccagā ti
maṃ samaṇadhammassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, imiṃ kārāṇena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samaṇadhammaṃ karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tatth' ev'
antaradhāyi¹⁸.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā ahosi²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpasō ahoṣi²² ti. Samiddhijātakaṃ²².

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
attano²³ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabhha kathesi. Ekadi-
vasaṃ²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye“ ti imaṃ śamyuttaṃ Mahāvagge suttantaṃ²⁵

¹ K adds ca. ² Bⁱ haṃ. ³ Bⁱ itipaṇḍitena. ⁴ Bⁱ byādhi-. ⁵ Bⁱ deyaṇikkha-
manaṃ. ⁶ Bⁱ pañcete. ⁷ Bⁱ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K vayekāle. ¹⁰ Bⁱ he-
mantādīnaṃ-. ¹¹ K -pesaṃ, Bⁱ mayhaṃ esa. ¹² Bⁱ titho. ¹³ Bⁱ pañcakāma-
¹⁴ Bⁱ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ Bⁱ adds ti attho. ¹⁸ Bⁱ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ Bⁱ tathevaantarathāyi. ²¹ K omits tadā - - - ahosi.
²² Bⁱ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ Bⁱ -saṅ. ²⁵ Bⁱ suttanti, K
adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tittḥatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikam visayaṃ pahāya agocare carantā paccāmittānaṃ hatthapathaṃ gantvā¹ attano paññāsampattiyā² upāyakosallena paccāmittānaṃ hatthā muc-cimsū³” ’ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto lāpasakunayoniyāṃ nibbattivā naṅgalakattḥa-
karāṇe leḍḍuttḥāne⁴ vāsāṃ kappesi. So⁵ ekadivasāṃ sakavi-
saye gocaragahaṇāṃ⁶ pahāya „paravisaye gocaraṃ gahessāmīti”
atavipariyaṇṭāṃ agamāsi. Atha naṃ tattha gocaraṃ gaṇhantaṃ
disvā sakunagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakunagghiyā⁷ 10
hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuññā yeva, mayam agocare carimha paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyaṃ¹⁰ sakunagghi alaṃ abhaviṣṣa yadidaṃ āgato¹¹ yuddhāyā”
’ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo” ti. „Yad 15
idaṃ naṅgalakattḥakaraṇaṃ¹² leḍḍuttḥānaṃ¹³” ti. Atha naṃ
sakunagghi sake bale atthaddhā¹⁴ amuñci: „gaccha kho tvaṃ
lāpa, tatthāpi¹⁵ gantvā na mokkhasīti”. So tattha gantvā ma-
hantaṃ leḍḍum¹⁶ abhirūhitvā¹⁷ „ehi kho dāni sakunagghīti” so
taṃ avhāyanto¹⁸ atṭhāsi. Sakunagghi sake bale thaddhā¹⁹ 20
ubho pakkhe sandhāya lāpakasakunaṃ²⁰ sahasā ajjhappattā²¹,
yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato²² kho my-āyaṃ sakunagghīti”
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²³ antaraṃ paccā-
pādi²⁴. Sakunagghi vegaṃ sandhāretum asakkonto²⁵ tatth’
eva uraṃ pccatālesi²⁶, evaṃ so bhinnena²⁷ hadayena akkhihi 25
nikkhantehi²⁸ jivatakkhayaṃ pāpuni.

¹ Bⁱ hatthagataṃ patvā. ² Bⁱ ṇāpasampattiyā. ³ Bⁱ muñcisū. ⁴ Bⁱ leḍḍuttḥāne.
⁵ Bⁱ eso. ⁶ K -naṃ. ⁷ Bⁱ sakunagghaṃsā. ⁸ Bⁱ ayam. ⁹ K omits kho.
¹⁰ K mayam. ¹¹ so B^p; K Bⁱ omitt āgato. ¹² Bⁱ -ṇa. ¹³ Bⁱ leḍḍuttḥānaṃ. ¹⁴ Bⁱ ap-
pattaddhā, B^p apathaddo. ¹⁵ Bⁱ tatrāpi, K tatthāpīme. ¹⁶ Bⁱ leḍḍu. ¹⁷ Bⁱ
abhirūyhitvā ¹⁸ Bⁱ avhāyanto. ¹⁹ Bⁱ appattaddhā, B^p apathaddhā. ²⁰ Bⁱ lāpasaku-
naṃ. ²¹ K ajjhappattā, Bⁱ ajhāphattā, B^p ajjhappatto. ²² K bahūāgato. ²³ Bⁱ leḍ-
tussa. ²⁴ so B^p; K paccāpasādi, Bⁱ paccāthāsi. ²⁵ so K B^p; Bⁱ asakonti. ²⁶ so
B^p; K uccatālesi, Bⁱ paccāthālesi. ²⁷ K subhinnena, Bⁱ sosinnena. ²⁸ Bⁱ nik-
khantehi akkhihi.

Satthā imāṃ atītaṃ dassetvā „evam¹ bhikkhave tīracchānagatāpi agocare carantā sapattahattham gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisayo², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro ārammaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhuvineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamam gātham āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten⁹ upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gaṇhissāmīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ aṭavipariyante tītaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṃ patto.

Tasmiṃ pana maraṇaṃ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā
15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ tḥatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gātham āha:

2. So 'haṃ nayena sampanno pettike gocare rato
apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ attham¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayanā 'ti upāyena, attham¹⁶ attano ti attano arogabhāvasaṃ-
20 khātaṃ vaḍḍhim¹⁷.

Satthā imāṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-
kunaḅghijātakaṃ¹⁸.

25 9. Arakajātaka.

Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto mettasuttaṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹⁹ samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

¹ Bⁱ adds kho. ² Bⁱ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K carataṃ. ⁵ BP okāsaṃ. ⁶ so BP; K ajjhappatto, Bⁱ ajhappatto. ⁷ K omits va. ⁸ Bⁱ maraṇaṃ. ⁹ Bⁱ va-tamena. ¹⁰ Bⁱ gocarattḥāya. ¹¹ Bⁱ adds va. ¹² Bⁱ -sattu. ¹³ K medāmiṃ. ¹⁴ K sampassaṃ. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bⁱ attam. ¹⁷ BP vuddhim, Bⁱ vuḍḍhīti attho. ¹⁸ Bⁱ adds aṭhamam. 9. Cfr. L. Feer in Journ. As. 1875 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikātāya yānikātāya vatthukatāya anuṭṭhitāya susam-
 āraddhāya ¹ ekādasaṇisaṃsāpāṭikamkhā, katame ekādasa: sukhaṃ supati ²
 sukhaṃ patibujjhati, na pāpakam supinaṃ passati, manussānaṃ piyo
 hoti, devatā ³ rakkhanti, nassa aggi vā visaṃ vā satthaṃ vā kamati ⁴,
 tuvaṭaṃ ⁵ cittaṃ samādhīyati, mukhavaṇṇo ⁶ vipasīdati, asammūlho ⁵
 kālaṃ karoti, uttariṃ appaṭivijjhanto ⁷ brahmalokūpago hoti ⁸, mettāya
 bhikkhave cetovimuttīyā āsevītāya -pe- ⁹ ime ekādasa ṇisaṃsā pāṭi-
 kamkhā ti, ime ¹⁰ ekādasa ṇisaṃse gahetvā ṭhitaṃ mettābhāvaṇaṃ
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo ¹¹, ahito pi hitena ¹⁰
 pharitabbo ¹¹, majjhato pi hitena pharitabbo evaṃ sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena ¹² mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā ¹³ bhāve-
 tabbā, catusu Brahmavihāresu kammaṃ kātabbam eva, evaṃ karonto
 hi ¹⁴ maggaṃ vā phalaṃ vā alabhanto pi ¹⁵ Brahmaloaka-parāyano hoti ¹⁶,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṃ bhāvetvā sattaṣaṃvaṭṭavivaṭṭa- ¹⁵
 kappe Brahmaloakasmiṃ yeva vasiṃsū“ 'ti vatvā atitaṃ āhari:

Atīte ekasmiṃ kappe Bodhisatto ekasmiṃ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbaji-
 tvā catunnaṃ Brahmavihārānaṃ lābhi ¹⁷ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese ¹⁸ vāsaṃ kappesi. Tassa mahāparivāro ²⁰
 ahoṣi. So isigaṇaṃ ovaḍanto „pabbajitena nāma ¹⁹ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā ²⁰ bhāvetabbā, mettacittaṃ
 hi ²¹ nāma etāṃ appanāpattaṃ ²² Brahmaloaka-parāyanaṃ taṃ ²³
 sādhetīti ²⁴“ mettāya ṇisaṃsaṃ pakāṣento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati 25
 uddhaṃ adho ca tiriyaṃ ca appamaṇena sabbaso. 37.
2. Appamaṇaṃ hitaṃ cittaṃ paripuṇṇaṃ subhāvitaṃ,
 yaṃ pamāṇakataṃ ²⁵ kammaṃ na taṃ tatrāvasissatīti ²⁶. 38.

¹ K āsevītāya -pe- susamāraddhāya. ² so K Bī; B_p suppati. ³ Bī deva. ⁴ Bī makati. ⁵ Bī kuṭaṃ. ⁶ Bī sukhaṇṇo. ⁷ Bī appati-. ⁸ Bī ahoṣi. ⁹ Bī āsevītāya gha susamāraddhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bī pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bī upekkhā. ¹⁴ Bī pīti. ¹⁵ Bī pīhi. ¹⁶ Bī ahoṣi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bī hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bī adds iha. ²⁰ Bī upekkhā. ²¹ Bī mettācittaṃhi-. ²² K ap-
 panāpanaṃ. ²³ K -parāyattaṃ corr. to -parāyataṃ. ²⁴ Bī bhāvehīti. ²⁵ K
 pamāṇa-, Bī pamāṇaṃ. ²⁶ K satthāvasissasīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādīsu¹
 vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ
 anukampati, uddhan ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmalokā⁴,
 adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyan ti manussaloke, yatta-
 5 kani cakkavāḷāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
 pajjhā anīghā sukham attānaṃ pariharantū 'ti evaṃ bhāvītena mettena⁹
 cittena¹⁰ ti attho, appamāṇeṇā 'ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇārammanattā¹¹
 appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena¹² uddhan adho tiriyan ti evaṃ
 sabbasugatiduggativaseṇā 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti appa-
 10 māṇaṃ katvā bhāvītaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇaṃ ti avikalaṃ¹²,
 subhāvītaṃ ti suvaḍḍhitāṃ¹⁴, appamāṇacittass' etaṃ¹⁵ nāmaṃ, yaṃ pamā-
 nakataṃ¹⁶ kamman ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇārammanaṃ¹⁷ ti evaṃ
 ārammaṇantikkavasena¹⁸ ca vasībhāvappattavasena¹⁹ ca avaddhetvā²⁰ kataṃ parit-
 taṃ kāmāvacarakammaṃ, na taṃ tatrāvasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṃ
 15 taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti saṅkhaṃ gataṃ²¹ rūpāvacarakammaṃ tatra nā-
 vasissati²², yathā nāma mahoghena ajjhottaṃ²³ parittodakaṃ oghassa abhhan-
 tare tena asaṅhiraṇānaṃ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁴ taṃ
 vikkhambhetvā²⁵ tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammaṃ
 abhhan-tare tena mahaggatakammaṃ acchinditvā²⁶ agahitavipākokaṃ hutvā na
 20 avasissati na tiṭṭhati²⁷ na sakkoti attano vipākaṃ dātuṃ atha kho mahaggata-
 kammaṃ eva²⁸ taṃ ajjhottaritvā²⁹ tiṭṭhati vipākaṃ detīti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃ-
 saṃ kathetvā aparīhīnājjhāno Brahmaloce nibbatitvā sattaṣaṃ-
 vaṭṭavivaṭṭakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi³⁰.

25 Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
 „Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahoṣi, Arako pana satthā³¹ aham evā³²
 'ti. Arakajātakāṃ³².

¹ K -disu. ² Bⁱ appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
 māṇappanattena? ³ Bⁱ sakala. ⁴ K -loko, Bⁱ nevasaññāyatanabrahmalokā.
⁵ Bⁱ adds yāva. ⁶ Bⁱ ussaddamahāniriyō. ⁷ K adds nibbānāyattā corr. to nib-
 bāttā. ⁸ Bⁱ omits sabbe. ⁹ Bⁱ omits mettena. ¹⁰ Bⁱ appamāṇānaṃ? ¹¹ Bⁱ āramma-
 nāttā. ¹² Bⁱ sappakkārena. ¹³ Bⁱ avekallaṃ. ¹⁴ Bⁱ suvaḍḍhitāṃ. ¹⁵ K appa-
 māṇacittassetāṃ. ¹⁶ Bⁱ pamāṇaṃ-. ¹⁷ Bⁱ kāraṇaṃ. ¹⁸ Bⁱ ārammanattikkena ca corr.
 to -ṇattika. ¹⁹ Bⁱ vasi-. ²⁰ K āvajjhettvā corr. to āvajjettvā, Bⁱ avadhetvā,
 B^p avadḍhitvā. ²¹ Bⁱ saṅkhātāṃ. ²² Bⁱ avasissati. ²³ Bⁱ ajjhottaṃ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bⁱ ajhottaritvā. ²⁶ Bⁱ paricchinditvā. ²⁷ Bⁱ omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bⁱ adds ca.
²⁹ K ajjhottaritvā, B^p ajjhettaritvā. ³⁰ Bⁱ puna āgamāsi. ³¹ Bⁱ sattā pana.
³² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatīti¹. Idam Kakaṇṭakajātakam² Mahā-
ummaggajātake āvibhaviṣṣati. Kakaṇṭakajātakam³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
badhiraśassuṃ ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tisaṇaṅgato⁶ pañcasīlasamannāgato. So ekadivasaṃ
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādini ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossāmiti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojanīyaṃ⁸ gahetvā dhītaṃ daṭṭhukāmā
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītarā
saddhiṃ⁹ bhuttabhojanā bhattasammadaṃ¹⁰ vinodayamānā dhītaṃ
pucchi: „kim amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasaṃvāsaṃ vasatīti“. 15
„Amma kim¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jāmatā¹³ sīlena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhukaṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddaṃ akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehavasīno „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viraviṃsu. 20
Tesaṃ saddaṃ¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kim nāma kir' etan“
ti pucchimsu. „Imasmiṃ kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṃ
pāvīsi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvam
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ Bⁱ oramatīti. ² Bⁱ kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakaṃ, Bⁱ kakaṇṭaka-
jātakaṃ dasamaṃ. ⁴ Bⁱ santavaggo. ⁵ Bⁱ -biko. ⁶ Bⁱ -ṇaṅgato. ⁷ Bⁱ sabbi-
ādini bhes-. ⁸ Bⁱ -niyaṃbhojanīyaṃ. ⁹ Bⁱ adde nīsaṃja. ¹⁰ Bⁱ -sampadaṃ.
¹¹ Bⁱ adde avivadadamāno avivadamāno. ¹² Bⁱ kim amma. ¹³ Bⁱ jāmatāro.
¹⁴ K dullabho pi, Bⁱ duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopīni corr. to pabbajito ni,
Bⁱ pappajito pi. ¹⁶ Bⁱ padem. ¹⁷ K omits saddaṃ. ¹⁸ K dvārene. ¹⁹ K sañ-
carantā. ²⁰ Bⁱ -janā. ²¹ Bⁱ -devantīti.

Ath' assa etad ahoṣi: „ayaṃ apabbajitam eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me¹ kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti² tato va³ nivattitvā Sattlu santikaṃ gantvā⁴ „kin⁵ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānam katvā
 5 gantvā⁶ idān' eva⁷ paccāgato sīti⁸“ vutte tam atthaṃ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭatī⁹, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smiti¹⁰“ āha. So pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira¹¹ kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākātaṃ¹² ahoṣi¹³. Ath' ekadivasam
 10 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham¹⁴ samuṭṭhāpesum: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto“ ti. Sattā. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhetum¹⁵
 15 tum¹⁶ na vaṭṭatīti¹⁷ pabbajimsu yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhitthānaṃ pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṃ¹⁸ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītarāṃ passissā-
 20 miti¹⁹“ taṃ gehaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā²⁰ ti sabbam paccuppannavatthusadisam eva. Taṃ pana rājupaṭṭhānaṃ²¹ katvā²² attano gharaṃ āgacchantam disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavat-
 25 tīti²³“ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetum vaṭṭatīti²⁴“ tato va²⁵ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāseṭṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti²⁶“ vutte „deva gehe jano kira maṃ²⁷ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati²⁸, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissam' ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti²⁹“
 30 etam atthaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² B¹ omits va. ³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ kiñ. ⁵ B¹ gantu. ⁶ K neva. ⁷ K vaddhati, B¹ vattati. ⁸ B¹ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ B¹ pākataṃ. ¹¹ B¹ jātaṃ. ¹² B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ¹³ B¹ vināsetum. ¹⁴ B¹ vattatīti. ¹⁵ B¹ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ B¹ gantvā. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ ca. ²⁰ K me. ²¹ B¹ parideviti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.
2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²: 5
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāmabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sunderadhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
ṇātīti yadā silavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇattivohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyethā ti tato samaññaṃ na parihāyetha, hiriyāpi santo⁹
dhuram ādiyantīti mahārāja sappurisā nāma ajjhattasamuṭṭhitāya hiriyā ba-
hiddhā samuṭṭhitena ottappuṇāpi¹⁰ etaṃ¹¹ pabbajjadhuram¹² gaṇhanti, idha
majjā ti¹³ idha mayā ajja¹⁴, tāhaṃ samekkhaṃ ti taṃ¹⁵ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁶ samekkhanto sampassanto¹⁷, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāmabhoge ti imasmīṃ loke kilesakāmaavatthukāma-
paribhoge¹⁸ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
Himavantapadesaṃ¹⁹ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiñña
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīsetṭhi pana ahaṃ evā“²⁰ ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²⁰.

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikam ārabha kathesi. Tasmīṃ hi kāle bahū²¹ bahu-
sutā bhikkhū Manosilātale²² nadamānā²³ taruṇasihā viya Ākāsagaṅgaṃ

¹ so BP; K pañño, Bī pamañño. ² K idhamaññapattā, Bī idhamajhappattā. ³ K
tāsaṃ. ⁴ Bī samakka. ⁵ Bī sabbajissa. ⁶ Bī matthi. ⁷ K samaññaṃ, Bī sā-
maññaṃ. ⁸ Bī pāpuṇāti. ⁹ K hiriyābhāsanto, Bī hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ Bī ekaṃ. ¹² Bī pappajitadhuram ¹³ Bī idha majhappattā ti. ¹⁴ Bī ajhappattā.
¹⁵ K taṃ taṃ. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ Bī sampassanto. ¹⁸ K -kāmaavatthu-. ¹⁹ Bī
-ppadese. ²⁰ Bī adds sattamaṃ. ²¹ Bī omits bahū. ²² Bī adds nisinna. ²³ Bī
sihanādaṃ nadantaṃ.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhe padabhāṇam² bhaṇanti. Kokāliko
tesu padabhāṇam³ bhaṇantesu attano tucchabhāvam⁴ ajānitvā „aham
pi⁵ padabhāṇam² bhaṇissāmīti“ bhikkhūnam antaram pavisitvā „amhā-
kam padabhāṇam² na pāpenti. sace amhākam pi pāpeyyum⁶ mayam⁷
5 pi bhaṇeyyāmā“⁸ ‘ti⁸ bhikkhusaṅghassa nāmaṃ agahetvā va tattha
tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṅghe pākāṭa jātā.
Bhikkhū „vimaṃsissāma tāva nan“ ti saṇḍāya⁹ evam āhaṃsu: „āvuso
Kokālika¹⁰, ajja saṅghassa padabhāṇam² bhaṇā¹¹“ ‘ti. So attano
balaṃ ajānitvā¹² va „sādhū“ ‘ti sampaticchitvā „ajja padabhāṇam¹¹
10 bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹³, khajjakam khādi, sap-
pāyen’ eva¹⁴ sūpena bhuñji. Suriye¹⁵ atthaṃgate¹⁶ dhammasavanassa
kāle ghosite bhikkhusaṅgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇam¹⁷
kāśāvam nivāsetvā kaṇṭikārapupphavaṇṇam pārupitvā¹⁸ saṅgha-
majjham¹⁹ pavisitvā there²⁰ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññatta-
15 dhammasanaṃ abhirūhitvā vicitravijaniṃ²¹ gahetvā „padabhāṇam²
bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev’ assa sarīrā sedā mucchimsu²², sārājjaṃ
okkama. Pubbagāthāya paṭhamapadam udāharitvā²³ anantaram²⁴ na
passi. So kampamaṇo āsanā oruyha lajjito saṅghamajjhā²⁵ apak-
kamma attano pariveṇam agamāsi. Añño²⁶ bahussutabhikkhu²⁷ pada-
20 bhāṇam²⁸ bhāṇi²⁹. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvam
jānimsu³⁰. Ath’ ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyam³¹ katham
samutthāpesum: „āvuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno,
idāni pan’ esa sayam naditvā³² pākāṭo³³ jāto“ ti. Satthā āgantvā
„kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
25 „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Kokālika³⁴ naditvā³⁵
pākāṭo³² jāto, pubbe pi naditvā pākāṭo³³ ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadesa³⁶ sīhayoniyam nibbattitvā³⁷

¹ B² otaranto, K otārento. ² K padabhāṇam, B² sarabhāṇam. ³ B² sarabhāṇam.
⁴ K tucchakucchibhāvam. ⁵ I² ahi. ⁶ I² amhākam pāpeyya. ⁷ B² mayam.
⁸ B² vā. ⁹ K saṇḍāya, B² paññāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ B² bhaṇāhi. ¹² K jā-
nitvā, B² ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ B² sūriye. ¹⁶ B² atthaṃgamite.
¹⁷ K kaṇṭakaraṇḍa-, B² kaṇṭikaraṇṇam, B² kuraṇḍakapupphavaṇṇam. ¹⁸ B² pāru-
petvā. ¹⁹ B² -majhe. ²⁰ B² theram. ²¹ B² cittabījāni. ²² B² muñcisu. ²³ B² udā-
haretvā. ²⁴ B² antaram. ²⁵ K -majjham. ²⁶ K añño, I² aññe. ²⁷ K bahussuta-
bhikkhū, B² bahussutā bhikkhu. ²⁸ B² sarabhāṇam. ²⁹ I² bhaṇissim. ³⁰ B²
janīsu. ³¹ B² dhammasabhāyam bhikkhu. ³² B² disvā. ³³ B² pākato. ³⁴ B² Ko-
kaliko idāneva. ³⁵ B² nadisvā. ³⁶ B² Himavantapadesa. ³⁷ K nibbattetvā.

bahunna¹ sīhāna² rājā aho³. So anekasīhaparivāro⁴ Raja-
taguhāya⁵ vāsa⁶ kappesi. Tassa⁷ avidūre ekissā guhāya
eko sigālo pi vasati. Ath⁸ ekadivasa⁹ deve¹⁰ vassitvā vigate
sabbe sīhā¹¹ sīharājassa¹² eva¹³ guhādvāre sannipatitvā sīhanāda¹⁴
nadantā sīhakīla¹⁵ kīlīmsu. Tesam¹⁶ eva¹⁷ naditvā kīlanakāle
so pi sigālo vassi¹⁸. Sīhā tassa sadda¹⁹ sutvā „ayam pi²⁰ sigālo
amhehi saddhī²¹ nadatīti“ lajjitā tuṅhī ahesu²². Tesam²³ tuṅhī-
bhūtakāle Bodhisattassa putto sīhapotako „tāta, ime sīhā nadi-
tvā²⁴ sīhakīla²⁵ kīlantā etassa sadda²⁶ sutvā lajjāya tuṅhī jātā,
ko nā²⁷ eso attano saddena attāna²⁸ jānāpetīti“ pītarā²⁹ pu-
chanto paṭhamā³⁰ gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddara³¹,
kī³² sīhā na-ppaṭinandanti³³, ko nā³⁴ eso migādhībhu³⁵ 'ti. 41.

Tattha abhū³⁶ deti Daddara³⁷ ti Daddarapabbata³⁸ ekanāda³⁹ karoti,
migādhībhu⁴⁰ 'ti⁴¹ pītarā⁴² ālapati, ayam h' ettha⁴³ attho: migādhībhu⁴⁴ 15
migajātaka sīharāja, pucchāmi ta⁴⁵ „ko nā⁴⁶ eso“ ti.

Ath⁴⁷ assa vacana⁴⁸ sutvā pitā dutiya⁴⁹ gātham āha:

2. Adhamo migajātāna⁵⁰ sigālo tāta vassati,
jātim assa jigucchantā tuṅhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, sa⁵¹ ti upasaggamatta⁵², acchānti⁵³ attho, tuṅhī
acchānti, tuṅhī hutvā nisīdanti⁵⁴ vutta⁵⁵ hoti, potthakesu pana samacchare ti
likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idā⁵⁶ eva attano nādena⁵⁷ attā-
na⁵⁸ pākata⁵⁹ karoti, pubbe pi akāsi yevā“ 'ti⁶⁰ desana⁶¹ āharitvā
jātakā⁶² samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko aho⁶³, sīhapotako Rāhulo,
sīharāja⁶⁴ pana aham evā“ 'ti. Daddarajātaka⁶⁵ 23

1 Bⁱ bahuna^m. 2 K anekehi sīhehi sīhaparivāro. 3 Bⁱ tassā. 4 K devo.
5 Bⁱ omits sīhā. 6 Bⁱ sīharājassa. 7 K tesu. 8 Bⁱ so siṅgālo pi nadati.
9 Bⁱ ayam and omits pi. 10 K repeats naditvā. 11 Bⁱ ta^m. 12 Bⁱ sīha
nappatinandanti. 13 Bⁱ migādhībhu. 14 K daddara^m. 15 Bⁱ rajatapabbata^m.
16 Bⁱ migādhībhu. 17 Bⁱ adds ta^m. 18 Bⁱ ayam etta. 19 Bⁱ migādhībhu ti.
20 add acchare ti? 21 Bⁱ omits attano nādena. 22 Bⁱ pākata^m. 23 Bⁱ adds va-
tvā ima^m dhamma. 24 Bⁱ adds dutiya^m.

3. Makkatajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekam kuhakam¹ ārabhha kathesi. Vatthum Pakiṇṇakanipāte Uddāla-
 jātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyam bhikkhu
 5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkato hutvā aggissa kāraṇā kohaṇṇam
 akāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmaḍatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake² brāhmaṇakule nibbattitvā
 vayappatto Takkasilāyam sippam uggaṇhitvā gharāvāsam saṅṭha-
 10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttam vijāyitvā puttassa ādhā-
 vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassa
 petakiccam katvā „kim me dāni⁴ gharāvāsenā“ 'ti puttam gahe-
 tvā „pabbajissāmā“⁵ 'ti assumukham nātimittavaggaṃ pahāya⁶
 puttam ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā
 15 tattha vanamūlaphalāhāro vāsam kappesi. So ekadivasam vas-
 sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggim visivento⁸
 phalakatthare nipajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
 sambāhanto¹¹ nisīdi. Ath' eko vanamakkatāko¹² sītena pīḷiya-
 māno tassa paṇṇasālāya¹³ tam aggim disvā „sac' āham ettha
 20 pavissāmi 'makkato makkato¹⁴“ ti mam pothetvā niharissanti,
 aggim visivetum¹⁵ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo“ ti
 „tāpasavesam gahetvā kohaṇṇam katvā pavisissāmīti“ cintetvā
 ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalam nivāsetvā pacchiṃ ca amkusa-
 kayatthiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkham nissāya
 25 saṃkuṭiko¹⁷ atthāsi. Tāpasakumārako tam disvā makkatābhāvam
 ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīḷito aggim¹⁸ visivetum¹⁹

¹ B' adds bhikkhu. ² B' kāsikagā-. ³ B' bhāvitvā? ⁴ B' idāni. ⁵ B' -esāmi.

⁶ B' adds ādhāvitam. ⁷ K vassāṇa-, B' vassana-. ⁸ K jāletvā visivanto, B' jā-
 litvā aggi vissabbanto, BP aggi jāletvā vasibbanto. ⁹ B' palakattare nippajji, BP
 phalakattantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambahento, B' samāhanto. ¹² B' -to.

¹³ B' -yam. ¹⁴ B' omits the one makkato. ¹⁵ K aggim visivetum, B' aggi visiv-
 petum, BP aggi visibbitum. ¹⁶ B' -tāpasa. ¹⁷ so BP; B' sakuṭiko, K saṃ-
 kuṭito. ¹⁸ K omits aggim, B' aggi. ¹⁹ B' visuppitum. B' visibbitum

āgato bhavissatīti tāpasassa¹ kathetvā etam² pañnasālam pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴ cintetvā pitaram ālapanto paṭhamam⁵
gātham āha:

1. Tāta māṇavako⁶ eso tālamūlam apassito,
agārakañ⁷ c' idam atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁸ ti sattādhivacanam, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlam apassito ti tālakkhandham nissāya
thito¹² agārakañ cidam atthīti idañ¹³ ca amhākam pabbajitāgāram atthi,
pañnasālam sandhāya vadati, handā 'ti vavassagatthe¹⁴ nipāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamante vasanattāya¹⁶ agārakam dema 10

Bodhisatto puttassa vacanam sutvā utthāya pañnasāladvāre
ṭhatvā olokeno tassa makkaṭabhāvam ṇatvā „tāta manussānam
nāma evarūpaṃ mukham na¹⁷ hoti, makkaṭo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Mā kho tam tāta pakkosi, dūseyya no agārakam,
n' etādisam mukham hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44. 15

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavittḥo samāno imam kic-
chena katarū pañnasālam agginā vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisan ti etādisam brāhmaṇassa susīlino mukham na hoti, makkaṭo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekam ummukam¹⁹ gahetvā „kiṃ ettha tittḥa-
sīti“ khipitvā tam palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā
rukkham abhirūhitvā vanasaṇḍam pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imam desanam²⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 25
makkaṭo ayam kuhakabhikkhu ahoṣi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpaso
pana aham evā“ 'ti. Makkatajātakam²².

¹ Bⁱ pitu. ² so B^p; K Bⁱ ekam. ³ Bⁱ pavāṭtvā. ⁴ Bⁱ visivāpessāmīti, B^p visibbā-
pessāmī. ⁵ Bⁱ paṭhamam. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakiñ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tapasso. ¹² Bⁱ niṭṭhito. ¹³ Bⁱ imañ. ¹⁴ Bⁱ usagatte.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasanattāya. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukam. ²⁰ Bⁱ dhammadesanam. ²¹ Bⁱ adds ahoṣi. ²² Bⁱ adds tatiyam

4. Dūbhiyamakkaṭṭajātake.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Devadattam ārabba katesi. Ekasmiṃ hi divase dhammasabhāyam bhikkhū Devadattassa akataññūtam mittadūbbhāva² mam² kathentā nisīdimsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva akataññū mittadūbbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattivā vayappatto gharāvāsam saṅghapesi. Tasmim pana samaye
10 Kāsiraṭṭhe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti anotarāṇiyo⁶. Tiracchānānam maggam paṭipannā puññatthikā manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakam ussiñcitvā ekissā doniyā⁹ pūretvā tiracchānānam pāṇiyam¹⁰ denti. Tassa samantato mahantaṃ araññaṃ, tattha bahū¹¹ makkaṭṭā vasanti. Atha tas-
15 mim magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchijji. Tiracchānā pāṇiyam na labhimsu¹³. Eko makkaṭṭo pipāsāturo¹⁴ pāṇiyam¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto kenacid eva karaṇiyena tam maggam paṭipajjitvā tattha gacchanto pāṇiyam¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādam¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ tam makkaṭṭam addasa²¹. Ath' assa pipāsita bhāvaṃ nātvā pāṇiyam ussiñcitvā doniyam ākiritvā adāsi, datvā ca pana „vissamissāmīti“ ekasmiṃ rukkhamaḷe nipajji. Makkaṭṭo pāṇiyam¹⁵ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭṭikam karonto Bodhisattam bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa tam²³ kiriyam
25 divā „are duṭṭhamakkaṭṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bī adammi ² BP Bī -dubbhī-. ³ K -dūbhi, Bī -dubbhī. ⁴ Bī kāsikagā-.
⁵ Bī kāsiraṭṭhe. ⁶ Bī anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bī dīgharajjukena. ⁹ K doniyā, Bī doniyo. ¹⁰ K pāṇiyam, Bī pāṇiyam. ¹¹ Bī bahu. ¹² Bī manussa-
ñamesañcāro. ¹³ K pāṇiyam alabhimsu, Bī pāṇiyam na labhisu. ¹⁴ Bī adda-
hutvā. ¹⁵ Bī pāṇiyam. ¹⁶ Bī udapānassa santike ¹⁷ Bī hatthapāṇiyam. ¹⁸ Bī ussiñ-
citvā. ¹⁹ Bī yatthapāde. ²⁰ Bī omits ṭhito. ²¹ Bī aṭṭaddasa. ²² Bī bhisāpesi.
K himsāpesi. ²³ Bī omits tam. ²⁴ K omits duṭṭhamakkaṭṭa. ²⁵ Bī aham-
²⁶ Bī omits kilantassa.

bahuṃ pāṇiyaṃ¹ adāsiṃ, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭṭikaṃ
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako² ti
vatvā paṭhamaṃ³ gātham āha :

1. Adamha³ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁴ pipāsītassa, 5
so dāni pītvāna⁵ kikiṃ karosi,
asaṃgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karosīti so idāni tvaṃ mayā dīnaṃ
pāṇiyaṃ⁷ pīvitvā mukhamakkaṭṭikaṃ karonto kikiṃ ti saddaṃ⁷ karosi⁸, asaṃ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṃ saṃgamo na seyyo asaṃ- 10
gamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken’ eva¹¹
taṃ niṭṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹² pātetvā
gamissāmi¹²“ vatvā dutiyaṃ gātham āha :

2. Ko te suto vā diṭṭho vā silavā nāma makkaṭṭo, 15
idāni kho taṃ ūhacca¹³, esā amhāka¹⁴ dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkaṭṭo kaṭagupajānanako ācā-
rasaṃpanno silavā nāma atthīti kahaṃ tayā¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho
ahaṃ taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makka-
ṭṭaṇaṃ nāma esā²⁰ dhammatā ayaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakāraṃ²¹ sīse 20
vaccaṃ²² kātabban ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto utthāya gantuṃ ārabhi. Makkaṭṭo
taṃ khaṇaṃ ñeva²³ uppatitvā sākāya nisīditvā olambakaṃ
otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

¹ Bī bahupāṇiyaṃ. ² Bī paṭha-. ³ Bī adumhi. ⁴ Bī sammāsītattassa. ⁵ Bī pi-
tvāna, K patvāna. ⁶ K pīvitvāna, Bī pītvāna. ⁷ Bī pāṇiyaṃ. ⁸ Bī kikiṃsaddaṃ.
⁹ K karoti. ¹⁰ Bī -dubbhi-. ¹¹ Bī etthakeneva. ¹² Bī vajjaṃ. ¹³ Bī ūhaccaṃ,
BP uhaccaṃ. ¹⁴ Bī esa amhākaṃ. ¹⁵ Bī dhammasaṃkhepattho. ¹⁶ Bī tassā.
¹⁷ Bī uhaccaṃ, BP uhacca. ¹⁸ Bī pacca te sīsaṃ. ¹⁹ Bī amhākaṃ. ²⁰ Bī esa.
²¹ Bī upakāraṃ. ²² Bī vajjaṃ. ²³ K khaṇaṃ ñeva. ²⁴ Bī otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, Bī vīvaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā ka-
tam¹ guṇaṃ na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imaṃ desanaṃ³ āharitvā jāta-
kaṃ samodhānesi: „Tadā makkāṇo Devadatto ahoṣi, brāhmaṇo pana
aham evā“ 'ti. Dūbbhiyamakkaṭajātakaṃ⁴.

5

5. Ādiccupaṭṭhānajātaka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ kuhakaṃ⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsiratthe⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
10 patto Takkasilāyam⁸ sabbasippaṃ⁹ uggaṇhitvā¹⁰ isipabbajjam
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāpari-
vāro gaṇasatthā hutvā Himavante vasaṃ kappesi. So tattha
ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante
ekaṃ gāmaṃ nissāya paṇṇasālāya vasaṃ upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkaṇo isigaṇe bhikkhācāraṃ gate assamapadaṃ āgantvā
paṇṇasālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakaṃ chaḍḍeti¹³
kuṇḍikā¹⁴ bhindati aggisālāya vaccaṃ¹⁵ karoti. Tāpasā vassaṃ
vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasaṃiddho ramaṇiyo, tatth'
eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmaṃ vāsike āpucchimsu. Manussā
20 „sve bhante mayam bhikkham gaḥetvā assamapadaṃ āgami-
sāma, tam paribhuñjitvā va¹⁶ gamissathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiya-
divase¹⁹ pahūtam²⁰ khādaniyabhojanīyam²¹ gaḥetvā tattha aga-
maṃsu²². Tam disvā so makkāṇo cintesi: „kohaññam katvā
manusse ārādhetvā mayham pi²³ khādaniyabhojanīyam²¹ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaraṇam²⁴ caranto viya silavā viya hutvā

¹ Bⁱ kata. ² K omits vatvā. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ K dutiyamakkaṭajātakaṃ,
Bⁱ R^p dubbhiyamakkaṭajātakaṃ catuttham ⁵ Bⁱ adds bhikkhum ⁶ Bⁱ adds vatthu
heṭhākathitasadisam eva ⁷ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁸ both MSS. -silāyam. ⁹ Bⁱ omits
sabba. ¹⁰ K uggaḥitvā corr to uggaḥetvā. ¹¹ K -sālā ¹² Bⁱ pāṇiyagatesu
¹³ Bⁱ chaḍḍesi. ¹⁴ Bⁱ -kaṃ. ¹⁵ Bⁱ paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā.
¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bⁱ dutiyam-. ²⁰ Bⁱ bahutam. ²¹ K khādaniyabhojanīyam.
Bⁱ khādaniyamabhojanīyam. ²² Bⁱ āg-. ²³ Bⁱ omits pi. ²⁴ Bⁱ so tāpasassa caraṇam.

tāpasānaṃ avidūre suriyaṃ¹ namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā „sīlavantānaṃ santike vasantā sīlavantā hontīti“² vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu³:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākāhāmiṃ jammaṃ⁴, ādiccam upatīṭṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṃvijjanti, sīlavantā⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṃvijjantīti pi attho. jammaṃ⁵ ti lāmakāṃ, ādiccam upatīṭṭhatīti suriyaṃ namassamāno tiṭṭhati.

Evāṃ te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkaṭassa sīlacāraṃ ajānitvā⁶ avatthusmiṃ 10 yeva⁷ pasannā“⁸ ti vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasāmsatha,
aggihuttaṃ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya¹¹ ti ajānitvā, ūhantīti¹² iminā pāpakamakkaṭena ūhanti¹³, kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evaṃ assāgūnaṃ 15 kathaesi.

Manussā makkatassa kuhakabhāvaṃ ūtvā leddū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā¹⁴ pothetvā¹⁵ isiṅgaṇassa bhikkhaṃ adāmsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnājjhānā Brahmaloḷa-parāyaṇā ahesuṃ. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkato ayaṃ kuhako¹⁶ ahosi, isiṅgaṇo¹⁷ Buddhaparisā, gaṇa-satthā pana aham evā“¹⁸ ti. Ādiccupaṭṭhānajatākaṃ¹⁹.

¹ Bⁱ pūrisaṃ. ² Bⁱ āhasuṃ. ³ K cammaṃ. ⁴ K sīlavanto. ⁵ K jamavaṇ. ⁶ Tattha santi . . . upatīṭṭhatīti wanting in Bⁱ. ⁷ Bⁱ ajānantā. ⁸ Bⁱ avatthusmiṃñeva. ⁹ K tassa. ¹⁰ K ñeca bhinnā, Bⁱ tena sinnā. ¹¹ K ūhantīti corr. to ūhanti, B^p uhananti. ¹² K ūhantīm corr. to ūhanaṃ, B^p uhanaṃ. ¹³ ūhantīti . . . gahetvā wanting in Bⁱ. ¹⁴ Bⁱ palāpetvā. ¹⁵ Bⁱ adds bhikkhu. ¹⁶ Bⁱ -gaṇā. ¹⁷ Bⁱ adds pañcamaṃ.

6. Kalāyamuṭṭhijātaka.

Bālo vatāyāṃ dumasākhagocaro ti. Idam Sathā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi
samaye vassakāle Kosalarāṇo paccanto kuppi¹. Tattha ṭhitā yodhā
dve tīpi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitum asakkontā² raṇṇo
5 sāsanāṃ pesesumī. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasaṃpīe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Sathhāraṃ upasaṃkamissāmi,
so maṃ ‘kahaṃ gacchasi mahārājā’³ ’ti pucchissati, athāham etaṃ
attham ārocessāmi⁴, na kho pana⁴ maṃ Sathhā samparāyiken’ ev’
10 atthena⁵ anugaṇhāti ditṭhadhammikenāpi anugaṇhāt’ eva⁶, tasmā sace
me gamanena⁷ avadḍhi⁸ bhavissati ‘akālo mahārājā’⁹ ’ti vakkhati, sace
pana vadḍhi⁹ bhavissati tuṇhī¹⁰ bhavissatī¹¹ so Jetavanam pavisitvā
Sathhāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sathhā „handa kuto nu tvam
mahārāja āgacchasi divādivassā¹¹” ’ti pucchi. „Bhante aham paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹² vanditvā gamissāmi āgato
’mhīti”. Sathhā „pubbe pi¹³ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁴
paṇḍitānaṃ katham sutvā akāle abbhuggamaṇaṃ nāma nāgaminsū”
’ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako¹⁵ sabbatthaka amacco
ahosi. Atha raṇṇo paccante kupite¹⁶ paccantayodhā paṇṇaṃ
pesesumī. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne¹⁷ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇṇo santike atṭhāsi. Tasmīṃ khaṇe assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doniyāṃ pakkhipiṃsu. Uyyāna-
25 makkatesu¹⁸ eko makkato rukkḥā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khādītum ārabhi. Ath’ assa khādamaṇassa hatthato eko
kalāyo²⁰ bhūmiyāṃ pati. So mukhena²¹ ca hatthehi ca gahite

¹ Bī paccante kuppīte. ² Bī -to. ³ Bī adds ti. ⁴ Bī passa. ⁵ K -rāyīnevattena, Bī -rāyīkenevattena. ⁶ K anugaṇhateva, Bī anugaṇhāti. ⁷ Bī gamaṇe. ⁸ Bī avu:-
ḍhi. ⁹ Bī vuddhi ¹⁰ Bī tuṇhī. ¹¹ Bī divassā ¹² Bī adds va. ¹³ K omits pi.
¹⁴ K abbhuggamānā, Bī abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaṇu-. ¹⁶ Bī
kumpite. ¹⁷ Bī adds thatvā. ¹⁸ Bī uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bī ka-
lāyo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaḍḍetvā² rukkḥā³ oruyha tam eva kalāyaṃ⁴
 olokeno taṃ kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkhaṃ abhirūhitvā⁷
 atṭe⁸ sahaṣṣaṃ⁹ parājito viya socamāno dunnukho rukkha-
 sakhāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyāṃ disvā Bodhisattaṃ
 āmantetvā „vayassa, kiṃ¹⁰ nāṃ¹¹ etaṃ makkaṭena katan“ ti 5
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahūṃ anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹¹ dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā“¹² ti vatvā
 paṭhamāṃ¹³ gātham āha:

1. Bālo¹³ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na imassa¹⁴ vijjati, 10
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁵ avakiriya kevalaṃ
 ekaṃ kalāyaṃ¹⁶ patitaṃ gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhāsu gocaraṃ gaṇ-
 hāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā¹⁷ ti¹⁸ tasmā dumasākhagocaro ti
 vuccati, janindā ti rājānaṃ ālapati¹⁹, paramissariyabhāvena janassa indo ti²⁰, 15
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²¹, kālarājamāsamuṭṭhiṃ²² ti pi vadanti
 yeva, avakiriya¹² ti avakirivā, kevalaṃ ti sabbaṃ, gavessatīti bhūmiyaṃ
 patitaṃ ekaṃ eva pariyesatīti²³.

Evam vatvā puna Bodhisatto taṃ upasaṃkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahūṃ²⁴ jiyyāma kalāyeneva²⁵ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: mahārāja, evam eva mayaṃ ca²⁶ ye c' aññe lo-
 bhābhūbhūtā janā sabbe pi appena bahūṃ jiyyama, mayaṃ hi etarahi²⁷ akālo²⁸
 vassānasamaye²⁸ maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā²⁹ atthā³⁰ 25
 pariḥāyāma, kalāyeneva³¹ vānaro ti yathā ayaṃ vānaro ekaṃ kalāyaṃ³¹
 pariyesamāno ten' ekena³² kalāyena³¹ sabbakalāyehi³³ pariḥīno evaṃ mayam³⁴

¹ Bⁱ kalāye. ² Bⁱ chaḍḍetvā. ³ K rukkḥāya. ⁴ Bⁱ talāya. ⁵ Bⁱ kalāyaṃ. ⁶ Bⁱ
 omits va. ⁷ Bⁱ abhirūhitvā. ⁸ Bⁱ atṭa. ⁹ Bⁱ BP sahaṣṣa. ¹⁰ Bⁱ phussakati.
¹¹ Bⁱ sabbaṃ olokeno. ¹² Bⁱ padhamāṃ. ¹³ K bālā. ¹⁴ Bⁱ nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, Bⁱ kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ bhāgā.
¹⁸ K nī. ¹⁹ Bⁱ adda rājānaṃ hi. ²⁰ Bⁱ omits ti. ²¹ K vaṇaka-. ²² Bⁱ kāla-
 rājamāsasamuṭṭhi. ²³ Bⁱ -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyeneva. ²⁶ K yaṃ ca,
 Bⁱ mayaṃ va. ²⁷ Bⁱ omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so BP; K Bⁱ bahuno.
³⁰ so BP; K atthāya, Bⁱ atṭā. ³¹ K kalā-, Bⁱ kalā-. ³² Bⁱ tena. ³³ K -kalā-,
 Bⁱ -kaḷā-. ³⁴ Bⁱ mayaṃ.

pi¹ akāleṇa kandaraparādīsu² pūresu³ gacchamānā appamattakaṃ atthaṃ pari-
yesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādīhi c'⁴ eva balakāyena ca parihāyissāma,
tasmā akāle gantuṃ na vaṭṭatīti rañño ovadāṃ adāsi.

Rājā tassa kathaṃ sutvā tato paṭinivattitvā⁵ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvīsi. Corāpi⁶ „rājā kira⁷ ‘coramaddanaṃ karissā-
mīti’ nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalārājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammadesanaṃ sutvā utṭhāyāsanaṃ vanditvā
padakkhiṇaṃ katvā⁸ Sāvattim eva pāvīsi.

10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahoṣi, paṇḍitāmacco⁹ pana aham evā“ ti. Ka-
lāyamaṭṭhijātakaṃ¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Imaṃ Satthā Jetavane viha-
15 ranto paṇṇāpāramim ārabba kathesi. Satthā hi Mahābodhijātaka
vya Ummaggajātaka vya ca attano paṇṇāya vaṇṇaṃ vaṇṇitaṃ sutvā
„na bhikkhave idāṃ’ eva Tathāgato paṇṇavā, pubbe pi¹¹ paṇṇavā
upāyakusalo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyaṃ nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantaṭṭadese¹³ vāsāṃ kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantaḅāṃmako kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāṃassa majjhe sākāhaviṭapasampanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
25 phalāni khādanti¹⁸. Athāparasimim phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahoṣi naḅaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ Bⁱ adds etarahi. ² K - disu. ³ Bⁱ omits pūresu. ⁴ K vaddhatīti, Bⁱ vattatīti.
⁵ Bⁱ nivattetvā. ⁶ Bⁱ thero pi. ⁷ Bⁱ kira rājā. ⁸ Bⁱ adds dakkhiṇaṃ. ⁹ Bⁱ paṇ-
ḍito amacco. ¹⁰ both MSS. kalāya-, Bⁱ adds chatham. ¹¹ Bⁱ omits pi.
¹² Bⁱ -vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ Bⁱ -ppadese. ¹⁴ Bⁱ tassavasanne. ¹⁵ so BP;
K ubbisati, Bⁱ uppissati. ¹⁶ Bⁱ gaṇā. ¹⁷ so BP; K ubbasita-, Bⁱ uppasita-.
¹⁸ Bⁱ khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḅaparikkhitto, BP daḅaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ atthāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imaṃ pavattim jānāhīti“ ekaṃ vānaraṃ pesesi. So gantvā rukkhasa ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha-
 5 vāsabhāvaṃ nātvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“ ‘ti ussahajātā bahuvānarā⁶ vānarindassa tam atthaṃ ārocesum. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā“ ‘ti. „Tena hi na gantabbaṃ, manussā hi bahumāyā“⁷ hontīti“. „Deva ma-
 10 nussānaṃ patisallānāvelāya⁸ adḍharattasamaye khādissamā“ ‘ti bahū gantvā vānarindaṃ sampatiicchāpetvā Himavantaṃ otarivā tassa gāmassa avidūre manussānaṃ patisallānakālaṃ āgamayamaṇā mahāpāsānapiṭṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṃ
 15 okkamantesu rukkhaṃ āruya phalāni khādīmsu. Ath’ eko⁹ puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṃ gato vānare disvā manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā“ ‘ti rukkhaṃ parivāretvā atthaṃsu. Asītisahassavānarā⁹ manusse disvā maraṇabhayatajjitā „n’ atthi
 20 no aññaṃ paṭisaraṇaṃ¹⁰ aññatra vānarinda¹¹“ ‘ti tassa santi-kaṃ gantvā paṭhamaṃ gātham āhaṃsu:

1. Dhanuhattakalāpehi nettimsavaradhāribhi

samantaparikiṇṇ’ amhā, kathaṃ makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhattakalāpehīti dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c’ 25
 eva sarakalape ca gaheivā ṭhitehīti attho, nettimsavaradhāribhīti nettīmsā vuccanti khaggā¹⁴, uttamakhaggadhāribhīti¹⁵ attho, parikiṇṇambā ti parivārit’ amhā, kathaṃ ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti

¹ Bⁱ phalavānāpitasākho. ² K omits so. ³ Bⁱ adds ti ⁴ Bⁱ omits ca ⁵ Bⁱ adds narānaṃ instead of vānarānaṃ? ⁶ Bⁱ omits bahū vānarā. ⁷ K bahumāyā. ⁸ Bⁱ paṭisallānāvelāyāni. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ Bⁱ añño paṭissaraṇo. ¹¹ Bⁱ -vānarindaṇā. ¹² B^p dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpānihatthehi, Bⁱ omits this word. ¹³ K dhanūhī, Bⁱ dhanūni. ¹⁴ K omits khaggā, Bⁱ nettissā vuccati khaggāni.

Tesaṃ kathaṃ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nāma' etesaṃ 'amhe māressāma' 'ti thitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ aññaṃ kiccaṃ uppādeyyāma"¹ 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhaṣṣa acchinnaṃ, khajjataṃ nēva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nīpātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añño koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhaṣṣa acchinnaṃ
10 ti² imassa rukkhaṣṣa phalānaṃ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṃ bahun thānaṃ⁴ atthi, khajjataṃ nēva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva tumhehi⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakālaṃ⁹ jānissāma 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvitak-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentā tassa
bhāgineyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthim¹⁷ karissatīti“. Senako pi
kho vānaragaṇassa gāmanakāle¹⁸ niddāyivā pacchā pabuddho
kañci¹⁹ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁰ manusse disvā²¹
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti nītvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggim jāletvā suttakantiyā²² mahallakittiyā santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²³

¹ B¹ omits tīti tesāṃ . . . kiccassa. ² B¹ uppajjeyyā. ³ B¹ omits khajjataṃ nēva . . . acchinnaṃ ti. ⁴ B¹ bahutaraṃ, B² bahuphalāṃ. ⁵ K khajjataṃ nēva ti tiṇḍukan ti, B¹ khajjatha raññeva tiṇḍukan ti. ⁶ B¹ khajjatha. ⁷ B¹ tumhe. ⁸ B¹ yāvattakena. ⁹ B¹ tattakam. ¹⁰ K pahāraṇa-, B¹ paharaṇakāle. ¹¹ B¹ samasāsetvā. ¹² B¹ etthakaṃ. ¹³ K assāsaṃ. ¹⁴ B¹ phalitehahadayehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyaṃ, B¹ pāpuṇeyya. ¹⁶ B¹ nāgato. ¹⁷ K vo sotthim, B¹ vo so sotthi. ¹⁸ K āgamanakāle. ¹⁹ K kañci, B¹ kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ B¹ adds vānaragaṇassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukaṃ, B¹ umhukkaṃ.

gahetvā uparivāte thatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussā makkate
chaddetvā aggim nibbāpetum āgamaṃsu³. Vānarā palāyantā
senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā bhāgineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahoṣi, vānaragaṇo⁶ Bud- 5
dhaparīsā, vānarindo pana aham evā“⁷ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁷.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam ahivātakarogamuttakam⁸ ārabha kathesi. Sā-
vatthiyam kira ekasim kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10
tam āhamsu: „tāta, mā imasim gehe vicari, bhittim bhinditvā palā-
yitvā¹⁰ yattha katthaci gantvā jīvitam rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasim¹²
ghāne mahānidhānam atthi, tam uddharitvā kuṭumbaṃ saṅghapetvā
sukhena jīveyyāsīti“¹³ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanam sampatichhitvā
bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15
dhānam uddharitvā gharāvāsam vasi. So ekadivasam sappitelādini c'
eva vatthacchādānādini ca gāhāpetvā Jetavanam gantvā Satthāram
vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāram katvā „tumahākam
gehe ahivātakarogo⁹ uppanno ti assumhā¹⁶, kin ti katvā mutto sīti“
pucchi. So tam pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20
bhaye upanne attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā aṇṇattha agatā¹⁷
jīvitakkhayaṃ pāpuṇimsu, ālayam pana¹⁸ akatvā aṇṇattha gatā¹⁹ jīvi-
tam labhimsu“⁷ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakāra kule nibbattitvā kumbha- 25
kārakammaṃ katvā puttadāram posesi. Tadā pana Bārāṇasi-
mahānadiyā saddhim ekābaddho mahājātassaro ahoṣi. So bahūda-
kakāle nadiyā saddhim ekodako hoti²¹, udaye mandibhūte visum

¹ Bī thatvā. ² Bī sadiseti. ³ Bī āgamaṃsu. ⁴ Bī bhāgineyyo-. ⁵ Bī -nāma ⁶ Bī
-gaṇā. ⁷ Bī adds sattakam. ⁸ Bī ahivātarogaphuttamkam, BP ahivātakarogaput-
tam. ⁹ Bī -vātarogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bī pacchā āgantvā. ¹² Bī adds
nāma. ¹³ Bī vutte. ¹⁴ Bī omits putto. ¹⁵ Bī titthi. ¹⁶ Bī asumha. ¹⁷ Bī gatā te.
¹⁸ Bī ye pana ālayam. ¹⁹ Bī adds te. ²⁰ Bī kāsikagāmake. ²¹ Bī ahoṣi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmiṃ saṃvacchare suvutṭhikā bhavissati¹, imasmim² dubbuṭṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmiṃ sare nibbattamacchakacchapā „imasmiṃ saṃvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatīti³“ ṇatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadiṃ āgamimsu. Eko pana kacchapo „idaṃ me jātatṭhānaṃ vaddhitatṭhānaṃ mātāpitūhi vasitatṭhānaṃ, na sakkomi imaṃ jahitun“ ti nadiṃ na agamāsi. Atha nidāgha-
 samaye tattha udakaṃ chijji⁴. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇhanatṭhāne⁵ bhūmiṃ khaṇitvā pāvīsi. Bodhisatto
 10 „mattikaṃ gaḥessāmīti⁶“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmiṃ khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhiṃ bhinditvā mattikāpiṇḍaṃ⁸ viya-
 naṃ⁹ kuddālen' eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanatṭhāne ālayaṃ jahitun asakkonto evaṃ vināsaṃ pāpunin“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

- 15 1. Janittaṃ¹¹ me bhavittaṃ me, iti paṅke avassayim,
 taṃ maṃ paṅko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakaṃ tathā¹³,
 taṃ taṃ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṃ mama: 53.
2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukhaṃ yatrādhigacchati
 taṃ janittaṃ¹⁴ bhavittaṃ¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jive tamhi¹⁷ gacche, na nicketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṃ¹⁸ me bhavittaṃ me ti idaṃ mama¹⁹ jātatṭhānaṃ idaṃ mama vaddhitatṭhānaṃ²⁰, iti paṅke avassayin ti iminā kāraṇena 'mhi²¹ imas-
 smiṃ kaddame avassayim nipaṇṇitvā vāsaṃ kappesin ti attho, ajjhobhavitī²² adhi-
 bhavi vināsaṃ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṃ ālapati, kumbhakāraṇaṃ hi
 25 gottapaṇṇatti²³ eṣā yadidaṃ bhaggavā ti, sukhaṃ ti kāyikacetasikassādaṃ²⁴,

¹ Bⁱ -ssanti. ² Bⁱ adds saṃvacchare. ³ Bⁱ bhavissantīti. ⁴ Bⁱ bhijji. ⁵ Bⁱ -ga-
 ṇaṇatṭhāne. ⁶ Bⁱ gaḥessamīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ Bⁱ mattika-. ⁹ Bⁱ omits naṃ.
¹⁰ Bⁱ kuṭālena. ¹¹ K chattaṃ. ¹² Bⁱ ajjhobhavi. ¹³ K -kathā, Bⁱ duppalamka-
 tathā. ¹⁴ K chanittaṃ. ¹⁵ K -ttaṃ, Bⁱ -taṇ. ¹⁶ K yamhi. ¹⁷ K tamhi. ¹⁸ K
 chanittaṃ, Bⁱ dhanittaṃ. ¹⁹ Bⁱ omits mama. ²⁰ K idaṃ mama jātatṭhānaṃ, Bⁱ
 idaṃ vaddhitatṭhānaṃ. ²¹ so both MSS. instead of ahaṃ? ²² Bⁱ ajjhobhavitī.
²³ K gottapaṇṇatti. ²⁴ Bⁱ -cetasikasukhasātaṃ.

taṃ janittam¹ bhavittam cā 'ti taṃ jātaṭṭhānaṃ ca vaḍḍhitattṭhānaṃ ca, jānittam bhāvittam² ti dīghavasenaṅgī³ pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānattham kāraṇakāraṇam jānantassa, na nīketahato⁴ siyā ti nīkete ālayam katvā aññatra⁵ agantvā⁶ nīketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkham pāpito⁷ na bhaveyyā 'ti.

Evam so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁸ kālam akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmvāsino sannipātāpetvā te manusse ovadanto evam āha: „passath'⁹ imam kacchapam, aññesam macchakacchapānam mahānadim¹⁰ gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayam chinditum asakkonto tehi saddhim¹⁰ agantvā¹¹ mama mattikagahanaṭṭhānam¹² pavisitvā nipajji, ath' assāham mattikam gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍam¹³ viya nam¹⁴ thale pātesim, ayam attanā¹⁵ katakammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālam akāsi, evam esa attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā maraṇapatto, tumhe pi¹⁵ mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁶, ito paṭṭhāya 'mayham rūpam mayham saddo mayham gandho mayham raso mayham poṭṭhabbo¹⁷ mayham putto mayham dhītā mayham¹⁸ dāsādāsi-paricchedo¹⁹ mayham²⁰ hiraññasuvaṇṇan ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha²¹, ekako v' esa satto tisu bhavesu parivatta-²⁰ tīti“ evam Buddhalāyā²² mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpam²³ pattharivā sattamattāni vassasahassāni aṭṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādini puññāni katvā²⁴ saggapadam²⁵ pūresi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam²⁵ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiphale patitṭhāsi) „Tadā kacchapo Anando ahoṣi, kumbhakārako²⁶ pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakam²⁷.

¹ B¹ jā-. ² K jānitam bhāvitan. ³ B¹ -viseṅgī. ⁴ B¹ aniketa-. ⁵ B¹ aññatta. ⁶ B¹ agacchanto. ⁷ K pāpiṇo. ⁸ B¹ only one kathento. ⁹ B¹ passatha. ¹⁰ B¹ -nadī. ¹¹ B¹ āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² B¹ mattikāya gahaṇaṭṭhānam. ¹³ B¹ mattika-. ¹⁴ B¹ omits nam. ¹⁵ B¹ B² attano. ¹⁶ B¹ ahutta. ¹⁷ so B¹ B²; K poṭṭhabbā. ¹⁸ B¹ adds mātā mayham pitā mayham. ¹⁹ B¹ dāsīdāsa-, B² dāsī mayham dāsa-. ²⁰ so B²; K B¹ omits mayham. ²¹ so K B²; B¹ gaṇhatha. ²² B¹ buddhalāyā. ²³ B¹ -dīpe. ²⁴ B¹ adds āyuhapariyosāne. ²⁵ B² B¹ saggapūram. ²⁶ B¹ -kāro. ²⁷ B¹ adds aṭṭhamam.

9. Satadhammajātaka.

Tañ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavī-
 satividham¹ anesanam ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi kāle bahū
 bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jaṃghapesa-
 5 nikenā⁴ piṇḍapatipiṇḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya
 jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
 tathā jīvikam kappanabhāvam natvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
 jīvikam kappenti⁷, te pana evam jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
 tattā vā na muccissanti, dhuragoṇā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti. niraye
 10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesam hitatthāya sukhatthāya attajjhāsayaṃ
 sakapaṭibhānam¹⁰ ekam dhammadesanam kathetum vaṭṭatīti“ bhikkhu-
 samgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya
 paccayā uppādetabbā. anesanāya hi uppanno¹¹ piṇḍapāto ādittalo-
 guḷasadiṣo halāhalavisūpamo, anesanā hi nām¹² esā Buddhapaccekabuddha-
 15 sāvakehi garahitā patikuṭṭhā¹², anesanāya uppannaṃ¹³ piṇḍapātam
 bhūñjantassa hi hāso¹⁴ vā somanassam vā n¹⁵ atthi, evam uppanno hi
 piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁵ ucchitṭhabhojanasadiṣo¹⁶, tassa
 paribhogo Satadhammamaṇavassa¹⁷ caṇḍāluccitṭhabhattaparibhogo¹⁸
 viya hotīti“ vatvā atītam āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
 eva karaṇiyena pātheyyatandule ca bhattapuṭaṇ¹⁹ ca gahetvā
 maggam paṭipajji. Tasmiṃ²⁰ kāle Bārāṇasiyam eko māṇavo
 atthi Sata dhammo nāma²¹ udiccabrāhmaṇamahāsālakule²² nib-
 25 batto, so pi kenacid eva karaṇiyena taṇḍule vā bhattapuṭam²³
 vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
 gacchimsu. Māṇavo Bodhisattam „kimjātiko sīti“ pucchi. So
 „aham²⁴ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti māṇavam²⁵

¹ so RP; K ekavīsati, Bī ekavīsatividham. ² Bī vajja-. ³ Bī pahaṇa-, BP pahinakammena. ⁴ K -esaṇikenā ⁵ Bī -piṇḍakenā, BP -paṭipiṇḍenā. ⁶ both MSS. jīvitam. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhūra-. ⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī RP -bhānam. ¹¹ K uppanna. ¹² Bī paṭikuṭṭhā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ Bī tāso. ¹⁵ Bī caṇḍapessa. ¹⁶ K uccitṭha-, Bī ucchitṭhabhojanasadiṣo va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ Bī caṇḍāluccittatutthaparibhogo, K caṇḍāluccitṭha-. ¹⁹ Bī -mūtaṇ. ²⁰ Bī adds hi. ²¹ Bī adds nāmena. ²² Bī uddicca-. ²³ Bī bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam. ²⁴ K ham. ²⁵ K mānavam, Bī omits mānavam.

pucchi. So „aham udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhu
 gacchāmā“² 'ti ubho pi³ maggam āgamāmsu⁴. Bodhisatto pātar-
 āsavelāya udakaphāsukatṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā
 bhattapuṭam mocetvā māṇavam⁶ „bhattam bhuñjāhīti“ āha.
 „N' atthi re⁷ caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto 5
 „sādhū“⁸ 'ti puṭakabhattam⁹ ucchiṭṭham akatvā va attano¹⁰ yā-
 panamattam aññasimim paṇṇe pakkhipitvā puṭakam¹¹ bandhitvā
 ekamante¹² ṭhapetvā bhuñjitvā pāniyam¹³ pivitvā dhotahatthā-
 pādo taṇḍule ca sesabhattañ ca ādāya „gacchāma māṇavā“¹⁴ 'ti
 maggam paṭipajji. Te sakaladivasam gantvā sāyam ubho pi 10
 ekasmim udakaphāsukatṭhāne¹⁵ nahātvā paccuttarimsu. Bodhi-
 satto phāsukatṭhāne nisīditvā bhattapuṭam¹⁶ mocetvā māṇavam
 anāpucchitvā¹⁷ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasam
 maggagamanena kilanto chātajjhatto¹⁸ „sace me bhattam das-
 sati bhuñjissāmīti“ olokeno aṭṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ- 15
 jat' eva¹⁹. Māṇavo cintesi: „ayam caṇḍālo mayham avatvā va
 sabbam bhuñjati, nippīletvā²⁰ piṇḍam gahetvā upariucchiṭṭha-
 bhattam²¹ chaddetvā sesam bhuñjitum vaṭṭatīti²²“. So tathā
 katvā ucchiṭṭhabhattam²³ bhuñji. Ath' assa bhuttamatte²⁴
 „mayā attano jātigottakulapadesānam ananucchavikam²⁵ katan,
 20 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattam²⁶ bhuttan“ ti²⁷ balava-
 vippaṭisāro²⁸ uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattam mukhato
 uggacchi. So „appamattakassa²⁹ vata me kāraṇā ananucchavi-
 kam kammam katan“ ti uppanabalavasokatāya paridevamāno
 paṭhamam gātham āha: 25

¹ K has instead of so aham udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahan. ² B¹ omits
 ubho pi. ³ B¹ āgamāmsu. ⁴ B¹ hattham. ⁵ B¹ māṇava. ⁶ B¹ kare. ⁷ B¹ pū-
⁸ B¹ attanā. ⁹ B¹ ekamantam. ¹⁰ B¹ pāniyam. ¹¹ B¹ udakathāne. ¹² B¹ -pūtam.
¹³ B¹ adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, B¹ chātajbatto, B² chātattā. ¹⁵ K bhuñjaneva,
 B¹ bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, B¹ nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, B¹ -ucchiṭṭha-
¹⁸ B¹ vaṭṭatīti. ¹⁹ B¹ icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ B¹ -ka. ²² K ucchiṭṭha-
²³ B¹ bhuttaninti. ²⁴ B¹ omits balava. ²⁵ B¹ appamattassa.

1. Tañ ca appañ ca¹ ucchiṭṭhaṃ² tañ ca kicchena no³ adā,
so 'haṃ brāhmaṇajātiko, yaṃ bhuttaṃ⁴ tam pi⁵ uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: yaṃ mayā bhuttaṃ⁶ taṃ appañ ca ucchiṭṭhaṃ⁷
5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciya adāsi⁸, atha kho nippīḷiyamāno⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṃ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me¹⁰ yaṃ
bhuttaṃ¹¹ taṃ pi¹² saddhīṃ lohiteṇa uggatan ti.

- Evam māṇavo paridevitvā „kim¹³ dāni me evarūpaṃ ana-
nucchavikaṃ kammaṃ katvā jīvitena¹⁴“ 'ti araṇṇaṃ pavisitvā
10 kassaci attānaṃ adassetvā¹⁵ anāthamarāṇaṃ patto¹⁶.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
māṇavassa taṃ caṇḍāluccchiṭṭhakaṃ¹⁷ bhuñjitvā¹⁸ attano ayuttabhojana-
bhuttattā¹⁹ eva²⁰ n' eva hāso na somanassaṃ uppajji evam evam²⁰
yo imasmīṃ sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṃ kappento yathāladdha-
15 paccayaṃ²¹ paribhuñjati²² tassa buddhapatikuṭṭhāya²³ garahitajīvi-
kāya²⁴ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṃ uppajjati²⁵“ vatvā
abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evam dhammaṃ niraṃkatvā yo adhammena²⁶ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

20 Tattha dhammaṃ ti ājīvapārisuddhisīladhammaṃ²⁶, niraṃkatvā ti nī-
haritvā²⁷ chaḍḍetvā²⁸, adhammena²⁹ 'ti ekavīsatiyā anesanasamkhātena micchā-
jīvena²⁹, Satadhammo ti tassa namaṃ, Santadhammo ti³⁰ pi pāṭho, na nan-
datīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍāluccchiṭṭhakaṃ³¹ me laddhaṃ ti tena
lābhena na nandatī evaṃ imasmīṃ pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya
25 laddhaṃ³² lābhaṃ paribhuñjanto na nandatī na tussati, garahitajīvikāya³³ jīvā-
mīti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikaṃ kappentassa Satadhamma-
māṇavass' eva araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ maritum varan³⁴ ti.

¹ K appañtaṃ ca. ² K ucchiṭṭhaṃ. ³ Bⁱ neva. ⁴ Bⁱ bhuttaṃ. ⁵ Bⁱ taṃ taṃ.
⁶ Bⁱ mahābhuttaṃ. ⁷ K ucchiṭṭha corr. to ucchiṭṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K
-liyamāno, Bⁱ nippīḷiyamāno. ¹⁰ Bⁱ mayā. ¹¹ Bⁱ bhuttaṃ. ¹² Bⁱ vāpi. ¹³ Bⁱ
adds nu. ¹⁴ Bⁱ adds vi. ¹⁵ K anāthamarāṇamato. ¹⁶ K -lucci-. ¹⁷ Bⁱ bhiñ-
jitvā. ¹⁸ Bⁱ -bhojanassa-. ¹⁹ Bⁱ omits eva. ²⁰ Bⁱ evameva. ²¹ K tathāladdha-
²² K -bhuñjati. ²³ Bⁱ -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. ²⁴ Bⁱ garahita. ²⁵ K adhamme,
Bⁱ dhammena. ²⁶ K -sīlaṃ-. ²⁷ Bⁱ omits tinīharitvā. ²⁸ Bⁱ chaḍḍetvā. ²⁹ K
adds pana. ³⁰ Bⁱ omits ti. ³¹ K -lucciṭṭha-. ³² Bⁱ laddha. ³³ Bⁱ buddha-
garahita-. ³⁴ Bⁱ vadaṃ.

Evam Sathā imam¹ dhammadesanam² desetvā³ cattāri saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsu) „Tadā aham eva caṇḍālaputto ahoṣin“ ti. Satadhammajātakaṃ⁴.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam⁵ dadamānānan ti. Idam Sathā Jetavane viharanto gaṇadānam ārabha kathesi. Sāvatthiyam kira dve saḥāyakā kuṭimbiyaputtā⁶ chandakaṃ saṃharitvā⁷ sabbaparikkhāradānam sajjetvā buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅgham⁸ nimantevā sattaham mahādānam pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Tesu 10 gaṇajetthako Sathhāraṃ vanditvā⁹ ekamantaṃ nisīditvā „bhante imasmiṃ dāne bahudāyakaṃ pi appadāyakaṃ, tesam sabbesam pi idam dānam mahapphalaṃ hotū“ ti dānam niyyādesi. Sathā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṅghassa dānam datvā evam niyyāden-tehi mahākamam kataṃ, porāṇakapaṇḍitāpi dānam datvā evam evam¹⁰ 15 niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe¹¹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilaṃ¹² gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsam pahāya isipabbajjam pabbajitvā gaṇasathā hutvā Himavanta- 20 padese¹³ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ¹⁴ caramāno Bārāṇasim patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariso¹⁵ bhikkhācāraṃ cari. Manussā bhikkham adamsu. Punadivase Bārāṇasiyam cari. Manussā sampiyāyamānā bhikkham datvā gaṇabandhanena chandakaṃ saṃkaḍḍhitvā¹⁶ dānam 25 sajjetvā isigaṇassa mahādānam pavattayimsu. Dānapariyosāne gaṇajetthako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānam niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṃ nāma dānam n' atthīti“ vatvā anumodanam karonto imā gāthā avoca:

¹ Bⁱ idam. ² Bⁱ desetvā. ³ Bⁱ adda navaman. ⁴ Bⁱ kuṭumpissamittā. ⁵ so Bⁱ; K B^p saṃgharitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ Bⁱ parivanditvā. ⁸ Bⁱ evameva. ⁹ Bⁱ kāsira-karāthe. ¹⁰ K -silāya, B^p -silam, Bⁱ takkasilāyam. ¹¹ Bⁱ himavantappa-. ¹² Bⁱ -kañ. ¹³ Bⁱ sapariyo. ¹⁴ Bⁱ B^p saṃharitvā.

1. Duddadaṃ dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma¹ kubbataṃ asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 57.
2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.

5 Tattha duddadan ti dānaṃ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātuṃ na sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṃ dadamānānaṃ kubbantī tad eva dāna-kammaṃ sabbehi kātuṃ na sakkā ti dukkaraṃ taṃ kurumānānaṃ, asanto ti apaṇḍitā bālā, nānukubbantīti taṃ kammaṃ nānukaronti, sataṃ dhammo ti paṇḍitānaṃ sabhāvo, dānaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, durannayo ti phala-
10 sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti² duranubodho api³ ca durannayo ti durabhiḡamo⁴, apaṇḍitehi dānaṃ datvā dānaphalaṃ nāma laddhuṃ na sakkā⁵ ti pi atho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā paralokaṃ gacchantānaṃ paṭisandhiḡaḡaṇaṃ⁶ nānā hoti, asanto nirayaṃ yantīti apaṇḍitā dussilā dānaṃ adatvā silaṃ arakkhitvā nirayaṃ gacchanti, santo
15 saggaparāyanā ti paṇḍitā pana dānaṃ datvā silaṃ rakkhitvā uposathakammaṃ katvā⁷ tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyanā honti, mahantaṃ saggasukhasampattīṃ anubhavanti.

Evam Bodhisatto anumodanaṃ katvā cattāro vassike māse tatth' eva vasitvā vassātikkaṃe Himavantaṃ gantvā jhānāni⁸
20 nibbattetvā aparihīnājjhāno brahmalokūpago⁹ ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā isiḡaṇo¹¹ Buddhaparisa ahoṣi¹², gaṇasatthā pana aham evā¹³ 'ti. Duddadajātakaṃ¹². Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1. Asadisajātaka.

Dhanuggaḡo Asadiso ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto mahānekkammaṃ¹⁴ ārabba kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāḡato idān' eva mahābhinikkhamaṇaṃ nikkhanto, pubbe pi setacchattam pahāya nikkhanto yevā¹⁴ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

¹ Bī kammaṃ. ² Bī adds durannayo. ³ Bī pi. ⁴ Bī durābhīḡamo. ⁵ Bī sakkā.
⁶ Bī -gaṇhanaṃ? ⁷ Bī karitvā. ⁸ Bī jhānaṃ. ⁹ Bī -ku-. ¹⁰ Bī dhamma-desanaṃ. ¹¹ Bī -ṇā. ¹² Bī ahesuṃ. ¹³ K duddajātakaṃ, Bī dudadajātakaṃ dasamaṃ. ¹⁴ Bī mahābhinikkhamaṇaṃ.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimiṃ¹ paṭisandhiṃ
 gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase Asadisa-
 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa³ ādhāvitvā⁴ paridhāvi-
 tvā vicaraṇakāle⁵ añño puññavā satto deviyā kucchimiṃ paṭi- 5
 sandhiṃ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase
 Brahmadaṭṭakumāro ti⁶ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto
 soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ⁷ gantvā disāpāmokkhasa ācariyassa
 santike tayo vede⁸ atthārassa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe
 asadiso hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālaṃ⁹ kurumāno 10
 „Asadisakumārassa rajjaṃ datvā Brahmadaṭṭassa oparajjaṃ¹⁰
 dethā“ 'ti vatvā kālaṃ akāsi. Tasmim̄ kālakate¹¹ Bodhisatto
 attano¹² rajje diyyamāne¹³ „mayhaṃ rajjena' attho n' atthīti“¹⁴
 paṭikkhipi. Brahmadaṭṭaṃ rajjena abhiṣiñciṃsu. Bodhisatto
 „mayhaṃ yasena¹⁵ attho n' atthīti“ kiñci¹⁶ pi na icchi. Ka- 15
 niṭṭhe rajjaṃ kārente pakatiyā va¹⁷ rājākāreṇ' eva¹⁸ vasi¹⁹.
 Rājapādāmūlikā „Asadisakumāro rajjaṃ patthetīti“ vatvā rañño
 santike Bodhisattaṃ paribhindaṃsu. So pi tesam̄ vacanaṃ
 gaḥetvā paribhinnacitto „bhātaram²⁰ me gaṇhathā“ 'ti manusse
 payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²¹ taṃ kāraṇaṃ²² 20
 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhivā
 aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“
 ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti“²³ pucchi.
 „Ekasam̄vaccharena sataśahassaṃ“²⁴ ti. „Sādhu, āgacchatū“
 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25
 gaho“²⁵ ti. „Āma devā“ 'ti. „Sādhu, maṃ upaṭṭhahassū“ 'ti.
 So²⁶ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhahati²⁷. Tassa paribbayaṃ

¹ Bⁱ kucchimiṃ. ² Bⁱ tattha sotthinā jātattā tassa. ³ Bⁱ tassa instead of atthassa.
⁴ Bⁱ ādhāvitvā. ⁵ Bⁱ vivaraṇa-. ⁶ Bⁱ titissa. ⁷ Bⁱ takkaṣīlayaṃ. ⁸ Bⁱ bede.
⁹ Bⁱ rājakulāṃ. ¹⁰ Bⁱ uparajjaṃ. ¹¹ Bⁱ kālaṅkate. ¹² Bⁱ no. ¹³ K diyyamāne,
 Bⁱ diyamānena. ¹⁴ Bⁱ rajjenaṭtho ti. ¹⁵ Bⁱ rajjena. ¹⁶ Bⁱ kiñcā. ¹⁷ Bⁱ B^p ca.
¹⁸ K sauākāreṇeva. ¹⁹ Bⁱ B^p vasati. ²⁰ Bⁱ -raṃ. ²¹ Bⁱ attācariyako. ²² K omits
 bodhisattassa. ²³ Bⁱ kittakaṃ sokaṃ icchasīti. ²⁴ Bⁱ omits sata. ²⁵ Bⁱ add
 si. ²⁶ Bⁱ rañña. ²⁷ Bⁱ upaṭṭhahati.

diyyamānaṃ disvā „atibahulaṃ¹ labhatīti“ porāṇakadha-
 nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ gantvā
 maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sānipākāraṃ parikkhipāpetvā amba-
 rukkhamūle mahāsayaṇe nipanno uddham olokeno rukkhagge
 5 ekam ambapiṇḍim disvā „imam na sakkā abhirūhitvā gaṇhitum“
 ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imam ambapiṇḍim sarena chindit-
 tvā pātetum sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etaṃ² deva amhākaṃ
 garu³, devena pana⁴ amhākaṃ⁵ bahuvāre⁶ kammaṃ diṭṭha-
 pubbaṃ, adhunā āgato⁷ dhanuggaho amhehi bahukataram⁸
 10 labhati, taṃ pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā
 „sakkhissasi tāta etaṃ pātetum“ ti pucchi. „Ama mahārāja,
 ekam okāsam labhamāno sakkhissāmi“ ti. „Katarokāsan“ ti.
 „Tumbhākaṃ sayanassa antokāsan“⁹ ti. Rājā sayanaṃ harāpe-
 tvā¹⁰ okāsam kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṃ n' atthi,
 15 nivāsanaṃ¹¹ sannayhitvā vicarati¹², tasmā¹³ „sāniṃ laddhuṃ
 vattatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti¹⁴ sāniṃ āharāpetvā parikkhi-
 pāpesi. Bodhisatto antosāniyaṃ pavisitvā uparinivattaseta-
 vatthaṃ haritvā¹⁵ ekam rattapaṭaṃ nivāsetvā kacchaṃ bandhit-
 tvā ekam rattapaṭaṃ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṃ
 20 khaggaṃ nīharitvā vāmapasse¹⁶ sannayhitvā suvaṇṇakañcu-
 kaṃ¹⁷ paṭimuñcitvā cāpanāli¹⁸ piṭṭhiyaṃ sannayhitvā sandhi-
 yuttaṃ¹⁹ meṇḍakamahādhanuṃ²⁰ ādāya pavālavannaṃ jīyaṃ²¹
 āropetvā uṇhisam sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṃ²² nakhehi
 parivattayamāno sāniṃ²³ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva²⁴
 25 alaṃkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saram khīpanatthānaṃ
 gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānaṃ āha: „Kiṃ mahārāja
 etaṃ ambapiṇḍaṃ²⁵ uddham ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

¹ B¹ -bahurū. ² B¹ taṃ. ³ B¹ guru. ⁴ B¹ omits pana. ⁵ B¹ amhe. ⁶ K bahurū vāre. ⁷ B¹ adhunāgato. ⁸ B¹ B² bahutaram. ⁹ so B¹ B²; K atthatokāsan. ¹⁰ B¹ paharāpetvā. ¹¹ B¹ nivāsantare thanuṃ. ¹² B¹ vicarita. ¹³ so B²; K tasmiṃ, B¹ sā. ¹⁴ K omits rājā sādhū ti. ¹⁵ B¹ uparinivattaṃ nīharitvā. ¹⁶ B¹ vāmasena. ¹⁷ K -kaṇḍukaṃ. ¹⁸ so B¹; B² cāpanāli, K āvāpanāliyaṃ. ¹⁹ B¹ yutta. ²⁰ B¹ meṇḍika-. ²¹ B¹ vaṇṇi jāyaṃ. ²² B¹ -rappa. ²³ B¹ sānitvā. ²⁴ K phāletvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena¹ 'ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā ditṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 ditṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti². „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavana³ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv' assa⁴ orohanāna tāva⁵ tumhehi 5
 adbhivāsetum vaṭṭatīti⁶. Rājā „sādhū⁷ 'ti sampaticchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ pana⁸ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati⁹, oroha-
 mānaṃ kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā¹⁰ odhiyaṃ ũeva
 patitvā ambapiṇḍim gahetvā otarissati, passa mahārājā¹¹ 'ti vegam 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi¹². Bodhisatto „idāni naṃ¹³ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanaṃ gataṃ bhavissatīti¹⁴ ũatvā
 paṭhamaṃ khittakaṇḍato adhikataṃ¹⁵ vegam janetvā aṅṅaṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakaṇḍapumkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatisabhavanaṃ abhirūhi¹⁶. Tattha naṃ
 devatā aggaheṣuṃ. Nivattanakaṇḍassa¹⁷ vātaṃ¹⁸ chindana-
 saddo¹⁹ asanisaddo viya ahoṣi. Mahājanena „kiṃsaddo eso²⁰
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo²¹ ti vatvā attano
 attano sarire kaṇḍassa patanabhayaṃ²² ũatvā²³ bhītatasiṭaṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā²⁴ 'ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patitum na dassāmīti²⁵ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā²⁶ odhiyaṃ²⁷ ũeva patitvā amba-
 piṇḍim chindī. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patitum adatvā ākāse va²⁸ sampaticchanta ekena hatthena 25
 ambapiṇḍim ekena²⁹ kaṇḍaṃ aggaheṣi. Mahājano³⁰ taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ ditṭhapubban³¹ ti mahāpurisaṃ

¹ B¹ -naṃ. ² B¹ tāvassa. ³ B¹ omits tāva. ⁴ B¹ vaṭṭibbuti. ⁵ B¹ kaṇḍa dūraṃ.
⁶ B¹ abhirūyhiṣṣati. ⁷ so B²; K B¹ āg-. ⁸ B¹ abhirūyhi. ⁹ B¹ omits naṃ. ¹⁰ K
 adhikaraṇaṃ ¹¹ K -rubi, B¹ -rūyhi. ¹² B¹ nivattakaṇḍassa. ¹³ B¹ vāti.
¹⁴ B¹ chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, B¹ pathanabhayena. ¹⁶ B¹ omits ũatvā.
¹⁷ B¹ bhāyitthā. ¹⁸ K B¹ āg-. ¹⁹ B¹ -yaṅ. ²⁰ B¹ yeva. ²¹ B¹ adde hatthena.
²² B¹ -jana.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapahaṭṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dhana-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantaṃ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evaṃ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasim¹⁵ parivāretvā „rajjam vā detu“¹⁶
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁷ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmanta
 10 rājānam¹⁸ upaṭṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa¹⁹ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²⁰ āgacchathā“ 'ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²¹.
 Bodhisatto tam rājānam apucchitvā Bārāṇasim paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahaṃ ca²² ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²³ palā-
 yantū“ 'ti attālake ṭhatvā²⁴ sattannam rājūnam²⁵ bhūñjantānam
 kañcapātīmakule²⁷ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayabhīta sabbe va²⁸ palāyimsu. Evaṃ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivanamattam²⁹ pi lohitaṃ anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaram³⁰ oloketvā³¹ kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ -santi. ² Bⁱ -danti. ³ Bⁱ apāṭenti. ⁴ Bⁱ vidhūnanti. ⁵ K celukkhepa-,
 Bⁱ velukkhepa-. ⁶ Bⁱ pavattento. ⁷ Bⁱ tattha pahaṭṭhāya. ⁸ Bⁱ ghanavassam.
⁹ Bⁱ omits ca. ¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ Bⁱ nagaram. ¹⁶ Bⁱ desu. ¹⁷ Bⁱ kuhi. ¹⁸ Bⁱ mahantaṃ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ Bⁱ kañṭitvā? ²¹ Bⁱ ārocayisum. ²² so BP; Bⁱ ti
 ahañhi, K aññam. ²³ Bⁱ attikā. ²⁴ K -tu, Bⁱ -ta. ²⁵ Bⁱ thatvā. ²⁶ so Bⁱ BP;
 K rājūnam. ²⁷ so K BP; Bⁱ kañcapātīma-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pivanamattam,
 Bⁱ pivanamattam. ³⁰ both MSS. kaniṭṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijjitasamgāmo¹ isipabbajjam pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhaṇavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṃ katvā na ca kiñci viheṭṭhayi,
bhātaraṃ sotthim katvāna⁵ saññamaṃ⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṃ nāmena¹ eva balaviriyaapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nāṇabalena² pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvatisasabhavanā ca kaṇḍaṃ pesetuṃ samatthātāya 10
dūrepātī³, akkhaṇavedhīti⁴ avirādhitavedhī¹⁰, atha vā akkhaṇaṃ¹¹ vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati¹² tāva ten¹ obhāseṇa sattatṭhavāre kaṇḍāni gahe-
tvā vijjhatīti¹³ akkhaṇavedhī¹⁴, mahākāyappadālano¹⁵ ti mahante kāye padā-
leti, cammakāyo¹⁶ dārukāyo lohakāyo ayokāyo¹⁷ vālukakāyo¹⁸ udakakāyo phala-
kakāyo¹⁹ ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano²⁰ mahāsacammaṃ 15
vinivijjhatī²¹ yeva, añño aṭṭhaṅgulabalaṃ²⁴ udumbaraḍaḍaraṃ caturaṅgula-
balaṃ²⁵ asanapadaḍaraṃ vinivijjhatī²⁶, so pana phalakasatam²⁷ pi ekato bad-
dhaṃ vinivijjhatī, tathā²⁸ dvaṅgulabalaṃ²⁹ tambalohapaṭṭaṃ³⁰ aṅgulabalaṃ³¹
ayaḍaṭṭaṃ³², vālukasakassa³⁴ padarasakassa palālasakassa vā pacchābhāgeṇa³⁴
kaṇḍaṃ pavesetvā purebhāgeṇa abhīpāteṭi pakatīyā udake catuusabhaṭṭhānaṃ 20
kaṇḍaṃ peseti³⁵ thale aṭṭhasabhaṇaṃ ti, evaṃ imesaṃ sattannaṃ mahākāyānaṃ padā-
lanato mahākāyappadālano³⁶, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṃ³⁷ katvā³⁸
palāpeseti³⁹ attho, na ca kiñci viheṭṭhayīti⁴⁰ ekam pi na viheṭṭhesi⁴¹, avi-
heṭṭhayanto⁴² yeva pana tehi saddhīm kaṇḍapesaneṇa¹ eva raṇaṃ⁴³ katvā, sañña-
maṃ⁴⁴ ajjhupāgamīti silasaññamaṃ⁴⁴ pabbajjaṃ⁴⁵ upagato. 25

¹ K vijjitasamgāmo, B¹ jīvitasamgāmo. ² K -patī, B² -pāti, B¹ -pāti. ³ K akkhaṇa-
vedhī, B¹ akkhaṇaveṭhī, B² akkhaṇavedhī. ⁴ K -lato, B¹ mahākāyapadālino, B²
mahākāyappadālino. ⁵ B¹ katvā. ⁶ K saññamaṃ, B¹ sañyamaṃ. ⁷ K nāna-
B¹ pañña-. ⁸ K B¹ B² pāti. ⁹ K akkhana-, B¹ akkhaṇaveṭhīti. ¹⁰ K B² -vedhī,
B¹ avirādhavethi. ¹¹ K akkhaṇaṃ, B¹ akkhaṇaṃ. ¹² K niccharati. ¹³ so B²; K
B¹ vijjati. ¹⁴ K akkhaṇavedhī, B¹ akkhaṇaveṭhī. ¹⁵ B¹ mahākāyampadālino, B²
mahākāyappadālino. ¹⁶ K cammakāyo. ¹⁷ B¹ ayakāyo. ¹⁸ K vālukakāyo, B¹ vāli-
akāyo. ¹⁹ B¹ phalākakāyo. ²⁰ K -padālino, B¹ -padālento. ²¹ B¹ cammaṃ pi vijjati.
²² B¹ -cammānīti. ²³ B¹ vinijjati. ²⁴ B¹ taṭṭhaṅgu-. ²⁵ K -laṃbalaṃ.
²⁶ B¹ vijjati. ²⁷ B¹ kaphalakasatam. ²⁸ B¹ kathā. ²⁹ B¹ aṭṭhaṅgulapalaṃ. ³⁰ so
B²; K na olohapaddhaṃ, B¹ sampalohapaṭṭaṃ. ³¹ B¹ aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddhaṃ.
³³ K vālu-, B¹ vālukasakassa. ³⁴ pacchābhāge. ³⁵ K pesesesi, B¹ pesesi. B² pa-
veseti. ³⁶ B¹ -yappadālino, B² -yappadālino. ³⁷ K raṇaṃ. ³⁸ B¹ adda ti yuddhaṃ
katvā. ³⁹ K adda ca. ⁴⁰ K viheṭṭha-. ⁴¹ K viheṭṭhesi. ⁴² K aviheṭṭha-. ⁴³ K
saññamaṃ, B¹ sañyamaṃ. ⁴⁴ K -sañña-, B¹ -sañya-. ⁴⁵ K paddajjaṃ.

Evam Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā kaniṭṭhabhātā Anando ahoṣi, Asadisakumāro pana aham evā“
 'ti. Asadisajātakam¹.

2. Saṃgāmāvacarajātaka.

5 Saṃgāmāvacarō sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 Nandattheram² ārabba kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena
 Kapilapuram gantvā kaniṭṭhabhātikam Nandam rājakumāram pabbājetvā
 Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvattim gantvā viharante³ āyasmā
 Nando⁴, Bhagavato⁵ pattam ādāya Tathāgatena saddhim gehā nikkha-
 10 manakāle „Nandakumāro kira Satthārū saddhim gacchatīti“ sutvā
 aḍḍhullikhitehi⁶ kesehi⁷ vātapānantarena oloketvā „tuvātam kho⁸ ayya-
 putta āgaccheyyāsīti“ idam Janapadakalyāṇiyā⁹ vuttavacanam¹⁰
 anussaranto, ukkaṇṭhito¹¹ anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto¹² ahoṣi. Satthā tassa tam pavattim nātvā „yan¹³ nūnā-
 15 ham Nandam arahatte paṭiṭṭhapeyyam“ ti cintevā tassa vasanaparive-
 ṇam¹⁴ gantvā paṇṇāttāsane nisinno¹⁵ „kacci Nanda imasmiṃ sāsane
 abhiraṃasīti¹⁶“ pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā⁹ paṭibaddhacitto
 hutvā nābhiramāmīti“. „Himavantacārikam gatapubbo si Nandā“ 'ti.
 „Na gatapubbo bhante“ ti. „Tena hi gacchāmā“ 'ti. „N' atthi me
 20 bhante iddhi, kath' āham¹⁷ gamissāmīti“. Satthā „āham¹⁸ tam Nanda
 mama iddhibalena nessāmīti“ theram hatthe gahetvā ākāsam pakkhanto
 antarāmagge ekam¹⁹ jhāmakkhettam dassetvā jhāmakkhānuke²⁰ nisinnam
 chinnaṇāsanaṅgutṭham²¹ jhāmalomam²² chinnachavim²³ tacamattam²⁴
 lohitaṭṭhalikuṇṭhitam²⁵ ekam makkaṭṭim dassesi. „Passasi no²⁶ Nanda
 25 etam makkaṭṭim“ ti. „Ama bhante“ ti. „Sutṭhu paccakkham karohīti“.
 Atha nam gahetvā saṭṭhiyojanikam²⁷ Manosilālam Anotattadahādayo
 sattamahāsare²⁸ pañcamahānadiyo Suvannapabbata-Rajatapabbata-Maṇi-
 pabbata-paṭimaṇḍitam anekasatarāmaneyyakam Himavantapabbataṃ ca
 dassetvā „Tāvattimsabhavanam te Nanda diṭṭhapubban“ ti pucchitvā

¹ Bⁱ adds paṭhamam. ² K ānanda-. ³ Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ āyasmā Anando, K āyasmato nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bⁱ aḍḍhuli-, B^p aḍḍhali-. ⁷ Bⁱ omits kesehi. ⁸ K tuvātamko. ⁹ K -niyā, Bⁱ -niyā. ¹⁰ Bⁱ -nam. ¹¹ K ukkaṇṭhito, Bⁱ ukkattito. ¹² Bⁱ vamanisandhatagatto. ¹³ Bⁱ yan. ¹⁴ Bⁱ omits vasana. ¹⁵ Bⁱ nisiditvā. ¹⁶ Bⁱ atiraṃasīti. ¹⁷ Bⁱ kathāyam. ¹⁸ Bⁱ aham. ¹⁹ Bⁱ eka. ²⁰ K jhāmakkhānuke. ²¹ Bⁱ chinnaṇāṇāsanaṅguṭṭha ²² K jhāmaloca. ²³ K chavim, Bⁱ B^p chinna-chavi. ²⁴ K -tacamatta, B^p cammamattam. ²⁵ K omits lohita, Bⁱ lohitaṭṭhalikuṇṭhitam, B^p -palikuntitam. ²⁶ Bⁱ B^p omit no. ²⁷ Bⁱ chaṭṭhi-. ²⁸ Bⁱ -sarā.

„na ditṭhapubbaṃ bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatisabhavanāṃ te dassessāmiti“¹ tatha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko devarājā dvīsu devalokesu devasaṃghena saddhiṃ āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Adḍhatiyakoṭisaṃkhā tassa³ paricārīkā⁴ pañcasatā ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. 5

Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punapuna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo⁶ accharāyo“ ti. „Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakalyāṇitī⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇiṃ upanidhāya⁹ sā paluṭṭhamakkaṭṭi¹⁰ evaṃ eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇitī“.¹⁰

„Idāni kiṃ karissasi Nanda“ ti. „Kiṃ kammaṃ katvā bhante imā accharā labhantīti“.¹¹ „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā labhantīti“.¹² „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsaṃ¹³ paṭilābhāya¹³ Bhagavā pāṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmiti“.¹⁴ „Karohi Nanda, ahan te¹⁴ pāṭibhogō“ ti. Evaṃ therō devasaṃghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ pāṭibhogāṃ gahetvā „mā bhante atipaṇcaṃ¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmiti“ āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanā¹⁶ eva paccāgami. Thero samaṇadhammaṃ kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāriputta, mayhaṃ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatisadevaloke devasaṃghassa 20

majjhe devaccharānaṃ kāraṇā maṃ pāṭibhogāṃ aggahesīti“ tassa ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmogallānatherassa Mahākassapatherassa Anuruddhattherassa dhammaḥhaṇḍāgārika-Ānandattherassa²⁰ ti asītiyā mahāsāvakaṇāṃ yebhuyyena ca²⁰ sesabhikkhūnaṃ ācikkhi. Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²¹ upasaṃkamitvā „sac- 25

caṃ kira tvāṃ āvuso Nanda Tāvatisadevaloke devasaṃghassa majjhe devaccharā labhanta samaṇadhammaṃ karissāmiti“ Dasabalaṃ pāṭibhogāṃ gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso mātugāmasannissito²² kilesasannissito²³, tassa te itthināṃ atthāya samaṇadhammaṃ karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kammaṃ karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmiti. ² Bⁱ -kampalamsilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricārītā. ⁵ Bⁱ kukkatapādiniyo, B^p kukkuṭapādaniyo. ⁶ Bⁱ kukkapādiniyo, B^p kukkuṭapādaniyo. ⁷ Bⁱ kiṃ kho. ⁸ K -ṇimni. ⁹ Bⁱ omits janapada - - dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p paluddhamakkaṭṭi. ¹¹ Bⁱ imāsaṃ. ¹² Bⁱ imāsaṃ. ¹³ Bⁱ paṭilābhātāya. ¹⁴ Bⁱ nandaṃmahante. ¹⁵ Bⁱ -saṃghāssamajjhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapaṇcaṃ. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K -naṃ. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ naudaṃ. ²² K -saunnisino, Bⁱ sanissito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omits samaṇa - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhim kiṃ nānākarāṇaṃ“ ti therāṃ lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten’
 upāyena sabbe pi asītimahāsāvaka avasesabhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ
 lajjāpayimsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriya ca¹ ottappena
 ca viriyaṃ dalhaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vaḍḍhento arahattaṃ patvā
 5 Satthāraṃ² upasaṃkamitvā „ahaṃ³ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muñ-
 cāmīti“ āha. Satthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevā-
 haṃ paṭissavā mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabhāyaṃ
 bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „yāva ovādakkhamo vāyaṃ āvuso
 Nandatthero ekovāden’ eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadham-
 10 maṃ katvā⁴ arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte
 „na bhikkhave idān’ eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā“ ti vatvā
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthā-
 cariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājā-
 naṃ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṃ susikkhitaṃ katvā
 sikkhāpesi. Rājā⁵ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ
 gahetvā maṅgalahatthiṃ āruya mahatiyā senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁶ yuddhaṃ vā“ ti rañño
 paṇṇaṃ⁷ pesesi. Brahmaḍatto „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāra-
 dvārattālakagopuresu⁸ balakāyaṃ āropetvā⁹ yuddhaṃ adāsi.
 Sapattarājā maṅgalahatthiṃ vammētva¹⁰ sayam pi vammaṃ¹¹
 paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhinaṃkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhinditvā¹² paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹³ pāpetvā rajjaṃ
 hatthagataṃ¹⁴ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi.
 So uṇhakalālāni¹⁵ c’ eva yantapāsāṇe¹⁶ ca nānappakarāni ca
 paharaṇāni vissajjente¹⁷ disvā maraṇabhayaabhīto upasaṃkama-
 tuṃ¹⁸ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃ-
 kamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe¹⁹ ṭhāne

¹ Bⁱ omits ca. ² K omits satthāraṃ. ³ Bⁱ svāhaṃ. ⁴ K nātva? ⁵ Bⁱ so rājā.

⁶ Bⁱ dentu ⁷ K paṇṇaṃ, Bⁱ omits paṇṇaṃ. ⁸ K -puresi, Bⁱ -pūresu.

⁹ Bⁱ āharāpetvā. ¹⁰ Bⁱ dhammena chādetvā, B^p cammena chādetvā. ¹¹ Bⁱ cam-

maṃ. ¹² Bⁱ bhanditvā. ¹³ Bⁱ -ye. ¹⁴ Bⁱ tatthaṅgataṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K -lādini.

¹⁶ K sattapāsānena. ¹⁷ Bⁱ visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamaṇaṃ nāma tṇyaṃ nānucchavikaṇaṃ¹ ti vatvā hatthiṃ
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin² nu toraṇaṃ āsajja paṭikkamaṃ³ kuṅjara. 61.
2. Omadda khippaṃ palighaṃ esikāni ca abbaha⁴, 5
toraṇāni pamadditvā khippaṃ pavisa kuṅjarā 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāraṃ⁵ saṅgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiyā balavā ti
evaṃ vissuto paññāto⁷ pakaṇo, toraṇaṃ āsajjā 'ti nagaradvārasaṅghāṭaṃ⁸
patvā⁹, paṭikkamasitī kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kāraṇaṇa nivattasitī, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasarataṇaṃ aṭṭharataṇaṃ¹³ bhūmiyaṃ pavesetvā niccalaṃ kaṭvā nikhātā esi-
kathambhā honti, te khippaṃ uddharatha¹⁴ cā 'ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārasa piṭṭhasaṅghāṭe madditvā khippaṃ pavisā ti siḅhaṃ nagaraṃ
pavisa, kuṅjarā ti nāgaṃ ālapati. 15

Taṃ sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden' eva nivattitvā
esikatthambhe soṇḍāya¹⁶ paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luṅ-
citvā toraṇaṃ madditvā palighaṃ osādetvā¹⁷ nagaradvāraṃ
bhinditvā nāgaraṃ pavisitvā rajjaṃ gaḥetvā adāsi.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahoṣi, rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā¹⁹ 'ti. Saṅgāmāvacarajātakaṃ¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakaṃ apparaṣaṃ niḥiṇaṇaṃ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vighāsāde ārabba kathesi, Sāvatthiyaṃ 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodhaṃ²⁰ puttadāraṣsa niyyādetvā

¹ Bⁱ ovadanto. ² Bⁱ kin. ³ Bⁱ -māsi. ⁴ Bⁱ appuha. ⁵ Bⁱ -pakāra. ⁶ K saṅ-
gamaṃ. ⁷ Bⁱ omits paññāto. ⁸ Bⁱ -saṅghaṭṭatoraṇaṃ. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bⁱ kin.
¹¹ Bⁱ opakamasi. ¹² Bⁱ atthopāṭiya. ¹³ Bⁱ omits aṭṭharataṇaṃ, B^p aṭṭhārasara-
taṇaṃ. ¹⁴ K uddharanthaṃ, Bⁱ udaralaṅ. ¹⁵ K ānāpeti, Bⁱ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ Bⁱ osāretvā. ¹⁸ Bⁱ adda ahoṣi. ¹⁹ Bⁱ adda dutiyaṃ. ²⁰ Bⁱ gharāvāsabalī-
bodhaṃ, gharāvāsapalibodhaṃ.

Satthu dhammadesanaṃ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
 pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi.
 Sattthāraṃ nimantentāpi te upāsake antokarivā va nimantenti. Tesam
 pana dantakatṭhamukhodakagandhamāladāyaka pañcasatā cullupatṭhākā'
 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarasā niddāyitvā utṭhāya Acira-
 vatim gantvā naditūre unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana'
 pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyūn-
 janti. Sattthā tesam vighāsādānaṃ uccāsaddaṃ sutvā „kimsaddo
 esa Anandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“⁶ ti vutte
 10 „na kho Ananda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khāditvā unna-
 danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva⁷, ime cāpi⁸ upāsakā na idān'
 eva sannisinnā⁹ pubbe pi sannisinnā yevā¹⁰ 'ti vatvā therena yācito
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Ath' ekasmim kāle so rājā „pac-
 canto kupito“¹¹ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
 giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasamtvā Bārāṇasim yeva¹²
 paccāgantvā „sindhavā“¹³ kilantā¹⁴, allarasam eva nesam muddi-
 20 kapānaṃ dethā¹⁵ 'ti āṇāpesi¹⁶. Sindhavā gandhapānaṃ¹⁷ pivitvā
 assasālaṃ patvā attano attano ṭhānesu aṭṭhaṃsu. Tesam pana
 dinnāvasiṭṭhakaṃ¹⁸ apparasaṃ¹⁹ bahukasataṃ²⁰ ahoṣi. Manussā
 „idaṃ kiṃ karomā“²¹ ti rājānaṃ pucchimsu. Rājā „udakena
 madditvā makkhipilotikāhi²² parissāvetvā ye gadrabhā²³ sindha-
 25 vānaṃ nivāpaṃ²⁴ vahiṃsu tesam dāpethā“²⁵ ti dāpesi. Gadrabhā
 kasataṃ²⁶ udakaṃ pivitvā mattā²⁷ viravamānā²⁸ rājaṅgaṇe
 vicariṃsu²⁹. Rājā mahāvātapānaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
 yamāno samīpe ṭhitam Bodhisattaṃ āmantetvā va³⁰ „passa,

¹ Bⁱ cullupathakā, K cullapatṭhākā. ² Bⁱ omits pana. ³ Bⁱ -nighosā, B^p appa-
 tisaddā aṭṭhāghosā. ⁴ Bⁱ ki eko ānanda saddo. ⁵ Bⁱ omits theram. ⁶ K omits
 pubbe pi unnadanti yeva ⁷ Bⁱ pi. ⁸ K omits sannisinnā. ⁹ K -si yeva, Bⁱ
 simeva. ¹⁰ Bⁱ -vānaṃ. ¹¹ Bⁱ -tānaṃ. ¹² K āṇāpesi. ¹³ so B^p; Bⁱ kaṇḍam-, K
 gaṇḍa-. ¹⁴ Bⁱ dinnāvasiṭṭhakaṃ, B^p dinnāvasikatṭhakaṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K sarasaṃ.
¹⁶ so Bⁱ B^p; K bahukasataṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsaṃ.
²⁰ K sakataṃ, B^p sakataṃ, Bⁱ kasada. ²¹ Bⁱ adds hutvā. ²² Bⁱ viravantaṃ vicara-
 mānā. ²³ Bⁱ picarisu. ²⁴ Bⁱ omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakam¹ pivivā mattā hutvā viravantā² uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandhapānam⁴ pivivā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin⁵ nu kho kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nihīnam 5
 pītvā mado jāyati gadrabhānam,
 imaṇ ca pītvāna rasam paṇitam⁶
 mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvītaudakam⁸, vālūdakan⁹ ti pī pātho, nihīnam ti nihīnārasabhāvena¹⁰ nihīnam, na sañjāyatīti sindhavānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti pucchā. 10

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gātham āha:

2. Appam pivivāna nihīnājacco 15
 so majjati tena janinda puṭṭho,
 dhorayhasilī¹³ ca kulamhi jāto
 na majjati aggarasam pivivā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihīnājacco tena nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasilīti¹⁷ dhorayhasilo dhuravahanakāścāreṇa sampanno jātisindhavo, aggarasam ti sabba- 20
 paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pivivā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-kammam gato.

Satthā imam dhammadesanam āharivā jātakam samodhānesi: 25
 „Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālodakajātakam²⁰.

¹ K kasaṭo-, B² sakaṭo-. ² K vicarantā, B¹ vivaranto. ³ B¹ vivaranti. ⁴ K B¹ gaṇḍapānam, B² rasagandhapānam. ⁵ B¹ kin. ⁶ K paṇitam, B¹ paṇitam. ⁷ B¹ B² makacivā-. ⁸ B¹ parisāvītam-. ⁹ B¹ vālūdakan. ¹⁰ B¹ omits nihīnara. ¹¹ B¹ sañcayati. ¹² B¹ kin. ¹³ B¹ dodayhasīle. ¹⁴ K so. ¹⁵ B¹ majjate. ¹⁶ B¹ omits pamajjati. ¹⁷ B¹ dayhasīle ti. ¹⁸ B¹ gahita. ¹⁹ B¹ muddika-. ²⁰ B¹ adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto ekam vipakkhasevim³ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātake⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayam
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Sāmarājā⁶ nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto anaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahoṣi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahoṣi. Asso mukharajjūke gahetvā tam purato purato¹⁰ gacchantam disvā „mam esa¹¹ sikkhāpetīti“ saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahoṣi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogam
15 apassantā „rogam assa na passāmā“ 'ti rañño kathayimsu. Rājā Bodhisattam pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇam jānāhīti“. So gantvā khañjaassabandhasaṃsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ ñatvā rañño tam attham ārocetvā „saṃsaggadosena nāma evam hotīti“ dassento paṭhamam gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo porāṇam pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvidhīyatīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇam pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ siṅgārabbhāvaṃ pabhāya, anuvidhīyatīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha nam rājā „idāni vayassa kim kattabban“ ti pucchi. Bodhisatto „sundaram assabandham²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti“ vatvā dutiyam gātham āha:

¹ B' dūsito. ² B' giridavattanā. ³ B' -sevibhikkhum. ⁴ B' -jā-, cfr. supra J. 26.
⁵ K -sevati, B' vāpakkhasevi. ⁶ B' sāmantarājā. ⁷ B' paṇḍuvo. ⁸ B' giridatto.
⁹ B' khañco. ¹⁰ B' omits one purato. ¹¹ B' etha. ¹² K kassa, B' bhassa.
¹³ B' passa. ¹⁴ so B' Bp; K -saggenassa. ¹⁵ B' giridattena. ¹⁶ B' asseva.
¹⁷ B' -dhiyyatīti. ¹⁸ B' pubbe pipakatī. ¹⁹ B' -tīti attho. ²⁰ so B' Bp; K -bandhavam. ²¹ B' omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikhārākārakappito³
 ānane⁴ taṃ gaheṭvāna⁵ maṇḍale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvidhīyatīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo,
 idaṃ vuttaṃ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikhārākārakappito¹⁰ ti sikhā-
 rena¹¹ sundarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gaheṭvā¹⁴
 assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvāṃ pahāya ayaṃ
 siṅgāro ācārasampanno assagopako maṃ sikkhāpetīti saññāya khippam ev' etassa¹⁶
 anuvidhīyati¹⁷ atīanusikkhīssati¹⁸ pakatibhāve yeva t̃hassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patit̃thāsi. Rājā
 „tiracchānānam pi nāma āsayāṃ jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bo-
 dhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samōdhānesi: „Tadā
 Gīridanto²² Devadatto ahoṣi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15
 Anando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā²⁴ 'ti. Gīridantajātakaṃ²⁴.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto aññatarāṃ brāhmaṇakumāraṃ ārabba katesi. Sāvāt-
 thiyāṃ kir'²⁵ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pārāgū bahū²⁶ 20
 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge
 gharāvāsaṃ saṅghapetvā vatthālāṃkāradāsāsikhettavatthugomahisa-
 puttadārādīnaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvila-
 citto ahoṣi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṃ nāsakkhi²⁷, ito c' ito ca
 mantā na paṭibhaṃsu²⁸. So ekadivasāṃ bahū²⁹ gandhamālādīṃ³⁰ 25
 gaheṭvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, Bⁱ ca tanuke, B^p ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappino. ⁴ Bⁱ ānana.
⁵ Bⁱ gaheṭvā. ⁶ Bⁱ pahantvāna. ⁷ Bⁱ assa. ⁸ Bⁱ anurūpajā ayaṃ. ⁹ Bⁱ siṅgā
 ayo ājyasampanno. ¹⁰ Bⁱ akhayākārakampito. ¹¹ Bⁱ sikhayona. ¹² Bⁱ omīta
 sundarena. ¹³ Bⁱ kappito-. ¹⁴ Bⁱ ānena gaheṭvāna. ¹⁵ K -yyaṃ. ¹⁶ Bⁱ evatassa.
¹⁷ K -dhīssati. ¹⁸ Bⁱ anusikkhāyati. ¹⁹ Bⁱ adds attho. ²⁰ Bⁱ āyasaṃ rājātīti, B^p
 aṅghasayaṃ jānāti. ²¹ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²² Bⁱ gīridattho. ²³ Bⁱ adds ahoṣi.
²⁴ Bⁱ gīridatthajātakaṃ catutthaṃ. ²⁵ Bⁱ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ Bⁱ nā-
 sakkī. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, Bⁱ na patisaṃsu. ²⁹ Bⁱ bahu. ³⁰ Bⁱ -lādīhi.

nisīdi. Sathhā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paguṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṃ me āvilaṃ jātaṃ, tena me mantā na paguṇā” ti. Atha nam Sathhā „na kho māṇava idān’ eva pubbe pi te cittaṃ anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṃ, 5 rāgādīhi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū”¹ ‘ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattivā vayappatto 10 Takkasilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṃ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre² mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paguṇe akāsi, ekapade pi nikkamkho piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvila- 15 citto mante parivattetaṃ nāsakkhi. Atha nam ācariyo attano santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paguṇā te mantā” ti pucchitvā „gharāvāsaṃ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṃ āvilaṃ jātaṃ, mante parivattetaṃ na sakkomīti”⁶ vutte „tāta āvile⁷ cittaṃhi’ paguṇāpi mantā na paṭibhanti⁸, anāvile pana appaṭibhānaṃ’ 20 nāma n’ atthīti”⁹ vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
na passati sippikasambukaṃ¹¹
sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
evaṃ āvilamhi¹³ citte
25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vippasanne
so passati sippī¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭibhaṃsū. ² K bahukhattiyābrāh-, B¹ bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. ³ B¹ bede. ⁴ so K Bp; B¹ ekapade si nikkamho piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K sagharāvāsacintāya. ⁶ B¹ āvila. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K apaṭibhānaṃ, B¹ apaṭibhānaṃ. ¹⁰ B¹ imā gāthadvayam. ¹¹ B¹ sippisappukaṃ, K sippisambuka, Bp sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sakkharaṃ. ¹³ so Bp; K āvile, B¹ āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ B¹ passati kasampukaṃ sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evam anāvilamhi¹ citte

so passati² attadattham paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluṭite³, appasanne ti tāya eva⁴ āvilatāya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikañ ca sambukañ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṭam, evam āvile⁸ ti evam evam⁹ rāgādīhi āvile citte, attadattham paratthan ti na¹⁰ attattham na parattham¹¹ passatīti attho, so passatīti evam evam anāvile citte so puriso attatthāñ ca paratthāñ ca passatīti¹².

Satthā imam atītam¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā ayaṃ eva māṇavo ahoṣi, ācariyo pana aham evā“ ti. Ana-bhiratijātakam¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto vipakkhasevim ārabha kathesi. Vatthum jeṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhussannivāso nāma pāpo anattakaro, tattha manussabhūtānam tāva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kim vattabham, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkheṇa saddhim¹⁵ sannivāsam āgamma madhuraraso dibbarasapaṭi-bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Kā-siraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadesa¹⁷ paṭipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vāsam kappesum. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kalam katvā Sakkattam pāpuṇi. So tam kāraṇam nātvā antarantarā sattatṭhadivasaccayena tesam upaṭṭhānam gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K -lamhi. ² Bⁱ apassati. ³ K -luṭite, Bⁱ -lulite. ⁴ Bⁱ thāya yeva. ⁵ Bⁱ appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ Bⁱ sippaṇ ca kasammakañ ca. ⁸ Bⁱ āvilamhi. ⁹ Bⁱ evameva. ¹⁰ Bⁱ neva. ¹¹ Bⁱ attadattaparattam. ¹² Bⁱ puriso passati attattham parattan ti attho. ¹³ Bⁱ dhammadesanam. ¹⁴ Bⁱ adds pañcamantiṭṭham. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁵ Bⁱ omits saddhim. ¹⁶ Bⁱ kāsarattṭhe. ¹⁷ Bⁱ himavantapadesa. ¹⁸ Bⁱ pallasālam. ¹⁹ K nesam.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma daṇḍe pavesanavasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni 5 āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evam āha: „yadā⁴ te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁵ pahaṃsitvā⁶ ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti’⁷ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggim katvā dassatīti⁸. Tassa vāsipharasukaṃ datvā dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante kena te attho“ ti 10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthiḥi upadduto „hatthinaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati⁹, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bherim upanāmetvā „bhante imasmiṃ tale pahāte tumhākaṃ paccāmittā palāyissanti, imasmiṃ pahāte mettacittā hutvā caturaṅginīyā senāya¹⁰ parivāressantīti“ vatvā taṃ bherim datvā kaṇiṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinaṃ me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹⁰ mahānādī hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gaheṭvā 20 dātum samattho pi bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharusuko¹¹ jetṭhabhātikassa aggim karoti, itarena¹² bheritale pahāte hatthi palāyanti¹³, kaṇiṭṭho dadhim paribhuñjati. Tasmim kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagāmaṭṭhāne caranto¹⁴ ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ¹⁵ addasa. So taṃ 25 maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā¹⁶ tassānubhāvena ākāse uppattitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vaṭṭatīti¹⁷“ oṭaritvā phāsukaṭṭhāne¹⁸ udumbararukkhasa

¹ Bⁱ vāsiparasuṃ. ² Bⁱ vāsiparasiko. ³ K pavesanāvasena, Bⁱ omits vasena.

⁴ Bⁱ yadi. ⁵ Bⁱ hattena, K hatthe. ⁶ Bⁱ paharitvā. ⁷ Bⁱ kārahīti ⁸ Bⁱ hatthinaṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjiti. ⁹ Bⁱ caturaṅgīni senā. ¹⁰ Bⁱ āsiṭṭeyyātha.

¹¹ Bⁱ vāsipharasuṃ. ¹² Bⁱ itaro. ¹³ Bⁱ hatthi palāyati. ¹⁴ Bⁱ vicaranto.

¹⁵ Bⁱ anubhāvasampannamanikkhandhaṃ. ¹⁶ Bⁱ dāsitvā. ¹⁷ Bⁱ vattatīti.

¹⁸ Bⁱ adda ekassa.

hetthā vāsam kappesi. So ekadivasam tasmiṃ rukkhamūle
 maṇikkhandham purato ṭhapetvā niddam okkami. Ath' eko
 Kāsiratṭhavāsimanusso¹ „nirūpakāro² esa amhākan“ ti mātā-
 pitūhi gehā nikkadḍhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ³ gantvā nāvikanāṃ
 kammakaro⁴ hutvā nāvāṃ āruya⁵ samuddamajjhe bhinnāya 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā sanikāṃ⁶ gantvā maṇik-
 khandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāśacāriko⁷ hutvā idha vasati maññe, mayā 10
 pana⁸ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khādītva pacchā
 gantuṃ vaṭṭatīti“⁹. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇiṃ apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹⁰ hasi. Sūkaro
 olokento taṃ disvā rukkham sīsena paharivā tath' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggim katvā tassa maṃsaṃ pacitvā khādītva
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ
 disvā jeṭṭhatāpasassa¹¹ assame¹² otarivā dvihatīhaṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gahetuṃ vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹³ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gahetvā
 vāsipharasukaṃ¹⁴ dethā“ 'ti āha. Tāpaso ākāśena caritukāmo
 taṃ gahetvā vāsipharasukaṃ adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ
 gantvā vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā¹⁵ „vāsipharasuka¹⁶ tāpasassa
 sīsam chinditvā¹⁷ maṇikkhandham me āharā“ 'ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsam chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsi-
 pharasukaṃ¹⁸ paṭicchannatthāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa¹⁹

¹ Bī kāsikaraṭṭha-, K kāsiratṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmaṃ. ⁴ Bī
 kammakāro. ⁵ Bī abhiruya. ⁶ Bī sanikāṃ. ⁷ Bī sākassavāro. ⁸ Bī omits
 pana. ⁹ Bī vaddhatīti. ¹⁰ Bī nisinno-. ¹¹ Bī jeṭṭhabhātikassa tāpasassa. ¹² Bī asa-
 maṃ. ¹³ Bī anubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsipharasuṃ. ¹⁵ Bī vāsipharasuṃ pharāhitvā.
¹⁶ Bī omits this word. ¹⁷ Bī sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasuṃ. ¹⁹ Bī majhi-
 matāpasa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā
 maṅikkhandham datvā bherim gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsam chindāpetvā kaniṭṭham upasamkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvaṃ disvā maṅikkhandham datvā dadhighaṭam gahetvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsam chindāpetvā² maṅikkhandham ca
 vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhighaṭaṃ ca gahetvā ākāse
 uppatitvā Bārānasiyā avidūre ṭhatvā Bārānasiraṇṇo „yuddham
 vā me³ detu rajjam vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇam
 pāhesi. Rājā sāsanam sutvā va „coram gaṇhissāmā“⁴ 'ti nik-
 10 khami. So ekam bheritalam pahari, caturaṅgini⁴ senā pari-
 vāresi. Raṇṇo avattharaṇabhāvaṃ⁵ ṇatvā dadhighaṭam vis-
 sajjesi⁶, mahānadī pavatti⁷, mahājano dadhimhi osiditvā
 nikkhamitum⁸ nāsakki. Vāsipharasukam pahamsitvā⁹ „raṇṇo
 sīsam āharā“¹⁰ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsam āharitvā
 15 pādāmūle nikkhipi, eko pi āvudham ukkhipitum nāsakki¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaram pavisitvā abhisekam
 kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjam
 kāresi. Tass' ekadivasam mahānadiyam jālakaraṇḍake¹² kilan-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogam ekam ambapakkam
 20 āgantvā jāle laggi. Jālam ukkhipantā tam disvā raṇṇo adamsu.
 Tam mahantam ghaṭappamāṇam parimaṇḍalam¹³ suvaṇṇavaṇṇam
 ahoṣi. Rājā „kissa phalam nām' etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalan“ ti sutvā paribhuṅgitvā tassa aṭṭhim attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 samvacchare phalam adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā ahoṣi:
 khīrodakena siṅcanti, gandhapaṅcaṅgulikam denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpam jālenti, parikkhepo pan' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ ahoṣi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesum.
 Dadhivāhanarājā aṅṅesaṃ rājūnaṃ ambaphalam pesento aṭṭhito

¹ B¹ gahetvā. ² B¹ chinditvā. ³ B¹ omits me. ⁴ B¹ caturaṅgini. ⁵ B¹ āvatta-
 raṇa-. ⁶ B¹ visajjesi. ⁷ B¹ pavattati. ⁸ B¹ nisitum. ⁹ B¹ paharitvā. ¹⁰ B¹ āha-
 rāhiti. ¹¹ B¹ na sakki. ¹² B¹ jālakaraṇḍake, K jālakaraḍake. ¹³ K parimaṇḍalam.
¹⁴ B¹ pakāro. ¹⁵ B¹ paṭṭasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkhanibbattanabhayena amkuranibbattanaṭṭhānaṃ maṇḍukaṇ-
 ṭakena vijjhivā pesesi. Tesam ambaṃ khāditvā aṭṭhi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkositvā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ 5
 kātum sakkhissasīti“² pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti³ sahasaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasim gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvaṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇnesi. Rājā „gaccha, 10
 amhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“⁴ āha. Te tato paṭ-
 ṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇiyaṃ⁵ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka uyyānapālaṃ
 niharitvā tass'eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha- 15
 gatabhāvaṃ nātvā ambarukkhāṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavalliyō⁶ ca ropesi. Anupubbena nimbā vaḍḍhimsu. Mūlehi
 mūlāni sākḥāhi ca sākḥā⁷ saṃsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁸ asātaamadhurasāmsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā- 20
 vaṃ nātvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano⁹ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹⁰ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kaṣaṭaṃ¹¹ viya¹² ajjhocharitum asakkonto kakkāretvā¹³ nuṭṭhubhi¹⁴.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahoṣi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka- 25
 pariḥārato¹⁵ pariḥīnaṃ n'atthi, evaṃ sante pi'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātaṃ, kin¹⁶ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamaṃ
 gātham āha:

¹ K sampajjati. ² K sakkhissasīti, B² sakkhissasati. ³ B² pacchahīti. ⁴ both MSS. hotīti. ⁵ B² ramaṇiyaṃ, K ramaṇiyaṃ. ⁶ B² aggavalliyō. ⁷ K sākḥāhi ca sākḥāhi, B² sākhehi sākḥāni. ⁸ B² adds gandhaphalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ B² adds palāyantaṃ uyyānasālaṃ (read -pālaṃ) sutvā. ¹⁰ B² ampaphale. ¹¹ B² nimbakarasaṃ, RP nimbarasam. ¹² B² adds ahoṣi. ¹³ B² takkhādetvā. ¹⁴ B² nuṭṭhaka. ¹⁵ B² porāṇapariḥārato. ¹⁶ B² kin.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsaṭṭhaṃ, sākḥā sākḥā nisevare²,
asataṃ sannivāseṇa ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhaṃparivāro³, sākḥā sākḥā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākḥā ambarukkassa sākḥāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāseṇā 'ti amadhurehi pucimandehi⁵ saddhiṃ sannivāseṇa, tenā 'ti tena
kāraṇeṇa ayaṃ ambo kaṭukapphalo asāṭṭapphalo tittakapphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuram paṃ-
suṃ harāpetvā madhuraṃ⁷ paṃsuṃ pakkhipāpetvā khīrodaka-
15 sakkharodakagandhodakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahoṣi. Rājā pakatiuyyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukaṃ ṭhatvā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
20 „Tadā ahaṃ eva paṇḍitaamacco ahoṣi“ ti. Dadhivāhanajāta-
kaṃ¹⁰.

7. Catumattajātaka.

Ucche viṭabhim āruyḥā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aññataraṃ mahallakabhikkhuṃ¹¹ ārabba kathesi. Ekadi-
25 vasam kira dvisu aggasāvakesu aññamaññaṃ paṇhaṃ pucchanavissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesam santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ Bⁱ -rasopeto. ² Bⁱ sākḥā sākḥaṃ nisevane ³ so both MSS. ⁴ Bⁱ nivesane.
⁵ Bⁱ pucimantehi, K pucimandena. ⁶ Bⁱ pucimandena ca aggivalliyo ceva.
⁷ Bⁱ madhura. ⁸ Bⁱ madhurasamsaggena. ⁹ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁰ Bⁱ add
chaṭṭhaṃ. ¹¹ Bⁱ mahallakaṃ-, K -ka. ¹² Bⁱ add bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañham pucchissāma, tumhe pi attano kaṅkham amhe pi¹ pucchathā“ 'ti āha. Therā tam² jigucchitvā utthāya pakkamiṃsu. Therānaṃ dhammaṃ sotum nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikaṃ gantvā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vutte tam kāraṇaṃ ārocayiṃsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān'eva Sāriputta-Moggallānā etaṃ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamiṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahoṣi. Atha dve
hamsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmim rukkhe ni- 10
sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmim űeva vissamitvā
Cittakūṭaṃ gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesam Bo-
dhisattena saddhiṃ vissāso ahoṣi, gacchantā ca āgacchantā ca
aṇṇamaṇṇaṃ sammoditvā dhammakathaṃ kathetvā pakkamiṃsu.
Ath'ekadivasam tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṃ 15
kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa hetthā ṭhatvā tehi hamsa-
potakehi saddhiṃ mantento paṭhamam gātham āha:

1. Ucce viṭabhiṃ āruya mantayavho rahogatā,
nice oruyha mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṃ āruyā 'ti pakatīyāpi ucce imasmim rukkhe 20
uccataram ekaṃ viṭapaṃ abhiruhitvā⁵, mantayavho ti mantetha⁶, nice
oruyhā 'ti otaritvā nice ṭhāne ṭhatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti
attānaṃ migarājānaṃ katvā āha.

Hamsapotakā⁸ jigucchitvā utthāya Cittakūṭam eva gatā.
Tesam gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṃ gātham āha: 25

2. Yaṃ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṃ tattha catumaṭṭassa, bilaṃ pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sunderapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena hamsapotakena,
devo devenā 'ti te yeva dve deve⁹ katvā katheti¹⁰, catumaṭṭassā¹¹ 'ti

¹ Bⁱ omits pi. ² K naṃ. ³ Bⁱ bhinnā-. ⁴ Bⁱ only one gacchante, B^p kāle gacchante atikkante. ⁵ Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ Bⁱ adds kathetha. ⁷ Bⁱ mantassatha. ⁸ Bⁱ adds tassa, B^p hamsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ Bⁱ kathesi. ¹¹ K catumaddhā, Bⁱ catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi¹ maṭṭassa² suddhassā³ ti akkharatho, asuddhaṃ yeva⁴ pana taṃ pasamsāvacaṇena n'ndanto evam āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālāssā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilaṃ pavisā 'ti idaṃ Bodhisatto bheravārammaṇaṃ dassetvā taṃ palāpento āha.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā mahallako sigālo ahoṣi, dve hamsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
rukkhadavatā pana aham evā“ 'ti. Catumaṭṭajātakam⁶.

8. Sihakoṭṭhukajātaka.

Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
10 ranto Kokālikam ārabba kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko
aṅṅesu bahussutesu dhammaṃ kathentesu sayam pi kathetukāmo aho-
sīti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbaṃ. Tam pana pavattim
sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pā-
kaṭo' jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

- 15 Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese⁸ sīho hutvā ekāya sigāliyā
saddhim saṃvāsam anvāya puttam paṭilabhi. So aṅgulīhi na-
khehi kesarena vaṇṇena saṅṭhānenā ti imehi akārehi pitusadiso
ahosi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasam deve vassitvā
20 vigate⁹ sīhesu naditvā sīhakīlam kilāntesu so pi tesam antare
naditukāmo hutvā sigālikam nādam nadi. Ath' assa saddam
sutvā sīhā tuṅhī ahesuṃ. Tassa saddam sutvā aparo Bodhi-
sattassa sajjātiputto¹⁰ „tāta, ayam sīho vaṇṇādīhi amhehi sa-
māno, saddo pan' assa aṅṅādiso, ko nām' eso“ ti pucchanto
25 paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatiṭṭhito
so sīho sīhasaṃghamhi eko nadati aṅṅathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, Bⁱ matthesā. ³ Bⁱ omits suddhassā. ⁴ Bⁱ asuddho so ca ⁵ Bⁱ adds mattassa. ⁶ Bⁱ catumattajātakam sattamaṃ. ⁷ Bⁱ -to. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ vigate. ¹⁰ Bⁱ pajātiputte.

Tattha sīhapādapatitṭhito ti sīhapādeh' eva patitṭhito, eko nadati aññathā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigūlasaddena nadanto aññathā nadati.

Tam sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātaraṃ sadiso“ ti vatvā sigāli-puttaṃ āmantetvā „tāta, tvaṃ ito patṭhāya idha vasanto appasaddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“
5
ovadanto³ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi⁴ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṃ jāneyyūṃ, na hi te⁵ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa migarañño putto'. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so naditūṃ nāma na ussahi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahoṣi, sajātīputto⁹ Rahulo, migarājā pana aham evā“
'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṃ¹⁰. 15

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṃ sīhassa naditan ti. Idam pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikam ārabba kathesi. So imasmim kāle sara-bhaññam¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahoṣi. Satthā taṃ pavattim¹³ sutvā atītaṃ āhari:
20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-dhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammaṇa jīvikaṃ kappesi. Tasmim kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṃ karonto vicarati. So gatagatatṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikam otāretvā gadrabhaṃ sīhacammaṇa pārupitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -vaṃ. ³ Bⁱ ovadanto. ⁴ Bⁱ nadi. ⁵ Bⁱ na pavāṇhe. ⁶ K -tto. ⁷ so Bⁱ BP; K putta. ⁸ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭhukajātakaṃ aṭṭha-maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausbøll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhaññam, Bⁱ sarasaññam. ¹³ K bhaṇitūṃ-. ¹⁴ Bⁱ omīsa pavattim. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ pāruṇipetvā.

sāliyavakkhetṭe¹ vissajjēti². Khetṭarakkhakā³ taṃ⁴ disvā siho
 ti saññāya upasaṃkamtum na sakkonti. Ath' ekadivasam so
 vāñño ekasmiṃ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātārāsam pacā-
 pento tato gadrabham sihacammam pārupitvā⁶ yavakkhetṭam⁷
 5 vissajjesi. Khetṭarakkhakā siho ti saññāya taṃ upagantum⁸
 asakkontā geham gantvā ārocesum. Sakalagāmvāsino āvudhāni
 gahetvā saṃkhe dhamantā bheriyo vādentā khetṭasamīpaṃ
 gantvā unnadimsu. Gadrabbo maraṇabhayabhīto gadrabharavaṃ
 ravi. Ath' assa gadrabbabhāvaṃ ūtvā Bodhisatto paṭhamam
 10 gātham āha:

1. N' etaṃ sihassa naditam na vyagghassa' na dīpino,
 pāruto sihacammaena jammo nadati gadrabbo ti. 75.

Tattha jammo ti lāmakō.

Gāmvāsino pi tassa gadrabbabhāvaṃ ūtvā atṭhīni bhañ-
 15 jantā pothetvā sihacammaṃ ādāya agamaṃsu. Atha so¹⁰ vāñño
 āgantvā taṃ vyasanappattam¹¹ gadrabham disvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

2. Ciram pi kho taṃ¹² khādeyya gadrabbo haritam yavaṃ
 pāruto sihacammaena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṃ¹⁴ ti nipātamattam, ayaṃ gadrabbo attano gadrabbabhāvaṃ
 ajānāpetvā sihacammaena pāruto¹⁵ ciram¹⁶ pi kālaṃ haritam yavaṃ khādeyyā¹⁷ ti
 attho, ravamāno ca¹² dūsayīti attano pana gadrabharavaṃ ravamāno c' esa¹⁷
 attānaṃ dūsayi, n' atth' ettha sihacammaena doṣo ti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabbo tatth' eva¹⁸ mari.
 25 Vāñño pi taṃ pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 gadrabbo Kokāliko ahoṣi, paṇḍitakassako²¹ pana aham eva“ ti. Si-
 hacammajātakam²².

¹ Bī - khettesu. ² Bī vissajjesi. ³ K - rākkhanakā, Bī - rakkhikā. ⁴ so Bī BṀ; K naṃ.
⁵ Bī katvā. ⁶ Bī pārupitvā. ⁷ Bī yavakkhetṭe. ⁸ Bī upasaṃkamtum. ⁹ Bī
 byagghassa. ¹⁰ Bī attheso. ¹¹ Bī ta byasana-. ¹² so Bī BṀ; K naṃ. ¹³ K va.
¹⁴ so BṀ; K naṃ, Bī san. ¹⁵ K pārupato. ¹⁶ Bī ciram. ¹⁷ Bī ravamānevaca.
¹⁸ Bī addo nippanno. ¹⁹ so BṀ; K pakkami, Bī pakkammi. ²⁰ Bī dhammadesanaṃ.
²¹ Bī - kasako. ²² Bī addo navamaṃ.

10. Silānisaṃsajātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravattīram² gantvā nāvike nāvaṃ tīre t̥apetvā dhammasavanatthāya 5 gate titthe³ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi na osīdīmsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjham⁴ gatakāle vīci⁵ passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīditum ārabhīmsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ daḥham katvā udakapitthen' eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāram vandi- 10 tvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāram katvā „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapitthe paṭiṭṭham labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhīti“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ nēva Buddhagūṇe anussaritvā paṭiṭṭham laddho, pubbe 15 pi upāsakā⁶ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā paṭiṭṭham labhīmsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sōtāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhim nāvaṃ abhirūhi⁷. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkham 20 tava bhāro“ ti nahāpitam tassa⁸ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā⁹ nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇīmsu. Tattha so nahāpito sakūṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham“ ti na khādati. So 25 cintesi „inasmim̄ t̥hāne amhākaṃ t̥apetvā tīni saraṇāni aññā paṭiṭṭhā¹⁰ n' atthīti“ so tiṇṇam̄ ratanānam̄ gūṇe anussari¹¹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmim̄ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīram̄ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bī saddāya, K sabbā. ² Bī avivaratīnadītīram. ³ Bī titte. ⁴ Bī vemajje. ⁵ Bī vigi. ⁶ Bī -ka. ⁷ K -rūhi, Bī -rūhi. ⁸ so B; K nahāpitassa, Bī nhāpitam. ⁹ Bī athassa. ¹⁰ Bī adde nāma ¹¹ Bī anussarati.

Samuddadevatā niyāmako¹ ahoṣi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamaṇimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya ṭhatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghoṣesi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“⁴ 'ti āha. „Tena hi ehi, nāvāni abhirūhā“⁵ 'ti. So nāvāni abhirūhitvā⁶ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁷ „tuyham yeva⁸ labbhati na etassā“ ti āha. „Kīmkāraṇā“ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi⁹ tuyham nāvāni āharim na etassā“ ti. „Hotu, ahaṃ attanā⁹

10 dinnadāne¹⁰ rakkhitasīle¹¹ bhāvitabhāvanāya etassa pattim dammīti“¹². Nahāpito „anumodāmi sāmīti“¹³ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“¹⁴ taṃ hi¹⁵ āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā¹⁶ nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam paṭiṭṭhāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma¹⁴

15 saddhim saṃsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa¹⁵ nahāpitaṃ tassā iminā upāsakena saddhim saṃsaggo na¹⁶ bhaviṣṣa samuddamajjhe yeva nassissatīti¹⁷“ paṇḍitasāṃsaggassa¹⁸ guṇaṃ kathayamānā imā gāthā¹⁹ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddham vaḥati upāsakaṃ. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāseṇa sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā 'ti ālapati, saddhāya 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhamma-
25 pariccāgassa c' eva kilosapariccāgassa ca, ayaṃ phalaṃ ti idaṃ phalaguṇaṃ ānisāsaṃ ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇenā 'ti evaṃ p' ettha attho daṭṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya santhā-
nena, saddham ti tisu ratanesu²² paṭiṭṭhitasaddham²³, sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

¹ Bⁱ niyāmako manavo. ² Bⁱ sovaṇṇamayā laṅkāro. ³ Bⁱ piyanipiyanī. ⁴ K -ruhā, Bⁱ -rūyhā. ⁵ K -ruhītvā, Bⁱ -rūyhītvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bⁱ tuyhaññeva. ⁸ Bⁱ omits hi. ⁹ Bⁱ attano. ¹⁰ Bⁱ BP -nena. ¹¹ Bⁱ BP -lena. ¹² Bⁱ pi. ¹³ Bⁱ -mitvā. ¹⁴ Bⁱ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bⁱ nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ Bⁱ paṇḍitaṣṣaṇṇa. ¹⁹ Bⁱ gāthāyo. ²⁰ Bⁱ kiñci. ²¹ BP aniyāmetvā. ²² Bⁱ saraṇesu. ²³ Bⁱ paṭiṭṭhitasaddham.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyya² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavan, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhīm na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pātho.

Evaṃ samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā ova-
ditvā Nāgarājānaṃ gaṇhitvā attano vimānaṃ eva agamāsi. 5

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāṃiphale patitṭhahi)
„Tadā sotāpaṇṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahoṣi⁴, sa-
muddadevatā aham evā⁵ 'ti. Silānisamsajātakam⁶. Asadisa-
vaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Vatthum Atṭhani-
pāte Indriyajātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum „ayan 15
te bhikkhu itthi⁷ anattakārikā, pubbe pi te eṣā sarājjikāya⁸ parisāya
majjhe lajjāpetvā gehā⁹ nikkhamanākāram¹⁰ kāresīti“ vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patitṭhāya dhammena rajjaṃ
kāresi. Tassa Ruhako¹¹ nāma purohito ahoṣi, Ruhakassa
purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṅkaritvā assaṃ adāsi. So taṃ assaṃ āruyha
rañño upatṭhānaṃ gacchati. Atha naṃ alaṅkatassa assassa 25
piṭṭhe nisiditvā gacchantam disvā taṃ taṃ ṭhitā manussa
„aho¹² assassa¹³ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assaṃ eva pasam-
santi. So gehaṃ āgantvā pāsādaṃ āruyha bhariyaṃ āmantesi:

¹ B¹ āvaseyya upavaseyyā. ² B¹ omits vaseyyā. ³ so K; B¹ nhā-. ⁴ K omits ahoṣi.

⁵ B¹ adds dasamaṃ. ⁶ B¹ ambho duhakacchannāpīti. ⁷ B¹ itī. ⁸ both MSS. -kāyaṃ.

⁹ B¹ gehe. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ B¹ rūha-, B¹ duha-. ¹² B¹ ambho. ¹³ B¹ assa-

„bhaddhe amhākaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā manussā amhākaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇī thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya tvam assassa sobhanakāraṇaṃ na jānāsi, ayaṃ asso attano
 5 alaṃkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravīthim oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴ rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ űeva vaṇṇayissantīti“. So ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassā vacanaṃ sutvā „iminā
 10 nāma kāraṇeṇ' esā⁶ vadatīti“ ajānitvā tathāsaṇṇī⁷ hutvā tathā akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṃ karontā „sobhati ācariyo“ ti vadimsu. Rājā pana naṃ „kim⁸ ācariya pittan te kupitaṃ⁹, ummattiko si jāto“ ti ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmim kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹⁰ brāhmaṇiyā
 15 kujjhitvā „tāy' amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti¹¹, pothetvā taṃ nikkadḍhissamīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāhmaṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṃ űatvā puretaraṃ űeva culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapaṇcāhaṃ tatth' eva ahoṣi. Rājā taṃ kāraṇaṃ űatvā purohitaṃ pakko-
 20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā khamituṃ vattatīti“ khamāpanatthāya paṭhamaṃ gātham āha:

1. Api¹² Ruhaka-cchinnāpi¹³ jiyā¹⁴ sandhiyate¹⁵ puna,
 sandhiyassu¹⁶ purāṇiyā¹⁷, mā kodhassa vasam gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Ruhaka nanu chinnāpi¹⁸ dhanujiyā puna
 25 sandhiyati¹⁹ ghatiyati²⁰, evam tvam pi purāṇiyā saddhim²¹ sandhiyassu²², kodhassa vasam mā gamīti²³.

¹ Bⁱ chindikā chindihrotabbā, B^p chindikā ² Bⁱ pil-. ³ K koṭṭayamāno, Bⁱ koṭṭiyamāno, B^p koṭṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ Bⁱ kāraṇenasā. ⁷ K tathasaṇṇī, Bⁱ tathāsaṇṇī. ⁸ Bⁱ kiñci. ⁹ Bⁱ kuppitaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds so. ¹¹ so both MSS. ¹² Bⁱ ambho, B^p abhi. ¹³ K B^p rūhakacchinnāpi, Bⁱ duhakicchannāsi. ¹⁴ Bⁱ jiyā. ¹⁵ B^p sandhiyate, Bⁱ saddhiyate. ¹⁶ K B^p sandhiyassu, Bⁱ saddhiyassu. ¹⁷ so B^p; K Bⁱ -ṇiya. ¹⁸ Bⁱ nunacchannāsi. ¹⁹ K B^p sandhiyati, Bⁱ saddhiyati. ²⁰ Bⁱ ghatiyati. ²¹ Bⁱ sandhi. ²² K Bⁱ sandhiyassu, B^p ramassu. ²³ Bⁱ adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyaṃ² gātham āha:

9. Vijjamānesu marūdvāsu³ vijjamānesu kārīsu
aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiyā⁷ ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyākāresu⁶ ca manussesu vijjamānesu aññaṃ jiyāṃ karissāma⁴, imāya jinnāya⁷ purāṇiyā jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evañ ca pana vatvā taṃ niharitvā aññaṃ brāhmaṇiṃ ānesi.

Satthā imaṃ dhammedesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patitthahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyakā ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirājā pana aham evā“⁸ ti. Ruhakajātakaṃ⁹.

2. Sirikāḷakaṇṇijātaka.

Itthī siyā rūpavatīti. Idam Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissatīti⁹. Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ¹⁰.

3. Cullapadumajātaka.

15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhūṃ ārabba kathesi.
Vatthūṃ¹¹ Ummadantijātaka āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccāṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccāṃ
Bhagavā“¹² ti vatvā „ko pana taṃ¹² ukkaṇṭhāpetīti“ vutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ mātuḡāmaṃ disvā kilesānuvattako
hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātuḡāmo
nāma akataññū mitadūbhī¹³, thaddhadayaṃ porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyevā¹⁵ yāvajīvitaṃ¹⁶ dānaṃ pi datvā mātu-
ḡamassa cittaṃ na labhiṃsū“¹⁷ ti vatvā atītaṃ āhari: 25

¹ Bⁱ nubato, B^p rūhako. ² Bⁱ dutiyaṃ. ³ B^p muduvākesu, Bⁱ vijjamānesu mudūsu.
⁴ Bⁱ -mi. ⁵ B^p muduvākesu, Bⁱ dhanukāramudukesu. ⁶ Bⁱ jiyākārikesu. ⁷ Bⁱ
chinnāya, K jinnāya. ⁸ Bⁱ duhakajātakaṃ paṭhamam. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits
Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ, Bⁱ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ dutiyaṃ. ¹¹ Bⁱ vatthu. ¹² Bⁱ tvaṃ.
¹³ K dubhī, Bⁱ -dubbhī. ¹⁴ Bⁱ -jaṇṇu-. ¹⁵ Bⁱ pātetvā. ¹⁶ both K and Bⁱ -vīta.
8*

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmīṃ aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaṇiṭṭhabhātikā ahesuṃ. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño saḥāyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājaṅgaṇaṃ olokento
 t̥hito te mahāparivāreṇa rājūpatthānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhitvā rajjaṃ pi gaṇheyyun“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā“⁶, tumhe imasmīṃ nagare vasituṃ na la-
 10 bhatha, aññattha⁷ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rajjaṃ gaṇhathā“⁸ 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaṭicchitvā
 roditvā kanditvā⁹ attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā“¹⁰ 'ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhiyāsetuṃ asakkontā „mayāṃ jīvamānā itthiyo
 labhissāmā“¹¹ 'ti kaṇiṭṭhassa¹² bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹³
 katvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto ca¹⁴ attano bhariyā ca
 laddhakoṭṭhāsesu ekaṃ t̥hapetvā ekaṃ dve pi khādīṃsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ t̥hapetvā cha koṭṭhāse t̥hapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā“¹⁵ 'ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesāṃ datvā¹⁶ „ime cha koṭṭhāse¹⁷ khādatha,
 sve jānissāmīti“¹⁸ vatvā tesāṃ maṃsaṃ khādītva niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantūṃ na sak-
 25 komi sāmīti“¹⁹ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītāmi“¹⁷ sāmīti“ āha. Bodhisatto „bhadde udakaṃ n' at-
 thīti“¹⁸ vatvā punappunaṃ¹⁹ kathite khaggena dakkhiṇajannaṃ¹⁹

¹ K vassa. ² B' apare. ³ B' omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ B' gacchante. ⁶ B' tāta.
⁷ B' aññatra. ⁸ B' gaṇhāthā. ⁹ B' omits kanditvā. ¹⁰ B' kaṇiṭṭha. ¹¹ B' ko-
 t̥hāsaṃ. ¹² B' omits ca. ¹³ B' adds sajjatāva. ¹⁴ B' adds ye. ¹⁵ B' -māti.
¹⁶ B' omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajannaṃ, B' padak-
 khaṇajannaṃ.

paharitvā¹ „bhadde pānīyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-
jannulohitaṃ² pivamānā nisīdā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te
anupubbena Mahāgaṅgaṃ patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-
phalaṃ khāditvā phāsukaṭṭhāne⁵ vissamitvā ekasmiṃ Gaṅgāni-
vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesum. Ath' ekadi- 5
vasaṃ⁶ upari Gaṅgāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca
kaṇṇanāsaṃ ca chinditvā⁸ ekasmiṃ ammaṇake⁹ nipajjāpetvā¹⁰
Mahāgaṅgāya pavāhesum. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹¹ karonto
taṃ ṭhānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-
saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassīti“¹² 10
Gaṅgātīraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-
vadhopānālepanādīhi¹³ vaṇapaṭikammaṃ akāsi. Bhariyā pan'
assa „evarūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹⁴ Gaṅgāya āvāhetvā¹⁵ paṭi-
jagganto¹⁶ vicaratīti“¹⁷ vatvā taṃ¹⁸ koṇṭhaṃ¹⁹ jigucchamānā
nutṭhubhanti²⁰ vicarati. Bodhisatto tassa vapesu saṃvi- 15
rūhesu²¹ bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito
phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²². Etesu evaṃ
vasantesu sā itthi²³ tasmiṃ koṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā hutvā tena
saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-
kāma hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ aṃse nisīditvā 20
kantārā nikkhamamācā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate²⁵
nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitam la-
bhissāmi balikammaṃ²⁶ te karissāmīti' āyācim²⁷, sā maṃ idāni
uttāseti²⁸, karom' assā balikammaṃ“ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ
ajānanto sādhu 'ti sampācchitvā balikammaṃ sajjetvā tāya 25
balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi²⁹. Atha

¹ B¹ pasāretvā. ² K -jantu-, B¹ -janṇu-. ³ K pītvā. ⁴ B¹ -kaṭṭhānesu. ⁵ K
atthekāraṃ. ⁶ K rājāparādhikaṃ, B¹ rājāparājādhikaṃ. ⁷ B¹ bhinditvā. ⁸ B¹ am-
paṇake. ⁹ B¹ nissajjāpetvā. ¹⁰ B¹ aṭṭassaraṃ. ¹¹ B¹ tasāvasocanale-. ¹² K
koṇṭhaṃ corr. to koṇṭaṃ, B¹ koṇṭha, B² koṇṭhaṃ. ¹³ K adds chaṭṭitaṃ, B¹ pa-
vāhetvā. ¹⁴ B² pari jag-. ¹⁵ K vicarantīti. ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ B¹ koṇṭhaṃ, K koṇ-
ṭhaṃ corr. to koṇṭaṃ. ¹⁸ K -tīti, B¹ nuṭṭhantaṃtīti. ¹⁹ B¹ vakesu virūhesu.
²⁰ B¹ poseṣi. ²¹ K itthi. ²² so K B²; B¹ koṇṭha. ²³ B¹ pabbatambī. ²⁴ B¹ -kam-
pante. ²⁵ B¹ -ci. ²⁶ B¹ uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, B¹ -rūyhi.

nam sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ nēva uttama-
 devatā, paṭhamam tāva taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṃ
 katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmīti“² sā
 Bodhisattaṃ papātābhimukhaṃ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
 5 padakkhiṇaṃ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
 piṭṭhiyaṃ paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va³ paccāmit-
 tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
 kam agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
 udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchane
 10 gumbe laggi, heṭṭhāpabbataṃ pana orohitum na sakkā, so
 udumbarāni khāditvā sākhandare nisīdi. Ath' eko mahāsariro
 godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmim udumbare
 phalāni khādati. So taṃ divasaṃ Bodhisattaṃ disvā palāyi.
 Punadivase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
 15 Evaṃ punappunaṃ¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhim viśāsāṃ
 āpajjitvā „tvaṃ¹⁰ imaṃ ṭhānaṃ kathaṃ āgato sīti“¹¹ pucchitvā
 „iminā nāma kāraṇena“¹² 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹³ vatvā
 Bodhisattaṃ attano piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
 nikkhamitvā mahāmagge¹⁴ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
 20 thā“¹⁵ 'ti uyyojetvā araṇṇam eva pāvīsi. Bodhisatto ekam
 gāmakam gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁶ sutvā
 Bārānasim gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
 hutvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjam kārento ca-
 tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
 25 sālāyo kāretvā devasikam cha satasahassāni viśajjetvā dānam
 adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭham¹⁷ khandhe nisīdāpetvā
 araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkham caramānā yāgu-
 bhattaṃ saṃharitvā¹⁸ taṃ koṇṭham¹⁹ posesi²⁰. „Ayaṃ²¹ te kim

¹ Bⁱ tvaṃ. ² Bⁱ -ssamā ti. ³ Bⁱ BP omīti va. ⁴ BP koṇṭhassa, Bⁱ koṇṭhamkassā, K koṇṭhassa. ⁵ K papātātānu-, BP pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ Bⁱ atāṇḍake. ⁸ Bⁱ -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omīti tvaṃ. ¹¹ Bⁱ -maggena. ¹² Bⁱ gacchāhi. ¹³ Bⁱ kālaṅkata-. ¹⁴ BP koṇṭham, K koṇṭam. ¹⁵ so BP; K saṃharitvā, Bⁱ saṅ-
 gharitvā. ¹⁶ so K BP; Bⁱ poseti. ¹⁷ Bⁱ manuseāyan, BP manussā ayaṃ.

hotīti“ pucchiyamānā „aham etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
 putto me esa, etass³ eva mañ adamsu, sāhañ vajjhappattam⁴
 pi attano sāmikañ ukkhipitvā pariharanti⁵ bhikkhañ caritvā
 posemīti“ āha⁶. Manussā „ayañ patibbatā“ ti tato patthāya
 bahutarañ yāgubhattañ adamsu. Apare nañ⁷ evam āhañsu: 5
 „tvañ mā evañ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyañ rajjañ kāreti⁸,
 sakala-Jambudīpañ saṃkhobhetvā dānañ deti, so tañ disvā
 tussissati, tuttho te⁹ bahuñ dhañāñ dassati, tava sāmikañ idha
 nisidāpetvā gacchathā¹⁰“ ti thirañ katvā vettapacchiñ adamsu.
 Sā anācārā tañ¹⁰ koṇṭhañ¹¹ vettapacchiyañ nisidāpetvā pacchiñ 10
 ukkhipitvā Bārāṇasiñ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
 Bodhisatto alaṃkatahatthikkhandhavaragato dānaggañ gantvā
 aṭṭhannañ vā dasannañ vā sahatthā dānañ datvā puna gehañ
 gacchati. Sā anācārā tañ¹⁰ koṇṭhañ¹¹ pacchiyañ nisidāpetvā
 pacchiñ¹² ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā 15
 „kiñ etan“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā“ ti. Atha nañ
 pakkosāpetvā sañjānitvā¹³ koṇṭhañ¹⁴ pacchito niharāpetvā¹⁵
 „ayañ te kiñ hotīti“ pucchi. Sā¹⁶ „pitucchāputto me deva
 kuladattiyō¹⁷ sāmiko“ ti āha. Manussā tañ¹⁰ antarañ ajānantā
 „aho patidevatā“ ti ādīni vatvā tañ anācāritthiñ vaṇṇayīmsu. 20
 Puna rājā tañ¹⁸ „ayañ¹⁹ te koṇṭho²⁰ kulladattiko¹⁶ sāmiyo²¹“
 ti pucchi. Sā rājānañ asañjānantī „āma devā“ ti sūrā hutvā
 kathesi. Atha nañ rājā „kiñ esa Bārāṇasirañño putto, nanu
 tvañ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
 mama jannulohitañ²² pivitvā²³ imasmīñ koṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā 25
 mañ papāte pātesi, sā dāni tvañ nalāṭena maccuñ gahetvā
 mañ²⁵ mato ti maññamānā imañ ṭhānañ āgatā, nanu ahañ

¹ Bⁱ tassa ² Bⁱ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ Bⁱ vayappattā. ⁴ Bⁱ pari-
 caranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ Bⁱ janā. ⁷ Bⁱ kāresi. ⁸ K omits te.
⁹ Bⁱ gacchā ¹⁰ K nañ. ¹¹ so Bⁱ; K koṇṭhañ, BP koṇṭhañ. ¹² Bⁱ omits pac-
 chīñ. ¹³ Bⁱ sañjā-. ¹⁴ so BP; K koṇṭhañ, Bⁱ koṇṭha. ¹⁵ both MSS ni-
¹⁶ Bⁱ sāmi. ¹⁷ Bⁱ kuladattihiko. ¹⁸ K omits tañ. ¹⁹ Bⁱ ayañ. ²⁰ so BP, K
 kuṇṭho, Bⁱ koṇṭhe. ²¹ Bⁱ sāmiko. ²² K jantu-, Bⁱ jannu-. ²³ Bⁱ -tvāna. ²⁴ so
 BP Bⁱ; K koṇṭhe. ²⁵ Bⁱ mam.

jīvamīti“ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu aham¹
 tumhehi puṭṭho evaṃ kathesi²: ‘mama cha kaṇiṭṭhabhātikā cha
 itthiyo māretvā maṃsam khādiṃsu, aham pana mayham
 bhariyam ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā³ assamapade vasanto
 5 ekaṃ vajjhappattaṃ koṇṭham⁴ uttāretvā paṭijaggiṃ, sā itthi
 paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁵, aham attano metta-
 cittaṭāya⁶ jīvitam labhin⁷” ti, yāya aham pabbatā pātito na sā⁸
 aññā esā⁹ dussilā¹⁰, so pi vajjhappatto¹¹ koṇṭho¹² na añño ayam
 evā“ ’ti vatvā imā gāthā avoca:

- 10 1. Ayam eva sā¹³ aham pi so anañño,
 ayam eva so¹⁴ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁵ ‘komārapatī¹⁶ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁷, n’ atthi itthīsu saccam. 81.
- 15 2. Imañ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddam¹⁸ chavaṃ paradārūpaseviṃ
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan ti. 82.

Tattha yam āha¹⁵ komārapatī¹⁶ maman ti yaṃ ca sā²⁰ ayam me²¹
 komārapatī¹⁹ kuladattīyo²² sāmiko ti āha²³ ayam eva so anañño²⁴, yam āhu
 20 komārapatīti pi pāṭho, ayam eva²⁵ hi potthakesu likhito, tassāpi²⁶ ayam ev’
 attho, vacanavipallāso pan’ ettha veditabbo, yaṃ²⁷ hi²⁸ raññā vuttaṃ tad eva
 idha āgataṃ, vajjhīttīyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi
 itthīsu saccan ti etāsu sabhāvo nām’ eko n’ atthi, imaṃ jamman ti lāmaṇa,
 ubhinnaṃ pi tesam daṇḍāropanavasena²⁹ vuttaṃ, tattha jamman ti lāmaṇa,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³⁰ pothetvā atthiṇi bhañjantā³¹ cuppa-
 vicuppanā katvā, luddan ti dāruṇaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena nījjivāṇa matasādisaṃ,

¹ B¹ ayam. ² so all three MSS. ³ B¹ gaṇtvā. ⁴ so B² B¹; K koṇṭam. ⁵ B¹ pātesi.
⁶ K cittaṭāya. ⁷ B¹ labhan. ⁸ B¹ hi. ⁹ B¹ esāsā. ¹⁰ B¹ adds ti. ¹¹ B¹ pajhappatto.
¹² so B¹; K koṇṭo, B² koṇṭho. ¹³ B¹ assamevosā. ¹⁴ B¹ assamevaso. ¹⁵ B¹ yamāhu.
¹⁶ B¹ komārapatī. ¹⁷ B¹ vijhittīyo. ¹⁸ B¹ luddham. ¹⁹ B¹ komārapatī. ²⁰ B¹ yaṃ
 esā. ²¹ B¹ ayameva. ²² B¹ kuladattīko. ²³ B¹ āha. ²⁴ B¹ na añño. ²⁵ B¹ sayam-
 evā. ²⁶ so B¹; K tasmā pi, B² so pi. ²⁷ K omits yaṃ. ²⁸ B¹ adds tena. ²⁹ so B²;
 K daṇḍāpāpanavasena, B¹ dantāropana-. ³⁰ B¹ paharītvā. ³¹ B¹ atthiṇi bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattaṃ imissā ca pāpapatibbatāya anācārāya dussīlāya jīvantiyā va kaṇṇanāsam chīndathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhaṃ adhvāsetuṃ asakkonto evaṃ tesāṃ daṇḍaṃ āṇāpetvāpi na tathā kāresi, kopam¹ pana maṇḍam katvā yathā sā pacchim sīsato oropetuṃ² na sakkoti evaṃ 5 gālhaṃ bandhāpetvā koṇṭham³ tattha pakkhipāpetvā attano vijitā⁴ nīharāpesi.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetva jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhāhi) „Tadā cha bhātaro aññatarā⁵ therā ahesuṃ⁶, bhariyā Cīncāmānavikā⁷, koṇṭho⁸ Devadatto⁹, godharājā Anando⁹, Padumarājā pana aham evā“ 'ti. Cullapadumajātakaṃ¹⁰.

4. Mañicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto parisakkaṇaṃ Devadattaṃ ārabha kathesi. 15 Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkatīti yeva, parisakkanto pi pana maṃ vadhituṃ na sakkhīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20 Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaraṃ ānesuṃ. Sā piyā¹¹ ahoṣi abhirūpā dassaniyā devaccharā viya pupphalatā viya laḷamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālaṃ pi 'ssā pativattaṃ¹⁴ sassuvattaṃ¹⁵ sasuravattaṃ ca kataṃ eva¹⁶ 25 hoti, sā Bodhisattassa piyā ahoṣi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ B' BP kodhaṃ. ² K oropitūṃ. ³ so BP B'; K koṇṭam. ⁴ B' jīvitā. ⁵ B' aññatara. ⁶ B' ahesanti. ⁷ B' cīncāmanadhikā, K cīncāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ B' adda ahoṣi. ¹⁰ B' adda tatiyaṃ. ¹¹ B' suvaṇṇavaṇṇā. ¹² B' vilāsamānā. ¹³ B' catu jātādīm. ¹⁴ B' piyātipatippataṃ, K piṣṣāpanivattaṃ, BP sā patibbatā. ¹⁵ B' sassu. ¹⁶ B' kataṃ. ¹⁷ B' piyā manāpā ahoṣi.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitaro daṭṭhukāṃ' mhīti"² Bodhisattassa ārocesi. So „sādhu bhadde, maggapātheyyaṃ³ pahonakaṃ⁴ paṭiyādehīti"⁵ khajjakavikatim pacāpetvā khajjakādini yānake
 5 ṭhapetvā yānakaṃ pājento⁶ yānakassa purato ahoṣi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakaṃ mocetvā nahātvā⁷ bhūñjimsu. Puna Bodhisatto yānakaṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁸ vatthāni parivattetvā alaṃkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaram paviṭṭhakāle Bārānasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaram padakkhiṇaṃ karonto⁹ taṃ padesaṃ¹⁰ agamāsi. Sujātā¹¹ otarivā yānakassa pacchato padasā¹² pāyāsi. Rājā taṃ¹³ disvā tassā rūpasampattiyā ākaddhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹⁴ „gaccha¹⁵ etissā sassā-
 15 gantvā tassā sassāmicabhāvaṃ¹⁶ ūtvā „sassāmicā¹⁷ kira¹⁸ deva¹⁹, yānake nisinno puriso etissā sāmiko"²⁰ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²¹ vinodetuṃ asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthim gahessāmīti"²² cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇim vithim
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti"²³ cūlāmaṇim datvā uyyojesi. So „sādhū"²⁴ 'ti taṃ gahetvā gantvā²⁵ yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā"²⁶ 'ti āgantvā ārocesi²⁷. Rājā „cūlāmaṇi²⁸ me naṭṭho"²⁹ ti āha. Manussā ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā sañcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyesathā"³⁰ 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṃsu. Nagaram ekaṃ³¹ saṃkhubhaṃ ahoṣi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakaṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bⁱ sujātāpi, K sujā. ² K -kāṃombhīti, Bⁱ daṭṭhukāṃamhīti. ³ K omits bhadde maggapātheyyaṃ. ⁴ K pahonakaṃ. ⁵ Bⁱ pācanto. ⁶ Bⁱ omits nahātvā. ⁷ Bⁱ sujā. ⁸ Bⁱ katvā. ⁹ Bⁱ nagaram padesaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bⁱ adds āpāpesi. ¹³ Bⁱ adds tvaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits vā. ¹⁵ Bⁱ pesehi. ¹⁶ K sāsami-, Bⁱ asāmi-. ¹⁷ Bⁱ asāmicā. ¹⁸ Bⁱ omits kira. ¹⁹ Bⁱ devāti. ²⁰ Bⁱ paṭibandhacittam. ²¹ Bⁱ adds vatvā. ²² Bⁱ omits gantvā. ²³ Bⁱ devāti āha. ²⁴ K -pīm. ²⁵ Bⁱ naṭṭhā. ²⁶ Bⁱ eka.

cūlāmaṇi nattho¹, yānakaṃ sodhessāmā² "ti so yānakaṃ so-
 dhento attanā³ t̥hapitamāṇiṃ gahetvā Bodhisattaṃ gahetvā
 „manicoro“ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṃ
 bandhitvā netvā⁴ „ayaṃ manicoro“ ti rañño dassesuṃ⁵. Rājā⁶
 „sīsam assa chindathā“ 'ti ānāpesi. Atha naṃ rājapurisā⁷ 5
 catukke⁸ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
 pesuṃ¹⁰. Sujātāpi yānakaṃ pahāya bāhā paggayha parideva-
 mānā „sāmi“, maṃ nissāya imaṃ dukkhaṃ patto sīti“ pari-
 devamānā pacchato pacchato¹² agamāsi. Rājapurisā „sīsam
 assa chindissāmā“ 'ti Bodhisattaṃ uttānaṃ nipajjāpesuṃ¹³. 10
 Taṃ disvā Sujātā attano sīlaguṇaṃ āvajjitvā¹⁴ „n' atthi vata¹⁵
 maññe imasmīṃ loke sīlavantānaṃ vihetthanake¹⁶ pāpasāhasika-
 manusse nisedhetuṃ samatthā devatā¹⁷ nāmā“ 'ti ādini parideva-
 mānā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti¹⁸ nūna, 15
 na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
 sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁰
 na hi¹⁹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmīṃ loke sīlavantānaṃ olokanakā pāpānaṃ
 ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūna¹⁸ 'ti evarūpesu vā kīcesu 20
 uppannesu nūna pavasanti²¹ pavāsaṃ gacchanti, idha lokapālā ti imasmīṃ
 loke lokapālakasammataṃ samaṇabrāhmaṇāpi²² sīlavantānaṃ anuggahakā²³ na hi²⁴
 nūna santi, sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁵ ti sahasā avīmaṇsītvā²⁶
 sāhasikaṃ kammaṃ karontānaṃ dussīlānaṃ, paṭisedhitāro ti „evarupaṃ
 kammaṃ mā karittha, na labbhā etaṃ kātun“ ti²⁷ paṭisedhenta²⁸ ti²⁹. 25

Evam tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
 rañño nisinnāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ Bⁱ natthāti. ² Bⁱ sothessāmi. ³ Bⁱ attano ⁴ so K B^p; Bⁱ adds si. ⁵ Bⁱ omits netvā.
⁶ Bⁱ dassesi. ⁷ Bⁱ rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ Bⁱ nikkhamisu.
¹¹ Bⁱ sāmiko. ¹² Bⁱ only one pacchato. ¹³ Bⁱ nisajjā-. ¹⁴ Bⁱ B^p āvajjetvā. ¹⁵ Bⁱ
 tava. ¹⁶ Bⁱ vihetthake, B^p vihetthake. ¹⁷ Bⁱ devā. ¹⁸ Bⁱ pāpasanti. ¹⁹ so K B^p;
 Bⁱ ha. ²⁰ Bⁱ asaṇṇātānaṃ. ²¹ K pasavanti. ²² K brahmuno. ²³ Bⁱ anuggāhakā.
²⁴ so B^p; K Bⁱ ha. ²⁵ Bⁱ asaṇṇātānaṃ. ²⁶ B^p avi-, K avamaṇsītvā, Bⁱ āmaṇsītvā.
²⁷ Bⁱ ta. ²⁸ Bⁱ paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ Bⁱ adds attho.

mañ Sakkattato cāvetukāmo“ ti āvajjanto imañ kāraṇaṃ ñātvā
 „Bārāṇasirājā atipharusaṃ kammañ karoti, silasampannaṃ
 Sujātaṃ kilameti¹, gantum dāni me² vattaṭṭi³“ devalokā oruyha
 attano ānubhāvena hatthipitṭhe nisīditvā gacchantaṃ⁴ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁵ otāretvā dhammagandikāya⁶ uttānaṃ⁷ nipajjā-
 petvā⁸ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavasaṃ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharasuṃ
 ukkhipitvā sisaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle⁹
 yeva c’ assa rañño sīsabhāvaṃ jānimsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasarīren’ eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹⁰ Sujātāya ca¹¹ aggamaheṣiṭṭhānaṃ¹² dā-
 pesi. Amaccā c’ eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹³
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṛājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṛājā laddho“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi akāse ṭhatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁴ ito paṭ-
 ṭhāya dhammena rajjaṃ kāressati¹⁵, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayan ti imāni tīṇi bhayāni upagatān’ eva¹⁶
 hontīti“ ovaḍanto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Akāle vassati tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavati ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vapanakāle
 taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavati ṭhānā ti saggā-
 25 saṃkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṛājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavati nāma, sagge pi vā¹⁸ rajjaṃ karonto¹⁹ adhammikaṛājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṛājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ Bⁱ kilamāpeti. ² Bⁱ me dāni. ³ Bⁱ vattaṭṭi. ⁴ Bⁱ taṃ. ⁵ Bⁱ hatthikhandhato.
⁶ so K B^p; Bⁱ dhammagandī-. ⁷ Bⁱ utthānaṃ. ⁸ Bⁱ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omits katvā ¹¹ Bⁱ sujātāyeva, B^p sujātaṃ yeva. ¹² Bⁱ -siṭṭhāne.
¹³ Bⁱ sakka. ¹⁴ Bⁱ adds laddho ti parisānaṃ ārocesi mahārāja tumbe pi. ¹⁵ Bⁱ
 kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, Bⁱ anuvātāne. ¹⁷ Bⁱ adds pana. ¹⁸ Bⁱ B^p omī
 vā. ¹⁹ Bⁱ kārento. ²⁰ Bⁱ ettha-.

atha vā ekamsavācī¹ ettha nukāro: n' eso² ekamsena ettavatā hato, atthasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattam so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādam datvā attano devatthānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjam kāretvā sagga- 5
padam⁴ pūresi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā adhammikarājā Devadatto ahoṣi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rā-
hulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakam⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarājānam ārabha kathesi. Kosalarañño kira eko
amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivīmaṇsamāno tam tattato⁹ ñātvā
„Satthu ārocessamīti“ Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā „bhante,
ambākam antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kim kātum vaṭṭatīti¹¹“ 15
pucchi. Atha nam Satthā „upakārako¹² te mahārāja so ca amacco¹³
sā ca itthi piyā“ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakārako, sa-
kalam rājakulam sandhāreti, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahā-
rāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthīsu¹⁸ dubbhitum na
sakkā' ti pubbe pi rājāno¹⁹ paṇḍitānam katham sutvā majjhata²⁰ va 20
ahesun“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahoṣi. Ath' assa rañño eko amacco ante-
pure padussi²¹. Rājā tam tattato²² ñātvā²³ „amacco pi me 25
bahupakāro²⁴, ayam itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetum na

¹ Bⁱ -ci. ² Bⁱ na so. ³ K soḷasesu. ⁴ Bⁱ B^p saggapūram. ⁵ Bⁱ sakkadattissarājā.
⁶ Bⁱ adds catuttham. ⁷ K -pura, Bⁱ -pūre. ⁸ both MSS. padussī. ⁹ Bⁱ B^p ta-
tthato. ¹⁰ Bⁱ -ssī. ¹¹ Bⁱ vattatī. ¹² Bⁱ upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.
¹⁴ Bⁱ atipiya. ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ itthi. ¹⁷ Bⁱ upakaraṇesu. ¹⁸ K itthī,
Bⁱ itthīsu. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so B^p; K majjhantā, Bⁱ amajhattā. ²¹ Bⁱ -ssī.
²² K tatthato corr. to tattato, Bⁱ tatthato, B^p tathato. ²³ Bⁱ jānitvā. ²⁴ Bⁱ B^p
bahupakāro. ²⁵ Bⁱ omits pi.

sakkā, paṇḍitāmaccaṃ pañham¹ pucchitvā sace sahitabbaṃ bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmīti² Bodhisattaṃ pakko-sāpetvā āsanaṃ datvā „paṇḍita, pañham pucchissāmīti“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti“ vutte pañham pucchanto
5 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Pabbatūpatthare² ramme jātā pokkharāṇi sivā,
taṃ sigālo³ apāpāsi⁴ jānaṃ sīhena rakkhitaṃ ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharivā⁷ thite⁸ aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharāṇi sivā ti sitalā madhurodakapokkharāṇi
10 niḥbattā, api ca pokkharasāñchannā nadī pi pokkharāṇi yeva, apāpāsi⁹ ti⁹ apa-
iti upasaggo apāsi¹⁰ attho, jānaṃ sīhena rakkhitaṃ ti sā pokkharāṇi sīha-
paribhogā sīhena rakkhitā, so pi taṃ sigālo¹¹ sīhena rakkhitā ayaṃ ti jānanto
va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkha-
raṇi¹³ ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco paḍuṭṭho bhavissatīti“ ṇatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Pivanti va¹⁵ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalaṃ sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhasa-
20 bilālamigādāni¹⁸ sabbasāpadāni taṃ¹⁹ pokkharasāñchannattā pokkharāṇīti laddha-
nāmaṃ nadim pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyaṃ pi²⁰ dipadacatuppa-
dāpi²¹ ahimacchāpi sabbe pipāsītā paṇīyaṃ²² pivanti, na sā tena kāraṇena anadī
nāma hoti, nāpi²³ ucchiṭṭhanadī²⁴, kasmā: sabbesaṃ sādharāṇattā, yathā ca²⁵ uadī
yena kenaci pītā na dussati evaṃ itthi²⁶ pi kilesavasena sāmikaṃ atikkamitvā
25 aṅṅena saddhim saṃvāsāṃ gatā n' eva anitthi²⁷ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādha-
raṇabbāveṇa, nāpi ucchiṭṭhitthi²⁸, kasmā: odakantikātāya²⁹ suddhabhāveṇa,
khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi²⁶ piyā so ca amacco bahū-
pakāro³⁰ tesāṃ ubhinnaṃ pi khamatha, majjhatabhāve³¹ tiṭṭhathā 'ti.

¹ Bⁱ puññaṃ. ² Bⁱ pappatupattare. ³ Bⁱ siṅgālo. ⁴ Bⁱ apapāpi, B^p apapāyi. ⁵ Bⁱ pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ Bⁱ pattaretvā. ⁸ K thito, Bⁱ tite. ⁹ Bⁱ apapāpiti. ¹⁰ Bⁱ pāpiti, B^p papāyi. ¹¹ Bⁱ siṅgālo pi. ¹² Bⁱ ca. ¹³ Bⁱ -ṇi. ¹⁴ Bⁱ hitessa. ¹⁵ Bⁱ B^p ce. ¹⁶ K avasesādī. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ sukhasapasadasilāla-. ¹⁹ K naṃ. ²⁰ K hi. ²¹ Bⁱ dvipada-. ²² K paṇīyaṃ, Bⁱ paṇīyaṃ. ²³ K na pi. ²⁴ K ucchiṭṭha-. ²⁵ Bⁱ omits ca. ²⁶ Bⁱ itthi. ²⁷ Bⁱ anattī. ²⁸ K ucchiṭṭhitthi, Bⁱ ucchiṭṭhitthi. ²⁹ Bⁱ -kathāya. ³⁰ Bⁱ bahu-. ³¹ K majjhatta-, Bⁱ majhatta-.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tassa ovāde thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā ubhinnam pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dānādini puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam¹ pūresi.

Kosalarājāpi imam dhammadesanaṃ sutvā tesam uhhinnam pi 3 khamitvā majjhato ahoṣi.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitamacco pana aham evā“ 'ti. Pabbatūpattharajātakaṃ².

6. Valāhassajātaka.

10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“ ti vatvā³ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekam alamkatamātugāmaṃ disvā kilesavasenā“ 'ti āha. Atha nam Satthā „itthiyo nām' etā bhikkhu 15 attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasam upagatabhāvam nātvā silavināsaṃ c' eva dhanavināsaṃ⁷ ca pāpaṇaṭṭhena⁸ yakkhiniyo ti vucanti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttena ekam¹⁰ purisasattham upasamkamitvā vāñijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aññe 20 purise disvā te sabbe pi⁹ jīvitakkhayam pāpetvā ubhoḥi hanukapasashehi lohiteṇa paggharanteṇa¹³ murumurāpetvā khādimsū“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Tambapaṇḍidīpe Sirīsavattun¹⁴ nāma yakkhanagaram ahoṣi. Tattha yakkhiniyo vasimsu. Tā bhinnanāvānaṃ¹⁵ āgatakāle alamkatapaṭiyattā¹⁶ khādaniyam¹⁷ bhojaniyam gāhāpetvā 25 dāsigaṇaparivutā dārake amkenādāya vāñije¹⁸ upasamkamanti¹⁹.

¹ Bⁱ saggapuram, B^p -pūram. ² Bⁱ adds pañcamam. ³ Bⁱ vutte. ⁴ Bⁱ vāñijake.

⁵ K upalāpetvā, B^p upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bⁱ dhana-kbayaṃ. ⁸ Bⁱ pāpaṇaṭṭhena, B^p pāpuṇaṭṭhena. ⁹ Bⁱ omits pi. ¹⁰ Bⁱ eka. ¹¹ K vāni-. ¹² K upalāletvā. ¹³ Bⁱ byaggha-. ¹⁴ Bⁱ sirīsavattun, B^p sirīvatthu, sirīsavattu. ¹⁵ Bⁱ B^p add vāñijānaṃ. ¹⁶ so B^p; Bⁱ -yatta, K -yattaṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p -uiya. ¹⁸ K vāñje, Bⁱ vāñjake. ¹⁹ Bⁱ -kamitvā.

- Tesam¹ „manussavāsam² āgat³ amhā“⁴ ‘ti sañjānanattham⁵ tattha tattha⁶ kasigorakkhādini karonte⁷ manusse gogaṇe sunakhe ti⁸ evam ādini dassenti, vāṇijānam santikaṃ⁹ gantvā „imam yāguṃ pivatha¹⁰, bhattam bhuñjatha¹¹, khādaniyam khādathā“¹² ‘ti vadanti.
- 5 Vāṇijā ajanantā tāhi¹³ dinnam paribhuñjanti. Atha tesam khādītva bhuñjītvā¹⁴ vissamitakāle¹⁵ paṭisanthāram karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kham gacchissatha, kena kammaena idhāgat¹⁶‘ atthā“ ‘ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat¹⁷‘ amhā“ ‘ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākam pi sāmikānam nāvam¹⁸“
- 10 abhirūhitvā¹⁹ gatānam tīṇi samvaccharāni atikkantāni²⁰, te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayam tumhākam pādaparicārīkā bhavissāmā“ ‘ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi²¹ palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare²² pakkhipanti.
- 15 Attano vasanatthāne bhinnanāvamanusse²³ alabhantiyo pana parato Kalyāṇim orato Nāgadīpan ti evam samuddatīram anuvaranti, ayaṃ tāsam dhammatā. Ath’ ekadivasam pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsam nagarasamīpe uttarīmsu. Tā tesam santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jetṭhakayakkhinī²⁴ jetṭhakavāṇijam²⁵ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akāmsu. Atha sā jetṭhayakkhinī rattibhāge vāṇije niddam gate utṭhāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṃsam khādītva āgacchati. Sesāpi tath’ eva karonti. Jetṭhayakkhiniyā manussa-
- 20 maṃsam khādītva āgatakāle sarīram sītalam hoti. Jetṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhinibhāvam űatvā „imā pañcasatāpi

¹ Bⁱ te. ² K manussā-. ³ K samñājanattham, Bⁱ sañcānanattham. ⁴ Bⁱ only one tattha. ⁵ Bⁱ kārente. ⁶ Bⁱ gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bⁱ -ke. ⁸ Bⁱ adds imam. ⁹ K nāhi. ¹⁰ Bⁱ adds pivitvā. ¹¹ Bⁱ visa-. ¹² Bⁱ nāvā. ¹³ K -rubitvā, Bⁱ -rūyhitvā. ¹⁴ K atikkantāti, Bⁱ abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, Bⁱ -kuttavāsavilā-. B^p itthikuttahāsavilāsehi. ¹⁶ Bⁱ kāraṇam-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bⁱ jetṭhayakkhinī. ¹⁹ Bⁱ jetṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vaṭṭatīti¹ punadivase pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānam ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo³, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palāyānā⁵“ ‘ti tesu adḍhateyyasatā „mayam etā vijahitum na sak- 5 khissāma, tumhe gacchatha, mayam na palāyissāmā“ ‘ti āhamsu. Jetṭhavāṇijo attano vacanakare adḍhateyyasate gahetvā tāsam bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-yaṃ⁷ nibbatti, sabbaseto kākasāso muñjakeso iddhiṃ vehāsaṃ-gamo ahoṣi. So Himavantato ākāse uppativā Tambapaṇṇidīpaṃ 10 gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayamjātasāliṃ khādītva gacchati, evaṃ gacchanto va⁸ „janapadaṃ gantukāmā⁹ atthi, janapadaṃ gantukāmā¹⁰ atthīti“ tikkhattum karuṇāya¹¹ paribhāvitaṃ¹² mānusiyaṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃkamitvā añjalim paggayha „sāmi mayam janapadaṃ gamissāmā“ 15 ‘ti āhamsu. „Tena hi mayham piṭṭhiṃ abhirūhathā“ ‘ti. Ath’ ekacce¹³ abhirūhimsu ekacce vāladhiṃ gaṇhimsu ekacce añjalim paggahetvā atṭhamsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁴ añjalim paggahetvā ṭhite sabbe pi¹⁵ te adḍhateyyasate vāṇije attano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakatṭhānesu¹⁶ patitṭhā- 20 petvā attano vasanatṭhānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo aññesaṃ āgata-kāle te tattha ohīnake adḍhateyyasate manusse vadhitvā khādimsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhinīnaṃ vasaṃ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁷ vacanakarā 25 sakasakatṭhānesu¹⁸ patitṭhitā evam evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akarontā¹⁹ bhikkhū¹⁵ pi bhikkhuniyo¹⁹ pi upāsakāpi²⁰ upāsikāyo²¹ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukham-. ³ Bⁱ B^p manussitthiyo. ⁴ K omits etha. ⁵ Bⁱ palāyissāmā. ⁶ Bⁱ omits pana. ⁷ Bⁱ valāhakassa-, B^p valāhakaassa-. ⁸ Bⁱ ca so, B^p 40. ⁹ Bⁱ gantukāmo. ¹⁰ Bⁱ omits atthi janapadaṃ gantukāmā. ¹¹ K karuṇā. ¹² Bⁱ -ta. ¹³ Bⁱ tathekacce. ¹⁴ Bⁱ adds pi. ¹⁵ Bⁱ adds tā. ¹⁶ Bⁱ only one saka. ¹⁷ Bⁱ B^p valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bⁱ -to. ²⁰ Bⁱ bhikkhu. ²¹ Bⁱ bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu¹ mahadukkham pa-
puṇanti, ovādarkarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsati
brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṃ sacchi-
katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavanti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
5 imā gāthā avoca :

1. Ye na kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
vyasanan' te gamissanti rakkhasihi va⁵ vāñijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
sotthim⁶ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁷ vāñijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhanti ye na karissanti, vyasanan⁴ te gamissantīti
te mahāvīnāsaṃ pāpūnissantīti, rakkhasihi va⁸ vāñijā ti rakkhasihi palo-
bhitavāñijā⁹ viya, sotthim¹⁰ pāraṃ gamissantīti anantarāyena nibbānaṃ
pāpūnissantīti, vālāhenēva¹¹ vāñijā ti vālāhen' eva¹¹ āgacchathā 'ti vuttā¹²
tassa vacanakara¹³ vāñijā viya, yathā hi te samuddaṇṇāraṃ gantvā sakatṭhānāni
15 agamaṃsu¹⁴ evaṃ Buddhānaṃ ovādarkara saṃsārāpāraṃ nibbānaṃ gacchantīti
Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imāni dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale
patitṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgamianāgāmīarahattaphalāni
20 pāpūṇiṃsu) „Tadā vālāhassarājassa¹⁵ vacanakarā aḍḍhatteyyasatā
vāñijā Buddhaparisā ahesuṃ, vālāhassarājā¹⁶ pana aham evā“ 'ti.
Vālāhassajātakaṃ¹⁷.

7. Mittāmittajātaka.

Na naṃ umhāyate disvā ti. Idam Satthā Sāvattiyaṃ
25 viharanto aṇṇatarāṃ bhikkhūṃ ārabha kathesi. Aṇṇataro bhikkhu
„mayā¹⁸ gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujjhissatīti“ upajjhāyena ṭha-
pitaṃ vissāsenā ekam vatthakhaṇḍam¹⁹ gahetvā upāhanatthavikaṃ²⁰
katvā pacchā²¹ upajjhāyaṃ āpucechi. Atha naṃ upajjhāyo „kimmkāraṇā

¹ K pañcavinibān- - dīsu. ² Bⁱ ca. ³ Bⁱ kbātāpasagge, BP kāmasaggesu. ⁴ Bⁱ
byasanāni. ⁵ both MSS. ca. ⁶ Bⁱ sotthi. ⁷ Bⁱ BP valā-. ⁸ Bⁱ ca. ⁹ Bⁱ lobhitā-.
¹⁰ both MSS. sotthi. ¹¹ Bⁱ BP valā-. ¹² Bⁱ vutte. ¹³ -kārā. ¹⁴ Bⁱ agamisū.
¹⁵ Bⁱ valāhaka, BP valāhakaassa. ¹⁶ Bⁱ valāhakaassa, BP valāhakaassa. ¹⁷ Bⁱ valā-
hakassa-, BP valāhaka-, Bⁱ adds chaṭṭhaṃ. ¹⁸ Bⁱ mayam. ¹⁹ Bⁱ vatta-. ²⁰ Bⁱ upā-
hanatthavikaṃ. ²¹ Bⁱ omits pacchā.

gaṇhīti¹ vatvā „mayā gaṇhite na kujjhissatī² tumbhākaṃ viśāsena“
 'ti vutte³ „ko mayā saddhīm tuyhaṃ viśāso nāmā“⁴ 'ti vatvā kuddho
 uṭṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūso pākāṭā jāta. Ath'eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa viśāsena vatthakhaṇḍaṃ⁵ gaṇhētvā 5
 upāhanatthavikaṃ⁶ akāsi, aha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhīm
 tuyhaṃ viśāso nāmā⁷ 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā paharīti“. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“⁸ ti
 pucchitvā „imāya nāmā“⁹ 'ti vutte „na bhikkhave idān'eva¹⁰ bhikkhu¹¹
 attano saddhivihārikena¹² saddhīm avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā“¹³ 10
 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattētvā
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁸ vāsaṃ kappesi. Tasmim 15
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Aha naṃ so vuddhippattro⁹
 māretvā araññaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo¹⁰
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun“¹¹ ti pucchi¹². Bodhi- 20
 satto „iminā va¹³ kāraṇenā¹⁴“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ¹⁴ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṃ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākāra amittasmim paṭiṭṭhita
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi¹⁵ yassa amitto hoti so¹⁶ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate¹⁷ hasitaṃ¹⁸ na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ RP kujjhissasi. ² Bⁱ vatta-. ³ Bⁱ upāhanatthavikaṃ. ⁴ Bⁱ evaso. ⁵ both MSS. bhikkhū. ⁶ Bⁱ vihārikena. ⁷ Bⁱ kāsiraṭṭhe. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ addo so
¹⁰ Bⁱ -ṇā. ¹¹ Bⁱ pucchisu. ¹² K ca, Bⁱ vā. ¹³ Bⁱ omits kāraṇenā. ¹⁴ Bⁱ va
 ca naṃ ¹⁵ Bⁱ ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umbate. ¹⁸ Bⁱ sāpitaṃ.

na ca naṃ paṭinandatīti tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṭinandatī sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti cakkhunā cakkhūni āharitvā pamukho⁶ butvā na oloketi, aññāto cakkhūni harati, paṭilomaṃ ca vattatīti tassa kāyakammaṃ vacikkammaṃ pi na roceti⁷ paṭilomaṃ⁸ gāhaṃ gaṇhāti paccanīkaṃ⁹ gāhaṃ, ākāraṃ ti kāraṇāni, yehi amittan ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṃ me¹⁰ amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānitabbo ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brahmavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, hatthi¹⁵ upajjhāyo, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā“ ti. Mittāmitta-jātakaṃ¹⁶.

8. Rādhajātaka.

15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhūṃ ārabha kathesi. So kira Satthārā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccam bhante“ ti vatvā „kīmkāraṇā“ ti vutte „ekam alaṃkātāitthim¹⁸ disvā kilesavasenā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na sakkā rakkhitum, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhitum na sakkhimsu, kin te itthiyā²², laddhāpi rakkhitum na sakkā“ ti²³ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādhō ti 'ssa nāmaṃ, 95 kanitṭhabhātā pan' assa Potṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇakāle yeva eko luddako gaṇetvā Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ paṭijjagi.

¹ Bⁱ paṭi. ² K naṃ. ³ Bⁱ -taṃ. ⁴ Bⁱ omits ti. ⁵ Bⁱ nu cānumodanti. ⁶ Bⁱ paṭimukho. ⁷ Bⁱ roceti. ⁸ Bⁱ -ma. ⁹ K paccanīkaṃ, Bⁱ pañcanika. ¹⁰ Bⁱ omits me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bⁱ brahmaṇa-. ¹³ K abosīti. ¹⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bⁱ adds sattamaṃ niṭṭhitaṃ. ¹⁷ Cfr. supra Vol. I p. 495. ¹⁸ Bⁱ savasam. ¹⁹ Bⁱ alaṃkātāṃ-. ²⁰ K bhikkhū. ²¹ Bⁱ adds pi. ²² Bⁱ ṭhapetvā. ²³ Bⁱ Bp -yo. ²⁴ Bⁱ sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
 karanathāya³ gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṃ
 vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
 karanakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
 bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“ ’ti brāhmaṇiṃ 5
 sukapotake⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
 kālato paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
 ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n’ atthi. Taṃ disvā Poṭṭhapādo
 Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ amhākaṃ niyyā-
 detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi naṃ“ ti. 10
 Rādho „mā vadāti“⁹ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
 kiṃkāraṇā pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā taṃ māretukāmā
 hutvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
 mīti, ehi tāta tāvā“¹⁰ ’ti piyāyamānā viya naṃ¹¹ pakkositvā
 āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi“¹², attano pamāṇaṃ na 15
 jānāsīti“ gīvaṃ gahetvā māretvā¹³ uddhanantaresu pakkhipi.
 Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
 mātā vo“¹⁴ anācāraṃ karoti na¹⁵ karotīti“ pucchanto paṭṭhamāṃ
 gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, 20
 kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass’ attho: ahaṃ tāta¹⁶ pavāsā āgato so c’ amhi¹⁹ idāni’ eva āgato na
 cirāgato, tena pavattim ājananto taṃ pucchāmi: kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
 aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā“²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniy- 25
 yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“ nāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī arakkhikā. ² K omits so. ³ Bī -kāra-. ⁴ so lP; Bī aññapurisā, K aññaṃ
 purisantaraṃ. ⁵ K aga-, Bī āmana-, BP āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā.
⁶ Bī -kānaṃ. ⁷ Bī paṭicchādetvā. ⁸ Bī cāssa. ⁹ K vadhīti, Bī carīti. ¹⁰ Bī tāva
 tāta. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bī vadasi. ¹³ Bī vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bī te mātā.
¹⁵ Bī omits karoti na. ¹⁶ Bī savāsā. ¹⁷ Bī kiccū nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bī adds
 rādha. ¹⁹ Bī sodhambī. ²⁰ Bī kicci. ²¹ Bī adds kho. ²² Bī omits te. ²³ K
 añña. ²⁴ Bī -to. ²⁵ Bī omits na.

9. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūsito⁴. 92.

Tattha giraṃ ti vacanaṃ, vacanaṃ³ hi yathā idāni girā evaṃ tadā giraṃ ti
vuccati, so hi⁴ sukapotako līṅgaṃ anādiyitvā⁷ evaṃ āha, ayaṃ pan' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁸ nāma saccupasaṃhitaṃ² yathābhūtaṃ atthayuttaṃ⁹ sabhāva-
vācam¹⁰ pi aniyyānikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyyānikaṃ ca saccaṃ bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūsito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
attho.

10 Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmiṃ ṭhāne vasituṃ na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ apucchitvā
araññaṃ eva pāvīsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale patitṭhahi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Auando ahosi, Rādhō pana aham evā“ 'ti. Rādha-
jātakaṃ²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam eva²¹ ārabha kathesi²², kathento²³ ca²⁴
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten'²⁷ upāyena
sānikaṃ vañceti²⁸ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gānabhojana-
25 kena saddhiṃ anācāraṃ carati. Bodhisatto űatvā parigaṇhanto

¹ K subhanaṃ, Bⁱ purāṇaṃ. ² so BP; K paccū-, Bⁱ paccu-. ³ Bⁱ sammena.
⁴ Bⁱ upakupīto. ⁵ Bⁱ nacanaṃ. ⁶ Bⁱ omits hi. ⁷ Bⁱ anāda-. ⁸ Bⁱ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tatthayuttaṃ, Bⁱ yathābhūtatayutta, BP atthayutta. ¹⁰ Bⁱ BP sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ Bⁱ ane-. ¹² Bⁱ purāṇaṃ. ¹³ Bⁱ suppanne. ¹⁴ Bⁱ upakumatto.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ Bⁱ -|e. ¹⁷ Bⁱ cabhāmo. ¹⁸ Bⁱ upakūṭhito. ¹⁹ Bⁱ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ Bⁱ adds aṭṭhamāṃ niṭṭhitaṃ. ²¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvabhikkhūṃ.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ Bⁱ va. ²⁵ Bⁱ -ko. ²⁶ Bⁱ pākammaṃ.
²⁷ Bⁱ yenakenaci. ²⁸ Bⁱ sānikañceti, K vañcenti. ²⁹ Bⁱ kāsikarathe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu¹ chātakaṃ ahoṣi,
 sassānaṃ gabbhagahaṇakālo² jāto, sakalagāmaṃvāsino „ito
 māsadavyena³ sassāni uddharitvā vīhiṃ dassāma⁴“ ‘ti ekato
 hutvā gāmaḥojakassa hatthato ekam jaragoṇaṃ gahetvā maṃ-
 saṃ khādīmsu. Ath’ ekadivasaṃ gāmaḥojako khaṇaṃ oloketvā 5
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁴ gehaṃ pāvisi. Tesam sukha-
 nannakkhaṇe⁵ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁶. Sā itthī⁷ gāmadvārābhimukhī⁸ taṃ disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā⁹ oloketi¹⁰ „so yevā“ ‘ti ṇātvā
 gāmaḥojakassa ācikkhi. Gāmaḥojako bhīto pakampi. Atha 10
 naṃ sā „mā bhāyi, atth’ eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṃsaṃ khāditaṃ, tvaṃ maṃsamūlaṃ sodhento viya hohi, ahaṃ
 koṭṭhaṃ āruya koṭṭhadvāre ṭhatvā ‘vīhi n’ atthīti¹¹ vakkhāmi,
 tvaṃ gehamajje ṭhatvā ‘amhākaṃ ghare dāraḥ jātā, maṃsa-
 mūlaṃ¹¹ dehīti¹² punappuna¹³ codeyyāsīti¹⁴“ vatvā koṭṭhaṃ āruya 15
 koṭṭhadvāre nisīdi¹³. Itaro gehamajje ṭhatvā „maṃsamūlaṃ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n’ atthi,
 sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ ‘ti āha. Bodhisatto gehaṃ
 pavisitvā tesam kiriyāṃ disvā¹⁴ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁵
 esa bhavissatīti¹⁶“ ṇātvā gāmaḥojakaṃ¹⁶ āmantetvā „bho gāma- 20
 bhojaka¹⁷ amhe hi¹⁸ tava jaragoṇassa¹⁹ maṃsaṃ khādantā ‘ito
 māsadavyena²⁰ vīhiṃ²¹ dassāma⁴ ‘ti khādīma²², tvaṃ addhamā-
 sam²³ pi anatikkaṃitvā idān’ eva kasmā āharāpesi, na tvaṃ
 iminā kāraṇaṇāgato²⁴, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁵, may-
 haṃ tava kiriyā²⁶ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā 25
 koṭṭhe vīhiṇaṃ abhāvaṃ jānāti, sā dāni koṭṭhaṃ āruya ‘vīhi²⁷

¹ Bī hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ Bī dvayaccayena. ⁴ Bī -gatakāvelāya.
⁵ Bī sukhanisinna-. ⁶ Bī ahoṣi. ⁷ Bī itthī. ⁸ Bī -khaṇi. ⁹ Bī ṭhatvā. ¹⁰ K olo-
 kenti, Bī oloketi. ¹¹ maṃsamūlaṃ - - maṃsamūlaṃ wanting in Bī. ¹² Bī pu-
 nappunān. ¹³ Bī nisīditvā. ¹⁴ itaro - - disvā wanting in Bī. ¹⁵ Bī katha-.
¹⁶ Bī -bhojanakāni. ¹⁷ Bī -bhojanaka-. ¹⁸ Bī Bī omit hi. ¹⁹ K jaragoṇassa, Bī
 jaragoṇassa. ²⁰ Bī -dvayaccayena. ²¹ Bī vīhi. ²² Bī -hā. ²³ K adha-, Bī aṭha-.
²⁴ Bī -ñena āgato. ²⁵ Bī omits bhavissasi. ²⁶ Bī -yaṃ. ²⁷ Bī vīhi.

n' atthīti' vadati¹ tvam pi 'dehīti'² ubhinnam pi vo kāraṇaṃ mayhaṃ na ruccatīti³ etam atthaṃ pakāseṇto imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyaṃ koṭṭham otiṇṇā 'na dassaṃ' iti bhāsati, 93.

5 2. Taṃ taṃ gāmapati brūmi: kadare appasmiṃ jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvāna⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, tam pi mayhaṃ na ruccatīti. 94.

Tattha taṃ taṃ gāmapati brūmiti ambho⁷ gāmajjeṭṭhaka tena kāraṇena taṃ vadāmi, kadare appasmiṃ jīvite ti ambhākaṃ jivitaṃ nāma kadaraṃ⁸ c' eva thaddhaṃ lukhaṃ kasiraṃ⁹ appaṇ ca maṇḍaṃ parittaṃ, tasmiṃ no eva-
10 rupe jīvite vattamaṇe dve māse kāraṃ¹⁰ katvāna maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ ti ambhākaṃ maṃsaṃ¹¹ gaṇhantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
gopaṃ dadamaṇo tvaṃ dvīhi masehi mulaṃ databbān ti evaṃ dve māse kāraṃ¹²
15 saṅgarapaticchedaṃ¹³ katvā appattakāle codesīti tasmiṃ kāle asaṃpatte
antara va codesī, tam pi mayhaṃ na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadhammā dus-
sila antokotthe vihanaṃ natthibhāvāṃ janamaṇā va aṇānanti¹⁴ viya hutvā koṭṭham
otiṇṇa koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatva¹⁶ na dassaṃ iti bhāsati tvam pi yaṃ ca¹⁷ akāle
codesī taṃ taṃ pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evam so kathento va¹⁸ gāmapajjakaṃ cūlāya gahetvā
20 kaḍḍhitvā¹⁹ gehamajjhe pātetvā²⁰ „gāmapajjako 'mhīti'²¹ „pa-
rassa rakkhitagopitabhaṇḍe²² aparajjasīti²³ ādīhi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gahetvā gehā nikkakḍḍhitvā²⁶
taṃ dutṭhaitthiṃ²⁷ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
25 „sace puna evarūpaṃ karosi jānissasīti²⁹ santajjesi. Tato
paṭṭhāya gāmapajjako³⁰ taṃ gehaṃ oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² B' omits tvam pi dehīti. ³ B' saṅkaraṃ. ⁴ B' katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K amho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiraṃ. ⁹ B' sinkaraṃ. ¹⁰ B' katvā.
¹¹ B' omits maṃsaṃ. ¹² B' omits kāraṃ. ¹³ B' saṅkaraṃ-, K saṅgaraṃ-, BP
saṅkara. ¹⁴ B' saṇānanti. ¹⁵ B' koṭṭhadvāre. ¹⁶ B' thatvā. ¹⁷ B' appiṇṇa ca
tvaṃ. ¹⁸ B' ca. ¹⁹ B' kesekaḍḍhetvā. ²⁰ B' pothetvā. ²¹ B' gāmapajjanakam-
hīti. ²² B' -gopitepissabhaṇḍe. ²³ B' aharajjasīti. ²⁴ B' parissayitvā. ²⁵ B' -yaṃ
²⁶ K nikkakḍḍhitvā corr. to nikka-, B' nikaḍḍhetvā. ²⁷ B' dutṭhaiti. ²⁸ B' nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, B' jānissatīti. ³⁰ B' -janako. ³¹ B' omits pi. ³² B',
BP; K sāpi pā puna, B' puna pāpā.

Satthā imaṃ dhammedaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkaṅṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi) „Tadā gāmahojakassa niggaḥakārako gahapati aham eva ahoṣin“¹ ti. Gahapatijātakaṃ².

10. Sādhusīlajātaka.

5

Sarīradavyaṇ³ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataram⁴ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṃ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarirasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko silavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ patitṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātābbā⁸, 10 kiṃ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānaṃ⁹ aññatarassā“ ti so cintento pi ajānetvā¹⁰ „imaṃ kāraṇaṃ Sammāsambuddho jānissati, taṃ pucchitvā etesaṃ antare anucchavikassa dassāma¹¹“ ti gandhamālādini gahāpetvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno ādito patṭhāya tam atthaṃ ārocetvā „bhante imesu 15 catūsu¹² janesu kassa dātum vaṭṭatīti¹³“ pucchi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḍitā etaṃ pañhaṃ kathayiṃsu, bhavasamkhepagatattā pana sallakhetum na sakkotīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 silāyaṃ sippaṃ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṃ disāpāmokkho ācariyo ahoṣi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṃ. Tā evaṃ eva cattāro janā patthayiṃsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātābbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyaṃ pucchitvā dātābba- yuttakassa dassāmīti“ tassa santikaṃ gantvā tam atthaṃ puc- 25 chanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sarīradavyaṇ vaddhavyaṇ¹⁶ sojaccāṃ sādhusīliyaṃ,
brāhmaṇaṇ te va¹⁷ pucchāma: kaṃ¹⁸ nu tesāṃ vaṇḥimhase¹⁹
ti. 95.

¹ Bⁱ aham evā ti. ² Bⁱ adds navamaṃ niṭṭhitaṃ. ³ Bⁱ sarīradappavuddhavyaṇ.
⁴ Bⁱ aññatara. ⁵ Bⁱ nivesane. ⁶ Bⁱ patitṭhap-. ⁷ Bⁱ omits nu. ⁸ K -bbo,
Bⁱ dātappa. ⁹ K -sampannassa sila-. ¹⁰ Bⁱ ajānetvā. ¹¹ Bⁱ -mi. ¹² K catu.
¹³ K vaddhatīti. ¹⁴ K adds te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bⁱ vuddhavyaṇ. ¹⁷ Bⁱ ca.
¹⁸ Bⁱ kiṃ. ¹⁹ Bⁱ vaṇḥimhase.

Tattha sarīradavyan¹ ti ādihi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītarō me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīra-
 dayam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo samvijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pātho, ekassa sādhusīlyam¹⁰ sundarasīlabhāvo silasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāma¹² ti tesu asukassa nam' etā¹² dātubba ti aja-
 nantā¹³ mayam bhavantaṃ brāhmaṇāṃ nēva¹⁴ pucchāma, kam¹⁵ nu tesam
 vaṇimhase¹⁶ ti tesam catunnam janānam kam¹⁵ vaṇimhase kam icchāma kassa
 tā kumārīkā dadāma¹⁷ ti pucchati¹⁷.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādissu vijjamānāsu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam¹⁸ na-ppamāṇam, amhākam¹⁹ silavanta-
 bhāvo ruccatīti¹⁹ imam attham pakāseto dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṃ, vaddhavyassa²⁰ namo kare,
 attho atthi sujātasmiṃ, silam asmāka²¹ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmiṃ ti rūpasampanne pi sarīre²² attho viseso
 vuddhi²³ atthi yeva, n' atthi na vadāmi. vaddhavyassa²⁴ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁵ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo²⁶ hi vandana-
 mananam²⁷ labhati, attho atthi sujātasmiṃ ti sujāte pi purise²⁸ vuddhi²⁹
 atthi. jātisampatti³⁰ hi pi³¹ icchitabba yeva, silam asmāka ruccatīti³² am-
 20 hākam¹⁸ pana³³ silam eva ruccati³⁴, silavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito³⁵ pi³⁶ puḷḷo pāsāṃso³⁷ ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā silavantass' eva dhītarō adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā sarīraṃ pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpaṭṭiphale patitṭhahi)
 25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahoṣi, disāpāmokkhācariyo³⁸ pana aham
 evā³⁹ ti. Sādhusīlajātakam³⁹. Ruhakavaggo⁴⁰ pañcāmo.

¹ Bī sarīradavyan. ² K -tu. ³ Bī ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bī vuddhavyam.
⁶ Bī vuddhatāvo. ⁷ Bī kassa. ⁸ K sujātisampadā, Bī sujātājātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bī -sīlissa. ¹¹ Bī tveva. ¹² K etam. ¹³ Bī jānantā. ¹⁴ K -naṃ ceva.
¹⁵ Bī kiṃ. ¹⁶ Bī ganhimatesa. ¹⁷ Bī pucchati attho. ¹⁸ Bī tā. ¹⁹ K asinā-
 kam. ²⁰ Bī vuddhavyasa. ²¹ K asvāka, Bī amhākam. ²² Bī sarīre pi.
²³ vuddhi. ²⁴ Bī vuddhavyasa. ²⁵ Bī vuddhabhāvassa. ²⁶ Bī vuddhabhāvo.
²⁷ Bī vantamānānam. ²⁸ Bī sujāte paripurite. ²⁹ Bī vuddhiva. ³⁰ K -sampati.
³¹ Bī pi hi. ³² Bī amhākam rujjati. ³³ K omits pana. ³⁴ Bī rujjati.
³⁵ Bī sarīradavya-. ³⁶ Bī omits pi. ³⁷ Bī pāsāṃso. ³⁸ Bī -mokkho acariyo.
³⁹ Bī adds dasamam. ⁴⁰ Bī duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idaṃ Satthā
 Jetavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabba kathesi. Tasmim̃
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassesum̃. Te rājā andubandhanarajjubandhanasaṃ-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ datṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapātapatikantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasaṃkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum̃
 na sakkontī, atthi nu kho tehi bandhanehi thiratarāṃ nāma aññaṃ
 bandhananā“ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁷ bandhanāni nāma⁸ etāni,
 yaṃ pan’ etaṃ dhanadhaññaputtadārādīsū⁸ taṇhāsāṃkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanāṃ etaṃ etthehi⁹ bandhanehi¹⁰ sataguṇena sahasaguṇena thira-
 tarāṃ, evaṃ¹¹ mahantam pi pan’ etaṃ¹² ducchindiyāṃ bandhanāṃ
 porānakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajimsū“ ‘ti vatvā¹³
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmiṃ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim̃ katvā mātaram
 posesi. Ath’ assa mātā¹⁴ anicchamānass’ eva ekaṃ kuladhī-
 tarāṃ gehe katvā¹⁵ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 ’ssa kucchiyāṃ gabbho patiṭṭhāsi¹⁶. So gabbhassa patiṭṭhi- 25
 tabhāvaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim̃¹⁷ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmīti“ āha. Sāpi¹⁸ „gabbho me patiṭṭhito¹⁹,

¹ Bī bahu. ² Bī -manussā-. ³ Bī ja-. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī ajjeva. ⁶ Bī bandhāni.
⁷ Bī adde kiṃ. ⁸ K -disu. ⁹ Bī etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three
 instead of evarūpaṃ. ¹² Bī omits pi panetaṃ. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ Bī adds
 pi. ¹⁵ Bī -dhītarāṃ gahetvā. ¹⁶ Bī patiṭṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim̃ vā.
¹⁸ Bī sāmī. ¹⁹ K me nam gabbho patiṭṭhito.

mayi vijātāya dārakaṃ disvā pabbajissasīti¹ āha². So „sādhū“
 'ti sampaticchitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā³, idān' āhaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁶ tāva thanapānato⁷ apagamanakāle āgamehīti“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imam sampaticchāpetvā gan-
 tuṃ na sakkā⁸, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti“
 so tassā anācikkhitvā⁹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṃ¹⁰
 nagaraguttikā aggahesum. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha man“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmim ṭhāne
 10 vasitvā aggadvāren' eva¹¹ nikkhamitvā¹² Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīḷāya kīlanto vihāsi. So tattha vasanto¹³ „evarūpam pi
 nāma me¹⁴ ducchindiyam¹⁵ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 nam chindin¹⁶“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

- 15 1. Na taṃ daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā¹⁷ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā¹⁸. 97.
- 20 2. Etaṃ daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā
 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi¹⁹ chetvāna²⁰ vajanti dhīrā²¹
 anapekhino kāmasukhaṃ pahāyā 'ti. 98.

Tattha dhīrā²² ti dhītīmā ti dhīrā dhikkītapāpā ti dhīrā²³, athavā dhī²⁴
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁵ samannāgatā ti dhīrā, Buddhā Paccakabuddhā²⁶

¹ Bī pabbajissasīti. ² Bī omits āha. ³ Bī pi jātā. ⁴ Bī idāni ahaṃ. ⁵ Bī pappaj-
 jissāmā ti āpucchi. ⁶ Bī puttakassa. ⁷ Bī thanateva. ⁸ Bī sakkomi. ⁹ Bī anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ Bī -dvāre. ¹² Bī niggamitvā. ¹³ Bī omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ Bī omits pi nāma me. ¹⁵ Bī ducchandiyam. ¹⁶ Bī
 chinditan. ¹⁷ Bī tirā. ¹⁸ Bī apekkhā. ¹⁹ Bī ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ Bī thīrā.
²² K omits dhīrā, Bī thīrā. ²³ Bī dhītīmā vikkhītapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhī. ²⁵ Bī omits paññāya. ²⁶ Bī omits paccakabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisatta¹ ca ime va² dhīrā nāma, yadāyasaṃ ti ādisu³ yaṃ
 saṅkhalikasāṅkhātāṃ ayaṃ nibbattaṃ⁴ āyasaṃ⁵ yaṃ⁶ andubandhanasaṅkhātāṃ⁷
 dārujaṃ yaṃ ca pabbajatiṇehi⁸ vā aññehi vā vākādīhi rajjukāṃ⁹ katvā katarajju-
 bandhanaṃ taṃ dhīrā dajhaṃ thiraṃ¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti
 sārattā hutvā rattā¹¹ bahalarāgerattā¹² ti attho, maṇikuṇḍalesū¹³ ti maṇīsu ca 5
 kuṇḍalesu ca¹⁴ maṇiyutteṣu¹⁴ vā kuṇḍalesu¹⁵, etaṃ dajhaṃ ti ye¹⁶ maṇi-
 kuṇḍalesu sārattarattā tesāṃ yo ca¹⁷ rāgo¹⁸ yā ca tesāṃ¹⁹ puttadāreṣu apekkhā²⁰
 taṇhā etaṃ²¹ kilesamayaṃ bandhanaṃ dajhaṃ thiraṃ²² ti dhīrā āhu, ohāriṇaṃ
 ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patānato²³ avaharati heṭṭhā²⁴ haratīti ohāriṇaṃ,
 sithilaṃ ti bandhanaṭṭhāne chaviccammamaññāsāni na chindati lohitaṃ na nīha- 10
 ratī bandhanabhāvaṃ pi na jānāpetīti²⁵ sithilaṃ, duppamuñcaṃ ti taṇhalobha-
 vasaṇa hi ekavāraṃ pi uppannaṃ kilesabandhanaṃ dattḥaṭṭhānato kacchapo viya
 dummoayaṃ hotīti duppamuñcaṃ, etaṃ pi²⁶ chetvānā²⁷ ti etaṃ evaṃ²⁷ dal-
 haṃ pi kilesabandhanaṃ²⁸ nāṇakhaggena chinditvā ayadāmāni²⁹ chetvā matta-
 varavāraṇā³⁰ viya pañjare bhinditvā³¹ sīhapotakā³² viya ca³³ dhīrā ca vatthu- 15
 kāmakilesakāme ukkārabhūmiyaṃ³⁴ jigucchamānā anapekkhino³⁵ hutvā kāmasukhaṃ
 pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṃ pavisitvā isipabbaj-
 jaṃ³⁶ pabbajitvā jhānasukhena³⁷ vītiṇāmentīti³⁸.

Evam³⁹ Bodhisatto imaṃ udānaṃ udānetvā aparihīnājjhāno
 Brahmaloaka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
 pariyoṣāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci
 arahantā ahesuṃ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā Suddhodana-
 mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṃ pahāya
 nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana aham evā⁴¹ ti. Bandhanāgāra- 25
 jātakā⁴¹.

¹ Bⁱ -tto. ² Bⁱ omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattiṃ, Bⁱ nippattāṃ. ⁵ Bⁱ aya-
 saṃ. ⁶ K omits yaṃ. ⁷ Bⁱ anubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bⁱ pappaja-.
⁹ Bⁱ rajjaṃ. ¹⁰ Bⁱ -dhaṇaṃ ayaṃ sādīhi chindituṃ sakkuppeyyabhāvena thīra-
 daṃ utiraṃ. ¹¹ Bⁱ omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bⁱ balavarāgatā. ¹³ Bⁱ omits
 maṇīsu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K maṇisuktesu. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bⁱ ye va. ¹⁸ Bⁱ sārāgo. ¹⁹ Bⁱ yā va tesu. ²⁰ Bⁱ apekkhā. ²¹ K evaṃ.
²² Bⁱ dhīraṃ. ²³ Bⁱ pātānato. ²⁴ K repeats heṭṭhā. ²⁵ Bⁱ adds thalapaḍajala-
 tādisu kammāni kātuṃ na deṭṭīti. ²⁶ K evaṃ taṃ pi, Bⁱ etaṃ pi. ²⁷ Bⁱ omits
 evaṃ. ²⁸ Bⁱ -dhaṇaṃ. ²⁹ Bⁱ assadādhāni. ³⁰ Bⁱ mattavāraṇo. ³¹ K chinditva
³² Bⁱ -ko. ³³ Bⁱ omits ca. ³⁴ Bⁱ uttāre bhūmi viya ³⁵ Bⁱ anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjaṃ. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bⁱ adds attho. ³⁹ Bⁱ -seva
⁴⁰ Bⁱ -topūriso. ⁴¹ Bⁱ adds paṭhamāṃ.

2. Kelisīlajātaka.

Hamsā koṇcā mayūrā ti. Idam Sathā Jetavane viharanto āyasantam Lakunṭakabhaddikam¹ ārabha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahoṣi paṇṇāto² madhurassaro madhura-

5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhiṇāsavo asītiyā therānaṃ.³ abbhantare pamāṇena⁴ omako⁵ Lakunṭako sāmaṇero⁶ viya khuddako⁷ kīlanatthāya kato⁸ viya. Tasmim ekadivasam⁹ Tathāgatam vanditvā Jetavanakoṭṭhakam¹⁰ gate jānapadā timsamattā bhikkhū „Dasabalam vandissāmā“ ti Jetavanam pavisantā vihāraakoṭṭhake¹¹ theram disvā

10 „sāmaṇero eso“ ti saṇṇāya¹² theram cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse¹³ gaṇhantā nāsāya¹⁴ parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā¹⁵ hatthakukkucam¹⁶ katvā patta-cīvaram paṭisāmetvā Sathhāram npasamkamitvā vanditvā nisīditvā Sathhārā madhura-paṭisanthāre kate pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nām' eko tumhākam

15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kham so idānīti“. „Kiṃ pana bhikkhave daṭṭhukam¹⁷ atthā“ ti. „Āma bhante“ ti¹⁷. „Yam bhikkhave tumhe dvāraakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu¹⁸ gaṇhantā hatthakukkucam katvā āgatā esa so“ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinihārasampanno sāvako kiṃkāraṇa appesakko jāto“ ti. Sathhā

20 „attanā¹⁹ katapāpam²⁰ nissāya“ ti vatvā tehi yācito atūtam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Boḍhisatto Sakko devarājā ahoṣi. Tadā Brahmadattassa jinṇam jarāppattam²¹ hatthim vā assam vā goṇam vā dassetum na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpam disvā va²² anubandhāpeti,

25 jarasakaṭam²³ pi disvā bhindāpeti, jinṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā²⁴ pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jinṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyam samparivattakā-dikīlam kīlāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bī lakunṭakabhaddiyam. ² Bī saṇṇāto. ³ Bī mahātherānaṃ. ⁴ Bī adds pana.

⁵ Bī brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bī lakunṭako-, Bp lakunṭalosā-. ⁷ Bī bandhako. ⁸ Bī gato. ⁹ K ekam-. ¹⁰ K -koddhakam, Bī -koṭṭhakam. ¹¹ K -koṇḍake, Bī -koṭṭhake. ¹² Bī maṇṇāya. ¹³ K Bp sīsam. ¹⁴ Bī -yam. ¹⁵ Bī jālentā.

¹⁶ Bī hattham-. ¹⁷ Bī omits āma bhante ti. ¹⁸ Bī -disu. ¹⁹ Bī attano.

²⁰ Bī kattupāpakammaṃ. ²¹ Bī jarāputtam. ²² Bī ca and adds manusse. ²³ Bī jinṇasakaṭam. ²⁴ Bī daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kilati. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro ratthāni pesenti. Mātupatthānadhammo pitupatthāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā keļisilā va ahesuṃ¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti āvajjanto⁴ ṅatvā⁵ 5
 „damessāmi nan“ ti mahallakavaṇṇaṃ abhinimminivā jīṇṇa-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṃ chaṇadivase⁷ alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā⁸ Brahmadatte
 alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikanivattho taṃ⁹
 yānakaṃ pājento¹⁰ raṅṅo abhimukho aḡamaṣi. Rājā jīṇṇayāna- 10
 kaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā¹¹“ ‘ti vadati. Manussā
 „kahaṃ deva, na passāma“ ‘ti āhaṃsu, Sakkō attano ānubhāvena
 raṅṅo yeva dassesi. Atha naṃ bahusampatte tasmiṃ tassa upa-
 ribhāgena pājento raṅṅo matthake ekaṃ cāṭiṃ¹² bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath’ assa sīsato patthāya¹³ ito c’ ito 15
 ca takkaṃ paggharati. So tena atthiyati¹⁴ harāyati¹⁵ jigucchati.
 Ath’ assa taṃ upaddutabhāvaṃ ṅatvā Sakko yānakaṃ antara-
 dhāpetvā Sakkatabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse thatvā
 „pāpa adhammikaṛāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṃ jarā na¹⁶ paharissati, keļisilo¹⁷ hutvā¹⁸ vuddhe¹⁹ 20
 vihethanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ²⁰ nissāya etaṃ²¹ kam-
 maṃ katvā matamatā²² apāye paripūrenti, manussā mātāpitāro
 patijaggitūṃ na labhanti, sace imahā kammaṃ na viramissasi
 vajirena te sīsāṃ padālessāmi, mā ito patthāy’ etaṃ²³ kammaṃ
 akatthā²⁴ ‘ti santajjetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁵ ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaditvā sakatthānaṃ
 eva aḡamaṣi. Rājā tato patthāya tathārūpaṃ²⁶ kammaṃ kātūṃ
 cittam pi na uppādesi.

¹ Bⁱ assesuṃ. ² Bⁱ mātāmatā. ³ Bⁱ -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bⁱ taṃ kāraṇaṃ
 ṅatvā. ⁶ Bⁱ jaragone. ⁷ K chaṇadivase, Bⁱ chaṇavadise. ⁸ K -ru-. ⁹ Bⁱ omits
 taṃ. ¹⁰ Bⁱ pājento. ¹¹ Bⁱ anethā. ¹² Bⁱ jāti. ¹³ K omits patthāya. ¹⁴ K addhi-
 yati, Bⁱ atthiyati, B^p atthiyati. ¹⁵ B^p hirāti. ¹⁶ Bⁱ omits na. ¹⁷ K kilisilo. ¹⁸ Bⁱ
 adds bahu. ¹⁹ Bⁱ vuḡḡha. ²⁰ Bⁱ ekaṃ. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² Bⁱ matāmatā. ²³ Bⁱ pa-
 thāyataṃ. ²⁴ Bⁱ akāsi. ²⁵ Bⁱ buddhāpajāyi-, B^p vuḡḡhā-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imāṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

1. Haṃsā koṇcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evam evaṃ¹ manussesu dāhāro ce pi paññavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṅkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
cā 'ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pāṭho, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmiṃ tulyatā ti sarīre⁹ pamaṇaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhaveyya mahā-
sarīra hatthiṃ c'eva pasadamigā ca sīhaṃ māreyyuṃ¹¹, siho haṃsādāyo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
paṇ' etaṃ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ nānena¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imāṃ dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakāṃ samodhānesi : (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakadāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahoṣi, so²⁰ tāya keḷisilatāya paresaṃ keḷinissayo jāto, Sakko
pana aham evā 'ti. Keḷisīlajātakaṃ²¹.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkkhehi me mettān ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabha kathesi. Taṃ kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²² phālentā²³ pūtirukkhanārā nikkhamitvā eko
sappo pādāṅguliyaṃ ḍasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pakāto²⁵ ahoṣi. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ
25 sanuṭṭhāpesuṃ : „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phāleno²⁷ sappena dattho tatth' eva mato“ ti²⁸. Satthā āgantvā

¹ B' BP eva. ² K padasaṅkhātā, B' passadasaṅkhātā. ³ so B' BP; K tā. ⁴ B' avasesa. ⁵ B' omits yeva. ⁶ B' pasada-. ⁷ B' pasada. ⁸ B' adds pi. ⁹ B' sarīraṃ. ¹⁰ B' omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² B' adds di evaṃ. ¹³ B' bhāreyyuṃ. ¹⁴ B' hoti. ¹⁵ K nānena. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ B' omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ B' adds dutiyaṃ niṭṭhāraṃ. ²² B' -naṃ. ²³ K phālentāni. ²⁴ B' ḍassi. ²⁵ B' -to. ²⁶ B' kaṇṭhāni. ²⁷ K phāleno, B' halento. ²⁸ B' adds kathajisu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabha mettāṃ abhāvayissa¹ na nam² sappo ḍaseyya³, po-
 rāṇakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhē⁵ catusu ahirājakulesu mettāṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ muccimsū⁷“ 5
 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānivattane 10
 assamapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kīlanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isinaṃ¹⁰
 paripanthaṃ¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṃ pāpu-
 nanti. Tāpasā tam atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettāṃ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettāṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettāṃ, mettāṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettāṃ, [mettāṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettāṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhīṃ
 mayhaṃ mettāṃ, erāpathādīsu¹⁵ pi es'eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāṃ chabbyāputtanāgarājakulāṃ¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāṃ¹⁸ ti nāgarāja-
 kulāṃ eva¹⁹. 25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu
 mettāṃ bhāvetuṃ sakkhissatha dīghajātikā vo na ḍasissanti na
 vihethessantīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ abhāvissa. ² Bⁱ nam na. ³ Bⁱ ḍaseyya. ⁴ Bⁱ porāṇakapaṇḍitatāpasō pi.
⁵ Bⁱ adds pi. ⁶ Bⁱ uppajjanabhayato. ⁷ Bⁱ pucchisū. ⁸ Bⁱ kāsikarathē. ⁹ Bⁱ
 -padesē. ¹⁰ Bⁱ isigaṇaṃ. ¹¹ Bⁱ parimantaṃ. ¹² K catusu. ¹³ Bⁱ chapyā-
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -dīsu. ¹⁶ Bⁱ omits hi. ¹⁷ Bⁱ chabyā-. ¹⁸ K -makaṃ-,
 Bⁱ ma nāga-. ¹⁹ Bⁱ -lāni ti attho.

2. Apādakehi me mettaṃ, mettaṃ dipādakehi¹ me,
catuppadehi me mettaṃ, mettaṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṃ katvā sabbesu² apādakesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiāssādīsu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapadiuccāliṅgapānikamakkaṭakādīsu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanāṃ dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imaṃ gātham āha:

- a. Mā maṃ apādako hiṃsi, mā maṃ hiṃsi dipādako¹¹,
10 mā maṃ catuppado hiṃsi, mā maṃ hiṃsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṃ ti evaṃ ca tesu¹² apādakādīsu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
satu mā viheṭhetū 'ti evaṃ āyācantā¹⁴ mettaṃ bhavethā¹⁵ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanāṃ dassento imaṃ gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadraṇi passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha taṃhādiṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasamkhātena paṇānavasena¹⁹ paṇā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evaṃ²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etiāni padāni sabbasattasaṅgahakāṇ' eva²², kevalā ti
sakalā, idāni sabbasattass' eva²³ pariāyavacanaṃ, bhadraṇi passantu 'ti sabbe p'
ete sattā bhadraṇi sādhuṇi kalyāṇāṇ' eva passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekam²⁵ sattam pi pāpaṃ lāmakāṃ dukkhaṃ mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhī niddukkhā hontū 'ti²⁸.

¹ Bī dvipātakehi ² Bī sappesu. ³ Bī adds ca. ⁴ Bī omits macchesu ca.
⁵ Bī sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisu. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.
⁸ Bī omits ca. ⁹ Bī sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, Bī -kasahapadi- - - pā-
ṇaka-, Bp -pākaka-. ¹¹ Bī dvipā-. ¹² Bī ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ Bī -to.
¹⁵ Bī bhāveyyā. ¹⁶ Bī kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, Bī vilaggā-.
¹⁹ Bī paṇānaṃ vasena. ²⁰ Bī omits vasena. ²¹ Bī etiāni. ²² Bī sabbasattisaṅ-
gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ Bī evaṃ tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so Bp;
K āgamma, Bī omits āgamā. ²⁷ Bī abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ Bī omits ti.

Evam „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“¹ 'ti vatvā puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetuṃ „appamāṇo Buddho appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“² ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṃ¹ killesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabhāvena Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassa⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dharmena samannāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarathā“⁶ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁷ dassetvā sappamaṇe⁸ satte dassetuṃ „pamāṇavantāni sirīmsapāni“⁹ 10
ahi vicchikā¹⁰ satapadi¹¹ uṇṇānābhi sarabū¹² mūsikā“¹³ ti āha.

Tattha sirīmsapānūti¹² sabbadīghajātikanānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi sarantā gacchanti sirena¹⁴ vā sapantīti¹⁵ sirīmsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tesāṃ sarūpato nidassanaṃ, tattha uṇṇānābhīti¹⁸ makkakāko, tassa hi nābhito uṇṇāsadisāṃ¹⁹ suttaṃ nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolīkā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakarā dhammā atthi tasmā etāni“²¹ sirīmsapāni²² pamāṇavantānīti²³ dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ“²⁴ ānubhāvena ime no²⁵ pamāṇavantā²⁶ rattimdivaṃ²⁷ parittakammaṃ²⁸ karontū“²⁹ 'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni“³⁰ anussarathā“³¹ 'ti vatvā 20
tato uttariṃ³² kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,

paṭikkamantu bhūtāni,

so 'haṃ namo Bhagavato

namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105. 25

¹ Bⁱ pamāṇamkarānaṃ, K B^p pamāṇakarānaṃ. ² Bⁱ -ratanānaṃ. ³ Bⁱ lokuttara. ⁴ so B^p; K tissaṃ, Bⁱ tassa. ⁵ Bⁱ sakko. ⁶ Bⁱ appamāṇataṃ. ⁷ Bⁱ appamāṇe. ⁸ Bⁱ sarisapāni. ⁹ Bⁱ -kā. ¹⁰ Bⁱ -di. ¹¹ Bⁱ B^p -saraphū. ¹² Bⁱ sarisapāni ti. ¹³ Bⁱ -jātikasattānaṃ. ¹⁴ Bⁱ sarena. ¹⁵ Bⁱ palantīti. ¹⁶ Bⁱ sarirasapā. ¹⁷ Bⁱ ahīti. ¹⁸ Bⁱ B^p uṇṇānābhīti. ¹⁹ Bⁱ B^p uṇṇa-. ²⁰ Bⁱ saphūraphū. ²¹ Bⁱ toni. ²² Bⁱ sarisapāni. ²³ Bⁱ omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K no, Bⁱ nā. ²⁵ Bⁱ adds patthā. ²⁶ Bⁱ rattidivānaṃ. ²⁷ Bⁱ parittam-. ²⁸ Bⁱ tiṇṇaratanānaṃ guṇānaṃ. ²⁹ Bⁱ uttari. ³⁰ Bⁱ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayagūṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano kataṃ, paṭikkamantu bhūtānāni mayi ahitajjhāsāyāni² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so haṃ namo Bhagavato ti so ahaṃ evaṃ kataparitto atitassa parinibbutassa sabbassāpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannam
5 Sammāsambuddhānaṃ ti visesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānaṃ sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ namo karomīti.

Evaṃ „namakkāraṃ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
'ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imaṃ parittaṃ bandhitvā adāsi.

10 Adīto pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu ahirājakulesu⁷ mettāya dīpī-tattā odissakānodissakavasena vā dvinnāṃ mettābhāvanānaṃ dīpītattā idam parittānaṃ idha vuttan ti vedītabbāṃ, aññānaṃ vā kāraṇaṃ pariyesītabbāṃ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettaṃ bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evaṃ tesu Buddhagūṇe anussarantesu yeva sabbe dīghajātikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi
15 Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhaparīsā ahoṣi, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti.
Khandhavattajātakaṃ⁹.

20

4. Vīrakajātika.

Api Vīraka passēsīti¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṃ ārabba kathesi. Devadattassa¹¹ parisaṃ gahetvā āgatesu hi¹² thesū Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsīti“ pucchitvā „Sugatālayaṃ dassēsīti“ vutte „na kho Sāriputta
25 idān' eva Devadatto mama anukiriyaṃ karonto vināsam¹³ patto, pubbe pi pāpuṇīti“ vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ omits me. ² Bⁱ ahitajjhāsāyānāni. ³ Bⁱ -yo. ⁴ Bⁱ BP -to pi. ⁵ Bⁱ adds attho.

⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ Bⁱ omits odissaka - - - bodhisattassa. Bⁱ BP khandhajātakaṃ. Bⁱ adds tatiyaṃ. ¹⁰ so Bⁱ BP; K passēsīti. ¹¹ K devadattaṃ. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ -sa

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese udakakākayoniyaṃ nibbatti-
 tvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Virako ti 'ssa nā-
 maṃ ahoṣi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahoṣi. Manussā
 kākabhattaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵
 nāsakkhimsu⁶. Chātakarattḥato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ
 pavisimsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsī⁸ Savitṭhako⁹ nāma kāko
 kākiṃ ādāya Virakassa vasaṇatṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ
 nissāya ekamante⁹ vasaṃ kappesi. So ekadivasam tasmiṃ sare
 gocaraṃ gaṇhanto Virakaṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā¹⁰
 paccuttaritvā sarīraṃ sukkhāpentaṃ¹⁰ disvā „imaṃ kākaṃ¹¹
 nissāya sakkā bahū¹² macche laddhum, imaṃ upaṭṭhahissāmīti“
 taṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi
 upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena¹³ sampaṭicchite tato
 paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Virako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-¹⁵
 mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁴ deti. So
 pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa
 aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kālako, aham
 pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca¹⁵ nānattaṃ
 n' atthi¹⁶, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi¹⁷ mayhaṃ kam-²⁰
 maṃ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti“ so Virakaṃ upa-
 kamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṃ otaritvā macche
 gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche
 gaṇhanakākakule¹⁸ nibbatto, mā nassīti“ tena vāriya: āno pi
 vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha¹⁹ udakaṃ pavisitvā ummu-²⁵
 janto²⁰ sevālaṃ chinditvā²¹ nikkhamitum nāsakkhi²², sevālantare
 laggi, aggaṭuṇḍam eva paññāyi, so nirussāso²³ anto udake²⁴

¹ K nibbattetvā. ² K vasi. ³ Bī kāsiraṭṭhe. ⁴ Bī kātum. ⁵ Bī nasakkhimsu.
⁶ Bī tatreko. ⁷ K bārāṇasivāsī, Bī bārāṇasivāsī. ⁸ Bī pavitṭhako. ⁹ so K BP; Bī eka-
 kamantaṃ. ¹⁰ Bī sakkhāp-. ¹¹ Bī udakakākaṃ. ¹² Bī BP bahu. ¹³ Bī omits tena.
¹⁴ Bī pavitṭhakassa. ¹⁵ Bī etassa mayhaṃ. ¹⁶ Bī nanākāraṇatṭhi. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K
 gaṇhanakākakule. ¹⁹ Bī otaritvā. ²⁰ Bī ummajjanto, BP ummujjamāno. ²¹ so K BP;
 Bī bhinditvā. ²² Bī na sakkhi. ²³ so BP; Bī nirussāhe, K nirussāso. ²⁴ K
 udakaṃ corr. to udake.

yeva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanam¹ apasamānā² pavattim jānanattham Virakassa santikam gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kham nu kho“ ti pucchamānā pathamāṃ gātham āha:

- 5 1. Api Viraka passesi⁵ sakunaṃ mañjubhāṇakam⁶ (Dhp. p. 146.) mayūragīvasamkāsam patim mayham Savitṭhakan⁷ ti. 106.

Tattha api Viraka passesi⁸ sāmi Viraka api passesi⁹, mañjubhānakan ti¹⁰ mañjubhāṇanam, sā hi rāgavasena madhurassaro me patiti maññati, tasmā evam āha, mayūragīvasamkāsam ti moragīvasamānavanṇam¹¹.

- 10 Tam sutvā Virako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānanam“ ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Udakathalacarassa pakkhino
niccam āmakamacchakabhojino
tassānukaram Savitṭhako
15 sevāle paliguṇṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā 'ti uduke ca¹³ thale ca caritum samatthassa, pakkhino ti attanam sandhāya vadati, tassānukaram ti tassa anukaronto¹⁴, paliguṇṭhito¹⁵ mato ti udakam pavisitvā sevālam chinditvā nikkhamitum asakkonto sevālapariyonaddho¹⁵ anto uduke yeva mato, passa etassa¹⁶ tuṇḍam
20 dissatīti¹⁷.

Tam sutvā kākī¹⁸ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahoṣi, Virako pana aham evā“ 'ti.
Virakajātakam²⁰.

¹ so Bⁱ BP; K āgataṃ. ² Bⁱ adds tam. ³ Bⁱ pavitṭhako. ⁴ Bⁱ paññāyati, K paññāyati.
⁵ so Bⁱ BP; K passehi. ⁶ Bⁱ mañjabhāṇanam. ⁷ Bⁱ satamamham pavitṭhatin. ⁸ K passehiṭi. ⁹ K passehi, Bⁱ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, Bⁱ mañjubhāṇikanti. ¹¹ K -samānavanṇam, Bⁱ -samānavanti attho. ¹² Bⁱ palikuṇṭhito? BP patikuṇṭhito. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -naṭṭho. ¹⁶ Bⁱ ekassa. ¹⁷ Bⁱ dassatīti attho. ¹⁸ Bⁱ kākim. ¹⁹ Bⁱ pavitṭhako. ²⁰ Bⁱ adds catuttham.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto dve daharabhikkhū² ārabha kathesi. Te kira dve³
Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanam⁴ anu-
yuñjitvā⁵ rūpapasamsakā⁶ hutvā rūpam upalāntā⁷ vicarimsu. Te 5
ekadivasam „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpam nissāya uppanna-
vivādā avidūre nisinnam ekam mahallakatheram disvā „eso amhākam
sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam⁹ vā jānissatīti“ tam¹⁰ upasa-
kamitvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchimsu. „Āvuso tum-
hehi aham eva sobhanataro¹²“ ti āha. Daharā „ayam mahallako 10
amhehi pucchitam akathetvā apucchitam kathesīti“ tam paribhāsivā¹³
pakkamimsu. Sā¹³ tesam kiriya bhikkhusaṅghe pākata jātā. Ath¹⁴
ekadivasam dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum „āvuso mahalla-
kathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya
nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya 15
nāmā“ 'ti rutte „na bhikkhave ime daharā idān' eva rūpapasamsakā¹⁴,
pubbe p' ete¹⁵ rūpam eva upalāntā¹⁶ vicarimsū“ 'ti vatvā atitam
āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahoṣi. Tādā Gaṅgā- 20
Yamunānam samāgamanatṭhāne¹⁸ gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca
dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpam nissāya
vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭṭe²⁰ kacchapaṃ nipannaṃ disvā
„eso amhākam sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam vā jā-
nissatīti“ tam upasākamitvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25
gaṅgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchimsu. Kacchapo
„gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham
eva atirekataram sobhāmīti“ imam attham pakāsento paṭhamam
gātham āha:

¹ Bⁱ sobhati maccho gaveyyo. ² Bⁱ daharasahāyake bhikkhu. ³ Bⁱ omits dve. ⁴ so
K B^p; Bⁱ asubhabhāvam. ⁵ K ananu-, Bⁱ anuyuñcitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ Bⁱ
upaṭhārento, B^p -lārento. ⁸ Bⁱ sobhaṇa-. ⁹ Bⁱ asobhaṇa-. ¹⁰ K omits tam. ¹¹ Bⁱ
sobhano. ¹² Bⁱ -setvā. ¹³ Bⁱ omits sā. ¹⁴ K rūpampaa-. ¹⁵ Bⁱ pi te. ¹⁶ K upalā-
lentā, Bⁱ upalāntā, B^p upalārento. ¹⁷ Bⁱ rukkhadevatā. ¹⁸ Bⁱ samāgamaṭṭhāne.
¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ Bⁱ gaṅgāthale. ²¹ Bⁱ kin. ²² K sabhati, Bⁱ sobhatu.

1. Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppād' āyaṃ³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
isakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppādāyaṃ⁵ ti catuppādo ayaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, isakā-
yatagīvo⁶ ti rathisa⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṅghā-
nasampanno kacchāpo sabbe⁹ atirocati, aham eva sabbe tumhe atikkamivā so-
bhamīti¹⁰.

Macchā tassa katham sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesīti“ vatvā du-
tiyaṃ gātham āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹², aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poso nāyaṃ asmāka¹³ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁴ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkaṃsako¹⁵
15 poso¹⁶, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti ayaṃ pāpakacchāpo amhākaṃ na ruccati
na khamatīti kacchāpassa upari udakaṃ khipitvā sakatthānaṃ eva agamīmsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhikkhū ahesuṃ, kacchāpo mahallako¹⁸, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakarīkā Gaṅgātīre nibbattarukkhadevatā pana
20 aham evā“ ti. Gaṅgeyyajātakaṃ¹⁹.

6. Kuruṅgamigajātaka.

Iṅgha vaddhamayaṃ²⁰ pāsan ti. Idam Satthā Veḷuvane
viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idān' eva Devadatto
95 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²¹ yevā“ ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ Bī sobhata maccho gaṅgeyyo. ² Bī sobhati yamuno ³ Bī catuppādāyaṃ.
⁴ K va. ⁵ Bī catuppādāyaṃ puriso. ⁶ Bī adds ca. ⁷ Bī sisikā. ⁸ Bī adds ca.
⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī adds vadati. ¹¹ K amho. ¹² Bī akkho. ¹³ Bī amhākaṃ.
¹⁴ Bī atthapasaṃsako. ¹⁵ Bī atthukaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ Bī dhamadesanaṃ
¹⁸ Bī adds bhikkhū ahoṣi. ¹⁹ Bī adds pañcamaṃ. ²⁰ Cfr. Journal R. A. S. 1870
V. p. 8. ²¹ Bī vattha-. ²² Bī -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbe vāsaṃ kappesi. Tass' eva¹ sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi saḥāyā aññaṃaññaṃ piya- 3
 saṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath'eko migaluddako araṇṇe caranto² pāṇi-
 yatitthe³ Bodhisattassa padavalaṅgaṃ⁴ disvā lohanigaḷasadisam⁵
 vaddhamayaṃ⁶ pāsam oḍḍetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ⁸
 pātum āgato paṭhamayāme yeva⁹ pāse bajjhitvā baddharāvaṃ¹⁰
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātabban“ ti mantayīṃsu. Atha
 satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsam chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi¹² kataparakkamena saḥāyo
 no jivitaṃ labhissatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamaṃ 15
 gātham āha:

1. Iṅgha vaddhamayaṃ pāsam chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehiti¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khāditum ārabhi. Satapatto
 luddassa vasanagāmaṃ gato¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva sattim 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ṇātvā
 vassitvā pakkhe pappoḥetvā¹⁵ taṃ puredvārena¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo¹⁷ „kālakaṇṇisakuṇeṃ' amhi pahaṭo“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattim gahetvā utthāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamaṃ puredvārena¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ṇātvā gantvā¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ Bⁱ tassa. ² Bⁱ vicaranto. ³ Bⁱ pāṇiyatitthe. ⁴ K -laṅgaṃ, Bⁱ -laṅcaṃ. ⁵ both
 MSS. -nigala-. ⁶ Bⁱ vattasayam. ⁷ Bⁱ oḍḍetvā. ⁸ Bⁱ pāṇiyam. ⁹ K va. ¹⁰ Bⁱ
 bandharavam. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bⁱ omits pi. ¹³ K nehīti, Bⁱ nebhī. ¹⁴ Bⁱ
 adds avidūre rukkhhe nisīdi. ¹⁵ Bⁱ pappoḥetvā. ¹⁶ Bⁱ pūrima-. ¹⁷ K luddako.
¹⁸ Bⁱ purima-. ¹⁹ Bⁱ omits gantvā.

Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo dittho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchima-
dvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
Luddo puna pi kālakaṇṇisakuṇena pahato⁴ „na me esa⁵ nikkha-
5 mitum detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya⁶
sattim gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo
āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khaṇe kacchapena
ekam eva vaddham⁷ ṭhapetvā sesavarattā⁸ khādītā honti. Dantā
pan' assa patanākārappattā jātā, mukham lohitaṃmakkhitam⁹.
10 Bodhisatto luddaputtam sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
tam disvā tam vaddham¹⁰ chinditvā vanam pāvisi. Sakuṇo ru-
khagge nisidi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tath' eva nipajji.
Luddo kacchapam¹² pasibbake pakkhipitvā ekasmim khānuke
laggesi. Bodhisatto nivattitvā olovento kacchapassa¹³ gahita-
15 bhāvam nātvā „sahāyassa jīvitadānam dassāmīti“ dubbalo viya
hutvā luddassa attānam dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
dūre nāccāsanne gacchanto tam ādāya araṇṇam pāvisi, dūram
gatabhāvam nātvā padam¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātagena
20 gantvā siṅgena pasibbakam ukkhipitvā bhūmiyam pātetvā phāle-
tvā¹⁵ kacchapam nihari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
dvinnam pi ovādam dadamāno „aham tumhe nissāya jīvitam
labhim, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattabham mayham katam, idāni
luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvam
25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvam hi samma kacchapa
udakam pavisā¹⁷“ ti āha. Te tathā akaṃsu.

Sathā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni
mesa. ⁶ so K BP; Bⁱ aruṇuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vaṭṭam. ⁸ Bⁱ sesā-. ⁹ Bⁱ muk-
hato lohitaṃ paggarati. ¹⁰ K baddham, Bⁱ bandhanam, BP bandham. ¹¹ Bⁱ duppa-
latāya. ¹² Bⁱ BP add gahetvā. ¹³ so Bⁱ BP; K kacchapam. ¹⁴ so K BP; Bⁱ param.
¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavisāhi.

2. Kacchapo pāvisi vārim, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayiti. 111.

Tattha apānayitti apānaya, gahetvā agamāsiti¹.

Luddo tam thānam āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo sahyā yāvajivam vissāsam acchinditvā yathākamunam gatā.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahoṣi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham evā⁵ 'ti. Kuruṅgamigajātakam⁵.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājena⁶ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purānadutiyaikapalobhanam⁶ ārabha kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccam kira tvam bhikkhu⁷ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ vutte „purānadutiyaikāyā“ 'ti āha.
Atha nam Satthā „na idān' eva⁸ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi⁹ 15
atthi, pubbe pi tvam tam nissāya mahādukkham patto¹⁰“ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹¹ Potalināmanagare¹² Assako nāma
rājā rajjam kāresi. Tassa Ubbari¹³ nāma aggamahesi¹⁴ piyā
ahoṣi¹⁵ manāpā abhirūpā dassanīyā¹⁶ atikkantā¹⁷ mānusaṃ¹⁸ 20
vaṇṇam appattā dibbavaṇṇam. Sā kalam akāsi. Tassā kalakiri-
yāya rājā sokābbihhūto ahoṣi dukkhī¹⁹ dummano. So tassā
sarīram doṇiyam nipajjāpetvā telakalale²⁰ pakkhipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²¹ nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

¹ Bⁱ agamāsi aññātra gacchatīti attho. ² so K B^p; Bⁱ patvā. ³ Bⁱ kiñci. ⁴ Bⁱ kuruṅgarājā. ⁵ Bⁱ adds chaṭṭham. ⁶ Bⁱ -ṇam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, Bⁱ B^p tayi sineho. ¹⁰ Bⁱ -dukkhappatto. ¹¹ Bⁱ kāsikarāṭṭhe. ¹² K potale-, Bⁱ B^p pātali-. ¹³ Bⁱ B^p upari. ¹⁴ so Bⁱ B^p; K -siyā. ¹⁵ Bⁱ omits ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ Bⁱ manussāka. ¹⁹ K Bⁱ dukkhī. ²⁰ Bⁱ B^p -lam. ²¹ Bⁱ omits heṭṭhā- -tvā.

Mātāpitaro avasesañātakā mittāmaccā¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādini va-
 dantā saññāpetum nāsakkhimsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhīññāatthasamā-
 5 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadeso viharanto ālokaṃ
 vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokeno taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otarivā
 maṅgalasilāpatṭe kañcanaṭṭamā viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamaṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhīṃ paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sariraṃ
 doniyaṃ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa⁵
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttāṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamaṇesu
 rañño evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho ahaṃ⁶
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā rañño santike
 20 yeva⁷ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisīdathā“⁸ 'ti⁹ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gahetvā rañño santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁹ kira daṭṭhum labhissāmīti“ tuṭṭhamānaṃ rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tatha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinna „saccaṃ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“¹¹ 'ti
 pucchi. „Āma mahārājā“¹¹ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ňeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ňeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ B¹ mittāmaccassa. ² B¹ brahmaṇassa-. ³ B¹ pañca abhiññā-. ⁴ B¹ B² pātali-
 vāsī. ⁵ B¹ ajja. ⁶ B¹ haṃ. ⁷ B¹ ca. ⁸ B¹ adds so. ⁹ K ubbarī, B¹ uparī.
¹⁰ K -rūhitvā, B¹ -rūhitvā. ¹¹ K -smitā ňeva, B¹ -smitā yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemīti“⁴. „Sādhū kathāpethā“⁵ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍam² vaṭṭayamānā³ rañño purato⁴ āgacchantū“ ti tesam āgamanam akāsi. Te tath' eva āgamimsu⁵. Bodhisatto tam dassento „ayan te mahārāja Ubbarī⁵ devī, tam jahitvā⁶ gomayapānakassa⁷ pacchato āgacchati, passa⁸ nan“ ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapānakayoniyam⁹ nibbattissatīti¹⁰ na saddahām' ahan“ ti. „Kathāpemi nam mahārājā“¹¹ ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena tam kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa-¹⁰ bhāsāya¹¹ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvam atitattabhāve¹² kā nāma ahoṣīti“¹³. „Bhante Assakarañño aggamahesi¹³ Ubbarī¹⁴ nāma ahoṣin“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapānako“ ti. „Bhante sā¹⁵ mayham purimajāti¹⁶, tadā aham imasmim uyyāne tena saddhim rūpasaddagandharasa-¹⁵ phoṭṭhabbe¹⁷ anubhavamānā vicarim, idāni pana me bhavaśamkhepagatakālato¹⁸ paṭṭhāya so kiṃ hoti¹⁹, aham hi idāni Assakarājānam māretvā tassa galalohitena mayham sāmikassa gomayapānakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca: 20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkheṇa porāṇam apithiyati²¹,
tasmā Assakaraññā va²² kiṭṭo piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayam ramaṇīyo ²⁵ uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhim vicarito, anukāmayānukāmena²⁰ ti anū 'ti nipātamattam, mayā tam kāmayamānāya tena mam

¹ Bī BP -pessāmīti. ² Bī -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, BP vaṭṭamānā, Bī vattiya-mānā. ⁴ Bī adds gomayapānakena saddhi. ⁵ Bī āgamimsu te. ⁶ Bī jahetvā. ⁷ Bī -pānassa. ⁸ Bī passatha. ⁹ K -pānayoniyam. ¹⁰ Bī nippattāti. ¹¹ Bī BP manussa-. ¹² Bī abhittabhāvena. ¹³ Bī -si. ¹⁴ Bī uppari. ¹⁵ Bī bhamauta so. ¹⁶ Bī -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bī -saddam-. ¹⁸ Bī -gatattakā-. ¹⁹ Bī so ki hotiti. ²⁰ Bī anukāmassakāmena. ²¹ K -thiyāya, Bī -dhiyati. ²² Bī -rañño ca

kāmayamānēnā 'tī attho', piyenā 'tī tasmīn attabhāve piyena, navena sukha-
 dukkhena porāṇaṃ apithiyatīti² bhante navena hi sukkena porāṇaṃ
 sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pithiyati⁴ paṭicchādiyati⁵, eṣā
 lokassa⁶ dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kīṭo piyataro ma-
 5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pithiyati⁸ tasmā mama Assakarājato satagaṇena
 sahasagaṇena kīṭo va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vippaṭṭisārī¹¹ hutvā tattha thito va
 kuṇapaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nahātvā Bodhisattaṃ vanditvā
 nagaraṃ pavisitvā aññaṃ aggamahesiṃ katvā dhammena rajjaṃ
 10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
 vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammedesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattiphale paṭiṭṭhahi)
 „Tadā Ubbari¹³ purāṇadutiyaikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
 15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakaṃ¹⁶.

8. Suṃsumārajātaka.

Alam etehi ambehīti. Idaṃ Satthā Jetāvane¹⁷ viharanto
 Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā
 hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
 20 idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi pari-
 sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātuṃ na sakkhīti“ vatvā
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
 25 bala thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
 nivattane¹⁸ araññāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
 suṃsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sariraṃ

¹ K - nena attho, Bⁱ - nena pahāti attho. ² Bⁱ apidhiyatīti. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ K
 pithiyati, Bⁱ pithiyati. ⁵ K - diyati, B^p - diyyati. ⁶ Bⁱ lokasmi. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ K pi-
 yathiyati, Bⁱ pithiyati. ⁹ Bⁱ omits va. ¹⁰ Bⁱ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² Bⁱ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, Bⁱ upari. ¹⁴ Bⁱ ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi.
¹⁵ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ sattamaṃ. ¹⁷ Bⁱ veḷu. ¹⁸ Bⁱ gaṅgāya ni-. ¹⁹ Bⁱ susu-

disvā tassa¹ hadayamaṃse² dohalaṃ³ uppādetvā suṃsumā-
 raṃ⁴ āha: „ahaṃ sāmi etassa kapirājassa hadayamaṃsaṃ⁵
 khādītukāma“ ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocara, esa thalagocaro,
 kin ti taṃ⁶ gaṇhituṃ⁷ sakkhissāma“⁸ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“¹⁰. „Tena hi mā 5
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṃ¹¹ tassa hadaya-
 maṃsaṃ¹² ti suṃsumāriṃ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gaṅ-
 gāya pāṇiyāṃ¹⁴ pivtvā Gaṅgātīre nisiṇṇakāle santikaṃ gantvā
 evaṃ āha¹⁵: „vānarinda imasmiṃ padese kasataphalāni¹⁶ khā-
 danto kiṃ tvaṃ ciṇṇathāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādīnaṃ¹⁸ madhuraphalānaṃ anto n' atthi, kin te tattha
 gantvā phalāphalaṃ khādītūṃ na vaṭṭatīti¹⁹“. „Kumbhilarāja
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittinṇā²¹, kathaṃ tattha gamissāmīti“²².
 „Sace gacchasi ahaṃ taṃ mama piṭṭhiṃ āropetvā nessesāmīti“²³.
 So taṃ²⁴ saddahitvā „sādhu“²⁵ ti sampaticchitvā²⁶ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiṃ me abhirūhā“²⁷ ti ca vutte taṃ²⁸ abhirūhi. Suṃ-
 sumāro²⁹ thokaṃ netvā udake osidāpesi. Bodhisatto „samma
 udake maṃ osidāpesi, kin³⁰ nu kho etan“ ti āha. „Nāhan
 taṃ dhammesu dhammatāya gahevā gacchāmi, bhariyāya pana
 me³¹ tava hadayamaṃse dohaḷo uppanno, taṃ ahaṃ tava hada- 20
 yaṃ khādāpetukāma“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṃ
 kataṃ, sace hi amhākaṃ udare hadayaṃ bhaveyya sākhaḅgesu
 carantānaṃ cunṇavicunṇaṃ bhaveyyā“³² ti. „Kahaṃ pana
 tumhe thapethā³³“ ti. Bodhisatto avidūre ekaṃ udumbaraṃ³⁴
 pakkaphalapiṇḍisampannaṃ³⁵ dassento „pass' etāni amhākaṃ 25
 hadayāni ekasmiṃ udumbare³⁶ olambantīti³⁷“. „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bⁱ hadayaṃ maṃse. ³ Bⁱ dohalaṃ. ⁴ Bⁱ susu-. ⁵ Bⁱ hadayaṃ.
⁶ so Bp; K kittinaṃ, Bp kathaṃ. ⁷ Bⁱ gaḅhituṃ. ⁸ Bⁱ -ssāmi. ⁹ Bⁱ kouaci. ¹⁰ Bⁱ so-
 citta. ¹¹ K omits taṃ. ¹² Bⁱ hadayan. ¹³ Bⁱ susumāri. ¹⁴ Bⁱ pāṇiya. ¹⁵ Bⁱ ahaṃ.
¹⁶ Bⁱ kadaḷaphalāni. ¹⁷ so K Bp; Bⁱ asampaunaṭhāne. ¹⁸ Bⁱ ampampalapujā-.
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bⁱ -dakā. ²¹ K vittinṇa, Bⁱ vittāṇṇā. ²² Bⁱ omits taṃ. ²³ K
 -cchl. ²⁴ so Bⁱ Bp; K omits taṃ. ²⁵ Bⁱ kiṃ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bⁱ thapethā.
²⁸ Bⁱ udumpara. ²⁹ Bⁱ pakkaphalampiṇḍakasaṅcannaṃ, Bp phalapiṇḍasanchannaṃ
 ekaṃ udumbarapakkaṃ. ³⁰ Bⁱ udumpararukkhe. ³¹ Bⁱ olampantīti, K olambentīti.

hadayaṃ dassasi ahan taṃ na māressāmīti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahan te rukkhe olambantaṃ dassāmīti². So taṃ ādāya tatha agamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppativā udumbararukkhe nisiditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhaḡge hotīti saññi⁵ ahoṣi, bālo si⁶, ahan taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ tam eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paññā pana¹⁰ n' atthīti¹¹“ vatvā imam atthaṃ pakāseto imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ⁹ mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹⁰ bondi, na ca¹¹ paññā tadūpikā,
suṃsumāra¹² vañcito me si¹³, gaccha dāni yathāsukhan ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake diṭṭhāni etehi¹⁴ mayhaṃ alaṃ, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁵ ayam eva udumbararukkho varaṃ,
15 bondīti sarīraṃ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā n' atthī, gaccha dāni yathāsukhan ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁶, n' atthī te hadayaṃ¹⁷ ti¹⁸.

Suṃsumāro¹⁹ sahasaṃ²⁰ parājito viya²¹ dukkhī dummano pajjhāyanto²² attano nivesanaṭṭhānaṃ²³ eva gato.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā suṃsumāro²⁵ Devadatto ahoṣi, suṃsumāri²⁶ Ciñcamāṇavikā²⁷, kapirājā pana aham evā²⁸ ti. Suṃsumārajātakaṃ²⁹.

9. Kakkarajātaka.

Diṭṭhā mayā vane rukkḡhā ti. Idam Satthā Jetavane
95 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadāhara-
bhikkhuṃ ārabba kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

¹ Bⁱ āg-. ² Bⁱ -susu-. ³ so B^p; K sarūnā, Bⁱ sañi. ⁴ Bⁱ pi. ⁵ Bⁱ vañcemī. ⁶ K taveva? B^p tavameva. ⁷ omit pana? K B^p omit te. ⁸ Bⁱ manaiṃ. ⁹ Bⁱ camaraṃ. ¹⁰ K no. ¹¹ Bⁱ va. ¹² Bⁱ susu-. ¹³ K siṃ. ¹⁴ K cetehi. ¹⁵ Bⁱ omits mayhaṃ. ¹⁶ Bⁱ gacchāhi. ¹⁷ Bⁱ hadayamaṃsagahanupāyo. ¹⁸ Bⁱ adds attho. ¹⁹ Bⁱ susu-māra. ²⁰ Bⁱ sahasa. ²¹ K omits viya. ²² so K B^p; Bⁱ pacchāyanto. ²³ Bⁱ vāsanāṭṭhānaṃ. ²⁴ Bⁱ dhammadešanaṃ. ²⁵ Bⁱ susumāri. ²⁶ Bⁱ adds ahoṣi. ²⁷ Bⁱ susumārajātakaṃ aṭṭhamam.

cheko ahosi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhaveyyā“ ’ti bhayena atisī-
 tam accuṇṇhaṃ paribhogāṃ na karoti, „sītuṇṇhehi sarīraṃ kilameyyā“
 ’ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni² na bhūṇjati.
 Tassa sarīraguttikusalatā³ saṃghamaṃjhe pākataḥ jāta. Dhammasa-
 bhāyaṃ bhikkhū⁴ kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso asuko⁵ daharo kira 5
 sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte „na
 bhikkhave ayaṃ daharo idān’ eva sarīraguttikamme⁶ cheko, pubbe pi
 cheko ahoṣīti⁷“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 10
 Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath’ eko
 sakunaḷuddako ekaṃ dīpakakakkaraṃ⁸ ādāya vālarajuṇ⁹ ca
 yaṭṭhiṇ ca gahetvā araṇṇe kakkare¹⁰ bandhanto ekaṃ palā-
 yitvā araṇṇaṃ pavitṭhaṃ purāṇakakkaraṃ¹¹ bandhituṃ ārabhi.
 So vālapāse¹² kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utṭhāy’ 15
 utṭhāya niliyati¹³. Luddako attānaṃ sākḥapallavehi paṭicchā-
 detvā punappuna¹⁴ yaṭṭhiṇ ca pāsāṇ ca oḍḍeti¹⁵. Kakkaro¹⁶
 taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ¹⁷ vācaṃ nicchāretvā paṭhamaṃ
 gātham āha:

1. Dīṭṭhā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhītakā¹⁸, 20
 na tāni evaṃ sakkanti¹⁹ yathā tvaṃ rukkha²⁰ sakkasīti²¹. 116.

Tass’ attho: samma luddako, mayā imasmim vane jāta bahū²² assakaṇṇā ca
 vibhītakā²³ ca rukkhā²⁴ dīṭṭhapubbā, tāni jaṇa rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi²⁵ saṃka-
 masi²⁶ ito c’ ito ca vicarasi evaṃ na sakkanti²⁷ na saṃkamanti²⁸ na vicarantīti²⁹.

Evaṃ vatvā puna so kakkaro¹⁶ palāyitvā aṇṇattha aga- 25
 māsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁰ luddako dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī mā. ² Bī -kilinaṃ utuṇḍalādini, Bp -linnauttaṇḍulādini. ³ Bī -taya. ⁴ Bī
 bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ Bī -ka. ⁶ Bī -guttikakammesu. ⁷ Bī omits pubbe pi
 cheko ahosi. ⁸ Bī -kukkuram, Bp -kukkuṭam. ⁹ Bī vālarucuṇ ¹⁰ K kakkaro,
 Bī kakkure, Bp -kukkuṭe. ¹¹ Bī purāṇaṃ kukkura ¹² Bī vāla-. ¹³ Bī niliyati,
 Bp niliyati. ¹⁴ Bī puna. ¹⁵ Bī oḍḍesi. ¹⁶ Bī kukkuro. ¹⁷ K -sī, Bī -si. ¹⁸ K
 -vibhītanakā, Bī assakaṇṇavibhedakā. ¹⁹ Bī sakkanti. ²⁰ Bī rukkhāṃ. ²¹ K
 sakkhasīti, Bī pakkasīti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bī Bp vibhedakā. ²⁴ K omits
 rukkhā. ²⁵ Bī sakkhasīti. ²⁶ Bī saṃkamasi. ²⁷ Bī sakkanti. ²⁸ K sakkamanti.
²⁹ Bī omits na saṃkamanti na vicarantīti ³⁰ Bī -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānaṃ⁵ apakkamati bhāsātīti. 117.

Tattha kusalo vālapāsānaṃ⁶ ti vālamayesu⁵ pāsesu kusalo attānaṃ
bandhituṃ adatvā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsivā ca pana palāto⁷ ti.

5. Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁸ yathāladdhaṃ ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahoṣi. kakkaro kāyaguttikusalo daharabhikkhu, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato⁹ dittharukkhadevatā¹⁰ aham evā“ ti.

10. Kakkaraajātakam¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

- Ambho ko nāmayam rukkho ti. Idam Satthā Veļuvane
viharanto Sugatālayam ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayam akāsīti“ sutvā¹² „na bhikkhave idān' eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹³ vināsam patto¹⁴, pubbe pi pāpuṇi yevā“ ti vatvā
atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ rukkhakoṭṭhasakuṇayoni-
yam¹⁶ nibbatti. Khadiravane va gocaram gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmam ahoṣi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahosi, so phālibhaddakavane¹⁹ gocaram gaṇhati. So ekadivasam
Khadiravaniyassa santikam agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato“ ti Kandagalakam²⁰ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharivā rukkhato paṇake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²³ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

¹ Bī -kukkuro. ² Bī bhutvā. ³ Bī sañcaram. ⁴ Bī sugato. ⁵ Bī vāla-. ⁶ Bī vāla-
pāsānaṃ. ⁷ K palāyato. ⁸ Bī vicaritvā. ⁹ Bī paccakkharikātā. ¹⁰ Bī omits
dittha. ¹¹ Bp kukkuṭa-, Bī kukkurajātakam navamam. ¹² Bī vatvā. ¹³ Bī anu-
kiriyaṃ karonto. ¹⁴ Bī vināsappatto. ¹⁵ Bī -ppadese. ¹⁶ Bī -koṭṭhasakutaṇ-
yoniyam. ¹⁷ Bī nippatti khadiravaniyo tissa nāmam ahoṣi khadiravane yeva
gocaram gaṇhi. ¹⁸ Bī kaṇṭarālo. ¹⁹ Bī pātalibhaddaka-, Bp sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ Bī kandarālakam. ²¹ Bī -dham. ²² Bī kandarālo. ²³ K dinna.
²⁴ Bī cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkakoṭṭhakayoniyam² nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaram gaṇhissāmīti⁴ so Khadiravaniyam āha: „samma, mā tvaṃ dukkham anubhavi, aham eva khadiravane gocaram gaṇhissāmīti⁵. Atha naṃ so āha: „tvaṃ samma simbaliphālibhaddakādivane⁶ nissāre⁷ go- 5 caragahaṇakule⁸ samuṭṭhito⁹, khadirā nāma jātasārā¹⁰ thaddhā¹¹ ti vatvā¹² „mā te evaṃ¹³ ruccatīti¹⁴. Kandagalako¹⁵ „kiṃ dān’ āham¹⁶ na rukkakoṭṭhakayoniyam¹⁷ nibbatto¹⁸ ti tassa vacanam anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkham tuṇḍena pahari. Tāvad ev’ assa¹⁹ tuṇḍam²⁰ bhijji, akkhini nikkhamānākārappattāni²¹ 10 jātāni, sīsam phalitāni. So khandhe²² patiṭṭhātum asakkonto bhūmiyam patitvā paṭhamam gātham āha:

1. Ambho ko nām’ ayam¹⁸ rukkho sītappatto¹⁹ sakaṇṭako yattha ekappaharena uttamaṅgam visāṭitan²⁰ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmāyam¹⁸ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15 ayam rukkho ti²¹, konāmo²² so ti pi pāho, sītappatto¹⁹ ti sukhumappatto, yattha ekappaharenā ti yasmīn rukkhe eken’ eva paharena, uttamaṅgam visāṭitan²³ ti sīsam bhinnam, na kevalaṃ ca²⁴ sīsam tuṇḍam pi chinnaṃ²⁵, so²⁶ vedanāpattatāya²⁷ khadirarukkham²⁸ kimrukkho nām’ eso ti jāitum asak- 20 konto vedanāpatto²⁹ hutvā imāya gāthāya vippalapi³⁰.

Tam³¹ sutvā Khadiravaniyo dutiyam gātham āha:

2. Acār’ utāyam³² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
katthaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiram jātasāram³³
yatth’ abhidā garuḷo uttamaṅgan ti. 119. 25

¹ Bī ayam. ² Bī -koṭṭaka-. ³ Bī dinnena gocarena. ⁴ Bī pimplipātalibhadda-.
⁵ Bī nissāyana. ⁶ so BP; K -gahaṇam, Bī gocaraṇakāle ⁷ K samuciko, Bī samuṭṭhito, BP jāto. ⁸ BP jātisārā, Bī jātaka. ⁹ Bī omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ Bī mā vo etaṃ. ¹¹ Bī kandarālo. ¹² Bī kiṃnnānāham. ¹³ Bī koṭṭaka-. ¹⁴ Bī eva cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ Bī nikkhamānā-. ¹⁷ Bī rukkhakhandhe. ¹⁸ Bī nāmāyam.
¹⁹ Bī sīhapatto, BP sīnapatto. ²⁰ Bī vimālitam. ²¹ K omits ti. ²² Bī konāma.
²³ Bī viphalitam, BP vibhijjitan. ²⁴ Bī kevalam. ²⁵ Bī BP bhinnam. ²⁶ Bī yo.
²⁷ K vedanāmatāya. ²⁸ Bī -rukkho. ²⁹ Bī vedanāpatto, K vedanamatto.
³⁰ Bī vilapasi. ³¹ Bī tassa vacanam. ³² Bī acārithabhayanī? BP acāriyatāyam.
³³ K athāsadam -, Bī athāsadā khadira jātisādam.

Tattha acārutāyaṃ¹ ti acāri vata² ayaṃ, vitudaṃ³ vanānti nissāra-
simbaliphālībhaddakavanādīni⁴ vitudanto vijjhanto, katthaṅgarukkhesu asā-
rakesū⁵ ti nissāresu phalībhaddakasimbaliādīsū⁶, athasadā khadiraṃ jāta-
saraṃ ti⁶ atha potakakalato⁷ patthaya⁸ jātasaraṃ⁹ khadiraṃ asadā¹⁰ sam; āpuṇi,
5 yatthabbhidā¹¹ garulo uttamaṅgaṃ ti yatthabbhidā¹² ti yasmim khadire
abhīndi padālayi, garulo ti sakunesu¹³ sabbasakunānaṃ h' etaṃ¹⁴ sagāra-
sappatissavacanāni¹⁵.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁶ yattha tvaṃ
uttamaṅgaṃ abhidā¹⁷ khadiro nāma¹⁸ eso¹⁹ sārurukko“ ti āha.
10 So tath' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Kandagalako²⁰ Devadatto ahoṣi, Khadiravaniyo pana²¹ aham evā²² ti.
Kandagalakajātakam²³. Natamaḍḍhavaggo chaṭṭho.

7. BIRANATTHAMBHAKAVAGGA.

15

1. Somadattajātaka.

Ākāsi yoggaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Lālu-
dāyitheram²³ ārabha kathesi. So hi dvinnam²⁴ tiṇṇam janānaṃ
antare ekavacanam pi sampādetvā kathetum na sakkoti, sārājjabahu-
lo „aṇṇam kathessāmi²⁵“ aṇṇam eva kathesi. Tassa taṃ²⁵ pavattim
20 bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathentā nisīdimisu. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bī avārivatāyaṃ, BP acārivatāyaṃ. ² so BP; Bī tā, K tava. ³ K vituridam.

⁴ Bī nissāyāni sippali pātālibhaddaka-. ⁵ K -disu, Bī pātālibhaddakasimpali-.

⁶ K omits athā - - ti, Bī athasadākhadirajātisāraṃti. ⁷ Bī pothaka-, K pothaka

corr to potaka-. ⁸ Bī pajāya. ⁹ Bī jātasāraṃ, BP jātisāraṃ. ¹⁰ K āsadāṃ,

BP omits āsadā, Bī sārāṃ. ¹¹ Bī yattagidā. ¹² so BP; K yattha bhidā, Bī yatta-

gidā ¹³ Bī sakuno. ¹⁴ Bī sotaṃ. ¹⁵ so K BP; Bī sagārasappatissa vādhivaca-

naṃ. ¹⁶ Bī kandarālaka. ¹⁷ Bī abhīndi. ¹⁸ Bī nāma so, K nāmesā. ¹⁹ Bī

dhammadesanaṃ. ²⁰ Bī kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagalajātakam,

Bī kandarālakajātakam dasamaṃ. 1. Cfr. Dh. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²³ K

lālu-. ²⁴ K dinnam. ²⁵ K nam.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā²“ 'ti vutte „na bhikkhave Lāḷudāyī³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā⁴ ti vatvā atitān āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjān kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmim brāhmaṇakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaṣilāyaṃ sippaṃ⁵ uggaṇhitvā
puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ paṭiṭṭhapessāmīti“ mātāpitaro apucchitvā Bārā-
ṇasim gantvā rājānaṃ upatṭhāsī. So rañño piyo ahoṣi manāpo.
Ath' assa pitu⁶ dvīhi yeva goṇehi kaṣim katvā jīvikaṃ kappena- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṃkāmītvā „tāta
eko goṇo mato, kaṣikkammaṃ na-ppavattati⁷, rājānaṃ ekaṃ
goṇaṃ yācāhīti“ āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān'
eva goṇe⁸ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā⁹“ 'ti. „Tāta tvaṃ
mayhaṃ sārājjabahulataṃ¹⁰ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnāṃ tiṇṇaṃ 15
saṃmukhe¹¹ kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi¹², sace ahaṃ rañño
santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissā-
mīti“¹³. „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ
yācituṃ, api¹⁴ kho panāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti“¹⁵. „Tena
hi sādhu¹⁶ maṃ yoggaṃ kārehīti“¹⁷. Bodhisatto pitarān ādāya 20
bīraṇatthambhakaṃ¹⁸ susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe
bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti“ nāmāni
katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ
gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti¹⁹ vatvā²⁰ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā
goṇaṃ yāceyyāthā²¹“ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi: 25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kaṣāmaṣe,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² Bⁱ takkaṣilāyaṃ gantvā sippaṃ ³ Bⁱ pituno. ⁴ Bⁱ na pavattati. ⁵ Bⁱ goṇaṃ. ⁶ Bⁱ sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ Bⁱ mukhe. ⁸ Bⁱ sakkomīti. ⁹ Bⁱ adds ca. ¹⁰ Bⁱ sādhukaṃ. ¹¹ Bⁱ karohīti. ¹² Bⁱ -ttambhakaṃ, K -stambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ Bⁱ omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṃ gātham paṇaṃ
 katvā Bodhisattam āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇaṃ
 jātā¹, idāni tam aham yassa kassaci santike vattum sakkomi,
 raṇṇo maṃ² santikaṃ nehīti“. So „sādhū tātā“³ 'ti tathārūpaṃ
 5 paṇṇākāraṃ gāhāpetvā⁴ pitaraṃ raṇṇo santikaṃ nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāraṃ adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṃ hotīti“ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁸ 'ti. „Ken' atthenāgato“⁹ ti. Tasmim khaṇe brāh-
 maṇo goṇaṃ⁶ yācanatthāya gātham vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṃ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṃ ūtvā sitaṃ⁷
 katvā „Somadatta tumhākaṃ gehe bahū maññe⁸ goṇa“⁹ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“¹⁰ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa⁹ goṇe alaṃkāraḥhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṃ c' assa brahmadeyyaṃ¹⁰ datvā mahantena yasena brāh-
 maṇaṃ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṃ ratham
 āruya¹¹ mahantena parivārena gāmaṃ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhīm rathe nisīditvā gacchanto „tāta, aham tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharam yoggam kāresim¹², sannitṭhānakāle pana tum-
 hākaṃ goṇaṃ raṇṇo adatthā“¹³ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto
 saṁvaccharam bīraṇatthambhakasmiṃ,
 vyākāsi saññaṃ¹⁴ parisam vigayha,
 25 na niyyamo¹⁴ tāyati appapaññaṃ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto saṁvaccharam bīraṇat-
 thambhakasmiṃ ti¹⁵ tvaṃ niccaṃ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṃ

¹ Bⁱ omits jātā. ² Bⁱ omits maṃ. ³ so Bⁱ B^p; K gāhāpetvā. ⁴ Bⁱ neti. ⁵ K
 ayaṃ. ⁶ Bⁱ goṇa. ⁷ Bⁱ pitā. ⁸ K maññeti. ⁹ Bⁱ soḷasa. ¹⁰ Bⁱ brahmaṇa-
 deyyaṃ. ¹¹ Bⁱ abhiruya. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññaṃ,
 Bⁱ byākāsi aññaṃ. ¹⁴ Bⁱ niyyāmo, K nissamo. ¹⁵ Bⁱ adde tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññam parisam vigayhā 'ti attha ca² pana parisam vigā-
hitvā tam saññam viakāsi³ vikāram akāsi⁴ parivattayīti⁵ attho, na niyyamo⁶
tāyati appapaññān ti appapaññān⁷ nāna puggalaṃ niyyamo⁸ yoggā⁹ ciṅṅa-
caraṇam¹⁰ na tāyati na rakkhatīti.

Ath' assa vacanaṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha: 5

2. Dvayaṃ yācanaḥ tāta Somadatta nigacchati:
alābham dhanalābhaṃ ca¹¹, evaṃdhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṃdhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṃsabhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāḷudāyī¹³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi
sārājjabahulo“ ti imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: 10
„Tadā Somadattassa pitā Lāḷudāyī¹³ ahoṣi, Somadatto pana aham evā“
'ti. Somadattajātakaṃ¹⁴.

2. Uccittḥabbhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobham ārabha kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15
thārā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccam“
ti vatvā „ko tam ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha.
Atha nam Satthā „bhikkhu¹⁵, ayan¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi
attano jārassa¹⁷ uccittḥakam¹⁶ bhojesīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto ekasmiṃ bhikkham caritvā jīvikakappake¹⁹ ka-
pane naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹
hutvā bhikkham caritvā jīvikam kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²²
ekasmiṃ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-
dhammā atītacāram²³ carati. Ath' ekadivasam kenacid eva 25

¹ Bⁱ byākāsi. ² Bⁱ omits ca. ³ Bⁱ piakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ Bⁱ parivattesīti.
⁶ Bⁱ niyāmo, K nissamo. ⁷ Bⁱ appamaññā, K appapaññā. ⁸ Bⁱ niyāmo, K
nissāya. ⁹ Bⁱ yogo. ¹⁰ K ciṅṅacaraṇam. ¹¹ Bⁱ -lābham vā. ¹² Bⁱ omits yā-
canā hi. ¹³ so BP; K Bⁱ -yi. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamam. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K
ayan. ¹⁷ Bⁱ rājassa. ¹⁸ K uccittḥakam. ¹⁹ Bⁱ omits bhikkham - - kappake, K
jīvikam-. ²⁰ Bⁱ kapaṇaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, Bⁱ dūrū-
pato, Bⁱ durupako. ²² Bⁱ kāsiraṭṭhe. ²³ Bⁱ abhicāram.

karaṇiyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhim caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jitvā va gamissāmi”¹ bhattaṃ sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vaḍḍhetvā „tvaṃ bhuñjā”² ti² tassa datvā
 5 sayāṃ brāhmaṇassa āgamaṇaṃ olokayamānā dvāre atṭhāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanatṭhāne piṇḍaṃ paccāsīm-
 santo atṭhāsi. Tasmim khaṇe brāhmaṇo gehābhikkho āgacchati.
 Brāhmaṇī taṃ āgacchantaṃ disvā vegena pavisitvā „utṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti”³ jāraṃ³ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vaḍḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītaṃ disvā cintesi „iminā aññassa”⁴ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabbaṃ⁵ ti so brāhmaṇiṃ pucchanto
 15 paṭhamaṃ gātham āha:

1. Añño uparimo⁶ vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo⁶,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūpariti⁷. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītabhāvaṃ pucchanto evam āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūpariti vaḍḍhitabhat-
 20 tena nāma upari sītalena heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇena ūparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimaṃ sītaṃ ti.

Brāhmaṇī attano katakamassa uttānabhāvabhayena brāh-
 maṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahoṣi. Tasmim
 khaṇe naṭaputtassa etad ahoṣi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā
 katakamassa pākātabhāvabhayena kiñci na kathesi, handā-
 haṃ⁸ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitabhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmi”⁹ so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² Bⁱ bhi. ³ Bⁱ rājaṃ. ⁴ so B^p; Bⁱ imissā aññissa bhattāvitena
⁵ Bⁱ upariso. ⁶ Bⁱ aheṭṭhimo, B^p adhoṭṭhito. ⁷ Bⁱ ūpariti. ⁸ so B^p; Bⁱ sāhantāhaṃ.

nikkhantakā lato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṃ aticaraṇaṃ¹ aggabhattabhūñjanaṃ brāhmaṇiyā dvāre tathā maggaṃ olakanaṃ itarassa koṭṭhe otāritabhāvaṃ² ti sabban taṃ pavattiṃ ācikkhitvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhikkhako smi idhāgato ti sv-āhaṃ imaṃ thānaṃ bhikkhako bhikkhaṃ pariyesa-māno āgato 'smi, ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṃ pana etissā jāro imaṃ bhattaṃ bhūñjanto bhayena koṭṭhaṃ otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvaṃ kassa nu⁵ kho iminā ucchiṭṭhakena⁶ bhavitabban ti gavesasi ayaṃ so.

Cūḷāya naṃ gahetvā koṭṭhā niharitvā yathā ca⁷ na pun' evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janehīti⁸ vatvā pakāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṃ gato. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpatti-phale patiṭṭhahī) „Tadā brāhmaṇi purāṇadutiyaikā¹¹ ahoṣi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭaputto pana ahaṃ evā¹² ti. Ucchiṭṭhabhattajātakam¹².

3. Bharujātakam.

20

Isinam antaraṃ katvā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Bhagavato hi¹³ bhikkhusaṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahoṣi, yathāha: Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī¹⁴ cīvaraṇaṇāpātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṃ, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁵ parikkhārānaṃ, aṇṇatitthiyā pana¹⁶ paribbājakā na sakkatā honti -pe-¹⁵ parikkhārānaṃ ti. Te evaṃ parihīnalābhasakkārā ahorattaṃ gūḷhasannipātaṃ¹⁷ katvā mantayanti: „samanassa Gotamassa uppannakā lato paṭṭhāya mayāṃ hatalābhasakkārā

¹ so Bp; B¹ abhivāraṇaṃ. ² both B¹ and Bp otarita-. ³ B¹ nito. ⁴ B¹ bhavesatīti.

⁵ khaṇaṃ (p. 168, l. 1) --- kassa nu wanting in K. ⁶ K ucchiṭṭha-. ⁷ B¹ omits ca.

⁸ B¹ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B¹ karoti. ¹⁰ B¹ adds bhikkhu. ¹¹ K -dutiyaikā.

¹² K ucchiṭṭha-, B¹ ukkaṇṭhitabhattajātakam dutiyaṃ. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhī. ¹⁵ B¹ pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūḷha-, B¹ vulha-.

jāto¹, samaṇo ca Gotamo lābhaggayasaggapatto² jāto, kena nu kho kāraṇen' assa esā sampattitī³. Tatth' eko⁴ evam āha⁵: „samaṇo Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamatthāne bhūmisīse vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjātī⁶, sesā: „atth' etaṃ kāraṇaṃ, mayam pi
 5 Jetavanapitthē titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhavissāma⁷ 'ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evam etan⁸ ti sanniṭṭhānaṃ katvā „sace pana mayam raṇṇo anārocetvā ārāmaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābham⁹ labhivā abhijjanako⁶ nāma n' atthi, tasmā raṇṇo laṅcaṃ datvā ārāmatthānaṃ gaṇhissāma¹⁰ 'ti sammantevā upatthāke yācivā raṇṇo
 10 sataśahassaṃ datvā „mahārāja mayam Jetavanapitthiyaṃ titthiyārāmaṃ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāma¹¹ 'ti tumhākaṃ āroceti⁷ tesam paṭivacanaṃ na dātabban⁸ ti āhaṃsu. Rājā laṅcalobhena „sādhū⁹ 'ti sampaṭicchi. Titthiyā rājānaṃ saṃgaṇhitvā vaḍḍhakim pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahoṣi. Satthā „ke
 15 pan' ete Ananda uccāsaddā mahāsaddā¹⁰ ti pucchi „aṇṇatitthiyā bhante Jetavanapitthiyaṃ titthiyārāmaṃ kārenti, tatth' eso saddo¹¹ ti „Ananda na taṃ ṭhānaṃ titthiyārāmassa anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāma, na sakkā tehi saddhim vasiṭuṃ¹² ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ sanni-pātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṃ
 20 nivārethā¹³ 'ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre atthāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi⁸ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhavissantitī⁹ laṅcassa gahitattā „rājā gehe n' atthitī¹⁰ vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „laṅcaṃ nissāya evam karotitī¹¹ dve aggasāvake pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva
 25 vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na idāni Śāriputta rājā gehe nisīdituṃ labhissati, bahi nikkhamissatitī¹² punadvāse pubbaṅgha-samayaṃ nivāsetvā pattacivaraṃ¹⁰ ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhim raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi¹¹. Rājā sutvā¹² pāsādā otarivā paṭṭaṃ ga-hetvā Satthāraṃ¹³ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhaj-
 30 jakam datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekam¹⁴ pariyāyadhammadesanaṃ ārabhanto¹⁵ „mahārāja porāṇakarājāno laṅcaṃ gahetvā silavante aṇṇamaṇṇaṃ¹⁶ kalahaṃ kāretvā attano paṭṭhassa asā-mino¹⁷ hutvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇisū¹⁸ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ adds ti. ² Bⁱ -ppatto. ³ Bⁱ eke. ⁴ Bⁱ āhaṃsu. ⁵ Bⁱ Bp laṅcaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K Bp; Bⁱ ārocessanti. ⁸ Bⁱ natvāpi. ⁹ Bⁱ āgatena bhavitabban ti. ¹⁰ Bⁱ -ram. ¹¹ Bⁱ āgamāsi. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ Bⁱ eka. ¹⁵ Bⁱ āharanto. ¹⁶ K aṇṇavaṃṇaṃ, Bⁱ aṇṇamukhaṃ. ¹⁷ K asā-.

Atīte Bharuratt̄he Bharurājā¹ nāma rajjam kāresi. Tādā Bodhisatto pañcābhīṇāat̄thasamāpattilābhī² gaṇasatthā tāpaso hutvā Himavantapadese³ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anupubbena Bharunagaraṃ⁵ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā⁶ 5 nikkhamitvā uttaradvāre sākḥāviṭāpasampannessa vaṭarukkhasa mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṃ kappesi. Evaṃ tasmim̄ isigaṇe tatth' eva⁷ vasante addhamā-saccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre⁸ tādissas⁹ 10 eva vaṭarukkhasa¹⁰ mūle nisīditvā bhattakiccaṃ⁹ katvā tatth' eva¹⁰ vāsaṃ kappesi. Iti te¹¹ dve pi isigaṇā tattha yathābhiraṇṭaṃ viharitvā Himavantam eva agamaṃsu¹². Tesam gata-kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukki. Punavāre tesu āgacchantesu¹³ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhasvāsino paṭhamataraṃ 15 āgantvā attano vaṭarukkhasa¹⁴ sukkuhābhāvaṃ nītvā bhikkhāya caritvā¹⁵ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesuṃ. Itare pana isayo pacchā¹⁶ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkhamūlam eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesuṃ. Te „na 20 so¹⁷ tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho¹⁸“ ti rukkhaṃ nissāya aññamaññaṃ kalahaṃ karimsu. Kalaho mahā ahoṣi: eke „amhākaṃ paṭhamavasitat̄thānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti, eke „mayam̄ imasmim̄ vāre¹⁹ paṭhamataraṃ idhāgatā, tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayam̄ sāmīno, mayam̄ 25 sāmīno²⁰“ ti kalahaṃ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṃ agamaṃsu²¹. Rājā paṭhamaṃ²² vutthaisigaṇāṃ²³ ūeva sāmīkaṃ

¹ B¹ kururatt̄he kururājā, BP kururatt̄he kururājā. ² B¹ pañcābhilāat̄thasamāpattilābhīno. ³ B¹ -ppadese. ⁴ B¹ himavatā. ⁵ B¹ BP kurunagaraṃ. ⁶ B¹ tattha. ⁷ B¹ adds thatvā, BP thatvā. ⁸ B¹ paṭirukkhasā. ⁹ B¹ sattakiccaṃ. ¹⁰ B¹ tatheva. ¹¹ K ne. ¹² B¹ āgamīsu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B¹ omits vaṭa. ¹⁵ B¹ bhikkhācarīyā. ¹⁶ B¹ paccā. ¹⁷ K BP omit na so. ¹⁸ B¹ repeats amhākaṃ rukkho. ¹⁹ B¹ BP thāne. ²⁰ B¹ does not repeat mayam̄ sāmīno. ²¹ B¹ āgamīsu. ²² B¹ paṭhama. ²³ B¹ vutthaisigaṇāṃ.

akāsi. Itare „na 'idāni mayam imehi parājita' ti attānam vadāpessāmā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekam² cakkavattiparibhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā „mahārāja amhe pi sāmike karohīti“ āhamṣu. Rājā lañcam 5 gahetvā „dve pi gaṇā vasantū“ 'ti dve pi sāmike akāsi. Itare isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān' āharitvā⁵ lañcam datvā „mahārāja amhe yeva⁶ sāmike karohīti“ āhamṣu. Rājā tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāraṇā kalaham karontehi 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vippañisārino hutvā vegena palāyitvā Himavantam eva agamaṃsu⁷. Sakala-Bharuraṭṭhāvāsīniyo⁸ devatā ekato hutvā „sīlavante kalaham karontena raññā ayuttam katan“ ti Bharurañño⁹ kujjhivā tiyojanasatikam Bharuraṭṭham¹⁰ samuddam ubbattetvā araṭṭham¹¹ akaṃsu. Iti 15 ekam Bharurājānam¹² nissāya sakalaratṭhavāsīno vināsam¹³ pattā ti.

Satthā idam¹⁴ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isīnam antaram katvā Bharurājā¹⁵ ti me sutam
uchchinnō, saha ratṭhena¹⁶ sa rājā vibhavam gato. 124.

20 2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasamsanti paṇḍitā,
aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitan ti. 125.

Tattha antaram¹⁷ katvā ti chandāgativasena vīvaram¹⁸ katvā, Bharurājā¹⁹ ti Bharuraṭṭhe¹⁹ rājā, iti me sutan ti iti mayā pubbe etam sutam, tasmā hi chandāgamanam ti yasmā hi²⁰ chandāgamanam gantvā²¹ Bharurājā¹⁹ saha ratṭhena uchchinnō tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasamsanti, aduṭṭhacitto ti kilesehi adusitacitto hutvā bhāseyya²², saccūpasamhitan ti

¹ Bⁱ olovento. ² K evam. ³ K -garatha-, B^p -gam rathapañcaram, Bⁱ cakkavattiparibhogam rathapañcaram. ⁴ Bⁱ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkānāharitvā, Bⁱ tassa rathapañcarassa ratanacakkāni niharitvā. ⁶ so Bⁱ B^p; K heva. ⁷ Bⁱ āgamṣu. ⁸ Bⁱ -kururaṭṭha-, B^p kururaṭṭhavāsīno. ⁹ Bⁱ karurañño, B^p kururañño. ¹⁰ B^p kuru-, Bⁱ kururaṭṭham. ¹¹ so K B^p; Bⁱ anaṭṭham. ¹² Bⁱ B^p kuru-. ¹³ Bⁱ vināsam. ¹⁴ Bⁱ imam. ¹⁵ Bⁱ gururājā. ¹⁶ Bⁱ ratṭhehi. ¹⁷ Bⁱ isīnamantaram. ¹⁸ K vicaram, Bⁱ vivāda. ¹⁹ Bⁱ kuru-. ²⁰ Bⁱ omits hi. ²¹ katvā. ²² Bⁱ bhāseyya.

sabhāvanissitam atthanissitam¹ kāraṇanissitam² eva girāṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañcam gaṇhantassa ayuttam etan ti paṭikkosantā saccūpasānhitam⁵ girāṃ bhāsimsu tesam thitattānaṃ Nālikeradīpe ajjāpi⁷ dipakasahassam⁶ paññāyatiti.

Satthā inam dhammadesanam āharitvā „mahārāja, chandavasikena 5
nāma na bhavitabbam, dve pabbajitagane kalaham karetuṃ na vaṭṭa-
titi“ vatvā jātakam samodhānesi: „Aham tena samayena jetthakaisi⁸
ahosi“ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccam katvā gatakāle manusse
pesetvā titthiyārāmaṃ viddhamsāpesi, titthiyā appatitthā ahesuṃ.
Bharujātakam⁹. 10

4. Puṇṇanadījāta.

Puṇṇam nadin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-
pāramim ārabha kathesi. Ekasmim hi¹⁰ samaye¹¹ dhammasabhāyāṃ
bhikkhū Tathāgatassa paññam ārabha katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Sammāsambuddho mahāpaṇño puthupaṇño hāsupaṇño¹² javanapaṇño 15
tikkhapaṇño nibbedhikapaṇño¹³ upāyapaṇṇāya samannāgato“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi
Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyam
sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitattānaṃ la-
bhivā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahoṣi. Aparabhāge
rājā paribhedakānaṃ katham gahetvā¹⁴ kuddho „mā mama
santike¹⁵ vasīti“ Bodhisattam Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25
puttadāram gahetvā ekasmim Kāsīgāmake¹⁶ vāsam kappesi.
Aparabhāge rājā tassa gaṇam saritvā „mayham kañci¹⁷ pesetvā
ācariyam pakkosituṃ na yuttam, ekaṃ pana gātham bandhitvā

¹ Bⁱ assanissitam. ² Bⁱ attakāranissitam, B^p kāranissam. ³ Bⁱ bhāseyya. ⁴ Bⁱ tatta kururaṭṭhe rañño. ⁵ K paccūpa-, Bⁱ paccupa-. ⁶ Bⁱ ajja. ⁷ Bⁱ dipipekasa-
hassa. ⁸ Bⁱ etthakaisi. ⁹ Bⁱ kurujātakam tatiyam. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ divase.
¹² Bⁱ hāsapaṇño. ¹³ Bⁱ nippethika-. ¹⁴ Bⁱ adds bodhisattassa. ¹⁵ Bⁱ santi-
kena. ¹⁶ Bⁱ kāsikagā-. ¹⁷ Bⁱ kiñci.

paññaṃ likhītvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paññaṃ ca maṃsaṃ
ca setavatthena¹ paliveṭhetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhavissati paññaṃ vācetvā kākamaṃsa-
bhāvaṃ nātvā āgamissati, noce nāgamissatīti³ so „puññaṃ”
5 nadin⁴ ti imaṃ gātham pañne likhi:

1. Puññaṃ nadinṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyyham āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁴ brāhmaṇā⁵ ti. 126.

10 Tattha puññaṃ nadinṃ yena ca peyyamāhū ti kākapeyyā naditi va-
dantā yena puññaṃ nadinṃ peyyam āhu⁵, na hi apuññaṃ nadi⁶ kākapeyyā ti vuc-
ceti, yadāpi nadi⁷ tīre⁷ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena patuṃ sakkā hoti tadā
nain kākapeyyā ti⁸ vadanti⁹, jātaṃ yavaṃ yena ca guyyhamāhū¹⁰ ti yavaṃ¹⁰ ti
desanāsīsamattaṃ¹¹, idha pana sabbam pi jātaṃ uggataṃ¹² sampannaṃ taruna-
15 sassaṃ adhippettaṃ, taṃ¹³ hi yadā antopavittakākam¹⁴ paṭicchādetuṃ¹⁵ sakkoti
tadā guyyhatīti guyyham, kiṃ gūhati¹⁶ kākam itī kākassa guyyham kākaguyhan ti
taṃ vadamānā kākena guyyhavacanassa kāraṇabhūtena guyyhan ti vadanti, teṇa
vuttaṃ: yena ca guyyham āhū¹⁷ ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayantīti dūraṃ
gataṃ vippavutthaṃ¹⁷ piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nīlinaṃ¹⁸ disvā sace itthan-
20 nāmo¹⁹ āgacchati vassa kākā ti vā vassantaṃ nēva²⁰ vā sutvā yathā kāko²¹
vassati itthannāmo āgamissatīti evaṃ vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tenti udāharantīti attho, so tyāgato ti so te ānīto²², handa ca bhuñja²³
brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁴ naṃ khāda²⁵ kākamaṃsan²⁶ ti attho.

Iti rājā imaṃ gātham pañne likhītvā Bodhisattassa pesesi.

25 So paññaṃ vācetvā „rājā maṃ datṭhukāmo” ti vatvā²⁷ duti-
yam gātham āha:

¹ Bī setavettana. ² Bī valañcītvā. ³ K puñña. ⁴ Bī bhuñca ca. ⁵ Bī kāka-
peyyamātu. ⁶ K apuññaṃ nadinṃ, BP apuññaṃ nadi, Bī apuññanadi. ⁷ K yadāpi
naṃ tīre, Bī yadāpi nadītīre. ⁸ K omits ti. ⁹ Bī vadantā. ¹⁰ Bī vadan.
¹¹ Bī desanāsīhamattaṃ, K BP desanāmattaṃ. ¹² Bī omits uggataṃ. ¹³ Bī taṃ.
¹⁴ K -kānam. ¹⁵ Bī paṭicchāpetuṃ. ¹⁶ Bī BP guyyhati. ¹⁷ Bī vipavuttaṃ.
¹⁸ K nīlinaṃ, Bī nisīnaṃ. ¹⁹ Bī itthānāmo. ²⁰ K -taṃ nēva, BP vassantassa
²¹ Bī adda ca. ²² K ānīto, Bī ānīto. ²³ Bī bhuñjaṇca. ²⁴ Bī bhuñcassa.
²⁵ Bī khadatu. ²⁶ K imesan. ²⁷ Bī omits vatvā.

2. Yato mañ saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hañsā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mañ saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsā⁴ labhitvā tañ pahetuñ⁵ mañ saratī, hañsā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pan' assa ete hañsādayo upanītā bhavissanti etāñi hañsādīnī⁶ 5
lacchati tadā mañ kasmā na sarissatī⁷, Atthakathāyañ pana hañsakoñca-
mayūrañan ti⁸ pātho, so sundarataro, imesañ hañsādīnañ mañsañ labhitvā
kasmā mañ na sarissatī⁹ c' ev' assa attho⁹, asatī¹⁰ yeva pāpiyā ti yañ vā
tañ vā labhitvā saratāñ¹¹ sundarañ, lokasmiñ pana asatī¹² yeva pāpiyā, asara-
ñañ¹³ yeva hīnañ lāmañ, 'tañ ca amhākañ rañño n' atthi, saratī mañ rājā, 10
āgamañ me paccāsīnsatī¹⁴, tasmā gamissāmiti

yānañ yojāpetvā gantvā rājānañ passi. Rājā tussitvā
purohitatthāne yeva patitthāpesi¹⁵.

Satthā imañ desanañ¹⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahośi, purohito pana¹⁷ aham evā“ 'ti. Puññañadi- 15
jātakañ¹⁸.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānañ ti. Imañ Satthā Jetavane viharanto
Kokālikam ārabha kathesi. Vatthum Mahātakkarījātake āvi-
bhavissati¹⁹. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idāñ' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā“ 'ti vatvā atitāñ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjāñ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahośi. So pana rājā bahubhāñi²⁰ ahośi,
tasmim kathente aññesañ vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ Bⁱ sasarati. ² B^p asatī, Bⁱ asabhi. ³ Bⁱ saratī. ⁴ Bⁱ vāyasam-. ⁵ Bⁱ omits
pahetuñ. ⁶ so B^p; K hañsādīnañ, Bⁱ hañsamañsādīni. ⁷ Bⁱ adds attho. ⁸ so
B^p; K Bⁱ hañsā koñcā-, Bⁱ adds pi. ⁹ Bⁱ sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ Bⁱ B^p asatī.
¹¹ Bⁱ adds nāma. ¹² so both MSS. ¹³ K asatikāraṇā. ¹⁴ Bⁱ āgamañameva pac-
cāsi. ¹⁵ Bⁱ purohita tthāpesi. ¹⁶ Bⁱ dhammadesanañ. ¹⁷ Bⁱ omits pana. ¹⁸ Bⁱ
punnāñ nadījātakañ catutthāñ. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dh. p. 418. ¹⁹ Bⁱ āvi-
²⁰ Bⁱ -bhāñi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ hāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ upadhārento vicarati. Tasmim̄ ca kāle Himavantapadese² ekasmiṃ sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṃ viśāsāṃ akāṃsu. Te daḥavissāsikā hutvā eka-

5 divasaṃ kacchapaṃ³ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ Himavante⁴ Cittakūṭapabbatatale Kañcanaguhāya⁵ vasanaṭṭhānaṃ ramaṇiyo⁶ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhiṃ“ ti. „Ahaṃ kin ti katvā gamissāmi⁷“.

10 „Mayaṃ taṃ⁷ gahetvā gamissāma, sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi⁸ kassaci kiñci na kathessasīti⁹“.

15 „Rakkhissāmi¹⁰, gahetvā maṃ gacchathā“ 'ti. Te¹¹ „sādhū“ 'ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasāpetvā¹² sayāṃ¹³ tassa ubho kotiyo ḍasitvā¹⁴ ākāsaṃ pakkhandimsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadārakā disvā „dve haṃsā kacchapaṃ daṇḍakena harantīti¹⁵“ āhaṃsu. Kacchapo

20 „yadi maṃ saḥāyakā nenti tumhākaṃ ettha kiṃ duṭṭhacetaḥkā“ ti vattukāmo haṃsānaṃ siḅhavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁶ rājanivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṃ viśajjetvā ākāsaṃgaṇe patitvā dvebhāgo ahoṣi. „Kacchapo ākāsaṃgaṇe¹⁷ patitvā dvedhā bhinno“ ti ekakoḷāhalaṃ ahoṣi. Rājā

25 Bodhisattaṃ ādāya amaccaparivuto¹⁸ taṃ¹⁹ ṭhānaṃ gantvā kacchapaṃ disvā Bodhisattaṃ pucchi: „paṇḍita kin ti katva esa patito“ ti. Bodhisatto „cirapaṭīkaṃkho²⁰ 'haṃ²¹ rājanaṃ ovaditukāmo²² upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṃsehi saddhiṃ viśāso kato bhavissati, tehi 'imaṃ Hima-

30 vantaṃ nessāma²³ 'ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā¹² ākāse²³ pakkhantehi bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako viśaṭṭho bhavissati,

¹ Bⁱ vāretukāmo. ² Bⁱ himavantaḥcittakūṭapabbatadele. ³ Bⁱ omits kacchapaṃ, K kacchapa. ⁴ Bⁱ himavanta. ⁵ Bⁱ -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇiyo, Bⁱ ramaṇiyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bⁱ sikkhissati. ⁹ Bⁱ kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi. ¹¹ K ne. ¹² Bⁱ ḍasāpetvā. ¹³ Bⁱ passan. ¹⁴ Bⁱ ḍasitvā. ¹⁵ Bⁱ pa harantiti. ¹⁶ K bārāṇasi-. ¹⁷ Bⁱ ākāsatoto. ¹⁸ Bⁱ amaccagaṇaparivuto. ¹⁹ Bⁱ omits taṃ. ²⁰ Bⁱ ciram̄ paṭīkaṃkhamāno. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² K oḍḍitu-, Bⁱ ovaditu-. ²³ Bⁱ ākāsaṃ.

evam ākāsato patitvā jīvitakkhayaṃ patten' etena¹ bhavitabban²
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma apariyantavacana³
evarūpaṃ dukkhaṃ pāpuṇanti yevā⁴ 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ⁵ giram⁶,
suggahītasmiṃ kaṭṭhasmiṃ
vācāya sakiyā vadhi⁷. 128.

5

2. Etam pi disvā naraviriya-seṭṭha

vācaṃ pamuñce kusalaṃ nātivelam,
passasi bahubhāṇena
kacchapaṃ vyasanaṃ⁸ gatan ti. 129.

10

Tattha avadhī vatā⁹ 'ti ghātesi¹⁰ vata⁷, vyāharaṃ⁵ ti vyāharanto⁶, sugga-
hītasmiṃ¹⁰ kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹¹ ḍasitvā¹² gaḥite daṇḍake,
vācāya sakiyā vadhīti mukharatāya¹³ akāle vācaṃ nicchārento daṭṭha(ṭṭhānaṃ¹⁴
vissajjetvā tāya sakāya vācāya¹⁵ attānaṃ vadhi ghātesi⁶, evam esa jīvitakkhayaṃ 15
patto na aññathā¹⁶; etam pi disvā ti etam pi¹⁷ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
seṭṭhā¹⁸ 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājavara¹⁹, vācaṃ pamuñce¹⁹
kusalaṃ nātivelan ti saccādiḍḍisaññuttam²⁰ kusalam eva paṇḍito puriso
muñceyya nicchāreyya, tam pi hitam kālayuttam na ativelam atikkantakāle aparī-
yantavācaṃ na bhāṇeyya, passasīti nau paccakkhato passasi, bahubhāṇena 20
'ti bahubhāṇena, kacchapaṃ vyasanaṃ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakkha-
yaṃ pattan ti.

Rājā „maṃ sandhāya²¹ bhāsati²²“ nātvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍitā²³“ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti²²
añño vā yo koci, pamānātikantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa- 25
naṃ²³ pāpuṇāti²⁴“ pākataṃ katvā kathesi. Rājā tato patṭhāya
viramitvā mandabhāṇī ahoṣi.

¹ Bⁱ omits etena. ² Bⁱ kacchapo yo pabyāharaṃ. ³ Bⁱ omits giram. ⁴ K va-
dhīti. ⁵ Bⁱ byasanaṃ. ⁶ Bⁱ ghātesi. ⁷ Bⁱ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, Bⁱ sabyāharaṃ.
⁹ Bⁱ sabyāharanto. ¹⁰ Bⁱ sugatītasmiṃ, K suggahītasmiṃ. ¹¹ Bⁱ suṭṭhum.
¹² Bⁱ ḍamsitvā. ¹³ Bⁱ atimukharatāya. ¹⁴ Bⁱ daṭṭhaṃ ṭṭhānaṃ. ¹⁵ Bⁱ sakavācāya.
¹⁶ Bⁱ adds ti. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ rājavara ¹⁹ K pamuñca. ²⁰ Bⁱ -pa-
ṭṭisaṃyutta. ²¹ In my transcript of Bⁱ one line (from na ativelam to sandhāya)
is wanting. ²² B^p hohi, Bⁱ hotu. ²³ Bⁱ byasanaṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahoṣi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“² 'ti. Kacchapajātakam³.

6. Macchajātaka.

5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabha kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchi⁵, „saccam bhante“⁶ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“⁷ puṭṭho „purāṇadutiyaikāyā“⁸ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattaha-

10 kārīkā, pubbe pi tvam etaṃ nissāya sūlena vijjhītvā aṅgāresu pacitvā khādītabbatam patto paṇḍite nissāya jīvitam alatthā“⁹ 'ti' vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahoṣi. Ath' ekadivasam kevattā

15 jāle laggam maccham uddharitvā⁹ uṇhavalīkāpīṭṭhe⁶ ṭhapetvā⁷ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā“⁸ 'ti sūlam tacchesum⁸. Maccho macchim ārabha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyam aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṃ ca maṃ maññati⁹ macchī 'aññam so ratiyā gato' 130.
- 20 2. So maṃ dahati rāgaggi cittaṃ c' ūpatapeti¹⁰ maṃ,
jālino muñcath' ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na socayati¹¹ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokaṃ uppādeti, yaṃ ca maṃ maññati¹² yaṃ pana macchī¹³

25 evaṃ¹⁴ maññeti¹⁵: aññam macchim so¹⁶ pañcakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati¹⁷

¹ B¹ dhammadesanāṃ ² In B¹ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Bahubhāṇijātakam. ³ so B²; K B¹ pucchitvā. ⁴ B¹ labhatīti. ⁵ B¹ uttaritvā. ⁶ B¹ -vālu-. ⁷ B¹ omits ṭhapetvā. ⁸ K nacchesum, B¹ tacchīsu? ⁹ B¹ maññate, K maññati. ¹⁰ K vūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññatīti, B¹ maññateti. ¹³ K B¹ macchī. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, B¹ phaṇattī. ¹⁶ B¹ sse. ¹⁷ B¹ omits bhaṇati, K bhaṇati.

tad eva mañ tapatī socayati¹, so mañ dahatīti yo pañ' esa rāgaggi so mañ dahatī jhāpeti, cittañ cūpatapeti² man ti rāgasampayuttakañ³ mama cittañ eva mañ ca⁴ upatāpeti kilameti viheṭṭeti, jālino ti kevaṭṭe⁵ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ man ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmīno ti yāceti, na kāme haññate kvacīti kāme ti⁹ kāme patitṭhito kāmena nīyamāno satto na kvacī haññati, na hi tañ tumbhādisā hanitum¹⁰ anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhumbañ¹¹, kāmahetu macchīm anubandhamāno nāma na¹² kvacī tumbhādisēhi haññatīti paridevati. 5

Tasmīm khaṇe Bodhisatto nadītirañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevaṭṭe upasañkamitvā tañ macchañ mocesi. 10

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkañṭhito¹⁴ sotāpattiphale patitṭhahi) „Tadā macchī¹⁵ purāṇadutiyaikā ahoṣi¹⁶, ukkañṭhitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā“ 'ti. Macchajātakañ¹⁸.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ paññikaupāsakañ¹⁹ ārabha kathesi. Vatthum²⁰ Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana²¹ Satthā tañ²² upāsakañ²³ „kiñ upāsaka cirassañ āgato sīti“ pucchī²⁴, „dhītā me bhante nīccapahasitamukhī²⁵, tam ahañ vīmañsitvā ekassa kuladārakassa adāsīm, tattha itikattabbatāya 20 tumhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ Satthā „na kho upāsaka idāñ' ev' esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī, tvañ ca pana na²⁶ idāñ' ev' etañ²⁷ vīmañsasi pubbe pi vīmañsasi yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente 25 Bodhisatto rukkhadavatā ahoṣi. Tadā ayañ eva paññikaupāsako „dhītañ vīmañsissāmīti“ araññañ netvā kilesavasena

¹ B¹ pañsoceti. ² K vūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ³ K rāgañ-, B¹ rāgasampayuttam. ⁴ B¹ omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ B¹ muñcethāyirā, BP muñcethāyirā. ⁷ B¹ muñcetha. ⁸ K BP me. ⁹ B¹ omits kāme ti. ¹⁰ B¹ māritum. ¹¹ B¹ bhumba. ¹² B¹ omits na. ¹³ B¹ dhammadesanañ. ¹⁴ BP B¹ ukkañṭhitabhikkhu. ¹⁵ so BP; K macchī, B¹ majhī. ¹⁶ K omits ahoṣi. ¹⁷ B¹ maccho ukkañṭhitabhikkhū. ¹⁸ B¹ adds chaṭṭhañ. 7. Cfr. vol. I. p. 411. ¹⁹ B¹ paññikañ-. ²⁰ B¹ vatthu. ²¹ B¹ idhāpi. ²² K nañ. ²³ B¹ omits upāsakañ. ²⁴ both MSS. pucchitvā. ²⁵ B¹ -pahañsika-mukhī. ²⁶ K omits na, B¹ omits pana. ²⁷ B¹ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-
gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
5 komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahoṣīti amma sakalo sesasattaloko⁴
etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū ti⁵
tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu² akovidā gāmadhammassa imasmiṃ
10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja
dhammo ti amma kumāriko nāma⁶ esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā
pavane⁶ parodasīti⁷ tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā
parodasi na sampatleccasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārīka⁸ yeva⁹ tvaṃ ti
pucchati.

15 Taṃ sutvā kumārīkā „āma¹⁰ tāta, kumārīkā yevāhaṃ,
nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti¹¹“ vatvā paridevamānā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tānaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
20 sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmaṃsitvā gehaṃ netvā
kuladāra-kassa datvā yathākammaṃ gato.

25 Sattā imāṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
„Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa
paccakkhakarīkā¹⁷ rukkhadavatā aham evā¹⁸ 'ti. Seggujātakāṃ¹⁸.

¹ K Bⁱ -nā, B^p -nāya. ² so K B^p; Bⁱ peggu. ³ Bⁱ sarodasīti. ⁴ Bⁱ sakalo pi loko.
⁵ Bⁱ pe (for peggu) iti. ⁶ Bⁱ savane. ⁷ K rodasi, Bⁱ sarodasīti. ⁸ so Bⁱ B^p;
K kumāri. ⁹ so K B^p; Bⁱ yevāsi. ¹⁰ Bⁱ ampa. ¹¹ so B^p; K -putthāya, Bⁱ
dukkhamuṭṭhāya. ¹² Bⁱ kānaṃ. ¹³ K dūbha, Bⁱ dūbbhi, B^p dūbbhiṃ. ¹⁴ Bⁱ tā-
yato. ¹⁵ Bⁱ yeva ti. ¹⁶ Bⁱ dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bⁱ B^p; K -kārī. ¹⁸ Bⁱ add
sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijājātaka.

Saṭhassa sātheyyamidan ti. Idam Saṭthā Jetavane viharanto ekam kūṭavāṇijam ārabha kathesi. Sāvattivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakataṣaṭāni bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā 5 bahulābham labhitvā Sāvattim paccāgamīsu³. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijam āha: „samma bhaṇḍam bhājemā“⁴ ti. Kūṭavāṇijo „ayam dīgharattaṃ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ⁵ bhattam bhuñjitvā ajīrakena marissati, atha sabbaṃ p' etaṃ⁶ bhaṇḍam mayham⁷ bhavissatīti“ cintetvā „nakkhattam na manāpaṃ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadvase jānissāmīti“ kālaṃ khepeti. Atha nam paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā⁸ gandhamālam⁹ ādāya Saṭthu santikam gantvā Saṭthāram¹⁰ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Saṭthā „kadā āgato sīti“ pucchi¹¹, „addhamāsamatto¹² me bhante āgattasā“¹³ ti vatvā atha „kasmā evam papañcetvā¹⁴ Buddhupatthānam 15 āgato sīti“ puttḥo tam¹⁴ pavattim ārocesi. Saṭthā „na kho upāsaka idān' eva pubbe p' eso¹⁵ kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20 macco¹⁶ ahoṣi. Tadā gāmvāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuṃ. Gāmvāsī¹⁷ nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlam gaḥetvā phālānam ṭhapitattḥāne mūsikavaccaṃ¹⁸ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmvāsī¹⁷ āgantvā „phālam me¹⁹ dehīti“ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khādītā“ ti mūsikavaccaṃ¹⁸ dassesi. Itaro „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kim sakkā kātun“ ti nahānatthāya²⁰ tassa puttaṃ ādāya gacchanto ekassa sahāyakassa gehe „imassa²¹ kathaci gantuṃ mā datthā“ ti vatvā

S. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ Bⁱ omits ca. ² Bⁱ purāpetvā. ³ Bⁱ paccāgamīsu. ⁴ Bⁱ bhājehi. ⁵ Bⁱ -rasa. ⁶ Bⁱ setam. ⁷ Bⁱ gayhameva. ⁸ Bⁱ bhājāpetvā. ⁹ Bⁱ -lā. ¹⁰ K omits saṭthāram. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² Bⁱ adha-. ¹³ Bⁱ pañca. ¹⁴ Bⁱ omits tam. ¹⁵ Bⁱ pi so. ¹⁶ Bⁱ ninicchayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ Bⁱ -kavajjam. ¹⁹ K omits me. ²⁰ Bⁱ nānatthāya. ²¹ Bⁱ adds dārakassa.

antogabbhe¹ nisīdāpetvā sayam nahāyivā² kūtavanijassa geham
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttam
 tīre thapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā
 tava puttam nakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 niṃ⁵ paharivā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuṃ nāsakkhin“ ti.
 „Tvam musā bhaṇasi⁷, kulalo dārake gāhetvā gantuṃ samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kiṃ⁸
 karomi, kulalen' eva⁹ te¹⁰ putto nīto¹¹“ ti¹². So tam santaj-
 jetvā¹³ „are dutthacora manussamāraka, idāni tam vinicchayaṃ
 10 gantvā kaḍḍhāpessāmīti¹⁴“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁵“ ten' eva saddhiṃ vinicchayatthānam agamāsi¹⁶.
 Kūtavanījo Bodhisattam āha: „ayaṃ sāmi mama puttam gahetvā
 nahāyituṃ¹⁷ gato¹⁸, 'kham me putto' ti vutte 'kulalena hato¹⁹'
 ti āha, vinicchīnatha²⁰ me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccam
 15 bhāṇe²¹“ ti itaram pucchi. So²² „āma sāmi, aham tam ādāya
 gato, senena pahatābhāvo²³ saccam eva sāmīti“. „Kiṃ pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāse gantuṃ na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idam kiṃ nāma“ 'ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁵ thapitāni²⁶,
 sv-āyaṃ 'phālā te¹⁰ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idam te phāle
 khāditamūsikānam vaccan' ti dasseti²⁷, sāmi mūsikā ce²⁸ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na²⁹ khādanti senāpi
 tam³⁰ na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³¹, tesam³² khādītābhāvaṃ vā akhādītābhāvaṃ vā jānātha,

¹ K antoabbhe. ² Bī nhāyivā. ³ Bī thapetvā. ⁴ Bī kulilo. ⁵ Bī vāṇi. ⁶ Bī omits viravitvā. ⁷ K -ṇāsi. ⁸ Bī sampayuttā hontu uyuttāpi hontu aham.
⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ Bī nihato. ¹² K omits ti. ¹³ Bī tajjetvā.
¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so mama rucchanikam eva katesitī, Bī so mama ruccam eva karosi. ¹⁶ Bī āg-. ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K gate, Bī kato. ¹⁹ Bī hato.
²⁰ Bī vinicchayaṭṭha. ²¹ K bhāṇo. ²² K omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo.
²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālasatāni. ²⁶ Bī thap-. ²⁷ Bī dassesi. ²⁸ Bī sace.
²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K nam. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K sam.

aṭṭam¹ me vinicchīnathā² 'ti. Bodhisatto „saṭṭhassa paṭisā-
theyyam³ katvā jinissāmīti⁴ iminā cintitaṃ bhavissatīti⁵“ ūtvā
„suṭṭhu te cintitaṃ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭṭhassa saṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa kūṭam⁷: 5
phālaṃ ce adeyyum⁸ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyum. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikaṭino nikaṭyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha saṭṭhassa 'ti saṭṭhabhāvena kerāṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khādīturuṃ vattatīti saṭṭhassa, saṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisātheyyam cintitena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa
kūṭan ti kūṭassa⁶ puggalassa tayā paṭikūṭam suṭṭhu paccodḍitaṃ⁶, paṭibhāvaṃ⁷ 15
katvā odḍitasadisam⁸ eva katan ti attho, phālaṃ ce adeyyum⁸ mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyum, kasmā kumāraṃ no kulalā¹⁰ hareyyum¹¹
ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā¹² kīmkāraṇā kumārake¹³ no hareyyum¹⁴,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁵ khādāpītapuriso
kūṭo ti maññasi, tādisassa pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁶ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭānaṃ¹⁷ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṃ hotī,
bhavati cāpi nikaṭino nikaṭyā ti nikaṭino¹⁸ nekaṭikassa¹⁹ vañcanakassa²⁰
puggalassa nikaṭyā aparo nikaṭikārako vañcanakapuriso²¹ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālan ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphālaṃ²² phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
'ssa phālaṃ na dassasi puttam te harissatī, tan te²³ esa mā haratu²⁴ phālam
assa dehitī, demi sace me puttam²⁵ detīti, demi sāmi²⁶ sace me phāle detīti.

¹ K addham. ² Bⁱ saṭṭhayaṭisātheyyam. ³ Bⁱ paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ Bⁱ
khādeyyam, B^p khādeyyum. ⁶ Bⁱ kūṭa. ⁷ Bⁱ paṭibhāgam. ⁸ Bⁱ oḍḍita-. ⁹ Bⁱ khā-
deyyam. ¹⁰ Bⁱ omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, Bⁱ hareyyam. ¹² K kulalo. ¹³ Bⁱ
-raṃ. ¹⁴ K hareyya, Bⁱ māreyyum. ¹⁵ Bⁱ phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ Bⁱ kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭānaṃ. ¹⁸ so B^p; K Bⁱ nikaṭino. ¹⁹ Bⁱ nekaṭi-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omits phālaṃ. ²³ K tace. ²⁴ so K B^p; Bⁱ āharatu. ²⁵ K
puttam. ²⁶ Bⁱ omits sāmi.

Evam natthaputto puttaṃ natthaphālo ca' phālaṃ' paṭi-
labhitvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva⁴ paṇḍitavāṇijo, viniccha-
5 yāmacco⁵ pana aham evā“ 'ti. Kūṭavāṇijajātakam⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraññam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekam¹⁰ gahitam ārammaṇam nāma n' atthi,
10 anabhirativāsam¹¹ vasantaṃ pana tam¹² Satthu santikam ānesum.
So Satthārā „saccam kira ukkaṇṭhito sīti“ puṭṭho „saccan“ ti vatvā
„kimkāraṇā“ ti vutte „kilesavasena“ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayam
bhikkhu kilesa nāma pubbe¹³ tiracchānehi pi garahito, tvaṃ evarūpe
sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁴ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“ ti vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ vānarayoniyam nibbatti.
Tam enaṃ eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ci-
raṃ rājagehe vasamāno vattasampanno ahoṣi, manussaloke vatta-
20 mānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasīditvā
vanacarakam¹⁶ pakkosāpetvā „imaṃ vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva
vissajjehīti“ āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa
āgatabhāvaṃ űatvā tassa ḍassanattāhāya mahante pāsāṇapīṭṭhe
sannipatitvā Bodhisattena saddhīm sammodanīyam katham¹⁷
25 katvā „samma kahaṃ ettakam kālam vuttho sīti“ āha. „Bārā-
ṇasiyam rājanivesane“ ti. „Atha katham mutto sīti“. „Rājā
maṃ keḷimakkatam katvā mama vatte pasanno maṃ vissajjesīti“.
Atha nam te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ Bⁱ omits ca. ² both MSS phalaṃ. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ Bⁱ adds idāni.
⁵ Bⁱ -yaamacco. ⁶ Bⁱ adds aṭhamam. ⁷ Bⁱ -ñam. ⁸ Bⁱ -ṇam. ⁹ so Bⁱ BP;
K ekassa. ¹⁰ Bⁱ -ka. ¹¹ Bⁱ yāsam. ¹² K nam. ¹³ Bⁱ adds pi. ¹⁴ Bⁱ omits pi.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -cārikam. ¹⁷ K omits katham.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā¹ 'ti'.
 „Mā mañ manussānañ kiriyañ pucchathā²“ 'ti'. „Kathetha,
 sotukām' amhā³ 'ti. Bodhisatto „manussā⁴ nāma khattiyāpi
 brāhmaṇāpi 'mayhañ mayhan' ti vadanti, hutvā abhāvattṭhena
 aniccatañ na jānanti, suṇātha⁵ dāni tesañ andhabālānañ kā- 5
 raṇaṇ⁶“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hirañña⁶ me suvaṇṇa⁷ me' eṣā rattindivā⁸ kathā
 dummedhānañ manussānañ ariyadhammañ apassatañ. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tatha amassuko⁹
 lambathano¹⁰ veṇikato¹¹ aho añkitakaṇṇako 10
 kīto¹² dhanena bahunā so tañ vitudate janan ti. 137.

Tatha hiraññañ me suvaṇṇaṇ me ti desanāsisamattam etañ, iminā pa-
 dadvayena dasavidham pi ratanañ sabbam¹³ pubbaṇṇaparannañ¹⁴ khattavattuñ¹⁵
 dvipadañ catuppadañ ca sabbam dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, eṣā
 rattindivā¹⁷ kathā ti eṣā manussānañ rattin ca divā ca niccakālañ kathā, 15
 aññañ pana te¹⁸ pañcakkhandhā aniccāditi¹⁹ vā hutvā na bhavanti vā
 na jānantī²⁰ evam eva²¹ paridevanta vicaranti, dummedhānañ ti aññā-
 nānañ²², ariyadhammañ apassatañ ti ariyānañ Buddhadānañ dhammañ
 ariyañ vā niddosañ navavidhañ lokuttaradhammañ apassantañ eṣā va kathā,
 aññā pana aniccam vā dukkhañ vā ti tesañ kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20
 ti gehe adhipatibhūta, eko tatha 'ti tesu dvisu gharasāmikesu eko ti mātu-
 gāmañ sandhāya vadati tatha, veṇikato¹¹ ti kataveṇi nānappakāreṇa saṇṭhā-
 pitakesakalāpo ti attho, aho añkitakaṇṇako ti aha²³ viddhakaṇṇo chidda-
 kaṇṇo²⁴ ti²⁵ lambakaṇṇatañ²⁶ sandhāya āha, kīto²⁷ dhanena bahunā ti so
 pañ' esa amassuko lambathano²⁸ veṇikato¹¹ añkitakaṇṇo mātipitunnañ bahuñ 25
 dhanam datvā kīto²⁷ mañḍetvā jaśādhetvā yānañ²⁹ āropetvā³⁰ mahantena pari-
 vāreṇa gharañ āñito, so tañ vitudate janan ti so gahapati āgatakālo

¹ B¹ adds āhañsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B¹ manussānañ. ⁵ so B¹ BP; K su-
 notha. ⁶ B¹ -ñam. ⁷ B¹ -ṇam. ⁸ B¹ rattidivā. ⁹ B¹ apassuko, K amanussako.
¹⁰ K lambha-, B¹ lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? B¹ kiṭo. ¹³ B¹ sappa.
¹⁴ B¹ puppaṇṇaparannañ. ¹⁵ B¹ paraṇṇakhattañ vatthuñ. ¹⁶ B¹ dassetvā. ¹⁷ B¹
 rattidivā. ¹⁸ B¹ omits te. ¹⁹ K -dini, B¹ -di. ²⁰ B¹ jānanti ²¹ K evā ti āgantvā.
²² K aññānañ, B¹ appapaññānañ. ²³ B¹ adds sveva. ²⁴ B¹ chinnakaṇṇo. ²⁵ K
 omits ti, B¹ adds lampannañ ti. ²⁶ K lambakaṇṇañ, B¹ lamannaṇatañ, BP lamba-
 kaṇṇakañ. ²⁷ B¹ kiṭo. ²⁸ B¹ lampattano. ²⁹ B¹ yānañ. ³⁰ B¹ āhrāpetvā.

paṭṭhāya tasmim̄ gehe dāsakammakarādibhedam̄¹ janam̄ are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idam̄ na karosi⁴ idam̄ na karosīti mukhasattihī⁵ vitudati sāmiko viya hutvā mahājanam̄ vicāreti, evam̄ tāva manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokam̄ garahi.

- 5 Tam̄ sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakam̄ assumhā“⁶ 'ti ubhohi pi⁶ hatthehi kaṇṇe⁷ da-
ham̄ pidahimsu, „imasim̄ ṭhāne amhehi idam̄ ayuttam̄ sutan“
ti tam̄ ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṃsu⁸. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.
- 10 Satthā imam̄ dhammadesanam̄ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̄
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patīṭṭhahi)
„Tadā vānaragaṇo Buddhaparisa ahoṣi, vānarindo pana aham̄ evā“⁹ 'ti.
Garahitajātakam̄⁹.

10. Dhammaddhajajātaka.

- 15 Sukham̄ jīvitarūpo sīti. Idam̄ Satthā Veḷuvane viharanto
vadhāya parisakkanam̄ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayham̄ vadhāya parisakkat'
eva¹⁰, na tāsamattam pi kātuṃ sakkhīti¹¹“ vatvā atītam̄ āhari:
- Atīte Bārāṇasiyam̄ Yasapāṇi¹² nāma rājā rajjam̄
20 kāresi¹³. Kāḷako nām' assa senāpati ahoṣi. Tadā Bodhisatto
tass' eva purohito ahoṣi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño
pana¹⁴ sīsapasādhanakappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjam̄ kāreti¹⁵. Senāpati pan' assa vinicchayam̄ karonto lañcam̄
khādati parapīṭṭhimamsiko, lañcam̄ gahetvā asāmike sāmike
35 karoti¹⁶. Ath' ekadivasaṃ vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānam̄

¹ Bⁱ dāsasakammakarādibheda, K omits janam̄. ² Bⁱ hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bⁱ duṭṭhadāsam̄ or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bⁱ omits idam̄ na karosi. ⁵ Bⁱ musasattihī. ⁶ Bⁱ omits pi. ⁷ K kaṇṇam̄. ⁸ K agamāsi, Bⁱ āgamamsu. ⁹ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁰ Bⁱ -ti yeva. ¹¹ K' eva tāsakāramattam pi na kātuṃ nāsakkhīti. ¹² so BP; Bⁱ yassa-, K pāyāsapāṇi. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bⁱ panassa. ¹⁵ Bⁱ kāresi. ¹⁶ Bⁱ adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu pativā „tumhādisesu nāma sāmī rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu Kālakasenāpati² lañcam gahevā asāmike sāmike karotīti“ at-tano parājitabhāvam³ kathesi. Bodhisatto kāruñnam uppādetvā „ehi bhane, aṭṭan⁴ te vinicchinnissāmīti“ tañ gahevā 5 vinicchayaṭṭhānam agamāsi⁵. Mahājano sannipati. Bodhisatto tañ aṭṭam⁶ paṭivinnicchinitvā⁷ sāmikāñ⁸ ūeva sāmikam akāsi. Mahājano sādhu-kāram adāsi. So saddo mahā ahoṣi. Rājā tañ⁹ sutvā „kiṃsaddo nām' eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinnicchitaatṭo¹⁰ vinicchito¹¹, tatr' 10 esa sādhu-kārasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosāpetvā „atṭo¹² kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹³ „āma mahārāja Kālakena¹⁴ dubbinnicchitaṭṭam¹⁵ vinicchitan“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭam⁶ vinicchinnatha, mayhañ ca kannasukham bhavissati lokassa ca vaḍḍhīti¹⁶“ vatvā anic- 15 chantam pi nañ¹⁷ „sattaanuddayāya¹⁸ vinicchaye nisīdathā“ 'ti yācitvā sampaṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmike yeva¹⁹ sāmike karoti. Kālako²⁰ tato paṭṭhāya lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²¹ „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare 20 paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evam avacā“ 'ti paṭikkhipitvā puna tena²² „sace me na saddahatha tassāgamanakāle vātapānena oloketha, athānena²³ sakalanagarassa attano hatthe katabhāvam²⁴ passissathā“ 'ti vutte²⁵ rājā tassa aṭṭakāraka-parisañ²⁶ disvā „etass' eva parisā²⁷“ ti saññāya²⁸ bhijjitvā²⁹ 25 „kiṃ karoma senāpatīti³⁰“ pucchi. „Deva etañ māretum

¹ Bⁱ omits dhammañ ca. ² Bⁱ kālako nāma senāpatī. ³ Bⁱ adds bodhisattassa. ⁴ K addhañ, Bⁱ attam. ⁵ Bⁱ āg-. ⁶ K addham ⁷ Bⁱ -nicchitvā. ⁸ K -kam. ⁹ K omits tañ. ¹⁰ K -addho. ¹¹ Bⁱ suvinicchito ¹² K addho. ¹³ Bⁱ pucchi. ¹⁴ Bⁱ kālakena. ¹⁵ K -taddham, Bⁱ -cchitam attam. ¹⁶ Bⁱ vudhīti. ¹⁷ B^p tañ, Bⁱ omits pi nañ. ¹⁸ Bⁱ saddānudda-. ¹⁹ Bⁱ va. ²⁰ Bⁱ kālako. ²¹ Bⁱ adds bodhisattassa āghātam bandhī. ²² Bⁱ te. ²³ K -nena, Bⁱ athatena. ²⁴ Bⁱ katabham. ²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakā-, Bⁱ attakāraṇapariya. ²⁷ Bⁱ sadtsā. ²⁸ Bⁱ paññāya ²⁹ Lⁱ bhajjitvā. ³⁰ K -patī.

vaṭṭatīti¹. „Oḷārikadosaṃ² apassantā kathaṃ māressāmā“³ 'ti.
 „Atth' eko upāyo“⁴ ti. „Katarūpāyo“⁵ 'ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁶ taṃ⁷ kātuṃ asakkontaṃ⁸ tena dosena
 māressāmā“⁹ 'ti. „Kiṃ pan' assa⁷ asayhakammaṃ“¹⁰ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ⁸ ropitaṃ⁹ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹⁰ catuhi¹¹ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkositvā¹² 'sve va¹³ uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁴ vadetha¹⁵, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ¹⁶ tas-
 miṃ dose māressāmā“¹⁷ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ḍita mayāṃ purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauyyāne
 kiḷitukāmaṃ¹⁸ amha¹⁷, sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“. Bodhisatto
 „Kālakena¹⁸ lañcaṃ alabhamānena rājā¹⁹ paribhinno bhavissa-
 tīti“²⁰ nātvā „sakkonto jānissāma²⁰ mahārājā“²¹ 'ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²¹ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ uphākāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto²² Bodhi-
 sattassa pīlaṃ²³ nātvā vegenāgantvā²⁴ sirigabbhaṃ pavisitvā
 ākāse ṭhatvā „kiṃ cintesi paṇḍita“²⁵ 'ti pucchi. „Ko si tvan“
 ti. „Sakko ham asmīti“. „Rājā maṃ 'uyyānaṃ māpehīti“²⁶
 20 āha, taṃ cintemīti“²⁶. „Paṇḍita, mā cintayi, ahan te Nandana-
 vana-Cittalatāvana-sadisāṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmiṃ
 thāne māpemīti“. „Asukatthāne māpehīti“. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadvase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato²⁷ disvā gantvā rañño āroceti: „niṭṭhitan“²⁸ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kiḷassū“²⁹ 'ti. Rājā gantvā atthārasahatthena mano-
 silāvāṇṇena pākārena parikkhitaṃ dvārattālakasampannaṃ²⁹

¹ K vaddhatīti. ² Bī -kaṃ dosaṃ. ³ Bī kataro upāyo. ⁴ Bī aropetvā. ⁵ K omits taṃ. ⁶ Bī adds taṃ. ⁷ K pana. ⁸ Bī harabbhū-. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī ti. ¹¹ so both MSS. ¹² Bī pakkosāpetvā. ¹³ Bī Bp omits va. ¹⁴ Bī māpeṭhā. ¹⁵ Bī vadatha. ¹⁶ Bī adds ca. ¹⁷ Bī amhā. ¹⁸ Bī kālakena. ¹⁹ Bī rājānaṃ autare. ²⁰ Bī māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjento. ²³ Bī sīlaṃ. ²⁴ Bī vegena gantvā. ²⁵ Bī māpehīti, K māpetuṃ. ²⁶ Bī kinti katvā māpessāmīti in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ Bī paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ Bī -nna.

pupphaphalabhārabharitam¹ nānārukkhapaṭimaṇḍitam uyyānaṃ
 disvā Kālakam² pucchi: „paṇḍitena amhākam vacanaṃ kataṃ,
 idāni kiṃ karomā“³ 'ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṃ mā-
 petuṃ sakkonto⁴ rajjaṃ gahetuṃ kiṃ⁵ na sakkotīti“. „Kiṃ dāni
 karomā“⁶ 'ti. „Aparam pi naṃ⁷ asayhakammaṃ kāremā“⁸ 'ti. 5
 „Kiṃ kammaṃ nāmā“⁹ 'ti. „Sattaratanamayaṃ pokkharāṇiṃ
 māpemā“¹⁰ 'ti. Rājā „sādhū“¹¹ 'ti Bodhisattaṃ āmantetvā „āca-
 riya uyyānaṃ tāva te māpitaṃ, etassa pana anucchavikaṃ sat-
 taratanamayaṃ pokkharāṇiṃ māpehi¹², sace māpetuṃ na¹³
 sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“¹⁴ āha. Bodhisatto „sādhū mahā- 10
 rāja, sakkonto māpessāmīti“. Ath' assa Sakko pokkharāṇiṃ mā-
 pesi sobhaggappattaṃ¹⁵ satatitthaṃ¹⁶ saḥassavaṃkam¹⁷ pañca-
 vaṇṇapadumasañchannaṃ Nandanapokkharāṇi-sadisam¹⁸. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi¹⁹ paccakkhaṃ katvā rañño ārocesi:
 „māpitā te²⁰ deva pokkharāṇīti“. Rājā tam pi disvā „idāni 15
 kiṃ karomā“²¹ 'ti Kālakam pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṃ
 gehaṃ māpetuṃ ānāpehi devā“²² 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmante-
 tvā²³ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharāṇiyā ca
 anucchavikaṃ sabbadantamayaṃ²⁴ gehaṃ māpehi, no ce mā-
 pessasi jīvitaṃ²⁵ te n' atthīti“²⁶ āha. Ath' assa Sakko geham 20
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkhaṃ katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṃ karomā“²⁷ 'ti
 Kālakam pucchi. „Gehassa anucchavikaṃ maṇiṃ māpetuṃ
 ānāpehi mahārāja“²⁸ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 ḍita, imassa dantamayassa²⁹ gehassa anucchavikaṃ³⁰ maṇiṃ 25
 māpehi, maṇialokena vicarissāma³¹, sace māpetuṃ na sakkosi
 jīvitaṃ³² te n' atthīti“³³ āha. Ath' assa Sakko maṇiṃ pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase taṃ paccakkhaṃ katvā rañño

¹ Bⁱ pupphaphalapūritam. ² Bⁱ kālakaṃ. ³ Bⁱ asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.
⁶ Bⁱ kārehi. ⁷ Bⁱ māpethā. ⁸ Bⁱ māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ Bⁱ -tta.
¹¹ Bⁱ satitthaṃ. ¹² Bⁱ -vakiṃ. ¹³ Bⁱ adde māpesi. ¹⁴ Bⁱ omits pi ¹⁵ K omits
 te. ¹⁶ Bⁱ omits bodhisattaṃ āmantetvā. ¹⁷ Bⁱ sapparatanamayaṃ. ¹⁸ Bⁱ -taṃ.
¹⁹ K dantamayagehassa, Bⁱ daṇḍamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ Bⁱ -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāḷa-
kam³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammadhajabrāhmaṇassa icchi-
ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
petuṃ na sakkonti⁴ taṃ āṇāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
5 manussaṃ devatāpi⁵ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' taṃ⁶ vadā“⁷ 'ti.
Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṃ uyyānaṃ
pokkharāṇī dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaraṇatthāya⁹ maṇi-
ratanaṃ ca māpitaṃ, idāni me uyyānarakkhānaṃ caturaṅga-
10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitan
te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹⁰ jānissāmīti“¹¹
gehaṃ gantvā subhōjanaṃ bhūñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
bujjhitvā sayanapīṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
attanā sakkā māpetuṃ taṃ māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
hatthe maraṇato araṇṇe anāthamarāṇaṃ eva varataranā“ ti so
kassaci anāroacetvā pāsādā otariṭvā aggadvāren' eva nagarā
nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmim rukkhamūle satam
dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṃ kāraṇaṃ ṇātvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
tvam sukhumālo, aditṭhapubbadukkho¹² viya imaṃ araṇṇaṃ
pavisitvā kiṃ karonto nisinno sīti“ imam atthaṃ pucchanto
paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sukhaṃ jīvitarūpo si raṭṭhā vivanam āgato,
95 so ekako [araṇṇasmim] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitarūpo sīti tvam sukheṇa jīvitasadisso sukhe ṭhito
sukhaparihaṇo¹³ viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussatṭhānā, vivanam āgato ti nir-
ūdakaṭṭhānaṃ¹⁴ araṇṇaṃ pavitṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kālakam. ³ K sakkoti. ⁴ K devāti. ⁵ B¹ omits
taṃ. ⁶ B¹ vadāhī. ⁷ B¹ dantamassapāsādo. ⁸ B¹ tassāloka-. ⁹ B¹ Bṡ -nā. ¹⁰ B¹
jānissāmīti. ¹¹ B¹ kadaci aditṭharūpo. ¹² B¹ -pariharako. ¹³ B¹ rukkhatṭhānaṃ.

viya jhāyasīti kapaṇo viya ekako nisīnno jhāyasi paḷḷhāyasi, kin' nām' etaṃ cintesīti puechi.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitārūpo 'smi
raṭṭhā vivanam āgato, 5
so ekako [araññasmiṃ] rukkhamūle
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṃ dhammaṃ² anussaran ti. 139.

Tattha sataṃ dhammam anussaran ti samma saccam etaṃ: ahaṃ sukhaṃ jīvitārūpo raṭṭhato va³ vivanam āgato, so 'haṃ⁴ ekako va imasmim 10 arañṇe rukkhamūle nisīdītvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesi kin' nām' etaṃ cintesīti tan⁵ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁶ ahaṃ hi sataṃ dhammaṃ anussaranto idha nisīnno, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Pacceka-Buddha-Buddhasāvakaṇaṃ⁷ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso ayaso nindā pasasā sukhaṃ⁸ dukkhaṃ ti yaṃ hi aṭṭhavīdho lokadhammo, 15 imiṇā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampanasariḷhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisīnno 'mhīti dīpeti.

Atha naṃ Sakkō „evaṃ sante brāhmaṇa imasmim ṭhāne kasmā nisīnno sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20 pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim me parassa hatthe maraṇeṇa, arañṇaṃ pavisitvā anāthamaraṇaṃ marissāṃhīti' cintevā idhāgantvā nisīnno“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ Sakkō devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasam- 25 annāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ rañṇo sisapasādhanakappako Chattapāni nāma caturaṅgasamannāgato¹², uyyānapālena atthe satī etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ vadehīti“. Iti Sakkō Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhāyīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kirā. ² B¹ dhammam. ³ K ca, B² omits va. ⁴ B¹ omits haṃ. ⁵ K taṃ.
⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B¹ omits buddhapacceka-Buddha. ⁸ K sukha.
⁹ B¹ pavethenti, B² pavedhenti. ¹⁰ B¹ sakkoml. ¹¹ B¹ sakkomī. ¹² K -tona?
B¹ -tona. ¹³ B¹ ekaṃ.

gehaṃ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṃ gantvā Chattapāṇim
 pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahevā „tvaṃ kira samma
 Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato“ ti pucchi, „ko te mayhaṃ
 caturaṅgasamannāgatabhāvaṃ' ācikkhīti“ vutte „Sakko deva-
 5 rājā“ ti vatvā „kiṃkāraṇā ācikkhīti“ puttḥo „iminā nāma
 kāraṇena“ 'ti sabbaṃ ācikkhi. So „āma ahaṃ caturaṅga-
 samannāgato“ ti āha. Atha naṃ Bodhisatto hatthe gahevā va
 rañño santikaṃ gantvā „ayaṃ mahārāja Chattapāṇi caturaṅga-
 samannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṃ uyyānapālaṃ ka-
 10 rothā“ 'ti āha'. Atha naṃ rājā „tvaṃ kira caturaṅga-
 samannāgato“ ti pucchi. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi
 caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako⁵ ahaṃ deva amajjapāyako⁶ ahaṃ
 nisnehako⁷ ahaṃ deva akkodhanaṃ adhiṭṭhito ti.

15 Mayhaṃ hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n'atthi, majjaṃ me na pītapubbaṃ¹⁰,
 paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi¹² aṅgehi¹³ sam-
 annāgato 'mhiti

Atha naṃ¹⁴ rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vade-
 sīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti“¹⁵. „Kiṃ ārammaṇaṃ
 20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Suṇāhi¹⁷ devā“ 'ti attano
 anusuyyakakāraṇaṃ¹⁸ kathento imaṃ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁹ bandhāpesiṃ purohitaṃ,
 so maṃ atthe nivesesi, tasmāhaṃ anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: ahaṃ¹⁹ deva pubbe imasmiṃ nēva Bārāṇasīnagare²⁰ tādiso
 25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitaṃ bandhāpesiṃ

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabhāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
 baddhāpi²¹ tattha muccanti²² yattha dhīrā pabhāsare ti

¹ Bⁱ omits pi hi. ² Bⁱ adds si. ³ Bⁱ -gataṃ vācaṃ. ⁴ Bⁱ omits bodhisatto- -
 āha. ⁵ K snas-. ⁶ K svajja-? Bⁱ amacca-. ⁷ Bⁱ nisinnehako. ⁸ Bⁱ omits hi.
⁹ Bⁱ ussuuya. ¹⁰ Bⁱ pīvitapuppaṃ. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ Bⁱ
 omits aṅgehi. ¹⁴ Bⁱ omits naṃ. ¹⁵ Bⁱ anusuyyakomhīti. ¹⁶ Bⁱ anussu-
¹⁷ so K B^p; Bⁱ suṇohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, Bⁱ rāja. ¹⁹ Bⁱ adds pi. ²⁰ K
 -si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² Bⁱ muccanti.

Imasmim¹ hi jātake āgatanayen² eva ekasmim kāle ayaṃ Chattapāṇi rājā hutvā catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhim sampadussitvā Bodhisattam attano manoratham apūrentam nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nam³ bandhitvā ānīto Bodhisatto yathābhūtam deviyā dosam ārocetvā sayam mutto raññā bandhāpīte sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesaṃ ca deviyā ca aparādhami khamatha mahārājā⁴ 'ti ovadi, sabbam hetthāvuttanayen⁵ eva vitthārato veditabham, tam sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā⁶ bandhāpesim purohitam,
so maṃ atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako⁷ ti.

Tadā pana so haṃ cintesim⁸: ahaṃ solasasabassā⁹ itthiyo pahāya etaṃ ekam eva kilesavasena saṅgaṇhanto pi santappetum nāsakkhim, evaṃ duppuraṇiyānam¹⁰ itthiuaṃ kujjhanan nāma, nivatthavathe¹¹ kilissante kasmā kilissatīti kujjhanasadisam hoti, bhuttabhante gūthabhāvaṃ āpajante kasmā etaṃ sabhāvaṃ āpajātīti kujjhanasadisam viya¹² hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattaṃ na pāpuṇāmi tāva kilesam nissāya mayhaṃ usūyā¹³ mā uppajjatū 'ti adhiṭṭhahim¹⁴, tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idaṃ sandhāya tasmāham anusuyyako¹⁵ ti āha.

Atha nam rājā „samma Chattapāṇi, kiṃ ārammaṇaṃ disvā amajjapo jāto sīti“¹⁶ pucchi. So tam kāraṇam ācikkhanto imaṃ gātham āha:

Matto ahaṃ mahārāja puttamaṃsāni khādayim,
tassa soken¹⁷ ahaṃ puṭṭho majjapānaṃ vivajjayin ti.

Ahaṃ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā¹⁸ hutvā majjena vīnā vattitum nāsakkhim, amaṃsakabhattam¹⁹ pi bhujjītum nāsakkhim, nagare uposathadivasesu²⁰ mā ghāto²¹ hoti bhattakārako pakkhassa terasiyaṃ nēva maṃsam gabetvā ṭhapesi²², tam dunnikkhittam sunakhā khādīmsu, bhattakārako uposathadivase maṃsam alabhitvā rañño nānagarasabhojanaṃ pacitvā pāsādāni āropetvā upanāmetum asakkoṃto devim upasaṃkamitvā 'devi ajja me maṃsam na laddham amaṃsabhojanaṃ²³ upanāmetum na sakkomi kiṃ ti karomīti' āha, 'tāta mayhami putto rañño piyo manāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto

¹ B¹ -īñ. ² so B¹ B²; K omits nam. ³ B² rāja. ⁴ B¹ anussu-. ⁵ K so haṃ cintesi, B¹ so cintesi. ⁶ B¹ -ssa. ⁷ both MSS. -ñi-. ⁸ B¹ nivattavavattte. ⁹ B¹ adds ca. ¹⁰ B¹ ussuyya. ¹¹ K B¹ -hi, B² adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ B¹ amasakam bhattam. ¹⁴ B¹ -vase. ¹⁵ B¹ ghāpito. ¹⁶ B¹ dhapemi. ¹⁷ B¹ amaṃsakam bhojanaṃ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttān maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidā-
peyyaṃ¹, tassa puttana saddhīm kilānakāle tvaṃ bhattaṃ upanāmeyyāsīti², sā
evaṃ vatvā attano puttān lalidārakaṃ³ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidāpesi,
rañño puttana saddhīm kilānakāle bhattakārako bhattaṃ upanesi, rājā surāmada-
5 matto pāṭiyāṃ maṃsaṃ adīsvā 'maṃsaṃ kahaṃ' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe
māghātātāya⁴ maṃsaṃ na laddhaṃ' ti vutte 'mayhaṃ maṃsaṃ nāma dullabhaṃ'
ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa gīvaṃ valetvā⁵ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
bhattakārakassa purato khīpitvā 'vegena sampādetvā āharā' ti āha, bhattakārako
tathā akāsi, rājā puttamaṃsena bhattaṃ bhujji, rañño bhayena eko pi kanditum
10 vā roditum vā kathetum vā⁶ samattho nāma nāho. rājā bhujjītvā sayanaṃ piṭṭhe
niddaṃ upagantvā paccūsakāle pabujjhitvā vigatamado 'puttam⁶ me ānethā' ti
āha, tasmiṃ kāle devī kandamānā pādāmūle pati 'kiṃ bhaddo' ti ca vutte 'deva
hiyyo te puttān māretvā puttamaṃsena bhattaṃ bhuttaṃ' ti āha, rājā putta-
sokena roditvā kanditvā 'idam⁷ me dukkhaṃ surāpānaṃ nissāya uppannaṃ' ti
15 surāpāne dosaṃ disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṃ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṃ
vināśakārakasuraṃ⁸ nāma na pivissāmi' paṃsuṃ gahetvā mukhaṃ puñchitvā¹⁰
adhiṭṭhāsīm¹¹, tato paṭṭhāya majjaṃ nāma na pīviṃ, imam atthaṃ sandhāya matto
ahaṃ mahārājā 'ti imaṃ gātham āha.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ disvā nisheho
20 jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto imaṃ gā-
tham āha:

Kitavāso nāṃ' ahaṃ rājā putto paccekabodhi me
pattān bhinditvā cavito¹² nisheho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe ahaṃ Bārāṇasīyaṃ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
25 vijāyi, lekkaṇapāṭhakaṃ taṃ¹³ disvā 'mahārāja ayaṃ kumāro paṇīyaṃ¹⁴ alabhi-
tvā¹⁵ marissatīti' āhaṃsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṃ aho, so siññūtāṃ¹⁶
patto oparajjaṃ kāresi; rājā¹⁷ kumāraṃ pacchato vā purato vā katvā vicarati,
paṇīyaṃ¹⁴ alabhitvā maraṇabhayena c' assa catusu dvāresu antonagaresu¹⁸ ca
tattha tattha pokkharāṇīyo kāresi, catukkādisu maṇḍape kāretvā paṇīyacāṭīyo¹⁹
30 ṭhapāpesi²⁰, so ekadivasaṃ alaṃkatapaṭṭiyatto sayam eva uyyānaṃ gaḥchanto
autarāmagge Paccakabuddhaṃ passi, mahājano pi Paccakabuddhaṃ disvā tam eva

¹ Bⁱ -possāmi. ² K lalīta-, Bⁱ pllantana-. ³ Bⁱ -ghātāntāya. ⁴ Bⁱ vattetvā.
⁵ K omits vā. ⁶ Bⁱ puttam. ⁷ Bⁱ imaṃ. ⁸ so both MSS. ⁹ Bⁱ nāsakārakaṃ-,
BP -kāraṇaṃ-. ¹⁰ Bⁱ muñcitvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² Bⁱ vidhito. ¹³ so Bⁱ BP;
K naṃ. ¹⁴ K paṇīyaṃ, Bⁱ paṇīyaṃ. ¹⁵ Bⁱ adds na. ¹⁶ Bⁱ -tāṃ. ¹⁷ so BP;
K Bⁱ rājā. ¹⁸ K attanonagaresu. ¹⁹ K paṇīya-, Bⁱ paṇīyapaṭṭīyo. ²⁰ Bⁱ ṭhapesi.

vandati¹ pasamsati añjaliñ c' assa paggañhāti², kumāro cintesi: 'mādisena saddhīm
 gacchantā imañ muṇḍakam vandanti pasamsanti añjaliñ c' assa³ paggañhantī' so
 kupito⁴ hatthito oruyha Paccakabuddham upasāmkamitvā 'laddhan⁵ te samānabbattan'
 ti vatvā 'āma kumārā'⁶ ti vutte tassa hatthato pattañ gahetvā bhūmiyañ pādetvā⁷
 saddhīm bhātena madditvā pādappahārena cuppavicuppañ akāsi, Paccakabuddho 5
 'nattho vatāyañ satto' ti tassa mukhañ olokesi, kumāro 'ahañ samāna Kīta-
 vāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhīni ummīle-
 tvā olokeno kiñ karissasīti' āha, Paccakabuddho chinabbatto hutvā vehāsañ
 abbhuggantvā Uttarahimavante⁸ Nandamūlapabbhāram⁹ eva gato, kumārassāpi
 tañ khaṇaṇ¹⁰ ñeva pāpakammañ paripacci, so 'ḍayhāmi¹¹ ḍayhāmi¹² samuggata- 10
 sariraḍḍho¹³ tatth' eva pati¹⁴, tattha tatth' eva yattakañ pāñiyañ¹⁵ tattakañ
 pāñiyañ sabbam chijji, mātikā sussaṃsu, tatth' eva jivittakkhayañ patvā avicimhi
 nibbatti, rājā tañ pavattiñ sutvā puttāsokena abhībūto cintesi: 'ayañ me soko
 piyavattutho uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁶ soko na uppajjissa, ito dāni
 me paṭṭhāya savīññānake vā aviññānake vā kismīci¹⁷ vatthussmīñ sineho nāma 15
 mā uppajjīti¹⁸ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa¹⁹ sineho nāma n' atthi, tañ san-
 dhāya Kītavāso nām' ahañ²⁰ ti gātham āha, tattha putto paccakabodhi
 me pattañ bhinditvā cavito ti mama putto paccakabodhipattañ bhindit-
 tvā²¹ cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa snehavat-
 thussa²² kāraṇā nisneho jāto ti attho. 20

Atha nañ rājā „kiñ pana samma ārammañam disvā nik-
 kodho jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇam²³ ācikkhanto²⁴ imañ
 gātham āha:

Arako hutvā mettacittañ satta vassāni bhāvayim²⁵,
 satta kappe Brahmaloke, tasmā akkodhano ahan ti. 25

Tass' attho: ahañ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni metta-
 cittañ bhāvetvā satta sañvattavivaṭṭakappe²⁶ Brahmaloke vasiñ, tasmā ahañ
 digharattañ mettābhāvanāya āciṇṇaparicṇṇattā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāñinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā 80
 parisāya iṅgitasaññam adāsi. Tañ khaṇaṇ²⁷ ñeva amaccā ca

¹ K vandati. ² B¹ paggayhati. ³ K omits cassa. ⁴ B¹ B² kuppito. ⁵ B¹ lad-
 dham. ⁶ B¹ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ B¹ -mūlamkapa-. ⁹ K khaṇaṇ. ¹⁰ B¹ omits
 ḍayhāmi. ¹¹ B¹ -dāho. ¹² B¹ pati. ¹³ K omits tattha - - - pāñiyañ. ¹⁴ K
 nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ B¹ kismimūci. ¹⁶ B¹ uppajjatūti. ¹⁷ B¹ paṭṭhāya.
¹⁸ B¹ nāmāhan. ¹⁹ B¹ tvāna. ²⁰ B¹ smehevattthukassa. ²¹ B¹ omits kāraṇam.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayī, B¹ bhāvassī. ²⁴ K sañvaddhāvivaddhakappe, B¹
 sañvattavivaṭṭakappe. ²⁵ K khaṇaṇ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utthahitvā „are lañcakhādaka¹ dut-
 thacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā paṇḍitaṃ upavaditvā māretu-
 kāmo² jāto“ ti Kālakāṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā
 otāretvā gahitagahiteh³ eva pāsāṇamuggarehi sisam bhinditvā jīvi-
 5 takkhaṃ pāpetvā pādesu⁴ gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne
 chaḍḍesum⁵. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā⁶
 yathākammaṃ gato.

Satthā imāṃ dhammedesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Kālakasenapati⁶ Devadatto ahoṣi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dham-
 10 maddhajo pana aham evā“ ti. Dhammadhajajātakaṃ⁷. Bī-
 ranatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 15 ranto Devadattam ārabha kathesi. Vatthum⁸ pana Rājagahe
 samutṭhitam. Ekasmiṃ samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi
 saddhim Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīla-
 parisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavasīno
 chandakam saṃharitvā⁹ dānam sajjayimsu. Ath' eko vohāratthāya
 20 āgatavānijo „idam¹⁰ sātakaṃ vissajjetvā mam pi pattikam¹¹ karoṭhā“
 'ti mahaggham gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānam pavatta-
 yimsu. Sabbam chandakena saṃkaḍḍhitam kaḥapaṇeh' eva niṭṭhāsi.
 So sātako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayam gandhakāsā-
 vaṣātako atireko, kassa nam¹² dema, kim¹³ Sāriputtattherassa¹⁴ udāhu
 25 Devadattassā“ 'ti mantayimsu. Tatth' eke¹⁵ „Sāriputtattherassā“
 'ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāham vasitvā yathārucim

¹ K lañcaṃ-. ² Bⁱ mārapetukāmo. ³ so Bⁱ BP; K pāde. ⁴ Bⁱ chaṭṭesum, K chaḍḍe-
 sum. ⁵ Bⁱ kārento. ⁶ Bⁱ kāla-. ⁷ Bⁱ dhammadhajajātakaṃ dasamaṃ. ⁸ Bⁱ vatthu.
⁹ so Bⁱ BP; C^k saṃgharitva, C^s saṃsaritvā. ¹⁰ Bⁱ imam. ¹¹ so C^s BP; C^k Bⁱ sattī-
 kam. ¹² C^k C^s nau. ¹³ Bⁱ adda mayam. ¹⁴ Bⁱ adda dassāma. ¹⁵ Bⁱ tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² amhākaṃ nagaram
 eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu³ ayam eva amhākaṃ
 avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhamsu. Sambabulikaṃ⁴ karon-
 tesu⁵ pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū⁶ ahesuṃ. Atha nam
 Devadattassa adamsu. Devadatto tassa dasā⁷ chindāpetvā ovattikam⁸ 5
 sabbāpetvā⁹ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavannaṃ¹⁰ katvā pārupi. Tasmim
 kāle timsamattā bhikkhū¹¹ Rājagahā Sāvattim gantvā Satthāraṃ
 vanditvā katapaṭisanthārā tam pavattim ārocetvā „evam bhante Deva-
 datto attano¹² ananuechavikaṃ arahaddhajam¹³ pārupiti“ ārocesuṃ.
 Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano ananurūpaṃ ara- 10
 haddhajam¹⁴ paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atitān āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ hatthikule nibbattitvā va-
 yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
 ñāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
 haranto dantakāravithiyaṃ¹⁶ dantakāravālayādini¹⁷ karonte disvā
 „hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
 hissāmā“ 'ti āhamsu. So¹⁸ āvudham ādāya kāsāyavattava-
 sano Paccekabuddhavesam¹⁹ gaṇhitvā paṭisīsakam paṭimuñcivā
 hatthivithiyaṃ thatvā²⁰ āvudhena hatthim māretvā dante ādāya 20
 Bārāṇasiyaṃ vikkiṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
 dhisattassa parivārahathhinaṃ²¹ sabbapacchimam hatthim²²
 māretuṃ ārabhi. Hatthino devasikaṃ hatthisu²³ parihāyantesu
 „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
 cesuṃ. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekabuddhavesam gahetvā 25
 hatthivithipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci²⁴ nu kho so
 māreti, parigaṇhissāmi nan“ ti ekadivasaṃ hatthi²⁵ purato katvā

¹ Bⁱ devadattthero, C^k C^o devadattathero. ² Bⁱ nibaddham. ³ C^o Bⁱ maṅgalāmaṅ-
 galesu. ⁴ C^k -likaṃ. ⁵ Bⁱ kathentesu. ⁶ so BP; C^k omits bahū, Bⁱ bahu.
⁷ Bⁱ vassa dasāni. ⁸ C^k C^o ovaddhikam. ⁹ so BP; Bⁱ sippāpetvā, C^k C^o sūdāp-
¹⁰ C^k -paddhavannaṃ, C^o -paddhavannaṃ?, Bⁱ -pattavannaṃ. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ
 repeats attano. ¹³ C^k arahāṇḍajam, Bⁱ arahantadhajam. ¹⁴ Bⁱ arahantaṃ dhajam.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^o -yā, Bⁱ -vithiyaṃ daṇḍakāre. ¹⁷ Bⁱ dandaṅvalayādini.
¹⁸ Bⁱ adds sādhu ti. ¹⁹ Bⁱ paccekasambuddha-. ²⁰ Bⁱ thatvā. ²¹ Bⁱ parivāraṇam
 hatthinaṃ. ²² C^o Bⁱ hatthi, C^k hatthimaṃ. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bⁱ kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahoṣi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya pakkhandi'. Bodhisatto nivattitvā ṭhito „bhūmiyam pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍam pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imam arahaddhajaṃ' mayā garuṃ kātum' vaṭṭatīti“⁴ 5 soṇḍam paṭisaṃharitvā⁵ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo' ananucchaviko tuyham, kasmā etaṃ paridahasīti“ inā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vattham paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvaṃ arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doṣo⁷ moho makkho palāso issā macchariyam māyā sāttheyyam thambho sārambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe ducaritā sabbaṃ bhavagāmikammaṃ diyaḍḍha-
15 killesasahassaṃ, eso kāsāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸ anissaṭṭho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṃ ti kasāyaraṣepītam¹⁰ arahaddhajabhūtam¹¹, yo vattham paridahessatīti yo evarūpo hutvā evarūpaṃ vattham paridahessati nivāseti ca¹² pārupati ca, apeto damasaccenā 'ti indriyadamasamkhātena damena nibbānasamkhātena ca paramatthasaccena apeto
20 parivaḷḷito, nissakkaattho¹³ vā karaṇavacanam, etasmā damasaccā apeto ti attho, saccan ti c' ettha vacīsaccam¹⁴ catusaccam pi vaṭṭati¹⁵ yeva, na so kāsāvaṃ arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṃ¹⁶ kāsāvaṃ na arahati, ananucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā 'ti yo pana puggalo yathā-
vuttassa¹⁷ kasāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga-
25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā ṭhapito viya teṣu paṭiṭṭhito²⁰, tehi sīlehi samaṅgībhūtaṣṣa²¹ etaṃ adhivacanam, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakāreṇa damena ca²² saccena ca, sa ve kāsāvaṃ arahatīti so evarūpo puggalo imam arahaddhajaṃ²³ kāsāvaṃ²³ arahati.

¹ B¹ pakkhandi, C² pakkhaṭṭhe? ² B¹ arahanti dhajam. ³ B² guruṃ-, C² C² garu-.
⁴ C² C² vaddhatīti. ⁵ so B²; C² paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C² paṭisaṃ-
saritvā corr. to paṭisaṃgharitvā, B¹ paṭisaṃkharitvā. ⁶ B¹ arahattajo. ⁷ B¹ doṣo.
⁸ B¹ sandhānato anupassato. ⁹ B¹ omits anissaṭṭho. ¹⁰ B¹ kasāya-. ¹¹ B¹ ara-
hantajabhūtam. ¹² B¹ ceva. ¹³ B¹ nissakkatte. ¹⁴ B¹ omits vacīsaccam. ¹⁵ so
B¹ B²; C² vuccati, C² vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ B¹ arahantaddhaja. ¹⁷ B¹ -ttas-
seva, C² -ttassa tassa. ¹⁸ B¹ cantattā (read vantattā). ¹⁹ B¹ malaṣīlesu. ²⁰ B¹ adda
viya ²¹ B¹ -bhūtaṣṣa. ²² B¹ arahattadhajam. ²³ K kāsāvaṃ.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imam karanam kathetva
„ito patthaya ma idhagami, agacchasi ce jivitam¹ te n' at-
thiti“ tajjetva palāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānsei:
„Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahoṣi, yūthapati pana aham evā“ 5
'ti. Kāsāvajātakam².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadācariyavaco ti. Idam Satthā Veļuvane viha-
ranto Devadattam ārabha kathesi. Ekadivasaṃ³ hi bhikkhū
dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre⁴ payojesi silam⁵
pavijji Nālāgirim⁶ pi⁷ payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa
Tathāgate n' atthiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
niko yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁸ Nandiyo⁹ nāma vānaro ahoṣi,
kañṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyō nāma. Te ubho pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁹ andhamātaram 20
patijaggantā vasaṃ kappesuṃ. Te mātaram sayanagumbe ṭha-
petvā¹⁰ araṇṇam pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharaṇakā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
ḷitā aṭṭhacammāvesesā¹⁵ ahoṣi¹⁶. Atha nam Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākam madhuraphalāni¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāham na¹⁸ labhāmiti“. Bodhisatto

¹ B' jivitan. ² B' adda pathamaṃ. ³ B' -sañ. ⁴ so C' B' R; C' ahimāle corr. to
ahimāre. ⁵ C' B' silam. ⁶ C' nālāgirim. ⁷ C' B' omīti pi. ⁸ B' -ppadese. ⁹ B'
mahānandiyō. ¹⁰ B' thapetvā. ¹¹ C' māte corr. to mātu, B' mātuṃ. ¹² C' C'
posenti. ¹³ C' āharaṇakā, B' āharaṇānārā. ¹⁴ C' C' khudāhi. ¹⁵ C' aṭṭhacammā-,
B' atthidhammā-. ¹⁶ B' hoṣi. ¹⁷ B' -phalāphalāni. ¹⁸ B' tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikaṃ¹ pakkositvā², „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggissāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharanena
 5 kammaṃ n’ atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsam kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath’ eko Bāraṇasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavo Takkasilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Ācariyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ ṇatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharusō sāhasiko, evarūpānaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālam ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsam mahādukkhaṃ passantī⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaḍitvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bāraṇasim gantvā ghārāvāsam gahetvā aññehi sippehi jīvikam kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭim nissāya jivissāmīti“ luddakakammaṃ katvā „jīvikam kappessāmīti“ Bāraṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa-
 20 sannaddho araṇṇam pavisitvā nānāmige māretvā maṃsavikkayaena jīvikam kappesi. So ekadivasam araṇṇe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ thitam nigrodharukkham disvā „api nām’ ettha kiñci bhavyeyā“ ’ti nigrodharukkhabhimukho pāyāsi. Tasmim khane ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹² āgacchantam disvā „mātaram no disvāpi kim karissatīti“ sākchantare niliyiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamulam āgantvā taṃ tesam mātaram jarādubbalam andham disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭim vijjhivā¹³ gamissāmīti“

¹ Bⁱ -nandiyaṃ. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ Bⁱ -sivāsi. ⁴ C^k -silāya, C^o Bⁱ -silāyaṃ.

⁵ C^k āhavijjā-, C^o āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ Bⁱ evarūpo. ⁷ C^k omits na.

⁸ Bⁱ icchati. ⁹ Bⁱ pāpunnissakim. ¹⁰ C^k C^o hoti. ¹¹ so B^p; Bⁱ alaṅgaṇa-, C^k C^o

aṅgaṇa-. ¹² C^k naṃ. ¹³ Bⁱ adda gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṃ gaṇhi¹. Taṃ disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaram vijjhitukāmo, aham assā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ mam' accayena mātaram paṭi-jaggeyyāsīti“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaram vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvitadānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārehīti“ tassa paṭiñ-
 5 nāṃ gahetvā sarassa² āsannaṭṭhāne³ nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattam⁴ vijjhitvā pātetvā mātaram pi 'ssa⁵ vijjhituṃ puna⁶ dhanuṃ sannahi⁷. Taṃ disvā Cullanandiko⁸ „ayam⁹ me mātaram vijjhitukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā
 10 laddhajīvitā nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“ sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaram vijjhi, aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhitvā amhe dve bhātike gahetvā ambhākaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa-
 15 tiññāṃ gahetvā sarassa¹² āsannaṭṭhāne¹³ nisīdi. So tam¹⁴ pi¹⁵ vijjhitvā māretvā¹⁶ „ghare dāraḥkānaṃ bhavissatīti“ mātaram pi tesam vijjhitvā pātetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṃ ca dve dārake ca gehen' eva saddhiṃ jhāpesi, piṭṭhivaṃsa-
 20 thūṇamattam avasissī¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso disvā taṃ pavattim ārocesi. So puttadāraḥkānaṃ¹⁹ sokena abhi-
 bhūto tasmiṃ yeva ṭhāne maṃsakācaṃ²⁰ ca dhanuṃ ca chaḍḍetvā²¹ vattham pahāya naggo bhāhā paggayha paridevamāno gantvā gharam pāvīsi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsam bhīndi. Paṭhavi²² vivaram adāsi, avicito jālā utṭhahi.
 25 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādam saritvā „imam

¹ Bⁱ ākadaddhi. ² Bⁱ parassa. ³ so BP; C^k āsanena, C^e āsanne, Bⁱ āsanathāne.
⁴ C^k C^e -satto. ⁵ C^k omits ssa. ⁶ Bⁱ pana. ⁷ Bⁱ saunayhi. ⁸ Bⁱ -nandiyō.
⁹ C^e ayam. ¹⁰ Bⁱ yeva nāma. ¹¹ C^k nikkhami, C^e nikkhami corr. to nikkhamitvā.
¹² Bⁱ sarathassa. ¹³ Bⁱ āsanathāne. ¹⁴ Bⁱ tam. ¹⁵ Bⁱ omits pi. ¹⁶ Bⁱ pātetvā.
¹⁷ C^e kājenādāya, Bⁱ kājena adāya. ¹⁸ C^k Bⁱ bhavissati. ¹⁹ Bⁱ puttadāra. ²⁰ C^k -kācaṇca corr. to -kājaṇca, C^e -kājaṇca, Bⁱ maṃkojaṇca. ²¹ C^e chaḍḍhetvā, Bⁱ chaḍḍetvā. ²² Bⁱ pathavi. ²³ Bⁱ pathaviyā. ²⁴ C^k C^e giliya-, Bⁱ giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³“ paridevamāno imaṃ gāthadvayam āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:
mā su tvaṃ akarā pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.
- 5 2. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,
yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass⁷ attho: yaṃ Pārāsariyo⁸ brāhmaṇo abravi mā⁹ tvaṃ pā; aṇ¹⁰ akara¹¹
yaṃ kataṃ¹² pacchā¹³ taṃ¹⁴ āeva tapeyyā¹⁵ 'ti¹⁶ idam taṃ ācariyassa vacanaṃ¹⁷,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesaṃ vijākaṃ paṭilabhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁸ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam eva lāmakam¹⁹ anīṭṭhaṃ²⁰ phalaṃ anubhoti, lokacīmim pi hi yādi-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

- 15 Iti so paridevanto paṭhavim¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ eva kakkhaḷo¹⁹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²⁰ pharuso nikkāruṇiko yevā“ 'ti²¹ imaṃ dhamma-
desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddapuriso²¹ Devadatto
20 ahosi, disāpāmekkhācariyo²² Sāriputto²³, Cullanandiko²⁴ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā“ 'ti. Culla-
nandiyajātakam²⁵.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
25 ekaṃ kuṭumbikaṃ²⁶ ārabha kathesi. Sāvattihinagara-vāsī²⁷ kir-
eko kuṭumbiko²⁸ ekena jānapadakuṭumbikena²⁸ saddhim vohāraṃ akāsi.

¹ Bⁱ omits disvā. ² Bⁱ porāṇācariyassabrahmaṇo, B^p porāṇācariyabra-. ³ Bⁱ vada-
tīti. ⁴ Bⁱ porāṇācariyo, B^p porāṇācariyo. ⁵ C^o va ⁶ C^k vapato, Bⁱ pappate.
⁷ Bⁱ adds su. ⁸ C^k pāpayam. ⁹ Bⁱ ataram. ¹⁰ Bⁱ taṃ. ¹¹ C^o Bⁱ paccha. ¹² Bⁱ
tvaṃ. ¹³ Bⁱ si. ¹⁴ Bⁱ vacaṃ. ¹⁵ Bⁱ -ṇa. ¹⁶ Bⁱ hinalāmakam. ¹⁷ all three MSS.
anīṭṭha. ¹⁸ Bⁱ pathavī. ¹⁹ C^o Bⁱ -lo. ²⁰ Bⁱ adds vatvā. ²¹ Bⁱ luddakapu-
²² Bⁱ -kkho ācariyo. ²³ Bⁱ adds ahosi. ²⁴ Bⁱ -cūla-. ²⁵ C^o cullanandījā-, C^k
cūlanandījā-, Bⁱ adds dutiyam. ²⁶ C^o kuṭim-. ²⁷ C^k C^o -vāsi. ²⁸ C^o janapada-

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātum na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kuṃjjitvā bhattaṃ abhuñjivā nikkhami. Atha naṃ antarāmagge chātājjhattaṃ divā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5
 idam¹ corānaṃ tiṭṭhanatṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā
 sabbam bhattaṃ bhuñjitvā tucchapuṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakam⁴
 tucchapuṭaṃ eva adamsū“ ‘ti āha. Sā tena ekaken’ eva bhuttabhāvaṃ
 nātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapitṭhivihārena⁵
 gacchantā „pāniyaṃ⁶ pivissāma“ ‘ti Jetavanaṃ pavissimsu⁷. Sattāpi 10
 tesaṃ⁸ nēva āgamaṇaṃ olokeno maggaṃ⁹ gahetvā ṭhitaluddo¹⁰ viya
 gandhakuṭicchāyāya nisīdi. Te Sattāraṃ divā upasaṃkamitvā vandi-
 tvā nisīdīmsu. Sattā tehi saddhīṃ paṭisaṃhāraṃ katvā „kiṃ upāsike
 ayaṃ¹¹ te bhattā hitakāmo sasneho“ ti¹² pucchi. „Bhante, ahaṃ
 etassa sasnehā¹³, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁴ aññe divasā 15
 aṃ¹⁵ ev’ esa¹⁵ antarāmagge puṭaṃ¹⁶ labhitvā mayhaṃ adatvā attanā
 va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ¹⁷ pi tvaṃ etassa hitakāmā sasnehā
 ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā
 te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Tadā¹⁸ rājā „padubbheyyāpi¹⁹ me
 ayaṃ²⁰“ ti attano puttaṃ āsaṃkanto nīhari. So attano bhari-
 yaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²¹
 vasaṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṃ sutvā 25
 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṃ²² paccāgac-
 chanto²³ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁴ bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ labhitvā tassā²⁵ adatvā sayam etaṃ²⁶ bhuñji. Sā

¹ C^k imaṃ. ² Bⁱ tiṭṭhana. ³ C^k C^o omlt taṃ. ⁴ Bⁱ abhattakā. ⁵ Bⁱ -re. ⁶ Bⁱ pā-
 niyaṃ. ⁷ Bⁱ pavissitvā. ⁸ C^k C^o tesaṃ. ⁹ Bⁱ B^p migaṃ. ¹⁰ Bⁱ vītaluddako.
¹¹ Bⁱ ayaṃ. ¹² C^o hoti corr. to hotīti. ¹³ C^k sasneho, Bⁱ sineho. ¹⁴ Bⁱ tiṭṭhatu.
¹⁵ Bⁱ aṃjevame. ¹⁶ Bⁱ pūtabhattaṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ atha naṃ.
¹⁹ C^k padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^o padubbheyyatipi, Bⁱ padubbheyyāsi,
 B^p padūseyya. ²⁰ Bⁱ ayyaṃ. ²¹ Bⁱ -gāme. ²² C^k C^o -siyaṃ, Bⁱ -sī. ²³ C^k C^o
 pacchā-. ²⁴ C^o dāhitvā. ²⁵ Bⁱ tayā. ²⁶ Bⁱ eva.

„kakkhaḷo¹ vatāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahoṣi. So
 Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gahetvā taṃ³ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā
 „ettakam⁴ eva etissā alan⁵“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammā-
 nam vā karoti, „kathaṃ yāpesīti⁶“ pi na naṃ⁵ pucchati. Bo-
 5 dhisatto cintesi „ayaṃ no⁶ devi⁷ rañño bahūpakārā sasnehā,
 rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānam assā⁸
 kāressāmīti⁹“ taṃ upasāṃkamitvā upacāraṃ⁹ katvā ekamantaṃ
 ṭhatvā „kin tātā¹⁰“ 'ti vutte „kathaṃ¹⁰ samutṭhāpetuṃ mayāṃ
 devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹
 10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha.
 „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³,
 nanu labhanakāle adāsīm, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭ-
 ṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge
 bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va
 15 bhuñjīti¹⁵“ „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ
 sakkhissāsīti¹⁶“ „Sakkhissāmi tātā¹⁷“ 'ti. „Tena hi ajj' eva
 mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha,
 ajj' eva te gūṇaṃ jānāpessāmīti¹⁸“ evaṃ vatvā Bodhisatto puri-
 mataraṃ gantvā rañño¹⁷ santike atṭhāsi. Sāpi gantvā rañño
 20 samīpe atṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya
 kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhatta-
 piṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹⁶“ „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā
 kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“ „Nanu agga-
 mahesiṭṭhānaṃ vo²¹ laddhaṃ²¹ ti. „Tāta kismici²² sammāne
 25 asati aggamahesiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²³ tumhākaṃ
 rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bⁱ pūriso. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ Bⁱ etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ Bⁱ omits no. ⁷ C^k C^s devi. ⁸ C^k C^s -sammānassā, Bⁱ sampāni-mayā. ⁹ Bⁱ upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kataṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunnaṃ corr. to pitunnaṃ, Bⁱ pitunnaṃ. ¹² C^k C^s vaddhatīti. ¹³ C^s -mā, C^k omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ Bⁱ bhattapūṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjīti, Bⁱ bhuñjati. ¹⁶ Bⁱ -ssathāti. ¹⁷ C^k C^s omit rañño. ¹⁸ Bⁱ adde mahallakānaṃ. ¹⁹ Bⁱ pitunnaṃ. ²⁰ C^k C^s dassāma. ²¹ Bⁱ te. ²² Bⁱ kismiñci. ²³ C^k C^s omit me.

adavā sayam eva bhūñjīti¹“. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
 'ti pucchi. Rājā addivāsesi. Bodhisatto tassa addivāsanam
 viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṃ tum-
 hākaṃ idha vāseṇa, lokasmiṃ hi appiyasampayogo va dukkho,
 tumbhākaṃ idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkham 5
 bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṃ bhajanti, abhajantaṃ
 abhajanabhāvaṃ ñatvā aññattha gantabbaṃ, mahanto³ lokasanni-
 vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ,
 kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, 10
 nānatthakāmassa kareyya atthaṃ,
 asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cajantaṃ, vanathaṃ na kayirā,
 apetacittena na sambhajeyya,
 dijo dumaṃ khīṇaphalan ti ñatvā 15
 aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṃ ti yo attano namati tass'
 eva paṭinameyya yo ca bhajati⁴ tañ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
 kiccaṃ ti attano uppannakiccaṃ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṃ⁶
 paṭikareyya, caje cajantaṃ vanathaṃ⁷ na kayirā ti attānaṃ jahantaṃ jaheth'
 eva⁸, tasmīṃ taṇhāsamkhātāṃ⁹ ca⁹ vanathaṃ na kareyya, apetacittena¹⁰ ti vigata-
 cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā¹¹ ti tathārūpeṇa saddhiṃ na sam-
 bhaveyya¹⁰, dijo dumaṃ ti yathā sakuṇo pubbe phalitāṃ pi rukkhaṃ phale
 khīṇe khīṇaphalo ayaṃ ti ñatvā taṃ chaddetvā¹¹ aññaṃ samekkhāti pariyesati
 evam aññaṃ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹² tumhe sasnehaṃ ekaṃ¹² 25
 purisaṃ labhissathā¹³ 'ti.

Taṃ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi. Tato
 paṭṭhāya samaggā sammodayānā vasiṃsu.

¹ Bⁱ bhūñjīti. ² Bⁱ vāsoti. ³ Bⁱ adde hi. ⁴ C^k C^e bhajati. ⁵ Bⁱ uppannaṃ-
⁶ Bⁱ panataṃ ⁷ Bⁱ adds kiñci. ⁸ Bⁱ taṇhāsandhavasamkhātāṃ. ⁹ Bⁱ omite ca.
¹⁰ C^k samābhaveyya, Bⁱ sammāgaccheyya. ¹¹ Bⁱ chaṭṭetvā, C^e chaddetvā. ¹² Bⁱ
 avassāṇi. ¹³ C^k C^e ekaṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patitṭha-
himsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā 'ti. Puṭabhatajātakam³.

5 4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane vi-
haranto Devadattaṃ ārabba kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so ativattati⁵. 146.

10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā⁶
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so nātivattatī⁷. 147.

Tattha guṇā⁸ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro
rāsattṭhena⁹ piṇḍattṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittaṃ atikkamituṃ na sakkoti¹⁰;
sesam ettha sabbam hetthā Kumbhīlajātake¹¹ vuttanayam eva saddhiṃ
15 samodhānena¹⁰ 'ti.

Kumbhīlajātakaṃ¹⁰.

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
90 kāro¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādham adhivāsetuṃ¹⁶ asakkonto
taṃ ādāya rañño santikaṃ gantvā „deva, eko me upatṭhāko

¹ Bⁱ dhammedesanaṃ. ² C^k C^o omit jayampatikā. ³ Bⁱ adds tatiyaṃ. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. ⁴ so B^p; Bⁱ guṇā ca paramabhaddakā in the place of vānar-. ⁵ Bⁱ tīti. ⁶ B^p -ka. ⁷ so B^p; C^k C^o omit both verses, Bⁱ has only the former. ⁸ Bⁱ rāsattṭhena, C^k rāsaddhena. ⁹ Bⁱ piṇḍattṭhena, C^k piṇḍaddhena. ¹⁰ Bⁱ sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bⁱ B^p add catuttham. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C^o Bⁱ bahu-. ¹⁴ C^k C^o anto-. ¹⁵ C^o ante- corr. to anto-. ¹⁶ Bⁱ vāsetuṃ.

sabbakiccakārako, so mayhaṃ gehe padussi, tassa kiṃ kātum vaṭṭatīti¹“ pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvato²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kin ti maññasīti. 148.

Tattha tassa cekoparādhathhīti tassa ca purisassa eko aparādhho atthi, 5
tattha tvaṃ kin ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṃ kiṃ
kātabban ti maññasī, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa daṇḍaṃ paṇe-
hīti dīpeti.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149.

Tassa' attho: amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahūpakāro³ agāre⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idaṃ pi idh' eva⁸ saṃvijjati, mayyaṃ
rājāno pi samānā tassa⁹ bahūpakārataṃ¹⁰ sandhāya adhiवासema, tuyhaṃ pana
arañño pi sato adhiवासanaṃ¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṃ eva-
rūpesu ṭhānesu adhiवासanakhantī yeva ruccatīti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ ṇātvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ ṇātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ 20
kātum na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ ahoṣin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ ṇātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivaṇṇana-jātakaṃ¹⁹. 25

¹ C^k C^v vaddhatīti. ² Bⁱ vāvato. ³ C^v Bⁱ bahu-. ⁴ C^v agāro, Bⁱ aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bⁱ dussanakapūriso. ⁶ C^k so khamo, C^v so khamo corr. to so ca kho. ⁷ C^k
idaṃ, C^v idaṃ corr. to idha. ⁸ C^v icceva corr. to idheva, Bⁱ itheva. ⁹ C^k C^v
omīti tassa. ¹⁰ C^k bahūpakārānaṃ, C^v bahupakāreṇataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bⁱ bahupakārathaṃ. ¹¹ Bⁱ -na. ¹² C^k -panne hi, C^v -panno hi. ¹³ Bⁱ lakkha-
ṇakoṭṭhāsehi. ¹⁴ Bⁱ sandhāya. ¹⁵ C^k raññā. ¹⁶ C^k C^v -si-. ¹⁷ C^k raññā.
¹⁸ C^v na sakkhīti. ¹⁹ Bⁱ khantivaṇṇana-jātakaṃ pañcamaṃ.

6. Kosiyajātaka.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabha kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.
5 Satthā pana atītam āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārānasirājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṃ nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakuṇo⁴ veḷugumbaṃ⁵ pavisitvā niliyi. Kākasenā āgantvā „bikkhantam eva tam gaṇhissāmā“⁶ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanam⁷ anoloketvā va
10 akālass' eva⁸ nikkhamitvā palāyitum ārabhi. Atha nam kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā⁹ paripātesum. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripātentīti“¹⁰ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanatthānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkham paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
15 attano vasanatthānā nikkhamitum na vaṭṭatīti“^{10a} imam attham pakāsento imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
na kiñci attham joteti¹³ dhamkasenā va kosiyaṃ. 150.
- 20 2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantagū¹⁴
sabbāmitte vasīkatvā¹⁶ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamanā¹⁷ nāma nigga-
manam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu
nikkhamo ti akāle pana attano vasanatthānato aññattha gantum nikkhamanam
25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālena hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭha-
mena²⁴ saddhīm tatiyaṃ duttiyena catuttham yojetvā evam attho vedītabbo:
attano vasanatthānato²⁵ puriso akālena²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantam-. ² Ck C^o -si-. ³ Bⁱ nivāsesi. ⁴ Bⁱ ulūka-.
⁵ Bⁱ -kumbham. ⁶ Bⁱ -resum. ⁷ Bⁱ suriyattaigamanam. ⁸ so B^p; Ck C^o sakāl-,
Bⁱ cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^o koddhentā, Bⁱ koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^o vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭati
¹¹ Ck C^o nakāle. ¹² C^o Bⁱ bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bⁱ vañka-. ¹⁵ Ck -gu,
C^o -ranitagu, Bⁱ vivarānabhu. ¹⁶ Bⁱ vasamkatvā. ¹⁷ Ck Bⁱ -nam. ¹⁸ Bⁱ omits
nāma nigga-manam. ¹⁹ C^o omits vā. ²⁰ Bⁱ parakkamanam, C^o parakkamanam.
²¹ Bⁱ yuttamattakāle. ²² Ck C^o ādisu. ²³ Bⁱ omits catusu. ²⁴ Bⁱ paṭhamapadena.
²⁵ Bⁱ vasanato hi koci. ²⁶ Bⁱ akāle.

kiñci attham joteti attano appamattakam pi vadḍhiṃ¹ pabhāvetuṃ² na sakkoti, atha kho ekakaṃ³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etaṃ⁶ akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvīnaśaṃ pāpeti, tatthāyaṃ⁷ upamaḥ: dhamkaseṇā va kosiyāyaṃ yathā ayaṃ dhamkaseṇā imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyāyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5 mahāvīnaśaṃ pāpenti⁹ tatthā, taṃ¹⁰ tiracchānagate ādīraṃ¹¹ katvā kenaci akāle attano vasaṇatṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭṭhāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivaraṇtagū¹³ ti vivaraṃ¹⁴ anugacchanto jānanto, sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasikatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyō 10 vā 'ti imambā bālakosiyā añño paṇḍitakosiyō viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho paṇḍito imasmīṃ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmīṃ pana¹⁸ na¹⁹ nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa pavēṇisaṃkhātassa vidhino koṭṭhāsasaṃkhātaṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhino vidhānaṃ saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaññū, paresaṃ attano 15 paccāmittānaṃ vivaraṃ ñatvā yathā nāma paṇḍito kosiyō rattisaṃkhātena²⁰ attano kālena²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ ōva kākaṇaṃ sisāni chindamāno²² te sabbe²³ amitte vasikatvā sukhī siyā evaṃ dhīro pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasikatvā sukhī niddukkho bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Kosiyajātakam²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

23

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tasmiṃ²⁶ kāle Jetavanato gāvutaddhayanamatte²⁷ eko nigamaḡāmo, tattha bahūni salākabhattapakkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰ koṇḍo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vuḍḍhaṃ. ² C^k pabhāvetu, C^e pabhāvetu corr to -tuṃ, Bⁱ uppādetuṃ. ³ Bⁱ ekekaṃ. ⁴ C^k bahū. ⁵ Bⁱ paccatti, C^e paccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C^e Bⁱ ekaṃ. ⁷ C^e tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tatthāyaṃ -- pāpenti ¹⁰ Bⁱ tasmī. ¹¹ Bⁱ ādi. ¹² C^k C^e nikka-. ¹³ C^e cīvarantagū, Bⁱ vivaraṇabhu, B^e vivaraṇagū ¹⁴ C^e cīvaraṃ. ¹⁵ C^k C^e -ttehi. ¹⁶ Bⁱ vasaṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^e omit pana. ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le. ²² Bⁱ chindayamāno. ²³ C^e adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁵ Bⁱ adds chaṭṭam. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḍḍhayanapatte. ²⁸ C^e -pakkhibhattāni. ²⁹ Bⁱ tatreko. ³⁰ C^e pañhāmpu-, Bⁱ paññāmpu-. ³¹ Bⁱ koṇḍo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañham
 pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-
 bhattapakkhikabhattatthāya tam gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadiva-
 sam eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabhattam
 5 vā pakkhikabhattam vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pan'
 eko koṇṭo pañham pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhā-
 sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha
 bhattāni mayham pāpetha⁴, aham⁵ tam dametvā nibbisevanam katvā
 tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
 10 „sādhū“ 'ti sampañcchitvā tassa⁷ tattha bhattāni pāpesum. So tattha
 gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭo⁹ caṇḍameḍḍako
 viya vegena upagantvā „pañham¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upā-
 saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹²
 dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmiṃ tath' eva āha.
 15 So pi tam bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-
 majjitum dehi, salākabhattam tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-
 bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañham te ka-
 thessāmīti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā
 tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi tam so¹⁸ „samaṇa
 20 pañham me kathehīti“ āha. Atha nam „kathemi te pañhan“ ti
 ekappahāren' eva pātetvā atthīni samcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham
 mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imam gāmaṃ āgataṃ kañci
 bhikkhum²⁰ pañham pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi.
 So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
 25 bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam
 dhammasabhāyam²³ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukabhikkhu
 kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ 'ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva tam
 30 mīlhena²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

¹ C² -to. C² -to corr. to -te. ² B¹ pucchitām. ³ C² B¹ -to. ⁴ B¹ pāyetha.
⁵ B¹ ahan. ⁶ B¹ salākassanakam. ⁷ B¹ tattha. ⁸ B¹ pārupitām. ⁹ B¹ koṇḍo
 ca, C² koṇṭho. ¹⁰ C² pañhan. ¹¹ C² -lan. ¹² B¹ gantum. ¹³ B¹ adds me.
¹⁴ B¹ bhattam. ¹⁵ B¹ omits gāhāpetvā. ¹⁶ B¹ gāmadvāre. ¹⁷ C² C² samharitvā.
 B¹ gharitvā, B² samkajjhetvā. ¹⁸ B¹ bho. ¹⁹ C² -cunṇanto, B¹ adds viya.
²⁰ B¹ bhikkhum kiñci. ²¹ B¹ bhikkhum. ²² B¹ -saṃghe. ²³ B¹ adds bhikkhu.
²⁴ C² mīlhena, B¹ milena. ²⁵ B¹ āhāresi - - - āhāresi, B¹ pakkhipitvā gato puppe
 pi dhīle pakkhipi in the place of āsādesi - - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadhā-vāsino aññamañña¹ raṭṭhaṃ² gacchantā ekadivasam³ dvinnam⁴ raṭṭhānam⁵ sīmantare ekam⁶ gharāṃ nissāya vasitvā suram⁷ pivitvā macchamaṃsam⁸ khāditvā pāto va yānāni⁹ yojetvā pakkamimsu. Tesam¹⁰ gatakāle eko gūthakhādakapāṇako¹¹ gūthagandhena āgantvā tesam¹² pītaṭṭhāne¹³ chaḍḍhitam¹⁴ suram¹⁵ disvā pāṇiyam¹⁶ pipāsāya pivitvā matto hutvā gūthapuñjam¹⁷ abhirūhi¹⁸. Allagūtham¹⁹ tasmim²⁰ ārūlhe thokam²¹ onami. So „paṭhavī mam²² dhāretum²³ na sakkotīti“ viravi. Tasmim²⁴ nēva khane eko mattavāraṇo²⁵ tam²⁶ padesam²⁷ patvā gūthagandham²⁸ ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So tam²⁹ disvā „esa³⁰ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „iminā³¹ saddhim³² sam-gāmetum³³ vaṭṭatīti“ tam³⁴ avhayanto³⁵ paṭhamam³⁶ gātham³⁷ āha:

1. Sūro sūrena saṅgama vikkantena¹⁴ paḥārīnā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvaṃ sūro mayā sūrena saddhim¹⁴ samāgantvā viriyavikkamena vikkantena paḥārādānasamattatāya paḥārīnā¹⁵ kīṅkārāṇā¹⁶ asaṅgāmetvā va gacchasi, kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken' eva maraṇabhayatajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imāni sīmaṃ antaram¹⁷ katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁸ mama tuyhañ ca vikkaman ubhinnaṃ¹⁹ pi ambhākaṃ parakkamaṃ passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇam¹⁷ datvā¹⁷ tassa vacanam¹⁸ sutvā nivattitvā tassa santikam¹⁹ gantvā tam²⁰ apasādentō²¹ dutiyam²² gātham²³ āha:

2. Na tam²⁴ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 milhena²⁵ tam²⁶ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññaṃ. ² C^k raṭṭhā, Bⁱ rathā, C^o raṭṭhā corr to raṭṭhaiṃ. ³ C^k suram, C^o Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-, C^o -khādika-. ⁵ Bⁱ pivitthāne. ⁶ Bⁱ chaṭṭita, B^p chaṭṭitam. ⁷ C^k C^o pāṇiya, Bⁱ pāṇiyam. ⁸ C^o -ruhi. ⁹ C^o mattavaravā-. ¹⁰ Bⁱ adds mama. ¹¹ Bⁱ adds me. ¹² Bⁱ saṅgāmanī kātuṃ. ¹³ Bⁱ avhāyanto. ¹⁴ Bⁱ vitikkantena. ¹⁵ Bⁱ mahīrinā. ¹⁶ C^k C^o aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccāretvā, B^p uccāram¹⁷ dassetvā. ¹⁸ B^p apassādentō, Bⁱ aparentō. ¹⁹ all three MSS. milhena.

Tass' attho: na taṃ pādādhī¹ vadhiṣṣāmi tuyhaṃ pana anucchavikena
mīlhena² taṃ vadhiṣṣāmi evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako pūṭinā va
haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pādetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koñcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pāvīsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahoṣi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmim vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham
10 evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁵ nāma ārabba kathesi. Vatthum paccuppannaṃ
ca atītaṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātaka āvibhavisati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jetṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahoṣi kaniṭṭho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahoṣi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokento tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ ñatvā „imaṃ rājānaṃ niggahetvā⁹ lajjā-
20 pessāmīti“ brahmaṇamaṇavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
raññā ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „ahaṃ
mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pabūta-
hatthiassarathapattini¹⁰ hiraññasuvaṇṇālamkārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, ahaṃ te tāni
25 gahetvā dātum āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹¹ māṇavā“ 'ti
vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ Bⁱ pādā. ² C^e milhena. ³ B^p koṇṭho or koṇṭo, Bⁱ koṇḍā. ⁴ Bⁱ addṣ sattamaṃ.

⁵ C^e kāmanīta-. Bⁱ kāmanika-. ⁶ Bⁱ addṣ ahoṣi. ⁷ Bⁱ -lobho. ⁸ Bⁱ atittam-.

⁹ Bⁱ niggāṇhitvā. ¹⁰ C^e -pantini, Bⁱ -batthini. ¹¹ Bⁱ gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriṅ¹ carāpetvā
 balam sajjam kāretvā amacce pakkosivā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāgaresu
 rajjam gaḥetvā dassāmīti’ āha³, tam māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena tam pakkosathā“⁵ ti. „Kath’ 5
 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsageham⁶ dā-
 pita“ ti. „Nivāsaparibbayo⁷ pana dinno“ ti. „So pi na⁸
 dinno“. „Atha kham⁹ tam⁹ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithīsu¹¹
 olokethā“ ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā“¹² ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma 10
 issariyā parihīno ’smīti¹²“ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇham ahoṣi, vatthulohitam kuppi, lohitapakkhandikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhīsu¹³. Tato tīhacatuhaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa tam ābādham nītvā „tikicchissāmi nan“¹⁴ ti
 brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā- 15
 kam tikicchanaṭṭhāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā tam sutvā
 „mahantamahantā¹⁴ rājavejjā mam tikicchitum nāsakkhīsu¹³,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“¹⁵ ti āha. Sakko tam sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena¹⁵ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi nam, rājā mam passatū“¹⁶ ti āha. 20
 Rājā tam sutvā „tena hi āgacchatū“¹⁷ ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā¹⁶ ekamantaṃ atṭhāsi. Rājā „tvaṃ mam tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“¹⁷ ti. „Tena hi tikicchassū“¹⁸ ti. „Sā-
 dhu mahārāja¹⁷, vyādhiṇo¹⁸ me¹⁹ lakkhaṇam pi²⁰ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditam vā pītam vā nissāya 25
 udāhu diṭṭham vā sutam vā“ ti. „Tāta mayham vyādhi²¹ su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin²² te sutan“ ti. „Tāta, eko

¹ Bⁱ bheri. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ C^{*} āga corr. to āha ⁴ Bⁱ -mi, C^k -mi corr. to -ma. ⁵ Bⁱ nivāsanageham. ⁶ Bⁱ nivāsanaparibbayo. ⁷ Bⁱ omits na. ⁸ Bⁱ katham. ⁹ Bⁱ na. ¹⁰ Bⁱ passāmā. ¹¹ C^k -thisu. ¹² Bⁱ -hinombhī. ¹³ Bⁱ nāsakkhīsu, C^k na sakkhīsu. ¹⁴ so B^p; Bⁱ mahantāmahantā, C^k C^{*} mahantamahanta. ¹⁵ so B^p; C^k nivāpena-, C^{*} nivāpetha-, Bⁱ nivāsanena-, read: nivāsena na --? ¹⁶ C^{*} chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bⁱ adds ajja. ¹⁸ Bⁱ byādhiṇo. ¹⁹ Bⁱ omits me. ²⁰ C^k C^{*} omits pi. ²¹ Bⁱ byādhi. ²² C^{*} kiṃ.

māṇavo¹ āgantvā mayhaṃ 'tīsu nagaresu rajjaṃ gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, ahaṃ tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesim³, so mayhaṃ kujjhitvā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
hīno 'mhīti' cintentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
taṃ⁷ me kāmaccittāṃ nissāya uppannaṃ⁸ vyādhiṃ⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam atthaṃ pakāsento paṭhamaṃ gātham āha:

1. Tayo giriṃ antaraṃ kāmāyāmi:

Pañcālā⁹ Kuruyo¹⁰ Kekake¹¹ ca,

10 tatuttariṃ brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹² ti. 154.

Tattha tayo giriṃ ti tayo giri¹³, ayam eva vā pāṭho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁴ girino dvāraṃ h' etaṃ¹⁵ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁴ devanagaraṃ
yujjhitvā duggaṇhatāya duccalanatāya¹⁶ Sudassanagiriṃ vuttaṃ evaṃ idhāpi tīṇi
15 nagarāni tayo giriṃ ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tīṇi ca¹⁷ tesaṃ ca
antaraṃ tividhaṃ pi raṭṭhaṃ kāmāyāmi. Pañcālā¹⁸ Kuruyo¹⁹ Kekake²⁰ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā¹⁸ Uttarapañcālā¹⁸ tattha Kam-
pillāṃ²¹ nāma nagaraṃ, Kuruyo²² ti Kururaṭṭhaṃ tattha²³ Indapattaṃ nāma
nagaraṃ, Kekake²⁴ cā 'ti paccatte upayogavacanaṃ tena Kekayaraṭṭhaṃ²⁵ das-
seti tattha Kekayaraṭṭhānī²⁶ yeva nagaraṃ, tatuttariṃ ti taṃ ahaṃ ito paṭi-
20 laddhā Bārāṇasīrajjā²⁷ tatuttariṃ tividhaṃ rajjaṃ kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan²⁸ ti²⁹ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṃ
hataṃ³⁰ pahataṃ³¹ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa 'ti.

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,

25 nāṇosadhen' eva tikicchitabbo³² ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Ck C^s mānavo. ² Bī nivāsaparippayaṃ, Ck C^s nivāpa-. ³ Ck Bī dāpesi. ⁴ Bī
-tīti. ⁵ Bī byādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bī tvaṃ. ⁸ Bī uppauna. ⁹ Bī -lo.
¹⁰ so Bī Bp; Ck C^s kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bī keake. ¹² Ck -ñītan, Bī -nītan.
¹³ Ck C^s giri, Bī Bp giri. ¹⁴ Bī -na. ¹⁵ Bī sotaṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^s
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bī duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C^s va.
¹⁸ Bī Bp -lo. ¹⁹ Ck C^s kurayo. ²⁰ Bp ketake, Bī kotake. ²¹ Bp kappilāṃ,
Bī kapilāṃ. ²² so C^s Bī Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C^s omit tattha. ²⁴ Bī Bp ketake
²⁵ Bp ketakassa raṭṭhaṃ, Bī ketakavutthaṃ. ²⁶ Bī ketakerāṭṭhānī. ²⁷ Ck C^s
-sīrajjā, Bī -sīrājā. ²⁸ Ck -ñītan, Bī -nītan. ²⁹ Ck C^s omit ti. ³⁰ so Ck C^s Bp;
Bī hataṃ. ³¹ so Ck C^s Bp; Bī omits pahataṃ

e. Kaṇhāhi¹ daṭṭhassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ daṭṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 5
 ghoravisena kālasappena daṭṭhassa mantehi c'eva osadhehi ca tikiccham karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavajjā bhūta-
 yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhībhūtassa gahitassa balikamma-
 parittakaraṇasodha; aribhāvītādīhi tikiccham karonti, na kāmanītassa karoti
 kocīti¹¹ kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
 koci tikiccham na karoti, karonto pi kātuim samattho nāma n'atthi¹². kiṃkāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
 dhammassa¹⁴ mariyādāni atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa¹⁵ puggalassa
 mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imam kāraṇam dassetvā uttariṃ evam āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīṇi rajjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nagaresu rajjam kārento ekappahāren' eva cat-
 tāri sātākayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
 bhūñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisayanesu sayeyyāsi²², mahārāja
 taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nām' esā 20
 vipattimūlam²⁴, sā vaḍḍhamānā yo taṃ²⁵ vaḍḍheti²⁶ taṃ pug-
 galam aṭṭhasu mahānirayesu soḷasaussadanirayesu nānappakāra-
 bhedesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evam rājānam nira-
 yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammam desesi²⁹. Rājāpi
 'ssa dhammam sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyaḍhitam³⁰ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, C² taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va.
⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, C² hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck ti-
 kicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssāviddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa,
 Bp paviddhassa. ¹¹ Ck C² kecīti. ¹² Bī natthīti. ¹³ Ck C² omit ti. ¹⁴ Ck C²
 -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusalahammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - -
 patiṭṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabalehi, C² esabalehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck C² omit
 māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck C² Bī catusu. ²⁰ C² sātākayugālāni, Bī sāka-
 ṭayugāni. ²¹ Bī sarire daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck C² vaddhati, Bī vattati.
²⁴ Ck C² -lā, Bī vipattimūlā. ²⁵ C² yo nam, Bī so kam. ²⁶ Ck Bī vaḍḍhati.
²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-
lokam eva gato. So pi tato patṭhāya dānādīni puññāni katvā
yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmanītabrahmaṇo' ahoṣi, Sakko pana aham evā" 'ti.
Kāmanītajātakaṃ'.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Palāyi-
paribbājakaṃ¹ ārabha kathesi. So kira vādathāya⁴ sakala-Jambu-
10 dīpaṃ vicarītvā kiñci paṭivādiṃ alabhitvā anupubbena Sāvattihīṃ gantvā
„atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ kātum samattho“ ti manusse
pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa⁵ pi saddhiṃ vādaṃ kātum
samattho sabbaññū dipadānaṃ⁶ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-
vādappamaddano⁷, sakale⁸ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamitum samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁹ viya
hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamaḷaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-
guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā
„Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto
Jetavanaṃ gacchanto Jetarājakumāreṇa¹¹ navakoṭṭhānaṃ vissajjtvā
20 kāritaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-
massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan“ ti sutvā
„dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā
„gandhakuṭī¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena
saddhiṃ ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavasitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷
taṃ¹⁸ pavattim kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe
p' esa mama vasanaṭṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“
'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bī kāmānika-, Ck kāmāṇita-. ² Ck kāmāṇita-, Bī kāmāṇijātakaṃ aṭhamarī. ³ Ck
C² palāsi-, Bī palāyīparippā-. ⁴ Bī vādathāya ⁵ Ck sahasse, C² sahasse corr. to
sahasena. ⁶ Bī dvīp-. ⁷ Bī parappavādamaḍḍano. ⁸ Bī sakala. ⁹ Bī samuddaṃ-
piyo viya. ¹⁰ Bī omits hi. ¹¹ Bī jetavane pi jetavane rājakumāreṇa. ¹² Ck C²-
-koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bī adds va. ¹⁴ C² Bī -kuṭī. ¹⁵ Ck -yyo, C² -yyo
corr. to -yyā. ¹⁶ C² unṇā-. ¹⁷ Bī vutte ¹⁸ Ck C² naṃ. ¹⁹ Bī palāyi yevā.

Atīte Gandhāraratthe Takkasilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatto. So „Takkasilaṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre tathvā
„iminā niyāmena hatthi¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
pattī², evaṃ dhāvītvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhakā viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ ‘ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gajjagameghehi⁶ hayaggamālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḷhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkasilā samantato. 156.
2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat’ ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gajjato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gajjagameghehīti¹⁷ aggagameghehi¹⁸ koṇcaṇādaṃ gajjitaṃ¹⁹
gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehīti²⁰ attho, hayaggamālihi²¹ aggahaya-
mālihi²² varasindhavamālākulehi²³ assānikhehīti²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ sañ-
jātaūmivegehi²⁶ sāgarasālehi²⁷ viya sañjātarathūmihi²⁸ rathānikhehīti attho,
sarābhivassehīti²⁹ tehi yeva rathānikhehi ghanavassameggo viya saravassaṃ 20

¹ Bp hatthim, Ck C° Bī hatthi. ² Bp pattim, Ck C° Bī pattī. ³ Ck C° -vassa, Bī -vassaṃ vassāpetvā. ⁴ so C° Bp; Ck saravassa, Bī saravasa. ⁵ Bp passatha, Bī thānaṃ. ⁶ Bī gajjagameghehi. ⁷ Bī sāyaggamālibhi, C° hayaggamālibhi. ⁸ Bī ratubhummijātebhi, Bp rathammijātebhi. ⁹ Bp -vassebhi, Ck C° sarābhivassahi, Bī sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvāṇḍa-, C° tharuggahāvaddhalaḷhappahāribhi, Bī dhanuggavattadaḷhappahāribhi. ¹¹ Bī paripāritā, C° pavāritā. ¹² C° - - patthā ca - - -, Bī abhidhāvathā cuppatadhāvathā ca vividhavinadibhā ca, Bp abhidhāvathā cupakavathā ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvathā ca upapadhāvathā ca - - -. ¹³ Bī rantibhi, Bp dantibhi. ¹⁴ Bī tumūlo. ¹⁵ Bī vijjalatā-dharassa, Bp vijjulatājadaladharassa. ¹⁶ Bī gajjato. ¹⁷ C° gajjameghehīti, Bī gajjagameghehīti. ¹⁸ Bī aggagameghebhi. ¹⁹ Bī gajjitaṃ. ²⁰ Bī -valāhakehīti. ²¹ Ck -libhīti, Bī sāyaggamālibhīni. ²² Bī aggasāyamālibhi. ²³ Bp -dhavavalāhakehī. ²⁴ Bī assānikhehīti. ²⁵ Bī rathūmijātebhi. ²⁶ Ck sataūmi-, C° sañjāna-, Bī sañcātaumpī-. ²⁷ Bī sāgarasālehi. ²⁸ Ck sañjātaṃ-, C° sañjāta-, Bī sañjāta, omīte rathūmihi. ²⁹ Ck sarābhivassahīti, C° -vassihīti corr. to -vassahīti, Bp -vassebhi. Bī sarātivassatīti.

vassantehi, tharuggahāvavaddhadalḥappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvaṭṭadalḥappahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dalḥam paharantehi gahitakkhaggaratanatharudaṇḍehi⁶ pattiyodhehi cū 'ti attho, parivāritā Takkasilā saman-
tato ti yathā ayaṃ Takkasilā parivāritā hoti sīgham tathā karoṭhā 'ti attho, abhī-
dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegeṇa dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vivi-
dhavinaditā ca dantīhīti¹¹ varavāraṇehi saddhīm vividhavinaditā bhavatha¹²,
selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hotthā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso
ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁵ mahanto¹⁸ asanisaddasadiṣo ghoso, yathā vijjutā¹⁹
jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggaṭā²¹
10 vijjutā²² caranti evaṃ vicarantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ
gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ rañño vasanagehan“ ti
pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagara-
dvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
15 vissatīti“ vatvā „Vejayantapāsādasadisana“ ti sutvā „evaṃ
yasaṃpannenā raññā saddhīm yujjhitaṃ na sakkhissāmā“ ti
dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva
āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako²⁸ ahoṣi, Takkasilārājā aham evā“ ti.
Palāyijātakam²⁹.

¹ Ck tharuggahāvavaddhadalḥappahārīhīti, C² tharuggahāvavaddhadalḥappahārībhīti
corr. to tharuggahāvaddha-, B¹ dhanuggahāvavaddhadalḥappahārībhīti. ² B¹ dha-
nuggahehi. ³ B¹ -ribhī, Ck C² āvaddha--bhī. ⁴ B¹ āvattitvā. ⁵ B¹ parivattitvā.
⁶ Ck C² -tharuddaṇḍehi, B¹ -dhanudaṇḍehi. ⁷ B¹ asīdhāvata, C² abhīdhāvata corr.
to -thā. ⁸ C² ca patthā cā corr. to cā, B¹ cuppatadhāvata ca. ⁹ C² dhāvata corr.
to dhāvatha. ¹⁰ C² upajjantā corr. to upanathā, B¹ uppatadhāvata. ¹¹ Ck dantīhīti,
B¹ -ta va dantībhīti, B¹ rantisīti ¹² B¹ vividha. ¹³ Ck selina-, C² selina- corr. to
selita-, B¹ soṭṭhita-, B¹ selitavajjitavāritebhī. ¹⁴ Ck vattanaajja, C² vattanaajja corr.
to vattatajja ¹⁵ B¹ tumūlo. ¹⁶ Ck B¹ vatta, C² vatta corr. to vattatu. ¹⁷ Ck B¹
omit ajja. ¹⁸ Ck mahantā, C² mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ Ck C² vijjunā, B¹
vijjulatā. ²⁰ C² gajjanto corr. to gajjato, B¹ gacchato. ²¹ Ck nigañjunā, C² nigañ-
junā corr. to niggaṭā. ²² C² vijjunā corr. to vijjutā, B¹ vijjulatā ²³ Ck -koddha-
kaiṃ, B¹ -koṭṭhakaiṃ. ²⁴ Ck C² -koddhako, B¹ -dvāraṃkoṭṭhako ²⁵ Ck C² -koddhako,
B¹ -koṭṭhako. ²⁶ Ck C² -koddhakaṃ, B¹ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ B¹ dhammadesanaṃ. ²⁸
Ck palāsa-, C² palāsi-, B¹ palāyi-. ²⁹ Ck palāsa-, C² palāsi-, B¹ palāyitajā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabha katesi. Imasmim pana vatthusmim so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmim khaṇe Satthā mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādam nadanto sīhapoto² viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpam punnacandasassirikam⁵ mukham suvaṇṇapattasadisam⁶ nalātan⁷ ca disvā „ko evarūpam purisam⁸ jinitum sakkhissatīti“ nivattivā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam anubandhitvā nivattivā Satthu tam pavattim ārocesi. Satthā „na so⁹ paribbājako idān' eva pubbe pi mama suvaṇṇavannaṃ¹⁰ mukham disvā palāto¹¹ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-silāyam eko Gandhārārājā. So „Bārāṇasim gaheśsamīti“ catur-aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre ṭhito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāhanam jinitum sakkhissatīti“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva
giri-m-iva anilena duppasaho
duppasaho aham ajja tādisenā 'ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ ṭhāpetvā¹⁷ ussāpītam dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, anantapāran ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanaparicchedarāhitam²¹ anantapāram, duppasaham ti na sakkā paṭisattūhi²² sahitum

¹ Ck palāsa-, C² palāsi-, B² palāyiparippājakam ² B² -potako. ³ B² deseti, C² deseti corr. to deseti. ⁴ B² brahmasaribhāga. ⁵ B² -candasārikam. ⁶ Ck C² -paddha-, B² -pattī-. ⁷ B² nalātan. ⁸ B² purisuttamam. ⁹ B² adde kho. ¹⁰ B² suddhasuvanna-. ¹¹ Ck palāyato, B² palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C² -ram ¹³ B² oloketto. ¹⁴ B² etthakam. ¹⁵ B² -kehi. ¹⁶ B² -pādam. ¹⁷ B² ṭhāpetvā. ¹⁸ B² -saṅkham. ¹⁹ B² etthakā. C² etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS hatthi. ²¹ B² gaṇapari-, C² gaṇanaparicchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² B² -satthuhi.

abhibhavitum, yathā kim: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgaro bahūhi³
pi kākehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evam
duppasaham, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayam balakāyo
yathā pabbato vātena akampaniyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho, duppasaho ahamajja tādīsenā 'ti ev-āham iminā balena samannāgato
ajja tādīsenā duppasaho ti aññalake⁷ thītam Bodhisattam sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirikam attano mukham dasse-
tvā „bāla mā vippalapa⁸, idāni te balavāhanam mattavaravāraṇo
viya naḷavanam⁹ viddhamsessamīti“ santajjetvā dutiyam gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādīsam,
vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakam,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnam
yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapīti¹⁷ mā attano bālabhāvāni vilapa¹⁸, na
hissa tādīsan ti na hi'ssa tādīso, ayam eva vā pāṭho, tādīso anantapāram me¹⁹
balavāhanan ti evarūpam takkento rajjañ ca²⁰ gahetum samattho nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, vilayhase²² ei tvam hi kevalam rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādisam pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakam²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgatamaggen' eva
palāpessamī, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnan ti ekacārīnam²⁸
mattavaravāraṇam viya, yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti yo tam
yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalam¹⁶ potheti sādhu²⁹ cuppeti³¹ evam potha-
yissati, tvam tam āsajjasīti attānam sandhāyāha.

25 Evam tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārarājā

¹ C^k C^e iva. ² C^k C^e omit ti. ³ C^k Bⁱ bahūhi, C^e bahūhi? ⁴ C^e -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ C^k C^e akampani-, Bⁱ akamanti-, BP akampani-
yako. ⁷ C^k C^e addhālake. ⁸ Bⁱ vippalapsi. ⁹ Bⁱ naḷāvanam. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C^e nabhisso, Bⁱ nabhisso ¹² C^e vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ C^k lase, C^e lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvam. ¹⁶ C^k Bⁱ padā-, BP padā nalam.
C^e padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjañ. ²¹ Bⁱ assu. ²² C^k C^e vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ C^k -mānamparilā-
hena, C^e -mānamparilābhena. ²⁴ C^e vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ C^k C^e -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārīnam. ²⁹ C^k BP -naḷam. ³⁰ C^k sa.
³¹ C^k cuppeti. ³² Bⁱ omits padānalamiva - - - katham.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasādisaṃ² mahānalātaṃ³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattivā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Gandhārarājā Palāyiparibbājako⁸ ahoṣi, Bārāṇasirājā pana aham evā“⁹ ti. Dutiyapalāyijātakaṃ⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. . 5

9. UPĀHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane¹⁰ viharanto Deva-dattaṃ ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ hi¹¹ bhikkhū katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Tathāgatassa 10 paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇīti“. Satthā agantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyaṃ paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvīnāsaṃ patto¹², pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattivā vayappatto hatthi-sippē nipphattim pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmakko¹³ māṇavako¹⁴ āgantvā tassa santike sippaṃ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sippaṃ vācentā¹⁵ ācariyamuṭṭhim na karonti, attano jānanani- 20 yāmena¹⁶ niravasesaṃ¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhisattassa jānanasippaṃ niravasesaṃ¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattaṃ āha:

¹ Bⁱ olokento. ² C^k C^s -paddha-. ³ C^k -nalātam. ⁴ Bⁱ gahanān' apassanto bhīto, B^s gahaṇān' bhīto. ⁵ C^k omits palāyanto. ⁷ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁸ C^k palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ omits j alāyī. ⁹ C^k -palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ adds dasamaṃ. ¹⁰ Bⁱ Jetavane. ¹¹ C^k C^s omits hi. ¹² Bⁱ pāpuṇī. ¹³ Bⁱ kāsīgāgāmavāsiko. ¹⁴ Bⁱ māṇavo. ¹⁵ C^k Bⁱ bodhisatto - - -to, C^s -tto - - -to corr. to -ttā - - -tā. ¹⁶ C^s jānaniyāmena. ¹⁷ C^s niravasesaṃ.

„ācariya ahaṃ rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhu tātā“ 'ti gantvā¹ ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upaṭṭhātum² icchatīti“. „Sādhu, upaṭṭhātū“³ 'ti. „Tena hi 'ssa paribbayaṃ jānāthā“ 'ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi
 5 samakaṃ⁴ na lacchati, tumhesu sataṃ⁵ labhantesu paṇṇāsaṃ lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti“. So gehaṃ gantvā taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya tumhehi samasamasippaṃ⁶ jānāmi, sace samakaṃ űeva parib-
 10 āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāraṃ⁸ karotu⁹ tumhehi samakaṃ űeva sip-
 paṃ dassetuṃ sakkonto samakaṃ labhissatīti“ āha¹⁰. Bodhi-
 satto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena¹¹ „sādhu, dassessāmīti“
 15 „Sādhu, dassessāma¹², nagare bheriṃ carāpethā“ 'ti āha¹⁰. Rājā „sve kira ācariyo ca¹¹ antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ das-
 senti¹⁴, sve¹⁵ rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū“ 'ti
 bheriṃ carāpesi. Acariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ
 jānātīti“ ekaṃ hatthiṃ gahe tvā ekaratten' eva vilomaṃ sikkhā-
 20 pesi. So taṃ „gacchā“ 'ti vutte osakkituṃ „osakkā“ 'ti vutte
 gantuṃ „tiṭṭhā“ 'ti vutte nippajjituṃ¹⁷ „nippajjā“ 'ti vutte ṭhā-
 tuṃ „gaṇhā“ 'ti vutte ṭhapetuṃ „ṭhapehīti“ vutte gaṇhituṃ
 sikkhāpetvā punadvase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā¹⁸ rājaṅgaṇaṃ
 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakaṃ sippaṃ dassesuṃ.
 Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bⁱ ti vatvā rañño. ² C^k C^s upaṭṭhānaṃ, Bⁱ upaṭṭhātu. ³ Bⁱ upaṭṭhātu.
⁴ C^s samaṃ. ⁵ Bⁱ samakaṃ. ⁶ Bⁱ samaṃ sippaṃ. ⁷ Bⁱ adds labhissāmi.
⁸ Bⁱ samappakā, C^s samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ Bⁱ rotu, C^s rotu corr.
 to karotu. ¹⁰ Bⁱ omits āha. ¹¹ Bⁱ adds hi ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ omits ca.
¹⁴ Bⁱ B^p dassesanti. ¹⁵ Bⁱ omits sve. ¹⁶ C^k ācariyayo. ¹⁷ C^s Bⁱ nippajjituṃ.
¹⁸ Bⁱ abhirūyhitvā. ¹⁹ Bⁱ -ṇe āga-. ²⁰ Bⁱ manāpaṃ-. ²¹ Bⁱ abhirūyhi, C^s
 abhirūhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā“ are² duṭṭhantevāsika³ tvaṃ ācariyena saddhim sārabbhaṃ karohi⁴, attano pamāṇaṃ na⁵ jānāsi, 'ācariyena saddhim samakaṃ 5 jānāmīti' saññī hosīti⁶“ leḍḍudaṇḍādīhi paharivā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṃ upasamkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti, ekaccassa⁷ pana gahitasippaṃ dukkatā⁸ upāhanā viya vināsam eva āvahaṭṭi⁹“ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayam āha: 10

1. Yathāpi kītā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādāti
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca papīlītā, tassevā 'ti yena tā sukhatthāya 20 kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vaṇaṃ vā¹⁸ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hirottappavajjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiya²¹ 'ti ettha taṃ²² taṃ namati²³, tumbhāka²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṃ, tumbhākaṃ²⁵ taṃ²⁶ taṃ sippaṃ āsevati parivattetiṭi attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti 25

¹ C^k omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ duṭṭhaante-. ⁵ Bⁱ sārabbhaṃ karosi. ⁶ C^k omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ ahoṣiti. ⁸ C^k ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ C^k C^s dukkatāṃ, Bⁱ dukkatāṃ, B^p duggata. ¹⁰ Bⁱ imaṃ. ¹¹ so all four MSS. ¹² so B^p; C^k C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhākaṃ. ¹³ Bⁱ suttana. ¹⁴ C^k pānadūpamo, C^s pānadupamo, B^p dupāhanupamo, Bⁱ vuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ B^p; C^k C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -tu-. ¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ C^k -kulīno. ²⁰ Bⁱ anathiyō. ²¹ Bⁱ ādiya. ²² C^k na? ²³ so Bⁱ B^p; C^s mantitī, C^k mantī. ²⁴ C^k taṃmāko, C^s tamāno corr. to taṃmāko. ²⁵ so B^p; C^k C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhāko, all three omit iti vuttaṃ tumbhākaṃ. ²⁶ Bⁱ kaṃ. ²⁷ C^k C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhāka so. all three omit ti.

gāthābandhanasukhattham pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti aṭṭhārasasu
vijjaṭṭhānesu, yam kiñci sutan¹ ti yam kiñci sutapariyattiin², ādiyā ti ādi-
yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
ti⁶ yo dukkulino⁷ anariyo ācariyamhā vijjañ ca sutāñ ca ādiyati⁸ so tattha
5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Aṭṭha-
kathāyañ pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi paṭho, tassāpi so tena¹⁰
tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁵ dukkatupāhanupamo¹⁶ vuccati,
yathā hi¹⁷ dukkatupāhanā¹⁸ purisañ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
10 attānā va²¹ attānañ khādāti, athavā pānāya duto²² ti pānadu, upāhanupānāpi²³
tassa²⁴ upāhanāya khāditaupāhanassetam²⁵ nāmañ, tasmā yo so²⁶ attānañ sutena
khādāti so tena sutena²⁷ khādītattā anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁸ upāhanu-
patāpitasadiso²⁹ ti vuccatīti³⁰ ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantañ yasañ adāsi.

15 Satthā imañ desanañ³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
antevāsiko Devadatto ahoṣi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
jātakam³².

2. Viñāthūñajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto aññataram kumārikam ārabha kathesi. Sā kir' ekā
Sāvattiyam seṭṭhidhitā attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāram kayi-
ramānañ³⁵ disvā dhātīm pucchi „amma ko nām' esa evam sakkāram
labhatīti³⁶. „Usabharājā nāma ammā³⁷ 'ti. Puna sā ekadivasañ
pāsāde³⁸ thatvā³⁹ antaravīthim oloketi⁴⁰ ekam khujjañ disvā cintesi:

¹ Bⁱ subhan. ² Bⁱ subhāpariyatti. ³ Bⁱ subhena. ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omit ti.
⁶ C^k yā ti, C^s yā ni corr. to yo ti, Bⁱ so ti. ⁷ C^s Bⁱ -kulino, C^k -kulīno.
⁸ C^k ādiyāti. C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bⁱ omits tena.
¹¹ Bⁱ sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k
ayamattho, C^s ayamattho corr. to ayam eva attho. ¹⁴ B^p dupāhanupamo, Bⁱ
vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B^p dupāhanupamo, Bⁱ napāhanupamo. ¹⁶ Bⁱ omits
dukka-, B^p duupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ Bⁱ khādāti.
²⁰ Bⁱ eva. ²¹ Bⁱ omits attānāva. ²² C^k dūto, Bⁱ pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-
hānū-, C^s upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bⁱ has only pādā in the place of
pānadu - - - tassa. ²⁵ Bⁱ khāditaupāhanassetam. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ Bⁱ omits
sutena. ²⁸ Bⁱ upāhanupamo. ²⁹ Bⁱ upāhanāthāpitañ. ³⁰ Bⁱ vuccati. ³¹ Bⁱ
dhammadesanañ. ³² Bⁱ adds paṭhamam. ³³ Bⁱ atta. ³⁴ Bⁱ uparājassa. ³⁵ Bⁱ
kariyamānañ. ³⁶ Bⁱ adds vātapāne. ³⁷ Bⁱ thatvā. ³⁸ C^s Bⁱ -ti.

„gunnam¹ antare jetthakassa pitthiyam kakudham hoti, manussajetthakassâpi tena bhavitabham, ayam manussesu purisûsabbo bhavissati, etassa mayâ pādapariçarikâya bhavitum vaṭṭatîti“² sâ dâsim pesetvâ „setthidhîtâ tayâ³ saddhim gantukâmâ, asukatthânam kira gantvâ⁴ tiṭṭhathâ“⁵ ti tassa ârocetvâ sârabhaṇḍakam âdâya aññâtakavesena pāsādâ otarivâ 5 tena saddhim palâyi. Aparabhâge tam kamman⁵ nagare ca bhikkhu-saṅghe ca pâkaṭam jâtam. Dhanmasabhâyam bhikkhû katham samutthâpesum: „âvuso asukâ kira setthidhîtâ khujjena saddhim palâtâ“ ti. Satthâ âgantvâ „kâya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathâya sannisinnâ“ ti pucchitvâ „imâya nâmâ“ ti vutte „na bhikkhave idân' ev⁶ 10 esâ⁶ khujjam kâmeti, pubbe pi kâmesi yevâ“⁷ ti vatvâ atîtam âhari:

Atîte Bârâṇasiyam Brahmadatte rajjam kârente Bodhisatto ekasmiṃ nigamagâme setthikule nibbattivâ vayappatto gharâvâsam vasanto puttadhîtâhi vaḍḍhamâno attano puttassa Bârâṇasîsetthissa⁷ dhîtaram vâretvâ divasam 15 ṭhapesi. Setthidhîtâ attano gehe usabhassa sakkârasammânâṃ divsâ „ko nâm' eso“ ti dhîtim pucchitvâ „usabho“ ti sutvâ antaravîthiyâ gacchantam ekam khujjam divsâ „ayam purisûsabbo bhavissatîti“ sârabhaṇḍam⁸ gahetvâ tena saddhim palâyi. Bodhisatto pi kho „setthidhîtaram geham ânessâmiti“⁹ mahan- 20 tena parivârena Bârâṇasim gacchanto tam eva maggam paṭipajji. Te ubho pi sabbarattim maggam agamamsu¹⁰. Atha khujjassa sabbarattim sîtâbhîhatassa¹¹ aruṇodaye sarîre vâto kuppi, mahantâ vedanâ vattanti, so maggâ ukkamma¹² vedanâmatto¹³ hutvâ vinâdaṇḍako¹⁴ viya samkuṭito¹⁵ nipajji, setthidhî- 25 dhîtâpi 'ssa pâdamule nisîdi. Bodhisatto setthidhîtaram khujjassa pâdamule nisinnam divsâ samjânitvâ¹⁶ upasamkamitvâ setthidhîtâya saddhim sallapanto paṭhamam gâtham âha:

¹ so C^k Bⁱ R^p; C^e guttam corr. to gunnam. ² C^k C^e vaddhatîti, Bⁱ vattatîti. ³ Bⁱ tassâ. ⁴ Bⁱ gatvâ. ⁵ Bⁱ tam tassâ kiriyam. ⁶ Bⁱ idânevasâ. ⁷ C^k -si-. ⁸ C^k sâ sârabhaṇḍam, Bⁱ sârabhaṇḍakam. ⁹ C^e âneyâmiti ¹⁰ Bⁱ âg-. ¹¹ Bⁱ pitthâhatassa. ¹² C^k ukkama, Bⁱ okkama. ¹³ Bⁱ -nâjatto, R^p -nappatto. ¹⁴ C^e vinâ- corr. to vinâ-, Bⁱ vinâ-. ¹⁵ Bⁱ sakuṭiko. ¹⁶ Bⁱ omits samjânitvâ.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṃ tvaṃ² cintetvā iminā
khujjena saddhiṃ palāta yaṃ tayā ekikāya evaṃ cintito bhavissati³, bālo apa-
5 rināyako⁴ ti⁵ yaṃ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va.
aññasmiṃ gahetvā gacchante asati gantum asammatthāya aparināyako⁶, na hi
khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāma-
nattā⁸ vāmena bhoti tvaṃ mahākule jāta abhirūpā dassaniyā saṅgantum samā-
gantum⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṃ vacanaṃ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṃ gā-
tham āha:

2. Purisūsabhaṃ maññamānā ahaṃ khujjam akāmayiṃ,
so 'yaṃ¹⁰ saṅkuṭṭito¹¹ seti chinnatanti¹² yathā viṇā¹⁸ ti. 163.

Tass' attho: ahaṃ ayya¹⁴ ekaṃ usabhaṃ disvā gunnaṃ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṃ kakudhaṃ hoti imassāpi taṃ atthi iminā purisūsabhaṃ bhavitabbaṃ ti
evaṃ ahaṃ khujjaṃ purisūsabhaṃ ti maññamānā akāmayiṃ, sv-āyaṃ yathā nāma
chinnatanti sadoniko viṇādanāko evaṃ saṅkuṭṭito¹¹ seti ti.

- Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alaṅkaritvā rathaṃ āropetvā geham¹⁹ eva
20 agamāsi.

Sattā imāṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
,,Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahoṣi, Bārāṇasiseṭṭhi²⁰ pana ahaṃ evā²¹
'ti. Viṇāthūṇajātakam²¹.

¹ Ck -ṇā-. Bī taṃ attāṃ. ² Bī -tīti. ³ Bī -ṇā-. ⁴ Bī -ṇā-. ⁵ Ck omits ti. ⁶ Ck Bī -ṇā-.
⁷ Bī omits hi. ⁸ Ck vāmananāvā, C² vāmananā corr. to vāmanatāvā, BP vānamattā.
⁹ Ck samāgantum added. ¹⁰ Bī svāyaṃ. ¹¹ Bī BP -ko. ¹² Bī -santi. ¹³ Ck puṇā,
C² thūnā, Bī vinā. ¹⁴ C² ayyo corr. to ayya, Bī ayye. ¹⁵ Ck aññānavasena,
C² aññānavasena. ¹⁶ Ck nikkhamanta-, Bī nikkhandha-. ¹⁷ Bī taṃ adāya.
¹⁸ Bī attano geham. ¹⁹ Ck -si-. ²⁰ C² -thūna-, Bī vināraṇatakam dutiyaṃ.

3. Vikanṇakajātaka.

Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthāra puttḥo „saccaṃ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito siti“ vutte 5 „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „kāmaguṇā nāṃ“ ete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā² sakiṃ hadayeḥ patiṭṭham labhamānā, vikaṇṇakam³ viya pavitṭham⁴ suṃsumāraṃ maraṇam eva pāpeti⁵, vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā- 10 rento ekadivasaṃ uyyānaṃ gantvā pokkharanīṭīraṃ⁶ sampāpuṇi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharaniyaṃ macchakacchapaḥ gītasaddalolatāya⁷ sannipatitvā raññā va sad- dhim gacchanti. Rājā tālakkhandhappamaṇaṃ macchaghaṭaṃ disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhim ñeva carantīti“ 15 amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upaṭṭhahantīti“ āhaṃsu. Rājā „ete kira maṃ upaṭṭhahantīti“ tussitvā tesam nicca- bhattaṃ paṭṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammaṇaṃ paccati. Macchā bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ nassati. Rañño tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito paṭṭhāya 20 bhattavelāya bherim paharitvā bherisaññāya⁹ macchesu¹⁰ sanni- patitesu bhattaṃ dethā“ ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko bherim paharāpetvā¹¹ sannipatitānaṃ¹² macchānaṃ bhattaṃ deti. Te pi bherisaññāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni- patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi. 25 Bhattakammiko¹⁵ rañño ārocesi. Rājā tam sutvā „suṃsumā- raṃ¹⁶ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhivā gaṇhā“

¹ C^s āniko, Bⁱ āniko. ² C^s vikaṇṇaka-, Bⁱ vikaṇṇasallo-. ³ Bⁱ vikaṇṇaka, C^k vikaṇṇakam. ⁴ C^s pavitṭham corr. to patiṭṭham, Bⁱ viddha. ⁵ Bⁱ pāpenti, B^p pāpesi. ⁶ C^k -ṇi-. ⁷ Bⁱ -saddasmi lokatāya ⁸ Bⁱ -yam. ⁹ C^s bherimsaññāya. ¹⁰ C^k C^s macche. ¹¹ C^s paharā-, C^k pahāpetvā ¹² C^k C^s -tite. ¹³ Bⁱ omits bheri. ¹⁴ Bⁱ susu-. ¹⁵ Bⁱ bhattaṃ-. ¹⁶ Bⁱ susumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya ṭhatvā¹ macche khādī-
tuṃ āgataṃ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³
antopiṭṭhiṃ pāvīsi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va
palāyi. Bhattakammiko tassa vidhahbhāvaṃ nātvā taṃ āla-
5 panto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Kāmaṃ yaḥiṃ icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattena savādītena
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāmaṃ ti ekasīseṇa, yaḥiṃ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṃ
icchasi tatthagaccha, mammasmīn⁷ ti mammatṭhāne⁸, vikaṇṇakenā 'ti⁹ vikaṇṇa-
kasallena, hato si bhattena savādītena lolo ca macche anubandhamāno
ti tvaṃ bherivādītasāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatṭhāya macche
anubandhamāno tena savādītena bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvītaṃ n' atthīti.

15 So attano vasaṇatṭhānaṃ patvā jīvitakkhayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittaavasānūvattī,
so haññati nātisakhāna majjhe
20 macchānugo so-r-iva suṃsumāro² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmagaṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-
pato gaṇhātī tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavāseṇa
cittaavasānūvattī¹² puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹³
25 puggalo nātīnaṃ¹⁴ ca sakhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo
suṃsumāro² viya pañca kāmagaṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahā-
vināsaṃ pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ Bⁱ thatvā. ² Bⁱ susu-. ³ Bⁱ tassa. ⁴ Bⁱ -patto, B^p -nāppatto. ⁵ C^k smī, C^o smī
corr. to sl. ⁶ C^k mammamhi, C^o mammamhi corr. to mammamhi, Bⁱ mamasmī
⁷ Bⁱ mamasmīn, C^o cammasmīn corr. to mammasmīn. ⁸ C^o mammatṭhāne.
⁹ C^k omits vikaṇṇakenā ti, C^o has added this. ¹⁰ C^k diyya-. ¹¹ C^o vibhaññati,
Bⁱ vihaññati. ¹² C^k -vatti, Bⁱ vattati. ¹³ Bⁱ evam-. ¹⁴ C^o Bⁱ nātīnaṃ.

Evam Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā³ aham eva ahoṣin“ ti. Vikaṇṇaka-jātakam⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikam ārabha kathesi. Sāvattiyam kir⁵ ekasmiṃ dvinnam aggasāvakaṇam upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajatīkam⁶ kulam agamāsī⁷. Sāmiko tam kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 tam attani anādaratam aḡaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁸ datvā dhammam suṇanti⁹ sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vitināmayamānā „sāmiko⁹ mam na icchati, gharāvāsena pi¹⁰ me kammaṃ n' atthi, pabbajissāmīti“ cintetvā mātāpitunnam ācikkhitvā pabbajitvā arahattam pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriya bhikkhūsu¹² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvam ūatvā aggasāvakaṇam dhammam sutvā sotāpattiṭṭhale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattam pattā¹³. evam atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ 'ti vatvā atitām āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 25 Bodhisatto isipabbajam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vāsam kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattim disvā uppannāsamko puttam raṭṭhā pabbajesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^e -si-. ⁴ C^e Bⁱ vikaṇṇajātakam, Bⁱ adds tāliyam. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^e -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^e Bⁱ bhikkhusu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^k C^e -si-. ¹⁷ C^k pabbajesi, C^e pabbajjajesi, Bⁱ pappajesi.

So Asitābhun¹ nāma attano devim ādāya Himavantam pavisitvā
 macchamānsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsam² kap-
 pesi. So ekam kinnarim disvā paṭibaddhacitto „imam pajā-
 patiṃ karissāmīti“ Asitābhun³ aganetvā⁴ tassā anupadam
 5 agamāsi. Sā tam kinnarim anubandhamānam disvā „ayam maṃ
 aganetvā kinnarim⁵ anubandhati, kim⁶ iminā“ ti virattacittā hutvā
 Bodhisattam upasamkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṃ
 kathāpetvā kaṣiṇam oloketi abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 aṭṭhāsi. Brahmaḍatto pi kinnarim anubandhanto vicarivā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinnāso⁸ hutvā paṇṇasālābhimukho va
 jāto. Asitābhū⁹ tam āgacchantam disvā vehāsam abhuggantvā
 maṇivaṇṇe gaganatale¹⁰ ṭhitā „ayyaputta tam nissāya mayham¹¹
 idaṃ¹² jhānasukham laddhan“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

15 1. Tvam eva dānim akara¹³ yaṃ kāmo vyapagamā tayi⁴,
 so 'yaṃ appaṭṭisandhiko kharā chinnam va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara¹³ ti ayyaputta maṃ pahāya kinnarim
 anubandhanto tvam ōeva dāni idaṃ akara¹³, yaṃ kāmo vyapagamā¹⁵ tayiti
 yaṃ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnantā¹⁷
 20 aham imam visesam pattā ti dīpeti, so yaṃ appaṭṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭṭisandhiko na sakkā paṭṭisandhetum¹⁸, kharā chinnam va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukan vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭṭisandhiko hoti na puna purimanayena alliyati²⁰ evaṃ puna
 mayham tayā saddhim cittassa ghaṭanam²¹ nāma n' atthiti

25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ asitānubhūtā. ² Bⁱ vāsam. ³ Bⁱ asikābhun, C^s asikābhun corr. to asitā-. ⁴ C^k aganetvā, C^s aganetvā corr. to -ne-, Bⁱ agahetvā. ⁵ Bⁱ -ri.
⁶ Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ mayam adisvā. ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabhū. ¹⁰ C^k ga-
 gana- ¹¹ C^s has added mayā. C^k omits mayham. ¹² Bⁱ imam. ¹³ Bⁱ -ri.
¹⁴ Bⁱ byagata mayi ¹⁵ Bⁱ byagamā. ¹⁶ C^s vikkhamahappahānena. ¹⁷ C^s pahī-
 nontā corr. to pahīnantā. ¹⁸ Bⁱ B^p -dhitum ¹⁹ Bⁱ kakacachinno. ²⁰ C^k C^s alliyati, Bⁱ alliyati. ²¹ C^k C^s -nan. ²² Bⁱ tassa, C^s tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca
evam hāyati atthamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccatī atra atra icchā saṁ-
khātā¹ ariyantaṭṭhā, atilobho vuccatī atikkamivā pavattanalobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamaṁ uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idam 5
vuttam hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā aham Asitābhuyā³ rājadhītāya parihiṇo evam atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesum, tāpaso pana aham evā“
'ti. Asitābhūjātakam⁵.

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallam ārabha katesi. So kirāyasmato Anan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sāsanaṁ pā-
hesi. Thero Satthāram apucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanam bhojetvā ekamantaṁ nisinno therena saddhim paṭisanthāram
katvā theram gihibhogena⁸ pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe pahūtam saviṇṇāṇakaaviṇṇāṇakaratanam, idam 20
majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agāram ajjhāvasamā“⁹ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādīnavam kathetvā utthāyāsana vihāram gantvā
„dittho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa katesīti“ vutte „bhante mam Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāham gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādīnavam katesi“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atitam āhari:

¹ C^k C^e -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; C^k C^e aham ca asitābhuyā ti, Bⁱ aham
asitābhū. ⁴ Bⁱ dhammade-. ⁵ Bⁱ asitābhūjātakam catuttham. ⁶ C^k gihī-. ⁷ Bⁱ
adds tassa. ⁸ C^k C^e gihī-. ⁹ Bⁱ ajjhāvasissamā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamaḡāme¹ brāhmaṇakule nib-
 battitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese²
 cirāṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya³ Bārāṇasiṃ patvā rājuy-
 5 yāne vasitvā punadvase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārā-
 ṇasiṃsetṭhi⁴ cāravihāre⁵ pasiditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne
 vasanatthāya paṭiññaṃ gaḡetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasā-
 pesi. Te aññamaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasaṃ
 Bārāṇasiṃsetṭhi⁴ Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ
 pariḡbājakāṃ uppabbājetvā sabbāṃ vibhavaṃ majjhe bhinditvā
 tassa datvā dve pi samaggavāsāṃ vasissāma⁸“ 'ti so ekadi-
 vasaṃ bhattakiccapariyosāne tena saddhiṃ madhuraṇisaṃ-
 thāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā
 vasāma⁸“ 'ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
 yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁹ ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādanīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā ca 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu
 nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pītvā¹⁰, sayeyyātha
 anussuko⁹ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapitṭhe anussuko⁹ hutvā sayeyyāsi,
 tena¹² gharā nāma ativiya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāsetṭhi, tvaṃ aññāṇa-
 25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca
 aḡuṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te aḡuṇaṃ kathessāmi, suṇāhi
 dānīti¹⁴“ vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī omits nigama. ² Bī -pīpadese. ³ Bī loṇampilapaṭivesanatthāya ⁴ C^k C^s -si-
⁵ Bī ācāra-, B^p iriyāpathe ⁶ C^k -ggento ⁷ C^k -ya, C^s -ya corr. to -yaṃ.
⁸ Bī -asukko. ⁹ C^k Bī -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.
¹⁰ C^k pītvā. ¹¹ Bī -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bī tenassa. ¹³ Bī adds vaca-
 naṃ. ¹⁴ Bī adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnadaṇḍassa paresaṃ anikubbato,
evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjati. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakāleṃ kasīgorakkhādikara-
nena³ anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettavatthuhiraññasuvaṇṇā-
dīnaṃ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnadaṇ-
ḍassa paresaṃ anikubbato ti naādinnadaṇḍassa⁸ pi⁹ agabitaḍaṇḍassa nik-
khittaḍaṇḍassa paresaṃ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnadaṇḍo⁹
huvā paresaṃ dāsakammakarādīnaṃ tasmīṃ tasmīṃ aparāḍhe aparādhānurūpaṃ 10
vadhābandhanacchedanātālanādivasena karoti tass' eva gharāvāso saṅghahatīti attho,
evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjati taṃ dāni evaṃ
etesaṃ kuhanādīnaṃ¹⁰ akaraṇe saṃ taya tāya¹¹ parihāniyā chiddaṃ¹² karaṇe pi sati
niccam eva kātābato durabhisambhavaṃ durārādhāniyaṃ¹³ niccaṃ karontassa¹⁴ pi
vā¹⁴ durabhisambhavaṃ eva¹⁵ duppuraṃ¹⁵ gharāvāsaṃ ahaṃ nipparitasso¹⁶ huvā 15
ajjhāvasissāmiti ko gharaṃ paṭipajjati¹⁷.

Evaṃ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṃ kathetvā uyyānaṃ
eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasīsetṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahoṣi, Vacchanakhaṇḍaribbājako 20
pana ahaṃ evā¹⁹ 'ti. Vacchanakhaṇḍaribbājako¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṃ²⁰ pakkhīti. Idam Satthā Jetavane
vihāranto ekaṃ kuhakaṃ ārabha kathesi. Tam hi Satthā ānetvā
dassitaṃ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa²¹ kuhako 25
yevā²¹ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ all three MSS. nānīha-. ² C^k Bⁱ nānīha. ³ Bⁱ -kāpēna. ⁴ C^k -vāsa. ⁵ Bⁱ
pana. ⁶ C^k paṭiṭṭhāsi, C^s paṭiṭṭhāsi corr. to paṭiṭṭhāsi. ⁷ C^k -suvañṇādīnaṃ,
C^s -suvañṇādīnaṃ corr. to -suvañṇādīnaṃ, Bⁱ -suvañṇādīni. ⁸ so BP; C^k naadi-
C^s nadi- corr. to naadi-, Bⁱ naadinnanassa⁸ pi. ⁹ C^k C^s adinna-. ¹⁰ C^s kuhanā-
corr. to kuhanā-, Bⁱ ihanā-, BP katahananādīnaṃ. ¹¹ C^k Bⁱ only one tāya. ¹²
C^k C^s chidda, Bⁱ chinna, BP chīnnaṃ. ¹³ C^k -niyaṃ, Bⁱ durabbhāvanīyaṃ, BP
dūrabbhāvanīyā. ¹⁴ BP omits vā, Bⁱ tam. ¹⁵ Bⁱ adds evaṃ. ¹⁶ Bⁱ BP nippuri-
tavāso. ¹⁷ C^k C^s -paṭijjattīti. ¹⁸ C^k C^s -si. ¹⁹ Bⁱ adds pañcamāṃ. ²⁰ Bⁱ
toyān ²¹ Bⁱ dassī-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹ ekasmiṃ sare maccho hutvā
 mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khādissāmīti“
 sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pātetvā pakkhe pasāretvā mandaṃ
 5 mandaṃ³ macche olokeno atthāsi tesāṃ pamādaṃ āgama-
 yamāno. Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocarāṃ
 gaṇhanto taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakaṃ passi-
 tvā pathamaṃ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayaṃ⁴ pakkhī dijo kumudasannibho,
 10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abalabalo⁵ viya hutvā kiñci ajānanto
 viya ekako va jhāyatīti.

Atha naṃ Bodhisatto oloketvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasāmsatha,
 15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāya ti ajānitvā, amhe dijo na pāletīti esa dijo amhe
 na rakkhati na gopāyati. katarāṃ nu kho etena kabalaṃ karissāmīti upadhāreti,
 tena pakkhī na phandatīti ten' esa sakuṇo na phandati na calatīti.

Evam vutte macchagaṇo udakaṃ khobhetvā⁶ bakaṃ pa-
 20 lāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 bako kuhako ahoṣi, maccharājā pana aham evā“⁸ 'ti. Bakajātakam⁹.

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idaṃ Satthā Sāketam
 25 upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇam ārabha kathesi. Vat-
 thum⁹ pan' ettha atītam pi paccuppannam pi heṭṭhā Ekanipāte ka-
 thītam eva.

¹ Bī -ppadese. ² C^k vasi. ³ Bī mandamando. ⁴ Bī vatāyaṃ. ⁵ Bī aphalaphalo.
⁶ C^k khobetvā, Bī khotetvā. ⁷ Bī ahamadesanaṃ. ⁸ Bī ekajātakam chaṭṭhaṃ.
 7. Cfr. supra vol. I p. 305. ⁹ Bī vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nāṃ' esa bhante kathaṃ paṭiṭṭhātīti“¹ pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172. 5

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ ativiya nibbāyati⁴ suvāsītassa⁵ udakassa⁶ ghasasahassena parisittāṃ viya sītalāṃ hotī, ekacce na nibbāti⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva⁹ cittaṃ⁹ pasīdati mudum¹⁰ hotī pemavasena alliyati, ekacce na alliyati.

Attha nesāṃ Satthā pemakāraṇaṃ dassento dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṃ¹² taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathōdake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṃ nāṃ' etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purimabhava mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā¹³ bhātā¹⁴ vā bhaginī¹⁵ vā pati vā¹⁶ bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhiṃ ekaṭṭhāne vutthapubbo¹⁷ 15
tassa imiṇā pubbeva¹⁸ sannivāsena va¹⁹ bhavantare anubandhanto so²⁰ sineho na vijahati, imasmiṃ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ²¹ taṃ jāyate pemaṃ, imehi dvīhi²² taṃ²³ pemaṃ nāma²⁴ jāyati, yathā kiṃ: uppalaṃ va yathōdake ti vakārassa rassattaṃ kataṃ²⁵ samuccayathe c' esa²⁶ vutto, tasmā uppalaṃ ca sesaṃ ca²⁷ jalajapupphaṃ yathā udake jāyamānaṃ dve kāraṇāni²⁸ 20
nissāya jāyati udakaṃ c' eva kalalaṃ ca tathā etehi dvīhi²⁹ kāraṇehi pemaṃ jāyati³⁰ evam ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va³¹ dve janā ahesuṃ, putto pana aham evā“³² ti. Sāketajātakaṃ³². 25

¹ Bⁱ paṭiṭṭhātīti. ² C^k nibbāni, Bⁱ nippāti. ³ C^s cittaṃ vāpi, Bⁱ vittaṃ cāpi.
⁴ Bⁱ nibbāti, B^p nippāti. ⁵ so B^p; C^k C^s sukhāsītassa, Bⁱ suvāsītassa ⁶ C^s udassa. ⁷ Bⁱ nibbāni, B^p nippāti. ⁸ C^s adds va. ⁹ Bⁱ vittaṃ ¹⁰ Bⁱ mudukam.
¹¹ so Bⁱ B^p; C^k pubbena. C^s pubbena corr. to pubbe va. ¹² C^s evan ¹³ Bⁱ puttā vā dhītā vā. ¹⁴ Bⁱ bhātaro. ¹⁵ C^s Bⁱ bhaginī, C^k bhaginī. ¹⁶ C^k omits pati vā, Bⁱ patinī vā. ¹⁷ C^k Bⁱ vutta-, C^s vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ Bⁱ puppena, B^p puppe. ¹⁹ C^s -seneva. ²⁰ Bⁱ pi. ²¹ Bⁱ evan. ²² C^s dvīhi, Bⁱ dīhi ²³ Bⁱ omits taṃ. ²⁴ Bⁱ omits nāma. ²⁵ Iⁱ kathaṃ, C^s kathaṃ corr. to kataṃ. ²⁶ C^k ceva, C^s cevassa corr. to cesa. ²⁷ Bⁱ yesaṃ ca, C^s sesa. ²⁸ Bⁱ kāraṇa. ²⁹ C^s dvīhi. ³⁰ Bⁱ jāyati. ³¹ Bⁱ omits va. ³² Bⁱ adds sattamaṃ.

8. Ekapadajātaka.

Imgha' ekapadam̄ tātā 'ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha kathesi. Sāvatti-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasaṃ amke nisinno putto atthassa⁷
 5 dvāraṃ nāma pañhaṃ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na nam̄ añño kathetuṃ sakkhissatīti“⁸ puttaṃ gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, ayam me³ dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṃ⁴ pañhaṃ pucchi, ahaṃ⁵ taṃ ajānanto idhāgato, kathetha bhante imaṃ pañhan“⁶ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako
 10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imaṃ pañhaṃ paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi 'ssa kathesuṃ, bhavasamkhepagatattā pana na sallakkhesīti“⁹ vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atīe Bārāṇasiyam̄ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena
 15 seṭṭhiṭṭhānaṃ labhi. Ath' assa putto daharo⁶ kumāro ūrumhi nisiditvā „tāta mayhaṃ ekapadam̄ anekatthanissitaṃ ekaṃ⁷ kāraṇaṃ kathethā“⁸ 'ti pucchanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Imgha ekapadam̄ tāta anekatthapadanissitaṃ

kiñci saṃgāhikam̄ brūsi⁹ yen' atthe sādheyamase ti. 174.

20 Tattha imghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekaṃ kāraṇapadam̄ ekaṃ kāraṇūpasamhitaṃ vā vyañjanapadam̄⁹, anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitaṃ, kiñci saṃgāhikam̄ brūnīti¹⁰ kiñci ekaṃ bahunnaṃ padānaṃ saṃgāhikam̄ brūhi¹¹, ayam eva vā pāṭho, yenatthe sādheyamase ti yena kena padena anekatthanissitena
 25 mayam¹² attano vaḍḍhiṃ¹³ sādheyāma tam me¹⁴ kathehīti pucchi¹⁵.

Ath' assa pitā kathento dutiyam̄ gātham āha:

2. Dakkheyekapadam̄¹⁶ tāta anekatthapadanissitaṃ

tañ¹⁷ ca sīlena saṃyuttaṃ khantiyā upapāditaṃ

alam̄ mitte sukhāpetuṃ amittānaṃ dukhāya cā 'ti. 175.

¹ B; imgha. ² so C^k B^p; C^o Bⁱ athassa. ³ Bⁱ ayamme, C^o ayameva. ⁴ so B^p; C^k atthamssa dvāraṃ. C^o athassa dvāraṃ, Bⁱ athassa dvāra. ⁵ C^o Bⁱ ahaṃ. ⁶ Bⁱ -ra ⁷ Bⁱ etaṃ. ⁸ C^o Bⁱ B^p brūhi. ⁹ Bⁱ byañjana-. ¹⁰ Bⁱ brūhīti, B^p brūhīti, C^o brūsi. ¹¹ C^k brūsi. ¹² Bⁱ mayhaṃ. ¹³ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁴ Bⁱ omits tam me. ¹⁵ Bⁱ pucchati ¹⁶ C^k C^o -dan. ¹⁷ C^k nañ.

Tattha dakkhēyyekapadan ti dakkhēyyekapadani, dakkhēyyam nāma lābhuppādakassa jeṭṭhakassa¹ kusalassa nānasampayuttani² viriyam, anekatthapadanissitan ti evaṃ vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitani, katarehi ti silādihi, ten' eva taṃ ca silena samyuttan³ ti adim āha, tass' attho: taṃ ca pan' etani viriyam ācārasilasampayuttani adhvāsana-khantiyā upe- 5 tam mitte sukhāpetuni amittānaṃ ca dukkhāya alaṃ samattham, ko hi nāma lābhuppādānānasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ ācārakantisampanno mitte sukhāpetum āmitte vā dukkhāpetum na sakkotīti⁵.

Evaṃ Bodhisatto puttassa pañḥam kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākammaṃ gato. 10

Satthā imaṃ dhammesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patitṭhitā) „Tadā putto ayam eva ahoṣi, Bārāṇasissetṭhi⁶ pana aham evā“⁷ ti. Ekapadajātakaṃ⁷.

9. Haritamātajātaka.

Asivisaṃ mamaṃ⁸ santan ti. Imaṃ Satthā Veļuvane viharanto Ajātasattum ārabba kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahākosalo Bimbisāraraṇṇo dhītaram dadamāno dhītu nahānamulāṃ Kāsīgāmakaṃ¹⁰ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate raṇṇo sinehena nacirass' eva¹¹ kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹² 20 pi tam gūmaṃ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama kulasantakaṃ gāmaṃ na dassāmiti“ tena saddhim yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavisati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā 25 va pavisati. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ¹⁶ „āvuso Ajātasattu mātulam jifitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bⁱ BP chekassa. ² C^s -yutta. ³ C^k C^s sampayuttan ⁴ C^s -yuttam-, Bⁱ dakañāna-sampayuttam- ⁵ C^k sakkontīti, C^s sakkontīti corr. to sakkotīti. ⁶ C^k C^s -si. ⁷ Bⁱ adds atthamam. ⁸ C^k C^s mama, Bⁱ mam si, BP pi mam. ⁹ Bⁱ omits hi. ¹⁰ Bⁱ kāsakagā-. ¹¹ Bⁱ cirasseva, C^s cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bⁱ kālañkatāya. ¹³ Bⁱ adds sopanassappatto (for soma-). ¹⁴ Bⁱ kiñci, C^s kiñci corr. to kañci. ¹⁵ Bⁱ bhikkhu, C^k C^s omit bhikkhū. ¹⁶ Bⁱ samuṭṭhasuṃ. ¹⁷ Bⁱ omits hotīti.

etarahi kathāya sannisinnā¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājīto domanassappatto hotīti¹⁴“ vatvā atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nilamaṇḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussa
 nadikandarādīsu² tattha³ tattha macchagaṇhanatthāya⁴ kumi-
 nāni oḍḍesuṃ. Ēkasmiṃ kumine bahū⁵ macchā pavisiṃsu.
 Ath' eko udakāsīviso⁶ macche khādanto taṃ kuminaṃ pāvisi.
 Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁷ akāmsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabhayaṭṭajjito kuminamukhena
 nikkhamitvā vedanāmatto⁸ udakapariyante nipajji. Nilamaṇ-
 ḍuko pi tasmiṃ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno
 hoti. Āsīviso⁹ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹⁰ nipannaṃ¹¹
 disvā „samma¹² nilamaṇḍuka imesaṃ macchānaṃ¹³ kiriyā ruc-
 15 cati tuyhan“ ti pucchanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Āsīvisaṃ¹⁴ mamaṃ¹⁵ santaṃ⁶ pavitṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁷ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṃ mama¹⁶ santaṃ ti maṃ āgatavisaṃ¹⁹ samānaṃ,
 ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²⁰ etaṃ²¹ tava²²
 20 ruccati haritamāṇḍukaputtā 'ti vadati.

Atha naṃ haritamaṇḍuko „āma samma ruccati, kiṅkārāṇā:
 sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²³ macchāpi

¹ C^k hoti, C^s hoti corr. to hotīti. ² C^k nadikandarādīsu, C^s nadikandarādīsu.
 Bⁱ nadikandarādīsu ³ Bⁱ vatthu. ⁴ C^k macchā-, C^s macchaṃ gaṇhanatthāya
 corr. to macchagaṇhanatthāya, Bⁱ macchagaṇhattāya. ⁵ C^s bahūṃ corr. to bahu,
 Bⁱ bahu. ⁶ C^s Bⁱ -si-. ⁷ Bⁱ ekāni-. ⁸ C^k vedanāmatto corr. to- mahanto, Bⁱ ve-
 danāpatto, B^p -nappatto. ⁹ C^s āsīviso, Bⁱ āsīvisesā. ¹⁰ Bⁱ omits tattha. ¹¹ Bⁱ
 nipannaṃ ¹² Bⁱ ampa. ¹³ Bⁱ macchānaṃ, C^s macchānaṃ corr. to macchānaṃ.
¹⁴ C^k -sa, C^s āsīvisa corr. to āsīvisaṃ, Bⁱ āsīvisam. ¹⁵ C^s mamaṃ corr. to ma-
 maṃ, Bⁱ |asi, B^p pimaṃ. ¹⁶ Bⁱ santi. ¹⁷ Bⁱ paharītā-, C^s bharītā-. ¹⁸ Bⁱ piṣī,
 C^s mamaṃ. ¹⁹ Bⁱ sa. ²⁰ C^k C^s omit ti. ²¹ Bⁱ omits etaṃ. ²² so Bⁱ B^p :
 C^k tava, C^s tava corr. to tava. ²³ Bⁱ khādati, C^s khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatīti. 177. 5

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ upakappati ijjhati⁵ pavattati tāva so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pātho, yattakaṃ kālāṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pātho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanantīti¹⁰ paṭhanti, tassa' attho na¹¹ sameti, evaṃ vilumpako puna vilumpaṃ pāpuṇātīti

Bodhisattena atṭe vinicchite udakāsivisassa dubbaḷabhāvaṃ
ñatvā „paccāmittaṃ gaṇhissamā¹²“ 'ti macchagaṇā kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15
muṃ¹³.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā udakāsiviso¹⁴ Ajātasattu ahosi, nilamaṇḍuko pana aham evā"
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṅgalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattaṃ ārabba kathesi. Devadatte¹⁶ Sattari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ ninugge Jeta-
vanavāsino ca sakalaratthavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilito, nihatapaccāmitto dāni²² Sammāsambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² C^k C^s gocarabhūmiṃ, Bⁱ gocarambhumiyaṃ. ³ C^k -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilumpanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa. ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ C^k C^s omit ca. ⁷ C^k -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ atṭesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ C^k vilumpanantīti, C^s vilumpanantīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamuṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and sids navamaṃ, B^p haritamaṇḍukajā-. ¹⁶ C^k C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -taṃ. ¹⁸ C^k C^s -k- idhake. ¹⁹ Bⁱ pathaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇṭako. ²¹ Bⁱ pathaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutthapaḥatthā ahesuṃ. Tesam sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevagaṇā ca tutthapahaḥatthā evam eva ahesuṃ. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samutthāpesuṃ²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimugge³ 'Buddhapaṭikaṇṭako'⁴ Devadatto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷ ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti puçchitvā „imāya nāmā¹¹ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Devadatte¹² mate mahājano¹³ tussati c' eva hasati ca. pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹⁴ ti vatvā atītaṃ āhari:

40 Atīte Bārāṇasiyaṃ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhamena visamena rajjam kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṃghakahāpaṇādigahaṇena ucchuyante ucchuiṃ viya janaṃ¹⁵ piḷesi kakkhaḷo¹⁶ pharuso sāhasiko, paresu anudda-
yamattam pi nām' assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam
15 pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam¹⁷ pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṃ¹⁸ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṃ vijjhivā pavitthakaṇṭako¹⁹ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattaṃ rajjam kāretvā kālam akāsi. Tasmīṃ kālakate²⁰ sakala-Bārā-
20 ṇasī-vāsino²¹ haṭṭhatutthā mahāhasitaṃ hasivā dārūnaṃ²² sakaṭasahassena Mahāpiṅgalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahassehi ālāhanaṃ²³ nibbāpetvā Bodhisattaṃ rajje abhisīcivā „dhammiko no rājā laddho²⁴ ti haṭṭhatutthā nagare ussavabheriṃ²⁵ carāpetvā samussitadhajapaṭākāṃ²⁶ naṃ²⁷ nagaraṃ alaṃkaritvā
25 dvāre dvāre²⁸ maṇḍapaṃ kāretvā vippakiṇṇalājakusumamaṇḍita-
talesu alaṃkatamaṇḍapesu nisīditvā khādīṃsu c' eva pivīṃsu²⁹ ca. Bodhisatto pi alaṃkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bī parampara-. ² Bī samuṭṭha-. ³ so .P; Ck C^o Bī devadatto -- -gge. ⁴ Ck C^o -kaṇṭake. Bī -kaṇṭako. ⁵ Ck C^o -tte. ⁶ Bī pathaviyā. ⁷ Ck C^o -te. ⁸ Ck C^o omit ti. ⁹ Bī -tto. ¹⁰ Ck -ne, C^o -ne corr. to -no. ¹¹ Bī mahājanaṃ. ¹² C^o Bī -lo, Bī adds dārako. ¹³ C^o -ādinam, Bī -patikādinam. ¹⁴ Ck C^o patitaṃ-
¹⁵ Bī pavitthakaṇṭako. ¹⁶ Bī kālāṅkate. ¹⁷ Ck C^o -sī-. ¹⁸ C^o dārūnaṃ corr. to dārūnaṃ. ¹⁹ Ck C^o ālā-. ²⁰ Bī ussavāmbheri. ²¹ so Bī Bp; Ck C^o -paṭākā. ²² Bī Bp omit naṃ. ²³ Bī only one dvāre. ²⁴ so Bp; Ck pivīsuṃ. C^o pivīsuṃ. Bī pivīsu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasaṃ anubhavanto nisīdi, amaccā ca brāhmaṇagahapatiratthikadovārikādayo ca rājānaṃ parivāretvā atthamsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ thatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavam³ 5
kiḷantā vicaranti, tvaṃ parodamāno t̥hito, kin nu kho mama pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha :

1. Sabbo jano hiṃsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)
tasmim̄ mate paccayam⁴ vedayanti, 10
piyo nu te āsi akaṇhanetto⁵,
kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā 'ti. 178.

Tattha hiṃsito ti nānappakārehi daṇḍabaliādīhi piḷito, Piṅgalenā 'ti piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbitt̥hapīṅgalāni⁶ biḷalakkhivaṇṇāni⁶ ahesum, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṃsu, paccayam⁷ vedayanatīti pītiyo 15
pavedayanti, akaṇhanetto⁸ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu⁹ kārena tvaṃ rodasi Atthakathāyam¹⁰ pana kasmā tvaṃ¹¹ ti pāṭho

So tassa vacanam sutvā „nāham 'Mahāpiṅgalo mato' ti sokena¹² rodāmi, sīsam assa me sukham¹³ jātam, Piṅgalarājā hi pāsādā orohanto¹⁴ cārohanto¹⁵ ca kammāramuṭṭhikāya hananto¹⁶ viya mayham sīse atthatṭha¹⁷ khaṭake deti, so paralokam gantvāpi¹⁸ 20
mama sīse dadamāno viya nirayapālānam pi Yamassa¹⁹ sīse khaṭake dassati, atha nam²⁰ te 'ativiya amhe bādhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyum, atha me so puna pi²¹ sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāham rodāmīti“ imam attham pakāsento dutiyam gātham āha: 25

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālāṅkate ³ C^o Bī paccayā. ⁴ so BP; C^k akaṇṇa-, C^o akaṇṇa- corr. to akanna-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbidha-. ⁶ C^o biḷāla-, Bī piḷāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī BP; C^k C^o akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kho ¹⁰ C^k C^o -yam, Bī -ya. ¹¹ C^o tucan, C^k tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto. C^o has added cāro-. ¹⁶ C^k hananto, Bī pāharanto. ¹⁷ C^k atṭha atṭha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpi. ²⁰ C^k nan, C^o san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akanhanetto ,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājam,
so hiinsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha nam Bodhisatto „so rājā dārūnam vāhasahassena'
daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittä sāpi 'ssa ālāhanabhūmi' sam-
antato khatā⁴, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁵ puna ten' eva sarirena na⁶ āgacchanti⁷, mā tvam
bhāyīti“ taṃ samassāsento imam gātham āha:

10 Daḍḍho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁸ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatiti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsam paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjam kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
maṃ gato.

15 Satthā imam desanam⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahoṣi, putto pana aham evā“ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakam¹¹. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭṭhajātaka.

20 Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-
ranto Devadattam ārabha katesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹² uppāditalābhasakkāram ciraṭṭhikam kātum nāsakkhi. Nālā-
giripayojane¹³ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so BP; C^k C^s akanna, Bⁱ akunhauto. ² Bⁱ vāhasakāṭasahassena. ³ C^k ālā-
hanabhūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^k C^s; Bⁱ saṅkhatā, BP khaṇati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tocaṣo. ⁶ C^k omits na. ⁷ C^s āgacchatī corr. to nāgaccham ti. ⁸ so BP; C^k C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhammade-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo. ¹¹ Bⁱ
adds dasamaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ BP nālāgiri.

kāro antaradhāyi, Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāram uppādetvā ciratṭhitikam kātum nāsakkhīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ 'ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vuttē „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam² lābhasakkāram antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi³ yevā⁴“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tinnaṃ vedānam atthārasannaṃ⁵ sippānam⁶ pāram⁷ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁸ nāma jānāti, paṭhavijayamanto⁹ ti āvajjanamanto⁹ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantam sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇatthāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyam akāsi. Tam kira mantam aññaṃ¹⁰ vidhirahitam sāvetum¹¹ na sakkā, tasmā nam¹² so tathārūpe tthāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko¹³ sigālo ekasmiṃ bile nipanno tam mantaṃ sutvā va paṇḍanam akāsi, so kira antarātīte attabhāve paṇḍanapaṭhavijayamanto¹² eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹³ sajjhāyam katvā utthāya „paṇḍo vata me ayam manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayam manto tayāpi mam' eva paṇḍataro¹⁴“²⁰ ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayam sigālo mahantaṃ akusalam karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā¹⁵“ 'ti thokam anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇam pāvisi. So gantvā ekaṃ sigālim thokam sarīre dasi¹⁶ „kim sāmīti“ ca vutte „mayham jānāsi na jānāsīti“ āha. Sā „ajānāmīti¹⁷“ sampatīcchi. So paṭhavijayamantaṃ²⁵ parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā¹⁸ sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo¹⁹ catuppade attano san-

¹ C^k C^e omits bhikkhū. Bⁱ bhikkhu. ² Bⁱ -na. ³ Bⁱ antaradhāpeti. ⁴ Bⁱ omits yevā. ⁵ C^k C^e -rasañca. ⁶ Bⁱ sippāni. ⁷ Bⁱ pārañ. ⁸ C^k C^e paṭhavi-, Bⁱ paṭhavi-. ⁹ Bⁱ āvajjana-. ¹⁰ Bⁱ añña. ¹¹ Bⁱ sādhetum. ¹² C^k C^e Bⁱ na, R^p omits nam. ¹³ Bⁱ so bodhi-. ¹⁴ C^k C^e paṇḍekaro. ¹⁵ Bⁱ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ Bⁱ jāmsi. ¹⁷ Bⁱ āma jānāmīti. ¹⁸ C^e ānā- corr. to āṇā-. ¹⁹ Bⁱ -sīhadīpibyaggha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekam
 sigālim aggamahesim akāsi. Dvinnam hatthīnam¹ piṭṭhe siho
 tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliyā aggamahe-
 siyā saddhim nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 5 pamajjitvā mānam uppādetvā „Bārāṇasirajjam³ gaṇhissāmīti“
 sabbacatuppada-parivuto Bārāṇasiyā avidūratthānam sampāpuṇi.
 Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjam
 vā detu yuddham vā“ ti raṇṇo pesesi. Bārāṇasivāsino⁴ bhīta-
 tasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhamso. Bodhisatto rājānam
 10 upasāmkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-
 dhim yuddham mama bhāro, ṭhapetvāpi maṃ aṇṇo tena saddhim
 yujjhitoṃ samattho nāma n’ atthīti“ so rājānaṃ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadāṭho etaṃ rajjam gaṇhessati,
 pucchissāmi tāva nan“ ti dvāratṭālakam⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabbā-
 15 dāṭha kin ti katvā imaṃ rajjam gaṇhissasīti“⁸ pucchi. „Sī-
 hanādam nadāpetvā mahājanam saddena santāsetvā gaṇhis-
 sāmīti“. Bodhisatto „atth’ etaṃ“ ti ṇatvā aṭṭālakā⁹ oruyha „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārāṇasinagara - vāsino¹⁰ kaṇṇacchiddāni
 māsapīṭṭhena limpantū¹¹“ ti bheriṃ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 ānam sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānaṃ c’ eva
 attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddam sotum na
 sakkā evam māsapīṭṭhena limpi¹². Atha nam Bodhisatto puna
 aṭṭālakam¹³ abhirūhitvā¹⁴ „Sabbadāṭhā“ ti āha. „Kim brāh-
 maṇā“ ti. „Imam rajjam kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādam nadāpetvā manusse tāsetvā¹⁵ jīvitakkhayam pāpetvā
 gaṇhissāmīti“. „Sihanādam nadāpetum na sakkhissasi¹⁶, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa¹⁷
 jarasigālassa ānam na karissanti“.

¹ Bī hatthinam. ² Bī siigāla. ³ Ck C^o -si-. ⁴ Bī adds nu kho. ⁵ Ck C^o dvāraddhā-. ⁶ Bī -rūyhitvā. ⁷ Ck C^o gaṇhissatīti, Bī gaṇhissāntīti. ⁸ Ck C^o addhā-. ⁹ Ck C^o -yambārāṇasi-, Bī dvārayoniyambārāṇasinagare-. ¹⁰ Bī laṅcantu. ¹¹ Bī laṅcaṃ. ¹² Bī -rūyhitvā. ¹³ C^o tāsetvā? Ck nāsetvā, Bī omits manusse tāsetvā. ¹⁴ Bī nāsakkhisasīti. ¹⁵ C^o tādissasa corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sīhā¹ tiṭṭhantu, yassāham² piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmiti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmiñ sihe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññān adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhān uppiḷetvā tikkhatum
 appativattiyam⁴ sīhanādam nadi. Hatthi⁵ santāsappattā⁶ hutvā 5
 sigālam pādamūle pādetvā pāden⁷ assa sīsam akkamitvā cunṇa-
 vicunṇam akāmsu. Sabbadāṭṭho tath⁸ eva jīvitakkhayaṃ patto.
 Te pi hatthi⁴ sīhanādam sutvā maraṇabhayatajjitā aññamaññān
 ovijjhivā tath⁸ eva jīvitakkhayaṃ pāpuñimsu. Thapetvā sihe
 sesāpi⁷ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tath⁸ eva jīvitakkhayaṃ pāpuñimsu. Sīhā palāyitvā araññam
 pavisiṃsu. Dvādasayojaniko⁸ maṃsarāsi⁹ ahoṣi. Bodhisatto
 aṭṭālakā¹⁰ oṭarivā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kaṇṇesu māsapitṭham¹¹ apanetvā maṃsatthikā¹² maṃsam hara-
 tū¹³“ ‘ti nagare bheriṃ carāpesi. Manussā allamaṃsam khā- 15
 ditvā sesam sukkhāpetvā vallūram akāmsu. Tasmīn kira kāle
 vallūrakaraṇam¹ udapādīti vadanti.

Satthā imam desanam¹⁵ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakaṃ samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va⁶ parivārena atthiko 20
 pāpuṇi¹⁷ mahatīm bhūmiṃ rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinam. 180.
2. Evam evam¹⁹ manussesu yō hoti parivāravā
 so hi tatha mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinan ti. 181.

Tatha mānatthaddho ti parivāram nissāya uppaṇena mānena thaddho
 parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatīm 25
 bhūmiṃ ti mahantaṃ sampattiṃ, rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinan²¹ ti sabbesam

¹ Bⁱ omits sīhā. ² Bⁱ tiṭṭhantassu lam. ³ C^k C^s tam. ⁴ Bⁱ ap, ati-. ⁵ all three MSS. hatthi. ⁶ Bⁱ -tto. ⁷ Bⁱ avasesāpi. ⁸ C^s -ko corr. to -ke. ⁹ Bⁱ -rāsi, C^k C^s -rāsiyo. ¹⁰ C^k C^s addhā-. ¹¹ Bⁱ -piṭṭhi. ¹² Bⁱ maṃsatthikā. ¹³ Bⁱ āharantū. ¹⁴ Bⁱ vallurakāraṇam. ¹⁵ Bⁱ dhanimade-. ¹⁶ C^k C^s omit va. ¹⁷ C^k -ñiṃ. ¹⁸ Bⁱ rājāpi. ¹⁹ C^s evameva, Bⁱ eva. ²⁰ Bⁱ atthiko. ²¹ C^k C^s sabbadāṭṭhin, Bⁱ sabbadāṇitthinan.

dāthīnam¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāthīnan ti yathā sigālo dāthīnam⁴ mahā ahosi evam mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ ā'ajjitvā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ paṇṇatīti

5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto . purohito pana eham evā“ ti. Sabbadāṭṭhajātakam⁶.

2. Sunakhajātaka.

Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakotṭhakaāsanasālāya⁷ bhattachuñjanasunakham⁸ ārabha kathesi. Tam kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesum. So aparabhāge tattha bhattachuñjanto thullasarīro¹¹ ahosi. Ath' ekadivasam eko gāmvāsī¹² puriso taṃ ṭhānam patto sunakham disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisātakam ca kahāpaṇaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā nīyamāno na vassi, dinnam¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayam dāni¹⁷ mam piyāyatiti“ gaddūla¹⁸ mocesi. So vissatṭhamatto ekavegena āsanasālam eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakāraṇam jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso āsanasālam¹⁹ sunakho bandhanā²⁰ mokkhakusalo 20 vissatṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanā²⁰ mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjam kārente 25 Bodhisatto Kāsiratthe²¹ ekasmiṃ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsam gaṇhi²². Tadā Bārāṇasiyaṃ ekassa manussassa sunakho ahosi, so²³ piṇḍabhattacham labhanto thūla-

¹ Bī dāthīnam. ² Bī āsi. ³ Bī parivarena sampanno. ⁴ Bī dāthina. ⁵ Bī addh ahosi. ⁶ Bī addh pathamaṃ. ⁷ Bī -lāyam. ⁸ Bī -bhuñjane-, Ck C° bhattacham-. ⁹ Bī pāṇihaharakā ¹⁰ Bī omits taṃ. ¹¹ C° thūllasarīro, Bī thūllasariyo. ¹² Ck -si. ¹³ Bī pāṇiyahāradakānaṃ. ¹⁴ Bī gaddalena. ¹⁵ so Ck C°; Bī Bp add taṃ. ¹⁶ C° repeats dinnam. ¹⁷ Bī idāni. ¹⁸ Ck gaddūla, Bī gaddusam? C° naddālā. ¹⁹ Ck C° -lā, Bī -lāyam. ²⁰ Bī -na. ²¹ Bī kāsikarathe. ²² Ck saṅgaṇhi, Bī aggahesi. ²³ Bī naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmvāsī¹ Bārāṇasīm āgato taṃ sunakhaṃ
 disvā tassa manussassa uttarasāṭakaṃ² ca kahāpaṇaṃ ca datvā
 sunakhaṃ gahetvā cammayottena³ bandhitvā yottakotiyam⁴
 gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekam sālāṃ pavisivā suna-
 khaṃ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmīm
 kāle Bodhisatto kenacid eva⁶ karaṇīyena aṭavim⁷ pavisanto⁸
 taṃ sunakhaṃ yottena bandhitvā ṭhapitaṃ⁹ disvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Bālo vatāyam sunakho yo varattaṃ na khādati
 bandhanā ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharaṃ vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā paṭho, asito¹¹ ca
 gharaṃ vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasanattānaṃ gac-
 cheyya

Taṃ sutvā sunakho dutiyam gātham āha:

2. Aṭṭhitaṃ me manasmīm me atho me hadaye kataṃ
 kālaṃ ca patikaṃkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183. 15

Tattha aṭṭhitaṃ me manasmīm me ti yam tumhe kathetha taṃ mayā
 adhiṭṭhitaṃ eva. manasmīm¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etaṃ ti, atho²¹ me hadaye
 katan ti atha²² pana me tumhākam pi vacanaṃ hadaye katam eva, kālaṃ ca
 patikaṃkhāmiti²³ kālaṃ patimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti
 yāvāyam²⁷ mahājano pasupatu niddaṃ okkamatu tāvāham kālaṃ patimānemi²⁸,
 itarathā hi²⁹ ayam sunakho palāyatīti ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge²⁹ sab-
 besaṃ suttakāle cammayottam khāditvā palāyissamīti.

So evaṃ vatvā mahājane niddaṃ okkante yottaṃ khāditvā
 suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānaṃ gharam eva gato. 25

¹ C^k Bⁱ -si. ² Bⁱ uttari-. ³ Bⁱ cammarā-. ⁴ Bⁱ yotta-. ⁵ Bⁱ aṭṭavi-. ⁶ Bⁱ
 kenaci. ⁷ Bⁱ aṭṭavi ⁸ Bⁱ paṭipanto. ⁹ Bⁱ pathavītaṃ. ¹⁰ C^k namuñceyya.
¹¹ Bⁱ asīto, B^p asīto and asīto. ¹² C^k C^s pamuñceyya. ¹³ C^k ni ¹⁴ Bⁱ tato.
 B^p omits ti dhāto. ¹⁵ Bⁱ patikaṃkhāmi. ¹⁶ C^s passupatu, Bⁱ pasupattu ¹⁷ Bⁱ
 jano ¹⁸ C^s adhiṭṭhitaṃ me va tasmīm. ¹⁹ Bⁱ yega. ²⁰ Bⁱ omits ca ²¹ Bⁱ atho
²² Bⁱ adds ca. ²³ Bⁱ patikaṃkhāmi. ²⁴ Bⁱ paṭi-. ²⁵ C^s passupatu, Bⁱ pasupattu.
²⁶ Bⁱ jano, C^s jano corr. to jano. ²⁷ C^k C^s svāyam. ²⁸ Bⁱ ti. ²⁹ C^s rattimbhāge.
 Bⁱ adds va. ³¹ Bⁱ omits hutvā.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā² ‘ti. Sunakkhajātakam².

3. Guttilajātaka.

5 Sattatantiṃ sumadhuran ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Devadattam ārabha kathesi. Tasmim hi kāle bhikkhū Devadattam āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṃ ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddham nissāya tīpi piṭakāni ugganhi³ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na
10 yuttan⁴ ‘ti. Devadatto „kim pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo. nanu mayā attano balen’ eva tīpi piṭakāni uggahitāni cattāri jhānāni uppāditānī⁴ ācariyam paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum⁴: āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsam patto⁵ ‘ti. Satthā
15 āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā⁶ ‘ti pucchitvā „imāya nāmā⁷ ‘ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva ācariyam paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsam⁸ pāpuṇāti⁷, pubbe pi patto yevā⁸ ‘ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente
20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti⁸. Guttilakumāro ti ‘ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nippattim patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagandhabbo⁹ ahoṣi. So dārābharaṇam¹⁰ akatvā andhe mātāpitaro poseṭi¹¹. Tadā Bārāṇasi-vāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjenim
25 gantvā ussave ghuṭṭhe¹² chandakam saṃharitvā¹³ bahum¹⁴ mālagandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādini¹⁵ ca ādāya kilanaṭṭhāne¹⁶ sannipatitā¹⁷ „vetanam¹⁸ datvā ekam gandhabbam ānethā¹⁸ ‘ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyam Mūsilo¹⁹ nāma

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ adds dutiyam. ³ Bⁱ uggahi. ⁴ Bⁱ samuṭṭhāpesum. ⁵ Bⁱ idāneva devadatto. ⁶ C^k -sam. ⁷ Bⁱ pāpuṇi. ⁸ Bⁱ nippattitvā. ⁹ Bⁱ add, va. ¹⁰ Bⁱ dāra-. ¹¹ Bⁱ poseṭi. ¹² Bⁱ saṃguṭṭhe. ¹³ so RP; C^k saṃgharitvā, C^o saṃharitvā, Bⁱ saṃgāharitvā. ¹⁴ Bⁱ bahu. ¹⁵ Bⁱ -bhojanādini. ¹⁶ Bⁱ kilana-tvāyakilamaṇḍale. ¹⁷ Bⁱ -titvā. ¹⁸ Bⁱ vettanaṃ. ¹⁹ C^o musilo, Bⁱ musilo.

jetthagandhabbo hoti. Te taṃ¹ pakkosāpetvā attano gan-
 dhabbaṃ kāresuṃ. Mūsila² vīṇā³ vādako⁴ pi vīṇāṃ uttainamuc-
 chanāya mucchetvā vādesi. Tesāṃ Guttilagandhabbassa gan-
 dhabbe jātaparicayānaṃ⁵ tassa gandhabbaṃ kilāñjakaṇḍūvaṇaṃ⁶
 viya hutvā upatthāsi, eko pi pahatthākāraṃ na dassesi. 5
 Mūsilo⁷ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
 demi, maññe“ ti majjhimamucchanāya mucchetvā majjhima-
 sarena vādesi. Te⁸ tattha pi majjhattā va ahesuṃ. Atha so
 „ime na kiñci⁹ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya
 hutvā tantiyo sithile vādesi¹⁰. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
 Atha ne¹¹ Mūsilo¹² „ambho vāñijā kin nu kho mayi vīṇāṃ
 vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹³ pana tvaṃ vīṇāṃ
 vādesi, mayā hi ‘ayaṃ vīṇāṃ mucchetīti’ saññaṃ akarimbā“
 ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttaritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
 udāhu attano ajānanabhāvena na¹⁴ tussathā“ ti. Vāñijā 15
 „Bārāṇasiyaṃ Guttilagandhabbassa¹⁵ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
 tava vīṇāsaddo¹⁶ itthinaṃ¹⁷ dārake¹⁸ tosāpanasaddo viya ho-
 titi“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṃ¹⁹
 paṭigaṇhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api²⁰ kho pana Bā-
 rāṇasiṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyathā²¹“ ti. Te 20
 „sādhū“ ti sampaṭicchitvā gamanakāle taṃ ādāya Bārāṇasiṃ
 gantvā tassa „etaṃ²² Guttilassa vasanathānaṃ“ ti ācikkhitvā
 sakanivesanaṃ āgamaṃsu²³. Mūsilo²⁴ Bodhisattassa geḥaṃ pa-
 visitvā laggetvā thapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇāṃ disvā gahetvā
 vādesi. Atha Bodhisattassa mātāpitaro andhabhāvena taṃ 25

¹ C² B¹ saṃ, C² sam corr. to taṃ. ² C² musila-, B¹ musilo vīṇāṃ vādento.
³ B¹ adds vasena ⁴ C² kilāñjakaṇḍūvaṇaṃ, B¹ kilāñcakaṇḍūvaṇaṃ. ⁵ C² B¹
 musilo. ⁶ C² B¹ omit te ⁷ B¹ ime kiñci na. ⁸ C² vādeti. ⁹ C² te. ¹⁰ C²
 musilo. ¹¹ C² kaṃ. ¹² B¹ omits na. ¹³ B¹ guttilassa gandhappassa. ¹⁴ B¹
 vīṇāsaddaṃ sutvā mustilagandhappassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C² B¹ itthinaṃ. ¹⁶ C²
 dārake corr. to dāraka, B¹ dārakeka. ¹⁷ B¹ dinnāṃ pi parippayaṃ. ¹⁸ B¹ adds
 ca. ¹⁹ B¹ -yyathā. ²⁰ C² B¹ ekaṃ. ²¹ B¹ āgamaṃsu. ²² C² musilo, B¹ musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādanti, susu¹ undurā vīṇaṃ khādanti“² āhaṃsu. Tasmim kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
 petvā³ Bodhisattassa mātāpitaro vanditvā „kuto āgato sīti“⁴ vutte
 „ācariyassa santike sippaṃ uggaṇhituṃ Ujjenito āgato 'mhīti“⁵
 1 āha. So „sādhū“⁶ 'ti vutte „kahaṃ ācariyo“⁷ ti pucchitvā
 „vippavuttho⁸ tāta, ajja āgamissatīti“⁹ sutvā tatth' eva nisi-
 ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attaṇo
 āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāthako, so
 tassa asappurisabhāvaṃ¹⁰ ṇātvā „gaccha tāta, n' atthi tava“¹¹
 10 sippaṃ¹² ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
 gahetvā upakāraṃ¹³ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
 thā“¹⁴ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi¹⁵ punappuna¹⁶ vuccamaṇo
 te atikkamituṃ asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁷ Bodhisatten'
 eva¹⁸ saddhim rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
 15 esa ācariyā“¹⁹ 'ti pucchati²⁰. „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
 'ti. So anukkamena rañño vissāsako²¹ ahoṣi. Bodhisatto
 ācariyamutṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbam sippaṃ
 sikkhāpetvā „nitṭhitaṃ“²² te tāta sippaṃ²³ ti āha. So cintesi:
 „mayhaṃ sippaṃ paguṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ²⁴ sa-
 20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi²⁵ mahallako, idh' eva
 mayā vasitum vaṭṭatīti“²⁶ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
 rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“²⁷. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
 ārocessāmīti“²⁸ vatvā²⁹ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
 upaṭṭhātum³⁰ icchati, deyyadhammaṃ assa³¹ jānāthā“³² 'ti rañño
 25 ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaḍḍhaṃ labhis-
 satīti“³³ vutte taṃ pavattim Mūsilassa³⁴ ārocesi. Mūsilo³⁵ „ahaṃ
 tumhehi samakaṃ ṇeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ C² omits susu, B¹ maññāyāsu. ² C² musīlo, B¹ musilo. ³ B¹ tha-. ⁴ C² vippayutto corr. to -vuttho. B¹ vippavutto. ⁵ B¹ asappūrisassa-. ⁶ B¹ tāva. ⁷ B¹ -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., B² -pītuhi. ⁹ B¹ -naṃ. ¹⁰ B¹ omits so ¹¹ C² sattoneva. ¹² B¹ pucchī. ¹³ C² -siko, B¹ vissāsako, B² vissāsiko ¹⁴ B¹ nitṭhitaṃ. ¹⁵ C² C³ -si-. ¹⁶ C² C³ omit pi. ¹⁷ B¹ omits vatvā. ¹⁸ C² C³ upaṭṭhitum. B¹ upaṭṭhātum. ¹⁹ B¹ -dhammassa. C² -dhammassa corr. to -dham-
 mam assa. ²⁰ C² B¹ mu-.

„paṭṭhahissāmīti“ āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumhā-
 kaṃ jānanasippaṃ sabbaṃ jānāmīti“. „Āma jānāsīti“. „Evam
 sante kasmā mayhaṃ upaḍḍhaṃ detīti“. Bodhisatto rañño
 ārocesi. Rājā „yadi evaṃ tumhehi samakaṃ sippaṃ dassetuṃ
 sakkonto samakaṃ labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca-
 naṃ² tassa ārocetvā tena „sādhū dassessāmīti“³ vutte rañño
 taṃ pavattim ārocetvā „sādhū dassetu, kataradivasāṃ sākacchā
 hotīti“⁴ vutte „ito⁵ sattame⁶ divase hotu mahārājā“⁷ ti āha.
 Rājā Mūsilaṃ⁸ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ ācariyena
 saddhim sākacchaṃ karissasīti“⁹ pucchitvā „saccaṃ devā“¹⁰ ti
 vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na⁹ vaṭṭati¹⁰, mā ka-
 rīti“¹¹ vāriyamāno pi „alaṃ mahārāja, hotu yeva me ācariyena
 saddhim sattame divase sākacchā, katarassa“¹¹ jānanabhāvaṃ
 jānissāmā¹² ti āha. Rājā „sādhū“¹² ti sampaticchitvā „ito
 kira sattame divase ācariya - Guttilo ca“¹³ antevāsika - Mūsilo¹⁴
 ca rājadvāre aññamaññaṃ sākacchaṃ katvā¹⁵ sippaṃ dasses-
 sānti, nāgarā sannipatitvā sippaṃ passantū“¹⁶ ti bheriṃ carāpesl.
 Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo“¹⁶ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
 hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
 pajjati, antevāsikena nāma jinīte¹⁷ pi viseso n’ atthi, antevāsi-
 kassa pana jaye sati¹⁸ pattaḃbalajjato¹⁹ araññaṃ pavisitvā
 maraṇaṃ²⁰ varanā“²⁰ ti so araññaṃ pavisitvā maraṇabhayena
 nivattati lajjābhayena gacchati. Evam assa gamanāgamaṇaṃ
 karontass’ eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
 ghamaggo nibbatti. Tasmim khane Sakkassa āsanaṃ²¹ uṇ-
 hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ṇatvā
 „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena“²² araññe mahādukkhaṃ

² Bⁱ adds sutvā. ³ C^k C^s dassemīti. ⁴ Bⁱ hotu ti ⁵ Bⁱ omits ito. ⁶ Bⁱ satta.
⁷ C^s mu-, Bⁱ musilāṃ. ⁸ all three MSS. -tīti. ⁹ C^k Bⁱ omīt na. ¹⁰ C^k C^s vaṭ-
 ṭhati. Bⁱ vaṭṭatī. ¹¹ so RP; C^k C^s etarassa, Bⁱ katassa. ¹² Bⁱ jānina- -jānāpes-
 sāmā. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ C^s -mu-, Bⁱ -musilo. ¹⁵ C^k C^s sākacchitvā. Bⁱ sā-
 kiccaṃ katvā. ¹⁶ Bⁱ mu-. ¹⁷ Bⁱ parājite, RP antevāsikena nāma jito. ¹⁸ Bⁱ
 sasati ¹⁹ C^k -lajjano, C^s -lajjito, Bⁱ sappatthalajjito, RP pattappalajjato. ²⁰ Bⁱ
 maraṇame. ²¹ Bⁱ sakkasabhavanaṃ ²² Bⁱ bhayena

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vattatīti “ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā² „ācariya kasmā araṇṇam pavittho sīti“³ pucchitvā „ko si tvan“⁴ ti vutte „Sakko 'ham asmiti“⁵ āha. Atha nam Bodhisatto „aham kho devarāja an-
 5 tevāsikato parājayabhayena araṇṇam pavittho“⁶ ti vatvā pa-
 ṭhamam gātham āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
 so maṃ raṅgamhi avheti⁷, saraṇam⁸ me hohi⁷ Kosiyā 'ti. 184.

Tass' attho: aham devarāja Mūsilaṃ⁸ nāma antevāsikam sattatantiṃ su-
 10 madhuraṃ rāmaṇiyaṃ⁹ vīṇam attano jānanantiyāmena sikkhāpesim, so maṃ
 idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvam Kosiyagotta saraṇam hohīti.

Sakko tassa vacanam sutvā „mā bhāyi, ahan te tāṇan ca
 leṇaṃ cā“¹⁰ 'ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Aham¹⁰ taṃsaraṇam samma, aham ācariyapūjako,
 15 na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessasīti. 185.

Tattha aham taṃsaraṇan ti aham saraṇam avassayo patitthū hutvā
 taṃ¹¹ tāyissāmi, sammā 'ti piyavacanam etaṃ¹², sissam ācariya jessa-
 sīti ācariya tvam vīṇam vādayamāno sissam jinissasi.

„Api ca tvam vīṇam vādento ekaṃ tantim chinditvā cha
 20 vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹³ pi tantim
 chindissati, ath'assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmim khane
 so¹⁴ parājayam pāpuṇissati. Ath'assa parājayabhāvam nātvā
 dutiyam pi tatiyam pi catuttham pi pañcamam pi chattham pi
 sattamam pi tantim chinditvā suddhandaṅkam eva vādeyyāsi,
 25 chinnatantikoṭṭhi¹⁵ saro nikkhamitvā sakalam dvādasayojanikam¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^k C^o asminti, Bⁱ asmīnti. ⁵
 C^k ambheti. ⁶ Bⁱ -nam. ⁷ C^k Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ,
 Bⁱ musilaṃ. ⁹ Bⁱ ramaṇiyaṃ. ¹⁰ C^o ahan. ¹¹ C^k tan, C^o tat corr. to taṃ.
¹² C^k C^o -vacanam metani. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^k C^o omit so ¹⁵ C^k -tanta-
 C^o -koṭṭhi, Bⁱ -tantidekātīhi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārānasīnagarāṃ¹ chādetvā ṭhassati². Evam vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā³ datvā evam āha: „vīṇā-sadden⁴ eva⁵ sakalanagare chādite ito⁶ ekam pāsaghaṭikaṃ ākāse khippeyyāsi, atha te purato otarivā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesam naccanakāle dutiyam khippeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otarivā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁷ khippeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otarivā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesam santikaṃ āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti⁸“. Bodhisatto pubbaṇhasamaye geham āgamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapaṃ⁹ katvā rañño āsanam paññāpesum. Rājā 10 pāsādā otarivā¹⁰ alamkatamaṇḍape pallaṃkamajjhe nisīdi. Dasasahassā¹¹ alamkatitthiyo amaccabrāhmaṇaratṭhikādayo¹² ca¹³ rājānaṃ parivārayiṃsu. Sabbe nāgarā sannipatiṃsu. Rājāṅgane cakkāticakke mañcātīmañce bandhiṃsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānaggarasabhojanaṃ bhūñjitvā vīṇam gāhā- 15 petvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyena-gantvā¹⁴ ākāse atṭhāsi. Bodhisatto yeva nam passati. Mūsilo¹⁵ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamaṃ¹⁶ vādayiṃsu. Mahājano dvinnam pi vāditeṇa tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattaṃ nēva sāvento¹⁷ „ekam tantim chindā“¹⁸ ti āha. Bodhisatto bhamaratantim chindi, sā chinnāpi¹⁹ chinnakoṭiyā²⁰ saram²¹ muñcat²² eva, devagandhabbam viya vattati. Mūsilo²³ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²⁴ dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadāṇḍakaṃ vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atṭhāsi, celukkhepasahassāni²⁵ c²⁶ eva ukkuṭ-

¹ C² C² -si-. ² B¹ tiso pāsaghaṭikāyo. ³ C² C² -saddenaca. ⁴ B¹ omits ito. ⁵ B¹ omits pi. ⁶ B¹ adds bodhisassaṃ assasesi. ⁷ B¹ maṇḍalam. ⁸ B¹ adds pāsādāle. ⁹ B¹ davāsaṅkasahassā. ¹⁰ B¹ samaccabrahmaṇasethiraṭhi-. ¹¹ B¹ omits ca. ¹² B¹ -kāyena āgantvā. ¹³ B¹ mu-. ¹⁴ B¹ sampaṃ sammaṃ. ¹⁵ B¹ sāvajjo. ¹⁶ C² chinnāpi crossed out. ¹⁷ C² chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. ¹⁸ B¹ param. ¹⁹ B¹ mu-. ²⁰ B¹ adds pi. ²¹ C² celu-.

1 ṭhisahassāni¹ ca² pavattayimisu. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ
 ākāse khipi³, tīṇi accharāsātāni otarivā naccimisu, evaṃ dutiye
 ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsātāni otarivā vuttanayena
 naccimisu. Tasmiṃ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṃ adāsi,
 5 mahājano uṭṭhāya „tvam ācariyena saddhiṃ virajjhivā⁵ ‘sama-
 kāraṃ⁶ karamīti’ vāyamasī, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Mū-
 silaṃ⁷ tajjetvā gahitagahiteh’ eva⁸ pāsānadaṇḍādīhi saṃcunṇetvā
 jivitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesi⁹.
 Rājā tuṭṭhacitto ghanavassaṃ vassanto viya Bodhisattassa
 10 bahum¹⁰ dhanam adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhiṃ
 paṭisanthāraṃ katvā „ahaṃ te paṇḍita saḥassayuttaṃ ājañ-
 ṇarathaṃ gāhāpetvā¹¹ pacchā¹² Mātaliṃ pesessāmi, tvam sa-
 hassayuttaṃ Vejyantarathavaraṃ¹³ abhiruyha¹⁴ devalokaṃ āgac-
 cheyyāsīti“ vatvā pakkāmi. Atha naṃ¹⁵ gantvā paṇḍukaṃ-
 15 balasilāya¹⁶ nisinnaṃ „kahaṃ gat’ attha mahārājā“ ‘ti deva-
 dhītarō pucchiṃsu. Sakko tāsaṃ taṃ kāraṇaṃ vitthārena
 kathetvā Bodhisattassa silāṃ ca¹⁷ guṇaṃ ca vaṇṇesi. Deva-
 dhītarō „mahārāja, mayaṃ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha naṃ
 ānehīti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā
 20 Guttilagandhabbaṃ¹⁸ daṭṭhukāmā, gaccha naṃ Vejyantarathe
 nisīdāpetvā ā-ehīti“. So „sādhū“ ‘ti vatvā¹⁹ gantvā Bodhi-
 sattaṃ ānesi. Sakko Bodhisattena saddhiṃ sammoditvā
 „devakañña kira. te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha.
 „Mayaṃ mahārāja gandhabbā nāma sippaṃ nissāya jīvāma,
 25 mūlaṃ labhantā vādeyyāma“ ‘ti. „Vādehi²⁰, ahaṃ te²¹ mūlaṃ
 dassāmīti“. „Na me aññena²² mūlen’ attho, imā paṇa me
 devadhītarō attano²³ kalyāṇakammaṃ kathentu, ev’ āhaṃ

¹ B¹ ukkaṭhitasa-. ² C¹ ce, C² ceva ³ B¹ adds tadā. ⁴ C² naca, B¹ tīṇi
⁵ B¹ virujjhivā. ⁶ B¹ samākāraṃ. ⁷ C² B¹ mu-. ⁸ C² gahitega-. ⁹ B¹ chaṭṭesi.
¹⁰ B¹ bahu. ¹¹ B¹ gahetvā. ¹² B¹ gacchati ¹³ B¹ vejyantarathā. ¹⁴ B¹ -ruyha.
¹⁵ B¹ omits naṃ. ¹⁶ B¹ -yaṃ. ¹⁷ so B¹ B²; C² C² silāṇapaṇā. ¹⁸ C² C² gut-
 tilassa gandhabbaṃ. B¹ guttilagandhappa. ¹⁹ B¹ omits vatvā. ²⁰ B¹ vārehi. ²¹
 B¹ taṃ. ²² C² C² namaññena. ²³ B¹ repeats attano

vādessāmīti¹. Atha nam devadhītarō āhamsu : „amhehi kata-
 kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā¹ kathessāma, gandhabbāṃ karohi
 ācariyā“² ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbāṃ
 akāsi, taṃ dibbagandhabbāṃ abhibhavivā pavatti³, sattame
 divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
 Ekam Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattham
 datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa
 parivāraṃ uttamadevakaṇṇānaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
 katvā nibbattā“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
 ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvam tiṭṭhasi devate
 obhāsenti³ disā sabbā osadhī⁴ viya tārakā,

Kena te⁵ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
 uppajjanti ca te bhogā ye keci mānaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁶ mahānubhāve 15
 manussabhūtā kim akāsi puññaṃ,
 kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nāri⁷
 pavarā hoti naresu⁸ nārisu 20
 evaṃ piyarūpadāyikā⁹
 manāpaṃ dibbā¹⁰ sā labhate upecca ṭhāuaṃ.

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī¹¹ 'ham asmi'
 accharāsahassassāhaṃ pavarā, passa puññaṃ vipākaṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati, 25
 uppajjanti ca me bhogā ye keci mānaso piyā.

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.

¹ Bⁱ tuyhaṃ. ² Bⁱ pavattati. ³ C^k C^s -ti, Bⁱ obhāsanti. ⁴ C^s Bⁱ -dhi. ⁵ Bⁱ me. ⁶ C^k C^s deva, Bⁱ B^p devī. ⁷ C^s Bⁱ nāri. ⁸ Bⁱ nare. ⁹ C^k C^s piyarūpaṃ-, Bⁱ piyaṃrū, a-. ¹⁰ Bⁱ khippaṃ. ¹¹ Bⁱ ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pup-
 phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā“
 'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
 uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
 5 dhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṃ bhik-
 khūnaṃ³ bhikkhunīnaṃ ca kulagehe⁴ vāsāṃ upagatānaṃ santike
 dhammaṃ assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udake⁸
 ṭhatvā⁹ udakaṃ adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
 kodhanā¹² hutvā sassusasuravattaṃ¹³ akāsi. Aparā attano lad-
 10 dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi saṃvibhāgaṃ katvā va pariḥhuñji sīlavatī
 ca ahoṣi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmānā
 attano laddhakoṭṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devaraṇṇo pari-
 cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttilavimānavatthumhi
 āgatā sattatiṃsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha
 15 nibbattā sabbam¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-
 kammaṃ gāthāhi eva²⁰ kathesum. Taṃ sutvā Bodhisatto
 „lābhā vata²¹ me, suladdham vata²¹ me, sv-āham idhāgantvā
 appamattakena²² pi kammaṃ paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ²³,
 ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādīni²⁴ kusala-
 20 kammān²⁵ eva²⁶ karissāmi²⁷“ vatvā²⁸ imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vata me ajja supphātāṃ suvuṭṭhitāṃ²⁷,
 yaṃ addasāsiṃ²⁸ devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo²⁹

¹ Bⁱ omits pi ² Bⁱ phalāni. ³ Bⁱ bhikkhunañca ⁴ Bⁱ -ha. ⁵ Bⁱ ahoṣi.
⁶ Bⁱ apara upaṭhakaṭṭhāya velāya, C^k bhunnassa, C^s bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁸ Bⁱ udakaṃ. ⁹ Bⁱ labhītvā. ¹⁰ C^k C^s udakamadāsi ¹¹ Bⁱ tasmā. ¹² Bⁱ omits
akkodhanā. ¹³ C^s sassura- corr. to sasura-, Bⁱ sassura- ¹⁴ Bⁱ -sako. ¹⁵ Bⁱ
panageha, C^s parageha corr. to paragehe. ¹⁶ C^s Bⁱ dāsi. ¹⁷ Bⁱ nikkodhanā.
¹⁸ Bⁱ taṃ sappam. ¹⁹ Bⁱ -sattena. ²⁰ Bⁱ yeva. ²¹ Bⁱ thā. ²² Bⁱ -nā. ²³ Bⁱ
ahoṣi ²⁴ Bⁱ adds puññāni katvā. ²⁵ C^k -kammameva, C^s -kammameva corr
to -kammāneva, B^p -kammāni eva, Bⁱ -kammeneva. ²⁶ Bⁱ omits vatvā. ²⁷ Bⁱ
omits suvuṭṭhitāṃ. ²⁸ Bⁱ adassāsi, B^p addasīni. ²⁹ so B^p; C^k -vaṇṇiyo, C^s
-vantiniyo, Bⁱ saccharākāmavaṇṇayo.

Imās' āham dhammañ sutvā¹ kāhāmi² kusalañ bahum
dānena samacariyāya samñāmena³ damena ca,
so 'ham tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha nam sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṃ⁴
āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
ṇasiṃ gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātum
maññiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahoṣi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttila- 10
gandhabbo pana aham eva“ ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vittechajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ palāyikaṃ¹² paribbājakaṃ ārabba kathesi. So
kira sakala-Jambudīpe paṭivādāṃ¹³ alabhitvā Sāvattihim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādaṃ kātum samattho“ ti pucchitvā „Samnāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desentaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekaṃ nāma kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto uṭṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnuparisā „ekapaden' eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggaḥito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idān' eva taṃ ekapaden' eva niggaṇhāmi, pubbe pi nig-
gaṇhim yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe " brāhmaṇakule nibbattitvā vayo- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgharattaṃ

¹ C² C² sutvāna. ² C² kahāmi. ³ B¹ sayamena. ⁴ B¹ mātaliḡāhakaṃ. ⁵ B¹
attano. ⁶ B¹ add's te. ⁷ so C² BP; C² saussāha, B¹ saussāsā. ⁸ B¹ dhammade-
⁹ C² B¹ musilo. ¹⁰ B¹ add's ahoṣi. ¹¹ B¹ add's tatiyaṃ. ¹² C² palāsikaṃ, C²
palāsikaṃ, B¹ palāsi. ¹³ so C² C² BP; B¹ paṭivārī. ¹⁴ C² nam. ¹⁵ B¹ uṭṭha-
yāsānā. ¹⁶ B¹ kho. ¹⁷ B¹ bhonto, C² bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ B¹ -ka. ²⁰ B¹ kāsikarathe.

Himavante¹ vasi. So pabbatā oruyha² ekaṃ gāmanigamaṃ³
 nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṃ kappesi. Ath'
 eko paribbājako sakala-Jambudīpe pativādaṃ⁴ alabhitvā taṃ
 nigamaṃ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ
 5 kātum samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa ānu-
 bhāvaṃ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṃ⁵ gantvā
 paṭisanthāraṃ katvā nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto „vana-
 gandhaparibhāvitaṃ⁶ Gaṅgāpāniyaṃ⁷ pivissasīti“ pucchi. Parib-
 bājako vādena ottharanto⁸ „kā⁹ Gaṅgā, vālukā¹⁰ Gaṅgā, uda-
 10 kaṃ Gaṅgā, orimatīraṃ Gaṅgā, pārīmatīraṃ Gaṅgā“ ti āha.
 Bodhisatto taṃ pana paribbājakaṃ „ṭhapetvā udakaṃ vālukam
 orimatīraṃ¹¹ pārīmatīraṃ¹² ca kahaṃ Gaṅgaṃ labhissatīti¹³
 āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utṭhāya palāyi. Tasmīṃ
 palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṃ desento imā
 15 gāthā avoca:

1. Yaṃ passati na taṃ icchati, yaṅ ca na passati taṃ kira
 icchati,
 maññāmi ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchati yaṃ so
 icchati. 186.

20 2. Yaṃ labhati na tena tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīleti,
 icchā hi anantagocarā, vīticchānaṃ¹⁶ namo karomase ti.
 187.

Tattha yaṃ passatīti yaṃ udakādīṃ passati¹ taṃ Gaṅgā ti na icchati,
 yaṅ ca na passatīti yaṅ ca udakādivinimuttaṃ Gaṅgaṃ na passati taṃ
 25 kira icchati¹⁷, maññāmi ciraṃ carissatīti ahaṃ evaṃ maññāmi: ayaṃ
 paribbājako evarūpaṃ Gaṅgaṃ pariyesanto ciraṃ carissati, yathā vā udakādivi-
 nimuttaṃ Gaṅgaṃ evaṃ¹⁸ rūpādīvinimuttaṃ attānaṃ pi pariyesanto saṃsāre

¹ C^k -vantaṃ, C^s -vantaṃ corr. to -vante. ² Bⁱ oruyhaṃ. ³ Bⁱ nigamagāmaṃ.
⁴ so C^k B^p; C^s -vādaṃ corr. to -vādīṃ, Bⁱ -vādī. ⁵ C^s vacanaṭṭhānaṃ. ⁶ Bⁱ
 vanna-. ⁷ Bⁱ -pāniyaṃ. ⁸ Bⁱ oṭṭharanto. ⁹ Bⁱ omīte kā. ¹⁰ C^s vālukā. ¹¹ C^k
 C^s orīmaṇ-. ¹² C^k C^s pārīmatīraṃ. ¹³ so C^k Bⁱ; B^p labhissasīti, C^s labhis-
 sātīti corr. to labhissasīti? ¹⁴ C^k -bhāno, Bⁱ -pāno. ¹⁵ Bⁱ palāyante. ¹⁶ C^s
 vītracchānaṃ, Bⁱ vīgatīcchānaṃ. ¹⁷ C^k C^s icchāti. ¹⁸ C^k C^s Bⁱ eva.

ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchatīti ciraṃ caranto pi yaṃ¹ taṃ evarūpaṃ Gaṅgaṃ vā attānaṃ vā icchatī taṃ na lacchati; yaṃ labhatīti yaṃ udakaṃ vā rūpādī² vā labhati tena na tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīletīti evaṃ laddhena atussanto yaṃ yaṃ sampattim pattheti taṃ taṃ labhitvā kiṃ etāya ti hīleti avamaññati, icchā hi anantagocarā³ ti⁴ laddhaṃ laddhaṃ⁵ 5' hīletvā aññamaññaṃ ārammaṇaṃ icchanato⁶ ayaṃ icchā nāma taṃhā anantagocarā, viticchānaṃ⁶ namo karomase ti tasmā ye vigaticchā Buddhādayo tesāṃ mayāṃ namakkāraṃ karomā⁷ ti.

Satthā imaiṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi⁸, tāpaso pana aham evā⁹“ 10' ti. Viticchājātakam⁹.

5. Mūlapariyāyājāta.

Kālo ghasati¹⁰ bhūtānīti. Idam Satthā Ukkattham nisāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṃ ārabha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū 15 sāsane pabbajitvā tiṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā „Sammāsambuddho pi tiṇi¹¹ eva¹¹ piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹¹ jānāma, evaṃ sante kiṃ tassa amhehi nānākaraṇaṃ¹³“ ti Buddhupaṭṭhānaṃ na gacchanti¹⁴, samasatthā¹⁵ hutvā caranti. Ath' ekadivasam Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu atthahi bhūmihī pati- 20 maṇḍetvā¹⁶ Mūlapariyāyasuttantaṃ kathesi. Te na¹⁷ kiñci sallakkhesuṃ. Atha nesaṃ etad āhosi: „mayam 'amhehi sadisā paṇḍitā¹⁸ n' atthīti' mānaṃ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso paṇḍito n' atthi, aho¹⁹ Buddhagūṇā nāmā¹⁹ 'ti, te tato paṭṭhāya nihatamānā hutvā uddhaṭadāṭhā viya sappā²⁰ nibbisevanā jātā. Satthā 25 Ukkatthāyaṃ yathābhirantaṃ viharitvā Vesālīm gantvā Gotamakacetiye Gotamakasuttantaṃ nāma kathesi. Sahassilokadhātukāmpaṇaṃ²¹ ahosi²². Tam²³ sutvā te bhikkhū arahattaṃ pāpuṇṇesu. Mūlapariyāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva

¹ Bⁱ yaṃ. ² C^k Bⁱ rūpādi, C^e -di corr. to dim. ³ Bⁱ adds yaṃ. ⁴ C^e laddhā-laddhaṃ. ⁵ C^k C^e icchanto, B^p icchato. ⁶ Bⁱ vigaticchānaṃ. ⁷ Bⁱ dhama-made-. ⁸ C^k C^e omīti ahosi. ⁹ C^e viticchājātakam, Bⁱ B^p vigaticchājātakam. ¹⁰ Bⁱ ghapaṭi ¹¹ Bⁱ tiṇi. ¹² Bⁱ tiṇi piṭakāni. ¹³ C^k -karaṇaṃ. ¹⁴ Bⁱ omīti buddhu- - na gacchanti. ¹⁵ Bⁱ B^p paṭipakkhā. ¹⁶ Bⁱ pati-. ¹⁷ Bⁱ adds hi. ¹⁸ Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ maho. ²⁰ Bⁱ sabbā. ²¹ Bⁱ dassahassalokadhātukammi. ²² Bⁱ omīti ahosi. ²³ Bⁱ mūlapariyāyasuttanti pana.

bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathāṃ samuttāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
dhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihatamānā katā“ ti. Sattā
āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
5 pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva, pubbe p’
āhaṃ ime⁴ mānapaggahitasire⁵ vicarante nihatamāne akāsiṃ yevā“ ‘ti
vatvā atītāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjāṃ kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedā-
10 naṃ pārāgū⁶ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasa-
tāni⁷ mante vācesi. Te pañcasatāpi nitthitasippā sippe anu-
yogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
viseso n’ atthīti“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
chanti, vattaṭṭhivattam⁸ na karonti. Te ekadivasam ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkham na-
khena ākoṭetvā „nissāro vāyam⁹ rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvaṃ nātvā „antevāsikā ekam vo pañ-
ham pucchisāmīti“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā“
‘ti. Ācariyo pañham pucchanto paṭhamam gātham āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān’ eva sah’ attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhattakālo pi pacchābhattakālo pīti evamādi, bhū-
tānīti sattādhivacanam etaṃ, na kālo bhūtānaṃ sammamaṃsādīni¹⁴ luñcītvā
khādatī api ca kho tesam āyuvāṇabalāni khepento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
25 ārogyaṃ vināsento ghasati¹⁶ khādatīti vuccati, evam ghasanto ca¹⁷ na kiñci
vajjeti, sabbān’ eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān’ eva api ca kho sahatthanā¹⁸
attanam pi ghasati, purebhattakālo¹⁹ pacchābhattakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo
pacchābhattakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass’ etaṃ adhiva-

¹ C^k Bⁱ omīti aho. ² Bⁱ brahmaṇā pabbajitvā. ³ Bⁱ āgatā. ⁴ Bⁱ adds evam.
⁵ Bⁱ -hitenasikhire, B^p -hitasile. ⁶ C^s -gu. ⁷ C^k C^s pañcasatamāṇavakasatāni.
⁸ Bⁱ vattāni. ⁹ C^k C^s cāyam. ¹⁰ Bⁱ yapati. ¹¹ C^k C^s kāloghaso. ¹² C^k -pa-
catini, Bⁱ bhūtapacani. ¹³ Bⁱ saciti. ¹⁴ C^k bhūtānaṃ ca maṃsādīni, C^s bhū-
tānaṃ ca maṃsādīni ca. ¹⁵ Bⁱ yoppanam. ¹⁶ Bⁱ ghasatīti. ¹⁷ Bⁱ omits ca.
¹⁸ Bⁱ sahatthanā. ¹⁹ C^k -le. ²⁰ C^k -disu.

nam, so hi ariyamaggena āyatīn paṭisandhikālam khetvā khādītva tṭittā
kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniṃ³ pacitī⁴ yāyam taṇhā
apāyeso bhūte pacati taṃ nānagginā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhū-
tapacaniṃ⁶ pacitī⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pātho, jātikin⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imaṃ pañhaṃ sutvā māṇavesu eko pi jānitum samattho 5
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayaṃ pañho tīsu
vedesu atthīti¹¹’ saññaṃ akattha, tumhe yam ahaṃ jānāmi taṃ
sabbaṃ jānāmā¹²’ ti maññaṃānā badarirukkkhasadisāṃ karotha,
mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvaṃ na jānātha,
gacchatha, sattame divase kālam dammi, ettakena kālen’ imaṃ 10
pañhaṃ cintethā¹⁵’ ti. Te Bodhisattaṃ vanditvā attano attano
vasanattḥānaṃ gantvā sattāhaṃ cintetvāpi pañhassa n’ eva
antaṃ na koṭiṃ passiṃsu. Te sattame divase ācariyassa santi-
kaṃ gantvā vanditvā nisīditvā „kiṃ¹⁶ bhadramukhā¹⁶ jānittha
pañhan¹⁷’ ti vutte¹⁷ „na jānāmā¹⁸’ ti vadīṃsu. Puna Bodhisatto 15
te garahamāno dutiyaṃ gātham āha :

2. Bahūni naraśīsāni lomasāni brahāni ca
gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass’ attho: bahūni narānaṃ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomasāni,
sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva tḥapitāni, na tālaphalaṃ viya hatthena gahitāni, 20
n’ atthi tesāṃ imehi dhammehi nānākarāṇaṃ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā
ti attānaṃ¹⁸ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṃ¹⁹ pana na kaṣṣaci
n’ atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākaṃ bā-
lānaṃ atthi, na paññā²⁰’ ti garahitvā pañhaṃ vissajjesi. Te 25

¹ Bⁱ kālaṃghaso. ² Bⁱ omits bhūto ³ C^k -pacitīṃ, C^s bhutapaciniṃ? Bⁱ bhū-
tapacaniṃ. ⁴ Bⁱ sacitī. ⁵ Bⁱ pacati dahati. ⁶ Bⁱ bhutapacaniṃ, C^s bhuta-
paciniṃ corr. to -pacaniṃ, C^k -pacitīṃ. ⁷ C^s pacitī, Bⁱ sati. ⁸ Bⁱ pacanaṃ,
BP pajaniṃ ti. ⁹ C^s jānikin, Bⁱ janika, BP janitāni. ¹⁰ Bⁱ nippattakan, BP
nippattitāni. ¹¹ Bⁱ atthi pi ti. ¹² Bⁱ jānāhi. ¹³ Bⁱ aññātarassa. ¹⁴ C^k C^s
bahuto. ¹⁵ Bⁱ omits kiṃ. ¹⁶ C^s bhadda- corr. to bhaddra, Bⁱ bhadramukha-
tumbe. ¹⁷ C^k C^s tato, Bⁱ vutte te, BP āha. ¹⁸ C^k attāni, C^s attāni corr. to
attāniṃ. ¹⁹ C^k pañhakaṇṇha-, C^s pañhakaṇṇachiddaṃ corr. to paññavā kaṇṇha-,
Bⁱ paññakaṇṇachiddaṃ

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihataṃānā
Bodhisattaṃ upatthahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakaṃ².

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālim
upanissāya kūṭāgarasālāyaṃ viharanto Sihasenāpatiṃ ārabha
kathesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gautvā nimantevā punadvase
10 samaṃsakam³ bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā⁴ anatta-
manā Tathāgataṃ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-
kaṭaṃ⁵ māmsaṃ bhuñjatīti“⁶ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhapesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha - Nāthaputto⁷ ' samaṇo
Gotamo jānaṃ uddissa-kaṭaṃ⁸ māmsaṃ bhuñjatīti' saddhiṃ parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti⁹. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho
Nāthaputto¹⁰ idān' eva maṃ uddissa-kaṭaṃ māmsaṃ khādanena gara-
hati¹¹, pubbe pi garaḥi yevā“ 'ti vatvā atitaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-
ṇasiṃ¹⁰ āgantvā punadvase nagaraṃ bhikkhāya pāvisi. Ath'
eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam viheṭhessāmīti“ gharaṃ pavesetvā
paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhatta-
kiccāvasāne ekamantaṃ nisīditvā „idam māmsaṃ tumhe yeva
25 uddissa pāṇe māretvā kaṭaṃ¹², idam akusalaṃ mā amhākam
eva tumbhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā ca deti dānaṃ asaṇṇato,
edisam bhattaṃ bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B¹ dhammade-. ² B¹ adds pañcamaṃ. ³ C^k C^s sasamaṃ-. ⁴ B¹ kupitā.
⁵ B¹ -kaṭaṃ. ⁶ B¹ -jasīti. ⁷ C^k -nāṭaputto, B¹ nigaṇṭho nāṭaputto. ⁸ C^k nāṭa-
putto, B¹ napūre. ⁹ B¹ garagaraḥi. ¹⁰ C^k C^s -sīyāṃ, B¹ -sī. ¹¹ B¹ kuṭumpiko.
¹² B¹ kaṭaṃ. ¹³ B¹ B² chetvā. ¹⁴ B¹ sa pāpamūlapalimmatīti, B² sa pāpamu-
palimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharivā jhatvā² ti kilametvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānam asaññato ti asaññato dussilo evam katvā dānam deti, edisañ bhattaṃ bhuñjamāno, sa pāpenamupalippatīti⁴ edisañ uddissa-kataṃ bhuñjamāno so samaṇo⁵ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha: 5

1. Puttadāram pi ce hantvā deti dānam a-aññato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatīti⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññeṃ maṃsaṃ putta-
dāram vadhitvāpi dussilena dinnam sappañño khantimeṭṭādiguṇasampanno taṃ
bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti⁸. 10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utṭhāyāsanaṃ
pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha - Nāthaputto⁹ ahoṣi, tāpaso pana aham
evā“ 'ti. Telovādajātakaṃ¹⁰. 15

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjalī¹¹ sabbe ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Lāludāyitheram ārabha kathesi. Ekasmim hi¹² divase
dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchinati. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā
there pasamsanti. Lāludāyitthero parisantare¹³ nisinno „ete amhehi 20
samaṃ kiṃ jānantīti“ oṭṭham bhañji¹⁴. Taṃ divā therā utṭhāya¹⁵
pakkamimsu. Parisā bhijji. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ
samutṭhāpesum: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭham
bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi
Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttarim aññaṃ na jānātīti“ 25
vatvā atītaṃ āhari:

¹ B¹ omits hanitvā. ² B¹ chetvā. ³ C^k C^e omit ti. ⁴ B¹ saṃpāpamupalimmatīti, BP sa pāpamupalimpatīti. ⁵ C^k samaṇo, B¹ omits so samaṇo pi. ⁶ C^k C^e saṃ-
sujjati. ⁷ B¹ pāpam upalimpatīti. ⁸ C^k B¹ upalimpatīti. ⁹ B¹ nigaṇṭho nāṭa-
puttako. ¹⁰ B¹ BP bālovādajātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ pādañjali. ¹² B¹ omits hi.
¹³ B¹ parisante. ¹⁴ C^e bhuñji corr. to bhañja, B¹ bhañci. ¹⁵ B¹ utṭhāyāsana. ¹⁶
B¹ lāludāyitthero. ¹⁷ C^k -yi, C^e -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahoṣi.
 Raṇṇo pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhāparisakkano³
 ahoṣi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā raṇṇo mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rajje abhisiñcissāmā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājabuttā Pādañjalikaṃ⁵ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo² dandhāparisakkano, pariggahetvā taṃ abhisiñcis-
 sāmā“⁶ 'ti āha. Amaccā vicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā aṭṭaṃ vicchinantā na sammā vicchinimṃsu,
 10 te asāmikāṃ sāmikāṃ katvā kumāraṃ pucchimṃsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suttṭhu vicchinimhā“⁷ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvicchitabhāvo tena ñāto
 bhavissatīti“⁸ maññamāno paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Addhā Pādañjali⁶ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttariṃ⁷ nūna passatīti. 192.

Tassa' attho: ekāmsena Pādañjali⁶ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttariṃ aññaṃ kāraṇaṃ passatīti.

Te aparasmim⁹ pi¹⁰ divase vicchayaṃ sajjetvā aññaṃ
 aṭṭaṃ suttṭhu¹¹ vicchinivā „kīdisaṃ te deva suttṭhu vic-
 20 chitan“¹² ti pucchimṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhabālābhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹²,
 aññatra oṭṭhaṃibbhogā nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹³ lālabhāvaṃ¹⁴ ñatvā Bodhi-
 25 sattaṃ rajje abhisiñcimṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali¹⁵ Lāḷudāyī¹⁶ ahoṣi, paṇḍitaṃacco¹⁷ pana aham evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ¹⁸.

¹ Bⁱ pādañcali. ² Bⁱ lālo. ³ C^k -to, Bⁱ dantāparisakkano. ⁴ Bⁱ pādañcalinti.
⁵ Bⁱ āsiñcis- ⁶ C^o pādañjali, Bⁱ pādañcali. ⁷ C^k uttari, C^o uttarima, Bⁱ uttari.
⁸ Bⁱ pādañcalim. ⁹ C^o parasmim. C^o parasmim corr. to apa-. ¹⁰ Bⁱ omits pi.
¹¹ C^k C^o su. ¹² Bⁱ bhuñjati. ¹³ Bⁱ pādañcali-. ¹⁴ Bⁱ lāla-. ¹⁵ Bⁱ pādañcali.
¹⁶ C^o -yi. ¹⁷ Bⁱ paṇḍitaṃacco. ¹⁸ Bⁱ pādañcali - - sattaṃam.

8. Kimsukopamajātaka.

Sabbehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantam ārabha kathesi. Cattāro hi¹ bhikkhū Tathāgataṃ upasaṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Satthā tesam kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano³ rattitṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko atṭhārasa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁷, kathaṃ sabbehi arahattaṃ pattaṃ“ ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁸ nānattaṃ⁹“ ti vatvā „idam no, bhante kāraṇaṃ kathethā“ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārentassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathim pakke¹⁰ sitvā „mayam samma kimsukaṃ datṭhukāmā, kimsukarukkhaṃ no dassehīti“ āhamsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jetṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khānukorakāle¹¹ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphita-¹² kāle aparassa phalita-kāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūṇo“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi maṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā¹³ pītu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti pucchitvā „tunhehi kim kathitaṃ“ ti vutte attanā¹⁴ kathitanihāraṃ raṇṇo kathesuṃ. Rājā „catuhi¹⁵ pi¹⁶ tumhehi kimsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kimsukassa¹⁷ dassento sārathi imasmim kāle kimsuko

¹ C² C² omīti hi. ² B¹ adds bhikkhū tam. ³ B¹ only one attano. ⁴ B¹ ag-.
⁵ C² B¹ pas-, C² pas- corr. to phas- ⁶ F¹ adds ti. ⁷ B¹ pana ekam. ⁸ B¹ kintikaṃ diṭṭham catuhi kaṇṭhabhātikehi. ⁹ C² nānattān. ¹⁰ B¹ khānukakāle.
¹¹ B¹ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ B¹ omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiṃ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṃkhā uppannā⁴ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kimsuko diṭṭho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārāthi² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārāthi³ paripucchito ti sabbehi vo kimsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kimsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārāthi paripucchito⁵, tena vo kaṃkhā uppannā ti.

Satthā imam kāraṇam dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhā-
10 tikā vibhāgam katvā apucchitattā⁷ kimsuke kaṃkham uppādesum evam tvam pi imasmiṃ dhamme kaṃkham uppādesi⁸“ vatvā abhisambuddho hetvā dutiyam gātham āha:

2. Evam sabbehi nānehi yesam dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṃkhanti kimsukasmim va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kimsukassa adiṭṭhattā kaṃkhiṃsu evam sabbehi vipassanānānehi yesam sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanakhandhabhūdadhātubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve¹¹ tesu phassāyatanādiddhammesu kaṃkhanti yathā ekasmim neva¹² kimsukasmim cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirājā aham eva aho sin“ ti. Kimsukopamajātakam¹³.

9. Sālakajātakā.

Ekaputtako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mahātheram ārabha kathesi. So kir' ekam
25 kumārakam pabbājetvā piḷento tattha viharati. Sāmaṇero piḷam sahitum asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ C^k C^s kintettha, Bⁱ kinettha? B^p kimvettha. ² C^s -thi, Bⁱ sarāthim. ³ C^k C^s -thi. ⁴ so B^p; C^k C^s vicicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi - - - paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -tatva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ C^k -deseti, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesam sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi yeva. ¹³ Bⁱ adds aṭhamam. ¹⁴ C^k C^s -tīti, Bⁱ -tīnti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakam pattacīvaram pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti². So „nāham pabbajissāmiti³“ vatvāpi punappuna² vuccamāno pabbaji. Atha nam pabbajitadivasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīlam asahanto puna uppabbajitvā anekavāram³ yācante⁴ pi tasmiṃ „tvam n'eva maṃ sahasi⁵ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmiti³“ na pabbaji. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam nātvā na pabbajīti³“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁶“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁷“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosaṃ disvā na puna gaṇhīti⁸“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭum bikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-vikkayena jivikam kappesi. Aññataro pi ahiguṇṭhiko⁷ ekam makkataṃ sikkhāpetvā osadham gāhāpetvā tena ṣappam kilāpento jivikam kappesi. So Bārānasiyam ussave ghuṭṭhe⁸ ussavam kilitokāmo „imam mā pamajjīti⁹“ tam makkataṃ tassa vāñjakassa⁹ hatthe ṭhapetvā ussavam kilētvā sattame divase tassa santikam gantvā „kham makkato¹⁰“ 'ti pucchi. Makkato sāmikassa saddam sutvā va dhaññāpaṇato¹⁰ vegena nikkhami. Atha nam so veḷupesikāya piṭṭhiyam pothetvā ādāya uyyānam gantvā ekamante bandhitvā niddam okkami. Makkato tassa niddāyanabhāvam nātvā attano bandhanam mocetvā palāyitvā ambarukkham āruyha ambapakkam khāditvā atṭhim¹¹ ahiguṇṭhikassa¹² sarīre pātesi. So pabujjhivā ullokento tam disvā „madhuravācāya tam¹³ vañcetvā rukkha otāretvā gaṇhissāmiti¹⁴“ tam upalārento⁴ paṭhamam gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvāñ ca no hessasi issaro kule,

80

¹ so BP; C* C^o tam eva, Bⁱ tatthera. ² Bⁱ punappunnam. ³ C* C^o atheka-vāram. ⁴ Bⁱ yojente. ⁵ Bⁱ saha vasitum. ⁶ Bⁱ upagacchatīti. ⁷ C^o -guṇṭhiko, Bⁱ -kuṇḍiko. ⁸ Bⁱ samghuṭṭhe. ⁹ C* C^o vāñ-, Bⁱ dhaññāvāñ-. ¹⁰ Bⁱ dhaññāp-. ¹¹ Bⁱ atṭhihi. ¹² Bⁱ kuṇḍikassa. ¹³ Bⁱ nam. ¹⁴ C^o Bⁱ -lento.

oroḥa dumasmā Sālaka,
 ehi dāni gharāṃ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṃ mayham¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogānaṃ
 issaro, etasmā³ rukkhā otara, ehi amhākaṃ gharāṃ gamissāma, Sālaka⁴ ti
 5 nāmena ālapanto⁵ āha

Taṃ sutvā makkhaṭo dutiyaṃ gātham āha:

2. Nanu maṃ hadaye tīmaññasi
 yaṃ ca hanasi⁶ maṃ⁷ veluḷatṭhiyā,
 pakkā. vane ramāmase,
 10 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṃ hadaye tīmaññasīti nanu tvaṃ maṃ hadaye atī-
 maññasi, suhadayo ayaṃ tī maññasīti attho, yaṃ ca maṃ hanasi⁶ velu-
 atṭhiyā⁹ ti yaṃ evaṃ atīmaññasi yaṃ ca velupesikāya hanasi, tenāhaṃ nā-
 melāmīti dīpeti. Atha naṃ mayhaṃ imasmiṃ vane pakkambavane ramāmase,
 5 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti

atvā uppatitvā vanaṃ pāvisi, ahiguṇṭhiko¹⁰ pi anattamano
 attano¹¹ gehaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 makkhaṭo sāmaṇero ahoṣi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana
 20 aham evā“ ti. Sālaka-jātakaṃ¹³.

10. Kapijātaka.

Ayaṃ isi¹⁴ upasamasamūname¹⁵ rato ti. Idaṃ Satthā
 Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁶ bhikkhuṃ ārabba kathesi.
 Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṃ
 25 kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsaṃ
 pabbajitvā kuhakavattaṃ pūretīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ttha

¹ Bⁱ omits mayham. ² C^k C^s ce. ³ Bⁱ etamhā. ⁴ Bⁱ mahalakā. ⁵ Bⁱ -pento.
⁶ C^k hanasi, C^s hanasi corr. to hanasi. ⁷ Bⁱ yaṃ ca maṃ hanasi. ⁸ C^k yaṃ ca
 ma hanasi corr. to yaṃ ca hanasi. ⁹ C^k C^s veluḷatṭhiyā. ¹⁰ Bⁱ -kundiko. ¹¹ Bⁱ
 omits gehaṃ. ¹² Bⁱ dhammade-. ¹³ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ isi. ¹⁵ Bⁱ
 samiyame. ¹⁶ Bⁱ -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā“
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi
kuhako va' aggimattassa² kāraṇā makkato hutvā kohaṇṇam akāsīti“
vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 5
dhisatto Kāsiratthe³ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā ma-
tāya⁴ puttam amkenādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjam
pabbajitvā tam pi puttam tāpasakumārakam⁵ katvā paṇṇasālāya
vāsam kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre⁶ deve vas- 10
sante⁷ makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggim katvā mañ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So
makkato ekassa matatāpasassa⁸ santakāni vakkalāni nivāsetvā
ca pārupitvā⁹ ca ajinacammaṃ ekamsam¹⁰ katvā kācakamaṇḍa- 15
lum¹¹ ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggissa¹² kāraṇā
kuhanakammaṃ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹³ tam disvā
„tāta tāpaso eko sītapīlito kampamāno tiṭṭhati, idha naṃ pakko-
satha, visivessatīti“¹⁴ pitaram āyācanto¹⁵ paṭhamam gātham āha:

1. Ayam isī upasamasamyame rato 20
santiṭṭhati sisirabhayena¹⁶ aṭṭito,
handā ayam pavisatu 'mam agārakam,
vinetu sītam darathan ca kevalan ti. 198.

Tattha upasamasamyame rato ti rāgādikilesaupasame¹⁶ ca silasani-
yame¹⁶ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayenā¹⁷ ti vātavuṭṭhi- 25
janitassa sisirassa¹⁸ bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu man ti pavisatu
imam, kevalan ti sakalam anāvasesam.

Bodhisatto puttassa¹⁹ vacanam sutvā utthāya olokento
makkatābhāvaṃ nātvā dutiyam gātham āha:

¹ Bī yeva. ² C^o -mantassa. ³ Bī kāsikarathe. ⁴ C^o māyā. ⁵ Bī -ram. ⁶ C^o
-dhare, Bī acchinnadhāre. ⁷ C^k matakātāp-. ⁸ Bī pārupetvā. ⁹ Bī ekamse. ¹⁰ C^o
kājakamaṇḍalum corr. to kācakamaṇḍalum, Bī kākemaṇḍala, B^p kājakamaṇḍalum.
¹¹ Bī aggi. ¹² Bī tāpassakumāro. ¹³ C^o vī-, Bī visippīssatīti. ¹⁴ Bī yācanto.
¹⁵ Bī sītabhayena. ¹⁶ Bī -mena. ¹⁷ Bī sītabhayenā ¹⁸ Bī sītassa. ¹⁹ Bī putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasāmyame rato,
 kapī ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanātāya rosako, lāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṃ paṇṇasālaṃ sa vaje⁴ paviseyya sabbaṃ uccārapassāvakarāṇe⁵ ca aggidāneṇa ca dūseyyā⁶ ti⁶.

Evaṃ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Bo-
 dhiṣatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumāra-
 kassa¹³ kaṣiṇaparikkamaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnajjhānā Brahmalo-
 15 parāyanā ahesuṃ.

Satthā „na bhikkhave idān’ eva¹⁵ porāṇato paṭṭhāya p’ esa ku-
 hako yevā¹⁶ ’ti imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpaṇṇā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuṃ) „Tadā makkato kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhulo, pitā aham evā¹⁷ ’ti. Kapijātakaṃ¹⁷. Sigālavaggo dasamo.
 Dukanipātavāṇṇanā niṭṭhitā.

¹ C² isiṃ, B¹ isi. ² B¹ dūsasse. ³ C² ye eka, B¹ B² so evaṃ. ⁴ C² C³ avaje
 in the place of savaje, B² avase. ⁵ B¹ -kā-. ⁶ B¹ adds attho. ⁷ B¹ adds pana.
⁸ C² C³ ummukkaṃ, B¹ umpukkaṃ. ⁹ C² B¹ omit taṃ. ¹⁰ B¹ santāpetvā.
¹¹ C² pakkhanto. ¹² B¹ vanaṃ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṃ
 paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ B¹ -rassa. ¹⁴ B¹ so pi. ¹⁵ C² C³ omit
 idāneva. ¹⁶ B¹ dhammade-. ¹⁷ B¹ adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Saṃkappajātaka.

Saṃkappaparāgadhoteṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabha kathesi. Sāvattinagaravāsī² kir' 5
 esa³ kulaputto rātanasāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasam Sā-
 vatthiyam piṇḍāya caranto ekam alamkatapaṭiyattam itthim divvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enam⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 divvā⁹ anabhiratikāraṇam pucchitvā vibbhamitukāmbhāvam assa nātvā
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīlitanam¹⁰ kilese hāretvā¹¹ saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiṭṭhalādini deti, ehi tam Satthu santikam nessāmā"
 'ti ādāya agamaṃsu Satthārā ca¹² „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakam nēva bhikkhum gahetvā āgat' atthā" 'ti vutte tam attham
 ārocesum. Satthā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito" ti puc-
 chitvā „saccan¹³" ti vutte „kimkāraṇā" ti pucchi. So tam attham 15
 ārocesi. Atha nam Satthā „itthiyo nām' etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānam visuddhasattānam pi saṃkilesam¹⁵
 uppādesum, tādisā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kimkāraṇā na saṃkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṃ pāpuṇ-
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto¹⁷ purāṇapaṇṇasaṭam¹⁸ 20

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvam. ² C^k Bⁱ B^d -si. ³ Bⁱ kira eko, B^d kira ko. ⁴ Bⁱ omits ratana, B^d tena sāsane. ⁵ Bⁱ pappajjivā. ⁶ Bⁱ B^d vicari. ⁷ C^k C^s etam. ⁸ C^k -jjhādayo, C^s -cchādayo, C^s dupl.: -jjhādayo, Bⁱ bhāvāyajjhāyādayo. ⁹ Bⁱ omits divvā. ¹⁰ Bⁱ kāmarāgādi-. ¹¹ Bⁱ pahāretvā, B^d kilesam hāritvā. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ B^d add bhante. ¹⁴ Bⁱ B^d phalena. ¹⁵ Bⁱ B^d -se. ¹⁶ all four MSS. -am. ¹⁷ Bⁱ -kampavāto, B^d -kampanakato. ¹⁸ Bⁱ -paṇṇachattam.

kin na kameyyati¹, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattam²
 ayam kilesa āloṇesi, tādिसam kin na āloṇessatīti³ vatvā tehi yācīto
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente Bo-
 5 dhisatto asītikotiṅṅibhave brāhmaṇamahāsālakule nibhattitvā
 vayappatto Takkasilāyam sabbasippāni uggaṅhitvā Bārāṇasim
 paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnam accayena tesam
 petakiccāni⁵ katvā hiraṇṇolokanakammaṃ karonto „idam dhanam
 paññāyati, yehi pan' etam sambhūtam⁶ te na paññāyantīti⁷“
 10 āvajjanto⁸ samvegappatto ahoṣi, sarīrā sedā muccimsu. So
 gharāvāse ciram vasanto mahādānam datvā kāme pahāya as-
 sumukham ṇāṭisaṅgham pariccajītvā Himavantaṃ pavisitvā⁹
 ramaṇiye padese paṇṇasālam māpetvā uñchācariyāya¹⁰ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹¹ yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlam kīlanto ciram vasitvā cintesi: „ma-
 nussapatham gantvā loṇambīlam upasevissāmi, evam me sarī-
 ram c' eva thiram bhavissati jaṅghāvihāro¹² ca¹³ kato bhavis-
 sati, ye ca¹⁴ mādisassa sīlavantassa¹⁵ bhikkham vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggapadam¹⁶ pūressantīti¹⁷“ so Hi-
 20 mavantā otarītvā anupubbena carikam¹⁸ caramāno Bārāṇasim¹⁹
 patvā suriyatthagamanavelāya²⁰ vasanaṭṭhānam olokeno rājuy-
 yānam²¹ disvā „idam paṭisallānasāruppaṃ, ettha vasissāmīti²²“
 uyyānam pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamūle nisīno jhāna-
 sukkena rattim khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 25 pubbaṅṇasamaye²³ jaṭṭajīnavakkalāni saṅṭhapetvā bhikkhābhā-
 janam ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²⁴ hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā

¹ Bī kameyyāti, Bḍ ki nu kameyyāti. ² Bī abhibujjhanakasaddam ³ Bī kata-
 puttadāra-, Bḍ tattha puttā-. ⁴ Bī matam kiccāni, Bḍ matakic-. ⁵ Bī sambhūtam,
 Bḍ sambhataim. ⁶ Ck Cḡ āvajjanto. ⁷ Bī Bḍ add isipappajjam pappajjītvā. ⁸ Ck
 uñchā- corr. to uñjā-, Cḡ uñjā-, Bī uechā-. ⁹ Cḡ -mūlaphalādīhi, Bī Bḍ vana-
 mūlaphalādīhi ¹⁰ Bī jaṅgha-, Bḍ jaṅga ¹¹ Bī Bḍ add me. ¹² Ck Cḡ va. ¹³
 Bī Bḍ sīlasampannassa. ¹⁴ Bī saggam. Bḍ sakkapūram. ¹⁵ Bī carikaṃ, Bḍ carākaṃ.
¹⁶ Ck -sim. Bī Bḍ -sī. ¹⁷ Bī sūriyattaṅga-. ¹⁸ Bī omits raj. ¹⁹ Bī puppaṅṇa-
 samantare yeva. ²⁰ Ck -mattādaso, Bī Bḍ yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaram² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāram pāpuṇi. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattam³ disvā iriyāpathasmiṃ yeva⁴ pasīditvā „sace santadhammo nām⁵ atthi⁶ imassa tena abbhantare⁷ bhavitabban“ ti cintetvā „gaccha taṃ⁸ tāpasam⁹ 5 ānehīti“ ekaṃ amaccam āṇāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam¹⁰ gahetvā „rājā bhante taṃ pakkosātīti“ āha. Bodhisatto „mahāpuṇṇā¹¹, amhe rājā na jānātīti“ āha. „Tena hi bhante yāvāham āgacchāmi tāva idh¹² eva hothā“ ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākam kulūpakatāpaso¹³ n¹⁴ atthi, 10 gaccha¹⁵ taṃ ānehīti“ sayam pi vātapānena hattham pasāretvā vadanto „ito etha bhante“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalam abhirūhi¹⁶. Atha nam rājā vanditvā rājavallāmaṃke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam pañham¹⁷ 15 pucchi, pañhavyākaraṇena¹⁸ bhīyosomattāya¹⁹ pasīditvā vanditvā²⁰ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat²¹ atthā“ ti pucchitvā „Himavantavāsikā²² mayam mahārāja, Himavantā²³ āgatā“ ti vutte puna „kiṃkāraṇā“ ti pucchitvā „vassārattakāle²⁴ mahārāja nibaddhavāso²⁵ nāma laddhum vaṭṭatīti“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca²⁶ catupaccayehi²⁷ na kilamissatha, ahañ ca saggasaṃvattanikaṃ puññaṃ pāpuṇissāmīti“²⁸ paṭiññaṃ gahetvā bhuttapātarāso Bodhisatten²⁹ eva³⁰ saddhim uyyānam gantvā pañnasālam kāretvā caṃkamaṃ māpetvā sesāni pi rattitṭhānadivātṭhānādīni sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante“ ti uyyānapālam sampāticchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ B¹ ākappento, B² -ḍḍhanto. ² C¹ C² -ram. ³ B¹ B² nēva. ⁴ C¹ B² nāma atthi, B¹ nāma satti. ⁵ C¹ imassanto abbhantare, B¹ imassa tena abbhantarena. ⁶ B¹ omiṭṭe taṃ, C¹ gacchantam, B² gaccha tvaṃ. ⁷ C¹ pakkosāti, B¹ pakkosahīti. ⁸ B¹ -pañṇā, B² -puññaṃ. ⁹ C¹ kulūpaga-, B¹ kulupake-. ¹⁰ C¹ gaccham corr. to gaccha. ¹¹ C¹ -ruhi. ¹² B¹ paññābyāka-. ¹³ C¹ bhīyyo-, B¹ bhīyyo-. ¹⁴ B¹ omiṭṭe vanditvā. ¹⁵ B¹ -te-. ¹⁶ B¹ B² -tato. ¹⁷ B¹ vassāvutta-. ¹⁸ B¹ B² nibandha-. ¹⁹ B¹ B² omiṭṭe ca. ²⁰ B¹ B² catūhi paccayehi, C¹ catuppa-. ²¹ B¹ B² saṃpāpuṇissāmī. ²² B¹ B² -ttena.

dvādasa samvaccharāni tatth'eva vasi. Ath' ekadivasam rañño paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo devim āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohiyitum² vaṭṭatīti“ āha. „Kim nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam³ bhadde“ 'ti. „Deva nāham tasmim pamajjissāmi⁴, amhākam ayyassa⁵ paṭijagganam mama bhāro, tumhe nirāsamkā gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho⁶ Bodhisattam tath'eva sakkaccam upatṭhahi⁷. Bodhisatto pana rañño gatakāle nibaddhavelāya⁸ āyantvā attano rucitāya⁹ velāya rā-
 10 janivesanam gantvā bhattakiccām karoti¹⁰. Ath' ekadivasam Bodhisatte¹¹ aticirāyante devī sabbam khādanīyabhojanīyam¹² paṭiyādetvā nahātvā¹³ alaṅkaritvā¹⁴ nīcamañcakaṁ¹⁵ paññāpetvā Bodhisattassa āgamanam olokayamānā maṭṭasātakaṁ¹⁶ sithilam katvā nivāsetvā¹⁷ nipajji. Bodhisatto pi velam sēlakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāsenā gantvā mahāvātapānadvāram pāpuṇi¹⁸. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utṭhahamānāya deviyā pītakamaṭṭasātako bhassittha¹⁹. Bodhisatto visabhāgarammaṇam²⁰ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsiviso
 20 viya phaṇam katvā utṭhahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo²¹ viya ahoṣi, kilesuppādanena²² saḥ'eva jhānāni parihāyimsu, indriyāni aparisuddhāni²³ ahesum, sayam pakkhacchinnakāko²⁴ viya ahoṣi. So pubbe viya nisīditvā²⁵ bhattakiccām hi²⁶ katum nāsakkhi²⁷, nisidāpiyamāno²⁸ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādanīyam²⁹ bhojanīyam³⁰ bhikkhā-

¹ Bī kuppīto. ² C^k obhīyatum, C^e ohīyitum, Bī B^d ohīyitum. ³ Bī B^d sīlavantaṁ-. ⁴ C^k pavaḥ-, Bī pappajjissam, B^d pamañjeyam. ⁵ Bī ayya, B^d ayyakassa. ⁶ Bī omīte kho. ⁷ Bī upathāsi, B^d upathāhi. ⁸ Bī nibandham-, B^d nibandha. ⁹ Bī rucitāya. ¹⁰ Bī añāsī. ¹¹ C^k C^e Bī -satto. ¹² C^k B^d -niyabhojanīyam, C^e -niyabhojanīyam corr. to -niyabhojanīyam, Bī -niyātibhojanīyam. ¹³ Bī B^d nahātvā. ¹⁴ C^e omīte nahātvā alaṅkaritvā. ¹⁵ Bī omīte nīca. ¹⁶ Bī B^d maṭṭha-. ¹⁷ C^k Bī B^d omīte nivāsetvā. ¹⁸ Bī B^d sam-pāpuṇi. ¹⁹ Bī deviyā sarīrā maṭṭhasātako bhassī, B^d deviyā dahlritamaṭṭhasātako. ²⁰ Bī B^d add disvā. ²¹ C^k ākoṭikālo, Bī ākoṭitakālo. ²² C^k C^e add ceva. ²³ Bī B^d aparipunnāni. ²⁴ Bī pattachinda-, B^d pakkhacchanda-. ²⁵ Bī anisī-. ²⁶ Bī B^d omīte hi. ²⁷ Bī na sakkhi. ²⁸ Bī nisidā ti vuccamāno, B^d nisidāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṃ katvā
 sihapañjarena² nikkhamitvā ākāsen' eva³ gacchati evaṃ⁴ taṃ
 divasaṃ⁵ gantuṃ nāsakkhi, bhattaṃ pana⁶ gahetvā mahānisse-
 ñiyā⁷ otarivā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁸ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ⁹ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ- 5
 jivā va heṭṭhāmañce nikkhipivā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādīni vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹⁰
 ahoṣi nīlamakkhikāpariṇṇaṃ¹¹. Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alamaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ 10
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹² va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹³ assamaṃpadaṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivarivā antopavitṭho. Taṃ¹⁴
 nipannaṃkaṃ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūti-
 bhattaṃ chaḍḍāpetvā¹⁵ paṇṇasālaṃ paṭijaggitvā¹⁶ „bhante kin 15
 te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ti. Rājā
 „nama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissāma’ ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olokento vedhaṃ¹⁷ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma- 20
 hārāja aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā uṭṭhāya āsane¹⁸ nisīditvā¹⁹ imā gāthā avoca:

1. Saṃkapparāgadhoteṇa²⁰ vitakkāsisiteṇa ca
 nālaṃkatena²¹ bhaddena²² na usukārakateṇa²³ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttēṇa²⁴ nāpi²⁵ morūpasevinā
 ten' amhi hadaye viddho sabbaṅgapariḍāhinā²⁶. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcare, Bḍ -pañcareṇa. ³ Bī ākāse yeva ⁴ Ck evaṃ.
⁵ Bī tā disaṃ. ⁶ Bī Bḍ bhattabhājanaṃ. ⁷ Ck Cḥ -niyā, Bī mahāniseniñiyā ⁸ Bī
 Bḍ pana. ⁹ Ck -cittaṃtaṃ, Cḥ -cittaṃtaṃ corr. to -cittataṃ, Bī Bḍ paṭibandhacittaṃ.
¹⁰ Bī -pūtikaṃ. ¹¹ Ck Cḥ -pariṇṇā, Bḍ -kāhiparitiṇṇā. ¹² Bī Bḍ anāgāntvā.
¹³ Cḥ ukkalāpaṃ, Bī Bḍ ullāpaṃ. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Dḥ chaḍḍā-. ¹⁶ Bī paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bī Bḍ viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bī Bḍ omits āsane. ¹⁹ Bī nisīdāpetvā. ²⁰ Bī
 -rāgamohena. ²¹ Ck Cḥ nālaṃkaṭa, Bḍ nevālaṅka-. ²² Bī Bḍ bhaddena. ²³ Ck
 yusukā-, Bī usumkā-, Cḥ susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bī nakaṇṇāyatana-
 muttēṇa. ²⁵ Ck omits nā, Cḥ Bḍ na pi. ²⁶ Bī -pariḍāhinā.

a. Avedhañ¹ ca na passāmi yato ruhiram assave²,
yāva ayonisocittam, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha saṃkapparāgadhoteṇā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhoteṇā⁴, vitakkanaṇisiteṇā⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāṇe⁶ nisitena
5 nālaṅkatena⁷ bhaddenā⁸ 'ti n' eva alaṅkatena bhaddena⁹, analaṅkatena¹⁰
bibhaccheṇā¹¹ 'ti attho, na usukārakatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
na kaṇṇāyatamuttenā¹⁴ 'ti yāva¹⁵ dakkhiṇakaṇṇacūlikam¹⁶ ākaṇḍhitvā¹⁷
amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattaggiḥhapattādīhi²⁰ akatū-
pasevanena, tenaṃhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍhenāham²¹ hadaye
10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-
tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantīti dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmi
viddhaṭṭhāṇe vaṇaṇ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiramassave³¹ ti yato me
15 āvedhato³² lohitaṃ pagghareyya³³ taṃ na passāmi attho, yāva ayoniso-
cittan ti ettha yāva³⁴ ti dalhatthe nipāto, ativiya dalham katvā ayonisocittam
vaḍḍhitan ti attho, sayam me³⁵ dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano
dukkham ānītan ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṃ de-
setvā rājānaṃ paṇṇasālato bahikatvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā
20 naṭṭham³⁵ jhānaṃ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
nisinno rājānaṃ ovāditvā³⁶ „mahārāja ahaṃ Himavantam eva
gamissāmi³⁷“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto³⁸,
idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño³⁹ yācantass' eva ākāse
25 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴⁰ yāvātāyukaṃ ṭhatvā Brahma-
lok-ūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ avaddhañ, C^k C^e B^d avedhañ. ² Bⁱ ruhiram pasave. ³ C^e sayāme corr. to sayameva, Bⁱ ayame. ⁴ Bⁱ -rāgamohena. ⁵ Bⁱ B^d -nisi-. ⁶ B^d pāsāṇa, Bⁱ -pāsādena. ⁷ C^k C^e nālaṅkata, B^d nevalaṅkata. ⁸ Bⁱ B^d bhaddenā. ⁹ Bⁱ bhaddena. ¹⁰ B^d alaṅkatena, C^e alaṅkatena corr. to analaṅ-, Bⁱ alaṅkatena. ¹¹ Bⁱ vigatena, B^d viniccheṇā. ¹² B^d na usukārakatena, Bⁱ usukārāgatena and omits na. ¹³ C^k C^e omit cā. ¹⁴ Bⁱ B^d kaṇṇāyatanaṃ muttenā. ¹⁵ Bⁱ yā ¹⁶ Bⁱ takkhanakannacullakam. ¹⁷ Bⁱ ātamitvā. ¹⁸ C^k C^e na pi. ¹⁹ Bⁱ morapaseviteṇā. ²⁰ C^e B^d -dīhi. ²¹ Bⁱ -kaṇḍena, B^d -kaṇḍakenāham. ²² C^k Bⁱ -dāhinā. ²³ Bⁱ sabba. ²⁴ Bⁱ omits mahārāja. ²⁵ Bⁱ adds viddhaddhomhi. ²⁶ Bⁱ aṅganattāni, B^d aggiparittāni. ²⁷ B^d ca, Bⁱ omits va. ²⁸ C^e B^d avedhañ, Bⁱ aveddhañ. ²⁹ Bⁱ viddhaṭṭhāṇeṇa uñca. ³⁰ Bⁱ -miti. ³¹ Bⁱ ruhirapasate. ³² Bⁱ bhavēvi, B^d avedhā. ³³ Bⁱ lohitaḥḥareya. ³⁴ C^e sayameva, Bⁱ sayam me. ³⁵ Bⁱ raṭṭham. ³⁶ Bⁱ B^d ovādetvā. ³⁷ Bⁱ -māti. ³⁸ Bⁱ adds hutvā. ³⁹ Bⁱ omits rañño, C^k raññā. ⁴⁰ Bⁱ adds tatta, B^d tattha.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṅṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakaṃ⁴.

5

2. Tilamuttḥijāta.

Ajjāpi metaṃ manasīti⁵. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ kodhanaṃ⁶ ārabba kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahoṣi upāyāsabahulo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopaṃ ca dosaṃ ca appaccayaṃ ca pātvakāsi⁷. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū⁸ kathaṃ samuttḥāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya tatataṭṭāyanto⁹ vicarati, evarupe nikkodhane¹⁰ sāsane pabbajitvā¹¹ kopamattam¹² pi niggaṇṭhituṃ na sakkotīti¹³. Satthā taṃ¹³ sutva ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu¹⁴ kodhano“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idāṃ¹⁵ eva pubbe p' āyaṃ¹⁴ kodhano va¹⁵ ahoṣīti¹⁶“ vatvā atitaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahoṣi. Porāṇakarājāno¹⁷ ca attano putte „evaṃ¹⁸ ete nihatamānadappā¹⁹ sītuṇhakkhamā²⁰ lokacārittaññū ca bhavissantīti²⁰“ attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamaṇe pi sippuggahaṇatthāya dūre tiro raṭṭhaṃ²¹ pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²² puttaṃ pakkosītva²² ekatalikaupāhanaṃ²⁴ ca paṇṇacchattaṃ ca kahāpaṇasahasāṃ ca datvā „tāta Takkasilāṃ gantvā sippaṃ ug-²⁵

¹ C² B¹ B² dhammade-. ² B¹ patiṭṭhāsi. ³ B¹ B² add keciarahantā. ⁴ B¹ B² add paṭhamāṃ. ⁵ B¹ sarasīti, B² panasīti. ⁶ B¹ B² add bhikkhuṃ. ⁷ C² appaṇcaccayaṇca - - corr. to appaccayaṇca - -, C² appaṇca pātvākāsi corr. to appaccayaṇca pātvākāsi, B¹ appaṇca appaṇcayamāno akāsi, B² appaccayamāno pātvākāsi. ⁸ B¹ B² athekadivasāṃ bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁹ B¹ kaṭāyanto, B² pakāṭābhāṭāyanto. ¹⁰ B¹ evarūpena kodhena, B² evarūpe nikkodha. ¹¹ B¹ B² pappajjito samāno. ¹² B¹ kodhamattaṃ, B² kodhanamatta. ¹³ B¹ B² tesāṃ kathaṃ. ¹⁴ B¹ pi ayaṃ. ¹⁵ C² ti crossed out, B¹ B² yevā. ¹⁶ B¹ B² omit ahoṣī. ¹⁷ C² purāṇarā-. ¹⁸ C² C³ evam, B² evammete. ¹⁹ B¹ nihatamānaṃdaṇḍā, B² nihatamānampo. ²⁰ B¹ lokacaritaṃ ca jānissantīti. ²¹ B¹ tiro raṭṭhe, B² tiro raṭṭhe. ²² B¹ -vasuddesikaṃ, B² -vassudesikaṃ. ²³ B¹ B² pakkosāpetvā. ²⁴ B¹ ekapaṭānikaṃ upāhanaṇca, B² ekapaṭālikaṃ upāhanaṇca.

ganhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātāpitaro vanditvā nikhāmitvā anupubbena Takkasilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ pucchitvā ācariye³ mānavakānaṃ sippaṃ vācetvā utthāya gharadvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmim̄ thāne thito ācariyaṃ addasa tath' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanāmetvā⁷ ācariyaṃ vanditvā aṭṭhāsi. So tassa kilantabhāvaṃ nātva āgantukasamgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttabhojano thokaṃ vissamitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā aṭṭhāsi „kuto āgato si tāta“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ ti¹¹ „kassa putto sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo“ ti¹² „ken' atthena āgato“ sīti¹³ „sippaṃ uggaṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu dhammantevāsiko“ hotukāmo sīti¹⁴ so „ācariyabhāgo me ābhato“ ti vatvā ācariyassa¹⁵ pādamūle sahasatthavikaṃ thapetvā vandi¹⁷. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṃ katvā rattim̄ sippaṃ¹⁸ uggaṇhanti, ācariyabhāgadāyakaṃ gehe jetṭhaputtā viya hutvā sippam eva uggaṇhanti, tasmā so pi ācariyo sallahukena nakkhattena¹⁹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Kumāro²⁰ sippaṃ uggaṇhanto ekadivasam̄ ācariyena saddhim̄ nahāyitum̄ agamāsi. Ath' ekā mahallikā²¹ tile sete²² katvā²³ paṭṭharitvā²⁴ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khāditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhim̄ gahetvā khādi. Mahallikā „taṇhāluko nu kho“ eso²⁵ ti kiñci avatvā tuṇhī²⁶ ahoṣi. So punadivase pi tāya velāya tath' eva²⁷ akāsi. Sāpi nam̄ na kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā mahallikā²⁸ „disāpāmokkhācariyo“ attano antevāsikehi maṃ vilumpāpetīti²⁹ bāhā paggayha kandi³¹. Ācariyo nivattitvā „kiṃ

¹ Bī Bđ uggaṇhāhi. ² Bī gaṃtvā. ³ Bī Bđ ācariyo, C² -yo corr. to -ye. ⁴ Bī Bđ -to, Bī adds thito tam̄. ⁵ Bī Bđ omuñcitvā. ⁶ Bī chattañca. ⁷ Bī Bđ apanetvā. ⁸ Bī Bđ upasaṃkamitvā. ⁹ Bī Bđ omit ca. ¹⁰ Bī Bđ vutte, C² vutte corr. to vutto. ¹¹ Bī Bđ add āha. ¹² C² -siraṇṇo, Bđ adds putto. ¹³ C² C² omit ti. ¹⁴ Bī Bđ kenatthenāgato. ¹⁵ Bī Bđ kammante. ¹⁶ Bī ācariya. ¹⁷ Bī vanditvā. ¹⁸ C² C² omit sippaṃ. ¹⁹ Bī Bđ subhanakkhattena. ²⁰ Bī Bđ add pi. ²¹ Bī Bđ add itthī. ²² Bī tilānaṃ setam̄, Bđ tile nattuse. ²³ Bī adds sedhetvā. ²⁴ Bī paṭṭharitvā, Bđ pattaretvā. ²⁵ C² omits nu kho, Bđ taṇhaludhako. ²⁶ Bī Bđ -hi. ²⁷ Bī tathā. ²⁸ Bī Bđ add disvā āha. ²⁹ Bī Bđ -kkho ācariyo. ³⁰ Bī visammāpetīti, Bđ -siti. ³¹ Bī Bđ kandati, Bī adds vilati, Bđ vilapati.

etaṃ ammā¹ 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj' ekamuṭṭhiṃ² khādi hiyyo ekaṃ³ pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbam nāsessatīti⁴. „Amma,
 mā rodī, mūlan te dāpessāmīti⁵. „Na me sāmi mūlena attho⁶,
 yathā pan' esa kumāro puna evaṃ⁷ na karoti tathā naṃ⁸ sik- 5
 khāpēhīti⁹. Ācariyo „tena hi passa ammā¹⁰ 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā veḷupesikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti¹¹“ tikkhattuṃ piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā¹² olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitabhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā¹³ anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā¹⁴ ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „ahaṃ¹⁵ ācariya Bārāṇasiyaṃ rajjam¹⁶
 patvā tumhākaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹⁷“ 'ti sasneho viya paṭiññaṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasiṃ gantvā¹⁸ mātāpitaro vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹⁹ rajjasiriṃ
 passissāmīti²⁰“ puttaṃ rajje patitṭhāpesi. So rajjasiriṃ anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo²¹ „mārā-
 pessāmi nan²² ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṃ²³ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetuṃ na sakkhissāmīti²⁴“ agan-
 tvā²⁵ tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṃ saññāpetuṃ
 sakkhissāmīti²⁶“ gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato²⁷
 ti ārocāpesi. Rājā tutṭho²⁸ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopaṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi²⁹ me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ³⁰ rujati³¹, ācariyo³² nalāṭena maccum³³ ādāya

¹ B¹ B² ajjekarṇmuṭhī. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa
 kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C^k vatthakā, B¹ B² kesamat-
 takā. ⁸ B¹ B² sippaṃniṭṭhitaṃ patvā. ⁹ B¹ vandiyatāno yadā ahaṃ, B² vanda-
 māno āha yadā ahaṃ. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasiṃrajjam. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā.
¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kodho. ¹⁵ B¹ B² add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS.
 āgantvā ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and addē jīvitena me sī yenāpi brahmaṇā
 toyaṃ maṃ bāhā gahetvā tikkhattuṃ anutāsāyīti pi. ¹⁹ C^k pahaddha-, B¹ pa-
 hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C^k rujati, B¹ ruccati, B² rujjati. ²¹ B¹
 āma acariyo. ²² C^k B¹ maccu.

‘marissāmīti’ āgato, ajj’ assa jīvitam n’ atthīti“ vatvā purimā dve gāthā avoca :

1. Ajjāpi me taṃ manasi¹ yaṃ² maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā³
bāhāya maṃ gahetvāna laṭṭhiyā anutālayi⁴. 4.

5 a. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṃ maṃ bāhā gahetvāna tikkhattuṃ anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṃ maṃ⁶ bāhāya maṃ ti dvisu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahaṇāpekkham yaṃ⁸ maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutālayi⁹ anutāleno¹⁰
ca maṃ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ taṃ anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṃ h’ ettha attho. nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṃ attano jīvitambhi
nābhīramasi¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikam āgato si. yaṃ maṃ bāhā¹⁷ gahetvānā¹⁸ ‘ti yaṃ mama bāham ga-
hetvāna, yaṃ maṃ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattuṃ anutālayīti²¹
tayo vāre veluḷaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalaṃ vindāhīti²³

15 Iti naṃ maraṇena santajjento evam āha. Taṃ sutvā
ācariyo tatiyaṃ gātham āha :

a. Ariyo²⁴ anariyaṃ kubbānaṃ yo daḍḍena nisedhati
sāsanatthaṃ na taṃ veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁴ ti sundarādhivacanam etaṃ, so pan’ esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
20 bidho hoti ācāriyo dassanaariyo līṅgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu. tiracchāno vā ariyācāre tīho ācāriyo²⁶ nāma, vuttam pi c’ etaṃ²⁷ :

Ariyaṃ²⁸ vattasi vakkāṅga yo vaddham apacāyasi,

vajāmi²⁹ te taṃ bhattāraṃ, gacchath’ ubho yathāsukhan ti.

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassaniyena samannāgato dassanaariyo
25 nāma, vuttam pi c’ etaṃ :

¹ Ck Bā manasī, Bī sarasī. ² Ck C^o ya ³ Ck -muṭṭhiyā, C^o muṭṭhiyo corr. to -yā, Bī -muṭṭhiyā. ⁴ Ck Bī Bā -tālayi, C^o -tālayī corr. to -tālayī. ⁵ Ck Bī -tālayīti, C^o -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ Bī Bā omīti yaṃ maṃ. ⁷ Bī omīti padesu. ⁸ Ck -tālanagahaṇāpekkhayaṃ, C^o -tālanagahaṇāpekkhaya corr. to -tālanagahaṇāpekkhāya, Bī Bā -tālanagahaṇāpekkham yaṃ. ⁹ C^o -layī corr. to -layī, Bī -layi. ¹⁰ Bī Bā -lento, C^o -lento corr. to -lento. ¹¹ Bī omīti ca maṃ Bā maṃ. ¹² Ck C^o -yaṃ, Bī Bā -ya maṃ. ¹³ Ck Bī Bā -layi, C^o -layī corr. to -layī. ¹⁴ Bī -lanam, C^o -lanam corr. to -lanam, Bā -lanam. ¹⁵ Bī sarasīti, Bā ma mantasīti. ¹⁶ C^o -sī, Bī Bā -sīti. ¹⁷ Ck bāham, C^o Bā bāhāya. ¹⁸ Ck C^o gahetvā. ¹⁹ Ck C^o bāham. ²⁰ C^o omīti ti. ²¹ Bī Bā -layīti, C^o -layīti corr. to -layīti. ²² C^o Bī Bā tālesi. ²³ Bī vidāhīti. ²⁴ Bī ācariyo. ²⁵ Ck C^o yo panesa, Bī so pana, Bā so pasena. ²⁶ Bī ācariyo. ²⁷ Bī vutti pi ca taṃ. ²⁸ Ck C^o ariya. ²⁹ Bī jānāmi.

Arīyāvākāso si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhama gharā sapañño² ti,
nivāsanaṇṇapāraṇāliṅgagahaṇena³ samanasadiso hutvā vicaranto dussilo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Chadanaṃ katvāna subbatānaṃ
pakkhandī⁴ kuladūsako pagabbho
māyavi⁵ asaṇṇāto palāpo
patirūpena⁶ caraṃ samaggadūsīti⁷, 10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: arīyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvakā⁸ cā 'ti, tesu idha ācāraariyo⁹ adhiṭṭheto, anāriyan¹⁰
ti dussilaṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti paṇātipātādikaṃ pañcavidhaṃ¹¹ dus-
sīlyakammaṃ¹² karontaṃ, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadaṃ¹⁵ anariyaṃ hīnaṃ
lāmakaṃ pañcaverabhayaṃ kammaṃ karontaṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādīsu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍena 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karitī vāreti²⁰, sāsanaṭṭhaṃ na taṃ veran ti taṃ mahārāja akat-
tabbaṃ karonte puttadhītaṃ vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma
imaṃmīṃ loke sāsanaṃ anusatthī²¹ ovādo²² na veran, iti naṃ paṇḍitā vidū
ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jānanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṃ jāna, na²³ evarūpe ṭhāne
veran kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvaṃ mahārāja mayā evaṃ²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva
phalāphalādīni ca haranto corakammesu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahabhaṇḍaṃ³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍaṃ pañethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
ṇissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imaṃ issariyaṃ tayā³⁶ laddhan³⁶ ti. Evaṃ ācariyo rājānaṃ

¹ B¹ pappajji, B² pappajji. ² C¹ C² sapañña, B¹ B² sapp-. ³ B¹ B² add pana.
⁴ C¹ -di, B¹ B² -ti. ⁵ C¹ C² B² -vī. ⁶ B² B¹ paṭī-. ⁷ C¹ -dūsīni, B¹ samagga-
rūpti. ⁸ C¹ B² buddhasāvaka. ⁹ B¹ B² add ti. ¹⁰ B¹ naariyan. ¹¹ B¹ -dha.
¹² B¹ B² dussila-. ¹³ B¹ B² evameva, B² omits ekam. ¹⁴ B¹ B² omit vā. ¹⁵
C¹ C² attha-, B¹ anattapadaṃ. ¹⁶ C¹ -disu. ¹⁷ B¹ paharaṇena, B² paharaṇakeṇa.
¹⁸ C¹ C² B² -dhetīti. ¹⁹ B¹ B² omit su. ²⁰ B¹ B² paharanto nivāreti ²¹ C¹
anusāsani, B¹ B² anusatthāṃ. ²² C¹ -dā, B² -daṃ. ²³ B¹ tvaṃ evarūpaṃ jana-
naṃ, B² tvaṃ pi evarūpaṃ jānanaṃ. ²⁴ B¹ B² na arahasī. ²⁵ B¹ B² omit hi.
²⁶ B¹ omits mayā evaṃ. ²⁷ C¹ na-, B¹ B² add atha. ²⁸ B¹ B² -kamman. ²⁹
B¹ sandhicchedanapaṇḍadūhanagāmaghātādīni, B² sandhicchedanapaṇḍadūhanagāma-
ghātakādīni ³⁰ B¹ todaṃ, B² toḍhaṃ. ³¹ C¹ -thassa corr. to -tassa, B¹ B²
gacchatassa. ³² C¹ pañethā. ³³ B¹ omits daṇḍaṃ pañethā ti. ³⁴ B¹ B² apā-.
³⁵ B¹ B² gurum in the place of nanu maṃ. ³⁶ B¹ B² te.

- saññāpesi. Parivāretvā ʃhitā amaccāpi 'ssa katham sutvā
 „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan“ ti
 āhaṃsu. Tasmim̄ khane rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā
 „sabbissariyan te ācariya dammi, rajjaṃ paṭicchā“ 'ti āha.
 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“ ti paṭikkhipi. Rājā
 Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā² mahan-
 taṃ issariyaṃ³ datvā tam eva purahitaṃ katvā pituṭṭhāne⁴
 ʃhapetvā tass' ovāde ʃhito dānādīni puññāni katvā saggaparā-
 yano ahoṣi.
- 10 Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁵. Sac-
 capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiṃphale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-
 pannaṣakadāgāmiānāgāmino⁶ ahesuṃ⁷. „Tadā rājā kodhano bhikkhu
 ahoṣi, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Tilamuṭṭhi jātakam⁸.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

- 15 Mamannaṇānaṃ ti. Idaṃ Satthā Ālavim̄⁹ nissāya Aggā-
 lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
 Ālavakā hi bhikkhū saññācīkāyo¹⁰ kuṭiyo¹¹ kārayamānā¹² yācana-
 hulā viññattibahulā vihariṃsu „purisaṃ¹³ detha, purisatthakaraṃ¹⁴
 dethā“ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācanaṃ viññattiyā
 20 upaddutā¹⁵ bhikkhū disvā ubbijjimsu¹⁶ pi uttasimsu pi palāyimsu pi.
 Athāyasmā Mahākassapo Ālavim̄ upasaṃkamitvā piṇḍāya pāvisi¹⁷.
 Manussā theram¹⁸ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹⁹. So pacchā-
 bhattaṃ piṇḍapātaṇṭhikānto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ²⁰ āvuso
 Alavi²¹ sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā“ ti pucchitvā
 25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati²² Alaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye
 viharante²³ Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā
 etasmim̄ kāraṇe²⁴ bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā²⁵ Ālavake bhikkhū

¹ Bⁱ B^d paṭicchādesi. ² C^k ānāpetvā, Bⁱ B^d āharāpetvā. ³ Bⁱ yassaṃ. ⁴ C^k pi-
 niṭṭhāne. ⁵ B^d Bⁱ pakāsetvā jātakam̄ samodhānesi. ⁶ Bⁱ -gāmino anāgāmino. ⁷
 C^k C^e cahesuṃ. ⁸ Bⁱ B^d add dutiyaṃ. ⁹ C^k ālavim̄, Bⁱ alavi, C^e ālaviyaṃ. ¹⁰
 C^k saññāciyo, Bⁱ saṃyācīkāko, B^d saṃyācīkāyā. ¹¹ Bⁱ kuṭikāyo. ¹² C^k -no, Bⁱ
 kārayamānā. ¹³ C^k -saṃ. ¹⁴ Bⁱ B^d batthakāraṃ. ¹⁵ Bⁱ B^d omi upaddutā. ¹⁶
 C^e ubbijjimsu, Bⁱ ujjāyisu, B^d ujjāyisu. ¹⁷ Bⁱ B^d pavisitvā. ¹⁸ Bⁱ B^d mahā-
 kassapatheram̄. ¹⁹ Bⁱ paṭipajjisu. ²⁰ Bⁱ B^d puppe yaṃ. ²¹ C^k C^e B^d -vi.
²² C^k bhagaveti. ²³ C^e -to corr. to -te. ²⁴ C^e pakaraṇe, Bⁱ omits taṃ kāraṇaṃ
 - - - kāraṇe. ²⁵ C^e pātetvā corr. to -pāṭetvā, Bⁱ te bhikkhū saṃghe saunipāṭetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭṭiyo kā-
rethā“² ti „saccaṃ bhante“ ti ca³ vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
khave yācanā nāma⁴ esā sattaratanaparipunṇanāgabhavane⁵ vasantā-
nam⁶ nāgānam pi amanāpā pag eva manussānam⁷ yesam ekam ka-
hāpaṇam⁸ uppādentānam pāsānato maṃsam uppātanakālo viya hotīti“⁹ 5
vatvā⁷ atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente Bo-
dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
mātu kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
mātāpitunnam kālakiriyāya saṃviggahadayā isipabbajjam pab-
bajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālam māpetvā vasiṃsu. Tesu jetṭhassa
Uddhagaṅgāya⁸ paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya.
Ath' ekadivasam Maṇikanṭho⁹ nāma nāgarajā bhavanā¹⁰ nik-
khamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena¹¹ vicaranto kaniṭṭhassa as- 15
samam gantvā vanditvā¹² ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ
sammodanakatham katvā¹³ vissāsikā ahesuṃ vinā vattitum nā-
sakkhiṃsu. Maṇikanṭho⁹ abhiṇham kaniṭṭhatāpasassa¹⁴ santi-
kam āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase¹⁵ si-
nehena¹⁶ attabhāvam vijahitvā bhogehi tāpasam parikkhipanto 20
parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇam dhāretvā tho-
kam sayitvā¹⁷ sineham¹⁶ vinodetvā sarīram viniveṭhetvā tāpa-
sam vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
yena kiso ahosi lūkho dubbanno uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. So ekadivasam bhātu santikam agamāsi. Atha 25
nam so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbanno uppaṇ-
ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
vattim ārocetvā „kiṃ pana tvaṃ bho tassa nāgassa¹⁹ āgama-

¹ Ck saññācīkāyo, Bⁱ saññācīkāya, B^d saññācīkāyo. ² C^s Bⁱ B^d omit ca ³ Bⁱ B^d -punṇe-. ⁴ Bⁱ adds sappesam ⁵ Ck amanussānam ⁶ Ck C^s -nam, Bⁱ ka-
hāmanaka, B^d -panakam. ⁷ Bⁱ B^d add tuṃhi ahosi tehi yācīto. ⁸ Bⁱ B^d upari-
gaṅgāya. ⁹ Bⁱ -kaṇḍo. ¹⁰ Bⁱ B^d nāgabhanā. ¹¹ Bⁱ B^d māṇavavesena. ¹² Ck
omits vanditvā. ¹³ Bⁱ aññamaññaṃ samodanīyakatham gāhetvā, B^d a. 6 -yaṃ
k. kathetvā. ¹⁴ Ck Bⁱ -tāpassa. ¹⁵ Bⁱ B^d tāpasassa. ¹⁶ C^s sinehe. ¹⁷ Bⁱ
passitvā, B^d masitvā. ¹⁸ Bⁱ B^d taṃ sineham. ¹⁹ Bⁱ B^d nāgarājassa.

naṃ¹ icchasi na icchasi²“ puṭṭho „na icchāṃhīti“ āha³, „so
 pana nāgarājā tava santikaṃ āgacchanto kiṃ pilandhanaṃ⁴
 pilandhitvā⁵ āgacchatīti“ vutte „maṇiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvaṃ tasmiṃ nāgarāje tava santikaṃ⁶ āgantvā anisinne⁷
 5 yeva⁸ ‘maṇiṃ me dehīti⁹ yāca¹⁰, evaṃ so¹¹ nāgo taṃ bhogehi
 aparikkhipitvā va gamissati”, punadivase assamadvāre ṭhatvā
 āgacchantam eva naṃ¹² yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva naṃ¹³ yāceyyāsi, evan te so¹⁴ santikaṃ puna
 na āgamissatīti¹⁵“. Tāpaso „sādhū“ ti patisūṇitvā attano
 10 paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhita-
 nattam eva „etaṃ me¹⁶ attano pilandhanamaṇiṃ¹⁷ dehīti“ yāci.
 So¹⁸ anisiditvā va palāyi. Atha naṃ dutiyadivase assamadvāre¹⁹
 ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratananā na adāsi,
 ajja dāni laddhum vaṭṭatīti“ āha²⁰. Nāgo assamapadaṃ²¹
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²² udakato²³ ummujjantam
 eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa²⁴, dehi dāni²⁵ me
 etaṃ maṇiratanan“ ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpa-
 saṃ paṭikkhipanto²⁶ dve gāthā avoca²⁷.

1. Mam²⁸ annapānaṃ vipulaṃ²⁹ ulāraṃ
 20 uppajjatīmassa³⁰ maṇissa hetu,
 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāṇi
 tāses³¹ imaṃ selaṃ yācamāno,
 25 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissan ti³². 8.

¹ Bⁱ gamanāṃ. ² Bⁱ B^d vatvā. ³ C^k C^e piḷ-. ⁴ Bⁱ -ke. ⁵ Bⁱ nisinne. ⁶ Bⁱ
 adds pūrato āgacchante. ⁷ Bⁱ yāci. ⁸ Bⁱ B^d so evaṃ. ⁹ C^k C^e -ssasīti. ¹⁰ Bⁱ
 ṭhatvā āgantvā āgantvā apavissantikemevanāṃ, B^d ṭhatvā apavissantassamevanāṃ.
¹¹ C^e taṃ. ¹² Bⁱ B^d evaṃ so te. ¹³ C^k C^e -ssasīti. ¹⁴ Bⁱ pi. ¹⁵ C^k C^e piḷ-,
 Bⁱ piladdhanamaṇi me. ¹⁶ C^k C^e omīti so. ¹⁷ Bⁱ B^d assamapadadvāre. ¹⁸ Bⁱ
 hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, B^d nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹
 Bⁱ B^d assamaṃ. ²⁰ Bⁱ adds pana. ²¹ Bⁱ udake ṭhatvā ²² Bⁱ omīti yācantassa.
²³ Bⁱ idāni. ²⁴ C^k pari-, C^e pari- corr. to paṭi-, Bⁱ paṭikkhipento. ²⁵ Bⁱ B^d
 āha. ²⁶ C^e -laṃ corr. to -laṃ, Bⁱ -laṃ. ²⁷ C^k -ticassa? Bⁱ -ti assa, B^d -ti
 massa. ²⁸ C^k C^e -ssaṃ, and omīti ti.

Tattha mamannapānan ti mama yāgubhattādidibbahojanam aṭṭhapā-
nakabhedāñ ca dibbapānam, vipulan ti bahu¹, uḷāran ti seṭṭham pañītam,
tau te ti tam maṇim tuyham, atiyācako sīti kālañ ca pamāṇaṇ ca atikka-
mitvā ajja tīṇi divasāni mayham piyam manāpam maṇiratanaṇ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti tam³ kevalam na⁴ dassam, assanam pi te 5
na āgamissam⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇīti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāpe⁷ dhotaasihattho sīti attho⁸,
tāsesimaṇ selam yācamāno ti imam maṇim yācanto⁹ tvaṇ kañcanattha-
rukhaggaṇ¹⁰ abbahtivā¹¹ sīsam te chindāmiti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāsesi.

Evam vatvā so nāgarājā udake nimujjivā attano nāga- 10
bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiiyosomattāya¹⁵
kiso ahoṣi lūkho dubbāṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kañṭhassa pavattim jānis-
sāmīti“ tassa santikaṇ āgantvā¹⁶ tam bhiiyosomattāya paṇḍu- 15
rogim¹⁷ disvā „kiu nu kho bho tvaṇ bhiiyosomattāya paṇḍu-
rogī¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
'ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyaṇ gātham āha:

a. Na tam yāce yassa piyam jigimse, 20
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maṇim yācito brāhmaṇena
adassanaṇ yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na tam yāce ti tam bhāṇḍam na yāceyya, yassa piyam jigimse
ti yaṇ bhāṇḍam yassa puggalassa piyaṇ ti jāneyya, desso hotīti appiyo hoti, 25
atiyācanāyā 'ti pamāṇam atikkamitvā varabhaṇḍam yācanto tāya atiyācanāya,
adassanaṇ űeva²¹ tadjjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanaṇ eva gato.

Evam pana naṇ²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jeṭṭhabhātā attano assamam eva gato. Athāparabhāge

¹ Bⁱ bahaguṇam. ² C^k C^e yācato. ³ C^e Bⁱ B^d na. ⁴ Bⁱ B^d omit na. ⁵ Bⁱ nā-
gamissam. ⁶ C^k -ssā. ⁷ C^e -no corr. to -ṇo, B^d pāsāṇena. ⁸ Bⁱ omits sīti attho.
⁹ Bⁱ B^d yācamāno. ¹⁰ Bⁱ kañcanakhaggaṇ. ¹¹ Bⁱ sammāyitvā. ¹² Bⁱ B^d chin-
dissāmīti. ¹³ C^e taruṇa- corr. to ratanaṇ. ¹⁴ C^e paccāgañchi corr. to pacchā-,
C^k pacchā-, Bⁱ B^d pacchāgacchi. ¹⁵ Bⁱ rajjassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bⁱ B^d āgam-
āsi. ¹⁷ B^d -roginaṇ, Bⁱ sabhiyoso - - - roginaṇ. ¹⁸ Bⁱ B^d add va. ¹⁹ C^k nāgas-
sādanena, C^e nāgassādanto corr. to -danena, Bⁱ B^d nāgarājassa adassanena. ²⁰
Bⁱ -rājānaṇ ²¹ C^k -naṇ űeva, Bⁱ B^d -naṇ yeva. ²² Bⁱ B^d tam.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesuṃ.

Satthā „evaṃ bhikkhave sattaratanapariṇaṇṇāgabhavane³ va-
santānaṃ³ nāgānaṃ pi yācana⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
5 sānaṃ“ ti⁶ imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho Ānando ahoṣi, jettho pana aham evā“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakaṃ⁷.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajāta.

Bhutvā tiṇaparighāsaṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheraṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṃ vassaṃ vasitvā cārikaṃ caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāraṃ karissāma“ ti Buddha-
pamukhassa saṃghassa⁸ dānaṃ⁹ dadanti. Vihāre ekaṃ dhammagho-
sakabhikkhū¹⁰ ṭhapesuṃ, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesāṃ tesāṃ¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekaṃ eva paṭivimsaṃ¹⁵ sajjetvā tesāṃ tesāṃ manussānaṃ
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikaṃ
āgantvā „mayhaṃ ekaṃ bhikkhū dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā diṇṇā, Sāriputtathero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkhaṃ²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattāṃ
gahetvā gharaṃ netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
suṃ. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo taṃ pavattim sutvā tassā sātakena
25 c' eva sahasatthavikāya ca saddhim bhattabhājanāni pahīni²⁵: „may-
haṃ ayyaṃ²⁶ parivisaṃānaṃ imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ime kahāpaṇe
valañjetvā²⁷ therāṃ parivisaṃ²⁸“ ti, yathā ca rājā evaṃ Anāthapiṇ-

¹ C^k omits te. ² Bⁱ B^d -puṇṇe-. ³ Bⁱ B^d add sabbesaṃ. ⁴ Bⁱ adds nāma. ⁵ C^k kimaṅgaṃ, Bⁱ kiṃ maṅgaṃ, B^d kiṃ maṅga. ⁶ Bⁱ B^d add satthā. ⁷ Bⁱ B^d add tatiyaṃ. ⁸ Bⁱ B^d bhikkhusaṃghassa. ⁹ Bⁱ B^d mahādānaṃ. ¹⁰ Bⁱ -kaṃ bhikkhū, B^d -pakaṃ. ¹¹ Bⁱ āgatā. ¹² C^k repeats yattake. ¹³ Bⁱ only one tesāṃ, C^k having originally one tesāṃ has later added another. ¹⁴ Bⁱ B^d add itthi. ¹⁵ C^k -vissaṃ, B^d paṭivissaṃ. ¹⁶ Bⁱ -usu. ¹⁷ C^k omits ussūre, Bⁱ ussure. ¹⁸ Bⁱ B^d omit bhikkhū. ¹⁹ C^k C^k Bⁱ -thero. ²⁰ Bⁱ B^d add athi. ²¹ Bⁱ yācasu. ²² Bⁱ bhikkhū. ²³ C^k Bⁱ -re-. ²⁴ Bⁱ etāya. ²⁵ C^k pahīni, C^k pahīni. ²⁶ C^k omits ayyaṃ, Bⁱ ayya, B^d ayyassa. ²⁷ C^k va-, Bⁱ valañjetvā. ²⁸ Bⁱ parivisaṃ, B^d -vissaṃ.

ḍiko culla-Anāthapīḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahīni², aññāni³
 pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpane
 pahīniṃsu, evaṃ ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattam labhi.
 Thero⁷ tāya dinnayāgum⁸ eva pivivā tāya katakhajjakam eva pakka-
 bhattam eva ca⁹ paribhuñjivā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
 pattiphale patiṭṭhāpetvā vihāram eva agamāsi¹⁰. Dhammasabhāyāṃ
 bhikkhū therassa guṇakatham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati
 mahallikagahapatāniṃ¹¹ duggatabhāvato¹² moci¹³ patiṭṭhā ahoṣi, tāya
 dinnam āhāram ajjucchanto paribhuñjatīti¹⁴“. Satthā āgantvā „kāya 10
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
 nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etiṣṣā mahallikāya
 avassayo¹⁵ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajjucchanto
 paribhuñji¹⁶, pubbe pi paribhuñji yevā“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte¹⁶ Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule¹⁷ nibbatti. Uttarāpatha- 15
 jānapadā¹⁸ pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyāṃ¹⁹ ānetvā
 vikkiṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni²⁰ ādāya
 Bārāṇasimaggam²¹ paṭipajji. Antarāmagge²² Bārāṇasito avi-
 dūre²³ eko²⁴ nigamo²⁵ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo setṭhi
 ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulaṃ anukka- 20
 mena parikkhayaṃ gataṃ, ekā²⁶ mahallikā avasesā²⁷, sā tas-
 miṃ nivesane vasati. Atha²⁸ so assavāṇijo taṃ nigamaṃ²⁹
 patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmim³⁰ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
 hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa³¹ ekissā
 ājāṇiyavālavāya³² gabbhavuṭṭhānaṃ ahoṣi. So dve tayo divase 25
 vasitvā³³ „rājānaṃ passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha
 naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ C^o cullanātha-, Bⁱ B^d cūlanātha-. ² C^o pahīni, Bⁱ B^d pahīniṃsu. ³ Bⁱ B^d adds pl. ⁴ Bⁱ B^d -dvesatā-. ⁵ Bⁱ B^d repeat attano. ⁶ Bⁱ B^d add pana. ⁷ Bⁱ B^d dinnamāya-. ⁸ Bⁱ B^d omit ca. ⁹ Bⁱ B^d āg-. ¹⁰ C^o Bⁱ B^d -tāni. ¹¹ Bⁱ B^d dukkhato, C^o -bhavato. ¹² Bⁱ adds tassa ¹³ C^o -bhuñjīti, Bⁱ -bhuñcatīti. ¹⁴ Bⁱ -kāyāvassayo. ¹⁵ Bⁱ bhuñji. ¹⁶ Bⁱ adds bhikkhave. ¹⁷ Bⁱ ajjavāṇija-, B^d assavā- ¹⁸ Bⁱ B^d -janapadato. ¹⁹ Bⁱ B^d -ṇasi. ²⁰ Bⁱ B^d pañcasataassāni. ²¹ C^o -si- ²² Bⁱ adds ca, B^d va. ²³ Bⁱ atidūre. ²⁴ C^o adds ca ²⁵ Bⁱ B^d nigamagāmo. ²⁶ Bⁱ B^d add va. ²⁷ C^o avasādhā corr. to avasiṭṭhā, Bⁱ aṭatiṭhā, B^d avasiṭhā. ²⁸ Bⁱ B^d add kho. ²⁹ Bⁱ B^d nigamagāmaṃ. ³⁰ Bⁱ tassa, B^d tassa. ³¹ Bⁱ B^d divase pl. ³² Bⁱ ajāṇiyāvālavāya, B^d ājāṇiyavāla-. ³³ Bⁱ B^d add asse balaṃ gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanam me dadamāno imam pi assa-
 potakam vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāṇijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasinēham paccupaṭṭhā-
 petvā avassāvanajhāmakabhataṃ² vighāsatiṇāni³ datvā tam
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsam gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khādakassa sindhavapotakassa ṭhitaṭṭhānato gandham ghāyitvā
 ekaasso pi geham pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto⁶ mahallikam
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 añño⁸ asso nāma n’ atthi, aham pana puttam katvā ekam
 assapotakam paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kaham so ammā“
 ’ti. „Caritum⁹ gato tātā“ ’ti. „Kāya velāya āgacchissati¹⁰
 ammā“ ’ti. „Sakālass’ eva¹¹ āgacchissati¹² tātā“ ’ti. Bodhisatto
 tassa āgamanam patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisidi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass’ eva¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakam¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayam sindhavo anaggho¹⁶, mahallikāya mūlam datvā gahetum
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi geham pavisitvā attano
 vasanattāhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā geham pa-
 20 visitum¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvihatiham vasitvā asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imam²⁰ assapotakam²¹ mūlam ga-
 hetvā mayham dehīti“ āha. „Kim vadesi tāta, putte uāma
 vikkīnantā atthīti²²“. „Amma tvam etam kim khādāpetvā
 paṭijaggasīti“²³. „Odanakañjikajjhāmbhattam²³ vighāsatiṇam
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyevā²⁴ paṭijaggāmi tātā“ ’ti.
 „Amma aham etam labhitvā piṇḍarasabhojanam bhojessāmi,

¹ Bⁱ gehavettanato, B^d gehavettanato. ² Bⁱ athassa sā odanakuphākacchāmabhat-
 tam, B^d athassa sā odanakuṇḍakajhāmakapattañca. ³ B^d adds ca, Bⁱ -ṭiṇam. ⁴
 Bⁱ B^d -jaggi. ⁵ Bⁱ B^d gacchanto. ⁶ Bⁱ B^d add tam. ⁷ Bⁱ B^d kiñci. ⁸ Bⁱ añño.
⁹ C^o vapitum? corr. to caritum, Bⁱ B^d khādītum. ¹⁰ Bⁱ B^d āgamissati, C^o āgac-
 chati. ¹¹ Bⁱ B^d sāyaṇhe. ¹² Bⁱ B^d omit āg-. ¹³ Bⁱ B^d -potako. ¹⁴ Bⁱ vicāritvā
 kāle yeva, B^d pāto gocacām caritvā kāle yeva. ¹⁵ Bⁱ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ Bⁱ B^d
 add. ti. ¹⁷ Bⁱ cintetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sindhavapotako. ¹⁹ Bⁱ adds na. ²⁰ B^d pe,
 Bⁱ omits imam. ²¹ Bⁱ ’d -kassa. ²² Bⁱ puttam vikkīnantā nāma natthīti. ²³
 Bⁱ odakakuṇḍakajhāmbhatta, B^d odanakuṇḍakajhāmakattam. ²⁴ C^o pāsetvā,
 Bⁱ pāsītā, B^d pāyitvā.

ṭhitatṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapiṭṭhe¹ ṭhapessā-
 mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhaṃ anubhavatu, gahetvā
 naṃ gacchā³“ ’ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
 naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁴ sahasat-
 thavikā⁵ ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavatthaiṃ⁶ nivāsāpetvā alaṃ-
 karitvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummī-
 letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhiṃ
 parimajjitvā „ahaṃ⁹ mayā puṭṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹⁰
 gaccha tātā¹¹“ ’ti āha¹². Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
 divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi¹³
 tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānāti¹⁴“
 doṇiyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁵
 bhojanaṃ bhuñjissāmīti¹⁶“ taṃ¹⁷ yāguṃ pātuṃ¹⁸ na icchi¹⁹.
 Bodhisatto taṃ²⁰ vīmaṃsanavasena paṭhamaṃ gātham āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
 etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnāṃ
 tesāṃ tesāṃ¹⁸ khādītāvesaṃ tiṇaparighāsaṃ khātāṃ vighāsatiṇaṃ bhuñjitvā¹⁹
 vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ ti ettha ācāmo vuccati odanāvesaṃ²⁰
 kuṇḍakaṃ²¹, kuṇḍakaṃ eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḍḍhito sīti dīpeti, etaṃ te ti
 etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
 eva² dinnāṃ taṃ tvaṃ²³ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taiṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posāṃ na jānanti jātiyā vinayena vā
 pahūt’ attha²⁴ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11. 9
 3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi²⁵ yādis’ āyaṃ hayuttamo,
 jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍadakaṃ ti. 12.

¹ Bī attarapa-. Bd attano pi. ² Bī putto ca bhogasukhaṃ labhisuṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā, Bd putto bhoge sukhaṃ anubhavituṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā.
³ C² ca ⁴ C² -kaṃ, Bī Bd -kāyo ⁵ C² navavatthaiṃ, Bī navavattāṃ, Bd -kāya navavattāṃ ⁶ Bī omits al-. ⁷ C²ssa ⁸ Bī Bd āha. ⁹ Ck labhivāṃ, Bī puttapo - - laddhitvaṃ, C² labhitvā, Bd puttapo - - laddha tvaṃ. ¹⁰ Bī Bd tāta gacchāhi. ¹¹ Bī ti vatvā ¹² Bī Bd vīmaṃsissāmi. ¹³ Bī omits imaṃ. ¹⁴ Bī Bd omits taṃ
¹⁵ Bī omits pātuṃ, Bd pāyituṃ. ¹⁶ Bī icchasi. ¹⁷ Bī Bd tassa. ¹⁸ Bī Bd adds vighāsaṃ. ¹⁹ Bī tiṇaparighāsaṃ bhuñcatvā. ²⁰ Ck -vassanaṃ, Bī Bd -vasānaṃ.
²¹ Bī Bd -kaṃ ti. ²² Ck C² nadeva? Bī tameva, Bd mayāpitameva. ²³ C² kaṃ tvaṃ, Bī Bd tvaṃ taṃ. ²⁴ Ck pahutattha, Bī bahumitattha, Bd ahaṃ tattha. ²⁵ Ck C² jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmīn thāne, posan ti sattaṃ, jātiyā vinayena
vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evaṃ na jānanti,
mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayaṃ
attānaṃ sandhāya vadati, jānanto jānamāgamma³ ti ahaṃ attano⁴ balaṃ
5 jānanto jānam eva⁵ taṃ āgama paṭicca tava santakam⁶ kuṇḍakam na
bhuñjissāmi, na hi tvam kuṇḍakam bhojāpetukāmatāya cha sahaṃsāni datvā
maṃ ganhīti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tava⁷ vimānsanattthāya taṃ⁸ mayā
kataṃ, mā kujjhā⁹ ti¹⁰ taṃ subhojanam bhojtvā ādāya rāja-
10 gaṇam¹¹ gantvā¹² ekasmīn passe pañca assasatāni thapetvā¹³ ekas-
mīn passe cittasānīm¹⁴ parikkhipivā hetthā attharakam¹⁵ san-
tharivā¹⁶ upari celavitānam¹⁷ bandhitvā sindhavapotakam¹⁸
thapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayam asso¹⁹ kasmā
visum thapito“ ti pucchitvā „mahārāja ayaṃ sindhavo ime asse
15 visum akato mocessatīti²⁰ „sobhaṇo²¹ bho sindhavo“ ti pucchi.
Bodhisatto „āma mahārājā“ ti vatvā „tena hi²² ssa²³ javaṃ
passāmīti²⁴“ vutte taṃ assam kappetvā abhiruhitvā²⁵ „passa²⁶
mahārājā“ ti manusse ussārāpetvā²⁷ rājaṅgaṇe assam vāhesi²⁸.
Sabbam rājaṅgaṇam nirantaram assapantihi²⁹ parikkhittam iva³⁰
20 aho³¹. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa³²
vegaṃ“ ti vissajjesi, ekapuriso pi nam na addasa³³. Puna
rattapaṭṭam³⁴ udare parikkhipivā vissajjesi, rattapaṭṭam³⁵ eva
passimsu. Atha nam antonagare ekissā uyyānapokkharaniyā
udakapitthe vissajjesi, tatth³⁶ assa³⁷ udakapitthe dhāvato khu-
25 raggāni³⁸ pi na temimsu. Puna vāram³⁹ paduminipannānam⁴⁰

¹ Ck nā, Cs nā corr. to na. ² Bī gurukam sallāpanam ālapanto, B^d gurukasallāpāna
ālapanto. ³ Ck* Bī jānantameva. ⁴ Bī santike, B^d santaka. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Ck
ta, Cs ta corr. to na, Bīd omits taṃ. ⁷ Bī matukucchitam, B^d mācucchiti. ⁸ Bīd
-ue. ⁹ Bī omits gantvā. ¹⁰ Bīd katvā. ¹¹ C* cittasānīm corr. to -sānīm, Bī vicitra-
sānīyā, B^d vicittasānīyā. ¹² Bīd attaraṇam. ¹³ Bīd pattharivā. ¹⁴ C* cela-. ¹⁵ Ck
-potam. ¹⁶ Bī so. ¹⁷ add vutte; Ck* ime asse suṃ kato mo-, B^d imesu asse visum
akate mo-, Bī imesu assesu visum akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bīd assa. ²⁰ Bīd
passissāmīti. ²¹ Bīd rūyhitvā. ²² Bīd passatha. ²³ Bīd ussāretvā. ²⁴ Bīd pāhesi.
²⁵ Ck* apassanti, Bī asassahī, B^d assapantihi. ²⁶ Bīd eva, Bī evā. ²⁷ Bī hoti. ²⁸ Ck
-potassa. ²⁹ C* nam nāddasa, Bīd na nam addassa. ³⁰ Ck -paddham, C* paṇḍam
corr. to -paddham, Bīd -paṭam. ³¹ Ck -paddham, C* -paṇḍam corr. to -paddham,
Bīd -paṭam. ³² Bī tassa in the place of tatthassa. ³³ Bīd muggarāni. ³⁴ Bīd puna-
kavāram. ³⁵ Ck -ni-, C* -nipattānam corr. to -nipannānam, Bīd nipattānam.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na, uduke osidāpesi. Evam assa
javasampadaṃ dassetvā oruyha pāṇim¹ paharitvā hatthatalaṃ
upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
tale atthāsi. Atha Mahāsatto rājānaṃ āha: „mahārāja imassa³
assapotakassa⁴ sabbākārena vege dāssiyamāne samuddapari- 5
yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upaddha-
rajjaṃ adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisīñcitvā maṅgalassaṃ⁸
akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi⁹ ssa mahā
ahosi, tassa pi¹⁰ vasanattthānaṃ rañño alaṃkatapaṭiyatto vāsa-
gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṃ¹⁰ 10
akāṃsu, gandhadāmamālādāmāni¹¹ osārayiṃsu, upari suvaṇṇa-
tārakakhacitaṃ¹² celavitānaṃ ahosi, samantā¹³ cittaśāni¹⁴ pa-
rikkhittā va ahosi, niccaṃ gandhatelapadīpo¹⁵ jhāyi¹⁶, uccāra-
passāvattthāne pi¹⁷ ssa suvaṇṇakataṭhaṃ¹⁷ ṭhāpayiṃsu, niccaṃ
rājārahabbojanam¹⁸ eva bhūñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya 15
rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Rājā
Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā sagga-
parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahū²⁰ sotāpannā sakadāgāmiānāgā- 20
mino²¹ ahesuṃ) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
dhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāñijo²⁴ pana aham eva²⁵ ti.
Kuṇḍakakācchisindhavajātakaṃ²⁵“.

5. Sukajātaka.

Yāvaṃ²⁶ so mattamaññāsīti. Idam Satthā Jetavane 25
viharanto ekaṃ atibahuṃ bhūñjitvā ajīrakena kālakataṃ²⁷ bhikkhūṃ

¹ C^s pāṇim corr. to pāṇim. ² Bid āgantvā. ³ Bid ayam. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ tam passitvā, B^d tu passitvā. ⁷ Bid
-potakaṃ. ⁸ Bid maṅgalaassaṃ. ⁹ Bid hi. ¹⁰ C^s bhūmilū-, B^d bhūmmivilepanaṃ.
¹¹ Bid -lādāmādīni. ¹² Bid -tārakavicittaṃ. ¹³ Bid samantato. ¹⁴ C^s -sānīni.
¹⁵ B^d -padīpā. Bⁱ -teladīpā. ¹⁶ C^s jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyiṃsu. ¹⁷ C^s -haṃ
corr. to hā. ¹⁸ C^s -rahaṃ-, B^d rājabhoj-. ¹⁹ C^s omitt sac-. ²⁰ all three MSS.
bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmiānāgāmino ara-
hantā. ²² Bⁱ omitt ayameva. ²³ C^k -kāya, C^s -kāya eva. ²⁴ C^k C^s -ñijo. ²⁵
Bⁱ add catutthaṃ. ²⁶ Bid yāva. ²⁷ Bid kālakataṃ.

ārabbha kathesi. Tasmim kira evam kālakate¹ dhammasabbhāyam bhikkhū tassāgunakatham² samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu attano kucchipamāṇaṁ⁴ ajānitvā atibahum⁵ bhuñjitvā⁵ jīrāpetum⁶ asak-konto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave eta-
 5 rahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato⁷“ ti vatvā⁸ atitām āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahma datte rajjam kārente Bo-
 dhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyam nibbattitvā ane-
 10 kānam sukasahassānam samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
 santānam rājā ahoṣi. Tass' eko putto ahoṣi. Tasmim balap-
 patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahoṣi. Sukānam kira sīgho
 vego hoti¹⁴, tena tesam mahallakakāle paṭhamam cakkhum¹⁵
 eva¹⁶ dubbalam hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulā-
 15 vake katvā¹⁸ gocaram āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivasam go-
 carabhūmim gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddam olokento
 ekadīpakam²⁰ passi, tasmim pana suvaṇṇavaṇṇam madhura-
 phalam²¹ ambavanam atthi. So pūnadivase gocaravelāya up-
 patitvā tasmim ambavane otaritvā ambarasam pivitvā amba-
 20 pakkam ādāya gantvā²² mātāpitunnam adāsi. Bodhisatto tam
 khādanto rasam jānitvā²³ „tāta nanu imam asukadīpake amba-
 pakkam“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etam dīpakam
 gacchantā nāma sukā dīgham āyum pālentā²⁴ nāma n' atthi,
 mā kho tvam puna tam dīpakam²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
 25 canam agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivasam bahum
 ambarasam pivitvā mātāpitunnam²⁷ ambapakkam ādāya samud-

¹ Bⁱ tasmī kira samaye etasmī kālāṅkate. ² C^k tassāguna-, C^o Bⁱ tassa aguna-.
³ Bⁱ omits nāma. ⁴ C^k pucchipamāṇam. ⁵ Bⁱ omits ati - - tvā ⁶ Bⁱ jī-. ⁷
 Bⁱ -paccayena mato yevā. ⁸ Bⁱ add tuṅhi ahoṣi tehi yācito. ⁹ Bⁱ -tappa-.
¹⁰ C^o samuddāgate. ¹¹ Bⁱ -tappadese. ¹² Bⁱ balapatte, B^d vayappatto. ¹³ C^o
 -kku, Bⁱ -kku. ¹⁴ Bⁱ ahoṣi. ¹⁵ Bⁱ cakkhu. ¹⁶ Bⁱ omit eva ¹⁷ Bⁱ
 dubbalameva ahoṣi. ¹⁸ Bⁱ ṭhapetvā, B^d thapetvā. ¹⁹ Bⁱ āharāpetvā. ²⁰ C^o B^d
 ekam-. ²¹ Bⁱ madhurasaphalam. ²² Bⁱ āgantvā. ²³ Bⁱ sañcānitvā, B^d
 sañjānitvā. ²⁴ Bⁱ pāleno, C^k -to corr. to -tā. ²⁵ Bⁱ omits puna tam dīpa-
 kam. ²⁶ Bⁱ āg-. ²⁷ Bⁱ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya
 abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa
 gahitaṃ ambapakkāṃ pati. So anukkamena āgamanavithim⁴
 jahitvā osīdanto udakapitṭhen' evāgacchanto⁵ udake⁶ pati⁷.
 Atha naṃ eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmiṃ 5
 āgamanavelāya⁸ anāgacchante yeva⁹ „samudde patitvā mato“
 ti¹⁰ aññāsi. Ath' assa mātāpitāro pi¹¹ āhāraṃ alabhamāuā
 sussitvā marīṃsu.

Satthā idaṃ¹² atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvaṃ¹³ so mattam aññāsi bhojanasmim vihaṅgamo
 tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.
2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanaṃ ajjhupāhari¹⁴
 tato tatth' eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.
3. Tasmā mattaññūtā¹⁵ sādhu bhojanasmim agiddhitā,
 amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṃ¹⁶ so ti yāva so vihaṅgamo¹⁷ bhojane mattam aññāsi,
 tāva addhānam āpādi tattakāṃ¹⁸ kālaṃ jīvitaddhānaṃ¹⁹ āpādi āyuraṃ
 vindi²⁰, mātaraṃ ca²¹ ti desanāsīsam etam, mātāpitāro ca aposayiti attho,
 yato ca kho²² ti yasmim ca²³ kho kāle. bhojanaṃ ajjhupāharitī amba- 20
 rassaṃ ajjhohari, tato ti tasmiṃ kāle, tattheva saṃsīditi tasmiṃ samudde
 yeva osīdi nimujji macchabhojanatoṃ āpajji. tasmā mattaññūtā²⁴ sādhu ti
 yasmā bhojane amattaññūsuko²⁵ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim
 agiddhitāsaṃkhātā²⁶ mattaññūtā²⁷ sādhu, pamāṇajānanam sundaraṃ ti attho,
 atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āhāreti²⁸ n' eva davāya-pe-²⁹ phāsuvihāro ca³⁰ 25
 Allam sukkaṇ ca bhujjanto na bālham³⁰ suhito siyā,
 ūnudaro³¹ mitāhāro sato bhikkhu paṭibbaje.

¹ Bī -kenāgacchanto, B^d kena ga-. ² Bī^d atibhāratāya. ³ Bī^d niddāyābhibhūto.
⁴ C^k āgamāna-, Bī āgamanavittī, B^d -vittim. ⁵ Bī -piṭhe āg-, B^d -piṭhenevagā-,
 Bī adds osadhento. ⁶ Bī^d add yeva. ⁷ Bī^d add so udake osīdati. ⁸ Bī^d
 -lāyam eva. ⁹ Bī^d omit yeva. ¹⁰ Bī^d mato bhavissatīti. ¹¹ Bī^d omit pi. ¹²
 Bī^d imam. ¹³ Bī^d yāva. ¹⁴ Bī -naṃ majjhu-. ¹⁵ C^k Bī -ññūtā? ¹⁶ Bī^d
 yāva. ¹⁷ Bī adds va. ¹⁸ Bī^d tattakam. ¹⁹ Bī jīvitam-, B^d jīvita ad-
²⁰ Bī^d vindati. ²¹ so all four MSS. ²² Bī^d omit ca. ²³ Bī -ññūtā. ²⁴
 Bī samattaññūsūkko. ²⁵ C^k agiddhatā-, Bī^d agiddhitā -- to. ²⁶ Bī mat-
 taññūbhāvo, B^d mattaññūbhāvo. ²⁷ Bī āharati. ²⁸ Bī tavāya na madāya, B^d
 davāya na madāya pa. ²⁹ Bī^d cā ti. ³⁰ Bī phāla, B^d alam. ³¹ Bī anadaro,
 B^d onudaro.

Cattāro pañca ālope abhuvā udakam pive.
alam¹ phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sada satimato² mattam janato⁴ laddhabhojane⁴
tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, sanikam⁶ jīratī, āyū⁷ pālayantīti
5 evam vappitā⁸ mattaññutāpi sādhu,
Kantāre puttamanisam va akkhas⁹ abbañjanam⁹ yathā
evam āhari¹⁰ āharam yāpanatthāya mucchito¹¹ ti
evam vappitā agiddhitāpi¹² sādhu, Pāliyam¹³ pana agiddhimā¹⁴ ti likhitam,
tato¹⁵ ayam Aṭṭhakathāpatho va sundarataro, amattaññū hi sīdantīti¹⁷
10 bhojane pamānam ajānantā hi rasatanhāvasena pāpakammaṃ katvā catusu¹⁷
apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamānam jā-
nanti te ditthadhamme pi samparāye pi na sīdanti.

Satthā imam dhammaḍḍesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannāpi sakadāgāmino pi
15 anācānino pi arahantāpi¹⁹ ahesum) „Tadā²⁰ bhojane amattaññū bhik-
khu²¹ sukarājaputto ahoṣi²², sukarājā pana aham evā²³ ti. Suka-
jātakam²⁴.

6. Jarudapānājātaka.

Jarudapānam²⁴ khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto Sāvatti-vāsino²⁵ vāññije ārabha kathesi. Te kira Sāvatti-
thiyam bhaṇḍam gahe tvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle
Tathāgatam nimantevā mahādānam datvā saraṇāni gahe tvā sīlesu
patiṭṭhāya Satthāram vanditvā „mayam bhante vohāratthāya dīgha-
maggam gamissāma, bhaṇḍam vissajjetvā siddhipattā²⁶ sotthinā pac-
25 cāgantvā puna tumhe vandissāmā²⁷ ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te
kantāramagge purānaudapānam²⁷ disvā „imasmim udapāne pāliyam u-
atthi. mayam ca pipāsītā, khaṇissāma nam²⁸ ti²⁸ khaṇantā paṭipāṭiyā

¹ C^k C^s alam. ² Bⁱ sati-, B^d sadi-. ³ Bⁱ B^d jānanato ⁴ Bⁱ B^d -nam. ⁵ C^k
C^s tanu tasse. Bⁱ tanu tassa. B^d tanu kassa. ⁶ C^s Bⁱ B^d sauikam. ⁷ C^k C^s
Bⁱ āyu, B^d āyūm. ⁸ C^k C^s -ta. ⁹ B^d bhañjanam, Bⁱ pañcanam. ¹⁰ C^k āhari.
C^s āhariya. ¹¹ Bⁱ mukujhito, B^d mujjhito. ¹² C^k C^s agiddha-. ¹³ C^s pāliyam,
B^d pāliyam. ¹⁴ Bⁱ giddhimatā, B^d agiddhitā. ¹⁵ B^d omits tato, Bⁱ pāto. ¹⁶ C^k
C^s Bⁱ sīdanti. ¹⁷ C^k C^s catusu. ¹⁸ C^k C^s Bⁱ bahu. ¹⁹ C^k C^s -to pi. ²⁰ Bⁱ
B^d add sunko rājaputto. ²¹ B^d omits bhikkhu, C^k Bⁱ B^d add ahoṣi. ²² Bⁱ B^d
omit sakarājaputto ahoṣi. ²³ B^d suka-, Bⁱ B^d add pañcanam. ²⁴ C^k C^s jarū-.
²⁵ B^d sāvatti. Bⁱ sāvattiyam, both omit vāsino. ²⁶ C^k C^s siddhayattā? Bⁱ
saddhipattā. ²⁷ C^k C^s purato-. Bⁱ B^d add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe-⁴ veḷuriyam labhimsu. Te⁵ ten' eva⁶ santuṭṭhā hutvā tesam ratanānam sakaṭāni pūretvā sotthiṇā Sāvattim⁷ paccāgamimsu. Te ābhatam⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhippattā¹⁰ bhattam dassāmā¹¹” ’ti Tathāgataṃ nimantevā dānam datvā vanditvā ekamantam nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhākāram¹⁴ Satthu¹⁵ ārocesuṃ. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā pamāṇānūṭāya¹⁷ dhanān ca jīvitaṃ ca labhittha, porāṇakā pana asantuṭṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānam vacanam akatvā jīvitakkhayaṃ pattā¹⁹” ti vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārānasiyam²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto
satthavāhajetṭhako ahosi. So Bārānasiyam²¹ bhaṇḍam gahetvā sakaṭāni pūretvā bahuvāṇije ādāya tam eva kantāram paṭipanno tam eva udapānam addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyam pivissāmā²³” ’ti udapānam khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādini²⁴ labhimsu. Te²⁵
bahum pi ratanam labhitvā tena asantuṭṭhā „aññam pi ettha
ito sundaratarām²⁶ bhavissatīti²⁷” bhīyosomattāya uam²⁸ kha-
ṇimsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁹ āha: „kho vāṇijā, lobho
nām’ esa vināsamūlam³⁰, amhehi bahum³¹ dhanam laddham,
ettakena³² santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā³³” ’ti. Te³⁴ tena
vāriyamānapi³⁵ khaṇimsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
gahīto³⁶. Ath’ assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne
bhijjante leḍḍusu³⁷ ca paṃsusu³⁸ ca patamānesu kuddho ṭha-
petvā Bodhisattam avasese pi sabbe³⁹ nāsikavātena⁴⁰ paharitvā

¹ Ck C^o Bⁱ ca. ² Bⁱ B^d bahu. ³ B^d ayam, Bⁱ omits ayam. ⁴ Bⁱ tipusāram loham, B^d loham tipusāram; cfr. v. 1. ⁵ Bⁱ B^d omit te. ⁶ Bⁱ adds vudipattā, B^d vuddha-. ⁷ Ck C^o -iyam. ⁸ Bⁱ te ca tam. ⁹ Ck C^o Bⁱ omits mayam. ¹⁰ Ck C^o siddhayattā, B^d siddhimppattā. ¹¹ B^d khānam dassāmi, Bⁱ bhagavantamjvan-dissāmā. ¹² C^o Bⁱ -nā. ¹³ B^d dhana, Bⁱ omits dhanassa. ¹⁴ B^d laddhakāru-ṇam, Bⁱ luddhakāraṇam. ¹⁵ Ck sutthu, B^d satthuuo. ¹⁶ Ck C^o hetu. ¹⁷ Bⁱ B^d pamāṇam nāvā. ¹⁸ Bⁱ B^d add hutvā. ¹⁹ Bⁱ B^d add yevā. ²⁰ B^d -sī. ²¹ B^d omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bⁱ B^d bahuṃ veḷuriyādini. ²⁴ Ck C^o omits te. ²⁵ Bⁱ B^d sundarataranam. ²⁶ Bⁱ B^d tam. ²⁷ Bⁱ B^d atha kho b. te. ²⁸ Bⁱ B^d -mūlo. ²⁹ Bⁱ B^d bahu. ³⁰ Bⁱ B^d etthakeneva. ³¹ Bⁱ omits te. ³² Bⁱ nivāri-, B^d nivārayamānopi. ³³ Bⁱ B^d -hito. ³⁴ C^o leḍḍu, Bⁱ leṭṭu. ³⁵ Ck C^o paṃsu. ³⁶ Bⁱ B^d sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C^o -kā-

jīvitakkhayañ pāpetvā nāgabhanā nikkhamma sakatāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānañ pūretvā Bodhisattañ sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamānavakehi³ sakatāni pājāpento⁴ Bodhisattañ Bā-
rāṇasiñ netvā gharañ⁵ pavesetvā⁶ dhanāñ⁷ paṭisāmetvā attano
5 nāgabhanam eva⁸ gato. Bodhisatto dhanāñ⁴ vissajjetvā
sakala-Jambudīpañ⁹ unnaṅgalañ¹⁰ katvā dānañ datvā silañ
samādiyitvā¹¹ uposathakammañ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padañ¹² pūresi.

- Satthā imañ atītañ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :
- 10 1. Jarudapānañ¹³ khaṇamānā vāñijā udakatthikā
ajjhāgamsu¹⁴ ayo¹⁵ lohañ¹⁶ tipu sīsāñ ca vāñijā. 16.
2. Rajatañ jātarūpañ ca muttā veḷuriyā bahū¹⁷ ;
te ca tena asantuṭṭhā bhīyyo bhīyyo¹⁸ akhāṇisum¹⁹. 17.
3. Te²⁰ tatthāsiviso²¹ ghero tejasī tejasā hani²²,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātañ²³ hi pāpakañ,
khātena²⁴ ca²⁵ dhanāñ laddhañ atikhātena²⁶ nāsitañ ti, 18.

Tattha ayañ²⁷ ti kālaloḥañ²⁸, lohañ ti tambaloḥañ, muttā ti mut-
tāyo²⁹, te ca tena asantuṭṭhā ti te ca³⁰ vāñijā tena dhanena asantuṭṭhā,
te tatthā ti te vāñijā tasmañ udapāne, tejasīti āsiviso³¹ tejena samannāgato,
20 tejasā hani³²ti³³ visatejena ghātesī³³, atikhātena³⁴ nāsitañ ti atikhanena³⁴
tañ ca dhanāñ jīvitañ ca nāsitañ³⁵ ti.

Satthā imañ desanañ³⁶ āharitvā jātaḥaṇāñ samodhānesi : „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahoṣi, satthavāhajetthako pana ahañ evā³⁷ ” ti.
Jarudapānājātaḥaṇāñ³⁷.

¹ Bī Bḍ yojetvā. ² Bḍ sukhi-. ³ Bī Bḍ add saddhiñ. ⁴ Bī Bḍ yojāpento.
⁵ C^k gharam. ⁶ Bī Bḍ pavāsetvā. ⁷ Bī Bḍ tañ dhanāñ. ⁸ C^k omits eva.
⁹ C^s Bḍ -pe. ¹⁰ C^k unnaṅgalañ, Bī Bḍ unañ-. ¹¹ C^k Bḍ -da-. ¹² Bī saggañ,
Bḍ saggaṇḍurañ. ¹³ C^k C^s jarū. ¹⁴ Bī ajjagamūñ, Bḍ ajjhāgamūñ. ¹⁵ Bī Bḍ
ayasāñ. ¹⁶ C^k lobhañ. ¹⁷ Bī Bḍ mañi. ¹⁸ Bī Bḍ only one bhīyyo. ¹⁹ Bī Bḍ
khañimsu te. ²⁰ Bḍ omits te. ²¹ C^s tatthātiviso, Bī tattha asiviso, Bḍ tattha
āsiviso. ²² C^k hañi, C^s hañi, Bī hañi. ²³ C^k C^s -khātañ, Bī Bḍ -khaṇāñ.
²⁴ Bī Bḍ khaṇena. ²⁵ C^k C^s omit ca. ²⁶ Bī Bḍ -khanena. ²⁷ C^s an, Bī Bḍ
ayasañ. ²⁸ Bī Bḍ kāla-, C^s kāla- corr. to kāla-. ²⁹ Bḍ muttā yeva. ³⁰ Bī Bḍ
omit ca. ³¹ Bī Bḍ visa. ³² C^k hañi, Bī Bḍ hañi. ³³ Bī Bḍ ghātesī. ³⁴ C^k
-khanatena. ³⁵ Bī Bḍ -tañ and omit ti. ³⁶ Bī Bḍ dhammade-. ³⁷ C^k C^s jarū-,
Bī Bḍ add chaṭṭamañ.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ¹ bhikkhū Dasabalassa paññaṃ² pasamsamānaṃ nisīdīmsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsupañño⁴ javanapañño⁵ tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakam lokam paññāya atikkamatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā yevā“ 'ti vatvā⁶ atītam āhari:

Atīte bhikkhave Bārānasiyaṃ Janasandhe nāma rajjaṃ kārente⁷ Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimim⁸ nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitam⁹ kañcaṇādāsatalaṃ viya parisuddhaṃ hosi atisobhaggappattam¹⁰. Ten' assa nāmagahaṇadvase Ādāsamukha-kumāro ti¹¹ nāmaṃ akaṃsu. Tam sattavassabbhantare yeva¹² pitā tayo vede¹³ sabbaṃ ca loke kattabbaṃ¹⁴ sikkhāpetvā tassa sattavassikkakāle kalam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṃ katvā matakadānāni¹⁵ datvā¹⁶ sattame divase rājaṅgaṇe sannipatitvā¹⁷ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisīñcituṃ¹⁸, vīmaṃsitvā tam¹⁹ abhisīñcissāmā²⁰“ 'ti ekadivasam nagaram alamkārapetvā²¹ vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallamkam paññāpetvā kumārassa santikam gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva gantum vaṭṭatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena parivārena gantvā pallamke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā ekam dvipādehi²² vicaraṇamakkataṃ vatthuvijjācariyavesam gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pītu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paṇḍavijjo, antobhūmiyaṃ²³

¹ Bⁱ B^d add hi. ² C^k paññāya, C^o paññāya, B^d omits paññaṃ ³ Bⁱ pasamsanto, B^d -santā. ⁴ Bⁱ B^d hāsa-. ⁵ Bⁱ omits ja-. ⁶ Bⁱ B^d add tuṃhi ahoṣi tena hi (B^d tehi) yācīti. ⁷ Bⁱ B^d janasandho (B^d -nto) nāma rājā rajjaṃ kāresi. ⁸ Bⁱ B^d kucchimhi. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ Bⁱ B^d ativiya sobh-. ¹¹ Bⁱ B^d tissa. ¹² Bⁱ B^d add pana. ¹³ Bⁱ B^d bede, Bⁱ adds ca. ¹⁴ Bⁱ kattappākattabbaṃ, B^d kattabbā. ¹⁵ Bⁱ B^d -dānādāni. ¹⁶ Bⁱ katvā. ¹⁷ Bⁱ B^d sannipātetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d -sañci-. ¹⁹ Bⁱ omits tam, B^d nam. ²⁰ Bⁱ -sañci-. ²¹ Bⁱ alamkārapetvā. ²² Bⁱ dvīhi pādehi. B^d - ātehi. ²³ Bⁱ adhobhummiyā, B^d antobhūmiyā

sattaratanatthāne dosaṃ¹ passati, eten² eva gahitaṃ rājakulā-
 naṃ gehatthānaṃ hoti, imaṃ devo saṃgaṇhitvā tṭhanantare
 tṭhapetū³ 'ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
 tvā „nāyaṃ manusso, makkato eso“ ti nātvā „makkatā nāma
 5 kataṃ kataṃ viddhamsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
 vicāretuṃ vā na jānantīti“ cintetvā amaccānaṃ paṭhamaṃ
 gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānaṃ kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,
 kataṃ kataṃ kho dūseyya², evaṃdhammam idaṃ kulan ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti ayaṃ satto na gharānaṃ kusalo,
 gharāni³ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valīmukho
 ti valiyo⁴ mukho assā⁵ 'ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulan ti idaṃ
 makkatakulaṃ⁶ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁷ vināsetabban ti evaṃsabbhāvan ti.

Amaccā⁷ „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apānetvā ekā-
 15 hadvīhaccayena puna taṃ eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ
 ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vi-
 nicchayesu pavatti⁸, imaṃ saṃgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
 kāretuṃ vaṭṭatīti“ āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
 sampannamānasassa⁹ lomaṃ nāma¹⁰ evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
 20 niccittako¹¹ vānaro vinicchayakammaṃ¹² kātuṃ na sakkhissa-
 tīti“ nātvā dutiyaṃ gātham āha:

. Na idaṃ¹³ cittavato¹⁴ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁵ migo,
 satthaṃ¹⁶ me Janasandhena¹⁷: nāyaṃ kiñci vijānatīti¹⁸. 20.

Tattha na idaṃ¹³ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīro¹⁹ pha-
 25 rusalomaṃ idaṃ vicārapapaññāya saṃpayuttacittavato na hoti, pakaticcittena²⁰
 pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
 vā hutvā anusāsaniṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamatthatāya na assāsiko, migo

¹ Bⁱ B^d pi guṇa dosaṃ. ² Bⁱ B^d dusseyya. ³ Bⁱ B^d gharānaṃ. ⁴ C^k C^s valayo.
⁵ C^k kulan. ⁶ Bⁱ dusse-, B^d duse-. ⁷ Bⁱ B^d athāmmaccā. ⁸ C^k vinicchayasut-
 tamassasuppavatti, C^s vinicchayuttamassasuppavatti, B^d vinicchayesu pavattati.
⁹ Bⁱ -manussassa, B^d -manusassa. ¹⁰ Bⁱ omits nāma. ¹¹ C^s niccittako corr. to
 niccinnako, Bⁱ niceako, B^d vicittako. ¹² Bⁱ B^d vinicchayekammaṃ. ¹³ Bⁱ B^d
 yidaṃ. ¹⁴ Bⁱ cittato. ¹⁵ B^d asābhiko. ¹⁶ Bⁱ B^d siṭhaṃ. ¹⁷ Bⁱ -saddena, B^d
 -sandena. ¹⁸ Bⁱ B^d vijānatīti. ¹⁹ B^d adde vijjānānaṃ. ²⁰ Bⁱ makkatā-. B^d
 makatā-. ²¹ Bⁱ assātiko.

ti makkaṭaṃ āha. satthaṃ¹ me Janasandhena² 'ti mayhaṃ pitarā Janasandhena³ etaṃ satthaṃ⁴ kathitaṃ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṃ na jānāti⁵ evaṃ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyam kiñci vijānāti ti tasmā ayaṃ vānaro⁷ kiñci na⁸ jānāti ti ṇiṭṭhaṃ ettha⁹ gantabbaṃ¹⁰. Pāliyaṃ¹¹ pana nāyaṃ kiñci na dūsaye¹² ti likhitaṃ¹³, taṃ Aṭṭhakathāya¹⁴ u' atthi.

Amaccā imam pi gāthaṃ¹⁵ sutvā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apanetvā puna pi ekadivasaṃ tam eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ āoetvā „ayaṃ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūrako¹⁶ kule jetṭhāpacāyikakam-makārako, imaṃ saṃgaṇhituṃ vaṭṭatī¹⁷“ āhaṃsu. Puna¹⁸ kumāro taṃ oloketvā¹⁹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṃ kammaṃ kātuṃ na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Na mātaraṃ pitaraṃ vā bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²⁰

bhareyya tādiso poso, satthaṃ²¹ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²² ti attano bhātaraṃ vā bhaginiṃ vā, Pāliyaṃ²³ pana sakaṃ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako labbhati²⁴ vicāritaṃ eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo²⁵ na bhareyya, satthaṃ²⁶ Dasarathena me ti evaṃ²⁷ pitarā anusitthaṃ, pitā hi 'ssa janaṃ²⁸ catūhi²⁹ saṅgahavatthūhi³⁰ sandaṇato³¹ Janasandho³² ti vuccati, dasahi rathehi kattabbaṃ³³ attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evaṃ āha.

Amaccā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṃ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṃ kātuṃ³⁴“ ti Bodhisattaṃ

¹ Bī sithaṃ, Bd sithame? ² Bī -saddhena, Bd -sandan. ³ Bī -santena ⁴ Bī sithaṃ, Bd pi sithaṃ ⁵ Bīd jānāti ⁶ Ck -na. C^o Bīd -ni. ⁷ Bī bānaro. ⁸ Bīd na kiñci. ⁹ Ck tiṭṭhamettha, Bī niṭṭhamatte, Bd niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bī gandhappaṃ, Bd gandhabbaṃ. ¹¹ Ck pāliyaṃ, C^o pāliyā, Bd pāliyaṃ. ¹² Bī dus-saye, Bd dusayye ¹³ Bīd likkhitaṃ ¹⁴ Bīd aṭṭhakathāyaṃ. ¹⁵ Bī idam maṃ pi kathaṃ, Bī imaṃ pi kathaṃ. ¹⁶ Bīd mātāpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ C^o Bī vad-dhatīti. ¹⁸ Bīd omit puna ¹⁹ Bīd olovento. ²⁰ Bīd sakaṃ. ²¹ Bī sithaṃ, Bd sithaṃ. ²² Bīd sakaṃ. ²³ Ck^o Bīd pāliyaṃ. ²⁴ Bī pana saṃkhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi athakathāya sakaṃ taṃ sakatāṭikatagīniyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako laddho ti. Bīd pana sakhaṃti likhitaṃ taṃ pi Aṭṭhakathāyaṃ sakaṃ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako sa laddho ti vicāritaṃ eva. ²⁵ Bīd satto. ²⁶ Bīd sithaṃ. ²⁷ Bīd add me. ²⁸ Ck^o chanaṃ, Bīd omit janaṃ. ²⁹ Ck^o Bī catuhi. ³⁰ Bī vatthuhi. ³¹ C^o saṅgahānato, Bīd janasaṅgahanato. ³² Bī -saddo, Bd -sando. ³³ Bī kattappākattappaṃ, Bd tattabbākattappaṃ corr. to tattakattappaṃ. ³⁴ Bī karetuṃ, Bd karetuṃ.

rajje abhisiñcivā¹ „Ādāsamukharañño āṇā“² ti nagare bheriṇ
 carāpesum. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjam kāresi.
 Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ paṭtharivā gato.
 Paṇḍitabhāvadīpanattham pan' assa imāni cuddasa vatthūni
 5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmahhojako
 ganikā taruṇi sappo migo tittiradevatā
 nāgo tapassino c' eva atho brāhmaṇamānavo⁶ ti.

Tatrāyam anupubbikathā⁷: Bodhisattasmiṃ hi rajje⁸ abhisiñ-
 10 cite⁹ eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
 nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjam nāma samānavayehi¹¹ sad-
 dhiṃ sobhati, ahañ ca mahallako¹², daharaṇi¹³ kumāraṃ upaṭ-
 ṭhātum na sakkhissāmi¹⁴, janaṇade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
 jīviṣṣāmi¹⁶“ so nagarato tiyojanamattaṃ¹⁶ gantvā ekasmiṃ gā-
 15 make vāsaṃ kappesi. Kasikkammatthāya pan' assa goṇāpi¹⁷
 n' atthi. So deve vatthe¹⁸ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācivā
 sabbam divasaṃ kasivā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe¹⁹ sāmikassa
 niyyādetum²⁰ gehaṃ agamāsi. So tasmiṃ khaṇe bhariyāya
 saddhiṃ gehamajhe nisīditvā bhattaṃ bhujjati, goṇāpi pari-
 20 cayena²¹ gehaṃ pavisimsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakam²²
 ukkhipi, bhariyā thālakam²³ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁴ „bhatte na
 maṃ nimanteyyūn²⁵“ ti olokento goṇe aniyyādetvā va gato.
 Corā rattim vajaṃ chinditvā te yeva goṇe hariṃsu. Goṇa-
 sāmiko pāto va vajaṃ pavittho te goṇe adisvā corehi haṭa-
 25 bhāvaṃ²⁶ jānanto pi „Gāmaṇissa²⁷ gīvaṃ karissāmi²⁸“ taṃ²⁹

¹ Bīd abhisañcivā ² Bī nāmā. ³ Bīd adds samena ⁴ Bīd -jambudīpaṇ. ⁵ Bīd āgatāni. ⁶ Ck Bīd -mānavā ⁷ Ck anupubbakathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmi rajje, Bīd -satto tasmiṃ rajje. ⁹ Bī abhisañcite, Bīd -siñcitena. ¹⁰ Ck gāmiṇi-, Bī gāmiṇi. Bīd gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānasadisenaḥi. ¹² Bī mahalliko. ¹³ Bī nāhantaṃ, Bīd nāmahantaṃ corr. to nāhantaṃ. ¹⁴ Bīd upaṭṭhānaṃ karissāmi. ¹⁵ Ck kassakammaṃ, Bī kasikāmmaṃ, Bīd kasikkammaṃ. ¹⁶ Ck Bīd dviyo- ¹⁷ Bī gonāpi, Bīd goṇopi. ¹⁸ Bīd vatthe. ¹⁹ Bīd goṇa. ²⁰ Bī niyyāditum, Bīd niyyāditum. ²¹ Bīd paricayena. ²² Ck phālaṃ, Ck phalaṃ. ²³ Ck phālakam. ²⁴ Bīd gāmani-. ²⁵ Ck maṇimanteyyūn, Bīd maṃ nimanteyyā. ²⁶ Bīd gahita- ²⁷ Bīd gāmaṇicandassa. ²⁸ Bī omits taṃ.

upasamkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā ge-
 haṃ¹ pavitṭhā“ ti. „Kim pana te mayhaṃ niyyādītā“ ti. „Na
 niyyādītā“ ti². „Tena hi ayaṃ te rājadūto, ehīti“ āha. Tesu
 pi⁴ janesu⁵ yaṃ kiñci sakkharaṃ vā kapālakhaṇḍaṃ vā ukkhi-
 pitvā „ayaṃ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa 5
 rājānaṃ⁶ karonti⁷, tasmā so „dūto“ ti sutvā⁹ nikkhami. So
 tena saddhiṃ rājakulaṃ gacchanto ekaṃ saḥyāyassa vasanaḡā-
 maṃ¹⁰ patvā „bho aticchāto¹¹, yāva gāmaṃ pavisitvā āhāra-
 kiccaṃ katvā āgacchāmi¹² tāva idh' eva hohīti“ vatvā saḥā-
 yassa gehaṃ pāvīsi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahā- 10
 yikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṃ adhvāsehi,
 idān' eva pacitvā dassāmīti“ nisseniyā¹³ vegena taṇḍulakoṭṭha-
 kaṃ¹⁴ abhirūhanti¹⁵ bhūmiyaṃ pati. Taṃ khaṇaṃ ñev' assā¹⁶
 sattamāsiko gabbho patito. Tasmīṃ khaṇe tassā sāmiko āgan-
 tvā taṃ disvā „tvam¹⁷ me bhariyaṃ paharitvā gabbhaṃ pā- 15
 tesi¹⁸, ayaṃ te rājadūto¹⁹, ehīti“ taṃ gahetvā nikkhami. Tato
 paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṃ²⁰ majjhe katvā gacchanti. Ath'
 ekasmiṃ gāmadvāre eko assagopako²¹ assaṃ nivattetuṃ na
 sakkoti²², asso pi tesāṃ santikena²³ gacchati. Assagopako
 Gāmaṇiṃ²⁴ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi²⁵, etaṃ²⁶ tāva assaṃ 20
 kenacid eva paharitvā nivattehīti“ āha. So ekaṃ pāsānaṃ
 gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā²⁷ eraṇḍadaṇḍa-
 kaṃ viya bhindi. Atha naṃ assagopako „tayā me assassa
 pādo bhinno, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So²⁸ tīhi
 jānehi nīyamāno²⁹ cintesi: „ime maṃ raṇṇo dassessanti³⁰, ahaṃ 25

¹ *Bid* gehe. ² *Bd* adds na niyyādītā ti, *Cs* has added afterwards na niyyādītā.

³ *Bī* vehiti. ⁴ *Bī* hi, *Bd* omits pi. ⁵ *Bīd* janapadesu. ⁶ *Cs* -naṃ, *Bd* rāja-
daṇḍaṇi. ⁷ *Bīd* karoti. ⁸ *Bīd* rājadūto. ⁹ *Bīd* add va. ¹⁰ *Bī* vasanaṇiḡamaṇi.

¹¹ *Bīd* aticchātombhiti. ¹² *Bī* āgami. ¹³ *Bī* nissetisā, *Cks* *Bd* nisseniyā. ¹⁴ *Bī* -kola,
Bd -koṭṭhaṃ. ¹⁵ *Ck* -ruhanti, *Cs* -ruhanti, *Bī* -rūhanti, *Bd* rūhanti. ¹⁶ *Bī*

ñevatassā, *Bd* -tassa. ¹⁷ *Cks* omit tvam. ¹⁸ *Cks* *Bī* pātesi. ¹⁹ *Bīd* rājadūto.

²⁰ *Bī* gāmaṇiḡaṇḍaṇi. ²¹ *Ck* omits assagopako. *Cs* has added this word. ²² *Bī*

asakkonto ²³ *Bīd* -kaṃ ²⁴ *Bī* gāmaṇiḡaṇḍaṇi, *Bd* gāmaṇi-. ²⁵ *Cs* caṇḍagā-
maṇiṃ, *Bd* caṇḍagāṃpi. ²⁶ *Ck* etaṃ. ²⁷ *Bī* patitvā. ²⁸ *Bīd* add pi. ²⁹ *Bīd*

nīya-. *Ck* nīya-, *Cs* nīyya-. ³⁰ *Bī* dassenti. *Cs* dassenti corr. to dassessanti,
Bd dassisanti.

gonamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 daṇ¹, assamūlam² pana kuto lacchāmi³, mataṃ me seyyo⁴ ti
 gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ maggasamīpe yeva ekaṃ
 ekatopapātāṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass⁶ eva chāyāya⁶ dve pi-
 5 tāputtā naḷakārā⁷ kilañjaṃ cinanti⁸. Gāmaṇicaṇḍo⁹ „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo 'mhi, thokaṃ idh' eva hotha yāva āgac-
 chā.īti¹⁰ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹⁰ papātapasse¹¹ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren¹² eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuni. Gāmani utthāya atthāsi. Naḷakāro¹²
 10 „tvam me pitughātako coro¹², ayam te rājadūto¹³“ ti vatvā¹⁴
 hatthe gahe tvā gumbato¹⁵ nikkhami¹⁶, „kiṃ etan¹⁷“ ti ca vutte
 „pitughātakacoro me¹⁸“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṃ majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā¹⁷ nayimsu¹⁸. Athāparasmiṃ
 gāmadvāre eko gāmaḥojako Gāmaṇicaṇḍaṃ¹⁹ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁰ kahaṃ gacchasīti²¹“ vatvā „rājānaṃ passitun²²“ ti vutte
 „addhā tvam rājānaṃ passissasi²¹, ahaṃ rañño sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti²²“ āha. „Ama harissāmīti²³“. „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasaṃpanno²⁴ ārogo²⁴, idāni paṇ-
 amhi duggato c' eva paṇḍurogī²⁵ ca, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁶ ti
 20 rājānaṃ puccha²⁷, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti²⁸. So „sādhū²⁹“ ti sam-
 patiechi. Atha naṃ purato²⁹ aññatarasmim²⁹ gāmadvāre ekā
 ganikā disvā „mātula Caṇḍa³⁰ kahaṃ yāsīti³¹“ vatvā „rājānaṃ
 passitun²²“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā³²“

¹ B^d -bhaḍḍaṇi. ² C^k -lam. ³ B^d labhissasīti. ⁴ B^d omits mataṃ me seyyo, B^d matameva seyyo. ⁵ B^d ekantopapāta, C^s ekakato-, B^d ekatopapāta. ⁶ C^k tassevacchāyāya, Bⁱ tassa chāyāni, B^d tassa chāyāya. ⁷ B^d nala-. C^s nala- corr. to nala-. ⁸ C^k vinanti-, C^s vikkhinanti. ⁹ Bⁱ gāmanikacando, B^d gāmaṇicando. ¹⁰ B^d abhrūyhitvā, C^s -ruh-. ¹¹ Bⁱ papātapappatapasena, B^d papātapasena, C^s -pas-seva. ¹² Bⁱ naḷakāraputto. ¹³ B^d piṭaghatākacoro. ¹⁴ B^d add. tam. ¹⁵ C^k kumbato, B^d gumpato, B^d gumpako. ¹⁶ Bⁱ nikkhamāpetvā. ¹⁷ B^d parivāritvā. ¹⁸ Bⁱ nayimsuṃ. ¹⁹ Bⁱ -ṇicandaṃ, B^d -canda. ²⁰ Bⁱ mātulanti B^d mātula canda. ²¹ B^d -sī. ²² C^k rahassasīti, C^s harissatīti corr. to -sīti, Bⁱ harissatīti, B^d parissatīti. ²³ Bⁱ adds puppe, B^d jubbhe. ²⁴ Bⁱ arogo. ²⁵ B^d -rogo. ²⁶ Bⁱ karaṇaṃ. ²⁷ B^d pucchi. ²⁸ B^d pūrato. ²⁹ C^k adds pi. ³⁰ C^k omits canda. Bⁱ candaṃ, B^d canda. ³¹ B^d gacchasīti. ³² B^d harāhi.

ti vatvā evam āha: „aham pubbe¹ bahum² labhāmi, idāni pana
 tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanto³
 nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
 mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
 mīm⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā¹⁰
 „aham n'eva sāmikassa gehe vattitum¹⁰ sakkomi¹¹ na kulagehe,
 tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹² mayhaṃ katheyyā-
 sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹³ mahāmaggasamīpe ekas-
 mīm vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁴ kahaṃ yāsīti“
 pucchitvā „rājānaṃ passitum“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sā-
 sanaṃ me harā¹⁵“ ti vatvā „aham gocarāya¹⁶ gamanakāle chā-
 tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto¹⁶ sarīrena bilaṃ
 pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁷ kicchena nikkhamāmi¹⁸, vicari-
 tvā¹⁹ āgato pana suhito²⁰ thūlasarīro hutvā pavisanto bila-
 passāni aphasanto²¹ sahasā va pavisāmi²², tattha kiṃ kāraṇaṃ¹⁵
 ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²³ āha. Atha naṃ
 parato²⁴ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „aham aññattha
 tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmīm űeva²⁵ rukkhamūle sak-
 komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 Atha naṃ tatoparabhāge²⁶ eko tittiro disvā²⁷ „aham ekasmīm²⁰
 űeva²⁶ vammikapāde nisīditvā vassanto²⁹ manāpaṃ katvā vas-
 situm sakkomi, sesatthānesu nisinno³⁰ na sakkomi, tattha kiṃ
 kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³¹

¹ Bⁱ puppe ahaṃ, B^d pubbe ahaṃ. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ Bⁱd āgato.
⁴ Bⁱ kāraṇaṃ. ⁵ Bⁱ adds paccāgantvā, B^d maccāgantvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ Bⁱd
 pūrato. ⁸ C^k add pl. ⁹ Bⁱ taruṇitthi taṃ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^k
 na sakkomi, C^e nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds pacchā gantvā. ¹³ Bⁱ
 pūrato gantvā; aññatarasmīm gāmadvāre eka --- parabhāge wanting in "d. ¹⁴
 Bⁱd gāmañcaṇḍa. ¹⁵ Bⁱ sāsanaṃ āharāhi. B^d ekaṃ sāsanaṃ āharāhi. ¹⁶ Bⁱd
 nikkhamanto. ¹⁷ Bⁱ kaḍḍhento, B^d kaḍḍhento. ¹⁸ Bⁱ nikkhami, B^d nikkhami.
¹⁹ Bⁱd gocaraṃ caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhito. ²¹ Bⁱd aphasanto. ²² Bⁱd pavissāmi.
²³ Bⁱ rājānaṃ puccheyyāsi. ²⁴ Bⁱ pūrato gantvā. ²⁵ C^e B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits
 eko migo --- tatoparabhāge, B^d purato gantvā in the place of tatoparabhāge.
²⁷ Bⁱd add tatheva pucchitvā. ²⁸ Bⁱd yeva. ²⁹ C^e Bⁱd vasanto. ³⁰ Bⁱ sam-
 sinno, Bⁱd add pl. ³¹ Bⁱ pūrato gantvā, B^d pūrato gantvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa' kahaṃ yāsīti“¹ pucchitvā
 „rañño santikaṃ“² ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe
 sakkārappatto ahoṣim, idāni pana' pallavamuttṭhimattam' pi na
 labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“³ āha.
 5 Tatoparabhāge⁴ pana naṃ⁵ eko nāgarājā⁶ disvā tath' eva puc-
 chitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasan-
 naṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ⁷, tattha
 kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“⁸ āha. Atha naṃ pa-
 rato⁹ nagarassa āsannaṭṭhāne¹⁰ ekasmiṃ ārāme¹¹ vasantā tāpasā
 10 disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ
 ārāme phalāphalāni¹² madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni¹³ ka-
 saṭṭhāni¹⁴ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“¹⁵
 āhaṃsu¹⁶. Tato naṃ¹⁷ parato¹⁸ pana¹⁹ nagaradvārasamīpe²⁰
 ekissā sālāya²¹ brāhmaṇamāṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa'²²
 15 gacchaśīti“²³ vatvā „rañño santikaṃ“²⁴ ti vutte „tena hi no²⁵ sā-
 sannaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitaḡahitaṭṭhā-
 naṃ²⁶ pākaṭaṃ hoti²⁷, idāni pana chiddaḡaḡe²⁸ udakaṃ viya
 na saṅṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti²⁹, tattha kiṃ kā-
 raṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“³⁰ āhaṃsu³¹. Gāmaṇicaṇḍo³²
 20 imāni cuddasa³³ sāsanaṃ gahetvā rañño santikaṃ agamāsi³⁴.
 Rājā³⁵ vinicchayaṭṭhāne nisinna va³⁶ ahoṣi. Goṇasāmiko³⁷ Gā-
 maṇicaṇḍaṃ³⁸ gahetvā rājānaṃ upasaṃkamaṃ. Rājā Gāmaṇi-
 caṇḍaṃ³⁹ disvā va⁴⁰ sañjānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upaṭṭhāko
 amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ⁴¹ kālaṃ

¹ *Bid* canda. ² *Bi* gaccheyyāsīti. ³ *Bid* omit pana. ⁴ *Bi* paṇṇavamuttī, *Bd* paṇṇamuttīhi-. ⁵ *Bid* tato aparabhāge. ⁶ *Bid* omit pana naṃ. ⁷ *Bi* adds naṃ, *Bd* taṃ. ⁸ *Bi* paṇṇakassevālapariyonaddhaṃ, *Bd* paṇṇakassevālapuri-. ⁹ *Bid* pū-
 rato. ¹⁰ *Bid* asannaṭṭhāne ¹¹ *Cks* gāmake. ¹² *Bi* phalāni. ¹³ *Bd* adds nira-
 sāni. ¹⁴ *Bi* katakāni. *Bd* kaṭukāni. ¹⁵ *Bi* ahaṃsuṃ. ¹⁶ *Cks* omit naṃ, *Bd* na.
¹⁷ *Bi* pūrato gatvā, *Bd* pūrato gantvā. ¹⁸ *Bid* omit pana. ¹⁹ *Bi* nagarasamīpe.
²⁰ *Bi* sālāyaṃ. ²¹ *Bid* canda. ²² *Ck* nāsotā, *Cs* nāso corr. to no sā. ²³ *Bid*
 gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ *Bi* ahoṣi, *Bd* ahoṣī. ²⁵ *Bid* bhinnaghaḡe. ²⁶ antakāro viya
 ahoṣi, *Bd* andhakāro viya hoti. ²⁷ *Bi* gāminicando, *Bd* gāmaṇicando. ²⁸ *Bi*
 dassa, *Bd* dasa. ²⁹ *Bi* āg-, *Bd* āgatāsī. ³⁰ *Bid* add ji. ³¹ *Bi* omits va. ³²
Bi goṇassā-. ³³ *Bd* -candaṃ. ³⁴ *Bid* -candaṃ. ³⁵ *Cs* *Bi* omit va. ³⁶ *Bi* et-
 thakaṃ, *Bd* etthaka.

vasīti¹ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
 cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi², ken' atthena āgato sīti³
 āha. „Āma deva ambhākaṃ devassa saggagatakālato⁴ paṭṭhāya
 janapadaṃ gantvā⁵ kasikkammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
 puriso goṇaṭṭakāraṇā⁶ rājadūtaṃ dassetvā tumhākaṃ santikaṃ⁷ 5
 ākaḍḍhīti⁸. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
 bhāvo yeva te⁹ sobhāno, idāni taṃ daṭṭhūṃ labhāmi¹⁰, kahaṃ
 so puriso¹¹ ti. „Ayaṃ devā¹² 'ti. „Saccaṃ kira bho ambhākaṃ
 Caṇḍassa¹³ dūtaṃ dassesīti¹⁴. „Saccaṃ devā¹⁵ 'ti. „Kimkā-
 raṇā¹⁶ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detīti¹⁷. „Saccaṃ kira 10
 Caṇḍā¹⁸ 'ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁹ suṇāthā²⁰ 'ti sabbam
 pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kim²¹
 bho tava²² gehaṃ pavisante goṇe addasā²³ ti. „Nāddasaṃ²⁴
 devā²⁵ 'ti. „Kim²⁶ bho maṃ 'Ādāsamukharajā nāma²⁷ 'ti kathen-
 tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²⁸ kathehīti²⁹. „Addasaṃ³⁰ 15
 devā³¹ 'ti. „Bho Caṇḍa³² goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
 ayaṃ pana puriso disvā va³³ 'na passāmi³⁴ sampajānamusāvā-
 daṃ bhāṇi, tasmā tvaṃ nēva kammiko hutvā imassa pu-
 risassa akkhini uppādetvā³⁵ sayam goṇamūlaṃ catuvīsatikahā-
 paṇe dehīti³⁶ evaṃ³⁷ vutte goṇasāmikaṃ bahikarīmsu. So 20
 „akkhīsu uppāṭitesu³⁸ kahāpaṇehi³⁹ kim karissāmi⁴⁰ Gāmaṇi-
 caṇḍassa⁴¹ pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa⁴² goṇamūlakahāpaṇā⁴³ ca
 tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā⁴⁴ ti aññe⁴⁵ pi kahāpaṇe datvā
 palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatim paha-

¹ Instead of vasīti cintetvā - - - na paññāyasi B¹ has vasi rājupāthāya pi na paññāyasīti pucchetvā, and B^d vasi rājupāthāya pi naṃ paññāyasi. ² B^d saggagamanam amanakālato. ³ B¹ gatvā. ⁴ B^d goṇaṭṭa-. ⁵ B¹ adds mama, B^d mamaṃ. ⁶ B^d ākaḍḍhīti. ⁷ C^o ne, B^d omit te. ⁸ B¹ labhāmi, B^d -mīti. ⁹ B^d candassa. ¹⁰ B^d dassesīti. ¹¹ B^d candā. ¹² B^d add vacanaṃ. ¹³ C^o kim. ¹⁴ C^o va, C^o omits tava. ¹⁵ B¹ passi and omits ti. ¹⁶ B¹ napassāmi and omits devā, B^d na dassa. ¹⁷ B^d viṣattho. ¹⁸ B¹ saccaṃ addassa, B^d saccaṃ addasa. ¹⁹ B^d canda. ²⁰ C^o omits va. ²¹ C^o imassa ca parisassa -, B¹ imassa pūrisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B^d i. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhini uppādetvā. ²² B¹ omits evaṃ. ²³ B^d -titesu. ²⁴ B^d catuvīsati ka-. ²⁵ B^d -candassa. ²⁶ B^d canda. ²⁷ C^o -pañ. ²⁸ B¹ idam me gaṇhāhi, B^d idameva gaṇhāhi, C^o ime maṃ na gaṇhathā ti. ²⁹ C^o aññam, C^o aññam-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti¹. „Saccam Caṇḍā²“³ ti. „Suṇāhi mahārājā⁴“⁵ ti Caṇḍo⁶ sabbaṃ⁷ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim paharitvā gabbhaṃ pātesīti“⁸ pucchi. „Na pātemi devā⁹“¹⁰ ti. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvaṃ iminā gabbhassa pātitaḥhāvāṃ¹¹ sādhetuṃ¹²“¹³ ti. „Na sakkomi devā¹⁴“¹⁵ ti. „Idāni kiṃ karohīti¹⁶“¹⁷. „Puttaṃ¹⁸ me lad-
 dhūṃ vaṭṭatīti¹⁹. „Tena hi ambho Caṇḍa²⁰ tvaṃ etassa pajā-
 patim tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ netvā etass’ eva dehīti²¹. So pi Gāmaṇicaṇḍassa²² pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti²³“²⁴ kahāpaṇe²⁵ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā²⁶ „iminā me deva paharitvā²⁷ assassa pādo²⁸“²⁹
 bhinno³⁰ ti āha. „Saccam Caṇḍā³¹“³² ti. „Suṇohi mahārājā³³“³⁴
 ti Caṇḍo³⁵ taṃ pavattim vitthāretvā³⁶ kathesi. Taṃ sutvā rājā assagopakaṃ āha: „saccam kira tvaṃ ‘assam paharitvā
 15 nivattehīti’ kathesīti³⁷. „Na kathemi devā³⁸“³⁹ ti. So punavāre pucchito „āma kathesin⁴⁰“⁴¹ ti āha. Rājā Caṇḍam⁴² āmantetvā „ambho Caṇḍa⁴³“⁴⁴
 ayam kathetvā⁴⁵ „na kathemīti’ musāvādam kari⁴⁶, tvaṃ⁴⁷ etassa jivhaṃ chinditvā assamulāṃ⁴⁸ amhākaṃ santikā⁴⁹
 20 gahetvā saḥassam dehīti⁵⁰“ āha. Assagopako⁵¹ apare pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto⁵² „ayam me deva pitughātacoro⁵³“⁵⁴
 ti āha. „Saccam kira Caṇḍā⁵⁵“⁵⁶ ti. „Suṇohi devā⁵⁷“⁵⁸ ti⁵⁹ Caṇḍo⁶⁰ tam pi kāraṇam vitthāretvā kathesi. Rājā⁶¹ naḷakāram⁶²
 āmantetvā „idāni kiṃ karosīti⁶³“⁶⁴ pucchi.

¹ Bī candā. ² Bī cando. ³ Bīd taṃ sabbaṃ. ⁴ Bīd adds āha. ⁵ Bīd iminā paharitvā gabbhapātitaḥhāvāṃ. ⁶ Bīd bhāvetuṃ. ⁷ Bīd karissatīti. ⁸ Bīd deva puttaṃ. ⁹ C^o vaddhatīti. ¹⁰ Bīd canda. ¹¹ Bīd -candasā. ¹² Bīd bhindā ti. ¹³ Bīd -naṃ. ¹⁴ Bīd gantvā. ¹⁵ Bīd deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C^o pāde, C^o pāde corr. to pādo. ¹⁷ Bīd candā. ¹⁸ Bīd cando. ¹⁹ Bīd vitthārena. ²⁰ Bīd kathemi. ²¹ Bīd candaṃ. ²² Bīd canda. ²³ Bīd add va. ²⁴ Bīd vadati. ²⁵ Bīd add pana. ²⁶ Bīd assassa mulāṃ. ²⁷ Bīd -kaṃ. ²⁸ Bīd adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmaṇicoandassa, Bīd sāmi me jivā mā chindehīti gāmaṇicaṇḍassa. ²⁹ C^o naḷakārasa-. ³⁰ C^o pitughātako-, Bīd pitughātaka-. ³¹ C^o Bīd candā. ³² C^o adds suṇāmi vadehi, C^o vadehi candā ti. ³³ C^o omits caṇḍo, Bīd cando. ³⁴ Bīd atha rājā. ³⁵ C^o nala-. Bīd naḷakāra, Bīd naḷakāraputtaṃ. ³⁶ Bīd karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
 imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭati⁵, matakaṃ pana na sakkā
 ānetuṃ⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
 etassa⁸ pitā hohīti⁹“. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa
 pitu gehaṃ bhindīti¹⁰“ Gāmaṇiçaṇḍassa¹⁰ kahāpaṇe¹¹ datvā⁵
 palāyi. Gāmaṇiçando¹² aṭṭe¹³ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
 āha: „atthi deva tumhākaṃ¹⁴ kehici kehici¹⁵ sāsanaṃ pahitaṃ,
 taṃ vo kathamīti¹⁶“. „Kathehi Caṇḍā¹⁶“ 'ti. Caṇḍo¹⁷ brāhma-
 ṇamaṇavakānaṃ sāsanaṃ ādiṃ katvā paṭilomakkamena¹⁸ eke-
 kaṃ¹⁹ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamaṃ¹⁰
 tāva sāsanaṃ sutvā „pubbe tesāṃ vasaṇaṭṭhāne velaṃ jāni-
 tvā²⁰ vassanakukkuṭo²¹ ahoṣi, tesāṃ tena saddena uṭṭhāya
 mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ ñeva²² aruṇo uggac-
 chati, tena tesāṃ gahitagahitaṃ na nassi²³, idāni pana nesāṃ
 vasaṇaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁴ atthi, so atirattīṃ vā¹⁵
 vassati atipabhāte vā, atirattīṃ vassantassa²⁵ sadden' uṭṭhāya
 mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
 yanti, atipabhāte vassantassa²⁶ sadden' uṭṭhāya sajjhāyitūṃ na
 labhanti, tena tesāṃ gahitagahitaṃ²⁷ na paññāyatīti¹⁶ āha.
 Dutiyaṃ sutvā „te pubbe samaṇadhammaṃ²⁸ karontā²⁹ kasi-²⁰
 ṇaparikkamme³⁰ yuttapayuttā ahesuṃ, idāni pana samaṇadham-
 maṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³¹ ārāme uppannāni
 phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapatipiṇḍena³²
 micchājīvena jīvikam³³ kappenti, tena tesāṃ³⁴ phalāphalāni na

¹ B^d me pi-. ² C^k vaddhatīti. ³ B^d caṇḍa. ⁴ B^d add kira. ⁵ C^k vaddhati,
 C^o vaddhatīti, B^d vaṭṭatīti. ⁶ Bⁱ kiñcāpi matakaṃ pana sakkā puna ānetuṃ, B^d
 kiñcāpi m. pana na s. puna ānetuṃ. ⁷ C^o omite t. g. k. ⁸ Bⁱ ekassa. ⁹ B^d
 bhindā ti. ¹⁰ C^o -ni-, Bⁱ -ṇiçandassa, B^d -nicandassa. ¹¹ Bⁱ -naṃ, B^d -ṇaṃ. ¹²
 C^o -ni-. B^d -ṇiçando. ¹³ C^k addhe, C^o omite aṭṭe. ¹⁴ B^d ambhākaṃ santike.
¹⁵ B^d only one kehici. ¹⁶ B^d caṇḍā. ¹⁷ B^d caṇḍo. ¹⁸ Bⁱ -pakkamena, B^d
 -kāmēna. ¹⁹ B^d add kathaṃ. ²⁰ Bⁱ jānatvā, B^d jānetvā. ²¹ Bⁱ sakavassana-
²² C^k yeva. ²³ C^k nassa, Bⁱ nassāti, B^d nassati. ²⁴ Bⁱ pavassana-. ²⁵ B^d
 add tassa. ²⁶ Bⁱ vassanti, B^d vāvasanta. ²⁷ B^d gahitaṃ. ²⁸ C^o -dhamme.
²⁹ C^o omite karontā. ³⁰ B^d -kammaṇa. ³¹ B^d add va. ³² B^d -piṇḍakēna.
³³ B^d -itāṃ. ³⁴ Bⁱ tenesaṃ, B^d tenatenasaṃ.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³ samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesāṃ phalāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṃ paṇḍitabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesāṃ kātuṃ vade-

5 hīti⁶ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tena taṃ⁷ udakaṃ āvilaṃ jātāṃ, sace te pubbe viya samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁸ bhavissatīti⁹“ āha. Catutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe atavipaṭipanne¹⁰ manusse rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana

10 ārakkhaṃ na karoti, tasmā balikammaṃ na labhati, sace pubbe viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rājūnaṃ atthibhāvaṃ¹¹ na jānāti, tasmā ataviārūlhamanussānaṃ¹² rakkhaṃ¹³ kātuṃ vadehīti¹⁴“ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmim vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā

15 mahantā nidhikumbhī¹⁵ atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti¹⁶“ āha. Chaṭṭhaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādītūṃ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹⁷, so madhumakkhitesu¹⁸ tiṇesu paluddho, aññāni¹⁹ khādītūṃ²⁰ na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupatalaṃ²¹ haritvā aggamadhuṃ

20 ambhakaṃ paṇa, sesaṃ²² attanā paribhuñjā²³“ ti āha. Sattamaṃ sutvā „yasmim vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā mahantā nidhikumbhī²⁴, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkhamanakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁵ lagganto nikkhamati, gocaraṃ gaḍetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṃ²⁶

25 nidhikumbhim²⁷ uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti²⁸“ āha. Aṭṭhamaṃ sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnaṃ²⁹ ca va-

¹ B^d ama-. ² B^d omīṭ samaggā. ³ B^d punapunnāṃ. ⁴ Bⁱ -dhammena, B^d -dhamme; dhammaṃ karontā - - - puna samaṇa wanting in C^k. ⁵ B^d repeats madhurāni. ⁶ B^d nesaṃ. ⁷ B^d passa-. ⁸ Bⁱ ataviyaṃ maggapaṭi-, B^d ataviyaṃ paṭi-. ⁹ B^d paṇḍitabhāvaṃ. ¹⁰ Bⁱ -vīpiār-. ¹¹ Bⁱ ārakkhā, B^d ārakkhaṃ. ¹² C^k -i, Bⁱ -bhīyā, B^d -bhīyo. ¹³ B^d amaramadhu atthi. ¹⁴ B^d -makkhikesu. ¹⁵ B^d adde tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - - khādītūṃ wanting in C^k. ¹⁷ B^d -patalaṃ. ¹⁸ B^d tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -i, B^d adde atthi. ²⁰ B^d add katvā. ²¹ B^d tā. ²² C^k -bhi, B^d -bhīyo. ²³ B^d -pitūnaṃ, Bⁱ -pīṭūnaṃ.

sanagāmānaṃ antare ekasmiṃ gāme¹ jāro atthi, sā taṃ sari-
 tvā tasmīṃ sinehena sāmikassa gehe vasituṃ asakkonti² ‘mā-
 tāpitaro passissāmīti³’ jārassa gehe katipāhaṃ vasitvā mātā-
 pitunnaṃ gehaṃ gacchati, tattha katipāhaṃ vasitvā puna jāraṃ
 saritvā ‘sāmikassa gehaṃ gamissāmīti’ puna jārass’ eva gehaṃ 5
 gacchati, tassā itthiyā rājūnaṃ atthibhāvaṃ ācikkhitvā ‘sāmi-
 kass’ eva kira gehe vasituṃ sace noce vasatu ‘taṃ⁴ rājā gaṇ-
 hāpeti jīvitam⁵ te n’ atthi appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatīti’ tassā
 kathehīti⁶ āha. Navamaṃ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa
 hatthato bhatim gahetvā taṃ ajirāpetvā⁷ aññassa hatthato na⁸ 10
 gaṇhāti, ten’ assā pubbe bahum⁹ uppajji⁹ idāni pana attano
 dhammataṃ vissajjetvā¹⁰ ekassa hatthato gahitaṃ ajirāpetvā¹¹
 va aññassa hatthato¹² gaṇhāti, purimassa okāsaṃ akatvā pac-
 chimassa karoti, ten’ assā bhati na uppajjati, na keci¹³ naṃ
 upasaṃkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁴ pubbe sadisā 15
 va¹⁵ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā¹⁶ kathehīti⁶ āha.
 Dasamaṃ sutvā „so gāmaḥojako pubbe dhammena samena¹⁷
 aṭṭam vinicchini¹⁸, tena manussānaṃ piyo ahosi manāpo, sam-
 piyāyamaṇā¹⁹ c’ assa manussā bahupaṇṇākāraṃ āhariṃsu, tena
 abhirūpo dhanavā yasaṃsampanno ahosi, idāni pana laṅcavittako 20
 hutvā adhammena aṭṭam vinicchinati, tena duggato²⁰ kapaṇo
 paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭam vi-
 nicchinissati puna pubbe²¹ sadiso bhavissati²², so rañño atthi-
 bhāvaṃ na jānāti, dhammena aṭṭam vinicchinituṃ assa kathe-
 hīti²³ āha. Iti so Gāmaṇiçaṇḍo²⁴ imāni ettakāni²⁵ sāsānani 25
 ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi²⁶ tāni sabbaññu-

¹ B^d gāmake. ² C^k B^d -ti, C^s -to. ³ B^d add gatā. ⁴ dele sace? Bⁱ gehe vasatu sace taṃ, B^d g. v. s. tvam. ⁵ C^{ks} -tan. ⁶ B^d aji-. ⁷ C^{ks} omit na, Bⁱ hatthito na, B^d hatthato bhatam na. ⁸ Bⁱ cāti bahu, B^d bhati bahu. ⁹ Bⁱ uppajjati, B^d upajjati. ¹⁰ Bⁱ vissajjeti, B^d visajjeti. ¹¹ Bⁱ aji-, B^d ajā-. ¹² B^d adds bhatim. ¹³ B^d add pi. ¹⁴ Bⁱ ṭhitassa. ¹⁵ C^{ks} ca, Bⁱ omits va. ¹⁶ C^s ṭhāpetum assa, B^d dhamme ṭhitassa mātuḡāmassa. ¹⁷ C^k omits samena. ¹⁸ C^{ks} B^d -nati. ¹⁹ C^{ks} -no, Bⁱ samlyāyamaṇā ṭha. ²⁰ B^d dukkaṭo. ²¹ C^s B^d pubba, Bⁱ puppa. ²² Bⁱ -titi. ²³ C^{ks} -tum. ²⁴ B^d -cando. ²⁵ B^d ettha-. ²⁶ B^d omit pi.

Buddho viya vyākaritvā¹ Gāmaṇiçaṇḍassa² bahum³ dhanam datvā tassa vasanaḡamaṁ brahmadeyyam katvā tass' eva datvā uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁴ sāsanam brāhmaṇamaṇavakānaṁ ca tāpasānaṁ ca nāgarājassa ca rukkhadavatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato⁵ nidhiṁ gahetvā migassa⁶ tiṅkhādanaṭṭhāne⁷ rukkhatto bhamaramadhum gahetvā raṅṅo madhum⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanaṭṭhāne¹⁰ vammikam bhindāpetvā¹¹ nidhiṁ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca gaṇikāya ca gāmaḡhojakassa ca raṅṅo kathitaniyāmena¹⁴ sāsanam ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṁ¹⁵ gantvā yāvataṅyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājāpi dānādāni puṇṇāni katvā jivitāvasāne¹⁶ saggapadam¹⁷ pūrento gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpaṅṅo pubbe pi mahāpaṅṅo yevā“ 'ti imam dhammedasanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannā¹⁹ sakadāgāmi²⁰ anāgāmi²¹ arahantā²² ahesum) „Tadā Gāmaṇiçaṇḍo²³ Anando ahoṣi, Ādāsamukharājā²⁴ pana aham evā“ 'ti. Gāmaṇiçaṇḍa-jātakam²⁵.

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvataṅ candimasūriyā²⁶ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṅṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira Sāvattthiyam²⁷ piṇḍāya caramāno ekaṁ alaṅkatapaṭṭiyattam itthim disvā ukkaṅṭhi. Atha nam bhikkhū dhammasabham²⁸ ānetvā „ayam bhante bhikkhu ukkaṅṭhito“ ti Satthu dassesum. Satthā „saccam kira tvam bhikkhu ukkaṅṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kadā

¹ *Bid* byā-. ² *Bid* -candassa, *B¹* adds pana. ³ *Bid* bahu. ⁴ *Bid* dinna. ⁵ *B¹* vasanaṭṭhānato, *B¹* vasanasseva datvā uyyojānato. ⁶ *Bid* gamissa. ⁷ *B¹* -chādanaṭṭhāne. ⁸ *B¹* omits madhum. ⁹ *Bid* sabbassa. ¹⁰ *B¹* pacanaṭṭhāne. ¹¹ *B¹* khaṇitvā. ¹² *Bid* gahetvā. ¹³ *B¹* taruṇaitthiyā. ¹⁴ *Bid* -neva. ¹⁵ *Bid* gāmakam. ¹⁶ *Bid* -pariyosāne. ¹⁷ *Bid* saggapūram. ¹⁸ *B¹* adds vatvā satthā, *B¹* vatvā. ¹⁹ all four MSS bahu. ²⁰ *B¹* -nna. ²¹ *C^{ks}* *B¹* -mi. ²² *C^{ks}* -to. ²³ *B¹* -cando. ²⁴ *B¹* -mahārājā. ²⁵ *Bid* -candajātakam sattamam ²⁶ *C^{ks}* -su-. ²⁷ *Bid* -tthi. ²⁸ *B¹* -bhāyam.

tvam bhikkhu agāraṃ ajjhāvasamāno taṇhaṃ pūretum sakkhissasi, kāmataṇhā hi nān' esā¹ samuddo viya duppūrā, porāṇā² dvisahassa-dīpaparivāresu³ catūsu⁴ mahādīpesu cakkavattirājāṃ kāretvā manus-saparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke⁵ rajjāṃ kārentā⁶ Tāvatiṃsadevaloke chattimsāya Sakkānaṃ ca⁷ vasanatthāne devarajjāṃ kāretvāpi attano kāmataṇhaṃ pūretum asakkontā⁸ va kālam akāmsu, tvam pan' etaṃ⁹ taṇhaṃ kadā pūretum sakkhissasīti¹⁰, vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā ahoṣi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹², tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, Varakālyānassa¹³ putto Uposatho nāma¹⁴, Uposathassa¹⁵ putto¹⁶ Mandhātā¹⁷ nāma ahoṣi. So sattahi ratahehi catūhi iddhili¹⁸ samannāgato cakkavattirajjāṃ kāresi. Tassa vāmahatthaṃ sammiñjetvā¹⁹ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²⁰ ākāsa²¹ dibbamegho viya jānuppamaṇaṃ²² sattaratanavassaṃ²³ vassati²⁴, evarūpo acchariyamanusso ahoṣi. So²⁵ caturāsītivassasahassāni kumārakīlaṃ²⁶ kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjāṃ²⁷ kāresi, caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjāṃ kāresi, āyu pan' assa²⁸ asaṃkheyyaṃ ahoṣi. So ekadivasaṃ kāmataṇhaṃ pūretum asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ²⁹ dassesi. Amaccā³⁰ „kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayhaṃ puññabale³¹ olokiyamāne³² idaṃ rajjāṃ kiṃ karissati, katarān³³ nu kho thānaṃ ramaṇiyaṃ“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So cakkaratanaṃ abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ C² ti nāmesā, C² kāmataṇhā paṇesā. ² C² porāṇa, B¹ purāṇakarājāno, B² porāṇakarājāno. ³ B¹ dvisahassaparivuttadīpaparivāresu, B² parittadīpa-. ⁴ C² B¹ catūsu. ⁵ B² cātuma-. ⁶ C² kārento, B¹ kārente, B² karonto. ⁷ B² omits ca. ⁸ B² -to. ⁹ B¹ pana. ¹⁰ C² B² -tīti. ¹¹ B² -ppe. ¹² B¹ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ B² tassa. ¹⁴ C² omits nāma. ¹⁵ B² tassa. ¹⁶ C² omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiya-jātaka below. ¹⁷ B² -tu. ¹⁸ B² catulldhīhi. ¹⁹ C² B² sammiñjetvā, B¹ sampañcitvā. ²⁰ C² appo-, B¹ ampotesitato kāle, B² appotesi tato kāle. ²¹ B¹ -saṃ, B² -se and adds oloketa. ²² C² jāṇṇu-, B¹ jāṇṇu-. ²³ B¹ -tanaṃ, B² sattaranaṃ vasse. ²⁴ C² vassi, B¹ vassesi, B² vasatisi. ²⁵ C² B¹ omits so. ²⁶ B² -ro-. ²⁷ B² upa-. ²⁸ B² -āyu pamaṇassa. ²⁹ B² uggauṭhi-. ³⁰ B¹ athāmaccā. ³¹ B² -lena. ³² so C² corrected from -no, C² B² -no. ³³ C² katānu, C² kathānu, B² katarān.

jikadevalokaṃ¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
 dibbamālāgandhahatthā³ devagaṇaparivutā paccuggamanān katvā
 taṃ ādāya Cātummahārājikadevalokaṃ⁴ gantvā devarajjān
 adamsu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṃ rajjān
 5 kārentassa dīgho addhā⁶ vitivatto. So tatthāpi taṇhaṃ pūre-
 tuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ dassesi. Cattāro mahārājāno
 „kin nu kho mahārāja' ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Imamahā
 devalokā kataraṃ thānaṃ ramaṇīyan“^{6a} ti. „Mayaṃ deva pa-
 resān upatthākamanussasadisā⁷, Tāvatiṃsadevaloko ramaṇīyo“⁸
 10 ti. Mandhātā cakkaratanān abbhukkiṇitvā attano parisāya
 parivuto tāvatimsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
 rājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanān
 katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārājā“⁹ 'ti āha. Rañño de-
 vagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanān¹⁰ cakkara-
 15 tanān ādāya saddhiṃ parisāya manussapathān otaritvā attano
 nagaram eva pāvīsi. Sakko Mandhātum¹¹ Tāvatiṃsabhavanān
 netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjān¹² majjhe bhin-
 ditvā¹³ adāsi. Tato patthāya dve rājāno rajjān kāresuṃ. Evaṃ
 kāle gacchante Sakko saṭṭhiṃ ca vassasatasahassāni¹⁴ tisso
 20 ca vassakoṭṭiyo āyurū khepetvā cavi¹⁵, añño Sakko nibbatti, so pi
 devarajjān kāretvā āyukkhayena cavi. Eten' upāyena chat-
 tiṃsa Sakkā cavimsu. Mandhātā¹⁶ pana manussaparihārena¹⁷
 devarajjān kāreti¹⁸ yeva. Tassa evaṃ kāle gacchante bhīy-
 yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṃ me upaddharajjena,
 25 Sakkān māretvā ekarajjam eva¹⁹ karissāmīti“²⁰. Sakkān
 māretuṃ nāma na²¹ sakkā. Taṇhā pan' esā²² vipattimūlam.
 Ten' assa āyusaṃkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ Bⁱ catuma -- ke d., B^d catuma -- kadevaloke corr. to -- kaṃ. ² Bⁱ āg-, B^d āgamāsi. ³ C^s -la-. ⁴ Bⁱ catuma-, B^d cātuma-. ⁵ B^d -sum. ⁶ Bⁱd addhāno. ⁷ Bⁱd deva. ⁸ B^d -ṇiyataran ⁹ Bⁱd upatthakaparisā-. ¹⁰ C^k -ṇā-, Bⁱ pari-
 nāyatanān, B^d parināyakātān. ¹¹ C^k -tā, B^d -taṃ. ¹² Bⁱd devara-. ¹³ Bⁱd
 paribh-. ¹⁴ Bⁱd saṭṭhivassasatasahassādhikānī. ¹⁵ C^k Bⁱ omit cavi. ¹⁶ B^d -to.
¹⁷ Bⁱd -ssasarirena. ¹⁸ Bⁱd -si. ¹⁹ Bⁱd -rajjān me va. ²⁰ B^d adds cintesi.
²¹ B^d omits na. ²² Bⁱd nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-
 lokā bhassivā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṃ
 rājakule³ nivedesi, rājakulam⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanaṃ
 paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipajji. Amaccā „deva
 tumhākaṃ parato kin ti kathemā“⁶ 'ti pucchimsu. „Mama pa- 5
 rato tumhe imaṃ sāsanaṃ mahājanassa katheyyātha: Man-
 dhātumahārājā dvisahassadīparivāresu⁷ catusu⁸ mahādīpesu
 cakkavattirajjāṃ kāretvā dīgharattaṃ Cātummahārājikesu⁹ raj-
 jāṃ kāretvā chattimsāya Sakkānaṃ āyuparimāṇena¹⁰ devaloke
 rajjāṃ kāretvā va¹¹ kālam akāsīti“¹². So evaṃ vatvā kālaṃ 10
 katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
 disā bhanti virocamaṇā 15
 sabbe va dāsā Mandhātu¹²
 [ye¹³] pāṇā paṭhavinissitā¹⁴. 22.
2. Na kahāpaṇavassena¹⁵ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
 appasādā¹⁶ dukkhā¹⁷ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratim so nādhigacchati, 20
 taṇhakkhayarato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchavedavacanaṃ, pariharantīti yattakena¹⁸ paric-
 chedena Sineruṃ pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu¹⁹ bhāsanti²⁰, vi-
 rocamaṇā²¹ ti ālokakaraṇatāya virocanaśabhāvā, sabbe va dāsā Mandhātu²²
 ye²³ pāṇā paṭhavinissitā²⁴ ti ettake²⁵ padese paṭhavinissitā²⁶ pāṇā jana- 25
 padavāsīno manussā sabbe va te dāsā, mayam²⁷ rañño Mandhātussa ayrako²⁸
 no rājā Mandhātā ti evaṃ upagatattā²⁹ bhujissāpi³⁰ samānā dāsā yeva, na ka-
 hāpaṇavassena³¹ 'ti tesam dāsabhūtaṇaṃ manussānaṃ anuggahāya Mandhātā

¹ B¹ devaloke vivijjati, B² na devaloke vijjati. ² B¹d kho. ³ C² -lari. ⁴ B¹d
 -lā. ⁵ B¹ anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ B¹d -ssaparittadīpari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ B¹ cātuma-, B² cātuma-. ⁹ B¹d āyuppamāṇena. ¹⁰ B¹ adds taṇhaṃ apurītvā,
 B² taṇhaṃ apuretvā. ¹¹ B¹ -sū-. ¹² C² -tā. ¹³ B¹ adds ca māga. ¹⁴ B¹d
 pathavissitā. ¹⁵ B¹d -vasena. ¹⁶ B¹d appasādā. ¹⁷ B¹d dukkhā. ¹⁸ B¹d yattha-
¹⁹ C² omits disāsu, C² has added disāsu. ²⁰ B¹d obhāsanti ²¹ C² virocana.
²² B¹d ye ca. ²³ B¹d etthake. ²⁴ B¹d pathavi-. ²⁵ B¹ mayharin. ²⁶ B¹ eyyakā,
 B² ayyako. ²⁷ B¹d upasāṅkamantā. ²⁸ C² bhujissāmi, B¹ bhujissāpi, B² bhū-
 jissāmi. ²⁹ B¹ -navasena.

appoḥetvā¹ sattaratanavassāṃ vassāpeti², taṃ idha kahāpanavassāṃ ti vuttāṃ,
 titti kamesu 'ti tenāpi kahāpanavassāna³ vatthukāmākilesakāmesu⁴ titti nāma
 n' atthi, evaṃ duppurā eṣā taṃbā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakupā-
 mattā⁵ kāmā⁶ appassādā parittasukkhā, dukkham⁷ eva paṇ' ettha bahutarāṃ, taṃ
 5 Dukkhaḥkhandhasutta-pariyāyena vedittabbaṃ⁸, iti viññāyā 'ti evaṃ jānetvā⁹,
 dibbesū 'ti devatanaṃ paribhogesu rūpādisu⁹, ratīṃ so ti so vijassako bhik-
 khu dibbhehi kāmehi nimantiyamāno¹⁰ pi tesu ratīṃ nādhigacchati āyasmā Sa-
 middhi¹¹ viya, taṇhakkhayaṃ rato ti nibbānarato, nibbānaṃ hi āgama taṇhā
 khīyati, tasmā taṃ taṇhakkhayaṃ¹² ti vuccati, tattha rato hoti¹³ abhirato,
 10 sammāsambuddhasāvako ti¹⁴ Buddhassa savaṇante¹⁵ jāto¹⁶ bahussuto yo-
 gāvacarapuggalo¹⁷.

Evaṃ Satthā imāṃ desanāṃ¹⁸ āharitvā desetvā¹⁹ cattārī²⁰ sac-
 cāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇḥita-
 bhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi aññe pana bahusotāpattiṭṭhalādīni
 15 pāpuṇṇiṃsu) „Tadā Mandhātumahārājā²¹ aham eva ahoṣiṃ“ ti²².
 Mandhātujātakaṃ²³.

9. Tirīṭṭavacchajātaka.

Na yimassā²⁴ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyas-
 mato Anandassa Kosalarañño mātuḡamānaṃ²⁵ hatthato pañcasatāni
 20 rañño hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthum
 ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātake²⁶ vitthā-
 ritam eva.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
 25 gahaṇadvase Tirīṭṭavacchakumāro²⁸ ti katanāmo²⁹ anupubbena
 vayappatto Takkasilāya³⁰ sippāni³¹ uggaṇhitvā agāraṃ ajjhā-
 vasanto mātāpitunnaṃ³² kālakiriya³³ samviggo³⁴ nikkhamitvā

¹ *Bid* appoḥetvā. ² *Bi* peṣi, *Bd* vassāpeṣi. ³ *Bid* vatthukāmesu-. ⁴ *Bid*
 -kupamā. *C* supinakupamā corr. to -pamattā. ⁵ *Bid* add nāma, *C* has after-
 wards added nāma. ⁶ *Ck* dukkhāṃ, *C* dukkhāṃ corr. to dukkham. ⁷ *Bid* dī-
 petabbaṃ. ⁸ *Bid* jānetvā. ⁹ *Ck* *Bi* -disu. ¹⁰ *Bi* -tayamāno. ¹¹ *Bd* samiddhīṃ.
¹² *Bid* tasmā taṇhakkhāyo. ¹³ *Bd* hotīti. ¹⁴ *Bid* add sammā sāmaṇ' ca saccānaṃ
 buddhattā sammāsambuddho. ¹⁵ *C* savaṇante. ¹⁶ *Bid* jātattā sāvako. ¹⁷ *Bi*
 -ro-. ¹⁸ *Bid* dhammade-. ¹⁹ *Bid* omīti desetvā. ²⁰ *Bid* omīti cattārī. ²¹ *Bid*
 -turājā pana ²² *Bid* ahamevā ti. ²³ *Ck* -tajā-, *Bid* add aṭṭhamaṇi. ²⁴ *Bid* -ssa-
 vijjā. ²⁵ *Bid* -massa ²⁶ = Guṇaj., vide supra p. 23. ²⁷ *Bid* kāsiraṭṭhe. ²⁸
Bi titīvaccha-, *Bd* tirīvaccha-. ²⁹ *Bid* nāmaṃ ahoṣi so. ³⁰ *Bid* -lāyaṃ. ³¹ *Bid*
 sabbasippāni. ³² *Bid* -tunaṃ. ³³ *Bid* kālāni-. ³⁴ *Bid* samviggaṃamāno hutvā.

isipabbajjāṃ pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsaṃ kappesi. Tasmiṃ tattha vasante Bārāṇasi-
raṇṇo² paccanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
maraṇabhayabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyit-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭavacche⁵ phalāpha- 3
latthāya gate⁶ tassa assamapadaṃ pāvisi. So „tāpasānaṃ
vasanaṭṭhānaṃ“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭaṃ olokeno katthaci adisvā caṃkamanakoṭiyam
udapānaṃ addasa. Udakaṃ ussiṇcanatthāya⁹ rajjughataṃ¹⁰
adisvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto hatthissa kucchiyam 10
baddhaṃ¹¹ yottaṃ gahetvā hatthiṃ udapānataṭe¹² ṭhapetvā¹³
tassa pāde yottaṃ bandhitvā¹⁴ yottena¹⁵ udapānaṃ otaritvā
yotte apāpuṇante uttarasāṭakaṃ¹⁶ yottakoṭiyam¹⁷ saṃghātetvā¹⁸
puna otaritvāpi¹⁹ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakaṃ
phusitvā²⁰ atipipāsito „pipāsaṃ vinodetvā maraṇam pi suma- 15
raṇaṃ“ ti²¹ udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttari-
tuṃ asakkonto tatth' eva atthāsi. Hatthi pi susikkhitattā añ-
ṇattha agantvā rājānaṃ olokeno tatth' eva ṭhito²². Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthiṃ disvā „rājā āgato
bhavissati, vammaṭṭhatthi²³“ yeva pana²⁴ paṇṇāyati, kiṃ²⁵ nu kho 20
kāraṇaṃ“ ti so hatthisamīpaṃ upasaṃkama. Hatthi²⁶ pi tassa
upasaṃkamanabhāvānaṃ ṇatvā ekamantaṃ²⁷ atthāsi. Bodhisatto
udapānataṭaṃ²⁸ gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti-samassāsetvā²⁹ nisseṇiṃ bandhitvā rājānaṃ uttāretvā³⁰ kāyam
assa sambāhitvā telena makkhetvā³¹ nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ Bīd -phalāhāro hutvā. ² Ck -si-. ³ Bī kuppito, Bīd kupito. ⁴ Bīd hatthi-
khandhavaragato. ⁵ Bī tirīṭavacchassa, Bīd tirivacchassa. ⁶ Bī gatagatakāle, Bīd
gatakāle. ⁷ Bī -namhi. ⁸ Ck -kilanto, Cī -kilanto, Bī gāṭhaṃ ne kilanto, Bīd
vātātappena kilanto. ⁹ Bīd add pana. ¹⁰ Bīd -ghaṭikāhi. ¹¹ Bīd bandhana.
¹² Bīd udapānatīre. ¹³ Bī datvā, Bīd ṭhapetvā. ¹⁴ Bīd bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ Bīd uttari-. ¹⁷ Bīd -yā. ¹⁸ Bīd ghaṭetvā. ¹⁹ Bī otaritassāpi, Bīd
otaritattāpi. ²⁰ Bīd phusitvā. ²¹ Bīd add cintetvā. ²² Bīd athāsi. ²³ Bīd
dhammika-. ²⁴ Ck na, Bī omiṭṭa pana. ²⁵ Bīd kiṃ. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bīd -tā. ²⁸ Bīd -tiraṃ. ²⁹ Bī omiṭṭa sam-. ³⁰ Bīd uttaritvā. ³¹ Bīd
makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāham moci. Rājā dvīhatiham vissan-
 mitvā Bodhisattassa² attano³ santikam āgamanatthāya paṭi-
 ñam gabetvā pakkāmi. Rājabalam⁴ nagarassa avidūre khan-
 dhāvaram bandhitvā ṭhitam⁵ rājānam āgacchantam disvā pari-
 5 vāresi⁶. Bodhisatto pi māsadhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
 patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkham caramāno rāja-
 dvaram gato. Rājā mahāvātapānam ugghātetvā rājānḡṅaṇam
 olokayamāno Bodhisattam disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
 vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rāpapallamke
 10 nisīdāpetvā attano paṭiyāditam āharam bhojetvā¹² sayam pi
 bhuñjitvā uyyānam netvā tatth' assa camkamanādirivārim¹³
 vasanaṭṭhānam kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
 napālam paṭicchāpetva¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājanivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasammāno ahoṣi.
 15 Tam asahamānā¹⁶ amaccā „evarūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
 labhamāno kiṃ nāma kareyyā“ 'ti vatvā uparājānam upasaṃ-
 kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasam atimamāyati¹⁹,
 kiṃ nāma tena tasmiṃ diṭṭham, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
 mantethā“ 'ti āhamso²⁰. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā
 20 amaccehi saddhiṃ rājānam upasaṃkamitvā vanditvā²¹ pa-
 ṭhamam gātham āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
 na bandhavo no pana te sahāyo,
 atha kena vaṇṇena Tirītavaccho²²

25 tedandiko bhuñjati aggapiṇḡan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjā-
 mayam kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

¹ Bīd khādāpetvā. ² Cko -ttam. ³ Bīd omits attano. ⁴ Bī rājābalakāyo, Bī rājāphalakāyo, C^o rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ C^o tam, Bīd ṭhito. ⁶ Bīd add rājā nagaram pavisitvā ṭhito. ⁷ Bīd aḡhamās-. ⁸ Cko -siyam, Bīd -sī. ⁹ Bīd -sam. ¹⁰ Bīd sañcānetvā. ¹¹ Bīd -lam. ¹² Bī bhājetvā. ¹³ C^o -ram, Bīd omits parivārim, and add rattidivā. ¹⁴ Bīd -cchādetvā, C^o vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ Bīd -ne yeva paribuñjati, Bī -ne yeva paribhuñjati. ¹⁶ Cko asayha-. ¹⁷ Bīd add pi. ¹⁸ Bī upagaṃtvā. ¹⁹ Bīd ativiya ma-. ²⁰ Cko omits āhamso. ²¹ Bīd omits vanditvā. ²² Bīd tiriti-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sahäyo ti sahapamsukilto¹ sahäyako pi te na hoti, kena vaññenā² ti kena kāraṇena, Tirītavaccho³ ti tassa nāmañ, tetaṇḍiko ti kuṇḍikañ⁴ ṭhapanattāya⁵ tidaṇḍaṃ gahetvā caranto, aggapiṇḍan ti rasasampannañ⁶ rājārahañ agga-bhojanañ.

5

Taṃ sutvā rājā puttāñ āmantetvā „tāta mama paccantañ gantvā yuddhaparājītassa dvīhatīhañ anāgatabhāvañ sarasīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁷ imañ nissāya jīvitañ laddhañ“ ti sabbañ tañ⁸ pavattim ācikkhitvā „tāta mama⁹ jīvitadāyake mama santikañ¹⁰ āgate rajjañ dadanto pi ahañ 10 n' eva etena katagūṇānurūpañ¹¹ kātuñ¹² sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹³ me yuddhaparājītassa ekassa katvā vivanasmi¹⁴ ghore pasārayi¹⁵ kicchagatassa pāñim¹⁶, 15 ten' ūdatārim¹⁷ dukhasampareto¹⁸. 26.
3. Etassa kiccena idhānupatto Vesāyino¹⁹ visayā jīvaloke, lābhāraho tāta Tirītavaccho²⁰, deth' assa bhogañ yajatañ ca²¹ yaññān ti. 27. 20

Tattha āpāsū²² ti āpadāsu, ekassā²³ ti adutiyaṃ, katvā ti anukampañ karitvā pemañ uppādetvā, vivanasmiñ²⁴ ti pāñiyarāhite²⁵ araññe, ghore ti dāruṇe, pasārayi kicchagatassa pāñim ti nissenañ bandhitvā kūpañ²⁶ otāretvā dukkhatassa mayhañ uttārañattāya viriyapañisaṃyuttañ hatthañ pasāresi²⁷, ten' ūdatārim dukhasampareto ti²⁸ tena kāraṇen' amhi²⁹ dukkharivārito pi tamhā kūpā³⁰ uttiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahañ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassañubhāvena idha anup-

25

¹ C^k -kilto, Bⁱ kiliko, B^d kiliko. ² Bⁱ tiriti-, B^d tiriṭi-. ³ Bⁱ kuṇḍaka, B^d kuṇḍika. ⁴ Bⁱ ṭhapanattāya, B^d tthapanattāya. ⁵ C^k omīti rasa. ⁶ Bⁱd mayhañ. ⁷ Bⁱd tañ sabbañ. ⁸ B^d -ke. ⁹ Bⁱd -gūṇaṃ aṇu-. ¹⁰ Bⁱ dātum. ¹¹ C^k avāsu corr. to āpāsu, Bⁱ avāssu, B^d avāsu. ¹² all four MSS. -smiñ. ¹³ Bⁱd sahadassi. ¹⁴ C^k pāñim, C^k pāñim corr. to pāñim, Bⁱd pāñi. ¹⁵ C^k tenudatārim, Bⁱ tenittāri, B^d tenuddhatādi. ¹⁶ Bⁱd dukkha-. ¹⁷ Bⁱd veyyāsi. ¹⁸ Bⁱ tiriti-, B^d tiriṭivaccho. ¹⁹ C^k yapitañca, B^d jayatañca. ²⁰ Bⁱd avāsu. ²¹ C^k B^d -smiñ, Bⁱ -smi. ²² C^k pāñiya- corr. to pāñiya-, Bⁱd pāñiya-. ²³ C^k kūpā. ²⁴ ghore - - pasāresi wanting in Bⁱ. ²⁵ C^k - - sampare, C^k - - sampare corr. to sampareto ti. ²⁶ C^k - - ṇena tamhi. ²⁷ B^d kuppā, and adds uddhatāti.

- patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyi³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, ahaṃ hi imasmiṃ jīvaloke (ti)to Yamavisayāṃ maccevisayāṃ paralokaṃ gato nāma ahoṣiṃ⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ hoti, lābhāraho ti lābhāraho⁶, catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogaṃ ti etena paribhuñjitabbaṃ catupaccayaṃ⁷ sabbāṃ⁸ samaṇaparikkhārasaṅkhatāraṃ bhogaṃ etassa detha, yajataṃ⁹ ca yaññaṃ ti tvaṇ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹² nāgarā cā¹³ 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ¹⁴ detha yaññaṃ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññaṃ, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca yaññaṃ ti.
- 10 Evam rañña¹⁶ gaganatale candaṃ¹⁷ utthapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe pakāsita¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākaṭo²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato paṭṭhāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānaṃ vattum²⁷ na visahi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde
- 15 tathavā dānādāni puññaṃ katvā saggapadaṃ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiñña ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva³¹ karimsū“ 'ti imāṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā

20 ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Tirīṭavacchajātakaṃ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhum ārabha kathesi. Vatthum³³ Navanipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bī veyyāsino, Bā veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahoṣi. ⁶ Cks lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccam, C^s Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbāṃ. ⁹ C^s yajathaṃ cor. to -taṇ. Bī etaṇ. ¹⁰ Bīd tvaṇ. ¹¹ Bā omits ca. ¹² Ck jā cā, Bīd ca. ¹³ Bīd bhogaṃ ca ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Cks -saññatto, Bā -yaññatthā. ¹⁶ Bā rañño. ¹⁷ Bīd punṇacando. ¹⁸ Bīd utthāpento. ¹⁹ Ck pakāsitena. C^s pakāsesi tena, Bī pakāsita, Bā pakāsita. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahoṣi, Bā -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omīti ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omīti vā. ²⁶ Bīd omīti kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūraṃ. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bī tiriti-, Bā tiriti-, Bīd add navamaṃ. ³³ Bīd vatthu. ³⁴ = Cakkavākajā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇeṇ' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti”¹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṃ sip-
pāni' uggahetvā' pitu accayena rajje patitṭhāya bhojanasud- 5
dhiko ahoṣi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā' tv-eva'
nāmaṃ jātaṃ. So kira tathārūpeṇa' vidhāneṇa' bhattaṃ
bhuñjati yathāssa' ekissā bhattapāṭiyā¹⁰ sataśahassaṃ vayaṃ
gacchati¹¹, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
pana¹² bhojanavidhānaṃ olokentaṃ¹³ mahājanaṃ puññaṃ kā- 10
retukāmatāya rājadvāre ratanamāṇḍapaṃ kāretvā bhojanavelāya
taṃ alaṃkārapetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rāja-
pallaṃke¹⁴ nisīditvā khattiyakaññāhi parivuto sataśahassa-
ghanikāya suvaṇṇapāṭiyā¹⁵ satarasabhojanaṃ¹⁶ bhuñjati. Ath'
eko lolamanusso¹⁷ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho- 15
janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
„atth' esa¹⁸ upāyo” ti gālhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā¹⁹
„bho ahaṃ dūto dūto”²⁰ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
saṃkamaṃ, tena ca samayena²¹ tasmīṃ janapade „dūto smīti”²²
vadantaṃ na vārenti²³, tasmā mahājano dvidhā bhijjivā²⁴ 20
okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁵ ekaṃ bhatta-
piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ”²⁶ chindis-
sāmīti²⁷ asigāho asim abbāhesi²⁸. Rājā „mā paharīti”
vāreti²⁹, „mā bhāyi, bhuñjassu”³⁰ ti. Hatthaṃ dhovivā nisīdi.

¹ Bīd add tvaṃ. ² Bī lolakaraṇeṇa samāno pana asīśacchedaṃ labhasīti, Bī lolakaraṇeṇeva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ Bīd sabbasi-. ⁴ Bīd uggahitvā. ⁵ Bī -ko-. ⁶ C^s teva. ⁷ Bīd tathānurūpeṇa. ⁸ C^s Bīd vidhāne. ⁹ Bī yato, Bī yathā. ¹⁰ C^s -pacchīyā, Bī -pāṭiyā, Bī -pāṭiyā. ¹¹ Bī -hassaṃ yeva hoti tāya, Bī sataśahassagghaniko yeva hoti. ¹² Bī omīte pana, Bī adds taṃ. ¹³ C^s -ketuṃ. ¹⁴ Bī rājā pallaṅkena, Bī rājapallaṅkena. ¹⁵ Bīd -pāṭiyā. ¹⁶ C^s pañītarasa-, Bīd sabbarassa-. ¹⁷ Bīd -purīso. ¹⁸ Bīd attheko. ¹⁹ Bī adds nisīdi. ²⁰ Bīd duto only once. ²¹ C^s tena tena ca samayena, Bī tena tena samayena, Bīd tena samayena. ²² Bī dutombhīti. ²³ Bī vadantena nivāreti, Bīd vadantaṃ na vārentaṃ. ²⁴ Bīd bhīnditvā. ²⁵ Bīd pāṭiyā. ²⁶ Bī adds ma-
yaṃ. ²⁷ Bī -mā ti. ²⁸ Bī si aggaheṣi, Bīd asī aggaheṣi. ²⁹ C^s vāresi, Bīd nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapānīyam eva² tambūlañ
ca³ dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa
dūto sīti“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya⁵ dūto udaradūto⁶,
taṇhā maṃ āṇāpetvā 'tvaṃ⁷ gacchāhīti⁸ dūtaṃ katvā pesesīti“

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti⁹ amittam api yācituṃ
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māṇavā
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyantīti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā
hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā uda-
radūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva
manāpañ ca¹¹ vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā

15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹²
gavaṃ sahasaṃ saha puṅgavena,
dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etaṃ, rohiṇīnaṃ¹² ti rattavāṇṇa-
naṃ, saha puṅgavenā 'ti yūthaparīnāyakena¹³ upaddavarakkhakena¹⁴ vasa-
bhena¹⁵ saddhīṃ, mayampīti ahañ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva uda-
rassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṃ kasmā
na dajjan¹⁶ ti.

25 Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacitta-
katāya¹⁷ apubbaṃ kāraṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-
taṃ yasaṃ adāsi.

¹ C² vassa ² C² -pānīyam ce corr. to -pānīyam ca, B⁴ -pānīyañceva. ³ B⁴
tampulañca, C² taṇḍulañca, C² taṇḍulañca corr. to tāmbūlañca. ⁴ B¹ omits vadasi,
B⁴ vadati. ⁵ B⁴ taṇhā. ⁶ B¹ omits udaradūto. ⁷ C² taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ C²
gacchathā ti, B⁴ gacchahi ti. ⁹ C² dūtamāyanti, B¹ rassattā duramayanti, B⁴
yassattā duramayanti. ¹⁰ B⁴ tassudarassāhaṃ. ¹¹ B⁴ -pañ. ¹² B⁴ -ni-. ¹³
C² B⁴ -ṇāyakena. ¹⁴ B¹ -rakkhikena, B⁴ -rakkhītena. ¹⁵ B¹ ubhayena, B⁴
usabhena. ¹⁶ B⁴ dajjā. ¹⁷ C² sutavittakatāya. ¹⁸ so C²; B⁴ iminā ca tum-
hādīsena purisena tāva asukapubbaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ, B¹ iminā ca tumhādīsena
tāva asutapuppaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiṃphale paṭiṭṭhahi bahū¹ sotāpannādayo ahesum) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā³ 'ti. Dūtajātakam³. Saṃkappavaggo paṭhamo⁴.

3

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anandabodhimhi⁵ mālāpūjakārake⁶ bhikkhū ārabha kathesi. Vatthum⁷ Kālīṅgabodhijātake āvibhavissati. So pana Anandattherena ropitattā Anandabodhīti jāto. Tharena hi Jetavanadvāra-koṭṭhake bodhissa⁸ ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṃ⁹ paṭṭhari. Ath' ekacce janapadavāsino¹⁰ bhikkhū „Anandabodhimhi mālāpūjam karissāmā¹¹ 'ti Jetavanam āgantvā¹¹ Satthāraṃ vanditvā punadvivase Sāvattim¹² pavisitvā¹³ uppalavīthim¹⁴ gantvā mālaṃ alabhitvā āgantvā Anandattherassa¹⁵ ārocesum: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjam karissāmā 'ti uppalavīthim¹⁶ gantvā ekamālam pi na labhimhā¹⁷ 'ti. Thero „aham vo āvuso āharissāmīti¹⁸ uppalavīthim¹⁷ gantvā bahū¹⁸ nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesam dāpesi. Te tāni gaheṭvā bodhipūjam karīsum. Tam pavattim ūtvā¹⁹ dhammasabbhāyam¹⁹ bhikkhū therassa²⁰ guṇakatham samuṭṭhāpesum: „āvuso jānapadā²⁰ bhikkhū appapuññā uppalavīthim²¹ gantvā mālaṃ na labhiṃsu²², thero pana²³ gantvā va āharāpesīti²³. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā²⁴ 'ti pucchitvā „imāya nāmā²⁴ 'ti vutte „na bhikkhave

¹ C^k bahu, Bⁱ aññe hi bahū, B^d aññe pi bahu. ² B^d add ahoṣi. ³ B^d add dasamaṃ. ⁴ B^d add tassuddānam, saṃkappatīlamuṭṭhiṃca maṇi ca sindhavā sukā jarudapānam gāmaṇi mandhātā tiriti dūtan ti. ⁵ C^k -dhiṃ hi. ⁶ B^d māla- ⁷ B^d vatthu. ⁸ Bⁱ bodhino, B^d bodhi. ⁹ B^d -pe. ¹⁰ C^k jā-. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² C^k -thi, C^s -tthi corr. to -tthim, B^d -tthiyam. ¹³ B^d pavisetvā. ¹⁴ Bⁱ upalavitti, B^d upalavittim. ¹⁵ C^k Bⁱ ānandathe-. ¹⁶ Bⁱ upalacitti, B^d upalavittim. ¹⁷ Bⁱ upalaviti, B^d upalavithim. ¹⁸ C^k bahuni, C^s bahūni, Bⁱ bahi, B^d bahu. ¹⁹ Bⁱ sutvā. ²⁰ C^s janapada, Bⁱ janappada, B^d janapadam. ²¹ Bⁱ upalapitti, B^d upavithi. ²² Bⁱ mālam alabhisu, B^d m. alabhiṃsu. ²³ C^s janapadam.

idān' eva vattucchekā' kathākusalamālaṃ' labhanti, pubbe pi labhimsū³ 'ti vatvā atītaṃ ābāri:

Aṭṭe Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Antonagare va⁴ ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṃ puriso⁵ saraṃ rakhati. Ath' ekadivasaṃ Bārānasiyaṃ ussave ghuṭṭhe⁶ mālaṃ pilandhitvā ussavaṃ kīlitukāmā tayo seṭṭhiputtā, nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle⁷ yācissāma⁸ 'ti tassa padumāni' bhañjanakāle⁹ sarantikam¹⁰ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu eko taṃ¹¹ āmantetvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu¹² ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṃ adāsi¹³. Ath' assa dutiyo dutiyaṃ gātham āha:

2. Yathā sārādikam¹⁴ bijaṃ khette vuttaṃ virūhati evaṃ rūhatu¹⁵ te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikan ti saradasamaye¹⁶ gahetvā nikkhittaṃ sārvasampannaṃ bijaṃ.

So tassa¹⁷ kujjhitvā na padumaṃ¹⁸ adāsi. Ath' assa tatiyo tatiyaṃ gātham āha:

3. Ubho pi palapante¹⁹ te²⁰ 'api padumāni²¹ dassati', vajju²² vā te na vā vajju²³ n'atthi nāsāya rūhanaṃ, dehi samma padumāni amhehi pi yācito²⁴ ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²⁵ ti ete dve pi musā vadanti, api padumāni²⁶ api nāma²⁷ no padumāni dassatitī cīnetvā evaṃ vadanti²⁸, vajju

¹ C^k vatthucchedakā, Bⁱ vatthucchekā, B^d vatthucchekā ² B^d kusalamālaṃ, C^k kusalamāla. ³ C^k B^d -su yevā. ⁴ C^k eva, B^d ca. ⁵ B^d adds taṃ, Bⁱ ti. ⁶ Bⁱ saṅghuṭṭhe, B^d saṅguṭṭhe. ⁷ B^d mālaṃ. ⁸ Bⁱ -naṃ. ⁹ C^k bhājana-, Bⁱ bhuñjana-. ¹⁰ C^k sarasaṃ-, Bⁱ sarassa santike, B^d sarassa santikam. ¹¹ B^d omīti taṃ ¹² C^k massū. ¹³ B^d so kujjhitvā tasseva padumaṃ nādāsi. ¹⁴ Bⁱ rūhati. ¹⁵ B^d sārā-. ¹⁶ B^d add pi. ¹⁷ B^d padumaṃ na. ¹⁸ C^k ubho vipalapante, Bⁱ ubho pi vilabhante, B^d ubho pi vilapante. ¹⁹ C^k ne. ²⁰ B^d padāni. ²¹ Bⁱ vajjuṃ, B^d vajjaṃ. ²² so C^k; C^k dehi samma padumāni yācito, Bⁱ dehi sama padumāni ahaṃ yācāmi yācito, B^d deti samma padumāni maham yācāmi yācito. ²³ C^k vipalapante, Bⁱ pi vilabhante te, B^d pi vilapante te. ²⁴ B^d api padmāni, Bⁱ api dāni. ²⁵ Bⁱ adds ca. ²⁶ Bⁱ add kovelam yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti¹ tava nāsā rūhatū 'ti² evaṃ vadeyyuṃ vā na vadeyyuṃ³
 etesaṃ vacanaṃ nāma⁴ appamāṇaṃ, sabbathāpi n' atthi nāsāya virūhanaṃ, ahaṃ
 pana te nāsaṃ⁵ paṭicca na kiñci vadāmi, kevaṃ yācāmi tassa⁶ dehi⁷ samma
 padumāni yāceto ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁸ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato⁹, tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samadhānesi:
 „Tadā padumalābhī¹¹ seṭṭhiputto¹² ahaṃ eva ahoṣiṃ“ ti¹³. Paduma- 10
 jātakaṃ¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Imaṃ Satthā Jetane viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ „saccaṃ kira tvam¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma¹⁹ etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porānakapaṇḍitāpi attano dhītarāṃ rak-
 khitūṃ nāsakkhimsu, pitaraṃ²⁰ hatthe gahetvā ṭhitā va pitaraṃ ajā-
 nāpetvā²⁰ kilesavasena purisena saddhīṃ palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchisimī²¹ nibbattitvā
 vayappatto Takkasīlāya²² sippāni²³ uggaṇṭhitvā pitu accayena
 rajje patitṭhāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītarāṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁴ posento ekadivasam
 amaccehi saddhīṃ nisinna „mam²⁵ accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^o vajju vā no na vajjū ti. Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjuṃ vā te na vā vajjun ti. ² C^o rubatīti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhutī. ³ B^d omits vā na vadeyyuṃ.
⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^o nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehīti, B^d dehīti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^o ghare. ¹¹ C^o -bhi corr. to -bhī, B^d -bhī. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds pathamaṃ. B^d pathamaṃ. ¹⁵ C^o vassā, B^d assā. ¹⁶ C^o Bⁱ -bhāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds bhikkhu. B^d bhikkhum. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d si. ¹⁹ B^d pitara. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamaheśi bhavissatīti³
 vatvā aparabhāge tesam vāyappattakāle³ puna amaccehi sad-
 dhiṃ nisinno „mayhaṃ bhāgineyyassa aññassa⁴ dhītaram ānes-
 sāma⁵, mayhaṃ dhītaram pi⁶ aññasmiṃ rājakule⁷ dassāma,
 5 evaṃ no nātakā bahū⁸ bhavissantīti⁹“ āha. Amaccā sampatī-
 chim-u. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeḥaṃ dāpesi antopa-
 vesanaṃ⁹ nivāresi. Te pana aññamaññaṃ paṭibaddhacittā
 ahesuṃ. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi
 nīharāpeyyan“ ti cintento „atthi upāyo“ ti dhātiyā lañcaṃ
 10 datvā „kiṃ ayyaputta kattaban¹⁰“ ti vutte „amma kathan nu
 kho rājadhītaram bahi kātuṃ okāsaṃ labheyyāma¹¹“ ti āha.
 „Rājadhītāya saddhiṃ kathetvā jānissāmīti¹²“. „Sādhu ammā“
 'ti. Sā gantvā¹² „ehi amma, sise te ukā¹³ gaṇhissāmīti¹⁴“ taṃ
 nīcapāthake¹⁴ nisīdāpetvā sayam uccē nisīditvā tassā sīsaṃ
 15 attano ūrusu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sīsaṃ na-
 khena¹⁵ vijjhi. Rājadhītā „nāyaṃ attano nakhena¹⁵ vijjhati¹⁶,
 pitucchāputtassa me kumārassa nakhena¹⁶ vijjhatīti¹⁷“ nātvā
 „amma tvaṃ kumārassa santikaṃ agamāsīti¹⁷“ pucchi. „Āma
 ammā“ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan“ ti. „Tava bahi-
 20 karaṇūpāyaṃ¹⁸ pucchati ammā“ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito¹⁹
 honto²⁰ jānissatīti²¹“ paṭhamam gātham²² vatvā²³ „amma
 imaṃ uggahetvā kumārassa kathehīti²⁴“ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa²⁴ nāgo c' assa sukārito
 andhakāro ca vasseyya²⁵ atha nūna tadā siyā ti. 34.

25 Sā taṃ uggahetvā²⁶ kumārassa santikaṃ gantvā „amma
 rājadhītā kim āhā“ 'ti vutte²⁷ „aññaṃ kiñci avatvā imaṃ

¹ Bīd add pi. ² Bīd tassa. ³ Bīd bhāgineyyassa vāyappattassa kāle. ⁴ Bīd add raññe. ⁵ Bīd aneyyāma. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ C^{ks} -kulaṃ, Bīd add pi. ⁸ Bīd bahutarā. ⁹ Bīd antonive-. ¹⁰ Bīd kiecan. ¹¹ Bī labheyyāthā. ¹² Bīd agantvā. ¹³ C^k ukāṃ, Bī ukkā, Bīd ukā. ¹⁴ C^k -pīthake, Bī nīcapāthike. Bīd nīcapīthake. ¹⁵ Bīd nakhehi. ¹⁶ C^{ks} vijjhīti. ¹⁷ Bīd āgatāsīti. ¹⁸ Bīd -kāra-. ¹⁹ all four MSS. -tā, Bīd add va. ²⁰ Bīd -tā, Bī -tu. ²¹ C^{ks} -sīti, Bī -ssanti, Bīd -ssantīti. ²² C^k omits gātham. ²³ Bī na taṃ pathamaṃ gātham mantetvā, Bīd pathamaṃ gātham bandhitvā. ²⁴ Bī mudukā assa, Bīd sudukā tassa. ²⁵ Bīd passeyya. ²⁶ Bīd uggahitvā. ²⁷ Bīd C^s ayyaputta.

gātham pahīṇti¹ " tam gātham udāhāsi². Kumāro³ tass' attham
 nātvā „gaccha ammā“⁴ 'ti tam⁴ uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa⁵ cullūpaṭṭhākassa⁶ mama hattho viya⁷ mudu
 assa yadi ca te ānañjakāraṇam⁸ sukārito eko hatthi assa yadi ca tam divasaṃ⁹
 caturaṅgasamannāgato viya bahulo¹⁰ andhakāro assa devo ca¹¹ vasseyya atha
 nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgamma ekamsena te
 manorathassa matthakagamanam¹² siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹³ nātvā ekam abhirūpaṃ
 muduhattham cullūpaṭṭhākam¹⁴ sajjam¹⁵ katvā maṅgalahatthi-
 gopakassa lañcam datvā hatthim ānañjakāraṇam⁸ kāretvā kālam¹⁶
 āgamento acchi. Ath' ekasmim kālāpakkhuposathadivase¹⁷
 majjhimayāmasamanantare¹⁷ ghanakāḷamegho¹⁸ vassi. So „yam
 dāni rājadhītāya¹⁹ vuttadivaso“ ti vāraṇam abhirūhitvā²⁰ mudu-
 hatthakam cullūpaṭṭhākam²¹ hatthipiṭṭhe nisīdāpetvā gantvā
 rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthim mahābhitti-
 yam alliyāpetvā vātapānasamīpe temento²² atṭhāsi. Rājāpi
 dhītarām²³ rakkhanto aṇṇattha sayitum na deti, attano santike
 cullasayane²⁴ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti“²⁵
 nātvā⁴ niddam anokkamitvā²⁶ va nipannā „tāta nahāyitukām'
 amhīti“ āha. Rājā „ehi ammā“⁴ 'ti tam hatthe gahetvā vāta-
 pānasamīpaṃ netvā „nahāhi“²⁷ ammā⁴ 'ti ukkhipitvā vātapānassa
 bāhirapadumake²⁸ ṭhapetvā ekasmim hatthe gahetvā atṭhāsi.
 Sā²⁹ nahāyamānā va³⁰ kumārassa hattham pasāresi³¹. So tassā
 hatthato ābharāṇāni omūcivā³² upaṭṭhākassa³³ hatthe pilan-
 dhāpetvā³⁴ tam ukkhipitvā rājadhītarām' nissāya padumake³⁵

¹ C² -nī, C³ pahīṇi, B^{1d} pahīṇīti. ² B^{1d} -sī. ³ B^{1d} add ca. ⁴ C² nam. ⁵
 B¹ etissā, B² ekissā. ⁶ B¹ cūlapaṭṭhākāya, B² cūlapaṭṭhākāya. ⁷ B^{1d} add hattho.
⁸ C² ānañja-, B¹ āneñca-, B² ānañca-. ⁹ C² yadi etam divasaṃ. ¹⁰ C² B²
 bahalo, B¹ bahavo. ¹¹ C² va. ¹² B^{1d} gamanam matthakam. ¹³ C² tathato, B¹
 attato. ¹⁴ C² cullapa-, B¹ cūlapaṭṭhākam, B² cūlapaṭṭhāka. ¹⁵ B^{1d} saṇṇam.
¹⁶ C² B² kāla-, B¹ kālāpaṇḍupo-. ¹⁷ B^{1d} -samantare. ¹⁸ C² B¹ -kāla-, B²
 -kāle-. ¹⁹ B^{1d} rājadhītāya dāni. ²⁰ C² -ru-, B¹ vivāraṇam abhiharitvā. ²¹
 C² cullu-, B¹ cūlapaṭṭhākam, B² cūlapaṭṭhākam. ²² B^{1d} add va. ²³ C² rāja-
 dhītarām. ²⁴ B^{1d} cūla-. ²⁵ C² -ssasīti. ²⁶ C² B^{1d} anu-. ²⁷ B¹ nahāyāhi, B² nā-
 yāti. ²⁸ B¹ hahimassepadumake, B² pahipasse-. ²⁹ B^{1d} omit sā. ³⁰ B^{1d} nhā-
 yamānā ca. ³¹ B² hatthe pasāreti. ³² C² muñcivā. ³³ B^{1d} upaṭṭhākāya. ³⁴
 C² pīla-, B^{1d} pilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hatthaṃ gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa² hatthaṃ gahetvā dhītu hatthaṃ muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe ṭhapetvā kumārena⁶ saddhiṃ agamāsi⁷. Rājā⁸
 5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dārakaṃ⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāraṃ pidhāya lañchetvā¹¹ ārakkaṃ datvā attano sayanaṃ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiyā dvāraṃ vivaritvā taṃ dārakaṃ⁹ disvā „kiṃ etan¹²“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhiṃ gatabhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
 10 paṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmaṃ rakkhituṃ na sakkā, evaṃ arakkhiyā nān¹⁴“ itthiyo¹⁴ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁵ nadīsamā,
 sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

15 a. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
 jātavedo va saṅṭhānaṃ khippaṃ anuḍahanti nan ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁶ asakkuṇeyyā¹⁷, n¹⁸ eva sakkā saṅhavācāya saṃgaṇhituṃ ti attho, purisehi vā etāsaṃ¹⁹ na alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
 20 etāsan ti mudusambhāsā, duppūra tā²¹ nādīsamā ti gāthā nadi āgatāgatassa udakassa sandanato²² udakena duppūrā evaṃ anubhūtehi²³ methunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttaṃ: tiṇṇaṃ bhikkhave dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁴ kālaṃ karoti, katamesaṃ tiṇṇaṃ methunadhammānaṃ²⁵, samāpattiyā ca vījāyassa alaṃkārassa ca²⁶ 'ti²⁷ imeṣaṃ kho
 25 bhikkhave tiṇṇaṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁸ mātugāmo kālaṃ karotīti, sīdantīti aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu ca ussadesu²⁹ nīmuḷḷanti, nan ti

¹ Bīd tassā. ² Bīd tassā. ³ Bī muccl. ⁴ Bī -smīmpī. ⁵ Bīd pillaandhitvā.
⁶ Bī -renea. ⁷ Bīd āg-. ⁸ Ck^o Bī rāja. ⁹ Bīd dārīkaṃ. ¹⁰ Bī nhāna-, Bī nāya-.
¹¹ Bīd lañcitvā. ¹² Bīd kimetan. ¹³ Bīd sā. ¹⁴ C^o arakkhiyo nāmitthiyo, Bī arakkhiyamānatthiyo nāma, Bīd arakkhiyamānā itthiyo. ¹⁵ Bī duppurattā, Bīd dupparuttā. ¹⁶ Bīd -na pi. ¹⁷ C^o -neyyā, Bī asakkaneyyā, Bī asatthubueyyā.
¹⁸ Bī etassa. ¹⁹ C^o labhan, Bī ālan. ²⁰ Bī thaddhe phī, Bīd bandhe vi. ²¹ Bī dupparatthā, Bīd duppurattā. ²² C^o āgatāgatassa sanato, C^o āgatāgatassa sauako corr. to -- sandako. ²³ C^o anubhūtehi corr. to anubhūtābhūtehi.
²⁴ C^o appaṭino, Bī apaṭibhāno, Bīd apaṭibhāno. ²⁵ C^o methunadhamma, Bī tīnnaṃ medhunnānaṃ, Bīd metunānaṃ dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vījā-? C^o alaṃkarassa ca, C^o alaṃkārassa ca, Bī alaṃkarissā. ²⁷ C^o omīti. ²⁸ Bīd apaṭibhāno. ²⁹ Bī usadhasanirayesu, Bīd usadanirayesu.

nīpātamatam, viditvānā ti evam jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo² methunadhammādīhi atittā kalam katvā etesu nirayesu sīdanti. etā evam attanā sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhavissanti⁴ evam űatvā paṇḍito puriso dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā chandena ruciyā pemeṇa⁷ gativasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā³ itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggī, so hi jātamatto va vediyati vidito¹⁰ pākaṇo hotīti jātavedo, so yathā attano thānam kāraṇam okāsam vā¹¹ anudahati evam eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaññāsamannāgatam pi tesam sabbadhanādīnam¹⁴ viññānato¹⁵ paripunnatāya sampattiyā abhāvuppattim¹⁶ kurumānā khippam anudahanti jhāpentī, vuttam¹⁰ pi c' etaṃ:

Belavanto dubbalā honti thānavanto¹⁷ pi hāyare cakkhumā andhī¹⁸ honti mātuḡāmasam gatā. Guṇavanto nigguṇā honti paññavanto pi hāyare pamattā bandhane senti mātuḡāmasam gatā. Ajjhesanam¹⁹ tapam sīlam saccam cāgam satim matim acchindanti pamattassa panthadūbhī²⁰ va takkarā. Yasam kittim dhitim sūram bāhusaccam pajānanam kṛpayanti²¹ pamattassa katthapuñjam²² vā pavako ti.

15

Evam vatvā Mahāsatto „bhāḡineyyo²³ pi mayā²⁴ pose-²⁰ tabbo“ ti mahantenz yasa-sakkārena²⁵ dhītarāṃ tass' eva²⁶ datvā taṃ oparajje²⁷ patitthāpesi²⁸. So mātulassa accayena rajje patitthahi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-²⁵ phale patitthahi) „Tadā rājā aham eva ahoṣin“ ti²⁹. Mudupāṇijātakaṃ³⁰.

¹ C^o taṃ, B^d etā. ² B^d add nāma ³ Bⁱ ekāsam evam saṃsīdamānam. B^d etāsam evam saṃsīdamānā, Bⁱ adds rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^o bhavissanti. ⁵ B^d va. ⁶ Bⁱ parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^o vāyāmena. ⁸ B^d tittivasena. ⁹ Bⁱ pisandhanena, B^d pilandhanena. ¹⁰ B^d add vā. ¹¹ B^d omit vā. ¹² C^o e. ¹³ B^d add purisaṃ. ¹⁴ C^o sabbam, B^d omit sabba. ¹⁵ B^d viññānato. ¹⁶ Bⁱ abhappuppattikam, B^d agabbhuppattikam. ¹⁷ B^d paññavanto. ¹⁸ B^d cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^o ajjhenaca. ²⁰ C^o panthacūbhī, C^o panthadūbhī and patthavūbhī, Bⁱ pāthanadūhi, B^d antadūhi. ²¹ Bⁱ cajhāsayanti, B^d hāsayanti. ²² C^o katthapuñja, Bⁱ kaṭhamuñcam, B^d kattapuñjam. ²³ B^d -ṇe-. ²⁴ Bⁱ me, B^d omits mayā. ²⁵ C^o omits yasa, Bⁱ yassena yassena, B^d yasena. ²⁶ B^d tassa. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -tha-. ²⁹ B^d ahamevā ti. ³⁰ B^d add duttiyam.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vārisimim ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva' ārabha kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānītam' „saccaṃ kira tvam' ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā
 5 „saccaṃ“ ti vutte' „itthiyo nām' etā porāṇake suddhasatte pi samkilesesun“ ti' vatvā' atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmaddatto rājā pana aputto' hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karothā“ 'ti āha. Tā putte patthenti'. Evam addhāne gate Bodhisatto Brahma-
 10 lokā cavitvā aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Tam jātamattam nahāpetvā¹⁰ thaññam¹¹ pāyanatthāya¹² dhātiyā adamsu. So pi pāyamāno rodati. Atha nam aññissā adamsu. Mātugāmahatthagato¹³ n'eva tuṇhī hoti¹⁴. Atha nam ekassa pādāmūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahoṣi. Tato paṭ-
 15 ṭhāya purisā¹⁵ tam gahetvā caranti. Thaññam¹⁶ pāyantā¹⁷ duhitvā vā¹⁸ pāyenti sāṇiantarena vā thanam mukhe ṭhapenti. Tassa aparāparam vaddhamānassāpi¹⁹ mātugāmam dassetuṃ nāma na sakkā²⁰, ten' assa rājā visuṃ ūeva²¹ nisajjādīṭṭhānāni ca jhānāgāraṇi ca kāresi²². So tassa soḷasavassakāle²³ cintesi:
 20 „mayham añño putto n' atthi, ayam kāme na²⁴ paribhuñjati, rajjam pi na icchissati²⁵, dulladdho²⁶ vata²⁷ me putto“ ti. Atha nam ekā naccagītavādītakusalā purise²⁸ paricaritvā attano vase kātum paṭibalā taruṇā²⁹ nāṭakitthī upasamkamitvā „deva kin nu³⁰ cintesīti“ āha. Rājā³¹ tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

¹ C² B^{6d} -tabhikkhumeva. ² C² -sabham āgantvā anītam āhari, B⁶ -sabbhāyam nītam. ³ C² B^{6d} add bhikkhu. ⁴ B^{6d} add si. ⁵ B^{6d} add bhikkhave. ⁶ C² -lesunti, B^{6d} -lissantīti. ⁷ B^{6d} add tehi yācīto. ⁸ B^{6d} -datte rajjam kārente rājā aputtako. ⁹ B⁶ patthentiyo pi, B^{6d} patthentiyo pi na labhīmsu. ¹⁰ B^{6d} nhā-. ¹¹ C² tamā. ¹² B⁶ dāyanattāya. ¹³ B^{6d} -gāmassa-. ¹⁴ B^{6d} ahoṣi. ¹⁵ B^{6d} add va. ¹⁶ C² thamā, B⁶ dhaññam. ¹⁷ B⁶ pāyento. ¹⁸ B^{6d} va. ¹⁹ B⁶ parivattamānassa, B^{6d} mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karim tassa a. pari - -nassāpi. ²⁰ B^{6d} nāma dassetuṃ na sakkoti. ²¹ C² B^{6d} yeva. ²² C² kārepi. ²³ B^{6d} -vassikakāle. ²⁴ B⁶ ayam pana kumāro na mātugāmena, B^{6d} ayam pana kumāro na kāmena. ²⁵ B⁶ icchissatīti, B^{6d} rajjam na icchissati. ²⁶ B^{6d} dullabbo. ²⁷ B⁶ pana. ²⁸ B^{6d} purisavesena. ²⁹ B^{6d} -ṇa. ³⁰ B^{6d} kin nu kho. ³¹ B^{6d} add pana.

deva, ahaṃ taṃ palobhetvā kāmarasaṃ jānāpessāmīti¹. „Sace me puttaṃ anitthigandhakumāraṃ palobhetuṃ sakkhissasi so rājā bhavissati tvaṃ aggamahesīti². Sā „mayhaṃ so deva bhāro³, tuṃhe mā cintethā⁴“ ’ti vatvā ārakkhamanusse upasaṃkamtivā āha: „ahaṃ paccūsasamaṃye⁵ āgantvā ayyaput- 5 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmī⁸, sace⁹ kujjhati¹⁰ mayhaṃ katheyyātha, ahaṃ apagacchissāmī¹¹, sace suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyāthā¹⁴“ ’ti. Te „sādhū“ ti sam- paṭicchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmim̃ padese ṭhatvā tantis- sarena gītassaraṃ gītassarena tantissaraṃ anatikkamtivā ma- 10 dhurena sarena¹⁵ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁶ va nipajji, puna- divase ca āsanne¹⁷ ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase jhā- nāgāre ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁸ taṇhaṃ uppādetvā lokadham- maṃ sevitvā kāmarasaṃ ṇatvā „mātugāmaṃ nāma¹⁹ aññe- 15 saṃ na dassāmīti²⁰ asim̃ gahetvā antaravithim̃ otarivā purise anubandhanto carati²¹. Atha naṃ rājā gāhāpetvā tāya ku- mārīkāya²² saddhim̃ nagarā nīharāpesi. Ubho pi araṇṇaṃ pa- vitivā²³ Adhogaṅgaṃ gantvā ekasim̃ passe Gaṅgaṃ ekasim̃ samuddaṃ katvā ubhinnaṃ antare assamapadaṃ māpetvā vā- 20 saṃ kappayimsu. Kumārīkā paṇṇasālāya nisīditvā²⁴ kanda- mūlādini pacati, Bodhisatto araṇṇato phalāphalaṃ āharati²⁵. Ath’ ekadivasam̃ tasmim̃ phalāphalathāya gate samuddadīpakā²⁶ eko tāpaso bhikkhācārathāya²⁷ ākāseṇa²⁸ gacchanto dhūmaṃ disvā assamapade otari. Atha naṃ sā „nisīda yāva paccatīti²⁹ 25 nisīdāpetvā itthikuttena³⁰ palobhetvā³¹ jhānā cāvetvā³² brahma- cariyam̃ assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ B^d sā sāmi mama bhāro, B^d sā sāmi me āro. ² B^d cintayitthā. ³ B^d mac- cussa-, B^d paccussa. ⁴ B^d sayitaṭṭhāne. ⁵ C^k yatthā, C^s sattā corr. to ṭhatvā, B^d ṭhatvā. ⁶ C^s hāyi- corr. to gāyi-, B^d gāyissāmīti. ⁷ B^d add so. ⁸ B^d kujjhiessati. ⁹ B^d -mīti ¹⁰ B^d -ṇoti. ¹¹ B^d omit vaṇṇaṃ. ¹² B^d saddena. ¹³ B^d add va. ¹⁴ B^d āsannaṭṭhāne. ¹⁵ B^d -neva. ¹⁶ C^k omits nāma. ¹⁷ B^d vicari. ¹⁸ B^d -riyā. ¹⁹ B^d -setvā. ²⁰ B^d nisīdāpetvā. ²¹ B^d āhari. ²² C^s -ko, B^d -ke. ²³ B^d -ravelāya. ²⁴ B^d -se, B^d -senā. ²⁵ B^d -kuṭena. ²⁶ B^d adds me. ²⁷ B^d hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam' tatth' eva t̄atvā Bodhisattam āgacchantam disvā vegena samuddābhimukho pa-
lāyi'. Atha nam so „paccāmitto' bhavissatīti“ asim abbāhetvā'
anubandhi. Tāpaso uppatanākāram dassetvā samudde pari.

5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāsenā āgato' bhavissati“, jhānassa
parihinattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavi-
tum vattatīti“ cintetvā velante t̄atvā imā gāthā avoca:

1. Abhijjamāne vārisim' sayam' āgamma iddhiyā'
missibhāv' itthiyā¹⁰ gantvā saṃsīdasi¹¹ mahaññave. 37.

10 2. Āvattani¹² mahāmāyā brahmacariyavikopānā
sīdanti¹³, nam viditvāna¹⁴ ārakā parivajjaye. 38.

3. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saññānam khippam' anudahanti nan¹⁵ ti. 39.

Tattha abhijjamāne vārisim' ti imasim' udake acalamāne akam-
15 pamāne udakam' anamasitvā sayam¹⁶ ākāsen' eva iddhiyā āgantvā, missibhā-
vittiyā¹⁷ ti lokadhammasena itthiyā saddhīm' missibhāvam', āvattani¹⁸
mahāmāyā ti itthiyā nām' etā¹⁹ kāmavattena²⁰ āvattanato²¹ āvattani²² anan-
tāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam' h' etaṃ:

Māyā c' etā²³ marīci ca²⁴ soko rogo- c' upaddavo

20 kharā ca bandhanā c' etā²⁵ maccupāso gubhāsayo,
tāsu yo vissase poso so nareṣu narādhamo ti²⁶,

brahmacariyavikopānā ti seṭṭhacariyassa methunaviratībrahmacariyassa²⁷
vikopānā, sīdanti itthiyā nām' etā isīnam' brahmacariyavikopānena apāyeso
sīdanti, sesam' purimanayen' eva yojetabbam'.

25 Etaṃ²⁸ pana Bodhisattassa vacanam' sutvā tāpaso samud-
damajjhe t̄hito va²⁹ nattham' jhānam' puna uppādetvā ākāsenā
attano vasaṇatthānam' eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayaṃ
tāpaso evambhāriko³⁰ simbalitūlam' viya ākāsenā³¹ gato, mayāpi

¹ Bīd sabbam-. ² Bī -yati. ³ Bīd add me sayam. ⁴ Bī sammāhitvā, Bīd gahetvā. ⁵ Bīd -nāgato. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ Ck vaddhatīti. ⁸ Bīd ayaṃ. ⁹ Bīd itthiyā. ¹⁰ Bīd missibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹¹ Bīd -dati. ¹² Bīd āvattani, Ck āvattani corr. to āvaddhani, Ck āvaddhani. ¹³ Bīd sīdanti. ¹⁴ Ck Bīd viditvā. ¹⁵ Bīd tan. ¹⁶ Bīd ayaṃ. ¹⁷ Bīd missibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹⁸ Ck āvaddhati, Ck -ti corr. to -nī, Bīd āvattani. ¹⁹ Bīd itthi nāmesā. ²⁰ Ck -vaddhena, Bīd kāmavattena. ²¹ Ck āmaññanato. Ck āvaddhanato, Bīd āvattato, Bīd to. ²² Ck āvaddhani, Ck āvaddhani. ²³ Ck Bīd cesā. ²⁴ Ck Bī va. ²⁵ Bīd cesā. ²⁶ Bīd add tattha. ²⁷ Bīd -virahitassa. ²⁸ Bīd evam. ²⁹ Bīd yeva. ³⁰ Bīd -bhārito, Bī -sarito, Bīd adds samāno, Bī samaṇo. ³¹ Bī -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ carituṃ vaṭṭatīti² so
 assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha
 tvaṃ“ ti uyyojetvā araṇṇiṃ pavisitvā manuṇṇe bhūmibhāge
 assamaṃ māpetvā isipabbajjāṃ pubbajitvā kaṣiṇaparikkamaṃ
 katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo- 5
 parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
 titṭhahi) „Tadā anithigandhakumāro³ aham eva ahoṣiṃ“ ti. Culla-
 palobhanajātakaṃ⁴. 10

4. Mahāpanāda-jātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idam Satthā Gaṅgātīre ni-
 sinno Bhaddajītherassa ānubhāvaṃ⁵ ārabha kathesi. Ekasmiṃ
 hi⁶ samaye Satthā Sāvattīyaṃ⁷ vassaṃ vasitvā⁸ „Bhaddajikumārassa
 saṃgahaṃ karissāmi⁹“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno 15
 Bhaddiyanagaraṃ patvā¹⁰ Jātiyāvane¹¹ tayo māse vasi kumārassa nā-
 ṇaparipākāṃ¹² āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asīṭikoṭṭivibha-
 vassa Bhaddiyaseṭṭhino ekaputtako, tassa tiṇṇaṃ utūnaṃ¹³ tayo pā-
 sādā ahesuṃ, ekekasmiṃ cattāro¹⁴ māse vasati, ekasmiṃ vasitvā nā-
 ṭakaparivuto mahantena yasena aṇṇaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmīṃ 20
 khāṇe „kumārassa yasaṃ passissāma¹⁵“ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
 pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
 māse vasitvā „mayam gacchāma¹⁶“ ti nagaravāsīnaṃ ārocesi. Nāgarā
 „bhante sve gamissathā“ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase
 Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁵ mahādānaṃ sajjitvā¹⁶ nagaramajjhe 25
 maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā¹⁷ āsanāni paṇṇāpetvā kālaṃ ārocesuṃ.
 Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussa mahā-
 dānaṃ ārabhi. Tasmīṃ khāṇe Bhaddajikumāro¹⁸ pāsādato pāsādaṃ

¹ *Bid* -se. ² *Ck* vaddhatīti. ³ *B* adds pana. ⁴ *Bid* ahamevā. ⁵ *Bid* cūla-,
 and add tatīyaṃ. ⁶ *Bid* -rassānubhāvaṃ. ⁷ *Bid* omit hi. ⁸ *Ck* omits sāvattī-
 yaṃ. ⁹ *Bid* pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā. ¹⁰ *Bid* gantvā. ¹¹ *Ck*
 -ya-. ¹² *Bid* -pakkāṃ. ¹³ *Bid* add anucchavikā. ¹⁴ *Bd* repeats cattāro. ¹⁵
Bid bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ *B* sajjitvā, ¹⁷ *D* sajjhitvā. ¹⁷ *Bid* omit alaṃkaritvā.
¹⁸ *B* adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanattāya taṃ divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aṇṇasmiṃ kāle mayi pāsādato pāsādam⁴ gacchante sakalanagaraṃ saṃkhubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, aṅga pana
 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse aṇṇo koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“
 ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaraṃ⁷ upanissāya tayo māse vasitvā aṅga gacchissati⁸, so bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇantīti¹⁰“. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmā“¹¹ ti sabbābharāṇa-
 10 patimaṇḍito¹² mahantena parivārena upasāmkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹³ sabbakilese khepetvā aggaphalaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyasetthiṃ āmantetvā „mahāsetthi, putto te¹⁴ alamkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte patitṭhito, teu' assa aṅga¹⁵ eva pabbajitūṃ vā vaṭṭati¹⁵ parinibbāyitūṃ vā“ ti āha.
 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājettha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gabetvā sve ambhākaṃ gehaṃ upasāmkamathā“¹⁶ ti. Bhagavā nimantanāṃ¹⁶ adhvāsetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁷ pabbājetvā upasampadaṃ dāpesi. Tassa mātāpitāro sattāhaṃ mahāsakkāraṃ karīmsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kulaputtaṃ¹⁸ ādāya cārikaṃ carānto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃ vāsino¹⁹
 20 Buddha-pamukhassa saṃghassa²⁰ mahādānaṃ adāmsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²¹ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva utṭhahissāmīti²²“ Gaṅgātitthasamīpe²³ ekasmiṃ rukkhamaṇe jhānaṃ appetvā²⁴ nisīdi. Ma-
 25 hallakatheresu²⁵ āgacchantesu pi avuṭṭahitvā²⁶ Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi²⁷. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi²⁸ na vuṭṭhātīti²⁹“ kujjhīmsu. Koṭigāmaṃ vāsino³⁰ nāvāsāṅghāte³¹ bandhīmsu. Satthā saṅghātetvā³²

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ C^k -ssāya, C^e -ssāya corr to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Bīd khumbhati, Bīd saṃkhumbhīti. ⁶ Bīd natthīti. ⁷ Bīd bhaddiyanagaraṃ, Bīd bhīndaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bīd adde pi. ¹⁰ Bīd suṇissantīti. ¹¹ Bīd omīti pi. ¹² C^k sabba-. Bīd sabbābharāṇapari-, Bīd sabbābharāṇapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ C^k vaddhati. ¹⁶ C^k -naṃ, C^e -naṃ corr. to -naṃ. ¹⁷ Bīd kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṅghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bīd upaṭṭha-. ²³ Bīd gaṅgāgātira-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bīd -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na utṭhahitvā. ²⁷ C^e utṭhahi, Bīd utṭhahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ C^k vuṭṭhātīti taṃ, Bīd utṭhahīti. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -taṃ. ³² Bīd nāvā saṅghāte saṅghamajjhe thatvā.

„kahaṃ Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvāṃ abhirūhā“¹ 'ti. Thero pi² uppatitvā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjham⁴ gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan“ ti. „Imasmim ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajithero aññāṃ vyākaroṭīti“⁵ āhaṃsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sabrahmacārīnaṃ⁶ kaṃkham chindā“ 'ti āha. Tasmim khaṇe thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikāṃ⁷ aṅguliyā⁸ gahetvā pañcaviṣatīyojanaṃ⁹ pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati, uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā¹⁰ paññāyi¹³, ekayojanaṃ dviyojanaṃ¹⁴ tiyojanaṃ¹⁵ udakato pāsādaṃ ukkhipi. Ath' assa purimabhavē nātakā¹⁶ pāsādalobhena macchakacchapanaṅgamaṇḍukā hutvā tasmim nēva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde uṭṭhabante parivattitvā parivattitvā¹⁸ udake yeva patimsu. Satthā te patante disvā¹⁹ „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“²⁰ āha. Thero Satthu¹⁵ vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭhāne yeva patiṭṭhahi. Satthā Pāraṅgaṅgaṃ gato²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanaṃ paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmiṃ kāle bhante ayaṃ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchiṃsu. Satthā „Mahāpanādarājakāle“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ²⁵ Suruci nāma rājā ahoṣi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Mahāpanādo nāma ahoṣi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhiṃsu, paṭilābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi²⁵ ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasanaṇaṇṇasālaṃ kariṃsu“ 'ti imasmim jātake sabbaṃ atītavatthum Pakiṇṇakanipāte Surucijātake āvibhavissati³⁰.

¹ Cks -ruhā. ² Bīd omīti pi. ³ Bīd upagantvā. ⁴ Bī gaṅgaṃ majhe, Bīd gaṅgāmajjhe. ⁵ Bīd byākaroṣīti. ⁶ Cks sabbra-, Bīd bhikkhūnaṃ. ⁷ Cks -dasippikāṃ, Bī -dava-gupikāṃ, Bīd -datupikāṃ. ⁸ Bīd pādaṅguliyā. ⁹ Bīd -na. ¹⁰ Bī ukkhipati ukkhipato, Bīd ukkhipati ukkhipato. ¹¹ Bī omīti ca, Bīd va. ¹² Bīd pana. ¹³ Bīd add so. ¹⁴ Ck -nan. ¹⁵ Cks ekayojanatīyojanaṃ, Bīd -dviyojanaṃ ti yāva tiyojanaṃ. ¹⁶ Bīd -kāyo. ¹⁷ Bīd yeva. ¹⁸ Cks parivattitvā vattitvā, Bī parivattitvā, Bīd parivattitvā only once. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī vissajji, Bīd visajji. ²¹ Bī sattā gaṅgāto, Bīd sattā paraṅgaṅgāto. ²² Bīd omīti athassa. ²³ Cks paññāyimsu. Bī paññāyīsu, Bīd paññāyīsu. ²⁴ Bīd -vuttho. ²⁵ Bīd mitthi-. ²⁶ Bī pissa. ²⁷ Bīd omīti pana. ²⁸ Bīd pana idaṃ. ²⁹ Cks Bīd -rūhi. ³⁰ Bīd -tīti.

Satthā imāṃ atitaṃ āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā
avoca:

1. Paṇādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tiriyaṃ soḷasapabbedho³ uccam⁴ āhu sahasśadhā 40.
- 5 9. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedo⁶ dhajālū haritāmāyo,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha sahasśāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko ahaṃ tadā āsīm veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyaṃ soḷasapabbedho¹¹ ti vitthārato so-
10 ḷasakaṇḍapātavitthāro¹² ahoṣi, uccamāhu¹³ sabassadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattaṃ ucco ahu¹⁴, sahasśakaṇḍagamanagaṇāyāṃ¹⁵ pañca-
vīsatiyojanappamāṇāṃ¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ paṇ' assa aḍḍhayaḷjanamatto, saha-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedo¹⁹ ti yo paṇ' esa²⁰ sahasśakaṇḍubhedho ti²¹ pāsādo
satabbhūmiko²² ahoṣi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴, Atthakathāyāṃ²⁵ paṇa jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pāṭho, harita-
maṇimāyehi dvārakavāṭavātapānehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavātapānāṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti natā³⁰, cha sahasśāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahasśāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattaṣu ṭhāneṣu
rañño ratijananatthāya³¹ naccimṣū ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ hāse-
20 tuṃ na sakkhimsu, aṭṭha Sakko devarājā devaṇāṃ pesetvā samajjāṃ karesi,
tadā Mahāpaṇādo haṣi, yathā bhāsasi³² Bhaddajitī Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpaṇādarājakāle ajjhāvutthapāsādo³⁴ kahaṇa ti vutte³⁵ ima-
miṃ ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmīṃ kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpaṇādarājabhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gabetvā Satthā
25 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva ahoṣi, ahaṃ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣiu ti⁴².

¹ *Bid* sammāsam-. ² *Bid* yūpo suvaṇṇāyāyo. ³ *Cs* soḷasacubbedho. *Bs* soḷas-
suppedho, *Bd* soḷasubbedho. ⁴ *Bid* uddham. ⁵ *Cs* -kaṇḍāṃ corr. to -kaṇḍū,
Bi -kaṇḍo, *Bd* -kaṇḍo. ⁶ *Ck* -bbhedho, *Cs* -bhedūṃ corr. to -bbhedo, *Bi* -keta,
Bd -geṇḍū. ⁷ *Bi* ānacum. ⁸ *Bid* evamevaṃ. ⁹ *Cs* *Bid* bhāsati. ¹⁰ *Bid* tāvā.
¹¹ *Cs* soḷasacubbedho, *Bi* soḷasuppedho, *Bd* soḷasubbedho. ¹² solakaṇḍapāvā-
vitthāro, *Bd* soḷasakaṇḍapādanavithāro. ¹³ *Bi* uddham-, *Bd* uddhabu. ¹⁴ *Bi*
āhu. ¹⁵ *Bid* -nāya. ¹⁶ *Bid* -nāpa-. ¹⁷ *Bid* vitthāro. ¹⁸ *Ck* -kaṇḍu, *Cs* -kaṇḍa
corr. to -kaṇḍū. *Bi* omits sahasśakaṇḍū, *Bd* -kaṇḍo. ¹⁹ *Bid* -geṇḍū. ²⁰ *Cks*
yojane. *Bd* phāse. ²¹ *Bid* omīti. ²² *Bid* satta-. ²³ *Bid* -ta-. ²⁴ *Bd* -maṇi-
jāyehi parikkhitto, *Bi* -maṇiparikkhitto. ²⁵ *Bi* atthakathāya. ²⁶ *Cs* dhajāluhari-
tāmāyo, *Bi* sāmāluharitāmāyo. *Bd* smāluharitāmāyo. ²⁷ *Bid* omīti vāta. ²⁸ *Ck*
hoti, *Cs* hotitī. ²⁹ so *Cks* instead of jhayā? *Bi* sathālu, *Bd* samālū. ³⁰ *Ck* nātā,
Cs nātā corr. to natā. ³¹ *Bi* rativaḷhanattāya, *Bd* rativaddhanattāya. ³² *Cs*
Bid bhāsati. ³³ *Bid* hi. ³⁴ *Bi* ajjhāvutthā-, *Bd* ajjhāvutthā-. ³⁵ *Bd* vuttena. ³⁶
Bd hoti. ³⁷ *Bid* bhāsati. ³⁸ *Bi* evamevā, *Bd* evameva. ³⁹ *Ck* hāsi, *Bi* haṃ tadā
asīti. ⁴⁰ *Bi* evamevaṃ. ⁴¹ *Bi* -vaccamkaro, *Bd* -vaccamkaromī. ⁴² *Bid* add āha.

Tasmim̄ khaṇe puthujjanabhikkhū nikkamkḥā abesum̄.

Satthā evaṃ dhammaṃ desetvā¹ jātakam̄ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahoṣi, Sakko pana aham evā³ 'ti. Mahāpanāda-jātakam̄³.

5. Khurappajātaka.

5

Disvā khurappe ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto ekam̄ ossatṭhaviyāṃ bhikkhum̄⁴ ārabba kathesi. Tam̄⁵ hi Satthā „saccam̄ kira tvaṃ ossatṭhaviyo“ ti pucchitvā „saccam̄ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṃniyyānikasāsane pabbajitvā viriyāṃ ossaji⁶, porāṇakapaṇḍitā aniyānikatṭhāne⁷ viriyāṃ kariṃsu“ 10 'ti vatvā atītam̄ āhari:

Atīte Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente Bodhisatto ekasmim̄ aṭaviārakkhikakule⁸ nibbattitvā⁹ vayappatto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹ hutvā aṭavimukhe ekasmim̄ gāme vāsam̄ kappesi. So bhatim̄¹² gahetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath' ekasmim̄ divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakatasatehi tam̄ gāmaṃ patvā tam̄ pakkosāpetvā „samma sahasam̄ gahetvā mam̄¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“¹⁶ 'ti tassa hatthato sahasam̄ gaṇhi, bhatim̄ gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20 jīvitam̄ pariccaji. So tam̄ ādāya aṭaviṃ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā utthahimsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimsu, ārakkhikajeṭṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto paharitvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtam̄²⁰ sotthinā kantāram̄ tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² sattham̄ 25

¹ Bⁱ imam̄ desanam̄ āharitvā, B^d i. dhammedesanam̄ ā. ² Bⁱd add rājā. ³ Bⁱd add catuttham̄. ⁴ C^k omits bhikkhum̄. ⁵ C^k nam̄. ⁶ Bⁱd osajji. ⁷ Bⁱ adds pi. ⁸ C^k aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, Bⁱ attaviyāṃ ā-, B^d aṭṭayi ā-. ⁹ Bⁱd -ttetvā. ¹⁰ Bⁱd omit purisa. ¹¹ C^k add jeṭṭhakesu. ¹² Bⁱd add pana. ¹³ Bⁱ -sīyam̄ seyyako, B^d -sīyam̄ seyako. ¹⁴ C^k va. ¹⁵ Bⁱd -kkā-. ¹⁶ C^k sahasam̄ gaṇhiuto yeva corr. to sahasam̄ gaṇhanto yeva. ¹⁷ Bⁱd omit ca. ¹⁸ C^k omits eko. ¹⁹ Bⁱ -pesi. ²⁰ Bⁱ -putto pi, B^d -puttapi. ²¹ Bⁱ tārāpesi. ²² B^d panakantāre.

nivāsetvā¹ ārakkhikajēṭṭhakaṃ² nānaggarasabhojanaṃ bhojetvā
sayam pi bhuttapātarāso sukhanisino tena saddhiṃ sallapanto³
„samma tathā dāruṇānaṃ⁴ nāma⁵ corānaṃ⁶ āvudhāni gahetvā
avattharaṇakāle⁷ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattaṃ⁸ pi
5 na uppannaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahīte⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmiṃ maraṇe viyūlhe¹⁰
kasmā nu¹¹ te nāhu chambhitattaṃ ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena viṣatthe¹², khagge gahīte⁹
ti tharudaṇḍehi¹³ sugahīte khagge, maraṇe viyūlhe¹⁴ ti maraṇe paccupaṭṭhite,
kasmā nu¹⁵ te nāhū¹⁶ ti kena nu kho kāraṇena nāhoṣi, chambhitattaṃ ti
sariracalanāṃ.

Taṃ sutvā ārakkhikajēṭṭhako¹⁶ itarā dve gāthā avoca¹⁷:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahīte⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmiṃ maraṇe viyūlhe¹⁸
vedaṃ alatthaṃ vipulaṃ ulāraṃ. 44.
3. So vedajāto ajjhabhaviṃ amitte,
20 pubbe va me jīvitam āsi cattaṃ¹⁹,
na hi jīvite ālayaṃ kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadācīti. 45.

Tattha vedaṃ alatthaṃ²⁰ ti tutthiṃ c' eva²¹ somanassaṃ ca paṭṭlabhin,
vipulaṃ ti bahurū, ulāraṃ ti uttamaṃ, ajjhabhaviṃ ti jīvitam pariccajivā
25 abhibhaviṃ, pubbe va me jīvitamāsi cattaṃ²² ti mayā hi²³ pubbe va tava
hatthato bhatim gāṇhanten' eva²⁴ jīvitam cattaṃ āsi, na hi jīvite ālayaṃ
kubbamāno ti jīvitasmiṃ hi nikantim kurumāno purisakiccaṃ²⁵ kadācī pi
na karoti.

¹ Bīd nivesetvā. ² Bī ārakkhijēṭṭhakaṃ, Bīd ārakkhijēṭṭhakaṃ. ³ Bīd -pento. ⁴ C^k dārunaṃ, C^s dāruṇaṃ. ⁵ Bīd omiṭ nāma. ⁶ C^k coraṃ. ⁷ Bīd avattaraṇa-.
C^s avattharaṇakālaṃ. ⁸ C^k -uttāsa-. ⁹ Bīd gahīte. ¹⁰ C^k viyūlha, Bīd virūle.
¹¹ C^s hu. ¹² Bīd viṣatthe. ¹³ Bīd khaṇukaṇḍe, Bīd dhanukaṇḍe. ¹⁴ Bīd virūle,
Bīd virūle. ¹⁵ C^s kasmāhu. ¹⁶ Bīd ārakkhaje-. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bīd virāle,
Bīd virūle. ¹⁹ C^s cattaṃ, Bīd cittaṃ. ²⁰ Bīd āladdhaṃ. ²¹ C^k tutthimeva. ²²
C^k mattaṃ, Bīd cittaṃ. ²³ Bīd va, Bīd omiṭs hi. ²⁴ C^s gāṇhantoneva corr. to -te-
neva, Bīd gāṇhante yeva, Bīd -to yeva. ²⁵ Bīd surosurakiccaṃ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jīvaṇṇikantiyā³ viṣṣaṭṭhā⁴ attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvaṃ nāpetvā⁶ satthavāhaputtam uyyojetvā sakagāmaṃ eva paccāgantvā⁷ dānādini puññani katvā yathākamam gato.

Satthā imaṃ desanāṃ⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviṇṇo⁹ arahatte patitṭhāsi¹⁰) „Tadā āraṅghikajettako¹¹ aham eva ahoṣin¹²“ ti. Khurappajātakam¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū¹⁴ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāvattiyaṃ aṇṇatarāṃ kuṭumbiyaṃ¹⁴ ārabha katesi. Sāvattiyaṃ kir¹⁵ ekā abhirūpā itthi¹⁵ ekam abhirūpaṃ kuṭumbiyaṃ¹⁶ disvā paṭibaddhacittā¹⁷ ahoṣi, sakalasarīraṃ jhāpayamāno¹⁸ viy¹⁹ assā¹⁹ abbhantare kilesaggi uppajji, sā n²⁰ eva kāyassādaṃ na cittassādaṃ labhi, bhaddam pi²¹ 'ssā na rucchi²⁰, kevalam mañcakkassa aṇṇaṃ²¹ ga¹⁵ hetvā nipajji²². Atha nam upatṭhāyikā ca saḥāyikā ca pucchimsu: „kin nu kho tvam kampamānacittā aṇṇaṃ²³ gahetvā nipannā, kin te aphāsukaṃ“ ti ekadvevāresu²⁴ akathetvā punappuna²⁵ vuccamānā²⁶ tam attham ārocesi. Atha nam tā²⁷ samassāsetvā „mā cintayi, mayaṃ tam ānessāmā“ ti vatvā gantvā²⁸ kuṭumbikena²⁹ saddhim mantesuṃ. ²⁰ So paṭikkhipitvā punappuna²⁵ vuccamāno adhvāsesi. Tā „asukadvāse asukavelāyāgacchā³⁰“ ti paṭiññāṃ gahetvā³¹ tassā ārocesuṃ. Sā attano sayanagabbhaṃ³² sajjetvā attānaṃ alaṃkaritvā sayanapitṭhe nisinnā tasmim āgantvā sayanekadesa nisinne³³ cintesi: „sace hi³⁴

¹ C^o saravasso, Bⁱ panarasse, B^d panapare. ² C^o vassanto, Bⁱ vavissajjente, B^d hi sajjente. ³ Bⁱd jīvite-. ⁴ C^o viṣṣaṭṭhā ⁵ Bⁱd attano. ⁶ Bⁱd paññāpetvā. ⁷ Bⁱ paccāgantvā. ⁸ C^o dhammade-, Bⁱd jātakam. ⁹ Bⁱd add bhikkhu. ¹⁰ Bⁱd patitṭhāhi. ¹¹ Bⁱd āraṅghajettako pana ¹² Bⁱd ahamevā. ¹³ Bⁱd add pañcamaṇṇa. ¹⁴ Bⁱd -kaṃ, C^o kuṭumbiyaṃ. ¹⁵ C^o itthi corr. to itthi, Bⁱd itthi. ¹⁶ C^o kuṭumbikaṃ, Bⁱd kuṭumpikaṃ. ¹⁷ Bⁱd paṭibandha- throughout. ¹⁸ Bⁱd jhāyamaṇā. ¹⁹ Bⁱd viya tassā. ²⁰ Bⁱd pi na bhūñjati. ²¹ Bⁱ mañcakaṇṇaṇi, B^d mañjakaṇṇaṇi. ²² C^o nipajjiti corr to nipajjati, Bⁱd nipajji. ²³ Bⁱ mañcakaṇṇaṇi, B^d mañcakaṇṇaṇi. ²⁴ Bⁱ tāsaṃ ekam dve vāre, B^d sā taṃ ekam dve vāre pucchiti. ²⁵ Bⁱ punappunaṃ, B^d punappunnaṃ. ²⁶ Bⁱ pucchamānāya, C^o B^d pucchamāna. ²⁷ C^o omits tā. ²⁸ Bⁱ omits gantvā, B^d gandha. ²⁹ C^o -ṭi-. ³⁰ C^o -lāya gacchā, Bⁱd -lāya āgacchāhi. ³¹ Bⁱd adds gantvā. ³² C^o sayanagabbhaṃ, Bⁱd vasana-. ³³ C^o -mo. ³⁴ Bⁱd sacāhaṃ.

imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsam¹ karissāmi issariyaṃ me²
 parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, aḷḷa
 nam māmkūṃ katvā aññasmim divase okāsam karissāmiti⁴. Atha
 nam⁴ hatthagahaṇādivasena⁵ keḷim kātum āradham hatthe gahetvā
 5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁶. So osakkitvā lajjito
 utthāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁷
 nātva kuṭumbiye⁸ nikkhante⁹ upasamkamitvā evam āhamsu: „tvam¹⁰
 etasmim¹¹ paṭibaddhacittā āhāram paṭikkhipitvā nipajji¹², atha nam
 punappuna¹³ yācitvā ānayaṃha¹⁴, tassa kasmā okāsam na akāsiti¹⁵.
 10 Sā tam attham ārocasi. Itarā „tena hi¹⁵ paññāyissasīti¹⁶, apakka-
 mimsu¹⁷. Kuṭumbiyo¹⁶ puna nivattitvāpi na¹⁹ olokesi. Sā tam²⁰ ala-
 bhamaṇā nirāhāra tath' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo¹⁶ tassā
 matabhāvaṃ nātva bahumālāgandhavilepanam²¹ ādāya Jetavanaṃ gantvā
 Satthāram pūjetvā vanditvā²² ekamantaṃ nisīditvā Satthāra²³ ca „kin
 15 nu kho upāsaka na paññāyasīti“ pucchite²⁴ tam attham ārocetvā
 „sv-āham bhante ettakam²⁵ kālam lajjāya Buddhūpaṭṭhānam²⁶ nā-
 gato²⁷“ ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā²⁸ kilesavasena tam
 pakkosāpetvā āgatakāle tam okāsam akatvā²⁹ lajjāpesi, pubbe pi pana
 paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsam
 20 akatvā kilametvā³⁰ vippayojesīti³¹, vatvā tena³² yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto sindhava-kule nibbattitvā Vātaggasindhavo³³ nāma
 hutvā tassa maṅgalasso ahoṣi. Assagopakā³⁴ tam netvā Gaṇ-
 gāya³⁵ nahāpentī³⁶. Atha nam Kundālī³⁷ nāma gadrabhī³⁸ disvā
 25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamaṇā n' eva tiṇaṃ

¹ C^o vokāsam, B^d omī okāsam. ² C^o -yañce. ³ C^o vokāsamkāraṇa, C^o okāsam-
 karaṇaṃ. ⁴ B^d adda gantvā. ⁵ C^o B^d -gahaṇā-, C^o -gahaṇa-. ⁶ B^d nivāresi.
⁷ C^o tīyathākatabhāvaṃ, Bⁱ tāya tathā ahatthagahaṇādivābhāvaṃ, B^d tāya katā hat-
 thagahaṇādivābhāvaṃ. ⁸ C^o kuṭumbiye, B^d kuṭumpike. ⁹ B^d add tam. ¹⁰ Bⁱ
 adda evamāha, C^o tam sutvā. ¹¹ Bⁱ tasmī. ¹² Bⁱ nipajjasi. ¹³ B^d punap-
 punnaṃ. ¹⁴ Bⁱ ānayaṃhā, B^d ānayaṃhā. ¹⁵ B^d add tvam. ¹⁶ C^o Bⁱ -tīti, B^d
 add vatvā. ¹⁷ Bⁱ pakkamisum, B^d pakkamsu. ¹⁸ C^o kuṭumbiko, B^d kuṭumpiko.
¹⁹ Bⁱ puna nivattetvā na, B^d na puna nivattetvā. ²⁰ C^o sā sātāṃ, Bⁱ sā tam.
²¹ B^d pagandhamālāvilepanaṃ. ²² B^d omī vanditvā. ²³ Bⁱ nisīdi sutta, B^d
 nisīdi satthā. ²⁴ B^d paññāyatīti pucchitvā. ²⁵ B^d ettha-. ²⁶ C^o B^d buddhu-
²⁷ C^o gato, Bⁱ nāgatosmīn, B^d nāgatoṣī. ²⁸ Bⁱ na upāsaka idāneva, B^d na u.
 idāneva sā. ²⁹ B^d katvā. ³⁰ B^d kilamitvā. ³¹ Bⁱ va uyyojesī, B^d uyyojesī.
³² Bⁱ tehi. ³³ B^d vātakka-. ³⁴ C^o -ke. ³⁵ B^d -yaṃ. ³⁶ C^o -nte. ³⁷ C^o -lī,
 Bⁱ bhaddali, B^d baddhali. ³⁸ Bⁱ -bhā, B^d -bhi.

khādi na pāṇīyaṅ ca¹ pivi, parisussitvā² kisā aṭṭhicammamattā
 va³ ahoṣi⁴. Atha naṃ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 naṃ disvā „kin nu kho tvaṃ amma n' eva tiṇaṃ khādasi⁶
 na pāṇīyaṃ⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu- 5
 nappuna¹³ vuccamānā¹⁴ taṃ atthaṃ kathesi. Atha naṃ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṃ¹⁵ taṃ ānessāmiti¹⁶
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁷ nahāyitum¹⁸ gatakāle¹⁹ taṃ²⁰ upa-
 saṃkamitvā „tāta, mayhaṃ mātā tumhesu paṭibaddhacittā,
 nirāhārā²¹ sussitvā marati²², jīvitadānam assā dethā²³ 'ti āha. 10
 „Sādhu tāta dassāmi²⁴, assagopakā maṃ nahāpetvā²⁵ thokaṃ
 Gaṅgātīre²⁶ caraṇatthāya²⁷ vissajjenti²⁸, tvaṃ mātaraṃ gahetvā
 taṃ padesaṃ ehīti²⁹. So gantvā mātaraṃ ānetvā tasmim
 padese vissajjētva³⁰ ekamantaṃ paṭicchanno³¹ aṭṭhāsi. Assa-
 gopako³² pi Vātaggasindhavaṃ³³ tasmim ṭhāne vissajjesi³⁴. So 15
 taṃ gadrabhiṃ oloketvā upasaṃkama. Atha sā gadrabhi³⁵
 tasmim³⁶ upasaṃkamitvā attano sarīraṃ upasiṅghamaṇe³⁷
 „sac' āhaṃ garuṃ³⁸ akatvā³⁹ āgatakhaṇe⁴⁰ v' assa⁴¹ okāsaṃ
 karissāmi evaṃ me yaso ca issariyaṅ ca parihāyissati⁴², anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴³ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁴ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴⁵ bhijjitvā⁴⁶
 gatakālo⁴⁷ viya ahoṣi. Vātaggasindhavo⁴⁸ „ko me etāya atṭho⁴⁹

¹ Bīd udakaṃ and omit ca. ² Bī sussi, Bīd sarīraṃ sussitvā. ³ Bīd omit va
⁴ Bīd hutvā, Bī hutvā punappunaṃ pajjāyī. ⁵ Bīd mātaraṃ. ⁶ C^k khāsi, Bī
 khādi. ⁷ Bīd udakaṃ ⁸ Bīd pivi. ⁹ Bīd pasarīraṃ sussetvā. ¹⁰ C^o nipajji.
¹¹ Bīd add pi. ¹² Bīd -nnaṃ. ¹³ Bīd pucchamānassa gadrabhī. ¹⁴ Bīd ahaṃ.
¹⁵ Bīd taṃ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bī vātakka-. ¹⁷ Bīd nhā-. ¹⁸ Bīd āgamaṇa-.
¹⁹ Bīd omit taṃ. ²⁰ Bīd nihārā, Bīd niharā. ²¹ Bīd marissati. ²² Bīd dassāmiti.
²³ Bīd nahāyitvā. ²⁴ Bīd add thatvā ²⁵ Bī vicarāna-, Bīd gocarattāya. ²⁶ Bī
 visajjissati, Bīd vissajjissanti. ²⁷ Bīd visajjitvā ²⁸ Bī paṭichinno? Bīd paṭipanne.
²⁹ Bīd -kā. ³⁰ Bīd vātakka-. ³¹ Bīd vissajjesum, Bīd visajjesum. ³² C^k Bī -bhi,
 Bīd -bhīm. ³³ C^k tasmim ṭhāne, the latter word being scratched out, Bī omits
 tasmim. ³⁴ C^s -no. ³⁵ Bī gurum. ³⁶ Bīd katvā. ³⁷ -kkhaṇe ³⁸ Bīd yevassa.
³⁹ Bī -yissatīti, Bīd -hāriessatīti. ⁴⁰ Bīd haṇu-. ⁴¹ Bī danda-, Bīd dandha-. ⁴²
 Bī bhijjamānaṃ, Bīd bhijjamāna. ⁴³ Bīd kālo. ⁴⁴ Bī vātakka- corr. to vātagg-,
 Bīd add pi.

ti lajjito tato va¹ palāyi. Sā vippaṭisārī⁷ hutvā tatth' eva
patitvā socamānā nipajji². Atha naṃ putto upasāṅkamitvā
pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴
5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasitī⁵. 46.

Tattha yena⁶ 'ti tasmīṃ paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabhūtena

Puttassa vacanaṃ sutvā gaḍḍhabhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ panādiken' eva santhavo⁶ nāma jāyati⁹
yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.

- 10 Tattha ādikeneva¹³ 'ti ādito va¹³ paṭhamaṃ ũeva¹⁴, santhavo ti
methuradhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰
ti tāta itthīnaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito va¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso
hāyati issariyaṃ gabbittabhāvo¹⁸ pariḥāyati.

Evam sā itthīnaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi.

- 15 Tatiyaṃ gātham pana Sattā abhisambuddho hutvā āha:
Yasassinam kule jātam āgataṃ yā na icchati
socati cirarattāya Vātaggam iva Kundalīti¹¹. 48.

- 90 Tattha yasassinan ti yasasampannaṃ, yā na icchatīti yā itthī²² u-
thārūpaṃ²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānaṃ
ti attho.

Sattā imam atītam²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā gaḍḍhabhī²⁶ sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana aham evā“
'ti. Vātaggasindhava jātakam²⁷.

¹ C^o lajji tatheva, B^d lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^k -rino, Bⁱ-ri, B^d -ti-
sārī. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^k B^d -tīti. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d
nakho. ⁸ C^k satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthī-. ¹¹
B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^o adds na. ¹⁴ C^o -maññeva, B^d pa-
thamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garukaṃ. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-
bhāvo. ¹⁹ B^d itthī-. ²⁰ B^d -vo taṃ. ²¹ C^k kundalīti, C^o kuṇḍalīti, Bⁱ bhad-
dalīti, B^d gaḍḍhabhīti. ²² B^d itthī. ²³ C^k yathārūpaṃ ²⁴ B^d dhammadesa-
naṃ. ²⁵ C^o kuṭi-. ²⁶ B^d bhi. ²⁷ B^d add chaṭṭamaṃ.

7. Kakkajātaka.

Siṅgī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññata-
 taraṃ itthim ārabha kathesi. Sāvattiyam kir' eko kuṭumbiko¹
 attano bhariyam gahetvā uddhārasāadhanatthāya² janapadam gantvā
 uddharam³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵
 pan' assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajetthako tassāpi⁷ sinehena kuṭum-
 bikam¹ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁷ silavatī⁸ ācārasampannā pa-
 tidevatā⁹, sā corajetthakassa pādesu patitvā¹⁰ „sāmi¹¹ sace mayi
 sinehena¹² mayham sāmikam māressasi¹³ aham pi¹⁴ visam vā khāditvā¹⁵
 nāsāvātam sannirumbhitvā¹⁶ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-
 sāmi¹⁷, mā me akāraṇā¹⁸ sāmikam mārehīti¹⁹ yācitvā tam vissajjāpesi.
 Te ubho pi sotthinā Sāvattim patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā
 „vihāram pavisitvā Satthāram vanditvā gamissāmā²⁰ 'ti¹⁹ gandhakuṭi-
 pariveṇam gantvā²⁰ vanditvā ekamantaṃ nisidimsu. Te Satthārā „ka-
 ham gat' atthā²¹ 'ti puṭṭhā „uddhārasāadhanatthāya²², 'ti āhamso,
 „antarāmagge pana ārogena²³ āgat' atthā²⁴ 'ti vutte kuṭumbiko²⁴ āha:
 „antarāmagge no bhante corā gaṇhimsu, tatr' esā²⁵ mam māriyamā-
 nam corajetthakam yācitvā mocesi²⁶, imam nissāya²⁷ jīvitam laddhan²⁸
 ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya²⁹ tuyham jīvitam²⁹ dinnam³⁰,
 pubbe³¹ paṇḍitānam pi adāsīti³² tena yācito atitān āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Hi-
 mavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkajāko
 ahoṣi, so tassa nivāsabhāvena³³ kulīradaho³⁴ ti paññāyittha.
 Kakkajāko mahā ahoṣi khalamaṇḍalappamāno³⁵, hatthi³⁶
 gahetvā vadhetvā³⁷ khādati, hatthi³⁸ tassa bhayena³⁹ otaritvā⁴⁰

¹ C^o kuṭṭi-. ² Bⁱ uddhāram sodhan-, B^d uddharam sodhan-. ³ Bⁱ uddharam. ⁴ B^d so-. ⁵ B^d add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tasmī, B^d tassā. ⁷ B^d itthi. ⁸ C^k Bⁱ d -ti. ⁹ B^d add hutvā. ¹⁰ B^d nippattitvā. ¹¹ B^d add corajetthaka. ¹² B^d sineho atthi mā. ¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, B^d add sace māresi. ¹⁴ omit pi. ¹⁵ B^d khāditvā vā. ¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. ¹⁷ B^d gami-. ¹⁸ B^d -ṇena. ¹⁹ B^d satthāram vandissāmā ti. ²⁰ B^d add satthāram. ²¹ B^d gatattā upāsikā. ²² Bⁱ uddharam sodha-, B^d uddhānam sodha-. ²³ C^k ārogena, Bⁱ arogena, B^d āroge corr. to aroge. ²⁴ C^o kuṭṭi-. ²⁵ B^d tattha sā. ²⁶ C^k mocēhi. ²⁷ Bⁱ add mayā. ²⁸ B^d na idāneva tāya evam. ²⁹ Bⁱ jīvitadānam, B^d jīvitamādanam. ³⁰ Bⁱ omīta dinnam. ³¹ B^d add pi. ³² B^d pi jīvitam adāsī yevā ti. ³³ Bⁱ nivāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^k kuḷi-, B^d kuli-. ³⁵ Bⁱ -ṇam, B^d -ṇā. ³⁶ C^o B^d hatthi. ³⁷ so C^k; B^d omīta vadhetvā. ³⁸ C^o hatthi, B^d -iyo. ³⁹ B^d add tattha.

gocaram gaṇhitum na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīradahaṃ² upanissāya vasanānaṃ hatthiyūthajetthakahaṃ³ paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhiṃ gaṇhi. Ath' assa mātā „gabbhaṃ rakkhissāmi⁶“ aññaṃ pabbatapadesaṃ gantvā
 5 gabbhaṃ rakkhitvā puttā vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸ patto mahāsārīro thāmasampanno sobhaggapatto añjanapabbato viya ahoṣi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhiṃ samvāsaṃ kappetvā „kakkākaṃ gaṇhissāmi¹⁰“ attano bhariyaṃ ca mātarāṃ ca ādāya taṃ hatthiyūthaṃ upasaṃkamitvā pitaraṃ
 10 passitvā „tāta ahaṃ kakkākaṃ gaṇhissāmi“ āha. Atha naṃ pitā „na sakkhissasi tāta¹¹“ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³ vadantaṃ eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradahaṃ¹⁵ upanissāya vasante¹⁶ sabbavāraṇe sannipātetvā sabbehi saddhiṃ dhasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkākaṃ otaraṇakāle gaṇhati
 15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttaraṇakāle“ ti pucchitvā¹⁷ „uttaraṇakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradahaṃ¹⁸ otaritvā yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā¹⁹ paṭhamāṃ uttaratha, ahaṃ pacchato gamissāmi²⁰“ āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²¹ pacchā²² uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²³
 20 lohasalākaṃ²⁴ viya aḷavasena²⁵ pāde daḷhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁶ Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁷ atthāsi. Bodhisatto ākaḍḍhanto²⁸ kulīraṃ²⁹ cāletuṃ nāsakkihi. Kulīro³⁰ pana taṃ ākaḍḍhanto³¹ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-tajjito baddharāvaṃ³² ravi. Sabbavāraṇā³³ maraṇabhayabhītā³⁴
 25 kuñcanādaṃ³⁵ katvā muttakariṣaṃ cājamānā palāyimsu. Kaṇeru³⁶ pi 'ssa saṅghātuṃ³⁷ asakkonti³⁸ palāyituṃ ārabhi³⁹. Atha

¹ Bī asakkonto, B^d asakkonti ² C^{ks} kuḷi-, Bī kuḷi-, B^d kuli-. ³ Bīd -jetthakaṃ.
⁴ Bī kāreṭṭiṇyā, B^d kārekuyā. ⁵ Bīd -imhi. ⁶ C^s -māti ⁷ C^{ks} omit so. ⁸ B^d -tam. ⁹ C^k kā-, Bīd kāreṇuyā. ¹⁰ Bī uggaṇhissāmiti, B^d ukkaṇh-. ¹¹ Bīd puttā. ¹² Bīd vāretti. ¹³ Bīd -nnaṃ. ¹⁴ Bī vadantitvaññeva, B^d vadantaṃtvaññeva. ¹⁵ C^{ks} kuḷi-, Bīd kuli-. ¹⁶ C^s -tā, Bī -to. ¹⁷ Bīd pucchi ¹⁸ Bīd gahetvā. ¹⁹ Bīd bhāvissāmiti. ²⁰ Bīd pacchato. ²¹ Bīd kammāra. ²² Bī lohasaḷakaraṃ, B^d -salakaraṃ. ²³ C^s āla- corr. to ala-, Bīd dvialadvayena. ²⁴ Bīd kāreṇukā. ²⁵ C^k va. ²⁶ C^s Bī ākaḍḍhanto ²⁷ C^{ks} kuḷi-, Bī -kuḷi-, B^d -kuli. ²⁸ Bīd bandharavaṃ. ²⁹ Bīd sabbe-. ³⁰ Bīd -tajjitā. ³¹ Bīd koñca-. ³² Bīd sandhāretuṃ. ³³ Bīd -ti. ³⁴ Bīd ārabhi.

naṃ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanatthaṃ
paṭhamaṃ gātham āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴

aṭṭhittaco⁵ vārisayo alomo,

tenābhibhūto kapaṇaṃ rudāmi,

mā heva maṃ pāṇasamaṃ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavanno⁶ migo dvīhi aḷehi siṅgaki-
caṃ sādhetehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho. migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kulīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
thena nettam. āyatāni cakkhusaṃkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī-
ghakkhiti attho, aṭṭhim ev¹² assa tacakiccāni sādhetiti aṭṭhittaco¹³, tenābhi-
bhūto ti tena¹⁴ migena abhibhūto ajjhottarato¹⁴ niccalaṃ¹⁵ gabhito hutvā, ka-
paṇaṃ rudāmīti karuṇāpappatto¹⁶ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva maṃ¹⁸
ti maṃ evarūpaṃ vyasaṇaṃ pattaṃ¹⁹ attano pāṇasamaṃ piyasāmikam tvaṃ mā
heva jahi²⁰.

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² taṃ assāsayaṃānā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Ayya na taṃ jahissāmi kuṅjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,

pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ 'ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṃ²⁷ hi kuṅjarā thā-
mena parihāyanti, sā ahaṃ evaṃ thāmahināni²⁸ imaṃ vyasaṇaṃ pattaṃ²⁴ na
taṃ³⁰ jahissāmi³¹, mā bhāyi, imissā³² hi³³ catusu³⁴ disāsu samuddaṃ pa-
tvā thitāya cāturantāya paṭhavīyā³⁵ tvaṃ mayhaṃ suṭṭhu piyo ti.

Atha naṃ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni taṃ kulīrena³⁷
saddhim thokaṃ kathāsallāpaṃ labhamānā vissajjāpessāmīti³⁸
vatvā kulīraṃ³⁷ yācamānā tatiyaṃ gātham āha:

1 Bīd bandha-. 2 Bīd paṇṇā-. 3 Bīd siṅga. 4 Bīd āyati-. 5 Bīd aṭṭhittaco. 6 Ck
siṅgīsuvaṇṇavaṇṇo, C^o siṅgīsuvaṇṇavaṇṇa. Bī siṅgasuvaṇṇavaṇṇā, B^d suvaṇṇa-
vaṇṇo, omitting siṅga. 7 Bīd siṅgan ti. 8 Bī sabbapāṇasaṅgahakavase, B^d sabba-
pāṇasaṅgāhatavasena. 9 Ck kuḷi-, C^o kuḷiroti, Bīd kuḷiroti. 10 Bī āyati-. 11 Bīd
add ettha. 12 Bīd aṭṭhittaco. 13 Bī teneva. 14 Bī ajjhottarato, B^d ajjhottarato.
15 Bīd -lo. 16 Ck -nāpa-. 17 Bī ru-. 18 Cks hevan. 19 Bīd byasaṇappattaṃ.
20 Bī jahāmi, B^d jahā ti. 21 Bīd kareṇukā. 22 Bīd nivatte-. 23 Bīd kuṅjaraṃ.
24 Bī saṭṭhahāyanaṃ, I^d saṭṭhihāyanaṃ. 25 Bīd -byā. 26 Bīd -nan 27 Bīd sa-
ṭṭhivassikakā-. 28 Bī thāmehi sampannaṃ, B^d thāmena hi sampannaṃ. 29 Bī
idaṃ byasaṇappattaṃ, B^d imaṃ byasaṇappattaṃ. 30 Bīd omīti taṃ. 31 Bīd -mīti.
32 atha sā kaṇeru - - - imissā wanting in C^o. 33 Bīd ti. 34 Cks Bī catusu. 35
Bīd path- 36 Cks santhambhī, Bī saṭṭhapetvā, B^d santhambhetvā? 37 Bīd kulī-
38 Bīd visa-.

a. Ye kulīrā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulīrā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiyā ca mahantattena⁵ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yācāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmīkaṃ muñcā⁸ 'ti.

Kulīro⁹ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittaṃ gahetvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāraṇassa pādato aḷe¹¹ viniveṭṭento
,,ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴ na¹⁵ kiñci aññasi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva aṭṭhīni bhijjīṃsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kulīraṃ²⁰ nīharitvā mahitale ṭhapetvā
maddantā cunṇam²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷā sarirato bhijji-
tvā ekamante patiṃsu. So ca kulīradaho²² Gaṅgāya ekābad-
dho²³ Gaṅgāya²⁴ pūraṇakāle²⁵ Gaṅgodakena pūrati, uduke
15 mandībhavante²⁶ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁷. Atha dve
pi te aḷā uppatitvā²⁸ Gaṅgāya pavuyhiṃsu²⁹, tesu eko sa-
muddaṃ³⁰ pāvisi, ekaṃ dasabhātikarājāno³⁰ uduke kiḷamānā
labhitvā Ānakaṃ³¹ nāma mutiṅgaṃ³² akaṃsu, samuddaṃ³³ pa-
vitṭhaṃ pana asurā gahetvā Āḷambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁴ saṅgāme³⁵ parājītā taṃ chaḍḍetvā³⁶
palāyiṃsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, ,,Aḷam-
baramegho viya thanantīti³⁷ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammadesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁸ jayampatikā sotāpatihhale

¹ Bīd kuli-. ² Bīd gaṅgāya vā yamunā ca, Bīd gaṅgāya yamunāya ca. ³ Cko pa-
tīti. ⁴ Cko kulī-, Bīd gaṅgāya vā yamunāya vā kuli-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ Cō tvaṃ. ⁸ Cko kulī-, Bīd kuli-. ⁹ Bīd kathī-. ¹⁰ Bīd ākadhi-
yamānaso, Bīd akaḍhi-. ¹¹ Cko aḷehi. ¹² Ck alaṃ, Cō alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd viṣeṭṭho ¹⁴ Cko -ssaṣīti, Bīd -ssāṣīti. ¹⁵ Ck omits na. ¹⁶ Bīd piṭṭhiyaṃ.
¹⁷ Bīd adds atha ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cko kulī-, Bīd kuli-,
Bīd kuli-. ²¹ Bīd cunṇavicunṇam. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ Cō omits
gaṅgāya. ²⁴ Cō Bīd purāṇa-. ²⁵ Bīd mandībhūte. ²⁶ Bīd gaṅgāya otarati ²⁷
Bīd upalavitvā. ²⁸ Cō vuyhiṃsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ Cō -tu-. ³¹
Bīd ālaka, Bīd ālakkaṃ. ³² Bīd mudiṅgaṃ, Bīd muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ Cō
sakkotaṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck chaḍḍetvā, Bīd chaḍḍetvā, Bīd chaṭetvā. ³⁷ Bīd
thanatīti. ³⁸ Bīd omit i.

patitṭhahimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayam upāsikā ahoṣi², vāraṇo pana aham aham evā“³ ti. Kakkatajātama³.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānaṃ ti. Idamaṃ Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataraṃ uyyānapālaputtamaṃ ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanaṃ nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ cārikaṃ cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṃ saṅghaṃ⁶
nimantetvā uyyāne nisidāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷
uyyānacārikaṃ⁸ caritukāmaṃ iminaṃ uyyānapālena saddhimaṃ carantū“⁹
'ti vatvā „ayyānaṃ phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālaṃ
ānāpesi. Bhikkhū 10
caramānaṃ ekaṃ chiddaṭṭhānaṃ⁹ disvā „imaṃ ṭhānaṃ
chiddamaṃ¹⁰ avirūharukkhamaṃ¹¹, kin nu kho kāraṇaṃ“
ti pucchimsu. Atha nesaṃ uyyānapālo ācikkhi:
„eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṃ
āsiṅcanto 'mūlappamāneṇa¹² āsiṅcissāmīti' uppāṭetvā
mūlappamāneṇa udakaṃ āsiṅci, tena taṃ ṭhānaṃ
chiddamaṃ jātaṃ“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikaṃ āgantvā tam¹¹ atthamaṃ ārocesuṃ. Satthā
„na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi so kumārako
ārāmadūsako yevā“¹² 'ti vatvā atītaṃ
āhari:

Atīte Bārāṇaṣiyamaṃ Vissaseṇe¹⁴ nāma¹⁵ rajjamaṃ
kārente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavaṃ
kilissāmīti“¹⁸ uyyānavāsino makkate āha:
„idamaṃ uyyānaṃ tumhākaṃ bahupakāraṃ,
ahamaṃ sattāhamaṃ ussavaṃ kilissāmi, tumhe
sattame divase uparopakesu udakaṃ āsiṅcathā“
'ti āha. Te „sādhū“¹⁹ 'ti sampatichimsu.
So tesamaṃ cammaghaṭake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakaṃ siṅcitvā²⁰ uparopakesu āsiṅcimsu.
Atha te¹⁹ 25
makkatajettako āha: „āgametha tāva,
udakaṃ nāma sabbakālaṃ
dullabhaṃ, taṃ rakkhitabbaṃ²⁰, uparopake
uppāṭetvā

¹ Bīd kareṇukā. ² Bīd omīti ahoṣi. ³ C^o kakkataka-, Bⁱ kaṇṇata-, Bīd add
sattamaṃ. ⁴ C^o Bīd -ṇa-. ⁵ C^o vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṅghaṃ. ⁷ C^o ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bⁱ chindanaṭhānaṃ, B^d chindaṭhānaṃ.
¹⁰ Bⁱ chinda, B^d chinnaṃ. ¹¹ C^o virūharukkhamaṃ. Bⁱ ruḥamaṃ avirakkhi. ¹²
C^o mūlappa-. ¹³ Bīd etamaṃ ¹⁴ C^o vissaseno, Bīd visaseno. ¹⁵ C^o B^d add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C^o ghuṭṭhe, C^o ghuṭṭhe corr. to ghuṭṭhe, Bⁱ saṅghuṭṭhe, B^d saṅ-
ghuṭṭhe. ¹⁸ Bⁱ āsiṅcantaṃ, B^d āsiṅcivā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

- mūlappamāṇaṃ nātvā dīghamūlakesu bahurū¹ rassamūlakesu
 appaṃ udakaṃ āsiñciturū² vaṭṭatīti³. Te „sādhū“⁴ 'ti vatvā⁵
 ekacce uparopake uppātetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā
 udakaṃ siñcauti. Tasmim kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
 5 ekassa kulassa putto ahoṣi. So kenacid eva karaṇiyena
 uyyānaṃ gantvā te makkatake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe
 evaṃ kāretīti⁸“ pucchitvā „vānarajetṭhako“⁹ ti vutte „jetṭha-
 kassa⁷ tāva vo ayaṃ paññā⁸, tumhākaṃ kīdisī⁹ bhavissatīti¹⁰,
 tam¹¹ atthaṃ pakāseṇo paṭhamāṃ¹² gātham āha:
 10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
 tassāyaṃ¹³ edisī¹⁴ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesaṃ¹⁵ pi samāgatānaṃ¹⁶
 ahuvā ti ahoṣi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmakā¹⁷ pajā kīdisā
 nu kho tassāyaṃ¹⁸ paññā ti.

- 15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:
 2. Evam eva tuvāṃ brahme anaññāya vinindasi,
 kathaṃ hi mūlaṃ adisvā¹⁹ rukkhaṃ jaññā patīṭṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ paṇ' ettha saṃkhepattho: tvaṃ
 bho purisa kīraṇākāraṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²⁰ amhe vinindasi, rukkhaṃ²¹
 20 nāma gambhīrapatīṭṭhito²² vā esa na vā ti mūlena²³ anuppātetvā kathaṃ nā-
 tumi²⁴ sakkā, tena mayaṃ uppātetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmā' ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- a. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁵ vānarā vane,
 Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkharopakā ti. 54.
 25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasirājā²⁶ Vissaseno yev' ettha²⁷
 garahitabbo, yassatthā rukkharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkha-
 ropakā jātā ti

1 C^o B^d bahu. 2 B^d siñci-. 3 E^d sampañcchitvā, Bⁱ adds va 4 B^d omit te.
 5 B^d -ṭe. 6 C^o karotīti, B^d kena tumhehi evaṃ kāritānti. 7 B^d vanaraje-
 8 B^d appapañño 9 B^d -kaṃ pana kīdisaṃ. 10 C^o -ssaasīti. 11 Bⁱ etaṃ, B^d
 ekam. 12 B^d Imaṃ. 13 C^o nassa-. 14 C^o idisī, B^d edisā. 15 C^o omits sabbe-
 sam. 16 B^d samāñajātīnaṃ. 17 C^o lāmakā, Bⁱ lāmake, B^d lāmake. 18 C^o tas-
 māyaṃ, Bⁱ tassa, B^d tassā. 19 C^o B^d add na. 20 B^d eva 21 B^d rukkho.
 22 B^d -re-. 23 B^d mūlaṃ. 24 C^o nātaṃ, B^d nānuraṃ. 25 Bⁱ ye vatta, B^d ye
 caññe tattha. 26 C^o -si-. 27 Bⁱ yo etta etta, B^d yeva ettha.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā vānarajeṭṭhako āramadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana
aham evā“ 'ti. Āramadūsakajātaṃ¹.

9. Sujātajāta.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṃ² Dhanañjayasetṭhiddhitarāṃ. Visā-
khāya kaniṭṭhabhaginim Sujātaṃ ārabba kathesi. Sā kira mahan-
tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṃ pūrayamānā pāvisi, „mahaku-
lassa dhītā ahan“ ti pana³ mānathaddhā ahosi kodhanā caṇḍā⁴
pharusā, sassusurasamīkavattāni na karoti, gehajanaṃ tajjenti⁵ 10
paharanti⁶ carati⁷. Ath' ekadivasam Satthā pañcabbikkhusatapari-
vuto⁸ Anāthapiṇḍikassa geham gantvā nisīdi. Mahāsetṭhi⁹ dhammam
suṇanto¹⁰ Bhagavantaṃ upanisīdi¹¹. Tasmim khaṇe Sujāta dāsakamma-
karehi saddhīm kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ ṭhapetvā
„kim saddo eso“ ti āha. „Esā¹² bhante kulasuṇhā agāravā, n' ev'
assā¹³ sassusurasamīkavattaṃ atthi¹⁴ na dānaṃ na silaṃ, assaddhā
appasannā ahorattaṃ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicaratiti“. „Tena hi¹⁶
pakkosathā“ 'ti. Sā āgantvā¹⁷ vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha
nam Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsāṃ¹⁸ tvaṃ katarā“
ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ¹⁹ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
jānāmi, vitthārena me kathethā“ 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
hīti“ vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitānukampinī
aānesu rattā atimaānāte patim
dhanena kītassa vadhāya ussukā, 25
yā evarūpā purisassa bhariyā
„vadhakā²⁰ ca²¹ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam
sippam vaṇijjāṃ ca kasim adhiṭṭhaham²²

¹ Bīd add aṭṭhamāṃ. ² Ck suni-, Bīd suṇham. ³ Bīd omit pana. ⁴ Ck caṇḍa, Bīd caṇḍi. ⁵ Ck tajjenti, C^o tajja, Bīd tajjanti. ⁶ C^o -ti, Bī -tīti, Bā -ti ⁷ Bī omits carati, Bā vivadanti. ⁸ C^o Bīd pañcahi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ Bīd add pi. ¹⁰ Bī adds va. ¹¹ Bīd upasaṅkamtivā vanditvā nisīdi ¹² Bīd ekā. ¹³ Bī agārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bī natthi, Bā na atthi. ¹⁵ Bī -ttim, Bā -ttim corr. to -ttain. ¹⁶ Bī adds nam. ¹⁷ Bī ti āha pakkosāpetvā āgantvā, Bā ti sāpetvā āgantvā. ¹⁸ Ck tāsā, Bī tāsū ¹⁹ Ck na, Bī sam. Bā omits taṃ. ²⁰ C^o ayyā, Bī vadhata. ²¹ Bī omits ca. ²² Ck -hirū, Bī adhiṭṭhakam, Bā adhiṭṭham.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchati²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„cori³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upaṭṭhāyikānaṃ⁹ abhibbhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttāṃ¹² anurakkhate¹³ patiṃ¹⁴
tato dhanāṃ sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jeṭṭhā¹⁶ bhaginiṃ kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakanhi sāmike
hirīmanā bhattavasānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhaginiṃ ca bhariyā“¹⁹ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patiṃ pamoditā
20 sakhī sakhāraṃ va cirassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkuṭṭhasantā²⁵ vadhadaṇḍatajjitā
25 aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattavasānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ Bīd tassa. ² C^k-tu, Bīd pahātumicchati. ³ Bī teri, Bīd cori. ⁴ Bīd omīti ca. ⁵ C^k okkāmakāmā corr. to akāmakāmā, Bī akammaṇṇakāmā, Bīd akammakā. ⁶ C^k alāsā, Bīd asasā. ⁷ C^k maggasā. ⁸ Bī durattavādini, C^k durannavādini. ⁹ C^k uṭṭhā-, Bī upajhānakāni, Bīd upaṭṭhāyikānaṃ. ¹⁰ Bīd pavattini. ¹¹ the second and third verses (yaṃ ithiyā --- akammakāmā ---) are wanting in C^k. ¹² Bīd mātā puttāṃ va. ¹³ C^k anupekkhate, Bī anurakkhate, Bīd -rakkhite. ¹⁴ Bīd pati. ¹⁵ C^k saci, wanting in Bī. ¹⁶ Bīd jeṭṭhā. ¹⁷ C^k kaniṭṭhā, Bīd ganiṭṭhakā. ¹⁸ C^k -ni, Bīd bhattavasānuvattini. ¹⁹ Bīd kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bī. ²⁰ Bīd cidha. ²¹ Bī cirassaṃ, Bīd cirassa. ²² C^k kolī-, Bīd koleyyakā. ²³ C^k ma, Bī va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bī. ²⁵ Bī akuddha-, Bīd akundhā-. ²⁶ Bī sako-, Bīd ako-. ²⁷ Bī satta --- ni, Bīd bhatta-. ²⁸ Bī dāsī, wanting in Bī.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbantanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³

corīti ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,

dussilarūpā pharusā anādarā⁵

kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti tā.

Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca

dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,

sīle t̥hitattā cirarattasamvutā

kāyassa bhedaṃ sugatim vajanti tā.

Evam Sathari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-pattiphale patiṭṭhahi, tato¹⁰ „tvam imāsam sattannaṃ bhariyānaṃ katarā“ ti vutte „dāsīsamā¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ vanditvā khamāpesi. Iti Sathā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva¹² dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte dassite gandhakuṭim pāvisi. Dhammasabhāyaṃ pi kho bhikkhū Sathu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso ekovāden' eva Sathā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesīti“. Sathā āgantvā „kāya nu t̥tha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atītaṃ āhari: .

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ dātukāmo „evam²⁰ avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan“ ti tassā anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadivasam uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhim űeva²²

¹ Bⁱ adds uppajjanti, B^d upapajjanti. ² Bⁱd cidha. ³ Bⁱ vadhakā pavuccati, B^d vadhakā ti pavuccati. ⁴ Bⁱd ayyakā ⁵ Bⁱd anācārā. ⁶ Bⁱ dāsī, B^d dāsī, both omit ti. ⁷ Bⁱd imāsu. ⁸ Bⁱ -yāsu ⁹ C^k dassente dassente, C^s dassento, B^d dassentesu. ¹⁰ Bⁱd sujāte. ¹¹ Bⁱ dāsī-. ¹² Bⁱ ekavāreva, B^d ekovāreneva. ¹³ Bⁱ -saṅghe, B^d -saṅghe. ¹⁴ B^d ekovāreneva ¹⁵ Bⁱd add yevā. ¹⁶ Bⁱd -lāyaṃ. ¹⁷ Bⁱd sabbasi-. ¹⁸ Bⁱ adds samena, B^d sammena. ¹⁹ Bⁱ tassā. ²⁰ Bⁱ ekameva, B^d evameva. ²¹ Bⁱd gacchanto. ²² C^s Bⁱd saddhiññeva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kiki sakūṇo viravi. Bodhisatta-
 parisā² taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā³. „ambho caṇḍavāce⁴
 pharusavāce⁴ mā saddam akāsīti“ āha. Bodhisatte⁵ nāṭaka-
 parivute⁶ mātarā saddhiṃ uyyāne⁷ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite⁵ sālārukkhe nilinā ekā kokilā madhurena sarena vassi⁹.
 Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹⁰ paggahetvā
 „saṇhavāce sakhilavāce¹¹ muduvāce vassa vassā“¹¹ ti gīvaṃ
 ukkhipitvā ohtasoto olovento aṭṭhāsi. Bodhisatto¹² tāni dve
 kāraṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetum¹³ sakkhissāmīti“
 10 cintetvā „amma antarāmagge kiki saddam¹⁴ sutvā¹⁵ mahājano
 ‘mā saddam akāsi¹⁶, mā saddam akāsīti’ kaṇṇe pidahi, pharu-
 savācā nāma na kassaci piyā“¹⁶ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā¹⁷ piyadassanā¹⁸
 kharavācā piyā honti asmiṃ loke paramhi ca. 55.
- 15 2. Nanu passas’ imam kālīm¹⁹ dubbannaṃ²⁰ tilakāhataṃ²¹
 kokilam saṇhabhāṇena²² bahunnaṃ paṇinaṃ piyam. 56.
3. Tāsmā sakhilavāc’assa²³ mantabhāṇī²⁴ anuddhato (Dhp. v. 363.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitan ti. 57.

. Tāsam ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṅgusamādinā²⁵ sarīravannena
 20 sampannā²⁶ kathānigghosassa²⁷ madhuratāya mañjukā²⁸ abhirūpatāya²⁹ piya-
 dassanā samānā³⁰ antamaso mātāpitāro pi³¹ akkosaparibhāsādivasena³² pavat-
 tāya³³ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca³⁴ loke
 piyā nāma na honti³⁵ antarāmagge kharavācā³⁶ kiki viya, saṇhabhāṇīno pana
 maṭṭhāya³⁷ madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi³⁸ piyā honti, tena taṃ³⁹
 25 vadāmi: nanu passasi imam kālīm⁴⁰ dubbannasarīravannato⁴¹ pi kālātarehi⁴²

¹ B^d adds nam. ² B^d bodhisattassa parisā ca. ³ B^d pidahitvā. ⁴ C^k -co.
⁵ Bⁱ -tto. B^d add pana. ⁶ C^k -tena, Bⁱ -varito, B^d -vāritena. ⁷ B^d uyyāna-
 meva. ⁸ B^d -ta. ⁹ B^d viravi. ¹⁰ B^d -añjali. ¹¹ saddhiṃ - - - sakhilavāce
 wanting in Bⁱ. ¹² B^d atha mahāsatto. ¹³ Bⁱ aññāpe-, B^d paññāpe-. ¹⁴ Bⁱ
 kiṃki-, B^d kiki-. ¹⁵ Bⁱ adds ki kathesi. ¹⁶ B^d omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bⁱ
 maññuā, B^d mañjukā. ¹⁸ Bⁱ -dassiko, B^d -dassinā. ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ C^k -ḍḍā. ²¹ C^k -bhatam, Bⁱ -haṇam. ²² Bⁱ -vāsena, B^d -vācena. ²³ B^d cāya.
²⁴ B^d -ḥi. ²⁵ C^s -samādinā. ²⁶ Bⁱ samānā, B^d samāganā. ²⁷ B^d gatāniggho-
²⁸ Bⁱ maññukā. ²⁹ C^k -tāyam. ³⁰ B^d adds pi. ³¹ B^d omit pi. ³² Bⁱ -satādi-
 B^d -sakādi-. ³³ B^d -ttā. ³⁴ C^k omits paramhi ca, Bⁱ imasmi loke paramhi ca.
³⁵ B^d add taṃ amma. ³⁶ C^k B^d kharā-. ³⁷ C^k maṇḍāya, C^s maṭṭāya, B^d ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ C^k omit pi. ³⁹ B^d nam. ⁴⁰ C^s B^d kālīm. ⁴¹ C^k dubbannaṃ-, B^d
 duppannasarīram vaṇṇato. ⁴² B^d kālantare.

tilakehi āhatam¹ kokilaṃ yā² evaṃ dubbhaṇṇā³ samānāpi saṅghabhāṇena⁴ bahunnaṃ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loke mātāpitunnam pi appiyo tasmā bahujaṇassa piyabhāvaṃ icchanto poso sakhilavāco saṅghamaṭṭa-muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ paricchinditvā kathanato¹⁰ mantabhāṇi¹¹ vinā uddhaccena pamāṇayuttass' eva kathanato anuddhato, yo¹² hi evarūpo¹³ pālī ca¹⁴ atthaṇ ca¹⁵ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁶ katvā paraṃ na akkosetvā¹⁷ kathitāya¹⁸ madhuraṃ ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ desetvā mātaraṃ saññāpesi¹⁹. Sā tato paṭṭhāya ācārāsampannā ahoṣi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden' eva²⁰ nibbisevanaṃ²¹ katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirañño mātā Sujātā ahoṣi, rājā pana aham evā“²² ti.
Sujātajātakam²³.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbehi kira nātīhīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharaṇto kākolūkakalaham²⁴ ārabha katesi. Tasmim²⁵ hi kāle kākā divā ulūke²⁶ khādanti, ulūkā²⁷ suriyagamanato²⁸ paṭṭhāya tattha tattha sayitānaṃ kākānaṃ sisāni chinditvā²⁹ te³⁰ jīvitakkhayaṃ pāpenti. Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa³¹ sammajjanakāle³² rukkhatto patitāni sattaṭṭhanāḷimattāni³³ pi³⁴ bahutarāni pi kākāsīsāni chaḍḍetabbāni³⁵ honti. So tam atthaṃ bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:
„āvuso asuḷḷassa³⁶ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ C^k ābhatam, C^s ābhātam corr. to āhatam. ² C^s sā, B^d omit yā. ³ B^d -ṇṇa-.
⁴ B^d saṅghavācābhāvena. ⁵ Bⁱ tasmā. ⁶ C^k saṅghavaddha-, B^d saṅghavāco mudu-,
Bⁱ addo maṭhavāco. ⁷ B^d assā. ⁸ Bⁱ ṇāṇasaṃ-, B^d paññāṇasaṃkhātāya. ⁹ C^k
mattāya, C^s Bⁱ samantāya. ¹⁰ B^d vacanato. ¹¹ Bⁱ samantabhāṇi, B^d saman-
tābhāṇi. ¹² C^k so. ¹³ B^d add puggalo. ¹⁴ C^k B^d pālīca, C^s pālīatthaṇca.
¹⁵ C^k omits atthaṇca; C^s pālīca in the place of atthaṇca. ¹⁶ Bⁱ kara-. ¹⁷ Bⁱ
paraṃ sakopetvā, B^d paraṃ akopetvā. ¹⁸ B^d kathitassa. ¹⁹ C^s paññāpasi.
²⁰ Bⁱ ekovādena, B^d ekovāreṇeva. ²¹ B^d add navamaṃ. ²² C^s -lūka-, Bⁱ
-luka-, B^d -luṅka-. ²³ B^d tasmim. ²⁴ C^s ulūke, B^d uluṅke. ²⁵ C^s ulūkā,
Bⁱ uluṅkā, B^d ulāṅkā. ²⁶ B^d -yattaṅga-. ²⁷ Bⁱ bhinditvā. ²⁸ B^d tesam.
²⁹ B^d samajjana-. ³⁰ C^s B^d -nāli-. ³¹ B^d add lohitamakkhītāni. ³² B^d
chaṭṭe-. ³³ B^d amukassa.

kāni¹ nāma kākasīsāni chaddetabhāni² hontitī³. Sattthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁴“ ti pucchi. Bhikkhū
 „imāya nāmā⁵“ 'ti vatvā⁶ „kadā paṭṭhāya⁴ pana bhante kākānaṃ ca
 ulūkānaṃ⁵ ca aññamaññaṃ veram uppannaṃ“ ti pucchimsu. Sattthā
 5 „paṭhamakappiyakālatō⁶ paṭṭhāyā⁴“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappikā⁷ sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ
 sobhaggappattaṃ ānāsampannaṃ⁸ sabbākāraparipuṇṇaṃ⁹ puri-
 saṃ gahetvā rājānaṃ kariṃsu, catuppadāpi¹⁰ sannipatitvā ekaṃ
 sīhaṃ rājānaṃ kariṃsu, mahāsamudde macchā Ānandaṃ nāma
 10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunaganā Himavanta-
 padese¹¹ ekasmiṃ piṭṭhipāsāṇe sannipatitvā „manussesu rājā
 paññāyati tathā catuppadesu¹⁰ c' eva macchesu ca, ambhākaṃ
 pan' antare¹² rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹³ nāma na¹⁴
 vaṭṭati¹⁵, ambhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati¹⁶, ekaṃ rājaṭ-
 15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā¹⁷“ ti te tādisaṃ sakunaṃ
 oḷokayamānā¹⁸ ekaṃ ulūkaṃ¹⁹ rocetvā „ayaṃ no rucchatīti¹⁸
 āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsaya gahanatthaṃ
 tikkhattuṃ sāvesi²⁰. Tassa sāventassa dve sāvanā²¹ adhivā-
 setvā tatiyasāvanāya²² eko kāko utṭhāya „tiṭṭha tāv', etassa²³
 20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdi-
 saṃ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayāṃ tattaka-
 pāle²⁴ pakkhittatila²⁵ viya tattha tatth' eva²⁶ bhijjissāma, imaṃ
 rājānaṃ kātum mayhaṃ na rucchatīti¹⁸ imaṃ atthaṃ pakāsetum
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī ettha-. ² Bī chaddhe-, Bā chatte-. ³ Bā pucchitvā imāya nāmā ti vutte
 na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karonti (Bī -to) yevā ti vatvā. ⁴ Bā
 omīti paṭṭhāya. ⁵ Bā ulu-. ⁶ Cā Bā -kappika-. ⁷ Bī paṭhamakappe manussā,
 Bā paṭhamakappe manussā. ⁸ Bā ācāra-. ⁹ Cā sabbākāraparipuṇṇaṃ, Bī sabbā-
 laṅkāraparipuṇṇaṃ. ¹⁰ Bā catupā-. ¹¹ Bā -ppa- ¹² Bā pana antare ¹³ Cā
 appatissavāso, Bī appatissavāso, Bā appatissavoso. ¹⁴ Bī omīti na. ¹⁵ Cā
 vaddhati. ¹⁶ Cā vaddhati, Cā vaddhatīti, Bā vaṭṭatīti. ¹⁷ Cā jāna-. ¹⁸ Bā
 oloki-. ¹⁹ Cā Bā ulūkaṃ, Bī ulūka. ²⁰ Bā -ti. ²¹ Cā -ṇā, Bā savanā. ²²
 Cā -ṇāya, Bī -savanāya. ²³ Bī akuddhassa bhāva tassa. Bā sakuddhassa tāva
 tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bī tatthakapile, Bā tatthakapāle. ²⁵
 Bā -ttalonaṃ. ²⁶ Bī tattheva tattheva, Bā tattheva.

1. Sabbehi kira nātīhi¹ kosiyo issaro kato,
sace nātīh'² anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavācīyan³ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ tam⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi nātīhi ayaṃ kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ nātīhi anuññāto bhaṇeyyāṃ ettha vattabbaṃ ekavācīkaṃ⁷ kinci bhaṇeyyan ti. 5

Atha naṃ anuññātattā⁸ sakunā dutiyāṃ gātham āhaṃsu.

2. Bhaṇa samma anuññāto attham dhammaṃ ca kevaṃ,
santi hi daharā pakkhī⁹ paññāvanto¹⁰ jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbeh' ev' amhehi¹¹ anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ tam bhaṇa, attham dhammaṃ ca kevalan ti bhaṇanto ca kāraṇāṃ c' eva¹² pavonīgataṃ ca vacanaṃ amuñcivā¹³ va bhaṇa, paññāvanto¹⁴ jutindharā tīpaññāsampannā c' eva¹⁵ nāpo-bhāsadhara ca daharāpi hi¹⁶ atthi yeva.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṃ vo¹⁷ ulūkassābhisecanaṃ,
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60.

Tass' attho: bhaddaṃ tumbhākaṃ hotu, yaṃ¹⁸ paṇ' etaṃ tikkhattuṃ sāva-navācīya¹⁹ ulūka²⁰ abhisecanaṃ²¹ kayirāti²² etaṃ mayhaṃ na ruccati, etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho pañāyaṃ²³ kathaṃ²⁴ karissatīti na jānāmi, sabbathāp' etaṃ²⁵ mayhaṃ na ruccatīti. 20

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati²⁶, mayhaṃ²⁷ na ruccatīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko²⁸ pi naṃ utṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te²⁹ aññamaññaṃ verāṃ bandhīmsu. Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ³⁰ rājānaṃ katvā pakkamīmsu.

¹ Bī imehitīhi. ² Bīd -hi. ³ Bīd -kan. ⁴ Ck sāvanāma, C^s sāvanā. ⁵ C^s ti, Bīd vaṭṭati. ⁶ Bīd add saddaṃ. ⁷ Bī -vācaṃ. ⁸ Bī anujānanti, Bīd anujānantā. ⁹ C^s Bīd pakkhi. ¹⁰ C^s Bī pañña-. ¹¹ Bīd amhehi sabbehi. ¹² Bīd -paññeva. ¹³ C^s Bī amuñcivā, Bīd amuñjitvā. ¹⁴ C^s pañña-. ¹⁵ Bīd omīti ceva. ¹⁶ Bīd omīti hi. ¹⁷ Bīd bhaddante. ¹⁸ C^s yaṃ. ¹⁹ C^s -naṃ-, C^s -naṃ-. ²⁰ C^s ulū-, Bīd ulūka. ²¹ C^s -na. ²² Ck Bīd kayirāti. ²³ C^s pañāya, Bīd pañāyaṃ. ²⁴ Bīd kataṃ samuṭṭha. ²⁵ Bīd sabbathāpi etaṃ. ²⁶ Bīd omīti mayhaṃ na ruccati. ²⁷ C^s omīti mayhaṃ. ²⁸ C^s ulū-, Bīd ulūko. ²⁹ Bīd paṭṭhāyete corr. to paṭṭhāya te, Bī omīti te. ³⁰ C^s -sa, Bīd suvaṇṇaṃ hisa.

Satthā imam dhammadesanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahamsapotako pana aham eva ahosin“ ti. Ulūkajātakam³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAÑÑAVAGGA.

5

1. Udapānadūsakajātaka.

Āraññakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viharanto ekaṃ udapānadūsakam sigālam ārabha katesi. Eko kira sigālo bhikkhusamghassa pāṇiyaudapānam uccārapassāvakarāṇena dūsetvā pakkāmi⁷. Atha nam ekadivasam udapānasamīpam āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesum⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ tam ṭhānam puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū tam pavattim natvā dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso udapānadūsaka-sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi. kathāya
15 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa¹² udapānadūsako yevā“ 'ti vatvā atitam āhāri:

Atīte Bārāṇasiyam idam eva Isipatanam ayam eva udapāno ahoṣi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyam kulaghare nibbattitvā¹³ isipabbajam pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane
20 vāsam kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānam dūsetvā pakkamati. Atha nam ekadivasam tāpasā parivāretvā ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikam, nayimsu¹⁵. Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamam gātham āha:

1. Āraññakassa⁵ isino cirarattatāpassino¹⁷
25 kicchā kataṃ udapānam katham samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^o desanam. ² Bid^o add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesum. ³ C^o ulū-, Bid^o ulūka-, and add dasamam, tassuddānam: padumam mudupāṇiṇca pablobo ca panādakam khurappasindhavañceva kakkatārāmadusakam sujātam ulūkadamasamam. ⁴ Bid^o padumavaggo. ⁵ Bid^o ar-. ⁶ Bid^o jetavane. ⁷ Bid^o pakkamati. ⁸ Bid^o leḍḍūhi. ⁹ Bid^o kilamsu. ¹⁰ Bid^o add tatheva. ¹¹ Bⁱ nilapīta-. ¹² Bid^o add siṅgālo. ¹³ Bid^o add vayappatto. ¹⁴ C^k eso. ¹⁵ Bid^o ānayīsu. ¹⁶ Bⁱ pento, B^d sallamento. ¹⁷ Bid^o ciraratta-. ¹⁸ Bid^o amma. ¹⁹ Bid^o avāhasīti.

Tass' attho: araññe vasanatāya¹ āraññakassa², esitagunattā³ isino, cirarattam tapam nissāya vutthattā⁴ cirarattatapassino⁵, kicchā kataṃ⁶ kicchena dukkhena nipphāditaṃ⁷ udapānaṃ, kathaṃ⁸ kimatthāya samma si-
gāla tvaṃ avāhayi⁹ muttakarisena ajjhotthari¹⁰ dūsesi, taṃ vā muttakariṃ¹¹
ettha avāhayi¹² pātesīti.

5

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānaṃ yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma
mayāṃ yattha pāniyaṃ pīvāma taṃ eva ūhadāma¹³ pi¹⁴ omutte¹⁵ pi. esa 10
ambhākaṃ sigālānaṃ dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ¹⁶ ca
pitāmāhānaṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ am-
bhākaṃ pavēṇāgataṃ dhammaṃ¹⁸ sabhāvaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na
yuttaṃ²¹ te ettha kujjhitaṃ ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

- Yesāṃ vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānaṃ ti. 63.

Tattha mā vo ti tumbhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayāṃ²²
kadāci addasāma 'ti.

Evaṃ Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgac- 20
chīti²³“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayaṃ eva sigālo ahoṃ, gaṇa-
satthā pana aham evā“ 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ²⁵.

¹ Ck^s vasantāya, Bⁱ vasamanatāya. ² Bⁱd ar-. ³ Bⁱ isita-, B^d esitagunattā.
⁴ Bⁱ vattattā. B^d vutthattā. ⁵ B^d cirarattā-, Bⁱ vapassino? ⁶ Bⁱd katanti. ⁷
C^k nippā-, Bⁱ niṭṭharitāṃ. B^d nipāditaṃ. ⁸ B^d katanti. ⁹ Bⁱ savāha, B^d avāhasi.
¹⁰ Bⁱ ajhottari, B^d ajjhettari, C^s ajjhotthari corr. to -tthari. ¹¹ Bⁱ tvā kimutta-
kasiraṃ, B^d tvaṃ kimuttakiriṃsaṃ. ¹² Bⁱ avāhani, B^d avāhasi. ¹³ Bⁱ oha-
dāma, B^d uhadāma. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ Bⁱd omuttāma. ¹⁶ B^d pitūnaṃ.
¹⁷ C^s taṃ ¹⁸ Bⁱ dhamma. ¹⁹ Ck^s taṃ, Bⁱ omits tvaṃ. ²⁰ B^d na arahasīti,
Bⁱ na arayati. ²¹ Ck^s yuttaṃ. ²² C^k vā na mayāṃ, C^s vā ma māyaṃ, Bⁱ vā
ti mayāṃ mā, B^d vā mayāṃ vā. ²³ Bⁱ āgacchahīti, B^d āgacchasīti. ²⁴ Bⁱd dham-
made-. ²⁵ Bⁱd add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Sathā Jetavane viharanto Kokālikam' ārabha kathesi. Kokālikavattum³ Terasanipāte Takkāriyajātake āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmīti“ Kokālikaraṭṭhato³ Jetavanam āgantvā Sathhāram vanditvā there upasāṃkamitvā⁴ „āvuso Kokālikaraṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvam āvuso, na mayam āgacchāmā“⁵ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁶. Atha bhikkhū dhammasabhāyam
 10 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁷ na sakkoti, saṃyogam pi na sahati viyogam pi na sahatti“. Sathhā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁸
 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto aññatarasmim araṇṇāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmim¹² vanaspatijetṭhake¹³ aññā¹³ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasmim vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-
 20 tam karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te paṇa sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khādītāvasesam tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇakāraṇam ajāna-
 25 mānā ekadivasam Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyagghē²³ nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, aham ete palāpemīti“²⁴. Bodhisatto „samma ime dve nissāya ambhākam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kamī. ⁵ B^d gacchāmā. ⁶ B^d āg-. ⁷ Ck vattum, B^d saha nisīditum pi vinā vattitum (Bⁱ nivattitum) pi. ⁸ B^d sahati. ⁹ Ck^s omit na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araṇṇāyatane - - - aññatarasmim wanting in Bⁱ. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C^s vanaspatijetṭhake corr. to vanappa-, B^d vanappatijetṭhako, Bⁱ vanappatijetṭhekā. ¹⁴ Ck araṇṇe, C^s añṇe, B^d añṇā, Bⁱ araṇṇā. ¹⁵ B^d add hutvā. ¹⁶ B^d sīho ca byaggho. ¹⁷ B^d kasati. ¹⁸ B^d nāma. ¹⁹ B^d sīhavyagghā. ²⁰ B^d tesam gandhena. ²¹ B^d abosī. ²² B^d aññatarā. ²³ B^d -byagghē. ²⁴ B^d -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassis-
santi⁴, sīhavyagghānam⁵ padam apassamānā⁶ manussā sabbaṃ⁷
vanam̐ [chinditvā ekaṃgaṇam̐⁸ katvā khettāni karissanti⁹, mā
te evaṃ ruccīti¹⁰“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṃ vuttim̐ sabbakicesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhīm̐ saṃ-
saggahetu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhīm̐ dassanasāmsaggo savanasāmsaggo 10
kāyasāmsaggo samullāpasāmsaggo¹⁶ paribhogasāmsaggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa
saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyaccittānam̐¹⁸ sukhaṃ, taṃ
hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetam̐ dīpeti²⁰, vihiṃ-
sati²¹ parihāyati²², pubbevajjhābhavantassa rakkhe akkhīva paṇ-
ḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abbhavitabbaṃ²⁵ attano lā- 15
bhayaśāvitam̐²⁶, yathā naṃ²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram̐²⁸ eva
attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena²⁹ ti yena ka-
lyānamittena saha³⁰ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhati³¹ kāya-
cittasukhaṃ vaḍḍhati, kareyyattasamaṃ vuttim̐ ti tassa kalyānamittassa 20
sabbakicesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttim̐ ca upabhogaparihoga-
vuttim̐ ca karoti evam̐ etaṃ³¹ sabbaṃ kareyya adhikam̐³² pi kareyya hīnam̐ pana
na kareyyā³¹ ti.

Evaṃ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anu-
padhāretvā³³ ekadivasam̐ bheravam̐³⁴ rūpārammanam̐ dassetvā 25
te sīhavyagge³⁵ palāpesi. Manussā tesam̐ padavalañjam̐³⁶
adivā „sīhavyagge³⁵ aññam̐ vanasaṇḍam̐ gatā“ ti ṇatvā va-
nasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passam̐ chindimsu. Devatā Bodhisattam̐

¹ C^k Bⁱ vamaṇāni, B^d vināni ṭhassanti. ² C^k rakkhanti, B^d rakkhissanti. ³
B^d palāyantesu. ⁴ B^d vinississanti, C^k vimānāni teke passissanti, C^o vimānāni
neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ B^d -byag-. ⁶ C^k apassanāma, B^d apas-
santā. ⁷ Bⁱ sabba, B^d sabbe. ⁸ so C^o; C^k ekaṃgaṇam̐, Bⁱ ekā-, B^d ekaṃgha-
ṇam̐. ⁹ B^d kassissanti. ¹⁰ B^d ruccatīd. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² C^k
-mā. ¹³ B^d vihiyati. ¹⁴ C^o B^d -ggo. ¹⁵ B^d add ca. ¹⁶ C^o samullapana-,
B^d sallāpa-. ¹⁷ Bⁱ itd. ¹⁸ B^d -citta. ¹⁹ Bⁱ khettamattā, B^d khemettā. ²⁰
B^d omīti dīpeti. ²¹ Bⁱ vihiyati, B^d vihirati. ²² C^k parihāsati. ²³ C^o -vam̐,
Bⁱ ajjhāvatavan. ²⁴ B^d ti. ²⁵ B^d bhavitabbaṃ. ²⁶ B^d lābhassaśāvitam̐. ²⁷ C^o
tam̐. ²⁸ B^d pavattam. ²⁹ B^d omīti saha. ³⁰ B^d saṃsaggo-. ³¹ Bⁱ evamevatam̐.
³² B^d -kaṇ. ³³ B^d add va. ³⁴ B^d -va. ³⁵ B^d -byag-. ³⁶ C^k -lajam̐, Bⁱ
-lañcam̐. ³⁷ B^d eka.

upasaṃkamitvā „aḥaṃ samma tava vacanaṃ akatvā te palā-
pesiṃ, idāni tesam̐ gatabhāvaṃ ñatvā manussā vanasaṇḍam̐
chindanti, kin' nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti“ vuttā' tath' eva'
5 gantvā tesam̐ purato tthatvā añjalim' paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

s. Etha vyagghā nivattavho paccametha' mahāvanaṃ,
mā vanaṃ chindi' nivyaggham', vyagghā mā hesu' nib-
banā' ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapanti¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanaṃ ti taṃ¹³ mahāvanaṃ
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pāṭho, mā vanaṃ chindi'
nivyagghaṃ¹⁵ ti ambhākaṃ vanasaṇḍam̐¹⁶ idāni tumbhākaṃ abbhāvena nivyag-
gham̐¹⁷ manussā mā chindim̐su, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
15 hādīsā²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā²³ vasanaṭ-
ṭhānabhūtena vanena virahitā mā hesum̐²⁴.

Te evam̐²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṃ, na
mayam̐ āgamissāmā²⁶“ 'ti paṭikkhipim̐su yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍam̐ paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
20 sabbam̐ vanaṃ chinditvā khettāni karitvā kasikkammaṃ karim̐su.

Satthā imam̐ desanam̐²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahoṣi, siḥo Sāriputto.
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham̐ evā“ 'ti. Vyag-
ghajātakaṃ³⁰.

1 Bīd kin̐. 2 Bīd vutte. 3 Bīd tattha. 4 Bī añcalī, Bī añjali. 5 C^o paccupetha
corr. to paccametha, Bīd paccupetha. 6 Bīd chinda. 7 C^o nī-, Bī nibyagghā,
Bīd nibyaggham̐. 8 C^o Bīd hesum̐. 9 Bīd nibbānā. 10 Bīd byag-. 11 all four
MSS. -ti. 12 C^o Bīd paccupetha. 13 C^k nam̐. 14 C^k omits vā. 15 C^o ni-
corr. to nī-, Bīd nibyag-. 16 Bīd vasanakavana-. 17 C^k vyaggham̐, Bī nibyag-
ghyam̐, Bīd nibyaggham̐. 18 Bī byaghyā, Bīd byagghā. 19 all four MSS. hesum̐.
20 Bī nibbā, Bīd nibbānā. 21 Bī adds ca, Bīd ca dve. 22 Bī omits attano.
23 Bīd nibbānā. 24 Bīd ahesum̐. 25 Bīd add tāya. 26 Bī gamissāmā. 27 C^k
paccāgañchi, C^o paccāgañchi corr. to paccāgañchi, Bī paccāgañchi, Bīd pac-
cāgañchi. 28 Bīd dhammade-. 29 Bīd byag-. 30 Bīd byaggha-, and add dutiyaṃ.

3. Kacchapaĵātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam̄ Satthā Jetavane viharanto Kosalarāĵassa dvinnam̄ mahāmattānam̄ kalahavūpasamanam̄ ārabhha kathesi. Paccuppannavatthum̄³ Dukanipāte kathitam̄ eva.

5

Atīte pana Bārāṇasiyam̄ Brahmadatte rajjam̄ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattivā vappatto Takkasilāyam̄ sippāni⁵ uggaṇḥitvā kāme pahāya isipabbajjam̄ pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapadam̄ māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna-¹⁰ kīlam̄ kīlanto vāsam̄ kappesi. Imasmim̄ kira jātake Bodhisatto paramamajjhatto⁸ ahoṣi upekkhāpāramim̄⁹ pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussīlo¹⁰ makkato āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅgajātena salākapavesanakammaṃ¹² karoti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva.¹⁵ Ath' ekadivasam̄ eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukham̄ vivaritvā ātapaṃ tapanto niddāyati. Tam̄ disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhitvā aṅgajātam̄ samugge pakkhipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adhvīsetum̄ asak-²⁰ konto „ko nu kho maṃ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imamhā dukkhā mocetum̄ samattho n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā gantum̄ vaṭṭatīti²³“ kacchapaṃ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bodhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakka-²⁵ ṭena²⁴ saddhim̄ davaṃ karonto paṭhamam̄ gātham̄ āha:

¹ C^k uddita-. ² C^k cā, C^k vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ C^k B^d -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ B^d kāsika-. ⁵ B^d sabbasi-. ⁶ B^d -ppa-. ⁷ B^d add tattha. ⁸ B^d paramamajjhappatto. ⁹ B^d -miyo. ¹⁰ B^d -la. ¹¹ C^k kannā-, C^k kannā- corr. to kaṇṇa-. ¹² B^d lāmakapave-. ¹³ B^d adhvīsetvā, B^d anivāretvā. ¹⁴ B^d ajhatto. ¹⁵ B^d -di. ¹⁶ B^d eka. ¹⁷ B^d salāmakā-. ¹⁸ B^d -nam̄. ¹⁹ B^d -māti. ²⁰ C^k aññattha. ²¹ B^d tāpanesanāti, B^d tāpasenaha. ²² C^k tasseva. ²³ C^k vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, B^d vaṭṭatīti. ²⁴ B^d dussīlena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahatto³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā⁵ ti ko⁶ esa vaḍḍhitabhatto⁷ viya,
ekam⁸ bhattavaḍḍhitikam⁹ bhattapūrapātim¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahatto¹² va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakam la-
bhītvā punnahatto¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaram¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmim padese ajja
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāti katarā¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattā²⁰ katarā¹⁸ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamitvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dīpeti.

Tam sutvā dussīlamakkaṭo²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Aham kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvam maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha aham kapi 'smi²⁸ dummedho ti bhante aham asmi dummedho
capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁹ ṭhānāni āma-
siṃ, tvam maṃ mocaya bhaddam te ti tvam³⁰ dayālu³¹ anukampako
maṃ³² imamah dukkhā mocehi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'ham tavānubhāvena imamah vyasanā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
30 cheyyam, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmiṃ kāle tena³⁵ kacchapena saddhiṃ salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍaññā honti makkaṭā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍaññaṃ, kataṃ³⁸ methunakam tayā
ti. 69.

25

¹ C^k uddita-. ² C^k ca, C^e ca corr. to va. ³ C^k Bⁱ purahatto, C^e purahatto, B^d punnahatto. ⁴ Bⁱ d kahan. ⁵ C^k cā. ⁶ Bⁱ d add nu. ⁷ Bⁱ d vaddhita-.
⁸ C^e Bⁱ d eka. ⁹ C^k -vaḍḍhitikam, C^e -vaḍḍhitaka corr. to -kam, Bⁱ -vaḍḍhita,
B^d bhattam vaḍḍhita. ¹⁰ Bⁱ bhattapuripāti, B^d bhattam punnapāti. ¹¹ Bⁱ d eso.
¹² C^k pu-, Bⁱ purahatto, B^d punnahatto. ¹³ C^k B^d -hatto, Bⁱ purahatto. ¹⁴ Bⁱ d
omit ca. ¹⁵ Bⁱ d vānaram. ¹⁶ Bⁱ d vāraṇa. ¹⁷ Bⁱ d tvam. ¹⁸ Bⁱ d katham, B^d katarāṃ.
¹⁹ C^e pubba. ²⁰ C^e saddha-, Bⁱ d sandhāya bhattāṃ vā. ²¹ C^k add tam, Bⁱ d
tvam. ²² Bⁱ d -kamaṃ. ²³ Bⁱ d kuto bho ayaṃ. ²⁴ Bⁱ d kisaddo, B^d kilaṃsaddho.
²⁵ Bⁱ d -vānaro. ²⁶ C^e -smiṃ. ²⁷ Bⁱ d moceyya. ²⁸ C^e B^d -smiṃ. ²⁹ C^k anā-
masitabbāni, Bⁱ d anāmasitabba. ³⁰ Bⁱ d yo tvam. ³¹ C^e -lu, Bⁱ d omits dayālu,
B^d dayālu. ³² Bⁱ d omit maṃ. ³³ Bⁱ d omits hotu. ³⁴ Bⁱ d bya-. ³⁵ C^e Bⁱ d
kāruṇīna in the place of kāleṭena. ³⁶ Bⁱ d -pento. ³⁷ Bⁱ d kacchapa, B^d kac-
chassapa. ³⁸ C^k Bⁱ d katham.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭṭa koṇḍaññaḡottā, kassapakōṇḍaññaṇā ca² aññaṇaññaṇā avāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idam lolena dussīlamakkaṭṭena saddhīm tayā ca dussīlen' eva⁵ iminā makkaṭṭena saddhīm gottasaddisāsāṅkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikaṇṇ⁷ dussīlyakammasāṅkhātā⁸ pi methunakaṇṇ kataṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍaññaṇ ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa āṅgajātaṃ muñci. Makkaṭṭo muttamatto⁹ Bodhisattaṃ vanditvā¹⁰ palāto, puna taṃ ṭhānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathāṭṭhānaṃ¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmaloḡa-parāyano va¹² ahoṣi. 10

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhanesi: „Tadā kacchapavānarā¹⁴ dve mahāmatā ahesuṃ, tāpasō pana aham evā“¹⁵ ti. Kacchapajātakaṃ¹⁵.

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhinīti. Idam Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi dhammasabham¹⁶ ānītaṃ Satthā „na tvam bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁷ lolatāy' eva ca¹⁸ jīvitakkhayaṃ patto si¹⁹. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasaṇaṭṭhānā paribāhirā abesun²⁰“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārāṇasīsetṭhino²¹ mahānase bhattakārako puññaṭṭhāya nīlapacchim²² ṭhapesi²¹. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ²⁴ nibbattitvā tattha vāsaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasanaṭṭhakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikaṭṭim²⁵ disvā pipāsābhībūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁵

¹ Bīd tattha. ² Bīd -naṃ, and omīṭ ca, C^o -koṇḍañña nāma. ³ C^o avāha-, Bīd avāhavivāhasampanno. ⁴ Bīd adda saddhā, Bīd addhā. ⁵ Bīd -lena ca. ⁶ C^o -saddisāsāṅkhātassa, Bīd -saddisattā-. ⁷ Bīd -ka. ⁸ Bīd dussīla-, Bīd dussīla-. ⁹ Bīd mattannutto, Bīd add va. ¹⁰ Bīd cintetvā. ¹¹ Bīd sakaṭṭhānaṃ. ¹² Bīd omīṭ va. ¹³ Bīd dhammade-. ¹⁴ Bīd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁶ Bīd -bhāyaṃ. ¹⁷ Bīd yevā ti, Bīd yevā ti vatvā. ¹⁸ Bīd lolatāya, and omīṭ eva ca. ¹⁹ Bīd ti. ²⁰ Bīd parihāyesun. ²¹ C^o -si-. ²² C^o nīla-, Bīd niṇḍapacchī, Bīd nīlīnapacchī. ²³ Bīd paṭhapesi. ²⁴ Bīd pārāvata-. ²⁵ Bīd sakkō bhaveyyaṃ.

okāsaṃ laddhun¹ ti cinto² Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nis-
 sāya sakkā³“ ti sannitthānaṃ katvā tassa gocarāya arañña-
 gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto
 „mayāṃ kho kāka ‘aññagocarā⁴ tvam pi aññagocarō, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti“ āha. „Tumhākaṃ⁵ kiriya⁶ mayhaṃ
 rucati⁷, aham pi⁸ tumhehi yeva⁹ samānagocarō hutvā tumhe
 upaṭṭhātum icchāmiti¹⁰“. Bodhisatto sampaticchi. So¹⁰ tena
 saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹¹ ekagocaraṃ caranto viya osak-
 kitvā¹² gomayarāsīṃ viddhaṃsitvā¹³ pāṇake khādītvā¹⁴ pari-
 10 punṇakucchi hutvā¹⁵ Bodhisattaṃ upasaṃkamītvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁶ kālaṃ carath’ eva, nanu bhojanena¹⁷ pamāṇaṃ nātum
 vaṭṭaṭīti¹⁸, etha nātisāyaṃ eva gacchāma¹⁹“ ’ti. Bodhisatto
 taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṃ
 pārāpato¹⁹ sahāyaṃ gahetvā āgato“ ti kākassa²⁰ pi ekaṃ thu-
 15 sapacchiṃ ṭhapesi. Kāko²¹ catuhapañcāhaṃ²¹ ten’ eva nī-
 hārena²² vasi²⁴. Ath’ ekadivasaṃ seṭṭhino²⁵ bahum²⁶ maccha-
 maṃsaṃ²⁷ āharīyittha²⁸. Kāko taṃ disvā lobhābhībhūto²⁹
 paccūsakā lato paṭṭhāya nitthananto³⁰ nipajji. Atha naṃ puna-
 divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāma³¹“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajiñṇasāmkā³¹ atthīti³¹“.
 „Samma kākānaṃ ajīrako nāma n’ atthi, dīpavattimattam³²
 eva gahitaṃ³² tumhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ
 ajjhoḥaṭamattam³⁴ eva jīrati³⁵, mama vacanaṃ karohi³⁶, mā³⁷

¹ Bīd cintetvā. ² Bīd omits sakkā, Bī sakkā laddhum. ³ C^{ks} aññāna-, Bīd arañña-. ⁴ Bīd add sāmi. ⁵ Bīd -yaṃ. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ Bī mayāṃ pi, Bīd ahaṃ pi, C^{ks} ahaṃ hi. ⁸ Bīd omīti yeva. ⁹ Bī gacchīmiti. ¹⁰ Bīd omīti so. ¹¹ Bīd gocarāṃ caranto bhūmiyaṃ. ¹² Bī osakkotvā, Pīd osakketvā. ¹³ Bīd vidhaṃ-
 setvā. ¹⁴ Bī omits pāṇake khādītvā. ¹⁵ Bīd kucchipūraṃ katvā in the place of
 pari - - hutvā. ¹⁶ Bīd ettha-. ¹⁷ Bī caranteṃ sobhaṇaṃ sāmi, Bīd carante so-
 bhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C^k vaddhatīti, Bī vattatīti. ¹⁹ C^s Bīd pārāvato. ²⁰ Bī kā-
 lassā, Bīd kākassā. ²¹ Bīd add pi. ²² C^s catū? ²³ Bī vihāre, Bīd vihārena.
²⁴ Bī vasi. ²⁵ Bī seṭṭhina. ²⁶ Bī bahu, Bīd bahū. ²⁷ Bīd -so. ²⁸ C^s -rī-
 yittha, Bīd āharayittha. ²⁹ Bīd lolābhi. ³⁰ Bī nitthunto, Bīd sannitthunanto.
³¹ C^k ajiñṇa-, C^s ajiñṇa- corr. to ajiñṇā-, Bī ajīrako rogo, Bīd ajīrako go. ³²
 C^k -vaddhi-, Bī -vatti-. ³³ Bī vatti, Bīd hi. ³⁴ Bī aheraṇamattam, Bīd ajjho-
 aheraṇamattam. ³⁵ C^k Bī jīrati, Bīd omits jīrati. ³⁶ Bī karohiti, Bīd karoti.
³⁷ C^k maṃ, Bī mā tvam.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³. „Sāmi kiṃ⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajjñāsaṃkā⁵ va mayhan⁶ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁶ vatvā ovaditvā⁶ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nānāmacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedāṃ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṃ idāni 3
 kālo maṃsaṃ khāditun⁶ ti gantvā rasakaroti⁷ matthake⁷ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti³ saddaṃ sutvā nivattitvā olokeno kākāṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ⁹ luñcitvā¹⁰ matthake
 cūlaṃ ṭhapetvā siṅgiverajirakādīni¹¹ pimsitvā¹² takkena ālole- 10
 tvā¹³ „tvāṃ amhākaṃ seṭṭhino¹⁴ macchamaṃsaṃ ucchitṭhaṃ¹⁵
 karosīti⁶ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ¹⁶ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu¹⁷. Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ¹⁸ disvā davaṃ karonto 15
 paṭhamaṃ gātham āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghīpitāmāhā¹⁹,
 oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākāṃ tassa²⁰ bahalatakkena
 makkhitasarīrasetaṃ²¹ matthake ca sikhāya ṭhapitattā²² ti²³ kā esā 20
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananuñāya²³ kulagharaṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchim²⁴ pavitṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā²⁵ ti laṃghī²⁶ vuccati ākāse²⁷ laṃghanato megho balākā ca nāma megha-
 saddena²⁸ gabbhaṃ gaṇhanti²⁹ meghasaddo balākānaṃ pitā megho pitāmāho
 ti³⁰ tenāha laṃghīpitāmāhā³¹ ti, oraṃ balāke āgacchā³¹ ti ambho balāke 25
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayaṃ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

¹ Bⁱ etā. ² Bⁱ -maṃsavikatiyo, B^d macchāmāsaṃ vikatiyo. ³ Bⁱ d -si. ⁴ Bⁱ d
 kiṃ nu kho. ⁵ C^k ajjñāsaṃkā, Bⁱ d ajjirago. ⁶ C^k ovadhivā, Bⁱ d ovādetvā,
 B^d omit vatvā. ⁷ Bⁱ rasakkāroti-, B^d sarakāroti-. ⁸ Bⁱ d kirīti. ⁹ Bⁱ -sarīro
 lomaṃ, B^d -sariralomaṃ. ¹⁰ luñjitvā. ¹¹ C^k -verarājikādīni, Bⁱ siṅgirevama-
 rīchādīni, B^d siṅgaveramarīchādīni. ¹² Bⁱ pisetvā, B^d pāsetvā. ¹³ C^k āloletvā,
 C^o āloetvā, Bⁱ d alulltvā. ¹⁴ Bⁱ d sāmīno. ¹⁵ C^k ucchitṭhīm, Bⁱ ucchittakāṃ, B^d
 ucchitṭhakaṃ. ¹⁶ C^k nīla-, Bⁱ d nīṇḍapacchīyaṃ. ¹⁷ Bⁱ d uppajji. ¹⁸ Bⁱ ṭhanan-
 taṃ, B^d nīṭhanantaṃ. ¹⁹ C^o Bⁱ d laṃghī-. ²⁰ Bⁱ d omit tassa. ²¹ C^k -raṃ
 seta-, Bⁱ d makkhitasarīra-. ²² C^k ṭhapitanti. ²³ Bⁱ kākassa aññassa and B^d
 kākassa aññāya in the place of kulassa ananuñāya. ²⁴ C^o kākassa pacchim,
 B^d omit kākā. ²⁵ C^k laṃghī-, C^o laṃghī- corr. to -ī, Bⁱ d laṅghā-. ²⁶ C^k -ī,
 C^o -ī corr. to -ī, Bⁱ laṅghā. ²⁷ laṃghī vuccati ākāse wanting in B^d. ²⁸ Bⁱ
 adds ca. ²⁹ Bⁱ gaṇhanti. ³⁰ Bⁱ d pitāmāhā hoti. ³¹ C^k laṃghī-, Bⁱ laṅghī-,
 B^d laṅgha-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ disvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jvitatkhha-
yaṃ pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchati⁵ tāva pacchito otaṭṭva ito ehi,
sīghaṃ⁶ palāyassū⁷ 'ti vadati.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

- 5 2. Nāhaṃ balākā sikhinī, ahaṃ lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnaṃ passā
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 10 3. Puna p' āpajjasi⁹ samma, sīlaṃ hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhoga subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasi¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabhissā¹⁶ eva¹⁶, n' atthi te¹⁷ ettakena mokkho¹⁸, kiṃkāraṇā:
sīlaṃ hi tava pāpakaṃ yasmā tava ācārasīlaṃ tādisaṃ dukkhādhigamassā¹⁹ eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā¹⁹ ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatā-
naṃ tathārūpaṃ puññaṃ n' atthi, tasmā mānusakā²⁰ bhoga tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

- Evañ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²¹ vasitum sakkā“ ti²² uppatitvā aññattha agamāsi.
20 Kāko pi nitthananto²³ tath' eva kālam akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁵ lolabhikkhu ahosi, pārāpato²⁶ pana aham evā“ 'ti.
Lolajātakaṃ²⁷.

¹ Ck omits so. ² B' gato. ³ C' kanaya- corr. to kaṇaya-, B' kīlāsa-, B' d' kās-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, B' d' koṭetvā. ⁵ B' d' yāva vāyaso āg-
⁶ Ck sīghassa. ⁷ B' d' palāyatū. ⁸ B' lolasmī, B' d' lolasmīn. ⁹ B' māpajjasi.
¹⁰ B' d' tāva. ¹¹ B' mānussikā, B' d' mānussiko. ¹² B' d' -no. ¹³ B' māpajjasi.
¹⁴ B' d' add samma. ¹⁵ B' d' puna tvaṃ pi. ¹⁶ B' -labhati yeva, B' d' -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ B' d' sukhā. ¹⁹ B' mānasikā, B' d' mānussikā. ²⁰ B' manus-
sikā, B' d' mānussikā. ²¹ Ck omits ettha. ²² B' sakkotīti. ²³ B' d' niṭthananto.
²⁴ B' d' dhammade-. ²⁵ B' d' omits lola. ²⁶ B' d' pārāvato. ²⁷ B' d' add catuttham.

5. Rucirajātaka.

Kāyam balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolabhikkhum ārabha kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyam balākā rucirā kākānīlasmi² acchati³, 5
caṇḍo kāko sakhā mayham, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakam. 73.
2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanam tuyham passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasi samma, silam hi tava tādissam,
na hi mānusakā⁷ bhogā subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhītasarīratāya setavaṇṇatam sandhāya vadati, rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākānīlasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākāniḍḍhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija⁵ 'ti kāko pārāpatam¹⁵ ālapati, sāmākabhojanā¹⁶ 'ti tiṇabijabhojana¹⁷, sāmākagahaṇe¹⁸ h' ettha sabbam pi tiṇa- 15
bijam gahitam¹⁹.

Idhāpi²⁰ Bodhisatto „na idāni²¹ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun“ ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imam desanam²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi) 20
„Tadā lolabhikkhu kāko²³ ahoṣi, pārāpato pana aham evā“ 'ti. Rucirajātakam²⁴.

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhaṃ ca silāṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam hamsaghātakabhikkhum²⁵ ārabha kathesi. 25

¹ Bīd gāthā pana nānā. ² C^o kākānīlasmin, Bīd kākāniḍḍhasmin. ³ Bī agghati. ⁴ Bī yassa vetam, Bīd yassa cetam. ⁵ Bīd dija. ⁶ C^o Bīd -nam. ⁷ Bī mānusi-kā, Bīd manussikā. ⁸ Bī -no. ⁹ Bīd pi. ¹⁰ Bīd yeva. ¹¹ Bī -niḍḍhasmin, Bīd -niḍḍhasmin? ¹² C^o kākānīlasmin, C^o kākānīlasmin. ¹³ C^o kākāniḍḍhasmin, Bī kākānikummī ni, Bīd kākānīlasmin ti. ¹⁴ Bīd omīti pi. ¹⁵ Bīd pāto. ¹⁶ Bīd pārāvatam, Bīd pavarātam. ¹⁷ Bīd -nā, C^o -nam. ¹⁸ C^o sāmākagahaṇo. Bī sāmākasiṇakahaṇo, Bīd sāmākagahaṇo. ¹⁹ Bīd netta sāmākabhojāno ti ettha padehi sabbam mi tiṇabijam samgahitam. ²⁰ C^o Bīd idāpi. ²¹ Bī idāneva, Bīd dāni. ²² Bīd dhammade-. ²³ Bīd kāko lolabhikkhu. ²⁴ Bīd add pañcamam.
6. Cfr. Dh. p. 415. ²⁵ Bī -kam-, Bīd -ghātakam-.

Sāvattthivāsino dve saḥāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasam Aciravatim gantvā nahātvā vālikapuline² ātapam tuppamānā³ sārāṇiyakatham⁴ kathentā aṭṭhamsu. Tasmim khaje dve hamsā ākāseṇa gacchanti. Ath'eko
 5 daharabhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ hamsapotakassa akkhim pi⁶ paharāmīti“⁷ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tiṭṭhatu, imasmim passe akkhim⁸ parapasse⁹ akkhim⁸ paharissāmīti“. „Idam¹⁰ na sakkhissasi yevā“¹¹ ti. „Tena hi upadhārehīti“¹² tiyamsam¹¹ sakkharam gahetvā hamsassa pacchābhāge¹² khipi. Hamsa sakkharasaddam sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam itaro¹³ vaṭṭasakkharam¹⁴ gahetvā parapasse akkhimpi¹⁵ paharivā orimakkina nikkhāmesi¹⁶. Hamsa viravanto parivattitvā¹⁷ tesam pādāmule yeva pati. Tattha tattha¹⁸ ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananucchavikam vo²⁰ katam pāṇātipātam karontehīti“²¹ vatvā
 15 tam²² ādāya Tathāgatassa dassetum²³. Satthā „saccam kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato“²⁵ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam akāsi²⁷, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe agāramajjhe samkiliṭṭhabhāvam²⁸ vasmānā appamattakesu pi²⁹ ṭhānesu kukkucam karimsu, tvam pana
 20 evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkuccamattam pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saṇṇatena³² bhavitabban“ ti vatvā atitām āhari:

Atite Kururaṭṭhe Indapattanagare³³ Dhanañjaye³⁴ rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kuchchismim³⁵
 25 paṭisandhim gahetvā anupubbena viññūtam patto³⁶ Takkasilāyam sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparajje³⁹ patitṭhāpito⁴⁰ aparā-

¹ Bā vicaranti. Bī va vicaranti. ² Bā vālukapulline, Bī lukapulline. ³ Bā tapa-.
⁴ C^o sārāṇiyam-, Bā sārāṇiya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ C^o akkhimhi, Bī akkhi, Bā akhīni. ⁷ Bā paharissāmīti. ⁸ Bā akkhi. ⁹ C^o para. ¹⁰ Bā idampi. ¹¹ C^o bhūmiyam, Bī tikkharām, Bā tikkha. ¹² Bā pacchima-. ¹³ Bī aññam, Bā añña in the place of atha nam itaro. ¹⁴ C^o vaddha-. ¹⁵ C^o Bī akkhimhi. ¹⁶ Bā nikkhamāpesi. ¹⁷ C^o Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bā evarūpe niyyānikabuddha-. ²⁰ Bī te. ²¹ C^o karontasīti, Bī karohīti. ²² Bī te sam. Bā te tam. ²³ C^o sassetum, Bī dassetum. ²⁴ Bā tvam. ²⁵ Bī si, Bā ti. ²⁶ C^o niyyānika-corr. to niyyānika-. ²⁷ Bā -sīti. ²⁸ C^o yakalattavāsam, C^o sakalattavāsam. ²⁹ Bā omīti pi. ³⁰ Bā niyyānika-. ³¹ C^o nākāsi, Bā na akāsīti. ³² Bī saṇṇātehi, Bā saṇṇātehi. ³³ C^o -panta-, Bī -paṭha-. ³⁴ Bā dhanañcayakorabye. ³⁵ Bī kuchchimi. ³⁶ Bī viññūtapatto, Bā viññūtapattvā. ³⁷ Bā sabbasippāni. ³⁸ Bā uggahitvā. ³⁹ Bā upa-. ⁴⁰ C^o -te, Bī upathāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjam patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamaheṣi⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ setṭhi¹¹ doṇa-
māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti
evam ete.

Rājā mātā mahesi¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵
rajjuko sārathi¹⁶ setṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā
gaṇikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patiṭṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasilāni rak-
khimsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ nive-
sanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasata-
sahassadhanam viṣṣajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgalaṃ³¹
katvā dānam adāsi. Tassa pana³² dānajjhāsayatā dānābhirati³³ 15
sakala-Jambudīpaṃ³⁴ ajjhotthari³⁵. Tasmim kāle Kālīṅgaratṭhe
Dantapurānagare Kālīṅgarājā rajjam kāreti³⁶. Tassa ratṭhe
devo na vassi, tasmim avassante sakalaratṭhe chātakaṃ jātam³⁷,
āhāravipattiyāṃ³⁸ ca manussānam rogo udapādīti³⁹ dubbuṭṭhi-
bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayan⁴⁰ ti tīṇi bhayāni uppajjimsu. 20
Manussā niggahaṇā⁴¹ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha
vicaranti. Sakalaratṭhavāsino ekato hutvā Dantapuram gantvā
rājadvāre ukkuṭṭhim akaṃsu. Rājā vātapānam nissāya ṭhito⁴²
saddam sutvā „kiṃkāraṇā ete viravantīti⁴³“ pucchi. „Mahā-

¹ Bđ tassa apara-. ² Bđ omīti akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bđ patiṭṭhahi. ⁴ Bđ guru-. ⁵ Bđ rakkhitāni. ⁶ Bđ rakkhati. ⁷ C° Bđ -si. ⁸ C° pu-, Bđ pa-, Bđ porāhiko. ⁹ C° rajjugā-, Bđ rajjagā-. ¹⁰ Ck Bđ -thī. ¹¹ C° Bđ setṭhi. ¹² Bđ -māmakko. ¹³ Bđ -ṇi. ¹⁴ Bđ -si. ¹⁵ C° pu-, Bđ pa-. ¹⁶ Ck -thī. ¹⁷ Bđ -i. ¹⁸ C° te ekādasa janā, Bđ ekādasa janā and omīti te. ¹⁹ Bđ guru-, Bđ garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bđ pi sabbe, Bđ hi omītiṅ sabbe. ²² C° Bđ suddhāni. ²³ Ck Bđ -usu. ²⁴ Bđ add ca. ²⁵ Bđ -esu ca. ²⁶ Bđ -esu tadi, Bđ -esu cā ti. ²⁷ Bđ -lāye, Bđ -lāyo. ²⁸ Bđ karitvā, Bđ kārapetvā. ²⁹ Bđ repeats de-. ³⁰ C° Bđ -pe. ³¹ Bđ una-. ³² Bđ omīti pana. ³³ Bđ -tā. ³⁴ Bđ -pe. ³⁵ Ck Bđ -ttari. ³⁶ Bđ -si. ³⁷ Bđ ahosi. ³⁸ Bđ -yā. ³⁹ Bđ -di. ⁴⁰ Bđ chātabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkhabhayan. ⁴¹ Bđ nīrāhārā. ⁴² Bđ adds tam. ⁴³ Bđ vīvarantīti, Bđ vicarantīti.

rāja sakalaratthe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṃ¹ jātaṃ, manussā dubbhojanā ro-gābhibhūtā niggahaṇā-putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ vassāpehi mahārāja“ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kim
 5 karontīti“. „Porāṇakarājāno³ mahārāja deve avassante dānaṃ datvā⁴ uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁵ sirigabbhaṃ pa-visitvā dabbasanthare⁶ sattāhaṃ nipaṇṇanti, tadā devo vassa-tīti“⁷. Rājā „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā tathā akāsi. Evaṃ sante pi devo na vassi⁸. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ⁹ mayā¹⁰
 10 kattabbakiccaṃ akāsim, devo na vassati, kin ti karomā“ 'ti. „Mahārāja, Indapattanagare¹¹ Dhanañjayassa¹² Koravyarañño¹³ Añjanavasabho¹⁴ nāma maṅgalahatthi¹⁵, taṃ¹⁶ ānessāma, evaṃ sante devo vassatīti¹⁷“. „So rājā balavāhanasampanno¹⁸ dup-pasaho, katham assa hatthim ānessāmā“ 'ti. „Mahārāja, tena
 15 saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānājñāsayo rājā dānābhirato yācito samāno alaṃkatasāsam pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppāpetvā sakalarajjam pi niyyādetvā¹⁹ dadeyya, hat-thimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti²⁰“. „Ke pana naṃ²¹ yācituṃ samatthā“ 'ti. „Brāhmaṇā mahā-
 20 rājā“ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato²² attha brāhmaṇe pakkō-sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthim²³ yācanatthāya pesesi. Te paribbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-rattivāsenaturitagamaṇaṃ gantvā²⁴ katipāhaṃ nagaradvāre dāna-sālāyaṃ²⁵ bhūñjitvā²⁶ sarīraṃ santappetvā²⁷ „kadā rājā dāna-gaṃ āgacchissatīti“ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bⁱ -kabbayaṃ, B^d kaṃbhayaṃ. ² Bⁱ -ni putte, B^d nirāhārā nikkhamitvā putte.
³ Bⁱ porāṇamahārājāno. ⁴ B^d add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ C^k -dinnāsīlā, B^d samādinnaṣilāni. ⁶ C^s -santhāre, Bⁱ dappatiṇṇasanthāre, B^d dabbatiṇṇasanthāre. ⁷ B^d vassissatīti, B^d adde sutvā. ⁸ Bⁱ vassati. ⁹ Bⁱ katham. ¹⁰ B^d omīti mayi.
¹¹ B^d -pattha-. ¹² B^d -ñceyya. ¹³ B^d korabya-. ¹⁴ B^d añjanavannaṃ. ¹⁵ C^s B^d -i, B^d adde atthi. ¹⁶ C^s naṃ, B^d adde no. ¹⁷ B^d vassissatīti. ¹⁸ B^d -vāhena sampanno. ¹⁹ C^s niyā-, Bⁱ niyā-. ²⁰ B^d dassessatīti. ²¹ B^d taṃ. ²² Bⁱ brahmaṇato, B^d brahmaṇagāmato. ²³ B^d -i. ²⁴ Bⁱ katvā. ²⁵ C^k -lāsa, Bⁱ -lāya. ²⁶ Bⁱ bhūñcanta, B^d bhūñjantā. ²⁷ Bⁱ santappetvā, B^d santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² aṭṭhamiyañ³ ca āgacchati, sve
 pana punnamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatīti⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadvase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṃsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁶ sabbālaṃkārapatimaṇḍito⁷
 alaṃkāmkatavarāvāraṇakkhandhagato⁸ mahantena parivārena 5
 pācīnadvāre dānasālāṃ⁹ gantvā otarivā sattaṭṭhajanānaṃ sa-
 hatthā¹⁰ bhattaṃ datvā „iminā va nihārena¹¹ dethā“ 'ti vatvā
 hatthim abhirūhitvā¹² dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabhitvā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā 10
 dvārato nātidūre unnataṭṭhāne¹³ sampattāṃ¹⁴ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁵ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁶ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamaṃ gātham āhaṃsu: 15

1. Tava saddhañ ca silāñ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
 vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmim¹⁷ nimimhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhaṇ ti kammaphalānaṃ saddahanavasena¹⁹ okappanakesad-
 dhaṃ²⁰, silaṇ ti saṃvarasīlaṃ avītikkamasīlaṃ, vaṇṇaṇ ti tadā tasmiṃ dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c' etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam 20
 pi suvaṇṇahiraññādiddhanadhaññaṃ²³ saṃgahitaṃ²⁴, añjanavaṇṇeṇā 'ti añja-
 napuñjasamānavāṇṇena iminā tava nāgena, Kālīṅgasmim²⁵ ti Kālīṅgarañño san-
 tike, nimimhase²⁶ ti vinimayavasena²⁷ gaṇhima²⁸ paribhogavasena²⁹ vā³⁰
 udare pakkhipimhā ti attho, se ti nīpātamattaṃ, idam³¹ vuttaṃ hoti: mayaṃ
 hi janādhipa tava saddhañ ca silāñ ca viditvā³² addhā no evaṃ³³ saddhāsīa- 25

¹ C^o -sī, B^d catuddasī. ² C^o paṇṇarasī, B^d paṇṇarasī. ³ B^d aṭṭhamiyañ. ⁴
 B^d -mi. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ B^d nhatvā gattānulitto. ⁷ B^d -paṭi-. ⁸ B^d -hat-
 thikkandhavaragato. ⁹ Bⁱ omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ B^d omit sahatthā. ¹¹
 B^d nihārenea. ¹² B^d -rūyhitvā. ¹³ Bⁱ unṇathāne. ¹⁴ C^o sampattāṃ, C^o ap-
 pattāṃ, Bⁱ sampatti. ¹⁵ Bⁱ adds jayatu ayaṃ mahārājā, B^d jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. ¹⁶ C^o -ttitvā. ¹⁷ Bⁱ kaliṅgambhī, B^d kaliṅgāmbhī. ¹⁸ C^o nimimhase,
 B^d vinim-. ¹⁹ B^d saddhahana- ²⁰ B^d -niyaka-. ²¹ C^o -sam evetaṃ. ²² Bⁱ
 omits pana. ²³ C^o -hiraññāsūsaṇṇādiddhanaṃ, Bⁱ hiraññāsūsaṇṇādiddhanaṃ, B^d hirañña-
 suvaṇṇādiddhanadhaññaṃ. ²⁴ B^d saṃgahitaṃ, C^o saṃgahīnaṃ, C^o saṃgahitaṃ.
²⁵ Bⁱ kaliṅgambhī. ²⁶ Bⁱ vanimhase, B^d vinimhase. ²⁷ B^d vinimhayavasena, Bⁱ
 vanimhasavaesana. ²⁸ B^d -hā, Bⁱ gaṇhina. ²⁹ Bⁱ rasaparibhogīvasena, B^d ra-
 saparibhogavasena ³⁰ B^d omits vā. ³¹ Bⁱ imaṃ. ³² B^d viditvāna. ³³ B^d eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena viya añjanavaṇṇena Kālīngarañño santike nāgaṃ te² āharissamā 'ti vatvā babum dhanadhaññaṃ nimimhase³ parivattayimha⁴ c' eva udare ca pakkhipimha⁵, evaṃ tassa⁶ mayā dhārayamānā⁷ idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū⁸ 'ti. 5 aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasaṃkhātāṃ⁹ vaṇṇaṃ, ulāraguṇo rājā jīvitaṃ pi yācito dadeyya¹⁰ pag eva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīngassa santike iminā añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimhase¹¹ nimimha¹² tulayimhā¹³. ten' amhā¹⁴ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁵ brāhmaṇā¹⁶ imaṃ nā-
10 gaṃ parivattetvā dhaṇaṃ khāditaṃ¹⁷ mā cintayittha, yathā-
laṅkatam¹⁸ eva vo nāgaṃ¹⁹ dassāmiti²⁰ samassāsetvā²¹ itarā
dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²² uddissa gacchati
sabbe²³ te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.
15 3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ
rājārahaṃ rājabhoggaṃ²⁴ yasassinaṃ
alaṅkatam hemajālābhichannaṃ²⁵
sasārathin, gacchatha yenakāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā c' abhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgu-
90 bhaddādinā anena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁶ abhaccā,
sandhivasena paṇ'ettha akāralopo veditabbo, ettavatā attānaṃ upanissāya ca anupa-
nissāya ca²⁷ jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā hontī²⁸,
yo dha²⁹ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu-
risaṃ kāyacid eva ; accāsīlasamānāya³⁰ uddissa gacchati. sabbe te appaṭik-
95 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū hontī tathāpi tena purisena
sabbe te³¹ appaṭikkhippā, apetha na vo³² dassāmitī evaṃ na paṭikkhipitabbā
ti attho, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitāro, idaṃ
tesaṃ vacanaṃ, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito' ti dipeti, dadāmi vo ti

1 Bā saddho. 2 Ck^s neva. 3 Bā d' vinimhase 4 Bī -ttayimhā, Bā -ttayimhā.
5 Ck^s Bī -mhā. 6 Bā tam 7 Bā āniyamānā 8 Ck^s jānātū, Bī vassatu, Bā ca
jānātū. 9 Bā sadhāñ ca sila-. 10 C^s -yyātha 11 Bā añjanakavaṇṇena tava
vaṇṇaṃ vinimhase. 12 Bā vinimhā, C^s nimimhā. 13 Bī tuyena, Bā talayimhā.
14 Bā tena, C^s Bī omit tenamhā. 15 C^s no corr to vo, Bī te, Bā omits vo.
16 Bā brahmaṇa 17 Bī dhana saṅkharantīti, Bā dhaṇaṃ saṅkharitanti. 18 Bā
yathā al-. 19 Bā nāgaṃ vo. 20 C^s Bī add vatvā. 21 Bī omits sam-, Bā sada-
sopetvā 22 Bā omit dha, Ck^s dha ca. 23 C^s sabbe pi. 24 Bā -bhogaṃ. 25
Bī -jālābhicchannaṃ, Bā -jalābhicchannaṃ. 26 Bī ācāretabbatā. 27 Ck^s Bī
omit anupanissāya ca. 28 Bī hontīti. 29 Ck^s ca 30 Ck^s -satāyaṃ? Bā paccā-
sisasamānāya, Bī kāyavācīdve ca saccāsīlasamānāya 31 Ck^s om' ts te. 32 Bī te

yasuā idam amhākaṃ jubbācariyavaco tasmā abhā¹ brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ²
nāgaṃ dadāmi, rājārahan ti raṇṇo anucchavikaṃ, rājabhoggaṃ³ ti rāja-
paribhogam, yasassiṇṇa ti parivārasampannaṃ, tam kira nissāya hatthigo-
pakā hatthivejjādini pañcakuḷasatāni jīvanti, tehi saddhimṃ ñeva vo dadāmti
attho, alaṃkātāni ti nānāvīdhena⁴ hatthialaṃkārena⁵ alaṃkātāni. Hemajāla-
bhichannaṃ⁶ ti suvaṇṇajālena abhicchannaṃ⁷, sasārathin ti yo paṇ' assa⁸
sārathī hatthidamako⁹ ācariyo tena saddhimṃ ñeva dadāmi, tasmā sasārathī¹⁰
hutvā tuṃhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yena kāmaṃ geccathā¹¹ 'ti.

Evam hatthikkhandhagato¹¹ va Mahāsatto vācāya¹² datvā
puna hatthikkhandhā oruṃha „sace alaṃkātātṭhānaṃ¹³ atthi¹⁴ 10
alaṃkaritvā (assāmiti)“ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ karonto upa-
parikkhitvā¹⁵ na alaṃkātātṭhānaṃ¹⁶ adisvā tassa soṇḍaṃ brāh-
maṇaṇaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhikkārena¹⁷ puppha-
gandhāvāsitaṃ udakaṃ pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ
nāgaṃ sampatiṇṇitvā hatthipiṭṭhe nisinnā Dantapuranaḡaraṃ¹⁸ 15
gantvā hatthim raṇṇo adamsu. Hatthimhi āgate -pi devo na
vassati¹⁹ eva. Rājā²⁰ „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti uttarim puc-
chanto²¹ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²² rakkhati,
ten' assa raṭṭhe anvaddhamāsaṃ²³ anudasāhaṃ devo vassati,
raṇṇo guṇānubhāvo c' esa²⁴, imassa paṇa²⁵ tiracchānagatassa 20
guṇā hontāpi²⁶ kittakā²⁷ bhaveyyun²⁸“ ti sutvā „tena hi ya-
thālaṃkatam²⁹ eva saparivāraṃ hatthim paṭinetvā³⁰ raṇṇo datvā
yaṃ so Kurudhammaṃ³¹ rakkhati tam³² suvaṇṇapatte likhitvā³³
ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā raṇṇo
hatthim niyyādetvā „deva imasmim hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ B'd tasmāhaṃ. ² C' B'd idaṃ. ³ B'd -bhogaṃ. ⁴ B'd -ehi. ⁵ C' hatthim-, B'd
hatthialaṃkārehi. ⁶ B'd -bhisañchannaṃ. ⁷ B'd abhisañchannaṃ. ⁸ B' paṇāyaṃ.
⁹ B'd -gopako. ¹⁰ B'd sārathī omitting sa. ¹¹ B'd -dhavaragato. ¹² C' vavācā-
yaṃ. ¹³ C' anukata-, C' alaṃkata- corr. to alaṃkātā-, B' alaṃkātātṭhāne. ¹⁴
C' B' hatthi. ¹⁵ B'd upadhāretvā. ¹⁶ C' B'd alaṃkātā-. ¹⁷ B'd -bhikkārena.
¹⁸ B'd -purani. ¹⁹ B' vassī, B'd vassasi. ²⁰ B'd te ca rājā ca. ²¹ C' uttarim-,
B' uttari pucchitvā, B'd uttaripucchite. ²² B'd guru. ²³ B' addhamāsaṃ, B'd
anvaddha-. ²⁴ C' ceva, B' guṇābhavena na, B'd guṇānubhāveneva. ²⁵ B' omits
paṇa. ²⁶ C' bhontāpi, B' honti, B'd hentitipi. ²⁷ C' kittikā, B' pariṭṭitkā.
²⁸ C' bhaven, B' bhaveyyan, B'd bhiveyyun. ²⁹ B'd yathā al-. ³⁰ B'd paṭicchā-
detvā. ³¹ B' garu-, B'd guru-. ³² B' omits yaṃ and tam. ³³ B' likhitvā.

raṭṭhe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammaṃ² nāma rak-
khatha, ambhākam pi rājā taṃ³ rakkhitukāmo 'imasmiṃ su-
vaṇṇapaṭṭe likhivā ānethā'⁴ 'ti pesesi⁵, detha no Kurudhammaṃ⁶
ti. „Tātā⁷, sacc'⁸ āhaṃ⁹ etaṃ Kurudhammaṃ rakkhiṃ¹⁰, idāni
5 pana me tattha kukkucceṃ atthi, na me so Kurudhammo¹¹
cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātuṃ na sakkā¹² 'ti'. Kasmā
pana taṃ rājānaṃ silaṃ¹³ na ārādheti. Tadā¹⁴ kira¹⁵ rājū-
naṃ¹⁶ tatiye tatiye¹⁷ samvacchare kattikamāse kattikachāṇo
nāma hoti¹⁸, taṃ chaṇaṃ kilantā¹⁹ rājāno sabbālaṃkārapati-
10 maṇḍitā²⁰ devavesaṃ gaḥetvā Cittarājassa nāma yakkhassa
santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite²¹ cittasare²² khi-
panti. Ayaṃ pi rājā taṃ²³ chaṇaṃ kilanto ekissā talākapa-
liyā²⁴ Cittarājassa²⁵ santike ṭhatvā catuddisā cittasare²⁶ khipi²⁷.
Tesu²⁸ sesadisā gate²⁹ tayo sare disvā udakapitṭhe khittaiṃ
15 saraṃ³⁰ na addasaṃsu³¹. Rañño „kacci³² nu kho mayā khitto
saro maccharasire patito³³ ti kukkucceṃ ahoṣi pānātipātaka-
mena silabhedāṃ ārabha, tasmā³⁴ silaṃ nārādheti³⁵. So evaṃ
āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme³⁶ kukkucceṃ atthi³⁷, mātā
pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā³⁸ 'ti.
20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
cittaṃ³⁹ vinā pānātipāto nāma na hoti, detha no attanā⁴⁰ rak-
khitaṃ⁴¹ Kurudhammaṃ⁴² ti. „Tena hi likhathā⁴³ 'ti su-
vaṇṇapaṭṭe likhāpesi⁴⁴: „pāṇo na hantabbo⁴⁵, adinnaṃ⁴⁶ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ C^s nam ⁴ te gantvā - - - pesesi wanting in Bⁱ.
⁵ Bā tata. ⁶ C^s saccaṃ. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ C^s sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā
silaṃ rājānaṃ ¹⁰ Bā tatha. ¹¹ Bⁱ pana. ¹² Bā -unaṃ. ¹³ Bⁱ only one tatiye.
¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahoṣi. ¹⁵ Bⁱ te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā
-pati-. ¹⁷ Bā pupphehi pati-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ C^s naṃ. ²⁰ C^s talā-, C^s
talākapaḷiyā, Bā talakapaḷiyā. ²¹ Bā add yakkhassa. ²² Bⁱ sare, Bā khittasaro.
²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ Bⁱ sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting
sesa. ²⁶ Bⁱ khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ C^s nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸
Bā kacci. ²⁹ Bⁱ tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na arādheti. ³¹ Bā guru-. ³²
Bⁱ ahoṣi. ³³ Bā taṃ. ³⁴ Bⁱ -no. ³⁵ Bā -tuṃ. ³⁶ C^s likhathā, C^s likhatā
corr. to -thā, Bⁱ bho likkhikkhattā, Bā likkhatā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ Bⁱ hanan-
tabbo. ³⁹ Bⁱ adinnaṃ dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhaṇi-
 tabbam⁵, majjam na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi maṃ⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānaṃ vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammaṃ¹³ rakkhatha, taṃ¹⁴ no¹⁵ dethā“ ti 5
 vadimsu. „Tātā¹⁶, sacc’ āhaṃ¹⁷ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkucçaṃ uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo -dātum na sakkā“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath’ eko rājā
 Bodhisattassa satasahasagghanikaṃ²² candanasāraṃ sahasag- 10
 ghanikaṃ kañcanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti“
 taṃ sabbaṃ mātu pesesi. Sā cinte i: „ahaṃ²³ n’ eva canda-
 naṃ vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti“.
 Ath’ assā etad ahoṣi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁴ issarā aggamaheṣi-
 ṭṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhāriyāya candanasāraṃ adāsi,
 datvā ca²⁵ paṇ’ assā²⁶ „ahaṃ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabhāvo mayhaṃ appamaṇaṃ²⁷, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva²⁸ pana kātuṃ mayhaṃ anurūpaṃ, kacci²⁹ 20
 nu kho³⁰ tassa akatattā³¹ silāṃ bhinnā“ ti³² kukkucçaṃ ahoṣi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyaṃ diyyati³, tumhe ettakena pi⁴ kukkucçaṃ kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ³⁵ karissatha, silāṃ nāma evarūpena

¹ C¹ na dā-, B¹ na ādatabbā. ² B^{1d} micchācārā. ³ B^{1d} -bbā. ⁴ B¹ musāvādā, B^{1d} -vādo. ⁵ C¹ B¹ -bbā, B^{1d} .bbo. ⁶ B¹ pāyit-, B^{1d} pārit-. ⁷ B^{1d} likkhāpesi
 likkhāpetvā. ⁸ B^{1d} add silāṃ. ⁹ C¹ mā tumhe. ¹⁰ B^{1d} gacchathā. ¹¹ C¹ B¹
 devī. ¹² B¹ ki tumhe pi, B^{1d} kira tumhe pi. ¹³ B^{1d} gurudhamme. ¹⁴ C¹ ta.
¹⁵ C¹ -to, B¹ me. ¹⁶ B^{1d} tāta. ¹⁷ B¹ sacāhaṃ. ¹⁸ B^{1d} guru-. ¹⁹ C¹ omits pana.
²⁰ B^{1d} gurudhammo. ²¹ B¹ sakkotīti, B^{1d} sakkomīti. ²² C¹ -ggaṇakaṃ. ²³ B^{1d}
 omit ahaṃ. ²⁴ B¹ adds na. ²⁵ B^{1d} va. ²⁶ C¹ paṇassa. B^{1d} pana ²⁷ B^{1d} add
 kule. ²⁸ C¹ B¹ -kammaṃ meva ²⁹ B¹ kiñci. ³⁰ B^{1d} add me ³¹ B¹ akatta-
 bbā, B^{1d} akattabbattā ³² B¹ silāṃ na bhindati, B^{1d} silāṃ bhindati. ³³ C¹ diyyati.
³⁴ B^{1d} etthakenāpi. ³⁵ C¹ pāpaṃ, B^{1d} pāpakaṃ corr. to pāpaṃ.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
eva maṃ ārādheti⁷, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
santike gaṇhathā⁸“ ti vuttā ca pana aggamahesiṃ upasaṃ-
5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman⁹ yācimsu. Sāpi
purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ⁹ sīlaṃ nārādheti, tena vo
dātuṃ na sakkā“ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivasam sīhapañjara-
ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
pitṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹¹ disvā lobham uppādetvā „sa-
10 āham¹² iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyam bhātu accayena
rajje patiṭṭhito maṃ¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵“ ti cintesi. Ath’ assā
„āham¹⁶ Kurudhamman⁹ rakkhamānā sassāmikā¹⁷ hutvā kile-
savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ¹⁸, sīlena me bhinnena bha-
vitabban¹⁹“ ti kukkucam ahosi, tasmā evam āha. Atha naṃ
15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na¹⁹ hoti, tumhe
ettakena pi²⁰ kukkucam kurunānā vitikkamaṃ kiṃ karis-
satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhamman⁹“
ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵.
„Tātā⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā⁸“ ti vuttā ca pana
uparājānaṃ¹¹ upasaṃkamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman⁹
yācimsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto rathen’
eva rājaṅgaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tath’ eva
sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure²⁵ chaḍḍeti²⁶.
25 tāya saññāya jano²⁷ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
tassa nikkhamaṇaṃ olokeno va tiṭṭhati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathaṃ

¹ Bīd bhīdati. ² Bī guru-. ³ Bī adds ca. ⁴ Bīd add te. ⁵ Bīd likkhisu. ⁶ Bīd tāta. ⁷ C^k ārodheti, Bī arodhetīti. ⁸ Bīd -hāthā. ⁹ Bī me. ¹⁰ C^k sakkoti, Bīd sakkomīti. ¹¹ Bī -rājāṃ. ¹² C^k saccāhaṃ. ¹³ Bī omits maṃ. ¹⁴ C^k essaṃ, C^o evassaṃ corr. to esaṃ. ¹⁵ C^k -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bīd atthasāhaṃ. ¹⁷ Bīd sasā. ¹⁸ Bīd -kemi. ¹⁹ C^o omits na. ²⁰ Bīd etthakenāpi. ²¹ Bī gaṇheyyāthā. ²² C^k -rājāṃ. ²³ Bī guru-, Bīd garu-. ²⁴ C^k Bīd rāju. ²⁵ C^o antepure, Bīd rathadhure. ²⁶ C^k Bīd -si, Bī chaḍḍeti. ²⁷ Bī mahājano. ²⁸ C^k -thī. ²⁹ Bīd add taṃ.

gopayitvā¹ punadivase pāto va ratham² ādāya rājadvāre tit-
 ṭhati, sace taṃ khaṇaṃ űeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca
 patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānaṃ⁵ gacchati,
 jano⁶ tāya saṇṇāya⁷ „idān⁸ eva nikkhamissatīti“ rājadvāre
 yeva titṭhati. So ekadivasaṃ evaṃ katvā rājanivesanaṃ pāvasi,
 pavitṭhamattass⁹ eva⁸ c⁹ assa devo pāvassi, rājā „devo vassa-
 tīti“ tassa niggantuṃ¹⁰ na adāsi¹⁰, so tatth⁹ eva bhuñjitvā sayi,
 mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbaṃ rattim temento¹²
 aṭṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṃ ma-
 hājanaṃ disvā „ahaṃ Kurudhammaṃ¹³ rakkhanto ettakaṃ¹⁴
 janaṃ kilamesiṃ¹⁵, silena me bhinnena bhavitabban“ ti kuk-
 kuccaṃ ahosi, tena tesāṃ dūtānaṃ „sacc¹⁶ āhaṃ¹⁶ Kurudham-
 maṃ¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṃ atthi, tena vo na
 sakkā dāton“ ti vatvā taṃ atthaṃ ārocesi¹⁸. Ath naṃ dūtā
 „tumbhākaṃ deva ‘ete kilamantū’ ‘ti cittaṃ n’atthi, acetana-
 kaṃ kammaṃ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkuccaṃ karontānaṃ²⁰
 kathaṃ tumbhākaṃ vītikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi san-
 tike sīlaṃ gaḥetvā suvaṇṇapatte likhimsu²¹. „Evaṃ sante
 pi²² n’ eva maṃ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa
 santike gaṇhathā“ ‘ti āha²³, vuttā ca pana purohitaṃ upasaṃ-
 kamitvā yācimsu. So pi ekadivasaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gac-
 chanto ekena raṇṇā tassa raṇṇo²⁵ pesitaṃ taruṇaravivaṇṇaṃ²⁶
 ratham antarāmagge disvā „kassāyaṃ ratho“ ti pucchitvā
 „raṇṇo ābhato“ ti sutvā „ahaṃ mahallako, sace me rājā
 imaṃ ratham dadeyya sukhaṃ imaṃ āruyha vicareyyaṃ“ ti
 cintetvā²⁷ rājūpaṭṭhānaṃ²⁸ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle raṇṇo

¹ B¹ gāhayitvā, B^d āharitvā. ² B¹ taṃ. ³ C^k yeva. ⁴ B¹ gantu-, B^d nikkha-
 mantu-. ⁵ C^k rāju-, B¹ rājūnaṃ up-, B^d rāju up-. ⁶ B^d mahājano ⁷ jano
 pakkamitvā - - - tāya saṇṇāya wanting in C^o. ⁸ B^d -matte yeva. ⁹ B^d nik-
 khantu. ¹⁰ B^d nādāsi. ¹¹ C^{ks} mahārājā no ¹² B^d add va. ¹³ B¹ guru-, B^d
 garu-. ¹⁴ B¹ ettha-. ¹⁵ C^o -sinti corr. to -si. ¹⁶ B¹ sacāhaṃ. ¹⁷ B^d guru-
¹⁸ B^d -cetī. ¹⁹ C^{ks} ettake pi, B¹ etthakenāpi, B^d ettakenāpi. ²⁰ B^d -to. ²¹
 B^d likkh-. ²² B^d add sīlaṃ. ²³ B^d omit āha ²⁴ C^k B^d rāju-. ²⁵ B¹ omits
 tassa raṇṇo. ²⁶ B^d taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ B¹ adds va. ²⁸ C^k B¹ rāju-.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho,
 ācariyassa tam² dethā“ ’ti āha. Purohito na icchati³, punap-
 puna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kiṅkaraṇā: evaṃ kir’ assa
 5 ahoṣi: „ahaṃ Kurudhammaṃ⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 bham akāsiṃ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam
 attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi,
 na maṃ⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti
 āha¹¹. Atha naṃ dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamattena sīlam
 bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kiṃ vītikka-
 10 maṃ karissathā“ ’ti vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā su-
 vanṇapattē likhimsu. „Evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti⁹,
 rajjugāhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇ-
 hathā“ ’ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasamkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ janapade khettaṃ minanto¹⁷ rajjuṃ daṇḍake
 15 bandhitvā ekaṃ koṭiṃ khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekaṃ
 attanā²⁰ aggahesi, tena gahitarajjukotiyaṃ baddhadāṇḍako²¹
 ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjham pāpuṇi. So cintesi: „sace²³
 daṇḍakam bile otāressāmi²⁴ antobile kakkāṭako nassissati, sace
 pana²⁵ purato²⁶ karissāmi raṇṇo santakam nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakam nassissati, kin nu kho
 kātabban“ ti. Ath’ assa etad ahoṣi: „bile kakkāṭakena²⁸
 bhavitabban ti, sace bhaveyya paṇṇāyeyya, etth’ eva naṃ²⁹
 otāressāmīti³⁰“ bile³¹ daṇḍakam³² otāresi. Kakkāṭako kirīti
 saddam akāsi. Ath’ assa etad ahoṣi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otiṇṇo bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahaṃ ca
 Kurudhammaṃ⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ Bā dassesi. ² Bā naṃ. ³ Bā icchi. ⁴ Bā -naṃ. ⁵ Bā guru-. ⁶ Ck^s ca, Bī omits ca. ⁷ Bī tassa, Bā tāta. ⁸ Bī me. ⁹ Bī āroceti. ¹⁰ Bī adds vo. ¹¹ Bā omit āha. ¹² Bā dūtā pana ayaṃ. ¹³ Ck^s ettake, Bī etthake, Bā etthakenā. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ C^s -gāhaamacco, Bā -kāmacco. ¹⁶ Ck^s va. ¹⁷ Bī mānanto. ¹⁸ Bā -ke. ¹⁹ Bā gaṇhā-. ²⁰ Bī -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṃ attvṇo. ²¹ Bā gaṇhadāṇḍaho. ²² C^s Bā kakkāṭassa. ²³ Bī ajja. ²⁴ Bā otari-. ²⁵ Bā omit pana. ²⁶ Ck^s purohito, Bī purato, Bā karato. ²⁷ Bā kuṭumpikassa, Bī adds paṇa. ²⁸ Bā adds na. ²⁹ C^s na, Bī etevana, Bā etthenavaṃ. ³⁰ Bā otarissāmīti. ³¹ Bā add tam. ³² Bī daṇḍam. ³³ Bā -taka-. ³⁴ Bī adds ti. ³⁵ Bā add sīlena

ti so ,etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kuru-
 dhamme¹ kukkucçaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun²“ ti āha.
 Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘kakkāṭako maratū’³ ‘ti cittaṃ n’
 atthi⁴, acetanaikaṃ kammaṃ⁵ na hoti, tumhe ettakena pi⁶ kuk-
 kucçaṃ karontā⁷ kiṃ vītikkamaṃ karissathā⁸“ ‘ti vatvā tassa 5
 pi⁹ santike sīlaṃ gaheTvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁰. „Evaṃ
 sante pi n’ eva maṃ ārādheti, sārathi pana sutṭhu rakkhati,
 tassa santike pi¹¹ gaṇhathā¹²“ ‘ti vuttā ca pana tam pi¹³ upa-
 saṃkamitvā yācimsu. So ekadivasaṃ rājānaṃ rathena uyyā-
 naṃ nesi. Rājā tattha divā¹⁴ kīlitvā sāyaṃ nikkhamitvā¹⁵ 10
 rathaṃ abhirūhi¹⁶, tassa nagaraṃ asampattass’ eva¹⁷ suri-
 yatthagamanavelāya¹⁸ meghe utṭhahi. Sārathi¹⁹ rañño temana-
 bhāyena²⁰ sindhavānaṃ patodasaññaṃ²¹ adāsi, sindhavā javena
 pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṃ gacchan-
 tāpi tato āgacchantāpi²² taṃ ṭhānaṃ patvā javena²³ gacchanti²⁴, 15
 kiṃkāraṇā: tesam kira etad ahoṣi: „imasmim ṭhāne paris-
 sayena bhavitabbaṃ²⁵, tena no sārathi tadā patodasaññaṃ
 adāsīti²⁶. Sārathissāpi etad ahoṣi: „rañño temane vā atemane
 vā mayhaṃ doso n’ atthi, ahaṃ pana aṭṭhāne ssikkhitasin-
 dhavānaṃ patodasaññaṃ adāsim, tena me idāni aparāparaṃ 20
 javantā kilamanti, ahaṃ ca Kurudhammaṃ²⁷ rakkhāmi, tena me
 bhinnena²⁸ bhavitabbaṃ“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā
 kāraṇena Kurudhamme²⁹ kukkucçaṃ atthi, tena vo na sakkā
 dātun³⁰“ ti āha. Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘sindhavā’³¹ kila-
 mantū’ ‘ti cittaṃ n’ atthi, acetanaikaṃ³² kammaṃ nāma na 25
 hoti, ettakena pi³³ ca tumhe kukkucçaṃ karontā³⁴ kiṃ vītikka-
 maṃ karissathā³⁵“ ‘ti vatvā tassa santike sīlaṃ gaheTvā suvaṇ-

¹ B^{id} guru. ² Bⁱ omits cittaṃ natthi. ³ B^d adds nāma. ⁴ C^k ettake pi, B^d etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ B^{id} omit pi. ⁷ B^{id} likkh-. ⁸ B^{id} divasaṃ pi. ⁹ Bⁱ omits sāyaṃ ni-. ¹⁰ B^{id} -rūyhi. ¹¹ Bⁱ -patte. B^d -pattena yeva. ¹² C^k B^{id} -tthaṅga-. ¹³ B^{id} tadā sā-. ¹⁴ Bⁱ tepana-, C^k tevana-. ¹⁵ B^{id} -saññaṃ. ¹⁶ C^k omits tato āg-. ¹⁷ B^d javavegena. ¹⁸ Bⁱ adds āgacchanti. ¹⁹ B^{id} -bbanti. ²⁰ B^{id} add sīlena. ²¹ B^{id} add naṃ patodasaññaṃ adāsi. ²² C^k acetanakammaṃ, C^k acetanakammaṃ, Bⁱ sacetakammaṃ. ²³ C^k ettake pi, B^d etthakenāpi. ²⁴ B^{id} -to

5 napatte likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti,
 seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā“ 'ti
 vuttā ca pana tam pi³ upasaṃkamitvā yācimsu. So pi⁴ eka-
 divasaṃ gabbhato nikkhantasālisīsaṃ⁵ attano sālikhettaṃ ga-
 10 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vihimālaṃ bandhāpessāmīti“
 ekaṃ sīsamuṭṭhim⁷ gāhāpetvā thūnāya⁸ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahoṣi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca⁹ me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito,
 15 ahañ ca Kurudhamme¹⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena¹¹ bhavi-
 tabban“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me¹² kāraṇena
 Kurudhamme¹⁰ kukkucçaṃ atthi, tena vo¹³ na sakkā dātan“
 ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi,
 tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena
 pi¹⁴ ca kukkucçaṃ karontā¹⁵ tumhe aññasantaṃ¹⁶ nāma kiṃ
 20 gaṇhissathā“ 'ti vatvā tassāpi¹⁷ santike sīlaṃ gaḥetvā suvaṇ-
 napatte likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti¹⁶,
 doṇamāpako¹⁹ pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā“ 'ti vuttā ca pana tam pi³ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vihiṃ
 25 mināpento amitavīhirāsito³⁰ vihiṃ gaḥetvā lakkhaṃ³¹ ṭhapesi.
 Tasmīṃ khaṇe devo pāvassi³². Mahāmatto lakkhāni³³ gaṇetvā³⁴
 „mitavīhi³⁵ ettakā³⁶ nāma hontīti“ vatvā lakkhavihiṃ³⁷ saṃkaḍ-
 dhitvā mitarāsīmhi³⁸ pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kiṃ nu kho mayā lakkhavihi³⁹ mitarāsīmhi³⁹
 25 khittā³¹ udāhu amitarāsīmhitī“. Ath' assa etad ahoṣi: „sace

¹ Bīd tikkh-. ² Bīd omīta pana. ³ Bīd omīta pi. ⁴ Bīd add seṭṭhi. ⁵ Bī add
 dīsvā. ⁶ C^o -māti, Bī bandhāpessāmīti, Bī bandhāpissāmīti. ⁷ Bī tam sālisī-
 saṃ samuṭṭhi, Bī ekaṃ sālisīsamuṭṭhim. ⁸ Bīd cūlāya. ⁹ Bīd omīta ca. ¹⁰ Bīd gura-
¹¹ Bīd add sīlena. ¹² C^o omīta me. ¹³ C^o me. ¹⁴ C^o ettake pi, Bīd etthakenāpi.
¹⁵ Bī -to, Bī -ti. ¹⁶ C^o aññānaṃ-, Bīd para-. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd ārodheti
¹⁹ Bī doṇimāmake, Bī doṇamamako. ²⁰ C^o -sīno, Bī -pīhīrāsīvi. ²¹ Bī lak-
 khaṇaṃ. ²² C^o pavassi, Bī vassi. ²³ C^o -ṇi, Bīd lakkhaṇāni. ²⁴ Bī gaṇhitvā
 Bī vaḍhitvā. ²⁵ C^o minavihi, C^o amitavihi, Bīd mitavihi. ²⁶ Bī etthako, Bī
 etthakā. ²⁷ C^o -vīhi, Bī lakkhavihi. ²⁸ C^o rāsīmhi, C^o rāsīm. ²⁹ C^o lak-
 khavihi, Bī lakkhe, Bī lakkha. ³⁰ C^o rāsīmhi, C^o mitavīhīrāsīmhi, Bīd mita-
 vihi-. ³¹ Bīd pakkhipitā.

me mitavīhirāsīmhi khittā¹ akāraṇeṇ² eva rañño santakaṃ vaḍ-
 ḍhitaṃ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ³ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴ bhavitabban⁵ ti so etam
 atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁶ ti āha. Atha naṃ dūtā⁷ 5
 „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetuṃ⁸ na sakkā, ettake⁹ pi¹⁰ ca¹¹ kukkuccāyantā¹² kiṃ
 tumhe paṣasantakaṃ¹³ gaṇhathā¹⁴ ti vatvā tassāpi¹⁵ santike
 sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁶. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁷, dovāriko pana sutṭhu rakkhati, tassa santike 10
 gaṇhathā¹⁸ ti vuttā ca pana tam pi¹⁹ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ nagaradvāraṃ pidhānavelāya²⁰ tikkhattuṃ
 saddam anussāvesi²¹. Ath' eko daliddo²² manusso²³ attano
 kaniṭṭhabhaginiyā saddhim dārupaṇṇathāya araṇṇaṃ gantvā
 nivattanto²⁴ tassa saddaṃ sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuni. Atha naṃ dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁵ na jānāsi, 'sakālass' eva²⁶ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhīyatīti²⁷ na jānāsi, attano mātugamaṃ gahetvā araṇṇe
 ratikīlaṃ²⁸ kiḷanto²⁹ vicarasīti³⁰ āha. Ath' assa itarena³¹
 „na me sāmi³² bhariyā bhaginiṃ me esā³³ ti vutte etad ahoṣi 20
 „akāraṇaṃ³⁴ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁵,
 ahañ ca Kurudhammaṃ³⁶ rakkhāmi, tena me bhinnena³⁷ bhavi-
 tabban³⁸ ti so etam atthaṃ ārocetvā³⁹ „iminā me⁴⁰ kāraṇena
 Kurudhamme⁴¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun⁴² ti
 āha⁴³. Atha naṃ dūtā⁴⁴ „tumhehi tathāsaṇṇāya⁴⁵ kathitaṃ, 25

¹ B^d pakkhīpitā. ² B^d guru-. ³ B^d add sīlena. ⁴ B^d saññā-. ⁵ B^d etthake.
⁶ B^d omits pi. ⁷ B^d omits ca. ⁸ B^d kukkuccaṃ karonto, B^d k. karontā. ⁹
 B^d arassa-. ¹⁰ B^d gaṇhissathā. ¹¹ B^d tassa, B^d tassa pi. ¹² B^d likkh-
¹³ B^d ārocesi. ¹⁴ B^d omit pi. ¹⁵ C^e pidahana-. B^d sāyaṇha-. ¹⁶ C^e sadda-
 manussa-, B^d saddaṃ sāvesi. ¹⁷ C^e daliddo corr. to -dda. B^d dalidda. ¹⁸ B^d
 puriso. ¹⁹ C^e B^d nivattento. ²⁰ B^d add kiṃ. ²¹ B^d sakalasseva, C^e B^d kā-
 lasseva. ²² C^e pithīyatīti, B^d pihiyati, B^d pidhiyatīti, B^d adde kiṃ. ²³ B^d
 kāmaratikīlaṃ. ²⁴ B^d kiḷanto. ²⁵ B^d divasaṃ carasi, B^d divasaṃ vicarasi. ²⁶
 C^e -ro. ²⁷ B^d sā. ²⁸ C^e -ṇā. ²⁹ B^d bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ B^d adds
 sīlena. ³¹ B^d ācikkhitvā. ³² B^d omit me. ³³ B^d omits āha. ³⁴ B^d add etaṃ.
³⁵ C^e kathā-.

ettha vo¹ silabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkucāyanā
 Kurudhamme³ sampajānamusāvādam nāma kiṃ karissathā⁴ 'ti
 vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapatte likhiṃsu⁶.
 „Evam sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana sutthū
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁷ 'ti vuttā ca pana tam pi⁸
 upasaṃkamitvā yāciṃsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhipi,
 kiṃkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā⁹ sīlam vīmaṃ-
 sissāmīti¹⁰ māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamissāmīti¹¹“ sa-
 hassaṃ datvā devalokam eva gantvā tīṇi saṃvaccharāni nā-
 10 gacchi¹², sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṃvaccharāni aṅ-
 ṇassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ saḥassaṃ datvā gata-
 purisassa tīṇi saṃvaccharāni nāgacchantassa¹³ duggat' amhi¹⁴
 jātā, jīvitapavattim¹⁵ ghaṭetuṃ na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchayamahāmatānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetuṃ
 vattatīti¹⁶ sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā
 gatapurisassa me tīṇi saṃvaccharāni, matabhāvam pi 'ssa¹⁷ na
 jānāmi, jīvitam¹⁸ ghaṭetuṃ na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti¹⁹ āha.
 „Tīṇi saṃvaccharāni²⁰ anāgacchante kiṃ karissasi²¹, ito paṭ-
 20 ṭhāya paribbayaṃ gaṇhā²² 'ti²³. Tassā laddhavinicchayaṃ
 vinicchayato nikkhamanāya²⁴ eva eko puriso saḥassabhaṇ-
 ḍikam²⁵ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²⁶ pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ saṃvac-
 charattayamatthake saḥsasadāyako puriso āgato²⁷, n' atthi me
 25 tava kahāpaṇehi attho²⁸ ti hattham sammiṇjesi²⁹, Sakko attano
 sarīraṇ ñeva³⁰ abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse
 aṭṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati³¹, Sakko mahājanamajjhe

¹ Bīd omit ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bī gurudhammena Bīd gurudhamme, C^o kurudhammo. ⁴ Bī omits pi. ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Bī tassa, Bīd kassā. ⁸ Bīd add vatvā. ⁹ Bī na gacchi. ¹⁰ C^o na āg-, Bī agacchantassa, Bīd anāg. ¹¹ C^o duggatampi, Bī duggatā. ¹² Bīd jīvitavuttim. ¹³ Bī -bhāva-massa, Bīd -bhāvamissa. ¹⁴ C^o ghā-, Bī ghaṭituṃ. ¹⁵ Bī adds nāna. ¹⁶ Bīd -ti. ¹⁷ Bī gaṇhāhiti, Bīd gaṇhatīti. ¹⁸ Bīd nikkhamānāya. ¹⁹ Bīd -bhaṇḍam. ²⁰ Bīd hattham. ²¹ Bī adds tāta. ²² C^o sammijesi, Bī sammirañcesi, Bīd sammiñcesi. ²³ Bīd ceva. ²⁴ Tīd sannipātetvā.

„ahaṃ etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sa-
 hassaṃ adāsīm, sīlaṃ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
 'ti ovādaṃ datvā tassā nivesanaṃ¹ sattahi ratanehi pūretvā „ito
 paṭṭhāya appamattā hohīti“ taṃ anusāsivā devalokam eva
 agamāsi², iminā kāraṇena sā „ahaṃ gahitabhatim ujirāpetvā
 va aññena diyyamānāya bhatiyā hatthaṃ pasāresim³, iminā
 kāraṇena mama⁴ sīlaṃ na ārādheti⁵, tena vo dātuṃ na sakkā“
 ti paṭikkhipi⁷. Atha naṃ dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
 labhedo n' atthi, sīlaṃ nāma etaṃ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
 tīti“ vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapatte likh-
 imsu¹¹. Iti te imesaṃ¹² ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇa-
 sīlaṃ¹³ suvaṇṇappaṭṭe likhitvā¹⁴ Dantapuram gantvā Kālīṅga-
 rañño suvaṇṇapaṭṭam datvā taṃ pavattim ārocesuṃ. Rājā
 tasmiṃ Kurudhamme¹⁵ vattamāno¹⁶ pañcasīlāni pūresi. Tasmiṃ
 kāle¹⁷ sakala-Kālīṅgaratṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan-
 tāni, raṭṭhaṃ khemaṃ subhikkhaṃ ahoṣi. Bodhisatto¹⁸ yāva-
 jīvaṃ dānādini puññāni katvā saparivāro¹⁹ saggapadaṃ²⁰ pūresi.

Satthā in:am desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 modhānesi (Saccapariyoṣāne keci sotāpannā abesuṃ keci sakadāgāmino
 keci anāgāmino keci arahantā²² ti). Jātakasamodhāne²³ pana
 Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)
 rajjuggāho²⁴ ca Kaccāno²⁵ doṇamātā ca Kolito²⁶
 Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi
 brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapaṇḍito
 Mahesi Rāhulamātā Māyā devī janettiyā²⁷
 Kururājā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakaṃ²⁸.

¹ Cks - ne. ² Bīd āg-. ³ Bīd - reuṃ. ⁴ Bīd maṃ. ⁵ Bī - si. ⁶ Bī sakkō.
⁷ Bīd pari-. ⁸ Cks esa, Bī ekaṃ. ⁹ Bīd - ma. ¹⁰ Ck pari-, Bīd visuddhi. ¹¹ Bīd
 likkh-. ¹² Bī iti tesam, Bīd iti tesam dūtā imesaṃ ¹³ Bī adds gahetvā. ¹⁴
 Bīd guru-. ¹⁵ Bīd pava-. ¹⁶ Bī khaṇe. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī sapaṛiso. ¹⁹
 Bī saggapūram, Bīd sakkapūram. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Cks - to. ²² Bī jāta-
 kam-, Bīd -kam samodhānesi. ²³ Ck rajjuggā-. ²⁴ Bīd kaccāyano ²⁵ Bī mog-
 galāno doṇamāko, Bīd moggalāmāno donamāmako ²⁶ Ck janettiyā. ²⁷ Bī adds
 chathamam, Bīd chatham.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā 'ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto' vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato' hutvā bahūhi⁵ pārāvatehi²
parivuto araññe pabbataguhāyaṃ⁴ vāsaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso silasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ³ vasanatthā-
nato avidūre ekaṃ paccantagāmaṃ upanissāya assamapadaṃ
10 māpetvā pabbataguhāyaṃ⁴ vāsaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁷ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁸ āgantvā
tattha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto⁹ pārāpataparivuto³ taṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamapade vicari-
15 tvā girikandarasaṃīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
natthānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso⁹ tattha atirekapaṇṇāsavas-
sāni¹⁰ vasi. Ath' assa¹¹ ekadivasaṃ paccantagāmaṃ vāsino¹²
pārāpatamaṃsaṃ⁷ abhisamkharitvā adamsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhivā „kiṃ maṃsaṃ nāma'etan“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ nāma“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamapadaṃ
bahū¹³ pārāpatā² āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭ-
tatīti“ so taṇḍulasappidadhijīrakamaricādīni¹⁴ āharāpetvā¹⁵
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvarakaṇṇena¹⁶ paṭicchādetvā
pārāpatānaṃ³ āgamaṇaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto³ āgantvā tassa kūṭajaṭilassa⁸ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ dutthatāpaso aññena kārena¹⁷ ni-
sinno, kacci¹⁸ nu kho ambhākaṃ samānājātiyānaṃ¹⁹ maṃsaṃ
khādi²⁰, parigaṇhissāmi na“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bīd add bhagavato. ² Bīd pārāva-. ³ Bī bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bī -ya. ⁶ Bīd tāpaso tattha. ⁷ Ck Bīd kuṭa-. ⁸ Hīd adds pi. ⁹ Bīd ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇani, Bī atiresavasāni. ¹¹ Bī atha. ¹² Bīd add manussā. ¹³ Ck -u. ¹⁴
Bī -khīrapariccā-, Iīd khīramariccā-. ¹⁵ Ck ārāpetvā. Bīd āharitvā. ¹⁶ Ck cīra-
kena, Bī cīvarakaṇṇe. ¹⁷ Bī aññena kāraṇena, Iīd aññena kārena. ¹⁸ Bī kiñci,
Iīd kiñci. ¹⁹ Bī -jātiṇaṃ. ²⁰ Bī khāditi, Bī khāti.

gandham ghāyivā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo,
uāssa¹ santikam² gantum vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṃ anāgacchantāṃ disvā „madhura-
kathāṃ tehi saddhiṃ kathetvā vissāseṇa upagate māretvā
maṃsaṃ khāditum vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya romaka⁶,
asaṃkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.
2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti mamaṃ yathā pure
cīrappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romakā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavālena¹⁷ samānavanṇanetta-pādatāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpataṃ¹⁹ 15
ālapati, asaṃkamānā ti evaṃ atirekapaññāsavassāni imiṣṣā pabbataguhāya
vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasam pi mayi āsaṃkaṃ akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇakāsaṃ²³ āgac-
chantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā 'ti Bodhisattam ālapati, sabbe
pi pana pakkhīno uppatanakāle gīvaṃ vaṃkaṃ katvā²⁴ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham ti kimkāraṇā²⁵ samassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaraṃ ti girito aññaṃ pabbatakandaraṃ, yathā pure
ti yathā pure²⁶ ete pakkhīno mamaṃ gurum²⁷ katvā piyaṃ katvā maññanti tathā²⁸
idāni na²⁹ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³⁰ añño ayaṃ³¹ añño³², evaṃ
añño³³ ete maṃ³⁴ maññantīti dīpeti, cīrappavutthā³⁵ athavā na te ime 25
ti kin nu kho ime cīraṃ vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā maṃ

1 B'd na tassa. 2 B' -ke. 3 B'd pārāva-. 4 B'd parakka-. 5 B' samādhītāni,
B'd samadhikāni. 6 B'd -kā. 7 B' -nippaticcittā, P'd -nibbuticcittā. 8 C' hatthata-
tham, C' B'd hattattham. 9 B' vakkaṅgā, B'd vakkaṅgā. 10 C' -ttha 11 B'
ussukā, B'd ussukā 12 B'd ajanti 13 B' samadhītānīti, B'd samadhikānīti. 14
B'd mama adhi. 15 B' ropakā. 16 C' rūmaya uppanna, C' rūmaya uppannā.
17 C' -lena, B' -leneva. 18 B' sahanavanṇe netta pādamakāya. 19 B'd -sat-
tānpārāvataṃ. 20 C' abhinibbutacittā. 21 B' omits va. 22 C' hatthattham.
23 B' pasāraṇakāsaṃ. 24 abhinibbutacittā - - - katvā wanting in B'd. 25 B'd
-naṃ. 26 B'd pubbe. 27 B' gurum. 28 C' yathā. 29 B'd nanu. 30 B' nivatta-
l'd -nivuttha-. 31 B' assamaṃ. 32 l'd añño añño ayaṃ, B'd add ti 33 B'd evaṃ
añño. 34 C' ma. 35 B'd cīraṃ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgantukapakkhino. ime kena³ mañi na upasānikamantūti pucchati⁴

Tam sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyañ gātham āha:

- 5 a. Jānāma tañ, na mayam asma⁵ mūlhā,
 so yeva⁶ tvañ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
 cittañ ca te asmiñ jane paduṭṭhañ,
 ājīvika¹⁰ tena¹¹ tañ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayañ mūlhā¹² pamattā na homa.
10 cittañ ca te asmiñ jane paduṭṭhañ¹³ ti¹⁴ tvañ so va¹⁵ mayam pi te yeva, na tañ¹⁶ sañjānāma, api¹⁷ kho pana¹⁸ tava cittañ asmiñ jane paduṭṭhañ amhe māretum uppannāñ. ājīvika¹⁹ 'ti ājīvahe tu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰, tena tañ uttasāmā 'ti tena²¹ kāraṇena tañ uttasāma bhāyāma na upasānikamāma.

- 15 Kūṭatāpaso²² „ñāto ahañ imehīti“ muggarañ khipitvā virajjhivā „gaccha tāva²³, tvañ viraddho 'mhīti“ āha. Atha nañ Bodhisatto „mañ²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na virajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmaवासिनां²⁷ 'coro ayan' ti ācikkhitvā tañ gāhāpessāmi²⁸, sīghañ palāyassū“ 'ti tañ
20 tajjetvā²⁹ pakkāmi. Jaṭilo³⁰ tattha vasitum nāsakkhi³¹.

Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā jātakañ samodhānesi:
„Tadā tāpaso³² Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto, pārāpatajettako³³ pana ahañ evā“ 'ti. Romakajātakañ³⁴.

1 Ck anāgatattā - -. Bīd āgatatāpaso. 2 Bīd -tacittā 3 Bīd tena 4 Bīd pucchi.
5 Bīd sampa. 6 Bīd sveva in the place of so yeva. 7 Bīd tvañ. 8 Ck Bī assa, Bīd assu. 9 na aññe. 10 Bīd ājīvakā. 11 C* ttena. 12 Bīd omit mayañ mūlhā. 13 Cks -añ. 14 Cks omit ti 15 Bīd so yeva. 16 Bīd tañ na. 17 Bīd add ca. 18 Bī adds 'te. Bīd ta 19 Bīd ājīva-. 20 Bī -passa, Bīd -sañ. 21 Bīd yena 22 Bīd ku-. 23 Bī to, Bīd bho. 24 Cks man. 25 Bīd viraddho si. 26 Ck sasi, C* vassi corr. to vasasi. Bīd vassissasi. 27 Ck -sinañ, Bī -sina 28 Ck Bī -mīti. 29 Cks l d tajjivā, Bī vajjetvā. 30 Bīd kuṭaja-. 31 Bīd na-, Bīd add aññattha agamāsi. 32 Bīd kuṭatā-. 33 Bī -vataseṭhako, Bīd -vatajeṭhako. 34 C* pārāpatajā-, Bīd romajā-, adding sattamañ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Sathhā Jetavane
viharanto ekam lolamakkaṭam ārabha kathesi. Sāvattiyam kir'
ekasmim kule eko posāvaniyalolamakkaṭo' hatthisālam gantvā ekassa
silavahatthissa² pitthe nisīditvā uccārapassāvam karoti pitthiyam cam- 5
kamati. Hatthi³ attano silavantatāya khantisampadāya na kiñci ka-
roti. Ath' ekadivasam tassa hatthissa ṭhāne añño duṭṭhahatthipoto
atthāsi. Makkāṭo „so yeva ayan“ ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭ-
ṭhim⁴ abhirūhi⁵. Atha nam⁶ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyam ṭhapetvā
pādena akkamitvā samcunnesi. Sā pavatti bhikkhusamghe pākāṭā 10
jātā. Ath' ekadivasam bhikkhū⁷ dhammasabhāyā katham samuṭ-
ṭhāpesum: „āvuso lolamakkaṭo kira silavahatthisaññāya⁸ duṭṭhahatthi-
piṭṭhim abhirūhi⁹, atha nam so jīvitakkhayam pāpesīti“. Sathhā āgan-
tvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puc-
chitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lola- 15
makkaṭo evamsīlo¹¹, porāṇato patṭhāya evaṃsīlo¹² yevā“ 'ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadeso mahisayoniyam¹³ nibbattitvā
vayappatto thāmasampanno mahāsarīro pabbatapādapabbhāra- 20
giriḍuggavanaghaṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekam phāsukam rukkhamūlam
disvā gocaram gahetvā divā tasmim rukkhamūle atthāsi. Ath'
eko lolamakkaṭo rukkha¹⁶ otarivā tassa piṭṭhin abhirūhitvā¹⁷
uccārapassāvam katvā siṅge¹⁸ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe
gahetvā dolāyanto¹⁹ kīḷi. Bodhisatto khantimettānuddayasam- 25
padāya²⁰ tam tassa anācāram na manas' akāsi²¹. Makkāṭo
punappuna²² tath' eva karoti²³. Ath' ekadivasam tasmim
rukkhe adhivatthā²⁴ devatā rukkakkhandhe ṭhatvā nam²⁵ „mahi-

¹ Bīd -ṇiyamakkaṭo. ² Bī silavantassa, Bā silavantassa hatthissa. ³ so all four
MSS. ⁴ Bīd -iyam. ⁵ C^k -ruhi, Bī -rūyati, Bā -rūhati. ⁶ Bīd add vegena.
⁷ C^k omīti bhikkhu. ⁸ Bī silavantahatthissa, Bā silavantahatthi. ⁹ Bīd -rūlho.
¹⁰ C^o idānavaso, Bī idāni puppe, Bā idāneva pubbe pi. ¹¹ Bī evamlo, Bā
evam pi lolo. ¹² Bī ekam pi lolo, Bā evam pi lolo. ¹³ Bīd mahimsu. ¹⁴ Bī
-pāde - - dugge-. ¹⁵ Bīd vica-. ¹⁶ Bī rukkhatto. ¹⁷ Bā -rūhi. ¹⁸ Bīd siṅgesu.
¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī -yam. ²¹ Bīd manasā akāsi. ²² Bīd -unnam. ²³ Bī kari.
²⁴ Bīd -vattvā. ²⁵ C^k Bī na, C^o omīti nam.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭṭassa avamānaṃ sahasi, nisedhehi na² ti vatvā etam atthaṃ pakāseṇti³ purimā dve gāthā avoca:

1. Kam attham⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵
5 sabbakāmaduhassēva⁶ imam⁷ dukkham titikkhasi. 82.
2. Siṅgena nihanā⁸ etam⁹ padasā ca adhiṭṭhaha¹⁰,
bhiyyo bālā pakujjheyyum no c' assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāyā¹ 'ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca kim sampassamāno¹¹, dūbhino¹² ti¹³ mittadūbhissa¹⁴, sabbakāmaduhassēva¹⁵ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasiti adhiṭṭhesi¹⁶, padasā ca adhiṭṭhaha¹⁷ 'ti pādena ca¹⁸ naṃ tīṇakhuraggena¹⁹ yathā etth' eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bhavēya bālā aññānasattā punappuna²¹ kujjheyyum²² ghaṭṭeyyum²³ vibhēyyum evā²⁴ 'ti dīpeti.

25 Tam sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āham iminā jātigottabalādihi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṣṣāmi katham me manoratho nipphattim gaṃissati, ayaṃ pana maṃ viya aññaṃ pi²⁷ maññaṃāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etam vadhissanti, sā etassa²⁸ aññehi māraṇā²⁹ mayham dukkhato ca pāṇātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti³¹ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Mam evāyaṃ maññaṃāno aññaṃ p' eva³¹ karissati,
te taṃ³² tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.

25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍamahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atthāsi. Duṭṭhamakkaṭṭo „so

¹ B^d mahimsarājā. ² C^s tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ B^d kimattam. ⁵ B^d dubbhi-. ⁶ B^d -rubasseva. ⁷ B^d idam. ⁸ C^s nihatahetam, Bⁱ nipatācetam, B^d nihatācetam. ⁹ C^s B^d -ṭṭhahi. ¹⁰ C^s vassa. ¹¹ B^d omī sam. ¹² C^s du-, B^d dubbhi-. ¹³ C^s omī ti. ¹⁴ C^s -du-, Bⁱ -dubbhassa, B^d -dubbhissa. ¹⁵ B^d -ruha-. ¹⁶ Bⁱ -seti. ¹⁷ B^d -hi. ¹⁸ B^d pāteneva, Bⁱ pādenava. ¹⁹ Bⁱ tikkhakhurakkhena. ²⁰ C^s akkama, C^s akkamama. ²¹ Bⁱ -unnam, B^d -unam. ²² Bⁱ paku-. ²³ B^d ghāte-. ²⁴ C^s -yyum yevā, B^d -yyum mevā. ²⁵ C^s -di, B^d -dihī, Bⁱ -gottādihi. ²⁶ so C^s; Bⁱ adhiko-, B^d aviko-, C^s avikkosayamāno. ²⁷ C^s omī aññaṃ pi. ²⁸ B^d omī sā e. ²⁹ C^s -ṇa, B^d maraṇam. ³⁰ Bⁱ vimutti³ B^d vipamutti. ³¹ B^d aññaṃeva. ³² Bⁱ nam, B^d na. ³³ B^d tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan⁴ ti saññāya tassa piṭṭhīm abhirūhitvā tatth' eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pātetvā siṅgena hadaye¹ vijjhivā pādehi madditvā saṃcuññesi.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā dutthamahiso ayaṃ dutthahatthi³ ahoṣi, duttho⁴ 5 dutthamakkaṭṭo va⁵, sīlavamahisarājā⁶ pana aham evā⁷ 'ti. Mahisajātakaṃ⁷.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabba kathesi. Chabbaggiyānaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhumajakā⁸ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kīṭāgiriṃ⁹ upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvattthiṃ upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesam sandiṭṭhasambhattā honti tesam upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā silena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha sutthutaram vo ete adhibhavissantīti“ ādīni vatvā gāhaṃ vissajjetum¹⁰ na denti, tena¹¹ bhaṇḍanāni c' eva¹² kalahaviggahavivādā¹³ ca vattanti¹⁴. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā¹⁵ etasmiṃ nidāne¹⁶ etasmiṃ pakaraṇe bhikkhū sannipātetvā¹⁷ Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹⁸ adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹⁹ gāhaṃ vissajjetum²⁰ na detthā“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „evaṃ sante“²¹ hi²² bhikkhave tumbhākuṃ kiriyā satapattamāṇavassa kiriyā viya hotīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmim Kāsīgāme²³ ekasmiṃ kule nibbattitvā vayappatto kasavanijjādīhi²⁴ jīvikam²⁵ akappetvā pañ-

¹ *Bid* -yam. ² *Bid* dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ *Bid* omit duttho. ⁵ *Bid* etarahi ayaṃ makkaṭṭo. *Bd* e. a. dutha yeva in the place of va ⁶ *Bid* sīlacāra-, *Bd* sīlavā-. ⁷ *Bd* adds aṭṭhamaṇi ⁸ *Bd* -bhūma-. ⁹ *Bd* kitvā-. ¹⁰ *Bid* visa-. ¹¹ *Cks* te. ¹² *Bid* omits ceva. ¹³ *Cks* *Bd* omit ca, *Bid* kalahavivādaṇca. ¹⁴ *Bd* pava-. ¹⁵ *Bid* atha kho bha-. ¹⁶ *Bid* omit e n. ¹⁷ *Bd* -pāpāpetvā. ¹⁸ *Bid* attano. ¹⁹ *Bid* add pi. ²⁰ *Cks* vissajjjetum, *Bid* visajjetum. ²¹ *Bid* omits sante, *Bd* bhante. ²² *Bid* pi, *Bd* omits hi. ²³ *Bid* kāsīgāmake. ²⁴ *Ck* kasavani-, *Cs* kasavani-, *Bid* kasīṇavāṇijjā-, *Bd* kasivāṇijjā-. ²⁵ *Bid* -tam.

casatamatte¹ core gahetvā tesam jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādīni² karonto jīvikam³ kappesi. Tadā Bā-
 rāṇasiyam eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahasam ka-
 hāpaṇe⁶ datvā puna agahetvā va kālam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake⁷ nipannā puttam
 āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahasam datvā anāharā-
 petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyham das-
 sati, gaccha nam mama¹¹ jīvantiy' eva¹² āharāpetvā gaṇhā¹³“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṃ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapātī¹⁴ sigālī¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapaṇiso tasmim magge atṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukham¹⁶ patte¹⁷ „tāta mā aṭavim abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te tam māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna¹⁸ maggam occhindamānā¹⁹ nivāreti. So tam kāraṇam
 ajānanto „ayam kālakaṇṇisigālī mayham maggam occhindatīti“²⁰
 leḍḍudaḍḍam²¹ gahetvā mātaram palāpetvā aṭavim paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 sam atthi²², imam²³ māretvā tam²⁴ kahāpaṇam gaṇhathā²⁵“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇam
 ajānanto „ayam maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ añjalim²⁶ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁷ tesam dvinnam kiṭṭiyam disvā cintesi: „imāya
 sigāliyā etassa mātaraḥ bhavitabbam, tena sā 'imam māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti²⁸ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbam, tena so²⁹ 'imam māretvā kahāpaṇe
 gaṇhathā' 'ti³⁰ ārocesi, ayam pana etam attham ajānanto³¹

¹ Ck -tta, C^s -ttam. ² C^s -dūhana-, Bⁱ panthaduhana, B^d pantidūhanasandhic-
 chedāni. ³ B^d -tam. ⁴ C^s -ṭi- ⁵ C^s B^d ja-. ⁶ B^d omī ka-. ⁷ B^d -ce. ⁸
 C^s tāta. ⁹ C^s omī pitā. ¹⁰ B^d -hā-. ¹¹ B^d mayī. ¹² B^d jīvantiyā. ¹³
 B^d -hāhi. ¹⁴ Bⁱ -tika, B^d -tikā. ¹⁵ B^d siṅgālī. ¹⁶ B^d -khe. ¹⁷ B^d sam-
 patte. ¹⁸ B^d -nnaṃ. ¹⁹ B^d occhijjamānā. ²⁰ B^d occhijjatīti. ²¹ B^d leḍḍu-
²² Bⁱ itthī. ²³ C^s omī atthi imam. ²⁴ B^d omī tam. ²⁵ B^d -hāthā. ²⁶ C^k
 -lim. ²⁷ B^d -rūdaññū. ²⁸ B^d -hissantīti. ²⁹ C^s omī so. ³⁰ B^d add amhā-
 kaṇ. ³¹ C^k adda etam attham.

atthakāmaṃ mātaṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa sata-
 pattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjalim³ pagganhāti, aho
 vatāyaṃ bālo⁴ ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi
 satam parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisaṅghigahaṇavasena⁵ hoti,
 nakkhattadoseṇā⁶ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
 taraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“
 pucchi. „Bārāṇasīvāsiko⁷ mhīti“. „Kahaṃ agamāsīti“. Ekas-
 miṃ gāmake sahasaṃ laddhabbaṃ⁸ atthi, tatthā agamāsinaṃ⁹
 ti. „Laddhaṃ pana te“ ti. „Āma laddhaṃ“ ti. „Kena tvaṃ¹⁰
 pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me¹¹ gilānā, sā 10
 'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni
 tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
 te tayi nikkhante¹² kālaṃ katvā puttasiṅghaṇa sigālī hutvā
 tava maraṇabhayaḥhītaṃ maggan te¹³ occhinditvā¹⁴ vāreti, tvaṃ
 tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 15
 'imaṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
 attano bālatāya atthakāmaṃ mātaṃ 'anatthakāmo¹⁵ me' ti
 maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo¹⁶ me' ti, tassa
 tumhākaṃ¹⁷ katagūṇo nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā¹⁸,
 kahāpaṇe gaḥetvā gacchā¹⁹ ti vissajjesi²⁰. 20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā¹⁷ ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe¹⁸ sigālīm vanagocariṃ
 atthakāmaṃ pavadantiṃ¹⁹ anatthakāma²⁰ ti maññati
 anatthakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evam²¹ idh' ekacco puggalo hoti tādiso.
 hitehi²² vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -lim. ³ Bīd -ṇādivasena. ⁴ Ck -sivā-. ⁵ Ck sahasa
 laddha, Bī sahasaṃ laddhappam, Bīd sahasaṃ laddhappam corr. to s. laddham?
⁶ Bīd omit tvaṃ. ⁷ Bīd nikkhamante. ⁸ Bīd maggantare maggan. ⁹ Bīd add
 taṃ. ¹⁰ Ck -kā, C^o -mā. ¹¹ Ck -kā. ¹² Ck^o tayā ambakam. ¹³ Ck mātā,
 C^o matāva; Bīd add te sandhāya sahasa. ¹⁴ Bīd gacchāhi. ¹⁵ Bīd visa-. ¹⁶
 Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd add abhisambuddho hutvā. ¹⁸ Bī panthe, Bīd pante.
¹⁹ Ck -danti, Bīd -denti. ²⁰ Bī -man, Bīd -mo. ²¹ Ck^o eva. ²² Ck^o tehi.

3. Ye ca kho naṃ pasamsanti bhayā ukkamsayanti ca¹
taṃ hi so maññate² mittam satapattam va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti³ vadḍhiṃ⁴ icchamānehi⁵, vacanam vutto⁶
ti⁷ hitasukkhāvahan⁸ ovādānusāsaniṃ⁹ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādān aganbanto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anathāvaho me
ayan ti gaṇhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāhaṃ gahetvā ṭhitapuggalaṃ¹⁸ adhikaraṇaṃ gahetvā ṭhita-
puggalaṃ adhikaraṇaṃ gahetvā¹⁹ ṭhitehi nāma tumbhādisehi bhavitabban ti gaṇ-
hanti²⁰, bhayā ukkamsayanti ca²¹ ti imassa gāhassa vissatṭhapaccayā tum-
10 hākāṃ idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā vissajjayittha na te²² bāhusacca-
kulaparivārādihi tumhe sampāpūnantīti evaṃ vissajjanapaccayā²³ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittam²⁴ ti ye evarūpā hontī tesu
yaṃ kaṇci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittam maññeti²⁵ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattam vā māṇavo ti yathā anathakāmaṃ
15 űeva satapattam so²⁶ māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁷ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ²⁸ anuppiyabhānī²⁹ mitto ti agahetvā dūrato va taṃ³⁰ vi-
vajjeti³¹, tena vuttam :

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vaciparo
anuppiyaṃ ca yo āha³² apāyesu ca yo sakhā
20 Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
ārakā parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāretvā³³ jātakam samodhānesi:
„Tadā corajēṭṭhako³⁴ aham eva ahoṣiṃ“ ti³⁵. Satapattajātakam³⁶.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁷ puṭadūsakam ārabba kathesi. Sāvattthiyaṃ kir-
eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ³⁸ nimantetvā uyyāne nisī-

1 Bīd vā. 2 Cks -ti. 3 Ck hite, Bīd tehi. 4 Bīd vadḍhi. 5 Cks -nohi. 6 Cks
vuttaṃ. 7 Cks hoti. 8 Ck hitasukkhāvaha. 9 Bīd -ni. 10 C' adds hitam. 11
Cks na me ti gaṇhāti. 12 Bī adds pi, Bīd va. 13 Bī attavaho, Bīd atthakāmo.
14 Cks ti. 15 Cks taṃ. 16 Cks omit ti. 17 Cks omit ye ca kho taṃ. 18 Bīd
ṭhitam-. 19 Bīd omit ṭhitapuggalaṃ a. g. 20 Bī vadanti, Bīd ca vaṇṇenti.
21 Bīd vā. 22 Bīd ete. 23 Bīd visaccana-. 24 Cks cittan. 25 Bīd maññanti.
26 Bīd omit so. 27 Bīd maññittha. 28 Bī -pe, Bīd -po. 29 Bī anuppiyabhāni,
Bīd anu - - ṇi. 30 Bīd naṃ. 31 Bī visaṇṇeti, Bīd vivajjesi. 32 Bī ahu, Bīd ahu.
33 Bīd āharitvā. 34 Bīd add pana. 35 Bīd evā ti. 36 Bīd add uavamaṃ. 37
Bīd kumāraṃ. 38 Bīd bhikkhusa-.

dāpetvā dānam dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ ti āha. Bhikkhū uyyānacārikam⁴ carimsu. Tasmim̄ khaṇe uyyānapālo pattasampannam̄ rukkham̄ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayam̄ pupphānam̄ bhavissati ayam̄ phalānam̄“ ti puṭe katvā rukkhamūle pātetī⁶, tassa puṭto dārako patitapatitam̄⁷ 5 puṭam̄ viddham̄seti. Bhikkhū tam̄⁸ attham̄ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān¹⁰ eva pubbe p¹¹esa puṭadūsako yevā“ ti vatvā atītam̄ āhari :

Atīte Bārānasiyam̄ Brahmadatte rajjam̄ kārente Bodhisatto Bārānasiyam̄ ekasim̄ kule¹² nibbattitvā vayappatto 10 agāramajjhe vasamāno¹⁰ ekadivasaṃ kenacid eva karaṇiyena uyyānam̄ agamāsi. Tattha bahuvānarā¹¹ vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena¹² puṭe pātetī¹³, jeṭṭhakavānaro pātītapātīte¹⁴ viddham̄seti. Bodhisatto tam̄ āmantetvā „uyyānapālena pātītapātītam̄¹⁵ puṭam̄ viddham̄setvā¹⁶ manāpataram̄ kātukāmo 15 maññetīti¹⁷“ vatvā paṭhamam̄¹⁸ gātham̄ āha :

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakammassa kovido,
tathā hi puṭam̄ dūsetī¹⁹, aññam̄ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭam̄ vaṇṇento vadati, puṭakammassā²⁰ ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayam̄ pan²¹ ettha saṃkhepatho: ayam̄ 20 migarājā ekasena puṭakammassa kovido maññe, tathā hi pātītapātītam̄²⁰ puṭam̄ dūsetī, aññam̄ nūna tato manāpataram̄²¹ karissatīti.

Tam̄ sutvā makkaṭo dutiyam̄ gātham̄ āha :

2. Na me pitā vā mātā vā²² puṭakammassa kovido,
kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammam̄ idam̄ kulan 25
ti. 89.

¹ C² antarabhante, B¹ dānibhante. ² B¹d omīti vi. ³ B¹ -ne-. ⁴ B¹ paṇṇāni. ⁵ B¹d -si. ⁶ C² patitapātīnam̄, B¹ patitam̄ patta, B¹d patitam̄ patitam̄. ⁷ B¹d etam. ⁸ B¹d bhagavato. ⁹ B¹d brahmaṇakule. ¹⁰ B¹d agāram̄ ajjhāvasamāno. ¹¹ B¹ bahū bāparā, B¹d bahubā-. ¹² B¹d niyāmena. ¹³ B¹d pattapuṭe saṃpātesī. ¹⁴ C² patitapatīte, B¹ patīte, B¹d pātītapātītam̄. ¹⁵ B¹d omīti pātīta. ¹⁶ B¹ adde aññam̄ aññam̄, B¹d aññam̄. ¹⁷ C² B¹ maññatīti. ¹⁸ B¹ imam̄. ¹⁹ B¹ dussetī. ²⁰ B¹ omīti pātīta. ²¹ B¹d add puṭam̄. ²² B¹d mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācanan ti 90.
vatvā² ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

5 Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahoṣi, paṇḍitapuriso pana aham evā“⁶ 'ti. Puṭadūsakajātakaṃ⁶. Araññavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

10 Abbhantaraṃ nāma dumo ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṃ ārabha kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhammacakke¹⁰ Vesāliyaṃ kūtāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Gotamī pañcasākīyāsātāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ¹⁴ eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo
15 Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṇṇisu. Satthari pana Sāvatthiyaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā sabbaññūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tass' eva¹⁷ santike vasati¹⁸, ahaṃ agāramajjhe kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvatthiyaṃ¹⁴
20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā viharissāmīti“ cintetvā bhikkhuniupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi¹⁹ saddhīṃ Sāvatthiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇaṃ ca piyaputtaṃ ca passamānā ekasmiṃ bhikkhuniupassaye vasaṃ kappesi. Rāhulasāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath' ekadivasaṃ theriyā udara-

¹ Bⁱ yesaṃ ca, B^d yesaṃ ce. ² Bⁱd evaṃ vatvā. ³ Bⁱ bānaraṇānaṃ, B^d bā-
-ṇaṃ. ⁴ Bⁱd dhammade-. ⁵ Bⁱd bā-. ⁶ Bⁱd add dasamaṃ. ⁷ Bⁱd add tassu-
dānaṃ, pānadūsakabyagghaṃ ca kaccapapo lolajātakaṃ ruḍḍiraṃ gurudhammaṃ
ca romakaṃ mahisā va ca satapattaṃ puṭadūsakaṃ Araññavaggo ti vuccati. ⁸
Bⁱd -ddho. ⁹ B^d pi ¹⁰ C^s -cakko corr. to -cakke, Bⁱd pavattita -- cakko. ¹¹ Bⁱd
-to. ¹² C^k Bⁱd -ti. ¹³ Bⁱd -kiyāsātāni, C^k -kiyātisātāni, C^s -kiyānisātāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ Bⁱd bimbāde-. ¹⁶ Bⁱd pāpuṇṇi. ¹⁷ Bⁱd tassa. ¹⁸ Bⁱd vasi.
¹⁹ Bⁱd -yāhi. ²⁰ Bⁱd āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ dattūm āgate tassa dassanattāyā nikkhamitūm nāsakkhi, aññā² va³ āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimisu. So mātu santikaṃ gantvā „kiṃ vo³ laddhūm vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
majjhe⁴ me sakkharāyojite⁵ ambarase pīte⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
idāni pana⁸ piṇḍāya caritvā jīvikaṃ⁹ kappema, kuto naṃ¹⁰ labhis- 5
sāmā“^{ti}. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa
panāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmogallāno cul-
lapitā¹¹ Ānandatthero¹² pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹³ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
vanditvā dummukhākāro hutvā atthāsi. Atha naṃ thero „kin nu kho 10
Rāhula dummukho¹⁴ viyāsīti¹⁵“ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
vāto kupito“^{ti}. „Kiṃ laddhūm vaṭṭatīti“^{ti}. „Sakkharāyojiteṇa⁵ kira
ambarasena phāsukaṃ¹⁶ hotīti“^{ti}. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti¹⁷“
so punadvase taṃ ādāya Sāvattim¹⁸ pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
sālāya nisidāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā¹⁹ therāṃ nisi- 15
dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁰ nēva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ taṃ apanetvā sak-
kharāṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattāṃ pūretvā
adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālāṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
ritvā²¹ mātu²² dehīti“^{ti}. So haritvā²³ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
yeva²⁴ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
siditvā ambarasaṃ na paribhūjī, gaccha²⁵ kassaci dinnabhāvaṃ jānā-
hīti“^{ti}. So therena saddhim²⁶ nēva²⁷ gantvā taṃ pavattim²⁸ ūtvā āgan-
tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ²⁹ ajjhāvasissa²⁸
cakkavattirājā abhavissa²⁹ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanāṃ³⁰ therī 25
itthiratanāṃ sakalāṃ³¹ cakkavālarajjāṃ³² etesaṃ nēva abhavissa, am-
hehi ete upatthahantehi³³ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
nissāya vasantesu na yuttāṃ ambhākaṃ pamajjitun“^{ti} so tato paṭ-
thāya theriyā nibaddhaṃ ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevithe-
riyā³⁴ ambarasassa³⁵ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākato jāto. Ath’ 30

¹ Bīd sā putte. ² Ck aññō. ³ Bīd te. ⁴ Bīd adda vasamānā. ⁵ Bīd -ra-
⁶ Bīd pivite. ⁷ Bīd -samati. ⁸ Bīd omit pana. ⁹ Bīd -taṃ. ¹⁰ Bīd taṃ. ¹¹
C^o cula-, Bī cūla. ¹² Ck Bī -athero. ¹³ Ck āgantvā, Bīd anāgantvā. ¹⁴ Bīd
mudukho. ¹⁵ Bī viṣīti, Bīd va thassasīti. ¹⁶ Bīd phāsu. ¹⁷ Bī cintehīti. ¹⁸
Bīd -iyam. ¹⁹ Bīd add disvā. ²⁰ C^o Bī khaṇe. ²¹ Bīd taṃ āharitvā. ²² Bīd
add te. ²³ Bīd āharitvā. ²⁴ Bī omits yeva, Bīd va. ²⁵ Bīd gacchatha. ²⁶ Bīd
yeva. ²⁷ Bīd -re. ²⁸ Bīd -seati. ²⁹ Bīd bhavissati. ³⁰ C^o -nāya- corr. to -ḥāya-
³¹ C^o Bīd -la. ³² Ck -la-. ³³ Ck Bīd -tthā-. ³⁴ Bīd -vīyā the-. ³⁵ Ck -rassa,
Bīd -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabhāyaṃ katham² samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāri-
puttatthero³ kira Bimbādevītherim⁴ ambarasena santappesīti“. Sathā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhula-
5 mātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ san-
tappesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsigāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayas-
patto Takkasilāya sippāni uggaṇhitvā saṅghapitagarāvāso mā-
10 tāpitunnaṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadesa
abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇa-
sathā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya
pabbatapādā otaritvā cārikaṃ⁶ caramāno Bārāṇasiyaṃ patvā
uyyāne vāsam kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlatejena Sakka-
15 bhavanaṃ⁷ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kōraṇaṃ ñatvā
„imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya⁸ parisakkissāmi“, atha¹⁰ te bhin-
nāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṃ¹¹ na labhissanti, evaṃ
me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vī-
maṃsanto imaṃ¹³ upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare
20 rañño aggamaheṣiyā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde
sace tvaṃ abhantaraṃ ambapakkam¹⁴ khādeyyāsi puttaṃ la-
bhissasi“¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti' ācikkhissāmi, rājā
deviyā katham¹⁵ sutvā ambapakkatthāya uyyānaṃ pesessati, atha
ahaṃ¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ
25 abhāvaṃ āroccassanti, 'ke¹⁶ te khādantīti' vutte 'tāpasā khā-
dantīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharā-
pessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissantīti“ so majjhimayā-
masamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhito attano de-
varājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhim¹⁸ sallapanto purimā dve
30 gāthā avoca:

¹ Bīd add bhikkhū. ² Ck^o Bī -athero. ³ Bīd -viyā theriyā. ⁴ Bīd -thattherena.
⁵ Bīd kāsikagā-. ⁶ Bīd -kañ. ⁷ Bīd sakkassa-. ⁸ Bī anāvā-, Bī anāvā-. ⁹ Bīd
-mīdī. ¹⁰ Bī athassa evaṃ. ¹¹ Bīd -ggataṃ. ¹² Bīd -ukam. ¹³ Bīd imaṃca.
¹⁴ Bīd -ssati. ¹⁵ Bīd athāhaṃ. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bīd te pana.

1. Abbhantaram nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohaḷinī¹ nārī cakkavattim vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dipapabbatādīnam³ asukassa abbhantare ti avatvā kevalam ekaṃ abbhantaram
ambarukkham kathesi, yassa dibbamiḷam phalan ti yassa ambarukkhasa
devatānam paribhogārahān dibbam phalam, idan ti pana nipātamatam eva,
dohaḷinīti sañjātadohaḷā, tvam⁴ bhadde mahesī sīti tvam sobhane⁵
mahesī asi, Aṭṭhakathāyam pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasannaṃ devīsaḷasānānān abbhantare aggamahesī⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamahesiyā idam¹⁰ mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam tam¹¹ paribbuñjitvā cakkavattigabbham labhissasīti¹².

Evam Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvam appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ tam
anusāsītvā¹³ attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayam dassetvā paricārīnam¹⁴ saññam datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchatte sihāsane nisinno nāṭakāni passanto
devim adisvā „kham devīti“ paricārikam¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikam gantvā sayanapasse nisīditvā
piṭṭhim parimajjanto „kim¹⁶ bhadde aphāsukan“ ti pucchi.
„Mahārāja, añño aphāsuko¹⁷ nāma n’atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kim icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambam¹⁹ nāma kham at- 25
thīti“. „Nāham deva abbhantarambam jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jivitaṃ atthi alabhamānāya n’atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma²¹, mā cintayīti“ rājā devim assāsetvā
uṭṭhāya gantvā rājapallamke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ B^d -li-. ² B^d cāpi. ³ C^k -padīpa-, B^d -padādīnam pappatādīnam. ⁴ B^d
add pi. ⁵ B^d -ṇe. ⁶ C^k omit ti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ B^d -issasīti.
⁹ B^d add āharissati. ¹⁰ B^d imam. ¹¹ B^d tam ca tvam. ¹² all four MSS
-tīti. ¹³ B^d -setvā. ¹⁴ B^c -riyānam, B^d -rikānam. ¹⁵ B^d -ke. ¹⁶ B^d add te.
¹⁷ B^d aññam aphāsukan. ¹⁸ B^d omit abbh - - ti. ¹⁹ C^k -bā, B^d -ram am-
bam. ²⁰ B^d -lam. ²¹ B^d -mi.

„deviyā abhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātābbaṃ“
 ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare ṭhito ambo ab-
 bhantarambo² nāma, uyyānaṃ pesetvā abhantare ṭhitaambato
 phale³ āharāpetvā deviyā dāpema⁴“ ‘ti. Rājā „sādhū“ ‘ti
 5 „evarūpaṃ ambaṃ āharathā“ ‘ti uyyānaṃ pesesi. Sakko at-
 tano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antara-
 dhāpesi. Ambatthāya gatā⁵ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁶ ekaṃ
 ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abhāvam⁷ rañño
 kathayimisu. „Ke ambāni khādantīti“⁸. „Tāpasā devā“ ‘ti.
 10 „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā“ ‘ti. Manussā „sādhū“
 ‘ti sutvā⁹ nīharimisu. Sakkassa manoratho matthakam⁹ pāpuni.
 Devī ambaphalattthāya nibandham¹⁰ katvā nipajji yeva. Rājā
 kattabbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
 tvā¹¹ „abhantarambassa¹² atthibhāvaṃ jānāthā“ ‘ti pucchi.
 15 Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abhantarambo¹³ nāma devatānaṃ
 paribhogo¹⁴, Himavati¹⁵ Kañcanaguhāya¹⁶ anto atthīti’ ayam
 no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṃ¹⁷ ambhaṃ āhari-
 tum sakkhissatīti“¹⁸. „Na sakkā tattha manussabhūtena gan-
 tum, ekaṃ sukapotakam¹⁸ pesetum vaṭṭatīti“¹⁹. Tena¹⁹ sama-
 20 yena rājakule eko sukapotako¹⁷ mahāsarīro kumārakānaṃ yā-
 nakacakkanābhimmatto thāmasampanno²⁰ paññavā upāyakusalo,
 rājā naṃ²¹ āharāpetvā „tāta sukapota²², ahaṃ tava bahūpa-
 kāro²³, kañcanapañjare vasasi²⁴, suvaṇṇatattake madhulāje²⁵
 khādasi, sakkharapānakam²⁴ pivasi, tayāpi ambhākam ekaṃ kic-
 25 caṃ nittharitam vaṭṭatīti“ āha. „Vadehi²⁷ devā“ ‘ti. „Tāta,
 deviyā abhantarambe²⁸ dohaḷo uppanno, so ca ambo Hima-
 vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ Bīd -raambe. ² C^o Bī -ra ambo, Bī omits abhantara. ³ Bīd -lam. ⁴ C^k
 dāmemā, Bī dāpethā. ⁵ Bīd add manussā. ⁶ Bīd -ranto. ⁷ Bīd natthibhā-
⁸ Bīd paṭṭisunivā. ⁹ C^k -kam. ¹⁰ C^o nibaddham. ¹¹ Bī -tāpetvā. ¹² Bīd -ra-
 ambassa. ¹³ Bī -raamba, Bī -raambā. ¹⁴ Bīd -gā. ¹⁵ Bī -vanta, Bī -vante.
¹⁶ Bīd -yam. ¹⁷ Bīd ko pana tato. ¹⁸ Bīd suva-. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd thā-
 mabala-. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bīd -taka. ²³ C^k -karo, Bī -kāro. ²⁴ Bīd vassāpesi.
²⁵ Bīd -jam. ²⁶ Bī -pānaṃ. ²⁷ Bīd kiṃ. ²⁸ Bīd tare ambo.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti“. „Sādhu deva āharissāmīti“. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje² khādāpetva sakkharodakaṃ³
 pāyevā satapākateleṇa tassa pakkhantarāni⁴ makkhetvā ubho
 hatthehi gahevā sīhapañjare ṭhatvā⁵ ākāse vissajjesi. So 5
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁶ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁷ nāma kattha
 atthi⁸, kathetha me taṃ ṭhānaṃ“ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye⁹ pabbatantare sukā jānissantīti“. So tesāṃ¹⁰ 10
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ⁹ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santīti“ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo⁷ nāma
 kattha atthīti“ pucchi. „Asukatṭhāne nāma Kañcanapabba- 15
 tantare“ ti āhaṃsu¹¹. „Ahaṃ¹² tassa phalattṭhāya āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā“¹³ ti¹³. „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṃkamtum, sakala-
 rukkho¹⁴ mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahasā¹⁵ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ 20
 nāma n’atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisāṃ¹⁶ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti“. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ¹⁷ ṭhānaṃ ācikkhathā“¹⁸ ti. „Tena hi asukena ca¹⁹
 asukena ca ṭhānena¹⁹ yāhīti“. So tehi ācikkhitavasena²⁰ suṭ-
 ṭhu²¹ maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ 25
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa²² santikaṃ²³ gantvā ekena mū-
 lantarena saṅikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti²⁴ saddam

¹ B^d ambaphalaṃ. ² B^d -jaṃ. ³ Bⁱ -rapāṇakaṃ, B^d -rāpāṇa. ⁴ Bⁱ pak-
 khante. ⁵ B^d ṭhapetvā. ⁶ Bⁱ -tehi. ⁷ B^d -raambo. ⁸ B^d atthīti. ⁹ C^e -ya.
¹⁰ B^d add vacanaṃ. ¹¹ C^k omits āhaṃsu. ¹² C^e omits ahaṃ. ¹³ B^d add
 vutte taṃ sukagaṇā āhaṃsu samma. ¹⁴ C^e B^d -kkha. ¹⁵ B^d -ssa. ¹⁶ C^k
 B^d -sa. ¹⁷ B^d add taṃ. ¹⁸ C^e Bⁱ omit one asukena ca, B^d asuke. ¹⁹ C^k adds
 ca. ²⁰ B^d -neva. ²¹ B^d suṭṭhū. ²² B^d -tarassa. ²³ B^d -ke. ²⁴ B^d kirīti.

akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukapotakaṃ disvā „ambacoro“
 ti gahetvā kammakaraṇaṃ saṃvidahiṃsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi nan“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jivā’ vippakirissāmīti“³, aparo „dvedhā phāletvā aṅgaresu
 5 pacitvā khādissāmīti“⁴. So tesāṃ kammakaraṇasaṃvidhānaṃ
 sutvāpi asantassitvā⁵ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā“⁶ ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā,
 aham pi rañño va manusso, Bārāṇasirājā maṃ abbhantaram-
 10 baphalathhāya⁷ pesesi⁸, sv-āhaṃ⁹ tath’ eva attano rañño jī-
 vitaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c’ eva sāmi-
 kassa ca atthāya jivitaṃ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imamhā tiracchānayoniyā muccitvā¹⁰
 devaloke nibbattissāmīti“¹¹ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

15 3. Bhattur atthe parakkanto yaṃ ṭhānam adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavāṃ’ ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanakā¹² pitā mātā sā-
 miko ca iti¹⁰ tivīdhassa peṭassa¹¹ bhattu atthāya, parakkanto ti parakka-
 maṃ karonto vāyamanto¹², yaṃ ṭhānam adhigacchati¹³ yaṃ sukkakaraṇaṃ
 20 yasaṃ vā lābhaṃ vā saggūpapattim¹⁴ vā adhigacchati¹⁵, sūro ti abhīru vik-
 kamasampauno, attapariccāgīti kāye ca jivite ca nirapekkho hutvā assa¹⁶
 tivīdhassa¹⁶ pi bhattu atthe¹⁷ attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahān ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattim vā manussasampattim vā labhāti
 aham pi¹⁸ labhamāno bhavāmīti¹⁹, tasmā hāso va me ettha na taso, kim
 25 maṃ²⁰ tumhe tasethā²¹ ti.

Evaiṃ so imāya gāthāya tesāṃ dhammaṃ desesi. Te
 tassa dhammaṃ²¹ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha“²² nan“ ti vatvā sukapotakaṃ vissajjetvā
 „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinā

¹ *Bid* add yan. ² *Bī* bhuphussitvā, *Bd* sussitvā. ³ *Bid* -mi nan ti. ⁴ *Bid*
 asantāsetvā. ⁵ *Bid* -raambathhāya. ⁶ *Bid* pesitvā. ⁷ *Bd* ahaṃ, *Bī* ayaṃ. ⁸ *Bid*
 cavitvā. ⁹ *Bī* bhattā vuccati takkarīhi bharaṇaposakā, *Bd* tattā vuccanti bhattā-
 dīhi bharaṇaposakā. ¹⁰ *Bī* pitā sāmiko cakkatī. ¹¹ *Bī* peṭiti, *Bd* pesitassa.
¹² *Bd* omits vāyamanto. ¹³ *Bid* saggāṃ. ¹⁴ *Bid* -ati. ¹⁵ *Bid* tassa. ¹⁶ *Bid*
 -assā. ¹⁷ *Bid* atthāya. ¹⁸ *C* aham pi na, *Bī* ahaṃ hi, *Bd* ahaṃ vi taṃ hi.
¹⁹ *Bid* -mi. ²⁰ *Ck* omīti maṃ. ²¹ *Bid* dhammakathaṃ. ²² *Bī* visajjema

gacchā¹⁴ 'ti āhaṃsu. „Mayhaṃ āgamaṇaṃ mā tucchāṃ ka-
rotha, detha me ekaṃ ambaphalaṃ“ ti². „Suvapotaka, tuyhaṃ
ekaṃ phalaṃ³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente amhākaṃ
jīvitāṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhivā sakim olokite tat- 5
takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ⁵ bhijjivā vip-
pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṃ⁷ pana⁸
ācikkhissāmā“ 'ti. „Yo koci detu, phalaṃ' eva me attho,
labhanaṭṭhānaṃ⁹ ācikkhathā“ 'ti. „Etassa¹⁰ Kañcana-pabbata-
jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggim juhamāno¹¹ Kañcana- 10
pattiyā¹² nāma paṇṇasālāya¹³ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni¹⁴ peseti¹⁵, tassa
santikaṃ gacchā¹⁶“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā tā-
pasassa¹⁷ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
naṃ tāpaso „kuto āgato sīti“ pucchi. „Bārāṇasiraṇṇo san- 15
tikā“ ti. „Kimatthāya āgato sīti“. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
deviyā, abbhantarambapakke¹⁸ dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato
'mhi, rakkhasā pana me sayāṃ¹⁹ ambapakkaṃ adatvā tum-
hākaṃ santikaṃ pesesun“ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti“.
Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
tasmim khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya²⁰ pakkhipivā sukassa
gīvāya paṭimuñcitvā²¹ idāni gacchā²²“ 'ti sukapotakaṃ vissajjesi.
So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khādītva dohaḷaṃ pa-
ṭippassambhesi²³, tatonidānaṃ pan' assā putto nāhosī. 25

1 B'd gacchāhi. 2 Cks -lam, omitting ti. 3 B'd ambaphalaṃ. 4 so Ck; C'
- asamento -. B' ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmi
phale apassante jīvitāṃ, B'd amāni g. t ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ
jīvitāṃ. 5 B'd -ssa. 6 B' vipatikiriyanti, B'd vipakiriyanti. 7 Cks -nam,
B'd laddhaṭṭhānaṃ. 8 B'd omīṭ pana. 9 B' labhaṭṭhānaṃ, B'd naṃ na labhamā-
naṭṭhānaṃ. 10 B'd ekassa. 11 Ck dūha-. 12 B' -pantiyā, B'd kañcanantiyā. 13
B'd -yam. 14 B'd ambapha-. 15 B'd pesesi. 16 B'd gacchāhi. 17 B'd tassa.
18 B'd -raamba-. 19 B'd mayhaṃ in the place of me sayāṃ. 20 B'd sikkāya.
21 Ck pari-, B'd omīṭ s. g. p. 22 B'd gacchathā. 23 B'd paṭippassambhī.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahoṣi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā³ ti. Abbhantarajātakam³,

5

2. Seyyajātaka.

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Kosalarañño amaccam ārabha kathesi. So kira rañño⁴ bahūpakāro sabbakiccānippādako⁵ ahoṣi. Rājā „bahūpakāro me ayan“ ti tassa mahantam yasam adāsi. Tam asahamānā
 10 aññe rañño pesuññam upasamharitvā tam⁶ paribhedesum⁷. Rājā tesam vacanam saddahitvā dosam anupaparikkhitvā va tam silavantam nid-
 dosam saṅkhalikabandhanena⁸ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto silasampattim nissāya cittekaggatam labbi-
 tvā ekaggacitto saṅkhāre sammāsivā sotāpattiphalam pāpuṇi. Ath¹⁰
 15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvam natvā saṅkhalikabandhanam bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataram yasam adāsi. So „Satthāram vandissāmīti“ bahum¹³ gandhamālādim¹⁴ ādāya vihāram gantvā Tathāgatam pūjetvā vanditvā ekamantam nisīdi. Satthā tena sad-
 dhim paṭisanthāram karonto „anatto¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as-
 20 sumhā“ ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, aham pana tena anattena¹⁸ attham¹⁹ akāsim, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiphalam nibbatesin²⁰“ ti. Satthā „na kho upāsaka tvam nēva anattena attham²¹ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anattena attham²¹ āharimsu yevā“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

25

Atīte Bārāṇasiyam Brahmaḍatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamahesiyā kucchismim²² nibbattitvā vayap-
 patto Takkasilāya²³ sippāni²⁴ uggahetvā²⁵ pitu accayena rajje
 patitthāya dasarājadhamme akopento²⁶ dānam deti²⁷ silam rak-

¹ Bīd dhammade-. ² Bī issi, Bā omits tāpaso. ³ Bī adds paṭhamam, Bā pa-
 thaman. ⁴ Bīd pana. ⁵ Ck -kiccānippā-, Bīd -kiccānippā-. ⁶ Bī adds
 pana ⁷ Bīd -bhindāsu. ⁸ Bīd saṅkhalikā-. ⁹ Bīd bandhāpetvā. ¹⁰ Bī atha.
¹¹ Bīd add tassa. ¹² Bī chātāpetvā, Bā chindā-. ¹³ Bīd bahu. ¹⁴ Bīd -lāḍini.
¹⁵ Bīd anatto. ¹⁶ Bīd te. ¹⁷ Bīd add ti. ¹⁸ Bī anattena. ¹⁹ Bī attam. ²⁰
 Bīd nippattomhi. ²¹ Bī anattena attam. ²² Bīd kucchimhi. ²³ Bīd -yam. ²⁴
 Bīd sabbasippāni. ²⁵ Bīd uggahitvā. ²⁶ Bīd -dhammena rajjam kārento. ²⁷
 Bīd Pañcasilāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass' eko² amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñātvā „asukaamacco³ antepure paduttho“ ti rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñātvā tam pakkositvā⁵ „mā maṃ ito patthāya upatthahīti“ nibbisayam⁷ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam⁸ upatthahīti sabbam vatthum hetthā Mahāsīlavajātake kathitasadisam⁹ eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārānasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena parivārena rajjasīmam pāpuni¹⁰. Bārānasīrañño pañcasatamattā¹¹ mahāyodhā tam pavattim ñātvā „deva asuko nāma¹⁰ kira rājā ‘Bārānasīrajjam gaṇhissāmīti’ janapadam bhindanto āgacchati, etth’ eva nam gantvā¹² gaṇhissāmā“ ’ti āhaṃsu. „Mayham paravihiṃsāya¹³ laddhena rajjena kiccam n’ atthi, mā kiñci karitthā“ ’ti¹⁴. Corarājā āgantvā nagaram parikhīpi. Puna amaccā rājānam upasamkamitvā „deva, mā evam¹⁵ karittha, gaṇhāma nan“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā“ ’ti vatvā sayam¹⁶ amaccaparivuto¹⁶ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō¹⁷ nagaram pavisitvā pāsadam abhiruyha amaccaparivutam rājānam gāhāpetvā samkhalikāhi bandhāpetvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa mettānubhāvena¹⁸ corarañño kāye dāho¹⁹ uppajji, sakalasarīram yamakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhābhitunno „kin nu kho kāraṇam“ ti pucchi. „Tumhe silavantaṃ rājānam bandhanāgāre khipāpetha²⁰, tena vo idam²¹ dukkham uppannaṃ bhavissatīti“. So gantvā Bodhisattam khamāpetvā „tumhākam rajjam tumhākam eva hotu“ ’ti rajjam

¹ Bīd uposathakammaṃ. ² Ck athassa eko, Bī atheko. ³ Bī asukamacco. ⁴ Bīd parigaṇhanto. ⁵ Bīd -sāpetvā. ⁶ Ck Bīd upatthā-. ⁷ Bīd nibbisariyam. ⁸ Bīd -taram-. ⁹ Bīd kathitam. ¹⁰ Bīd samipā-. ¹¹ Bīd satta sata-. ¹² Bīd omit gantvā. ¹³ Bīd parahim-. ¹⁴ Bīd add āha. ¹⁵ Bīd add pana. ¹⁶ Bīd amaccagaṇa-. ¹⁷ Bī pothento, Bīd potento. ¹⁸ Bīd mettāya ānu-. ¹⁹ Bīd dā-. ²⁰ Bīd pakkhipetha. ²¹ Bīd te tam.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā¹
mayhaṃ² bhārā³ ti vatvā duṭṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale sa-
mussitasetacchatte⁷ pallamke nisinno parivāretvā⁸ nisinnehi
5 amaccehi saddhiṃ sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹⁰ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayim¹¹. 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹² sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggam na gaccheyya¹³, idaṃ suṇoṭha¹⁴ Kāsayo¹⁵
10 ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṅkhātāni seyyo¹⁶ aṅso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasannissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusaladhamma-
bhāvanāṃ²⁰ kusalābhīrataṃ vā uttamapuggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 saṃsataro ca hoti, ekena²¹ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayim²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbaṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvanāṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvanāya²⁶ ekena coraṇāṇā saddhiṃ santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvanāṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayim. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako³⁰ mettābhāvanāsandhiṃ³¹ katvā tumhe
20 vajjhappatte satajane³² mocayim³³ tasmā veditabbam etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhiṃ mettābhāvanāsandhiṃ³¹ katvā³⁵ puggalo³⁶ paraloke saggam na³⁷
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisandhiṃ deti, āpannā Bra-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhavāsino suṇāthā³⁸ ti.

Evam Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṃ vaṇ-
25 netvā³⁹ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ³⁹ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^o rājā-
naṃ corr. to -naṃ. ⁶ Bīd kāretvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omīti parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bī amodayī. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bī nigaccheyya, Bī omīti na. ¹⁴ Bīd suṇā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bīd -manissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bīd
adda vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayī. ²³ Bīd imināpetam. ²⁴ Bī kahaṃ
upari, Bīd ahaṅca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ C^o Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omīti santhavaṃ.
²⁸ Bī sattaṣatajanā, Bīd sattaṣatajana. ²⁹ Cks vajjhā. Bī dhamme, Bīd vajjhe.
³⁰ Bī adda ca, Bīd va. ³¹ Bīd -nāyasandhiṃ. ³² Bī sasājane, Bīd sattaṣatajana.
³³ Bī mocesi, Bīd mocesi. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd ni. ³⁸ Bīd saṃvaṇṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Idam vatvā mahārājā Kamso Bārānasiggaho
dhanuṃ tūṇiṃ ca² nikkhippa saññamam ajjhupāgamīti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kamso ti tassa nāmanā⁴, Bārānasīn gahetvā ajjhāvasanato Bārānasiggaho, so rājā idam vacanaṃ vatvā dhanuṃ⁵ ca tūṇiṃ ca⁶ nikkhippa pahāya⁶ chaḍḍetvā silasaṃyamaṃ upagato⁷ jhānaṃ uppādetvā aparibhājjhāno Brahmaloke upanno ti.

Satthā imam dhammalesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corarājā Anando ahoṣi, Bārānasīrājā pana aham evā“⁸ ti.
Seyyajātakaṃ⁹. 10

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varam varam tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheraṃ⁹ ārabha kathesi. Pasenadirāṇo pitā
Mahākosalo Bimbisāraṇo dhītaṃ¹⁰ Kosaladeviṃ dadamaṇo tassa
nahānacuppanmūlaṃ¹¹ sataśahassuṭṭhāyikaṃ¹² Kāsigāmaṃ¹³ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhībhitā kālam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁴ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁵ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsigāmaṃ¹⁶ na dassāmīti“ so taṃ¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Taṃ
gāmaṃ nissāya tesaṃ dvinnam pi kālena kālam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
naṃ parajjhati¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parajjita.
Atha rājā „mayam²⁰ abhiṇham parajjhāma²¹, kin nu kho kātabban“
ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnaṃ kathaṃ sotuṃ vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyaṃ²³ 25
velāyaṃ²³ bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā“²⁴ ti carapurise²⁴ āṇapeṣi.
Te tato paṭṭhāya tathā akaṃsu. Tasmim pana kāle dve mahallakatherā²⁶
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ B¹ sammāsam-. ² B^{1d} tuṇḍiṇca. ³ B^{1d} adds ti. ⁴ B^{1d} add bārānasiggaho ti.
⁵ B^{1d} tuṇḍiṇca, and add sarasaṅkhātaṃ tuṇḍiṇca. ⁶ B^{1d} ohāya ⁷ B^{1d} add
pabbajito pabbajitvā ca pana ⁸ C² seyyam, B^{1d} add dutiyaṃ. ⁹ B^{1d} add nāma.
¹⁰ B¹ adds videli nāma, B^{1d} vedehi. ¹¹ B^{1d} -cuppana mūlaṃ. ¹² B^{1d} -uṭṭhānaṃ.
¹³ B^{1d} kāsigāmaṃ. ¹⁴ B^{1d} p. kosalarājā. ¹⁵ B^{1d} sāmike kālaṅkate tena. ¹⁶ B^{1d}
kāsigāmakam. ¹⁷ C² tassa. ¹⁸ B^{1d} parajjeti. ¹⁹ B^{1d} -ssa. ²⁰ C² mayāni, C³
mayā, B¹ mayham. ²¹ B^{1d} aparajjhāma. ²² B^{1d} -nevi-. ²³ B^{1d} -ya. ²⁴ B¹
caṇṇapū-, B^{1d} carikapu-. ²⁵ B^{1d} -kātherā. ²⁶ B^{1d} datta-.

- thero ca. Tesu Dhanuggahatissathero paṭhamāyāme pi¹ majjhimayāme pi niddāyivā² pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā³ aggim jāletvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵” ti. „Kiṃ bhante Tissattherā⁶” ti. „Niddāyasi no tvan⁶” ti. „Aniddāyantā⁷ kiṃ karissāmā⁸” ti.
- 5 „Uṭṭhāya tāva nisīdathā⁹” ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ⁹ „ayaṃ te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattaṃ bhattam eva⁹ pūtim¹⁰ karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti. parājito parājito¹¹ tv-eva¹² dāpetitī¹²”. „Kiṃ pana kātum vaṭṭatitī¹²”. Tasmim khane te pana¹³ carapurisā¹⁴ tesam kathaṃ suṇantā atthamsu. Dhanuggahatissathero yuddhaṃ vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁵ padumavyūho¹⁶ cakkavyūho¹⁶ sakatavyūho¹⁶ ti tayo vyūhā¹⁷ honti, Ajātasattum gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismim dvīsu pabbatabhittīsu¹⁸ manusse ṭhapetvā purato dubbalabalam¹⁹ dassetvā pabbatantaram pavitṭhabhāvāvaṃ jānitvā²⁰ pavitṭhamaggaṃ oicchitvā²¹ purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu²² vaggitvā unnaditvā²³ khippe patitamacchaṃ²⁴ viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakāṃ²⁵ viya ca katvā sakkā assa taṃ gaḥetun²⁶ ti. Carapurisā²⁶ taṃ vacanaṃ²⁷ raṇṇo ārosesum. Taṃ sutvā rājā saṅgāmaḥherim pahārāpetvā²⁸ gantvā sakatavyūhaṃ²⁹ katvā Ajātasattum jivagāhaṃ gāhāpetvā attano dhīta-³⁰
- 20 raṃ Vajirakumāriṃ³⁰ bhāṅineyyassa datvā Kāsīgāmakāṃ³¹ tassa³² na hānamūle³³ katvā datvā uyyojesi. Sā paravatti bhikkhusaṅghe pākātā jātā. Ath’ ekadivasā³⁴ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa³⁵ vicāraṇāya Ajātasattum jinīti³⁶”. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya³⁶
- 25 sannisinnā³⁶ ti pucchitvā „imāya nāma³⁶ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā³⁶’ ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Cks omit pi. ² Cks omit niddāyivā ³ Bī yodhetvā, Bđ sodhetvā. ⁴ Bīd add va. ⁵ Bīd datta-. ⁶ Bī kiṃ niddāyanto nisinno tvan, Bđ kiṃ niddāyasinno tan. ⁷ Bī niddāyanto, Bđ niddāyantā. ⁸ Bīd nisinno bhante ti dattathera. ⁹ Bīd pātībhuttabbhattāni. ¹⁰ Bīd pūtim eva. ¹¹ Bīd only one parājito. ¹² Ck tevava, Cs tveva corr. to tvevava, Bīd tvevava. ¹³ Bīd omit ti. ¹⁴ Bīd caraka-. ¹⁵ Bīd add tividho. ¹⁶ Bīd -byūho. ¹⁷ Bīd -byūhā. ¹⁸ Ck Bī -isu. ¹⁹ Bīd dubbalam. ²⁰ Bīd ajānāpetvā. ²¹ Bīd oicchitvā. ²² Ck -isu. ²³ Ck Bī unnā-. ²⁴ Bīd jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ Bīd vaṭṭapo-. ²⁶ Bī carāṇa-, Bđ caraka-. ²⁷ Bīd sāsanāni. ²⁸ Bīd vicārāpetvā. ²⁹ Ck Bīd -byūhaṃ. ³⁰ Bīd add nāma. ³¹ Bīd kāsīkagāmaṃ. ³² Ck tassa. ³³ Bīd -lain. ³⁴ Bīd add bhikkhu. ³⁵ Bīd -tissattheraṃ. ³⁶ Bīd jinātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasim nissāya nivitṭhā¹ vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṭe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā patijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsārīro 5
 vaṃkadāṭṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā⁶ pana
 vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare ābarati kālasuttakoṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaḍḍhaki „kocid’ eva naṃ khādeyyā“ ’ti bhayena netvā 10
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukaṭṭhānaṃ⁸ olokento ekaṃ pabbatantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanatṭhānaṃ. Anekasatasūkarā⁹ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamiṃsu¹⁰. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olokento ca- 15
 rāmi¹¹, tumhe ca¹² mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 ahaṃ pi dāni¹³ idh’ eva vasissāmīti“. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, parissayo paṇ’ ettha atthīti“. „Ahaṃ pi tumhe
 disvā etaṃ aññāsīmi¹⁴, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesam¹⁵ sarīresu maṃsalohitaṃ n’atthi, kiṃ¹⁶ pana vo ettha 20
 bhayan“ ti. „Eko vyaggho¹⁷ pāto va āgantvā diṭṭhaditṭhaṃ
 yeva¹⁸ gahetvā gacchatīti“. „Kiṃ¹⁹ pana so²⁰ nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhu antarantārā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti“. „Kati
 pana te vyagghā¹⁷“ ti. „Ekako yevā“ ’ti. „Ettakā tumhe
 ekassa²¹ na sakkothā“ ’ti. „Āma na sakkomā“ ’ti. „Ahaṃ²² 25
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho¹⁷ kaṃhaṃ vasatīti“. „Etasmim²³ pabbate“ ti. So
 rattiṃ űeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ²⁴ vicārento „yuddhaṃ

¹ Bīd nivuṭṭha. ² Bīd -ki. ³ Bīd dabbatthāya. ⁴ Bīd add taṃ. ⁵ Bīd vuḍḍhi-.
⁶ Bīd posittattā. ⁷ Bīd -vattesi. ⁸ Bīd khemaṃ pana phāsu-. ⁹ Bīd -sūkara-
 samākīṇṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ Bī gamiṃsu, Bī āgamaṃsu. ¹¹ Bīd vica-. ¹² Bīd
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ Bīd idāni. ¹⁴ C^k akāsim. ¹⁵ C^s
 vo. ¹⁶ C^k kim. ¹⁷ Bīd by-. ¹⁸ Bīd yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ C^k kim. ²⁰ C^s paneso.
²¹ Bīd add yujjhitaṃ. ²² C^k ahan. ²³ Bīd ekasmim. ²⁴ Bīd add űeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham
hotīti² vatvā padamavyūhavasena¹ vicāresi, so hi bhūmisisaṃ
jānāti, tasmā „imasmiṃ ṭhāne³ yuddham vicāretum vaṭṭatīti⁴
sūkarapillake⁵ mātare⁶ ca tesam majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁷
5 āvijjhitvā⁸ vajjhasūkariyo tā āvijjhitvā⁸ potasūkare te āvijjhi-
tvā⁷ daharasūkare⁸ te āvijjhitvā⁷ dīghadāṭhasūkare te āvijjhitvā⁷
yuddhasamatthe balavabalavasūkare⁹ dasadasavīsativīsatiṃjane¹⁰
tasmim ṭhāne¹¹ balagumbam katvā ṭhapesi. Attano ṭhitatṭhā-
nassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvātam khaṇāpesi, pacchato
10 ekaṃ kullakasaṅṭhānaṃ¹² anupubbaninnaṃ pabbhārasadisam.
Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmim tasmim ṭhāne
„mā bhāyitthā“¹³ 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato¹³ arunaṃ
uṭṭhahi. Vyaggho¹⁴ uṭṭhāya „kālo“ ti nātvā gantvā tesam sam-
mukhā ṭhito¹⁵ pabbatatale ṭhatvā akkhini unmiletvā sūkare
15 olokesi. Vaḍḍhakisūkaro „paṭi loketha“¹⁶ nan“¹⁷ ti¹⁷ sūkarānaṃ
saññaṃ adāsi. Te paṭi lokesu¹⁶. Vyaggho¹⁴ mukham nib-
beṭhetvā¹⁸ assasi¹⁹, sūkarāpi tathā karimsu. Vyaggho¹⁴ mut-
tam chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayimsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti
tam tam te paṭikarimsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
20 olokitakāle palāyantā palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
mama paṭisattu²⁰ hutvā mayā katam eva paṭikaronti²¹, ekas-
mim²² bhūmisise ṭhito eko nesaṃ²³ saṃvidahako²⁴ pi²⁵ atthi,
ajja mayham tassa²⁶ jayo na paññāyatīti“²⁶ so nivattitvā
attano vasanaṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamā-
25 sakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so tam tucchahattham eva āgac-
chantam disvā tena saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add tam. ³ Bīd -pitro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ C² avi-. ⁷ C² avi-. ⁸ Bī jiyasū-, Bī jarasā-. ⁹ C² balavabalaṃ-, Bī balavata-
rasū-, I² phalavatarasū-. ¹⁰ C² dasadasavīsatiṃjane, Bī dasavīsatisajāne, Bī
dasavīsatiṃsajane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammaṃ
vicārato, Bī kammaṃ vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ C² -te. ¹⁶ Bīd paṭi-. ¹⁷
Bīd add -vicārento tesam. ¹⁸ C² nibbāṭhetvā, Bī uppādetvā, Bī upādetvā. ¹⁹ C²
assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -ṭīti. ²² C² etasmim. ²³ Bīd tesam.
²⁴ Bīd add koci. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ C² Bīd gatassa.

1. Varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹
 asmim padese abhikhuyya sukare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balaṃ nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatīti. 97.

Tattha varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹ asmim padese 5
 abhikhuyya sukare ti ambho vyaggha⁴ tvaṃ⁵ pubbe⁶ imasmim padese
 sabbasukare abhikhavitvā imesu sukaresu varam tvaṃ uttamuttamasukaram⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvaṃ idāni
 aññam sukaram agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te
 vyagha¹⁰ na c' ajja vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalaṃ n' atthīti. 10

Tam sutvā vyaggho⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ime sudam¹¹ yanti disodisam pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni samgamma rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan¹⁴ ti nipāto, ayam pana samkhepattho: ime sūkara pubbe
 mam disvā bhayena atṭitā pilitā attano lenagavesino¹² puthu¹⁵ visum hutvā
 disodisam¹⁶ yanti, tam tam disam¹⁷ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁸ sabbe
 pi samgantvā ekato rasanti¹⁹ nadanti²⁰ taṃ ca bhūmisīsam upagatā, yattha-
 ṭṭhitā²¹ duppasahā dummaddayā²² ajja ime²³ mayā ti. 20

Ath' assa ussāham janento kūṭajaṭilo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjivā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmim ussāham janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale atṭhāsi. Vadḍhakisūkaro dvinnam āvātānam
 antare atṭhāsi. Sūkara „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhamso. 25
 „Mā bhāyatha²⁵, idāni nam²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vadḍhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Cks -ram. ² B' byagghamaggamma, B^d byagghyapagamma. ³ C^k vajja. ⁴ B^d
 by-. ⁵ B^d add pure. ⁶ B^d pubbam. ⁷ B^d -mam sū-. ⁸ B' byagghamag-
 gammi, B^d byagghyapagamma. ⁹ B^d add va. ¹⁰ C^k tkinnu, C^s nakinnu in the
 place of vyaggha, B^d byaggha. ¹¹ B' imassukho, B^d imassutā. ¹² B^d lenam-
 ti. ¹³ C^s rayanti, B' vasantā, B^d vasanti. ¹⁴ B' assukā, B^d assutā. ¹⁵ B^d add ti.
¹⁶ C^s -sā. ¹⁷ Cks -sā. ¹⁸ B^d dāni, ¹⁹ B' vasanti, B^d vasanti. ²⁰ B' ṭhap-
 panti, B^d tīḥanti. ²¹ so all four MSS. ²² B^d dujjayā. ²³ B^d me. ²⁴ B^d
 pakkante. ²⁵ B^d -yittha. ²⁶ B^d omit nam. ²⁷ B^d -rassa upari. ²⁸ B^d
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukaṃ² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvātassa⁶ atisambādha-
 mukhatthhāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahoṣi. Sūkarō āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyagghaṃ⁹ antarasatthimhi⁹ dā-
 ṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā¹⁰ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsaṃ¹¹ dāṭhāya palivethetvā¹² vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumhākaṃ paccāmittan“ ti ukkhipitvā¹³ bahi āvāte
 chaḍḍesi¹⁴. Paṭhamāgatā¹⁵ vyagghamaṃsaṃ¹⁵ labhiṃsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁶ „vyagghamaṃsaṃ¹⁶ kīdisaṃ¹⁷ hotīti“ tesāṃ mu-
 khāni¹⁸ upasiṃghantā vicariṃsu, sūkarā na tāva tussanti.
 Vaddhakisūkarō tesāṃ iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ti āha. „Sāmi, kiṃ etena vyagghena¹⁹ ghātītena¹⁹, aññe
 dasa²⁰ vyaggha²¹ ānayanasaṃmattho kūṭajaṭilo atthi yevā“ ti.
 15 „Ko nāma²² eso“ ti²². „Eko dussilatāpaso“ ti. „Vyaggho²³
 pi mayā ghātito²³, so me kiṃ²⁴ pahoti, atha²⁵ gaṇhissāma
 nan“ ti sūkaraghaṭāya²⁶ saddhiṃ pāyāsi. Kūṭatāpaso vyaggha²⁷
 cirāyante „kin nu kho sūkarā vyagghaṃ²⁸ gaṇhiṃsū“ ti paṭi-
 pathaṃ gacchanto²⁷ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 raṃ ādāya palāyanto tehi anubaddho²⁸ parikkhāraṃ chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkhaṃ abhirūhi²⁹. Sūkarā „idāni mha³⁰
 sāmi natthā³¹, tāpaso palāyitvā rukkham abhirūho³²“ „Kiṃ
 rukkhaṃ nāma³³“ ti. „Udumbararukkhan“ ti. So „sūkariyo
 udakaṃ āharantu, sūkarapotakā³³ khaṇantu, dighadāthā sūkarā
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū³⁴“ ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayāṃ udumbarassa ujukaṃ gata-

¹ Bīd uparipātana-. ² Ck Bīd -ka. ³ Bīd khaṇante āvāte. ⁴ Bīd by-. ⁵ Bīd omīti one upari. ⁶ Ck khatam-, Bī khaṇa-. ⁷ Bīd -dhe-. ⁸ Bīd pañcalikato. ⁹ Bī antaravattthumhi, Bī omīti a. ¹⁰ Bīd -se. ¹¹ Ck paca-. ¹² Bī paṭisedhetvā, Bīd paṭivedhetvā. ¹³ Ck khi-. ¹⁴ Bīd -ti. ¹⁵ Ck -tam, Bīd pathamaṃ-gatā. ¹⁶ Ck tam. ¹⁷ Bīd kiṃdiso. ¹⁸ Bīd mukhaṃ. ¹⁹ Bīd khātītena. ²⁰ Bīd añño pana, Ck añño|dasa. ²¹ Bī byaggha, Bīd byaggho. ²² Ck omīti ti. ²³ Bīd -tito. ²⁴ Ck kiṃ. ²⁵ Bīd etha. ²⁶ Bī -gaṇāya. ²⁷ Bīd add te. ²⁸ Bīd bandhito. ²⁹ Bīd -rūyhi. ³⁰ Ck mhā, Bī omīti mha. ³¹ Bī duṭṭhā, Bīd duṭṭha. ³² Bī -rūyhitī, Bīd -rūhitī. ³³ Ck -potā, Bīd add pathavī. ³⁴ Bīd āra.

thūlamūlam¹ pharasunā paharanto viya ekappahāram eva² katvā udambararukkham pātesi. Parivāretvā ʔhitasūkarā kūʔajaṭilaṃ bhūmiyaṃ pātetvā khaṇḍākhaṇḍaṃ³ katvā yāva atthito⁴ khāditvā vaḍḍhakisūkaraṃ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā kūʔajaṭilassa paribhogasaṃkhena udakaṃ āharitvā abhisīncitvā⁵ rājānaṃ karīṃsu, ekaṃ ca taruṇasūkariṃ abhisīncitvā tassa aggamahesiṃ akaṃsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rājāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṃkhehi abhisīncanti. Tasmīṃ vanasaṇḍe adhivatthā devatā naṃ⁶ acchariyaṃ disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānaṃ abhimukhā¹⁰ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Nam' atthu saṃghānaṃ samāgatānaṃ,
disvā sayāṃ sakhya⁷ vadāmi abbhutaṃ
vyagghaṃ⁸ migā yattha jinīṃsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99. 15

Tattha namatthu saṃghānaṃ ti ayaṃ mama namakkāro samāgatānaṃ sūkarasaṃghānaṃ atthu, disvā sayāṃ sakhya¹⁰ vadāmi abbhutaṃ ti idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ abhūtaṃ sakhyaṃ¹¹ mittabhāvaṃ sayāṃ disvā vadāmi, vyagghaṃ⁸ migā yattha jinīṃsu dāṭhino ti yatra hi nāma dāṭhino sūkarā migā vyagghaṃ jinīṃsu¹² ayam eva vā pāṭho. sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare¹³ ti yā eṣā dāṭhabalesu¹⁴ sūkaresu sāmaggi ekajjhāsayatā¹⁵ tāya¹⁶ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṃ gahetvā ajja maraṇabhayā muttā ti attho. 20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahoṣi, rukkhadevatā aham evā“¹⁸ ti. 25
Vaḍḍhakisūkarajātakaṃ¹⁸.

4. Sirijātaka.

Yaṃ ussukā saṃgharantīti¹⁹. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ siricorabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Imasmiṃ

¹ Bīd omīṭ gata. ² Bīd -rena. ³ Bī khaṇḍikaṃ, Bīd khaṇḍākhaṇḍikaṃ. ⁴ Bī atthikā, Bīd ajjhito. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Bīd vīṭapantare. ⁷ Bīd saṅkhyāṃ. ⁸ Bīd by-. ⁹ Bīd muṅcare. ¹⁰ C* sakhyaṃ, Bīd saṅkhyāṃ. ¹¹ C* saṅkhyāṃ, Bīd abbhūtapubbasāṅkhyāṃ. ¹² Bī jānisu. ¹³ Bīd muṅcare. ¹⁴ Bī omīṭs muccare --- lesu. ¹⁵ C* sāmaggiyā eka-, Bī sāmaggā eka-. ¹⁶ Bīd omīṭ tāya. ¹⁷ Bīd dhammade-. ¹⁸ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁹ Bī saṅkhār-, Bīd saṅkhar-.

- jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakamicchādītṭhivedatā¹ daṇḍakammaṃ karonti catupaṇṇāsahiraṇṇakotiyo² āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim saḥāyikā ahoṣi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahoṣi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilakkhaṇabrāhmaṇo⁴ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁵ duggato hutvā puna issaro jāto, yaṃ nūnāhaṃ datṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
- 10 thenetvā āgaccheyyāṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkārasammāno sāraṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“ vutte „kahan⁶ nu kho siri patitṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabbaseto dhotasamkhaṇapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri patitṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁷
- 15 siriya⁸ patitṭhitabhāvaṃ nātvā⁹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate mānave mante vācemi, akālarāviṃ¹⁰ ekam kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālarāvi¹¹, imass' atthāya āgato 'mhi, dehi¹² etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹³. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭaṃ“ ti, „demīti“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlāto apagantvā ussisake ṭhapite maṇikkhandhe patitṭhāsi¹⁴. Brāhmaṇo siriya maṇimhi patitṭhitabhāvaṃ nātvā maṇim¹⁵ pi yāci, „maṇim pi demīti“ vuttakkhaṇe yeva¹⁶ siri maṇito apagantvā ussisake ṭhapite ārakkhayatṭhiyaṃ¹⁷ patitṭhāsi. Brāhmaṇo¹⁸ tatha patitṭhitabhāvaṃ nātvā¹⁹ yāci, „gāhāpetvā²⁰ gacchā²¹“ ti vuttakkhaṇe yeva¹⁶ ca²² siri tato³
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁴ aggamaheṣiyā sise patitṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tatha patitṭhitabhāvaṃ nātvā „avissajjiyabhaṇḍaṃ²⁴ etaṃ yācitum pi na sakkā²⁶“ ti cintetvā seṭṭhim etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumahākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmiti' āgañchiṃ²⁷, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patitṭhitā ahoṣi, tasmim
- 30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patitṭhahi, maṇimhi dinne ārakkhayatṭhiyā²⁸ patitṭhahi, ārakkhayatṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ Bīd -kā-. ² C⁸ -ti, Bīd karoti. ³ Bīd -paṇṇāsa-. ⁴ Bīd -paṇṇūbrā-. ⁵ Bīd add pubbe. ⁶ C⁸ katan, C⁸ kathan, Bīd katta, Bī omits kahan. ⁷ Bīd -kiya-. ⁸ Bīd add tatha. ⁹ Bīd add āha. ¹⁰ Bīd -raṇam. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² Bīd add me. ¹³ Bīd omit āha. ¹⁴ Bīd atṭhāsi. ¹⁵ Bīd taṃ. ¹⁶ Bīd paṇṇeva. ¹⁷ Bī ārakkhakattaraya-, Bīd -kattaraya-. ¹⁸ Bīd add siriya. ¹⁹ Bīd add taṃ pi. ²⁰ Bīd gahetvā. ²¹ Bīd gacchāhi. ²² Bīd omit ca. ²³ Bīd yaṭhito. ²⁴ Bīd add bhariyāya. ²⁵ Bī abhisajjiya-, Bīd avisajjiya-. ²⁶ Bīd sakkomi. ²⁷ C⁸ āgañji, C⁸ agañjii, Bīd āgacchi. ²⁸ Bīd -yaṭhiyaṃ.

lakkhaṇadeviyā sīse patitṭhahi¹, idaṃ kho² avissaḍḍijjabhaṇḍaṇ³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava siriṃ thenetuṃ, tava san-
 takam⁵ tar' eva hotū⁶ 'ti uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
 „imam kāraṇaṃ Satthu kathessāmiti“ vihāraṃ gantvā Satthāraṃ
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati⁶ aññesaṃ siri aññatra⁷ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantānaṃ yeva⁶ pāda-
 mūlam⁹ gatā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
 patto Takkaśilāyaṃ sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāraṃ¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnaṃ kālakiriyāya saṃviggo nikkhamitvā Hima-
 vāntapadese isipabbajjaṃ patibajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadvase bhikkhaṃ
 caramāno hatthācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihāre ca¹⁵ pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā
 niccaṃ paṭijaggi. Tasmiṃ kāle eko kaṭṭhahārako araññato
 dārūni āharanto velāya nagaraṃ¹⁶ pāpunituṃ nāsakkhi¹⁷, sā-
 yaṃ ekasmiṃ devakule dārūkalāpaṃ ussīsake katvā nipajji.
 Devakule viṣṭatṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 miṃ rukkhe sayiṃsu, tesam uparisayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccaṃ²⁰ pātentō heṭṭhāsayitakukkuṭassa sarire pātesi, „kena
 me sarire vaccaṃ²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kiṃ-
 kāraṇā“ ti ca vutte „anupadhāretvā“²¹ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balaṃ“ 25
 kin te balan“ ti kalahaṃ kariṃsu. Atha heṭṭhāsayitakukkuṭo
 āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pātō va

¹ Bī -ṭhāhi, Bđ -ṭhāti. ² Bīđ add pana. ³ Bī apisaḍḍiya-, Bđ avisaḍḍiya-. ⁴ so Bīđ;
 Ck^s nāmaṃ. ⁵ Ck^s -kā. ⁶ Bīđ add idāneva. ⁷ Bīđ aññattha. ⁸ Bī omits yeva, Bđ
 -naññeva. ⁹ Bīđ -le. ¹⁰ Bīđ kāsika-. ¹¹ Bī sippāni, Bđ sipi añca. ¹² Bīđ -re.
¹³ Bīđ add pañca abhiññā ca aṭha. ¹⁴ Bīđ add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihāre ca,
 Bđ ca ca. ¹⁶ Bīđ -radvāraṃ. ¹⁷ Bīđ na-. ¹⁸ Ck Bīđ viṣa-. ¹⁹ C^s Bīđ bahu.
²⁰ Ck^s -cam. ²¹ Bīđ -remi. ²² Bīđ omit pi. ²³ Bīđ kuddhā kalahaṃ katvā in
 the place of vatvā. ²⁴ Ck^s balanti.

kahāpaṇasahasam labhatīti¹. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsam khādanto¹
 rājā hoti bahimaṃsam khādanto¹ puriso ce² senāpatitṭhānam itthi
 ce³ aggamahesitṭhānam labhati, atthimaṃsam pana me khā-
 5 danto¹ gihī ce bhaṇḍāgārikatṭhānam pabbajito ce rājakulū-
 pakabhāvaṃ labhatīti⁴. Katṭhahārako tesam vacanam sutvā
 „rajje patte sahasena kiccaṃ n' atthīti⁵ saṅikaṃ abhirūhitvā
 uparisayitakukkuṭam gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti⁶ gantvā⁴ vivatadvāren' eva nagaram⁵ pavisitvā
 10 kukkuṭam nittacam katvā udaram sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsam sādhuṃ sampādehīti⁶ pajāpatiyā adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsam ca bhataṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti⁶ tassa
 upanāmesi. „Bhadde, etaṃ maṃsam mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khādītvā ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesī bhavissa-
 15 sīti⁶ taṃ⁶ bhataṃ ca maṃsam ca ādāya Gaṅgātīram⁷ gantvā
 „nahāyītvā bhuñjissāmīti⁶“ bhatabhājanam tīre tṭhetvā na-
 hānatthāya otarīmsu. Tasmim khāṇe vātena khubhitam uda-
 kam āgantvā bhatabhājanam ādāya agamāsi. Taṃ⁹ nadiyā¹⁰
 sotena vuyhamānam heṭṭhānadiyam hatthī¹¹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ etthā“ 'ti¹¹
 pucchi. „Bhattaṃ c' eva¹³ kukkuṭamaṃsam ca sāmīti⁶. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā¹⁴ „yāva mayam āgacchāma tāv'
 imam bhataṃ mā vivarā“ 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhahārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath' eko tassa¹⁵ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayham upatṭhāko hatthitṭhānam na vijahati,
 kadā nu sampattim sampāpunissatīti¹⁶“ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇam nātvā puretaram
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā¹⁷

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Ck^s omīti ce. ³ Ck^s ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Ck^s -ram.
⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñjissāmīti. ⁹ Bīd taṇca. ¹⁰ Ck^s nadī. ¹¹
 Ck^s -īnam, C^s Bīd -ī. ¹² Bī etanti etthakanti, Bī etanti. ¹³ Bīd ca. ¹⁴ Ck^s
 lañchāpetvā, Bīd lañchāpetvā. ¹⁵ Bīd omīti tassa. ¹⁶ Bīd pāpu. ¹⁷ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanam āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisathā“² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahetvā maṃse dīyamāne³ agahetvā „imam maṃsam aham
 vicāremīti“⁴ vatvā „vicārethā bhante“⁵ ti vutte thūlamaṃsādini
 ekekaṃ koṭṭhāsam kāretvā thūlamaṃsam hatthācariyassa dā- 3
 pesi bahimaṃsam tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsam attanā pari-
 bhūñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“⁶ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasim parivāresi. Bārā-
 ṇasirājā hatthācariyam rājavesam gāhāpetvā „hatthim abhirū- 10
 hitvā⁷ yujjhā“⁸ 'ti āṇāpetvā⁹ sayam aññatakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇam ũeva
 mari. So tassa matabhāvam nātvā hatthācariyo bahū⁶ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“⁷ 'ti
 bheriṇ⁷ carāpesi. Balakāyo muhuttan⁸ eva paṭirājānam⁹ jīvi- 15
 takkhamam pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ⁹
 rājānam karomā“¹⁰ 'ti mantayamānā¹⁰ „rājā jīvamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddham katvā rajjam
 gaṇhi, etass⁹ eva rajjam dassamā“¹¹ 'ti taṃ rajjena¹¹ abhisī-
 cimsu, bhariyam assa aggamahesim akamsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako ahosi.

Satthā imam desanam¹² āharitvā abhisambuddho hutvā imā¹²
 dve gāthā abhāsi¹⁴:

1. Yam ussukā saṃgharanti¹⁵ alakkhikā bahum dhanam
 sippavanto asippā ca¹⁶ Lakkhī va¹⁷ tāni bhūñjati. 100. 25
2. Sabbaththa katapuññassa ativ¹⁸ aññe va¹⁸ pāṇino
 uppajjanti bahū⁷ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yam ussukā ti yattha¹⁹ dhanasaṃgharaṇe²⁰ ussukkam āpannā
 chandajāta kicchena bahum²¹ dhanam saṃgharanti²², ye ussukā ti pi pātho ye

¹ C^k -dakena, Bⁱ -dhanena. ² C^k Bⁱd diya-, C^s diyya-. ³ Bⁱd -rūyhitvā. ⁴ Bⁱd
 yujjhāhi. ⁵ Bⁱd pesitvā. ⁶ C^s Bⁱ bahu. ⁷ Bⁱd bheriṇ. ⁸ Bⁱd sāmantarā-. ⁹
 Bⁱd taṃ. ¹⁰ Bⁱd add amhākam. ¹¹ Bⁱd rajjam. ¹² Bⁱd atitām. ¹³ Bⁱd add
 tāva. ¹⁴ Bⁱd āha. ¹⁵ C^s saṃharanti, Bⁱd saṃkharanti. ¹⁶ Bⁱd asippavā. ¹⁷ Bⁱd
 lakkhivā. ¹⁸ C^s Bⁱd aticāññeva. ¹⁹ Bⁱd yam. ²⁰ Bⁱ dhanamsaṃkharāṇe, Bⁱd
 kharake, C^s dhanasaṃha- corr. to -saṃbha-. ²¹ Bⁱ -u, B^d -ū. ²² C^s saṃha-
 corr. to saṃgha-, Bⁱd saṃkha-.

purisā dhanasaṅgharane ¹ ussukā hatthisippādivasena sippavanto ² asippā ca antamaso vetanena ⁴ kamman katvā bahum ⁵ dhanam saṅgharantīti ⁶ attho. lakkhī va ⁷ tāni bhūñjatīti tāni bahum ⁵ dhanam ⁵ vuttāni dhanāni puññavā puriso attano va ⁹ puññaphalam paribhūñjanto kiñci ¹⁰ kamman akatvā ¹¹ 5 paribhūñjati, atīvaññeva ¹² pānino ti atīva aññe yeva ¹³ pānino, evakāro purimapaḍena yojetabbo, sabbath' eva katapuññassa aññe akatapuññe ¹⁴ satte atikkamītvā ti attho, appanāyatanesu pīti api anāyatanesu pi ratanākaresu pi ¹⁵ aratanākaresu pi ¹⁶ ratanāni asuvannāyatanādīsu ¹⁷ suvannādīni ahatthāyanādīsu ¹⁸ hatthiādayo ti saviññānakāvīññānakā ¹⁹ bahū ²⁰ bhogā uppajjanti, 10 tattha muttamaññādīnam ²¹ anākare uppattiyam ²² dutthagāmani-Abhayamahāra- jassa ²³ vatthum kathetabbam.

Satthā pan' ²⁴ imaṃ gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānaṃ puññasadisam aññam āyatanam nāma n'atthi, puññavantaṇam ²⁵ hi anākaresu ²⁶ ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imaṃ dhammaṃ ²⁷ 15 desesi:

Esā devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)
yam yad evābhipatthenti ²⁸ sabbam etena ²⁹ labbhati.
Suvannatā sussaratā susaṅghānasurūpatā ³⁰
adhipaccaparivāro ³¹ sabbam etena labbhati.
20 Padesarajjam issariyam cakkavattisukham ³² pi yam
devarajjam ³² pi ³³ dibbesu sabbam etena labbhati.
Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā rati
yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati ³⁴.
Mittasampadam āgamma ³⁵ yoniso ve ³⁶ payuñjato ³⁷
25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.
Paṭisambhidā vimokho ca yā ca sāvakapāramī
paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.
Evaṃ mahiddhiyā ³⁸ esā yadidaṃ puññasampadā,
tasmā dhīrā pasamsanti pañḍitā katapuññatan ti.

¹ C^s -saṅha- corr. to -saṅgha-, Bⁱ -saṅkha-, B^d -saṅha-. ² B^d add vā ³ B^d asippavā. ⁴ B^d vetta-. ⁵ Bⁱ -u, B^d -ū. ⁶ C^s saṅha- corr. to saṅgha-, B^d saṅkha-. ⁷ B^d lakkhivā. ⁸ B^d -nanti. ⁹ B^d omit va. ¹⁰ C^s kañci. ¹¹ B^d -tvāpi. ¹² B^d aticcaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bⁱ; B^d atī aññe evam. ¹⁴ Bⁱ katapuñña. ¹⁵ B^d omit ratanā - - pi. ¹⁶ B^d omit pi. ¹⁷ C^k -disu. ¹⁸ C^k -disu, Bⁱ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi- ²⁰ C^s B^d bahu-. ²¹ B^d mutta - - dīni. ²² Bⁱ upaṭṭahanti, B^d uppajjanam. ²³ Bⁱ dutthagāmini-. ²⁴ B^d omit pan. ²⁵ B^d -nañ. ²⁶ B^d anāgāre, C^s -resupi. ²⁷ Bⁱ dhamme, B^d dhammadesanam. ²⁸ C^k yam devā-, Bⁱ yam yadāvā-. ²⁹ Bⁱ sabbadānena. ³⁰ B^d -nā-. ³¹ C^s ādhi - - rā. ³² B^d -am. ³³ C^k hi. ³⁴ padese - - - labbhati wanting in Bⁱ. ³⁵ B^d āgama. ³⁶ Bⁱ ye, B^d ce. ³⁷ Bⁱ yayujjanto, B^d payujjako. ³⁸ Bⁱ -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetuṃ kukkuṭā¹ ti ādim āha:

1. Kukkuṭamaṇayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūññalakkhaṇā
uppajjanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.

vatvā⁵ pana jātakāṃ samodhānesi.

5

Tatthā daṇḍo ti āraḅbhikāyaṭṭhīm⁶ vuttaṃ, thiyo ti seṭṭhibhariyam
Puññalakkhaṇadevim, sesam ettha uttānam evā⁷ 'ti.

Jātakāṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpaka-
tāpaso⁷ Sammāsambuddho⁸ ti⁸. Sirijātakāṃ⁹.

5. Maṅṣūkarajāṭaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇam¹⁰ ārabba kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āga-
tam eva, ayam pan' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃ-
ghassa pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne¹⁵
hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā¹⁴
nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayā samaṇassa
Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhīm ekato hutvā samaṇassa
Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpey-
yāmā¹⁶ 'ti. Atha nesam etad ahosi. „Sundariyā saddhīm ekato hutvā²⁰
sakkunissamā¹⁶ 'ti te ekadivasam Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā
vanditvā ṭhitam nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapantī pi paṭivaca-
nam alabhitvā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭṭhit' atthā¹⁸ 'ti pucchi.
„Bhagini¹⁹, samaṇam Gotamam amhe viheṭṭetvā hatalābhasakkāre²⁰
karitvā²¹ vicarantaṃ na passasīti²¹. Sā²² evam āha: „mayā ettha
kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti²¹. „Tvam kho si²² bhagini abhirupā sobhag-
gappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṃ āropetvā mahājanaṃ tava

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -ṭomanīyo. ³ C^o dabbo. ⁴ Ck^o tiyo, Bī^o itthiyo.
⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd āraḅbhikāyaṭṭhīm. ⁷ Ck^o kuḷu-, Bīd^o kuḷu-, Bīd^o add pana
sham eva. ⁸ Ck^o omīti. ⁹ Bīd^o adds catuttham, Bī^o ca vuttaṃ. ¹⁰ Bīd^o -ri-
māgamaṇ. ¹¹ Bī^o hoti, Bīd^o omīti hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd^o maṇi-
khandhajāṭake. ¹⁴ Bīd^o -nakā viya. ¹⁵ Ck^o omīti no. ¹⁶ Bīd^o saṃgaṇhīssamā.
¹⁷ Bīd^o -nnaṃ. ¹⁸ Bīd^o add tumhe. ¹⁹ Bī^o kī bhagīnī, Bīd^o kiṃ pagīnī. ²⁰ Ck^o
-raṇ. ²¹ Bīd^o katvā. ²² Ck^o omīti sā, Bīd^o omīti sā evam āha. ²³ Bīd^o pi.

katham gāhāpetvā hatalābhasakkāraṃ karohīti¹. Sā „sādhū“ ’ti
 sampatiḥchitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavile-
 panakappūrakatukapphalādīni gahetvā sāyaṃ mahājanassa Satthu
 dhammadesanaṃ sutvā nagaraṃ pavisanakāle jetavanābhimukhā²
 5 gacchati. „kahaṃ gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa san-
 tikaṃ³, ahaṃ hi tena⁴ ekagandhakuṭiyāṃ vasāmiti“⁵ vatvā aṇṇa-
 tarasmiṃ tiṭṭhiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ oṭaritvā na-
 garābhimukhā² gacchati. „kiṃ Sundari, kahaṃ gatāsīti“ ca puṭṭhā
 „samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭiyāṃ vasitvā taṃ kile-
 10 saratiyā ramāpetvā āgat’ ambhīti“ vadati. Atha naṃ⁶ katipāhacca-
 yena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā sa-
 maṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe⁷ mālākacavarantare nikkhipitvā
 ethā“ ’ti vadiṃsu. Te tathā akāṃsu. Tato tiṭṭhiyā „Sundariṃ na
 passāmā“ ’ti kolāhalāṃ katvā raṇṇo ārocetvā „kahaṃ vo āsāmkā“
 15 ti vuttā⁸ „ime divase⁹ Jetavanaṃ¹⁰ gatā ti¹¹, tat’ assa pavattim na
 jānāmā“ ’ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā“ ’ti raṇṇā anu-
 nātā attano upaṭṭhāke¹² gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicinantaṃ mālā-
 kacavarantare disvā mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹³ „sa-
 maṇassa Gotamassa sāvakā Satthārā katapāpakammaṃ¹⁴ paṭiḥchā-
 20 dessāmā“ ’ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṃsu“ ’ti
 raṇṇo ārocayiṃsu¹⁵. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṃ āhiṇḍathā“
 ’ti āha. Te nagaravithiṃsu „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ
 kamman“ ’ti ādini virāvitvā¹⁶ puna raṇṇo nivesanadvāraṃ agamiṃsu¹⁷.
 Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasusāne aṭṭakaṃ āropetvā rakkhāpesi.
 25 Sāvattivāsīno tṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha sa-
 maṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ’ti ādini vatvā antonagare¹⁸
 bahinagare¹⁹ upavānaaraṇṇesu bhikkhū akkositvā²⁰ vicaranti. Bhikkhū
 taṃ pavattim Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe²¹ te
 manusse evaṃ paṭiḥodethā²²“ ti

30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
 yo vāpi²³ katvā na karomīti cāha²⁴,

¹ *Bd* add āhaṃsu. ² *Ck* -khi, *Bd* -khaṃ. ³ *Bd* -kanti. ⁴ *Bd* add sad-
 dhiṃ. ⁵ *B* vasissāmāti, *Bd* vasissāmāti. ⁶ so all four MSS. ⁷ *Bd* -tiyāsa-
⁸ *Ck* vuttā. *B* vatva, *Bd* vutte. ⁹ *B* imasmiṃ divase, *Bd* imesu divasesu.
¹⁰ *Bd* -ne. ¹¹ *Bd* vasati. ¹² *Bd* add ca. ¹³ *Bd* add ambho. ¹⁴ *Bd* katan-
¹⁵ *Bd* ārocesuṃ. ¹⁶ *Bd* vacanāni vatvā. ¹⁷ *Bd* āgamaṃsu. ¹⁸ *B* adds ca.
¹⁹ *Bd* add ca. ²⁰ *Bd* akkosanti paribhāsanti. ²¹ *B* adds ti, *Bd* pi. ²² *Bd*
 paṭivādetthā. ²³ *Bd* capi. ²⁴ *Bd* āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti
nihinakammā manujā paratthā ti

imam gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi maritabhāvaṃ jānāthā“¹
'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suram² pi-
vantā³ aññamaññam kalahaṃ karonti, tatth' eko evam āha: „tvam⁴ 5
Sundarim ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
pitvā tato laddhakahāpaṇehi suram² pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti⁴ rāja-
purisā te dhutte gahevā rañño dassesum. Atha ne⁵ rājā „tumhehi
maritā“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Kehi marāpitā“ ti. „Añña-
titthiyehi devā“ 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundarim⁶ ukkhi- 10
pāpetvā gacchatha, tumhe evam vadantā nagaram āhiṇḍatha: 'ayam
Sundari samaṇassa Gotamassa avañṇam āropetukāmehi amhehi marā-
pitā, n'eva Gotamassa⁷ na Gotamasāvakaṇam doso atthi⁸, amhākam⁹
doso“ ti. Te tathā akamsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
purisavadhadāḍḍena¹⁰ palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānam¹¹ sak- 15
kāro mahantataro¹² ahoṣi. Ath' ekadivasam¹³ dhammasabhāyaṃ
katham samuṭṭhāpesum: „āvuso, titthiyā 'Buddhānam kālākabhāvaṃ¹⁴
uppādessāmā' 'ti sayam kālākajātā¹⁵, Buddhānam pana mahantataro¹⁶
lābhasakkāro udapādīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na 20
bhikkhave sakkā Buddhānam saṃkilesam uppādetum, Buddhānam
saṃkiliṭṭhabhāvakaranaṃ nāma jātimaṇiṇo kiliṭṭhabhāvakaranaṃ sadisaṃ,
pubbe 'jātimaṇiṃ kiliṭṭham karissāmā' 'ti vāyamantāpi nāsakkhimsu
kiliṭṭham kātum“ ti vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 25
Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto kāmesu ādīnavam disvā nikkhamitvā Himavanta-
padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tā pasā hutvā panna-
sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ maṇiguhā ahoṣi, tattha timsamattā
sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko siho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ B' -ti. ⁴ B'd ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ B' te, B'd kho. ⁶ B' adde maññe, B'd maññe. ⁷ B'd samaṇassa. ⁸ B'd omī atthi. ⁹ B'd add yeva. ¹⁰ Cks -daḍḍana. ¹¹ B'd -dhassa. ¹² B'd mahantaro lābhasakkāro. ¹³ B'd add bhikkhū. ¹⁴ B' kālaha-, B'd kālaka-. ¹⁵ C' kālaka-, B'd ti yaṃ yaṃ karonti tesaṃ kālākabhāvo jāto. ¹⁶ B'd mahantaro, B' mahanta. ¹⁷ B'd -ppa-. ¹⁸ B'd -lāyam. ¹⁹ B'd tassa a-. ²⁰ B'd vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ sihacchāyaṃ disvā bhītā
utrāsā appamaṃsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippa-
sannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇiṃ saṃkiliṭṭhaṃ
vivaṇṇaṃ karomā“² 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā³ āgantvā taṃ maṇiṃ ghaṃsanti. So sūkaralo-
mehi ghaṭṭiyamāno⁴ vippasannataro ahoṣi. Sūkarā upāyaṃ
apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasāṃ puc-
chissāmā“⁵ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamtivā vanditvā ekamantaṃ
ṭhitā purimā dve gāthā udāharimsu :

- 10 1. Dariyā sattavassāni tiṃsamattā vasāmase,
'hañchema⁶ maṇino ābhaṃ⁷ iti no mantitaṃ⁸ ahu⁹. 103.
2. Yāva yāva¹⁰ nighaṃsāma¹¹ bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṃ tv-eva¹² pucchāma: 'kiṃ kiccaṃ idha mañ-
ñāsīti'. 104.

15 Tattha dariyā ti maṇigubhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti
hanissāma¹², idaṃ ca dāni pucchāma¹³ 'ti idāni mayāṃ kena¹⁴ kāraṇena ayaṃ
maṇi kilesamāno¹⁵ vodāyatīti¹⁶ idaṃ taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha
maññāsīti imasmīṃ atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kiṃ ti maññāsīti¹⁶.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veḷuriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirīṃ hantuṃ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano¹⁸, sirīṃ ti pabhaṃ,
apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā¹⁹ nsetuṃ na sakkā, tumhe pana
imaṃ maṇigubhaṃ pabhāya aññattha gacchathā 'ti.

25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akāmsu. Bodhisatto jhānaṃ
uppādetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
tāpaso²¹ aham evā²² 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²².

¹ B^d add pl. ² B^d pavattetvā. ³ B^d ghaṃsiya-. ⁴ C^k hañchema, C^e hañjema?
B^d haññāma. ⁵ C^k mattitaṃ, Bⁱ mantitaṃ, B^d mantitvaṃ. ⁶ C^e ahū, B^d ahu.
⁷ B^d yāvata. ⁸ B^d maṇi ghaṃsāma. C^k Bⁱ ghāsā. ⁹ B^d idaṃcidāni in the
place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ B^d -yaṃ ¹¹ C^k hañchemā, C^e hañjema? B^d
haññāma. ¹² B^d add mayāṃ pl vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ C^k tena. ¹⁴ B^d
kilesiya-, Bⁱ kiliṣiya-. ¹⁵ B^d -teti. ¹⁶ B^d -sīti ¹⁷ B^d -ṇi. ¹⁸ C^e -no corr.
to -no. ¹⁹ B^d -bhaṃ. ²⁰ B^d dhammade-. ²¹ B^d add pana. ²² B^d maṇi-
ghaṃsajātakaṃ pañcamaṃ.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Sathā Jetavane viharanto
 thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kathesi. Tam Cullanāra-
 dakassapajātaka² āvibhāvissati. Tam pana bhikkhum³ Sathā „sac-
 cam kira tvam⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evam⁷ bhante“
 ti „ko tam ukkaṇṭhāpesīti“⁸ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Sathā
 „esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvam etissā vivāhatthāya¹¹
 āgataparisāya uttaribhaṅgo ahoṣīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atī-
 tam āharī:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Mahālohitoṇo nāma ahoṣi, kaṇṭṭhabhātā pan'
 assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kammaṃ
 karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, tam
 aññam kulam vāresi. Atha nam kulam¹² „vivāhakāle¹³ uttari-
 bhaṅgo¹⁴ bhavissatīti“ Sālūkam nāma sūkaram yāgubhattena
 paṭijaggi, so hetṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasaṃ Cullalo-
 hito² bhātaram āha: „bhātika, mayam imasmiṃ kule kammaṃ
 karoma, amhe nissāya imam kulam jīvati, atha ca pan' ime
 manussā amhākam tiṇapalālamattaṃ¹⁵ denti, imam pana sū-
 karam yāgubhattena posenti, hetṭhāmañce sayāpenti, kin
 nām' esa¹⁶ etesaṃ karissatīti“. Mahālohito „tāta, mā tvam
 etassa yāgubhattam patthayi¹⁷, etissā¹⁸ kumārikāya vivāhadiva-
 sam¹⁹ etam pana uttaribhaṅgam kātukāmā ete maṃsassa²⁰
 thullabhāvakarapaṭṭham posenti, katipāhaccayena tam passa²¹
 hetṭhāmañcato nikkhāmetvā²² vadhitvā khaṇḍākhaṇḍikam
 chinditvā āgantukabhattam kayiramānan“ ti vatvā purimā dve
 gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ B^d add bhikkhum. ² B^d cūla-. ³ B^d add pakkosāpetvā. ⁴ B^d omīti bhik-
 khu. ⁵ B^d add sī. ⁶ B^d pucchi. ⁷ C^k evam. ⁸ C^k -tīti. ⁹ B^d -kāya.
¹⁰ B^d omīti pi. ¹¹ Bⁱ vivāhakāleneva, B^d -kāle. ¹² B^d kule. ¹³ C^k -lo.
¹⁴ Bⁱ -go. ¹⁵ Bⁱ -palāsa-. ¹⁶ C^k kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ C^k
 pattha, Bⁱ paṭṭhāhi. ¹⁸ amhākam tiṇa - - - etissā wanting in B^d. ¹⁹ B^d -so.
²⁰ B^d maṃsa. ²¹ B^d passisāma. ²² Bⁱ nikkhamitvā, B^d niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
appossukko bhusam khāda², etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.

5 Tatrāyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūkara-bhavaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabbhōjanāni bhuñjati, yāni bhuñjtvā na crasse' eva
maraṇaṃ pāpuṇissati, tvaṃ pana appossukko nīrālayo hutvā attano laddhaṃ
idam⁶ palāmissakaṃ⁷ bhusam khāda, etaṃ dīghāyubhāvassa lakkhaṇaṃ saṃ-
jānanaṃ nimittaṃ, idāni katipāhassa' eva so⁸ vevāhikapuriṣo⁹ mahatiyā pari-
10 sāya yutto¹⁰ yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṃ Sālūkaṃ
musalasadisena uttarotṭhena samannāgattā musaluttaraṃ mārituṃ¹¹ sayantaṃ
dakkhasi ti.

Tato katipāhassa' eva vevāhikesu¹² āgatesu¹³ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṅgaṃ¹⁴ akaṃsu. Ubho¹⁵ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁶ disvā „amhākaṃ bhusam eva varan“ ti mantayimsu¹⁷.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ¹⁸ tatiyaṃ gātham āha:
3. Vikantaṃ¹⁹ sūkaraṃ disvā sayantaṃ²⁰ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesuṃ²¹: var' amhākaṃ bhusam ivā 'ti. 108.

Tattha bhusamivā 'ti bhusam eva²² ambākaṃ varaṃ uttaman ti.

20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi)
„Tadā thullakumārikā etarahi thullakumārikā²³, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabhikkhu ahoṣi²⁴, Cullalohito Anando, Mahālohito pana aham evā“
'ti. Sālūkajātakaṃ²⁵.

25 7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Cks -rantāni. ² vadhitvā - - - khāda wanting in B¹. ³ B¹d mussa. ⁴ B¹d
tatthāyaṃ. ⁵ Cks B¹ -rantāni. ⁶ B¹d imaṃ. ⁷ B¹d palāsa-. ⁸ B¹d omit so.
⁹ B¹d vivāhaporiso. ¹⁰ B¹ yuttāyuttaṃ, B¹d yuttattā. ¹¹ so Ck B¹d; C² vārituṃ.
¹² B¹d vivāhe, B¹ vivāhake. ¹³ B¹d āgate ¹⁴ B¹d -gam. ¹⁵ B¹d add te. ¹⁶ B¹d
vipattirū. ¹⁷ B¹d cintayimsu. ¹⁸ Ck -tikam. ¹⁹ so B¹d; B¹ vikanta, Cks vikat-
taṃ. ²⁰ Cks sayam. ²¹ B¹d -vāvicint-. ²² B¹d idha. ²³ B¹d add ahoṣi. ²⁴
B¹d omit ahoṣi. ²⁵ B¹ adds chaṭṭamaṃ, B¹d chaṭṭam.

saddhivihāriko theram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „lābhuppattiṭṭipadāṃ me bhante kathetha¹, kim karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuh’ aṅgehi samannā-gatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hirim² bhinditvā sāmāññaṃ pahāya anumattan³ eva ummattena viya bhavitabbaṃ, 5
pisuṇā vācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṃ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabbaṃ“ ti imam³ lābhuppattiṭṭipadāṃ kathesi. So taṃ ṭṭipadāṃ garahitvā utthāya pakkanto. Thero Satthāraṃ upasamkamitvā⁴ taṃ pavattim ācikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān’ eva lābhaṃ garahi⁵ pubbe pi garahi⁶ yevā“ ’ti vatvā therena 10
yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ⁷ atthārasannaṃ⁸ sippānaṃ pariyoṣānaṃ⁹ patvā disāpāṃmokkhācariyo¹⁰ hutvā pañcamāṇava- 15
kasatāni sippaṃ vācesi. Tat’ eko māṇavo silācārasampanno ekadivasaṃ ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattānaṃ lābho uppajjati“ lābhapaṭṭipadāṃ¹¹ pucchi. Ācariyo „tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi¹² kāraṇehi lābho uppajjati“
vatvā pathamaṃ gātham āha: 20

1. Nānummatto nāpisuṇo nānaṭo nākutūhalo
mūlhesu labhate lābhaṃ, esā te anusāsanāti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā um-mattako nāma itthipuriāḍārake disvā tesāṃ vatthālaṃkāradīni vīlumpati tato tato macchamaṃsapūvādīni balakkārena gaheṭvā khādāti evaṃ¹³ evaṃ yo¹⁴ gihbhūto 25
ajjhatabhiddhāsamuṭṭhānaṃ hirottappaṃ pahāya kusalākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībhūto pariyaḍinnacitto¹⁵ kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasikakammaṇi karoti, pabbajito pi hirottappaṃ¹⁶ pahāya kusa-lākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto Satthāra paññattaṃ sikkhāpadaṃ maddanto lobhena abhībhūto pariyaḍinnacitto¹⁵ cīvarādīmtaṃ nissāya attano 30
sāmāññaṃ vījahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti veḷudānādīni nissāya jīvikaṃ¹⁷ kappeti¹⁸, yaṃ anummatto pi ummattasadiṣṭā ummatto

¹ Bī kathēhiti. ² C^k hiraṃ, Bīd hiriottappaṃ. ³ Bīd idān. ⁴ Bīd add van-ditvā. ⁵ Bīd -hati. ⁶ Bīd pubbe peṣā garahati. ⁷ Bīd add ca. ⁸ Bīd -sānañca. ⁹ Bīd nipphattipari-. ¹⁰ C^k Bī -kkho āc-, Bī -kkhā āc-. ¹¹ Bīd lābhuppatti-ṭṭipā-. ¹² C^k Bī -uhi. ¹³ Bīd omīti evaṃ. ¹⁴ Bīd omīti yo. ¹⁵ C^k -diṇṇa-, C^k -dīna- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ C^k hīriot-. ¹⁷ Bīd -taṃ. ¹⁸ C^k -si.

nāma, evarūpassa khippaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajji
 kukkuccako esa mūlhesu² apanditesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasamā lā-
 bhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵
 pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññam upasamharati so
 5 aññesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi nam⁶ ayaṃ ambesu sas-
 neho ti⁷ uce thāne thapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhin-
 deyyā ti bhayena dātubhaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati,
 yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸. evam attho vedītabbo, nā-
 naṭo ti lābhaṃ uppādentena naṭena viya bhavitabbaṃ, yathā naṭo hīrotappam⁹
 10 pahāya uaccagītavādītehi kilāṃ katvā dhanam samharati evam eva lābhatthikena
 hīrotappam⁹ bhinditvā itthipurisadārakānam¹⁰ soṇḍasaḥāyena viya hutvā nā-
 nappakāram keḷim karontena vicaritabbaṃ, yo evaṃ anaṭo so mūlhesu lābhaṃ
 na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakīṇṇavāco, rājāno hi amacca-
 parivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārito ghaṃam viluttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhaṃsitā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kammaṃ ti¹¹ tattha
 sesesu¹² akathentesu yeva utṭbahitvā asuko ca¹³ asuko ca nāmā 'ti vadati¹⁴,
 ayaṃ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā¹⁵ nisedhetvā
 imaṃ nissāya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi
 janā ayaṃ no rājapurisehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ kathyeyā¹⁹ ti bha-
 20 yena tassa' eva dhanam denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana aku-
 tūhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esā te anusāsaniṭi esā amhākaṃ
 santikā tuyhaṃ lābhānusatthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.

3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje

esā va jīvikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.

gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttīti yā jīvitavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhana-
 garahādīni²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ Bīd anummatto in the place of na u. ² Bīd anumūlesu, Bīd amūlhosu. ³ Bīd pa-. ⁴ Bīd etthāpi. ⁵ Bīd add pana. ⁶ Bīd taṃ, C^k omits pi nam. ⁷ Bīd hoti, Bīd hotīti. ⁸ Bīd labhate lābhan ti. ⁹ Bīd hīrot-. ¹⁰ Bīd -dārikadārakānaṃ, Bīd -dārikadārikānaṃ. ¹¹ Bīd adds vutte. ¹² C^k sese. ¹³ C^s omits ca. ¹⁴ manusso - - - vadati wanting in Bī. ¹⁵ Bīd -setvā. ¹⁶ C^k rājapariyesati, C^s rājāparisesati, Bī rājāpurisehi, Bī rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ Bīd -tta. ¹⁸ Bīd viyu-. ¹⁹ Bī -yyāsi. ²⁰ C^k tasseva pavadanti, C^s tasseva vadenti. ²¹ Bīd lābhādīsu anu-. ²² Bīd -cariyāya. ²³ C^k Bī gātha-. ²⁴ Bīd attano vi-. ²⁵ C^k -yaṃ. ²⁶ C^k cā. ²⁷ Bīd add vinipātakiriyāya. Bīd ca bandhana-. ²⁸ so C^k Bī attāni, Bīd attā.

dhanalābhañ ca sabbañ dhir athu nīdāmi garahāmīti¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanāñ gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyañ⁴ careyya, kīmkāraṇā: esā va jīvikā seyyā yā cādhammeṇa⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jīvikapariyesanā⁷ tato esā pattatthassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā sataguṇena saḥassaguṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya guṇaṃ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjañ pabbajitvā dhammena bhikkhañ pariyesanto samāpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano aho- 10 si.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarahikabhikkhu¹⁰ aho- si, ācariyo pana aham evā¹¹ 'ti. Lābhagara- 11 hajatākaṃ¹¹.

8. Macchuddānajatāka.

Agghanti macchā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto 15 ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Vatthum hetthā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kuṭumbikakule¹² nibbattitvā viññūtaṃ patto¹³ kuṭumbaṃ saṅthapesi. Kaniṭṭhabhātaro¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasaṃ „pitu santakaṃ vohāraṃ sādheśamā¹⁶“ 'ti ekaṃ gāmaṃ gantvā kahāpaṇa-saḥassaṃ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṃ paṭimānento¹⁷ puṭabhattaṃ bhujjimsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānaṃ datvā nadīdevatāya paṭṭim adāsi, devatā paṭṭim 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yaseṇa vaḍḍhitvā attano yasa-vaḍḍhiṃ¹⁹ āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ aññāsi. Bodhisatto pi

1 Bīd -mi. 2 Bīd eten. 3 Bī anāgāho, Bī anāgeho 4 Ck adhammañ, Bīd -yañ.
5 Ck ca adh-. 6 Bī esanā, Bī esana. 7 Ck -kañ-, Ck -ka corr. to kañ, Bī -ta-, Bī -tañ-. 8 Ck pattu-, Ck pattā corr. to patta-. 9 Bīd abhiññāsama-
10 Ck -hita-, Bīd -garahabhi-. 11 Ck -garukajā-, Bī -gahejā-. Bīd add sattamañ.
12 Bīd kuṭumbiya-. 13 Bīd -tappatto. 14 Bī -bhā, Bī -bhātā. 15 Bīd pitari -
te. 16 Bīd karissamā. 17 so Ck; Bīd paṭimānento. 18 Bīd omit ca. 19 Bī -vutti, Bīd -vaḍḍhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgam² pattharivā nipanno niddam³ okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 paṇe Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo⁴ tāya
 kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekam⁵ sakkharābhaṇḍikam⁶ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesam⁷ nāvaṃ abhirūhivā
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁸ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁹ „sakkhara-
 bhaṇḍikam¹⁰ uduke khipissāmiti“ sahasabhaṇḍikam¹¹ khipitvā
 „bhātika sahasabhaṇḍikā uduke patitā, kin ti karomā“¹² 'ti
 āha. „Uduke patitāya kim karissāma, mā cintayīti“¹³ nadi-
 10 devatā cintesi „ahaṃ iminā dinnam¹⁴ pattim¹⁵ anumoditvā dib-
 bayasena vadḍhitā¹⁶, etassa santakam¹⁷ rakkhissāmiti“ attano
 ānubhāvena tam¹⁸ bhaṇḍikam¹⁹ ekam²⁰ mahāmuḍḍham²¹ maccham²²
 gilāpetvā sayam²³ ārakkham²⁴ gaṇhi. So pi kho coro geham²⁵
 gantvā „bhātā me vaṇcīti“²⁶ ti bhaṇḍikam²⁷ mocento sakkharā²⁸
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭṭaniṃ²⁹ upagūhitvā³⁰
 nipajji. Tadā kevattā maccham³¹ gahaṇatthāya jāle³² khipimsu.
 So maccho devatānubhāvena jālam³³ pāvisi. Kevattā tam³⁴ ga-
 hetvā³⁵ vikkiṇitum³⁶ nagaram³⁷ pavittā. Manussā mahāmaccham³⁸
 disvā mūlam³⁹ pucchanti. Kevattā „kahāpaṇasahassaṃ ca satta“⁴⁰
 20 māsake datvā gaṇhathā⁴¹ ti vadanti. Manussā „sahasaggha-
 ṇakamaccho⁴² pi no diṭṭho“⁴³ ti parihāsam⁴⁴ karonti. Kevattā
 maccham⁴⁵ gahetvā Bodhisattassa gharadvāram⁴⁶ gantvā „imam⁴⁷
 maccham⁴⁸ gaṇhathā“⁴⁹ 'ti āhaṃsu. „Kim assa mūlan“⁵⁰ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“⁵¹ 'ti. „Aññesam⁵² dadamānā
 25 katham⁵³ dethā“⁵⁴ ti. Aññesam⁵⁵ sahasena ca satta⁵⁶ ca māsa-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“⁵⁷ 'ti.
 So tesam⁵⁸ satta māsake datvā maccham⁵⁹ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchim⁶⁰ phālayamānā⁶¹ sahasabhaṇḍikam⁶² disvā

¹ C^o vālu-, Bⁱ vālikāyam, B^d vālukāyam. ² B^d -ma. ³ B^d -ra-. ⁴ Bⁱ -jho-, B^d -jjhe-. ⁵ C^o koṭṭhetvā corr. to koṭṭhe-, B^d khobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍikam - - - cintayiti wanting in Bⁱ. ⁷ B^d -itvā. ⁸ B^d -ram. ⁹ Bⁱ attani, B^d aṭṭani. ¹⁰ B^d -guyhi-. ¹¹ Bⁱ macchā, B^d maccha. ¹² B^d -lam. ¹³ C^o omits gahetvā. ¹⁴ B^d add ca. ¹⁵ B^d agghanti. ¹⁶ C^o -naka-, B^d -niko-. ¹⁷ Bⁱ phāletvā, B^d phalyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ oloketvā attano lañ-
 cham¹ disvā sakabhāvaṃ² ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṃ
 maccham aññesaṃ dadamānā sahasseṇa c'eva sattahi ca³ mā-
 sakehi, denti amhe pana datvā sahasassa⁴ amhakaṃ santa-
 kattā satt'eva māsake gaheṭvā adamsu, idaṃ antaraṃ ajā- 5
 nantaṃ na sakkā kañci⁵ saddahāpetun“ ti cintetvā paṭhamaṃ
 gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṃ sahasaṃ,
 na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
 mayhaṃ ca assū⁷ idha satta māsā, 10
 aham pi taṃ macchuddānaṃ⁸ kiṇeyyan ti. 112.

Tattha adhikaṃ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṃ sahasaṃ
 agghatīti vadanti⁹, na so atthi yo imaṃ saddaheyyā ti so puriso n'atthi¹⁰
 yo imaṃ kāraṇaṃ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ
 vā¹¹ macchā agghantīti yo imaṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi 15
 na gahitā ti pi¹² attho, mayhaṃ ca assū 'ti mayhaṃ pana¹³ sattamāsakā
 ahesuṃ, macchuddānaṃ¹⁴ ti macchavaggaṃ¹⁵, tena hi macchena saddhīṃ
 aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁶ sakalam pi macchuddānaṃ¹⁷ sandhāy'
 etaṃ vuttaṃ, kiṇeyyan ti kiṇissaṃ¹⁸, satt'eva māsake datvā ekamacchamattaṃ¹⁹
 gaṇhiṃ ti attho. 20

Evaṃ ca pana vatvā idaṃ²⁰ cintesi²¹: „kin nu kho nissāya
 mayā ete kahāpanā²² laddhā“ ti. Tasmīṃ khane nadīdevatā
 ākāse adissanānarūpā²³ ṭhatvā „ahaṃ Gaṅgādevatā, tayā
 macchānaṃ atirekabhattaṃ datvā mayhaṃ patti²⁴ dinnā, tenā-
 haṃ tava saṅgahaṃ rakkhanti²⁵ āgatā²⁶“ ti dipayamānā 25

2. Macchānaṃ bhojanaṃ datvā mama dakkhiṇaṃ ādisi²⁷,
 taṃ dakkhiṇaṃ sarantiyā kataṃ apacitīṃ tayā ti 113.
 gātham āha.

¹ C^o lañjaṃ? B^d lañcanaṃ. ² B^d sakasantakabhā-. ³ Bⁱ omite ca. ⁴ Bⁱ
 -ssāya, B^d -ssaṃ. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^k B^d imaṃ. ⁷ C^k B^d assu. ⁸ B^d mac-
 chādānaṃ. ⁹ B^d -tīti. ¹⁰ B^d na atthi. ¹¹ B^d omit vā. ¹² B^d omit pi. ¹³
 B^d panassa. ¹⁴ B^d macchādānaṃ ¹⁵ C^k -ggā. ¹⁶ B^d bandhanāmaṃ. ¹⁷ B^d
 sakalamacchādānaṃ ¹⁸ C^k kiṇissa, B^d kiñi. ¹⁹ B^d etthakaṃ macchavaggaṃ.
²⁰ B^d imaṃ. ²¹ Bⁱ mantesi. ²² C^k Bⁱ -ne, C^o -ne corr. to -ne, B^d -ne. ²³
 C^k -rūpeṇa, B^d dīssamānarūpā ²⁴ C^k pattiṃ. ²⁵ all four MSS. -ti. ²⁶ C^k
 -tiyā āsatā. ²⁷ B^d ādisi.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ thāne pattidānaṃ dakkhiṇā¹ nāma jātaṃ, kataṃ apacittiṃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ kataapacittiṃ² sarantiyā³ idaṃ⁴ tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶
5 kūṭakammaṃ sabbaṃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussan-
tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana
tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam te āharitvā adāsīṃ, idaṃ¹⁰
tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṃ tvaṃ nēva gaṇhāhīti¹¹“
vatvā tatiyaṃ gātham āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi taṃ devatā pūjayanti
yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke
vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ
rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpaṇe na¹⁹ dātukamā²⁰
evam āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun“ ti²¹ tassa
20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahaṃ evā“ ti.
Macchuddānajatakaṃ²².

25

9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā²⁴ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābhaṃ ārabha ka-
thesi. Vatthum Ekādasanipāte Juṇhajātake āvibhavissati.

¹ Bā - nama. ² taṃ dakkhiṇaṃ - - - apicittiṃ wanting in Bī. ³ Bīd add mayā.
⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bīd add ca. ⁶ Bī kaṭa, Bā kata. ⁷ Bīd idāni. ⁸ Ck vaḍḍhiṃ,
Bīd vaḍḍhi. ⁹ Bīd nassāti. ¹⁰ Bīd imaṃ. ¹¹ Bīd gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni,
Bī pati. ¹³ Ck -yi, Bā -si, Bī bhavañcayī. ¹⁴ Bīd dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶
Bīd vaḍḍhi. ¹⁷ Ck pan. ¹⁸ Ck -bhi-, Bīd -dubbhi-. ¹⁹ Bā -naṃ. ²⁰ Bā
adā-. ²¹ taṃ puggalaṃ - - - kātun ti wanting in Bī. ²² Bīd dhammadesanaṃ.
²³ Bīd macchadāna-, and ād aṭṭhamaṃ. ²⁴ Bīd nānacchandā.

Atīte pana Bodhisatto Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe
 rajjaṃ kārente tassa aggamaheṣiyā kucchinhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkasilāyaṃ ippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa thānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasaṃ 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam enaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭe⁴ādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṃ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sāṭakaṃ gahetvā ghaṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsentā⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmiṃ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 thito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ nītvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayya“ 'ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 amhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kin te rañño 15
 santike pavattiyā⁹, brāhmaṇā jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha man“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇena vissajjesuṃ. So tesāṃ va-
 sanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ 'ti
 pucchi. „Āma devā“ 'ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ 'ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ 'ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattim te

¹ Bīd sabbasi-. ² Bīd jara-. ³ Cks suraṃ. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck Bīd -to.
⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck āgantvā corr. to āgatā, Bī gantvā, Bīd āgato.
⁹ Cks -yāsā, Bī pattiya, Bīd pattayasā. ¹⁰ Cks sāmī, Bīd sāmīti. ¹¹ Bīd -manā.
¹² Bī -te. ¹³ Bīd atha porāṇakaparohito brā-. ¹⁴ C' amutto. ¹⁵ Bī adds tam
 pi gehaṃ sallakkhetvā, Bīd tassa gehaṃ s. ¹⁶ Cks -ruhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ C'
 -ṇaṃ, Bīd kiṃ sobhanaṃti, omitting asobhanan ti. ¹⁸ Ck -no, C' -ṇo, Bīd -ṇaṃ.
¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porāṇakapa-

nakkhattam diṭṭhan“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Atthi koci gāho“ ti. „Āma mahārāja, aḷḷarattim tumhe anittavasam gantvā muhuttan' eva muttā“ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban“ ti sesabrāhmaṇe nikkadḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paeano 'smi, te varaṃ gaṇhā“ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhim mantevā gaṇhissāmiti“. „Gaccha mantevā eḷhiti“. So gantvā brāhmaṇiṃ ca puttaṃ ca sunisaṃ ca dāsīṃ ca pakkosivā³ „rājā me varaṃ deti“, kim gaṇhāmīti“ pucchi. Brāhmaṇi „mayham dhenusataṃ ānehīti“
 10 āha. Putto chattamaṇavo nāma „mayham kumudavaṇṇehi³ sindhavehi yuttaṃ ājaññarathan“ ti. Sunisā „mayham maṇi-kuṇḍalam ādim⁶ katvā sabbālamkāraṃ“ ti. Puṇṇā nāma dāsī „mayham' udukkhalamusalaṃ c' eva suppaṃ cā“ 'ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṃ gaḥetukāmo rañño santikaṃ gantvā
 15 „kim brāhmaṇa pucchito te dāro“ ti. „Puṭṭho⁹ āma mahārāja¹⁰, pucchitā¹¹ na pan' ekacchandā¹²“ ti vatvā paṭhamam gāthadvayaṃ¹³ āha:

1. Nānacchandā¹⁴ mahārāja ekāgāre vasāmase,
 aham gāmavaraṃ icche, brāhmaṇi ca gavaṃ satam, 115,
- 20 2. Chatto¹⁵ ca ājaññaratham, kaññā ca maṇikuṇḍalam,
 yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalam abhikaṃkhatī¹⁶. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ satan ti rohiṇinam¹⁷ guṇṇam¹⁸ satam, kaññā ti sunisā, yā esā ti yā esā ambākaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsī esā jammikā lāmikā suppaṃsalehi saddhim udukkhalam abhikaṃkhatī¹⁹
 25 icchatīti²⁰.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitam dethā“ 'ti āṇāpento

¹ B^d viggaho-. ² B^d -hāhi. ³ B^d -sāpetvā. ⁴ B^d dadāti. ⁵ B^d adda catuhi.
⁶ B^d ādi. ⁷ dhenusataṃ - - - dāsī mayham wanting in Bⁱ. ⁸ B^d pucchitā te puttadārā, Bⁱ te puttadāro puṭṭho. ⁹ Bⁱ omits puṭṭho. ¹⁰ B^d devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bⁱ -te, C^{ks} -to. ¹² B^d anekacchandā in the place of napaneka-. ¹³ C^{ks} gātham. ¹⁴ C^{ks} nānācch-, B^d nānācch-. ¹⁵ B^d putto. ¹⁶ C^{ks} -khatī. ¹⁷ Bⁱ dhenuna, B^d khira. ¹⁸ Bⁱ guṇa, B^d gunnam. ¹⁹ B^d -tīti.
²⁰ B^d -ati.

3. Brāhmaṇassa gāmavaraṃ detha brāhmaṇiyā gavaṃ sataṃ
 Chattassa ājaññarathaṃ¹ kaññāya maṇikuṇḍalaṃ,
 yaṃ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammiṃ paṭipādetha udukkhalaṃ
 ti 117.

gātham āha.

Tattha yañcetan ti yaṃ² etaṃ Puṇṇikaṃ ti vadati taṃ jammiṃ udukkhalaṃ paṭipādetha sampañcchādethā ti.

Iti rājā yaṃ³ brāhmaṇena patthitaṃ⁴ taṃ ca aññaṃ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā“⁵ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
 tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakaṃ⁸.

10. Silavīmaṃsajātaka.

15

Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ silavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Vatthum pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Silavīmaṃsajātaka vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente tassa 20
 purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti“ heraññakaphalakato⁹
 dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
 coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayimsu. So antarāmagge
 ahiguṇḍike sappamā kilāpente¹⁰ addasa. Atha naṃ rājā disvā
 „kiss' evarūpam¹⁰ akāsīti“¹¹ pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ 25
 vīmaṃsitukāmatāyā“¹¹ ti vatvā¹¹

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaraṃ,
 passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Ck -ssajāñña-, Bīd puttassa aja-. ² Bīd add ca ³ Bīd omitt yaṃ. ⁴ Ck patitāṃ, C² patthī, B¹ patī, B² patti. ⁵ Bīd -jjāhi. ⁶ Bīd dhammade-. ⁷ Ck nānācch-, B¹ nāch-, B² nānāch-, Bīd add navamaṃ. 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265. ⁸ Bīd hi-, B¹ hiraññapa-. ⁹ B¹ kilāyante, B² kilayante. ¹⁰ Bīd rājā kasmā evarūpam. ¹¹ Bīd add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādissam loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.
3. Nātināṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āhaṃ.

Tattha sīlan ti ācāro kirā 'ti anussavatto nipāto, kalyāṇan ti sobha-
ṇam³, sīlaṃ kira⁴ kalyāṇan ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā 'ti attānam
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭheti parena pana⁵ na viheṭhiyati,
samādissan ti sāmādiyāmi⁶, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayan ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampatleccitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhādānaṃ paṭipattiṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmi⁶ attho, virocātīti pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evaṃ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavāṇaṃ pakāseṇo rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnāṃ ca bahudhanaṃ⁷ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraññi-
kato⁸ kahāpaṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmīṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ⁹ lāmakhabhāvo sīlass' eva ca¹⁰ jeṭṭhakabhāvo
20 ñāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjāṃ me¹¹ anujānāhīti¹² anu-
jānāpetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹³ nib-
battetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanam¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
95 sīlavīmaṃsako purohitabrāhmaṇo¹⁵ ahaṃ evā¹⁶ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakam¹⁶. Abbhantaravaggo catuttho¹⁷.

¹ Ck -vatti, Bⁱ -vutthi. ² Bⁱd omīti āha. ³ Ck -nam. ⁴ Bⁱd kīreva. ⁵ Bⁱd
parehi pi. ⁶ Bⁱd -da-. ⁷ C^e bahuṃ-. ⁸ Bⁱd hirañña, halakato. ⁹ Bⁱd jātikula-
gotta-. ¹⁰ Bⁱd omīti ca. ¹¹ Bⁱd me pabbajjāṃ. ¹² Bⁱd abhiññā ca. ¹³ Bⁱd
add ca. ¹⁴ Bⁱd dhammade-. ¹⁵ Bⁱd -to-, and add pana. ¹⁶ Bⁱd add dasamaṃ.
¹⁷ Bⁱd add tassuddānam: abbhantaraseyyakaṇca vaḍḍhakī sīrijātakam maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraḥa macchadānaṃ nānāchaudam sīlavīmaṃsakaṃ abbhān-
taravaggo ti vuccati.

5. KUMBHA VAGGA.

1. Bhadragehatajataka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṃ ārabha kathesi. So kira mātāpitunnaṃ santakā¹ cattālisahiraññaakoṭiyo pānavyasanena² nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṣṣaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasātake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gahetvā⁷ nīharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṃ⁸ nissāya kālam akāsi. Tam enaṃ kaḍḍhetvā⁹ bahi chaḍḍesum¹⁰. Anāthapiṇḍiko vihāraṃ gantvā sabbaṃ taṃ bhāgineyyassa pavattim Tathāgatassa ārocesi. Satthā¹¹ „tvam etaṃ¹² kathaṃ santappessasi yam ahaṃ pubbe sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā¹³ santappetum nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇāsīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālisakoṭidhanaṃ ahoṣi. Putto paṇ' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādāni puññāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto viṭhiṃ āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ kāretvā mahājanaparivuto nisīditvā suraṃ¹⁸ pātum ārabhi. So laṅghanaḍḍhavanagītanaccādīni¹⁹ karontāpaṃ sahaṣṣaṃ²⁰ dadamaṇo itthiṣoṇḍasurāsoṇḍamaṃsasoṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvam²¹ gītaṃ tvam²² naccaṃ tvam²³ vāditaṃ“ ti samajjatthiko²⁴ pamatto²⁵ hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālisakoṭidhanaṃ²⁶ upabhoga-

1 Ck^o -kā. 2 Ck^o paṇa-. Bⁱ piṇḍiya-, B^d pānabyā-. 3 B^d āg-. 4 B^d punassa.

5 B^d punāgataṃ. 6 B^d -yaṃ, Ck^o jivā 7 B^d gāhāpetvā 8 C^o -kuḍḍhaṃ?

Bⁱ -kuṭṭaṃ, B^d -kuṭṭaṃ. 9 Bⁱ -itvā, B^d ākaḍḍhitvā. 10 Bⁱ chaṭe-, B^d chaṭṭe-.

11 Bⁱ adds kira, B^d kiṃ 12 C^o ekaṃ. 13 Bⁱ adds pavī, B^d pi. 14 Ck^o nibbatti.

15 B^d add paṇa 16 B^d kālaṅka-. 17 so Ck^o; C^o avāritvā, Bⁱ vitṭi vicāritvā.

B^d viṭhiyaṃ otāritvā. 18 Ck^o surā. 19 in the place of gīta, B^d has ābharāṇa,

Bⁱ suraṇa. 20 B^d repeat sahaṣṣaṃ. 21 B^d kva. 22 B^d kva. 23 Ck^o Bⁱ

samajji-. 24 B^d vasamitto. 25 Ck^o satāsīlkoṭi-, C^o sattāsīl-.

paribhogūpakaranāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
 nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ nātvā
 puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
 yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
 5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
 hīti“ ovaditvā⁶ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pivanto
 vicari⁸. Ath' ekadivasam matto tam kumbham ākāse khīpitvā⁹
 paṭicchanto¹⁰ ekavāraṃ virajjhi¹¹. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
 bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
 10 kapālahattho bhikkham caranto parakuḍḍam¹² nissāya kā-
 lam akāsi.

Satthā imam atītam āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbham kuṭam¹³ laddhāna dhuttako
 yāva so¹⁴ anupāleti tāva so sukham edhati. 121.
- 15 2. Yādā matto ca ditto¹⁵ ca pamādā kumbham abbhidā
 tadā¹⁶ naggo ca pottho¹⁷ ca pacchā bālo vihaṇāti. 122.
- a. Evam eva yo dhānaṃ laddhā amatto¹⁸ paribhūjati
 pacchā tappati¹⁹ dummedho kuṭam²⁰ bhinno²¹ va dhuttako ti 123.
 imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samattham kum-
 bham, kuṭam²⁰ ti kumbhavevacanaṃ, yāvā²² 'ti yattakam kālam, anupāletitī-
 yo koci evarūpaṃ labhītvā yāva rakkhati tāva so sukham edhatīti attho,
 matto ca ditto¹⁵ cā 'ti surāmadena matto dappena ditto¹⁵, pamādā kum-
 bham abbhidā ti pamādena kumbham bhīndi²³, naggo ca pottho¹⁶ cā 'ti
 25 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁵ pottho, evamevā 'ti evam evam²⁶,
 amatto¹⁸ ti appamānena²⁶, tappatīti socati.

„Tadā bhadrageṭṭhābhedaḍḍako²⁸ dhutto seṭṭhibhāgīneyyo ahoṣi.
 Sakko pana aham evā²⁹ 'ti. Bhadrageṭṭhājātakam³⁰“.

¹ Ck -gapakāra-, Bđ -gagūpakara-, Bf -gupakaranādini. ² Bf vi, Bđ pi. ³ C^o -jjento. ⁴ Bđ -na āg-. ⁵ Ck yathā, Bđ yathā ayam, Bf omṭa yathā. ⁶ Bđ ovādetvā. ⁷ Bđ add suram. ⁸ Bđ -rati. ⁹ C^o repeats khīpitvā. ¹⁰ Bđ sampa-
¹¹ Ck Bf -rajji. ¹² Bf -kuṭam, Bđ -kuṭam. ¹³ C^o kū-. ¹⁴ Rđ nam. ¹⁵ Bđ ritto. ¹⁶ C^o tato. ¹⁷ Bđ pottho. ¹⁸ Bđ pamatto ¹⁹ Ck^o tapati. ²⁰ C^o kū-
²¹ so Ck^o; Bf bhītvā, Bđ phidā. ²² Bđ yāvan. ²³ Ck^o bhijji. ²⁴ Bđ pottho, Bf hehā. ²⁵ C^o nivattattā corr. to -vatthattā ²⁶ Bđ eva. ²⁷ Ck^o -ttā, Bđ pamatto. ²⁸ Ck -nena, C^o -nena corr. to -nena, Bđ pamādena. ²⁹ Bf surageṭṭha-
³⁰ Bf surageṭṭha-, Bđ add pathamaṃ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassaṃ mahārājā 'ti. - Idam Sathā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasaṃ¹ navaghatamissakam² sālibhattam ārabba kthesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Abbhantarajātaka³ vatthusadisam eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero tam āsanāsālāya nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanam gantvā rohitamaccharasaṃ⁵ navasappimissakam sālibhattam āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ¹⁰ bhattam adāsi. Ath' ekadivasaṃ⁶ dhammasabhāyamaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁷ evarūpena nāma bhojana santappesiti“. Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamātāya paṭṭhitam deti, pubbe¹⁵ pi adāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyam nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahoṣi, aggamahesī pana⁸ Suphassā⁹ nāma kākī ahoṣi, senāpati Sumukho²⁰ nāma. So asītikākasahashehi¹⁰ parivuto Bārāṇasiṃ upanissāya vasi. So ekadivasaṃ Suphassaṃ⁹ ādāya gocaraṃ pariyesa-māno¹¹ Bārāṇasīrañño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rañño nānāmacchamaṃsavikatiparivārabhojanam¹² sampādetvā thokam bhājanāni vivaritvā usumam palāpento aṭṭhāsi. Su²⁵phassa¹³ macchamaṃsagandham¹⁴ ghāyitvā rājabhojanam bhuñ-jitukāmā hutvā tam divasaṃ akathetvā¹⁵ dutiyadivase „ehi bhaddo gocarāya gamissāmā“ ti vuttā¹⁶ „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthīti“ vatvā „kīdiso¹⁷ dohaḷo“ ti vutte „Bārāṇasīrañño bhojanam bhuñjitukām' amhi¹⁸, na kho pana³⁰

¹ Bīd dinnam, C^s -sa. ² C^k -sata-, Bīd navasappimī-. ³ Bīd kathitam-, Bīd -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamaṃsarasaṃ. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd panassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bīd -yesanto. ¹² C^s -paribhojanam, Bīd -paṇitabbo-. ¹³ C^k Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd maṃsamaccha-. ¹⁵ Bīd adde va. ¹⁶ Bīd vutte. ¹⁷ Bīd kīm. ¹⁸ Bīd -momhi, Bīd -māmi.

sakkā mayā taṃ laddhuṃ, tasmā jīvitam pariccajissāmi devā“
 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
 „kiṃ mahārāja anattamano sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
 ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārājā“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattam āharissamā“
 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇam ka-
 thetvā „etha bhattam āharissamā“ 'ti kākehi saddhiṃ Bārā-
 ṇasim¹ pavisitvā mahānasassāvidūre² kāke vagge vagge katvā
 tasmiṃ tasmiṃ thāne ārakkhatthāya³ thapetvā sayam atthahi
 10 kākayodhehi⁴ saddhiṃ mahānasacchadane nisīdi. Rañño
 bhattaharaṇakālaṃ ullokayamāno⁵ te ca kāke āha: „ahaṃ rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pāteṣāmi, bhājanesu⁶ patitesu
 mayhaṃ jīvitam n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūram
 bhattam cattāro macchamamsaṃ gahetvā⁷ sapajāpatikaṃ kākā-
 15 rājam⁸ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti'⁹ vutte¹⁰ 'pacchato ehīti'¹¹
 vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatim sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇam¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānam saññaṃ datvā sayam uppa-
 titvā bhatahārakassa¹⁶ ure nisīditvā nakhapañjarena¹⁷ pahari-
 20 tvā kaṇayaggavaṇṇena¹⁸ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhiantvā¹⁹
 utthāya dvīhi pādehi²⁰ mukham assa pidahi. Rājā mahātale
 caṃkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyam
 disvā bhatahārakassa²¹ saddam datvā „bho bhatahāra“²², bhā-
 janāni²³ chaḍḍetvā²⁴ kākam eva gaṇhā²⁵“ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaḍḍetvā²⁴ kākam dalhaṃ gaṇhi. Rājā pana²⁶ „ito
 ehīti“ āha. Tasmim khāṇe²⁷ kākā āgantvā attano pahonakam

¹ Bid -siyam. ² Bid -sassa avi-. ³ Bid ārakkhatthāya. ⁴ Bid kākāsūrayo-
⁵ Bid olokayamāno. ⁶ Bid add pana. ⁷ Bid adds netvā, Bi netvā passa. ⁸ Bid
 -rājānam. ⁹ C^s adds ca. ¹⁰ Bid add mama. ¹¹ C^s ehīti, Bid ehīti. ¹² Bid add
 rañño. ¹³ Bid kārena. ¹⁴ Bid gāhāpetvā ¹⁵ Bi -ṇe, Bd -ṇa ¹⁶ Bid -kārakassa.
¹⁷ Bid -pañcarena. ¹⁸ Bid kalāyaggasadisena. ¹⁹ C^s -gantvā, Bid abhīpaharanto.
²⁰ Bid pakkhapā-. ²¹ Bi -kārakassa. ²² Bi -kāraka, Bd -hāraka. ²³ Bid bhat-
 tabhā-. ²⁴ C^k chaḍḍhe-. ²⁵ Bid -hāhi. ²⁶ Bid rājāpi nam. ²⁷ Bid add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjiṃsu. Te pi atṭha janā gantvā rājānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpasanto⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa 5
ca nāsaṃ khaṇdesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammam akāsīti“. Kāko „mahārāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasīṃ upanissāya vasati, aham assa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷiṇī tumhākaṃ bhojanam bhuñjitukāma, rājā tassā dohaḷam mayham ācikkhi, 10
aham tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajivā āgato, idāni me tassā bhojanam pesitaṃ, mayham manoratho matthakaṃ patto, iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ⁶ katan“ ti dipento

1. Bārāṇassaṃ⁷ mahārāja kākarājā nivāsiko asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124. 15
2. Tassa dohaḷiṇī bhariyā Suphassā maccham⁸ icchati rañño mahānase pakkam paccaggham rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āham pahito dūto rañño c' amhi idhāgato, bhattu apacitiṃ kummi, nāsāyam akaram vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassan⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhavasana- 20
nako, pakkam ti nānappakāreṇa sampāditaṃ, keci siddhan ti sajjhayanti. paccagghan¹¹ ti accuṇham¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā paccekapaccakamettamahagghan¹⁴ ti paccaggham, tesāham pahito dūto rañño camhi idhāgato ti tesā ubhinnam pi aham dūto ānattikaro rañña¹⁵ c' amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitiṃ kummi ti svāham evam āgato¹⁸ attano bhattu apacitiṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsāyam¹⁹ akaram vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitaṃ aganayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pātāpetuṃ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍena²² vaṇam akāsīṃ, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ danḍam²³ karothā 'ti. 80

¹ Bīd -meneva. ² Bīd -miṃsu. ³ C^k Bīd sesā, Bīd sesa. ⁴ C^k -laṃ. ⁵ Bīd vūpasami. ⁶ Bīd add kammaṃ. ⁷ Bīd -nasyaṃ, Bīd -nassyaṃ. ⁸ Bīd tasmītuṃ, Bīd bhakkhītuṃ. ⁹ Bīd -nasyyaṃ, Bīd -nassyaṃ. ¹⁰ C^k -sako. ¹¹ C^k paccagghan, Bīd paccakkhan. ¹² C^k abbhūṇham, Bīd abhīṇham. ¹³ Bīd samparivārītaṃ, Bīd samparivāsītaṃ. ¹⁴ C^k -mettha-, Bīd omīti one pacceka. ¹⁵ Bīd rañño. ¹⁶ Bīd ca amhi. ¹⁷ C^k attano, Bīd atto. ¹⁸ Bīd āpatto. ¹⁹ Bīd nāsāya. ²⁰ C^k aganayitvā, Bīd aganetvā. ²¹ Bīd -bhojanaṃ. ²² C^k Bīd -tuṇḍakena. ²³ Bīd danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayāṃ tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhaje kātuṃ¹ na sakoma, gāmadīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na labhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jīvitāṃ pariccajati² 5 ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti gunesu pasīditvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chattena⁵ rājānaṃ eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnam⁹ pi¹⁰ tesāṃ attano bhojananiyāmena bhattaṃ patṭhapesi, sesakākānaṃ 10 devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammaṇaṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañcasilāni rakkhī¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Supatto pana¹⁸ aham evā¹⁹“ ti. Supattajātakam¹⁹.

3. Kāyavicchindajātaka.

Putṭhassa me ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aṇṇataraṃ purisaṃ ārabha kathesi. Sāvattthiyaṃ kira eko²⁰ puriso paṇḍurogena aṭṭito²¹ vejjehi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ 20 paṭijaggitum sakkotīti“ cintesi. Tassa²² etad ahosi: „sac' āhaṃ imamhā rogā vutṭhahissāmi²³ pabbajissāmiti“ . So katipāhen' eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁴ hutvā Jetavanaṃ gantvā²⁵ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirassa' eva arahattaṃ pāpuṇi. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ 25 kathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imamhā rogā vutṭhito pabbajissāmiti' cintetvā pabbajito c' eva arahattaṃ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ Bī sukhahaje tum, Bđ suhaje tum. ² Bīd -jī. ³ Bī dhammākathiko, Bđ dhammakatiko. ⁴ Bīd taṃ, leaving out ca. ⁵ Bīd setacha-. ⁶ C^s supannaṃssa, Bīd bodhisattassa. ⁷ Bīd guṇe. ⁸ Bīd naṃ. ⁹ Bī -nnā, Bđ -nnaṃ. ¹⁰ C^s hi. ¹¹ Bīd ekadoṇi. ¹² Bī ṭhapesi. ¹³ C^s -imsu, Bīd rakkhati. ¹⁴ Bīd add pana. ¹⁵ Bīd pavattati. ¹⁶ Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd sumukhose-. ¹⁸ C^s omit pana. ¹⁹ Bīd add dutiyaṃ. ²⁰ C^k kira eko. ²¹ C^k addhito, Bī atiko. ²² C^s athassa. ²³ Bīd muñcissāmi. ²⁴ C^s Bī ar-. ²⁵ Bīd add satthāraṃ.

sinnā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā“² 'ti vutte „na bhikkhave¹ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaḍḍhim akaṃsū“³ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭu- 5
maṃ saṅghapetvā vasanto paṇḍurogī ahoṣi. Vejjāpi paṭijaggi-
tuṃ nāsakkhiṃsu, puttadāro pi⁴ vippaṭṭisārī ahoṣi. So „imamhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti“⁵ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā ārogo⁶ hutvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna- 10
sukhena viharanto „ettakaṃ kālaṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than“⁴ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa⁸ me aññatarena vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaraṃ⁹ 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape kataṃ. 127.
2. Ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ asuciṃ sucisammataṃ
nānakuṇapaparipūraṃ jaññarūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyā ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarenā 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā 'ti rujanasabhāvattā evaṃ laddhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānuassa 25
piṭṭiyamānuassa, paṃsuni¹³ ātape katan ti yathā vātāpēna¹⁴ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumāraṃ¹⁵ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā¹⁶ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññasamkhātan ti paṭikkūlaṃ¹⁷ amanāpam eva bālānaṃ manā-
pan ti samkhaṃ gataṃ, nānakuṇapaparipūraṃ ti kesādihi dvattimsāya
kuṇapehi paripaṇṇaṃ, jaññarūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 30

¹ B^d add idāneva. ² B^d pissa. ³ C^k ar-. ⁴ B^d -jītvā. ⁵ B^d abhiññāyo ca samāpattiyo ca. ⁶ B^d add nāma. ⁷ B^d na laddhan. ⁸ B^d phu-. ⁹ C^k B^d kale-, Bⁱ kathevaraṃ. ¹⁰ C^k paṃsūni. ¹¹ B^d ji-. ¹² B^d yatthapam-. ¹³ C^k B^d paṃsūni, Bⁱ paṃsumni. ¹⁴ B^d ātape. ¹⁵ B^d sukuma. ¹⁶ B^d -ssati. ¹⁷ Bⁱ patikkūlaṃ, B^d paṭikkūlaṃ.

pūhujjanassa¹ maṇḍapaṇḍā sādhuṇḍāpaṇḍā paribhogasabbhāvaṇḍā² hutvā upatthāti, akkhitthā akkhiḍḍāko ti ādinā nāyena pakāseto assa³ sabbāro bālānaṇḍā upatthāti, āturaṇḍā ti niccagīlānaṇḍā. adhimucchitā ti kilesamucchāya ativiya mucchitā, pajā ti andhabāla; uḍḍujjanā, hāpenti maggaṇḍā sugatūpapattiya⁴ ti imasmiṇḍā pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaḍḍānaṇḍā pūrentā⁵ devamanussabhedhiya sugatiupapattiyā maggaṇḍā pariḥāpenti⁵.

Iti Mahāsatto nānappakāro asucibhāvaṇḍā niccātura-bhāvaṇḍā ca pariḍḍānto kāye nibbinditvā yāvajīvaṇḍā cattāro brahmaviḥāre bhāvetvā Brahmaloḍḍā-parāyano ahoḍḍi.

10 Satthā imaṇḍā dhammaḍḍānaṇḍā āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṇḍā samodhānesi: (Bahujānā sotāpattiphalāḍḍāni pāpuṇḍāsu) „Tadā tāpaso pana aham eva ahoḍḍi“ ti. Kāyavīcchindajātakaṇḍā⁷.

6. Jambukhāḍḍakajātaka.

Ko 'yaṇḍā bindussaro⁸ vaggū 'ti. Idāṇḍā Satthā Veḷu-
 15 vane⁹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabba kathesi. Tadā hi Devadatte pariḥāḍḍābhāsakkāre Kokāliko kulāni upasaṇḍāmitvā „Devadattatthero Mahāsammata-pāveniā¹⁰ Okkāka-rājavāṇḍā jātā asambhinne khattiyavāṇḍā vādḍhito tipīḍḍāko¹¹ jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karotha¹² therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇāṇḍā bhāsati.
 20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇḍākulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karotha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa vaṇṇāṇḍā bhāsati. Iti¹³ te aññāmaññassa vaṇṇāṇḍā bhāsitvā kulaghaṇḍāsu bhuṇḍāntā vicaranti. Ath' ekadivasāṇḍā dhammasabbhāvaṇḍā¹⁴ katham samuḍḍhāpesuṇḍā: „āvuso Devadatta-Kokālikā aññāmaññassa abhūtaguṇāṇḍā¹⁵ kathetvā bhuṇḍāntā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāṇḍā“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṇ' ev' ete abhūtaguṇāṇḍā¹⁶ kathetvā bhuṇḍānti, pubbe p' evāṇḍā bhuṇḍānti yevā“ 'ti vatvā atīḍḍā āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṇḍā Brahmadatte rajjāṇḍā kārente
 30 Bodhisatto aññātarasmiṇḍā jambusaṇḍā¹⁵ rukkhadevatā

¹ Bid omit andha. ² C^k parisakhasabbhāvaṇḍā, C^s sukhasabbhāvaṇḍā. ³ Bī asubhassa, B^d asubha. ⁴ Bid pūretvā, ⁵ Bid -titi. ⁶ Bid aham evā, omitting ahoḍḍi. ⁷ Bid kayanibbinda-, and add tatiyaṇḍā. ⁸ Bid bindussaro. ⁹ Bid jetavanae.
¹⁰ C^k -pāveniā. ¹¹ Bid tipīḍḍāko. ¹² Bī omits karotha. ¹³ Bid omit itī.
¹⁴ Bid add bhikkhu. ¹⁵ Bid -guṇakatham. ¹⁶ Bid jambuvanasāṇḍā.

huvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambu-
pakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddham olokeno
kākaṃ disvā „yan nūnāhaṃ imassa abhūtaguṇaṃ¹ kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṃ kathento imaṃ gā-
tham āha:

1. Ko 'yaṃ bindussaro vaggu pavadantānam² uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisatena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhusaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisinnō⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nāṃ⁸ eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha naṃ kāko paṭipasamsanto⁹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Kulaputto va⁹ jānāti kulaputte¹⁰ pasamsitum,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayhaṃ vyagghapotaka- 15
samānavāṇo khāyasi¹³, tena taṃ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴,
bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadatthaṃ jambupakkāni khāda,
ahaṃ te dadāmi ti.

Evaṃ ca pana vatvā jambusākhāṃ cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakathaṃ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Cirassaṃ vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādaṃ kuṇapādaṃ ca aññamaññaṃ pasamsake ti. 132.

Tattha vantādaṃ ti paresaṃ vantabhattakhādakaṃ kākaṃ, kuṇapādaṃ 25
cā 'ti kuṇapakhādanakaṃ¹⁸ sigālāṃ ca.

Imaṃ ca pana gātham vatvā sā devatā bheravarūpāram-
maṇaṃ dassetvā te tato palāpesīti.

¹ Bīd -guṇakathaṃ. ² Bī santānaṃ, Bī saravantānaṃ. ³ Bī avisarena, Bī abhi-
sandena. ⁴ Bī omīts piṇḍitena. ⁵ Ck madhumadh-, C^o mudumadh-, Bī ma-
dhutimadh-, Bī madhurasaddo. ⁶ Bīd sannisinnō. ⁷ Bīd saddena. ⁸ Bī paṭi-
pasamsento, Ck paṭippasanto. ⁹ Bīd pa. ¹⁰ Bīd -ttaṃ. ¹¹ Ck^o -ṇṇo, Bī byag-
ghyacchāpasaririvaṇṇo, Bī -saririvaṇṇa. ¹² Ck^o -ṇṇo, Bīd byagghyacchāpa-
saririvaṇṇo. ¹³ Bī khādaṃ. ¹⁴ Bīd byagghyacchāpasaririvaṇṇa, Ck^o vyagghacchā-
pasarivaṇṇo. ¹⁵ Bīd atha tasmī. ¹⁶ Bīd adhivattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
Ck -mādanakaṃ, Bīd -khādakaṃ.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadavatā pana
 aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakam¹.

5. Antajātaka

5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
 viharanto² te yeva dve jane ārabba kathesi. Paccuppannavatthum³
 purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā-
 rente Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍarukkhadē-
 10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ mataṃ jaraggavaṃ
 nikkadḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
 āgantvā tassa maṃsam khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
 lino taṃ disvā „yan nūnāham etassa abhūtaguṇakatham| kathe-
 tvā maṃsam khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamam gātham āha:

15 1. Usabhassēva te khandho sihassēva vijambhitam,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṃ sutvā sigālo dutiyam gātham āha:

20 2. Kulaputto va⁵ jānāti kulaputte⁶ pasamsitum,
 mayūragīvasamkāsa⁷ ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaritvā ito yenāham tenāgantvā maṃ-
 sam khādā 'ti vadati.

Taṃ tesam kiriyaṃ disvā sā⁸ rukkhadavatā tatiyaṃ gā-
 tham āha:

25 3. Migānam kotthuko⁹ anto pakkhīnam¹⁰ pana vāyaso
 eraṇḍo anto rukkhanam, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

¹ Ck -vādaka-, B¹ jampusākhādajā-, B² jampukhādajā-, B³ add catuttham. ²
 B³ idam satthā jetavane viharanto. ³ B³ -vatthu. ⁴ B³ gāmake. ⁵ B³ pa.
⁶ B³ -puttam. ⁷ B³ -sā. ⁸ B³ omīti sā. ⁹ B³ siṅgālo. ¹⁰ B³ -inam.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadavatā pana
aham evā 'ti. Antajātakaṃ',

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheraṃ ārabha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahoṣi,
sakaṭapūrehi paccayehi santappetuṃ na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dvīsu tīsu vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhanā³ ṭhāpeti⁴
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbaṃ⁵, ekasmiṃ sayāṃ
vasati, janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre⁶ bhikkhū disvā ariya- 10
vamsakathaṃ kathetvā te⁷ paṃsukulāni gāhāpetvā tesāṃ civarāni
gaṇhāti⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gaḥetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati¹².
Ath' ekadivasaṃ¹³ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ ka- 15
thetvā samaṇaparikkhāraṃ¹⁴ yānakaṃ pūretvā āgacchatīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena
kataṃ pariṣaṃ ariyavamsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresaṃ ariyavamsaṃ kathetuṃ vaṭṭatīti“ 20

Attānaṃ eva paṭhamaṃ patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 158.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kilisseya paṇḍito ti
imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā¹⁸ Upanandaṃ garahitvā „na bhik-
khav idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitabbaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītaṃ āhari: 25

Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāk²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakaṃ paṇānena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ B^d add pañcaṃ. ² B^d vassu-. ³ B^d -naṃ, C^s -naṃ corr. to -nā. ⁴ B^d -si. ⁵ C^s -kumbhaṃ. ⁶ B^d paṇḍita-. ⁷ B^d tesāṃ. ⁸ B^d -ati. ⁹ C^s -kā-.
¹⁰ B^d omīti ca. ¹¹ B^d omīti gaṇhāti. ¹² B^d āgacchī. ¹³ B^d add bhikkhu.
¹⁴ so C^s instead o -rānaṃ? B^d -re. ¹⁵ C^s omīti hi, B^d -raññī, B^d -raññī.
¹⁶ B^d icho. ¹⁷ B^d pā-. ¹⁸ B^d dassetvā. ¹⁹ B^d -ddam. ²⁰ B^d saññīti, B^d mañ-
ñatīti. ²¹ B^d uddeca, B^d omīti udaka. ²² B^d -ge, B^d -gena. ²³ B^d vicaranto.

sam̄ghe¹ sakuṇasaṁghe vārento² carati³. Tam̄ disvā samudda-
devatā pathamaṁ gātham āha:

1. Ko n' āyaṁ loṇatoyasmim̄ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūm̄isu⁵ ca vihaññātīti. 136.

5 Tattha ko nāyan ti ko nu ayaṁ.

Tam̄ sutvā samuddakāko dutiyaṁ gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuṇo atitto tidisāsuto
samuddam̄ pātum icchāmi sāgaram̄ saritam̄⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: aham̄ anantam̄⁹ sāgaram̄ pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakuṇo, mahatiyā pana¹¹ apūraṇiyatanhāya samannāgatattā
atitto ti pi aham̄ disāsuto vissuto pākaṭo, sv-āham̄ sakelasamuddam̄ sun-
darānam̄ ratanānam̄ ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram̄ saritānam̄¹⁵
patibhāvena saritam̄ patim̄¹⁶ pātum icchāmīti.

Tam̄ sutvā samuddadevatā tatiyaṁ gātham āha:

- 15 3. So ayaṁ¹⁷ hāyati c' eva pūrat' eva¹⁸ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyaṁ²¹ ti so ayaṁ, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūrati, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sacce
pi nam̄ sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakam̄ nāma udakam̄ pītam̄,²³ pari-
20 yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenā
udakam̄ khepetvā pātum ti.

Evañ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇam̄ dassstvā
samuddakākam̄ palāpesi.

Satthā imam̄ desanam̄²⁶ āharitvā jātakam̄ samodhānesi. „Tadā
25 samuddakāko Upanando ahoṣi, devatā pana aham̄ evā“ 'ti. Samud-
dajātakam̄²⁷.

¹ Ck^s -gha. ² Bⁱ repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makarare, B^d makāre.
⁵ B^d um̄sieu. ⁶ C^s -yi, Bⁱ anandapāyī, B^d ānantapāyī. ⁷ Bⁱ paritam̄. ⁸ all
four MSS. patī. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandāpāyī, B^d anantapāyī.
¹¹ Bⁱ pi. ¹² Ck^s ākarattā, Bⁱ agarattā, B^d agāratā. ¹³ P ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khañitattā, B^d khañitattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ Bⁱ parita^s patitam̄, B^d sarī-
patitam̄. ¹⁷ Ck^s svāyaṁ, C^s sāyaṁ corr. to svāyaṁ, Bⁱ o aham̄, B^d sāyaṁ.
¹⁸ Ck^s pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so Ck^s; Bⁱ pīnto. ²¹ Bⁱ so ayan,
B^d sāyan. ²² Ck^s -le, Bⁱ -la. ²³ so Ck^s; Bⁱ pivatanti B^d pivāntanti. ²⁴ Bⁱ
eso. ²⁵ B^d adds sā. ²⁶ B^d dhammade-. ²⁷ B^d add aṭṭham̄.

7. Kāmaṅḷāpajātaka.

Ucce sakūṇa¹ omāṇā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyyikapalobhanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Puppharattajātake āvibhavissati³, atītam Indriyajātake āvibhavissati.

5

Tam pana purisaṃ jīvasūle⁴ uttāsesuṃ⁵. So tattha nisinnō ākāseṇa gacchantam⁶ kākaṃ⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanaṃ aḡaṇetvā piyabhariyāya sāsaṇam pesetuṃ⁹ kākaṃ āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakūṇa¹ omāṇā¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² vajjāsi¹³ kho tvaṃ vāmuruṃ¹⁴, ciraṃ kho sā karissati¹⁶.
139.

2. Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiṃ¹⁷ ca oḍḍitaṃ, sā¹⁸ caṇḍī¹⁸ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.
140. 15.

3. Esa²² uppalasannāho nikkham ussisake²³ kataṃ kāsiyaṃ²⁴ ca muduṃ²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷ ti. 141.

Tattha omāṇā² 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayānā 'ti tam eva ālapatī, tathā vihaṅgamā 'ti, so hi patte³⁰ yānaṃ katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsīti vadeyyāsi, vāmuruṃ²¹ ti kadalikkhandhasamānāuruṃ mama sūle nisinnabhāvaṃ vadeyyāsi, ciraṃ kho sā karissatī²³ sā imam pavattim ājānamānā mama āgamaṇam ciraṃ karissati²³ ciraṃ me gamanassa²⁴ piyassa na ca²⁵ āgacchatīti²⁶ evaṃ cintessatīti attho, asim²⁷ sattiṃ cā ti asisamānatāya²⁸ sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 95

1 Bīd -nā. 2 Bī demā, Bī demānā. 3 so Ck; Bīd kathitaṃ. 4 Bī jīvantisule, Bī jīvitānsule. 5 Bī utta-, Bī uttāpesuṃ. 6 Bīd āga-. 7 Bī ekakākaṃ, Bī ekaṃ kākaṃ. 8 Bī khīraṃpīlitaṃ. 9 Bīd adds tam. 10 Bī dehanā, Bī demānā. 11 Bī -nā. 12 Bīd -mā. 13 Bīd -sī. 14 Bīd cāmu-. 15 Bīd sarissati. 16 Cī Bīd asi. 17 Bīd satti. 18 Cī yā. 19 Cī Bīd -i. 20 Bīd tam. 21 Bīd tappati. 22 Bīd esa. 23 Bī nikkhaṇḍessī-, Bī nikkhacūlapakohitaṃ. 24 Bīd -kaṇ. 25 Bīd -du. 26 Bīd tappetu. 27 Cī -mikā, Bīd -kāpiyā. 28 Cī Bīd -nā. 29 Cī Bīd -nā, Bīd tattha tattha ḍayhamāna (Bī ḍayyamānā) gacchamānā in the place of cara - - -. 30 Bīd pattehi, Cī pattena. 31 Bīd cāmu-. 32 Bī kirissatīti, Bī sarissatīti. 33 Bī sarissati, Bī sarissatīti. 34 so Cī; Bī gatassa, Bī katassa. 35 Cī nā ma, Bīd omī naca. 36 Bīd anāgacchatīti. 37 Cī Bīd asi. 38 Bīd adds ca.

tañ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitañ tṭhapitañ, caṇḍitī kodhanā kodhanā²
 ti aticirāyatitī³ mayi⁴ kodhañ karissati, tam⁵ me tapatitī⁶ tañ tassa kuj-
 jhanañ mañ tapati, no idhā⁷ 'ti idha pana idañ sūlañ mañ na tapatitī dipeti,
 esa⁷ uppalaśannāho ti ādīhi ghare ussāsake tṭhapitañ attano bhaṇḍaṃ ācik-
 5 khati, tattha uppalaśannāho ti uppalo va⁸ sannāho⁹ uppalaśadiśo kato¹⁰, so
 ca¹¹ sannāhasajjo¹² eā 'ti attho, nikkhañ eā¹³ 'ti pañcahi suvaṇṇehi katañ
 aṅguleyyakañ¹⁴, kāsikañ eā mudurañ¹⁵ vatthān ti mudurañ kāsikasātakayu-
 gāñ¹⁶ sandhāyāha, ettakañ kira tena¹⁷ ussāsake nikkhittañ, tappatu¹⁸ dha-
 na kāmīyā¹⁹ ti etañ sabbhañ gaheva sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu¹⁸ pūrā²⁰ tuṭṭhā²¹ hotū 'ti.

Evam so paridevamāno va kālañ katvā niraye nibbatti.

Satthā imañ desanañ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā bhariyā²³ etarahi bhariyā va²⁴, yena pana²⁵ deva-
 15 puttēna tañ kāraṇaṃ diṭṭhañ so aham evā²⁶ 'ti. Kāmavilāpa-
 jātakam²⁶”.

8. Udumbarajātaḥka.

Udumbarā cime²⁷ pakkā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto aññataram bhikkhūñ ārabha kathesi. So kira aññataras-
 20 miñ paccantagāmake vihārañ kāretvā vasati, ramaṇiyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāne niviṭṭho, mandasammajjanatṭhānañ²⁸ udakaphāsu²⁹, gocara-
 gāmo na³⁰ dūre³¹, sampiyāyamañā manussā bhikkhañ denti. Ath'
 eko bhikkhu cārikam³² caramāno tañ vihārañ pāpuṇi, nevāsikatthero³³
 tassāgantukavattam³⁴ katvā punadivase tañ ādāya gāmañ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā tassa³⁵ bhikkhañ datvā svātānāya nimantayīmsu,
 āgantuko³⁶ katipāhañ bhuñjītvā cintesi: „eken' upāyena³⁷ bhikkhūñ

¹ Bīd tañ. ² C² kodhanañ kodhanañ, C³ kodhanañ kodhan. ³ Bī caṇḍi kāmāti kodhani atī-, Bīd sā caṇḍitī kodhanā kāhati kodhan ti atī-. ⁴ Bī mayhañ. ⁵ Bīd tañ. ⁶ Bīd tappa-. ⁷ Bīd esā. ⁸ C⁸ Bīd ca. ⁹ Bīd add ca uppalaśannāho, ¹⁰ Bīd kaḷā. ¹¹ C¹¹ sova, Bīd yoca. ¹² Bī sannāhapakko, Bīd sannāhako. ¹³ C¹³ nikkhamā ¹⁴ Bī aṅgulimaddikañ, Bīd -muddikañ. ¹⁵ Bīd -dura. ¹⁶ Bīd mudukañ pi sāṭaka-. ¹⁷ Bīd dhanam. ¹⁸ Bīd tappetu. ¹⁹ Bīd -piyā. ²⁰ Bī pūrātu, Bīd pūretu. ²¹ Bī mudusantāṭhā, Bīd santuṭṭhā. ²² C²² Bīd dhammade-. ²³ Bī adds va, Bīd ca. ²⁴ Bīd omīta va and add shosi. ²⁵ C²⁵ omīta pana. ²⁶ Bīd add sattamañ. ²⁷ Bīd came, C²⁷ vime. ²⁸ Bī maṇḍappasam-, Bīd maṇḍaśasam-. ²⁹ Bīd -sukañ. ³⁰ Bīd nāti. ³¹ Bī adds niccasaccasanne, Bīd nac-cāsanno. ³² Bīd -kañ. ³³ Bīd -siko. ³⁴ Bīd tassa āg-. ³⁵ Bīd paṇitañ. ³⁶ Bī so āgantvā. ³⁷ Bīd add tañ.

vañcervā nikkadḍhitvā¹ imam vihāram gaṇhissāmīti². Atha nam
therūpaṭṭhānam āgataṃ³ pucchi: „kim⁴ āvuso Buddhūpaṭṭhānam⁵
akāsīti⁶. „Bhante imam vihāram paṭijaggantā⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānam⁹ gantvā āgac-
chasi tāvāham paṭijaggissāmīti¹⁰. „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva
mamāgamanā there mā pamajjitthā“¹¹ 'ti manussānam vatvā pakkāmi. 5
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ eāyaṃ¹² ca doṣo“ ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāram vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanam na¹³ adāsi. So ekasmim thāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvīsi. Manussā sāmīcimattam pi na karīmsu. 10
So vippaṭṭisārī hutvā puna Jetavanam gantvā taṃ kāraṇam bhikkhūnam
ārocesi. Te¹⁴ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: āvuso asuko
kira bhikkhu asukam bhikkhum vihārā nikkadḍhitvā sayam tattha
vasatīti¹⁵. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁶ 'ti vutte „na bhik- 15
khave idān' eva pubbe pi so imam vasanaṭṭhānā nikkadḍhi. yevā“¹⁷ 'ti
vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattasattāham devo vassi. Ath' eko rattamukhakkhud- 20
damakkaṭṭo¹⁸ ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasam darīdvāre¹⁹ atemanatṭhāne sukkena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkakkaṭṭo²⁰ tinto²¹ sītena pīliyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnam²² disvā „upāyena taṃ²³ nīharitvā ettha
vasissāmīti²⁴“ cintetvā kucchim²⁵ olambitvā²⁶ suhitākāram das- 25
sento²⁷ tassa purato thatvā paṭṭhamam gātham āha:

1. Udumbarā c' ime²⁸ pakkā nigrodhā ca kapitthānā²⁹,
ehi nikkhama³⁰ bhūñjassu, kim jighacchāya mīyasīti³¹. 142.

¹ Bⁱ paṭikamētvā. ² B^d āgantvā. ³ C^{ks} kim. ⁴ C^k B^d buddhu-. ⁵ B^d nā-
kāsi. ⁶ B^d jagganto. ⁷ C^{ks} natthītinamhi gatapubbo. ⁸ B^d ca ayaṃ.
⁹ C^s Bⁱ omīti na. ¹⁰ B^d add bhikkhū. ¹¹ B^d vasīti. ¹² B^d -khuddakama-
¹³ C^k B^d darī-, Bⁱ giri-. ¹⁴ Bⁱ kāladukkha-, C^k khālamukhamahākakkaṭṭo. ¹⁵ C^k
tintento, C^s cintentō. ¹⁶ C^{ks} nisinnamānam. ¹⁷ Bⁱ nam. ¹⁸ C^k kujjhim, C^s
kucchi, Bⁱ kujhitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ B^d dassetvā. ²¹ Bⁱ jame, B^d
came, C^s pīme. ²² C^s kapitthakā, Bⁱ kapitthānā. ²³ C^k B^d nikkhama. ²⁴ B^d
mīlāsīti.

Tattha kapitthanā ti bñakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabhāranamitā³, aham pi khādītva⁴ suhito āgato⁵, tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanam⁶ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
 5 kāmō⁷ nikkhamitvā tattha tattha⁸ vicaritvā kiñci alabhanto
 puna āgantvā⁹ tam antodariyam¹⁰ pavisitvā nisinnam¹¹ disvā
 „vañcessāmi nan¹² ti tassa purato thatvā dutiyam¹² gātham āha:
 1. Evaṃ so¹¹ sukhito¹² hoti yo vaddham¹³ apacāyati
 yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādini rukkhaphalāni khādītva
 asito¹⁴ dhāto¹⁵ suhito¹⁶.

Tam sutvā mahāmakkaṭo tatiyam¹⁷ gātham āha:

1. Yam vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁷
 daharo pi tam¹⁶ na saddheyya na hi jinno¹⁹ jarākapīti. 144.

15 Tass' attho: yam vane jāto kapi vane jātassa kapino²⁰ vañcanam²¹ ka-
 reyya tam²² daharo pi²³ tayā sadiso pi²⁴ vānaro na saddaheyya²⁵, mādiso
 pana jinno²⁶ jarākapī mahallakamakkaṭo na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
 bhāṇantassa tumhādisassa na saddahati²⁷, imasmim²⁸ padese sabbam²⁸ phalāpha-
 lam²⁸ vassena²⁹ kilinnam²⁹ patitam³⁰, puna tava imam³¹ thānam³¹ n'atthi gacchā ti.

20 So tato va pakkāni.

Satthā imam³² desanam³² āharitvā jātakam³² samodhānesi: „Tadā
 khuddamakkaṭo³³ nevāsiko abosi, kālamahāmakkaṭo³⁴ āgantuko, ruk-
 khadevatā pana aham evā³⁵ 'ti. Udumbarajātakam³⁵.

¹ C^{ks} -u, B^d milakkhu, Bⁱ milabbikkhu. ² B^d nikkhamā. ³ B^d -bhārenanamitā. Bⁱ -bhārenamitā. ⁴ Bⁱ adds si, B^d smim. ⁵ B^{id} add -utvā. ⁶ B^{id} phalāni. ⁷ B^{id} khādītu. ⁸ C^k Bⁱ only one tattha. ⁹ B^{id} punāg-. ¹⁰ B^{id} antopāsānada-. ¹¹ B^{id} kho. ¹² B^{id} suhito. ¹³ B^{id} vuddham. ¹⁴ C^k B^d āsīto. ¹⁵ B^{id} gato, C^k dhāto. ¹⁶ B^{id} omit suhito. ¹⁷ C^{ks} kapiṃ. ¹⁸ B^{id} omit tam. ¹⁹ C^k jinna, C^s jinna, Bⁱ jinno-. ²⁰ B^{id} kapissa. ²¹ C^k cavanam, C^s vacanam. ²² C^k nam. ²³ B^{id} omit daharo pi. ²⁴ B^{id} add daharo, ²⁵ B^{id} saddheyya. ²⁶ C^k jinna, C^s jinno. ²⁷ B^{id} saddahīti. ²⁸ C^s adds hi, B^{id} himavantap. ²⁹ C^k casesana, C^s vasesana. ³⁰ C^{ks} kiñcimattthīti, Bⁱ kilinnam²⁹ patitam, B^d kilinnapatitam. ³¹ B^d idam. ³² B^{id} dhammade-. ³³ B^{id} khuddakama-. ³⁴ B^{id} kāla-. ³⁵ B^{id} add aṭhamam.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Sathā Pubbārāme² viharanto
 keḷisīlake³ bhikkhū ārabha kathesi. Te kira bhikkhū Sathari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādini kathentā kalahañ
 ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisīdimṣu. Sathā Mahāmoggallānaṃ 5
 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū samvejhīti“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādañgutṭhakena pāsādathūpikam⁶ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādam kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayabhītā nikkhamitvā bahi
 aṭṭhamṣu. Tesam so keḷisīlakabhāvo⁷ bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath'
 ekadivasam⁸ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso ekacce 10
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā keḷisīlā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccam dukkham anattā ti vipassanāya kammaṃ¹¹ na karontīti“.
 Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idāñ eva
 pubbe pi¹² keḷisīlakā¹³ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti nam sañjānimsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajam pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisī-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadese¹⁵ assamañ māpetvā vasimsu, ka- 20
 siṇaparikkammattam pi nesam n'atthi, araññato phalāphalāni
 āharitvā khāditvā hasamānā¹⁶ nānappakārāya keḷiyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesam santike¹⁸ makkato atthi, so pi keḷisīlako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādini karonto tāpasānañ nānāvidham keḷim²¹
 dasseti. Tāpasā tattha ciram vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapatham āgamimsu. Tesam gatakāto paṭṭhāya Bo-
 dhisatto tam ṭhānam āgantvā²² vāsam kappesi. Makkato
 tesam viya tassāpi keḷim²¹ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānañ santike vasantena nāma

¹ C^o tvan. ² B^d jetavane. ³ C^k kīḷi-, Bⁱ kolisīla, B^d kelisīla. ⁴ B^d karontā.
⁵ B^d etc. ⁶ B^d -tūpikam, B^f -bhummikam. ⁷ B^d keḷisīlabhāvo. ⁸ B^d add
 bhikkhū. ⁹ B^d add bhikkhū. ¹⁰ B^d vicaranti. ¹¹ B^d kammatṭhānañ. ¹² B^d pete.
¹³ B^d keḷisīlā. ¹⁴ B^d keḷisīlā. ¹⁵ B^d -ppa-. ¹⁶ C^k vasamānā, C^o hasamānā?
 B^f hamsamānā, B^d phāyamānā? ¹⁷ Bⁱ keḷisīlā, B^d keḷisīlāya. ¹⁸ B^d add eko.
¹⁹ B^d keli-. ²⁰ B^d ca. ²¹ B^d keḷim. ²² Bⁱ gantvā.

ācārasampanna kāmādhī susaṅghatena¹ jhāne² suyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
silavā ācārasampanno⁴ ahoṣi. Bodhisatto pi tato aṅghattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ ṭhānaṃ
5 agamiṃsu⁵. Makkato pubbe viya tesam kelim⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁶ āvuso ambhakaṃ purato kelim⁷ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇa⁶“ ti pucchanto⁸ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Pure tuvaṃ⁹ silavataṃ sakāse¹⁰
okkandikaṃ¹¹ kīlasi assamamhi,
10 karoh' are¹² makkatīyāni makkata,
na taṃ mayam silavataṃ ramāma¹³ 'ti. 145.

Tattha silavataṃ sakāse¹³ ti kelisilānaṃ¹⁴ ambhakaṃ santike, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁵ viya okkandikatvā¹⁶ kīlasi, karohare¹⁷ ti karohi¹⁸ are¹⁹
ti²⁰ ālapanam, makkatīyānīti mukhamakkatīkaṃ²¹ kīlāsamkhātāni²² mukha-
15 vikāraṇī²³, na taṃ mayam silavataṃ ramāma¹³ 'ti yaṃ pubbe tava kelisilānaṃ
kelivataṃ ca taṃ mayam etarahi na ramāma nābhīramāma, tvam pi no na
ramāpesi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkato dutiyaṃ gātham āha:

2. Sutā²⁴ hi mayhaṃ paramā²⁵ visuddhi²⁶
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni¹⁷ maṃ maññi tuvaṃ²⁸ yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhaṃ ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhi²⁹ jhānavi-
suddhi³⁰, bahussutassa 'ti bahunnaṃ kaṣiṇaparikkammaṇaṃ aṭṭhannaṃ ca
25 samāpattinaṃ sutattā³¹ eva paṭividdhattā ca bahussutassa, tuvaṃ ti tesu okaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya sañjāni³² nāhaṃ purimasadiṣo
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ B^d susamvuttana. ² Bⁱ sādarena sādarena. ³ Bⁱ susamvuttana, B^d suyutta-
payuttana. ⁴ Bⁱ silacāgācāra-. ⁵ B^d āgamaṃsu. ⁶ C^k kelim, C^s kelim corr.
to kelim, Bⁱ kilī, B^d kilī. ⁷ B^d add tvaṃ. ⁸ C^s kelim corr. to kelim, B^d keli.
⁹ C^k pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ Bⁱ vasaṃvakasena, B^d pakāse. ¹¹ B^d -nti-.
¹² C^s -haro, Bⁱ na karomareti, B^d karopāre. ¹³ B^d pakāse, Bⁱ silavassamkāse.
¹⁴ B^d keli-. ¹⁵ B^d okkandikamigo in the place of okkandikantimigo. ¹⁶ B^d
okkandevā. ¹⁷ B^d karomāre. ¹⁸ Bⁱ omits karohi. ¹⁹ B^d omits karohi are.
²⁰ B^d iti. ²¹ B^d -kā. ²² C^k kilā-, B^d kilī-. ²³ B^d -rādini. ²⁴ C^s sunā,
B^d suṇo. ²⁵ C^s Bⁱ -maṃ. ²⁶ C^s Bⁱ -ddhim. ²⁷ C^k tvaṃ. ²⁸ pubbe - - dāni
wanting in Bⁱ. ²⁹ C^k -inti, B^d -ddhiti. ³⁰ C^k -im. ³¹ C^k sañjāni, Bⁱ sañcāni.

Tam sutvā tāpaso¹ tatiyaṃ gātham āha²:

- a. Sace pi selasmiṃ vapeyyu³ bijaṃ
devo ca vasse n⁴ eva hi taṃ ruheyya,
sutā hi tayā⁴ paramā visuddhi,
ārā tuvaṃ makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tass' attho: sace pi pāsāpattiṭṭhe pañcavidhaṃ bijaṃ vapeyyuṃ devo ca sammā vasseyya akhettatāya taṃ n⁴ eva⁵ ruheyya⁶, evam eva⁷ taṃ⁸ tayā paramajjhānavisuddhī sutā⁹, tvam pana tiracchānayoṇiko¹⁰ ārā jhānabhūmiyā dūre tṭhito, na sakkā tayā jhānaṃ mabbattetuṃ ti makkataṃ garahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: „Tadā keḷisilatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto
pana aham evā¹³ ti. Komāyaputtajātakaṃ¹³.

10

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
purāṇasanthavaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Vatthuṃ Vinaye vitthārato
āgatam eva, ayaṃ paṇ'ettha saṃkhepo: Ayasmā l'paseno⁵ duvassiko¹⁶
ekavassikena saddhivihārikena¹⁷ saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ
patvā¹⁹ appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni¹⁹ samādāya parisam pi
terasadhūtaṅgadharāṃ¹⁹ katvā Bhagavati temāsāṃ patisallīne²⁰ sapa-
riso
Satthāraṃ upasaṃkamitvā parisam nissāya paṭhamāṃ garaḥāṃ labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadhara¹⁹ bhikkhū yathāsukhaṃ upasaṃ-
kamitvā maṃ passantū²¹ ti Satthārā katānuggaho²² nikkhamitvā bhik-
khūnaṃ tam atthaṃ ārocesi. Tato pabhūti bhikkhū dhūtaṅgadhara¹⁹
huvā Satthāraṃ²³ dassanāya upasaṃkamitvā Satthari patisallāṇā²⁰
vutṭhite tattha paṃsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacivarān²⁴ eva²⁵
gaṇhimsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsanaacārikaṃ

15

20

25

¹ Ck -sa. ² Ck āhamsu. ³ C^s -yyuṃ. ⁴ Ck^s tesāṃ, B^d mayā corr. to taya ⁵ B^d
na ⁶ Bⁱ viraleyya, B^d viruleyya. ⁷ C^s -vaṃ. ⁸ C^s B^d omit taṃ. ⁹ Ck adds
natasutā, Bⁱ nasutā nasutā. ¹⁰ B^d -nikattā. ¹¹ B^d dhammade- ¹² Ck B^d
kelī-. ¹³ B^d add navamaṃ. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṃ, C^s -santataṃ,
Bⁱ saṇḍavamaṃ, B^d saṇḍavaṃ. ¹⁵ Ck -ne, Bⁱ upaneseno ¹⁶ Ck sudavassiko, C^s
vassiko. ¹⁷ B^d omit saddhi-. ¹⁸ Bⁱ arahappatto, B^d arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-.
²⁰ B^d paṭṭi-. ²¹ B^d anuvattane. ²² B^d gatā-. ²³ Bⁱ satthu. ²⁴ B^d pattaci-.

caranto tattha tattha patitāni paṃsukūlāni disvā pucchitvā tam atthaṃ
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāna bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ nacira-
ṭṭhitikāṃ vakassa² uposathakarumasadisāṃ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhaṃ:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣi. Ath' eko vako³ Gaṅ-
gātīre pāsānapitṭhe vasati. Atha Gaṅgāya himodakāṃ āgantvā
taṃ pāsānaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapitṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vaddhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
janato⁶ uposathakammaṃ varan⁷“ ti manasā va uposathaṃ
adhittṭhāya silāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ṇatvā „etaṃ vakaṃ³ viheṭhes-
sāmīti⁹“ eḷakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aññasmiṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti“ utṭhāya taṃ gaṇhituṃ pakkhandi¹¹. Eḷako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gahetuṃ na adāsi¹³. Vako
taṃ gahetuṃ asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjati¹⁴“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayaṃ
kiṃ uposathakammaṃ, tvāṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
eḷakamaṃsaṃ khāditukāmo ahoṣīti“ taṃ viheṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapāṇarodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
25 vako³ vataṃ samādiyī¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vitatapo¹⁷ ajjhappatto bhañji¹⁸ lohitapo tapani. 149.

¹ *Bid* dhūtaṅgasamā-. ² *Bid* ba-. ³ *Bid* ba-. ⁴ so Ck; C^o nikkamassa corr. to -umassa, Bⁱ niggamantassāpi, B^d nikkhamantassāpi. ⁵ C^o *Bid* omit pana. ⁶ Bⁱ nimajjanato, B^d nimujjanato. ⁷ Bⁱ varataran, B^d varantitaran. ⁸ *Bid* -dayitvā. ⁹ *Bid* vimāṃsissāmīti ¹⁰ Bⁱ omits ta-, B^d tassa avi-. ¹¹ C^k pakkandi, Bⁱ pakkantā. ¹² Bⁱ pakkant-. ¹³ *Bid* mādasī. ¹⁴ *Bid* mānī. ¹⁵ C^k *Bid* māṃsāṃ-. ¹⁶ *Bid* -dāya. ¹⁷ Bⁱ vikandapo, B^d vigantapo. ¹⁸ Bⁱ bhijja, B^d bhindi.

3. Evam evam¹ idh' ekaṅge samādānasmiṃ² dubbalā
lahuṃ karonti attānaṃ vako³ va ajakāraṇā ti 150.
tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsani upagato, vataññāsiti⁴
tam dubbalavatam aññāsī, vītatapo⁵ ajjhappatto ti vigatatapo hutvā upa- 5
gato, tam khādītuni pakkhanto⁶ ti attho, lohītapo ti lohītapāyī⁷, tapan ti
tāni attāno samādānaṃ tapani bhīndi

Sattā imāni desanāni⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Sakko⁹ aham evā“¹⁰ ti. Vakajātakaṃ¹⁰. Kumbhavaggo pañ-
camaṃ¹¹. Tikanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā¹². 10

¹ Bid -va. ² Bid -namhi. ³ Bid ba-. ⁴ Ck vanaññāsiti, C* vataññāsiti, Bⁱ tavaññā-
sīti, B^d vataññābhīti. ⁵ Bⁱ vikantapo, B^d vikantapo corr. to vigantapo. ⁶ Bⁱ pak-
kandito, B^d pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ Bid dhammade-. ⁹ Bid add
pana. ¹⁰ C* Bid ba-, Bid add dasamaṃ. ¹¹ Bⁱ adds surāgharasupattajā kāya-
nippindajambukā antasamuddā kāmavi udummakomāyaputtāni ke jātakaṃ dasamaṃ
bhava vago kumudapavuccati. ¹² B^d adds bhadraghaṇaṃ supattaṃ ca kāya-
tunditidāni ca jāmpukā bhantaṃ samuddakāmaṃ udumparaṃ komāya-
puttaṃ baṇanti.

PRINTED BY NIELSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.